

(శ్రీ)

కందుకూరి వీరేశలింగ కవికృత గ్రంథములు

ఎనిమిదవ సంపుటము - ఉపన్యాసములు, జీవచరిత్రములు.

DR. B.R AMBEDKAR OPEN UNIVERSITY
UNIVERSITY - LIBRARY

N10473

ప్రకాశకులు :

హితకారిణీసమాజము

రాజమహేంద్రవరము

1951

కాపీరైటు]

[వెల 6.0.0

894.8275

VEE

రాజమహేంద్రవరమున
భాగ్యము ద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడియె.

✓

విషయసూచిక

	పుట
1. దేశీయమహాసభయు, దానియుద్దేశములును	1
2. స్వదేశసంస్థానచరిత్రాదులు	51
3. కొక్కొండ వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము	171
4. ఉపన్యాసమంజరి.—	
1. మతముయొక్క-యావళి క్యకము	221
2. ఆస్తిక్యము	224
3. ఆత్మయొక్క నిత్యత్వము	233
4. భగవద్గుణములు	237
5. భగవద్విషయక ధర్మములు	242
6. దైవసాహాయ్యము	247
7. భగవన్మహిమయు, కరుణాశుత్వమును	251
8. ఈశ్వరభక్తి	256
9. పాపశిక్షణము	259
10. ఇహపరసుఖములు	264
11. యధార్థజ్ఞానము	269
12. నీతి	274
13. కాలమును సద్వినియోగమునకుఁ దెచ్చుట	278
14. అభ్యాసము	282
15. మిత్రులు	287
16. సంభాషణము	290
17. వ్యభిచారము	294
18. సాధువర్తనము	299
19. పాటుపడుట	303
20. సుగుణదుర్గుణములు	305
21. ఆనంద్రంధములు	307
5. వివేకవర్ధని-మొదటిభాగము.	
1. సత్యము 1	313
2. అహింస	321

3. చదువు వేలు సద్గుణము వేలు

4. స్త్రీవిద్య

5. దయ్యములు 1

6. విద్య

7. వైద్యులు

8. వేశ్యలు

9. ఐకమత్యము

10. సత్యము 2

11. దయ్యములు 2

12. ప్రమాణవిచారము

13. ఈశ్వరసద్భావము

14. ఆత్మ

15. బ్రాహ్మణులును, వారివృత్తులును

16. దయ్యములు 3

6. వివేకవర్ధని-రెండవ భాగము.

1. స్వరతోముఖము

2. స్త్రీవిద్య 1

3. కాలముయొక్క విలువ

4. అపాత్రదానము

5. ద్విజులలోని నొప్పుదురాచారము

6. హిందూదేశాభివృద్ధిమార్గము

7. కన్యాశుల్కము

8. హిందూమహాజనుల యుపేక్ష

9. త్రాగుబోతుతనము

10. దేశాభిమానము

11. విద్యాభ్యాసోద్దేశము

12. సత్కార్యాచరణధైర్యము

13. శవపహనసాహాయ్యము

14. స్త్రీవిద్య, 2

15. సంఘవిద్యాభ్యాసము

	పుట
16. వైద్యులు	507
17. భోగ స్త్రీపుత్రి కాస్వీకారము	514
18. కృష్యాదివ్యాపారము	519
19. రాజకీయపాఠశాలలు	523
20. ఔషధదానము	527
21. సుజ్ఞానము	531
22. దేశాభివృద్ధిప్రయత్నము	535
23. అతిభౌల్యవివాహము	538
24. వివాహవ్యయము	542
25. దేశాభివృద్ధికరణమార్గము	546
26. శిశుపోషణము	550
27. దేశాభిమానము	553
28. భర్తకు భార్యఃపయమున నడపవలసినధర్మములు	557
29. విద్యకంటె నీతి ముఖ్యము	562
30. దేశభాషలు	566
7. వివేకవర్ధని-మూడవభాగము	
1. విద్యాధికుల యర్హ కృత్యములు	574
2. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి	578
3. దానధర్మములు	581
4. మతకలహములు	584
5. వృద్ధవివాహము	589
6. పీఠాధికారులు	592
7. దేశాభివృద్ధి	597
8. బాలికాపాఠశాలల కుసాధ్యాయులు	600
9. విద్యాధికుల యర్హ కృత్యములు	604
10. బాలికావిక్రయ వ్యాపారము	608
11. దేశాభివృద్ధి సాధనము	613
12. ఇతరులను సత్కార్యములకు త్రిప్పవారికృమము	617
13. స్త్రీవిద్యాభాసము.	621
14. అతిభౌల్యవివాహము, నిర్బంధ వైధవ్యము 1	624

	పుట
15. పాటుపడుట	630
16. అతిబాల్యవివాహము	634
17. సంఘదురాచారనివారణమునకు స్త్రీవిద్య యాపశ్యకము	637
18. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలనిలాభములు	640
19. మనచాలార నీతివర్తనము	643
20. కులీనబ్రాహ్మణవివాహములు	647
21. రాజ్యాంగ సంస్కరణము, కులాచార సంస్కరణము	651
22. అతిబాల్యవివాహమును, నిర్బంధవైధవ్యమును 2	653
23. నీతివిద్య	660
24. అతిబాల్యవివాహము నిర్బంధవైధవ్యము 3	663
25. దేశభాష	667
26. “అర్థస్యపురుషోదాసః”	671
27. కులాచార, మతాచార సంస్కరణము	674
28. త్రాగుబోతుతనము	678
29. భార్యభర్తల యొకమత్యము	681
30. ఆదృష్టము	684
31. స్వబంధు జనాభిమానము	688
32. కులాచార సంస్కరణము	692
33. మతద్వేషము	695
34. వల్లభాచార్యమతము	699
35. దేశాభిమానము	708
36. సత్కార్యకూరత్వము	709
37. కాళాభేదములు	714
38. ఆనిబెసెంటు దొరసాని	718
39. దివ్యజ్ఞానసమాజ చరిత్రము	723
8. శంకరాచార్యులు	747
9. బసవరాజు గవ్యరాజుగారి జీవచరిత్రము	763
10. శ్రీమాకర్ణ, సుబ్బరావునాయుడుగారు	803

ఉ ప న్యా స ము లు

వివేకవర్ధని (మొదటి భాగము)

సత్యము

- 1874 నవంబరు

అహింస

- 1874 డిశంబరు

చదువు వేఱు, సద్గుణము వేఱు

- 1875 జనవరి

స్త్రీవిద్య

- 1875 ఫిబ్రవరి

దయ్యములు

- 1875 మార్చి

విద్య

- 1875 ఏప్రిల్

వైద్యులు

- 1875 మే

వేశ్యలు

- 1875 జూన్

ఐకమత్యము

- 1875 జూలై

సత్యము

- 1875 ఆగస్టు

దయ్యములు

- 1875 సెప్టెంబరు

ప్రమాణవిచారము

- 1875 అక్టోబరు

ఈశ్వర సద్భావము

- 1875 అక్టోబరు

ఆత్మ

- 1875 డిశంబరు

దయ్యములు

- 1876 సెప్టెంబరు

వివేకవర్ధని (రెండవ భాగము)

వ్యవస్థాపకముఖము

- 1880 ఫిబ్రవరి

స్త్రీవిద్య

- 1880 మార్చి

కాలముయొక్క విలువ

- 1880 మార్చి

అపాత్రదానము

- 1880 మార్చి

ద్విజులలోని గొప్పదూరాచారము

- 1880 ఏప్రిల్

హిందూ దేశాభివృద్ధిమార్గము	- 1880	ఏప్రిల్
కన్యాశుల్కము	- 1880	మే
హిందూమహాజనుల యుపేక్ష	- 1880	జూన్
త్రాగుబోతుతనము	- 1880	జూన్
దేశాభిమానము	- 1880	జూలై
విద్యాభ్యాసోద్దేశము	- 1880	జూలై
సత్కార్యాచరణధైర్యము	- 1880	ఆగస్టు
శవవహన సాహాయ్యము	- 1880	నవంబరు
స్త్రీవిద్య	- 1880	నవంబరు
సంఘవిద్యాభ్యాసము	- 1881	జనవరి
వైద్యులు	- 1881	ఫిబ్రవరి
భోగస్త్రీపుత్రికాస్వీకారము	- 1881	ఫిబ్రవరి
కృష్యాది వ్యాపారము	- 1881	మార్చి
రాజకీయ పాఠశాలలు	- 1881	మార్చి
బౌద్ధదానము	- 1881	ఏప్రిల్
సుజ్ఞానము	- 1881	ఏప్రిల్
దేశాభివృద్ధి ప్రయత్నము	- 1881	మే
అతిబాల్యవివాహము	- 1881	జూన్
వివాహవ్యయము	- 1881	జూన్
దేశాభివృద్ధికరణ మార్గము	- 1881	జూన్
శిశుపోషణము	- 1881	జూలై
దేశాభిమానము	- 1881	జూలై
భర్తకు భార్యావిషయమున నడపవలసిన ధర్మములు	- 1881	సెప్టెంబరు
విద్యకంటే నీతి ముఖ్యము	- 1881	అక్టోబరు

కేశభాషలు	- 1881	అక్టోబరు
కేకవర్ణని (మూడవ భాగము)		
విద్యాధికుల యర్హత్యము	- 1882	మార్చి
ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి	- 1882	జూన్
దానధర్మములు	- 1882	జూలై
మతకలహములు	- 1882	ఆగస్టు
వృద్ధవివాహము	- 1882	ఆగస్టు
పీఠాధికారులు	- 1882	సెప్టెంబరు
దేశాభివృద్ధి	- 1883	జనవరి
బాలికాపాఠశాలల కుపాధ్యాయులు	- 1883	జనవరి
విద్యాధికుల యర్హత్యము	- 1883	జూన్
బాలికా విక్రయవ్యాపారము	- 1883	అక్టోబరు
దేశాభివృద్ధి సాధనము	- 1883	అక్టోబరు
ఇతరులను సత్కార్యములకుత్రిప్యవారిక్రమము	- 1883	నవంబరు
స్త్రీవిద్యాభ్యాసము	- 1884	ఫిబ్రవరి
అతిబాల్యవివాహము, నిర్బంధవైధవ్యము	- 1884	సెప్టెంబరు
పాటుపడుట	- 1884	అక్టోబరు
అతిబాల్యవివాహము	- 1884	నవంబరు
సంఘదురాచార నివారణమునకుస్త్రీవిద్య యావశ్యకము	- 1885	మార్చి
ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలని లాభములు	- 1885	మార్చి
మన బాలురసీతివర్తనము	- 1885	ఆగస్టు
కులీనబ్రాహ్మణవివాహములు	- 1885	సెప్టెంబరు
రాజ్యాంగసంస్కరణము, కులాచారసంస్కరణము	- 1885	సెప్టెంబరు
అతిబాల్యవివాహము, నిర్బంధవైధవ్యము	- 1885	నవంబరు

నీతివిద్య	- 1886 సెప్టెంబరు
అతిబాల్యవివాహమును, నిర్బంధవైధవ్యమును	- 1886 అక్టోబరు
దేశభాషలు	- 1886 నవంబరు
'అర్థస్య పురుషోదాసః'	- 1886 డిసెంబరు
కులాచార మతాచారసంస్కరణము	- 1887 ఏప్రిల్
త్రాగుబోతుతనము	- 1887 ఏప్రిల్
భార్యాభర్తల యైకమత్యము	- 1887 జూన్
అదృష్టము	- 1887 జూలై
స్వబంధు జనాభిమానము	- 1887 జూలై
కులాచార సంస్కరణము	- 1887 జూలై
మతద్వేషము	- 1887 ఆగస్టు
వల్లభాచార్యమతము	- 1887 ఆగస్టు
దేశాభిమానము	- 1893 ఆగస్టు
సత్కార్యశూరత్వము	- 1893 నవంబరు
ఆనిబెసంటు దొరసాని	- 1893 డిసెంబరు
శాఖాభేదములు	- 1894 జనవరి
దివ్యజ్ఞాన సమాజచరిత్ర	- 1894 జనవరి

పీఠిక

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగ కృతగ్రంథసంపుటములలో ఇది యెనిమిదవది. ఇందు హితోపదేశపూర్వకములును, నీతిబోధకములు నయిన యుపన్యాసములును, మన ప్రవర్తనమున కాదర్శముగాఁ దీసికొనవలసిన వారిజీవచరిత్రములును, సంస్థానచరిత్రాదులును ఉన్నవి. ఈరీతిని ఈసంపుటమునందలి విషయము లన్నియు ఉపదేశాత్మకములును, నీతిబోధకములును, విజ్ఞానదాయకములును అయియున్నవి.

బ్రిటిషువారు మనదేశమును వశముచేసికొనునాటికిఁ గొన్ని స్వదేశసంస్థానము లున్నవి; అటుతరువాత వారు కుటిలరాజనీతి ననుసరించి చాల సంస్థానములను గల్పించిరి. ఇటువంటి స్వదేశసంస్థానములలో ప్రసిద్ధములై ప్రముఖములయిన పండ్రెండింటిని గుఱించి శ్రీ పంతులుగారు వ్రాసినారు. ఈసంస్థానచరిత్రములు మొదట శ్రీ పంతులుగారి 'చింతామణి' పత్రికయందు 1894—1895 లలోఁ బ్రకటితములైనవి. తరువాత నివి 1895 లో పుస్తకరూపమున వెలువడినవి. ఈసంస్థానము లేవన (1) హైదరాబాదు రాష్ట్రము, (2) మైసూరు రాజ్యము, (3) కాశ్మీరరాజ్యము, (4) తిరువాన్కూరు రాజ్యము, (5) బరోడా రాజ్యము, (6) గ్వాలియరు సంస్థానము, (7) దూర్భంగ రాజ్యము, (8) ఇందూరు, (9) కూచిబేహారు రాజ్యము, (10) జయపుర రాజ్యము, (11) ఉదయపుర రాజ్యము, (12) యోధపుర రాజ్యము. వీనిలో నిప్పుడు హైదరాబాదు, కాశ్మీరు, మైసూరు, తిరువాన్కూరులు తెక్క మిగిలినవన్నియు, మనకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చిన పిదప నూతనముగాఁ జేయఁబడిన 'సంస్థాన విలీనీకరణోద్యమము' న వేత్తేలు రాజకీయ విభాగములలోఁ జేరి పోయినవి. హైదరాబాదు, మైసూరు, కాశ్మీరు, తిరువాన్కూరు

లైనను పూర్వమువలెగాక ప్రజాస్వామికరాజ్యములుగా మాలుచున్నవి. 'సంస్థానవిలీనీకరణము' న తిరువాన్మూరు, కొచ్చిరాజ్యములు రెండును గలిసి యొకరాజ్యవిభాగమునది. గ్వాలియరు, ఇందూరు రాజ్యములు 'మధ్యభారత్' అను రాజ్యవిభాగమునను, జయపుర, ఉదయపుర, యోధపుర రాజ్యములు 'రాజస్థాన్' అను విభాగమునను, దూర్భంగరాజ్యము బీహారులోను, కూచిబీహారు షజ్జీమబంగళమునను, బరోడారాజ్యము బొంబాయి రాజధానిలోను లీనమయినవి. ఈసంస్థాన చారిత్రముల కిపుడు మిగిలినది చారిత్రకపు విలువమాత్రమే. వీటిపూర్వచరిత్రములు ఇపుడు చదువుట కింపుగను నుత్సాహజనకముగను నుండుననుటకు సందియములేదు. ఆంగ్లభాషా చార్పరము ననుసరించి బ్రిటీషు ప్రభుత్వకాలమున వ్యవహారములో నున్నట్లే ఈసంస్థానముల పేరులు కొన్ని ఇందు తిరువాన్మూరునుటకు త్రావెన్మూరుని, యోధపురరాజ్య మనుటకు బదులుగా జాడ్పూర రాజ్యమని, దర్భంగయనుటకు మాలుగా దూర్భంగ యని పడినవి. దర్భంగయనునది శ్రీరామచంద్రుఁడు శివధనువును భంగము కావించిన ప్రదేశమట. ధనుర్భంగ పదమే లోకవ్యవహారమున భ్రష్టమై దర్భంగగా పరిణమించెనని తజ్జులందురు.

అహల్యాబాయి, పండిత రామాబాయి సరస్వతి, పండిత ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరులు, శంకరాచార్యులు, బసవరాజు గవరాజు, మాకర్ల సుబ్బారావునాయుడుగార్ల జీవచరిత్రము లిందలివి ఎల్లరకును అవశ్యపఠనీయములు. మహాపురుషుల జీవచరిత్రములును స్వీయచరిత్రములునే మన కనేకవిషయములను బోధించి మనకు సత్ప్రధమును జూపుఆదర్శజ్యోతులవంటివి. ఆనిబెసంటు దొరసానినిగుఱించి చింతామణి, వివేకవర్ధని పత్రికలలో, బ్రకటితములైన రెండుపన్యాసములును జీవచరిత్రముల లెక్కలోనికిరావు. అన్నాబాయి (ఆనిబె

సంతు) అను నుపన్యాసమున ఆమెజీవిత విశేషములు తెలుపఁబడినను
 ఇందును, రెండవదియగు ఆనిబెసంతు దొరసాని యను నుపన్యాస
 ముననుగూడ ఆమె చరితము నిశితవిమర్శనమునకు లోనయినది.
 ఇట్టివిమర్శన మొక్కపంతులుగారే చేయఁగలరన్నది యతిశయోక్తి
 కాదు. మనుష్యుఁడు ఆడునట్టి మాటకును, చేయునట్టి చేతకును, ఆతని
 చరితమునకును పొందిక కుదరనిచో నది పంతులుగారి కెంతటిసత్య
 మయిన యాగ్రహమును గలిగించునో, వారిచే నెంతటి నిశితవిమర్శ
 చేయించునో యీ రెండుపన్యాసముల వలనను వ్యక్తముకాఁగలదు.
 బసవరాజు గవత్రాజుగారు శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారి యాప్త
 మిత్రులలో నొకరు; పంతులుగారు తలపెట్టిన సంస్కరణోద్యమ
 ములో వారికి చేదోడు, వాదోడునై సహకరించిన యుత్తమచరి
 తులు. సచ్చరిత్రులమీఁద శ్రీ పంతులుగారికిగల మక్కువ. గవత్రాజు
 సుబ్బారావునాయుడుగారి జీవచరిత్రములవలన చక్కఁగా విశదము
 కాఁగలదు. ఈజీవితచరిత్రములన్నిటినిగలిపివిడదీసి ప్రత్యేకగ్రంథముగాఁ
 బ్రకటించుటమేలు. అప్పుడు వీనిని బాఠశాలలలోఁ జదువు విద్యార్థు
 లకుఁ బఠనీయగ్రంథములుగాఁ బెట్టుట కవకాశము కలుగును.
 సుబ్బారావునాయుడుగారి జీవచరిత్రములోని యీసంక్షుల్లెలును
 శ్రద్ధతో స్మరింపఁదగినవి: “జీవితకాలముయొక్క దీర్ఘత్వమును నిర్ధా
 రణ చేయుట మనుష్యుని యుపకారచింతను సత్ప్రవర్తనమునుబట్టి
 యయియుండవలెనుగాని యేండ్లయొక్క సంఖ్యనుబట్టి యయియుండఁ
 గూడదు. నిరర్థకజీవుఁడయి వేయేండ్లు బ్రతికినవానికంటె పుణ్యశీలుఁ
 డయి యొక్కదినము జీవించినవాఁడే చిరకాలజీవియని చెప్పవచ్చును.”

ఇక నీసంపుటములోని గ్రంథములలో నెల్ల వీరి యుపన్యాస
 మంజరియే అత్యంత ప్రధానమయినది. ఈయుపన్యాసము లన్నియు
 శ్రీ పంతులుగారు రాజమహేంద్రవర దేశపాఠశాలాసమాజము

(Rajahmundry provincial School club) పక్షమునను, రాజమహేంద్రవరమున స్థాపితమైన ప్రార్థనసమాజము పక్షమునను, కులాచార సంస్కారసమాజము (The Social reform association) పక్షమునను జేసినవి. వీని నన్నిటిని శ్రీ పంతులుగారు 'వివేకవర్ధని' పత్రికలోఁ బ్రకటించిరి. ఈపత్రికను వారు వారికిఁగల స్త్రీవిద్యా విషయకమయిన యాహులను వెల్లడించుటకయి 1874 వ సంవత్సరము ఆశ్వయుజమాసముననుండి తెలుఁగునఁ బ్రకటింపవారంభించిరి. ఈపత్రికా ప్రటనమునందు వారియుద్దేశములు "భాషాభివృద్ధియు, దేశాభివృద్ధియు ముఖ్యముగా రెండు". వారే యిందునుగుఱించి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు:

"నే నేర్పఱుచుకొన్న భాషాభివృద్ధిమార్గము తెలుఁగుభాషలో మృదువైన సులభజైలిని సలక్షణమైన వచనరచన చేయుట; దేశాభివృద్ధిమార్గము జనులలోఁగల దురాచార దుర్వర్తనములఁ బాపియు, వృద్ధిపద్ధతులను జూపియు వారి నధికనీతిమంతులనుగాఁజేసి దేశము నున్నతస్థితికిఁ దెచ్చుటకయి శక్తివంచనలేక పాటుపడుట, దేశాభివృద్ధికలుగుటకయి విద్యావిషయమునను వ్యవహారవిషయమునను కులాచారవిషయమునను నీతివిషయమునను మతవిషయమునను నానాముఖములఁ గృషిచేయవలయుననియేకాని యొక్కరాజ్యాంగ విషయములయందే పనిచేయుట నాయుద్దేశము కాదు."

అందువలన 'రాజకీయోద్యోగులలో లంచము పుచ్చుకొను నక్రమమును మాన్పుట' కును, 'జనులలో నీతి మానమును వృద్ధి చేయుట' కును, 'కులాచారములను చక్కఁబఱుపఁ బూనుట' కును, 'పరిశుద్ధమతసిద్ధాంతములను బోధించుట' కును వివేకవర్ధని వెలువడినది. వివేకవర్ధని నిజముగా వివేకవర్ధనియే, సార్థకనామము. ఈయెనిమిదవ సంపుటములోని యుపన్యాసముజరిలోఁగల యుపన్యాసము లన్ని

యు పైనుడివిన విషయములకు సంబంధించినవే. వాని నీక్రిందివిధమున
విడదీయవచ్చును.

అతిబాల్య వివాహము

అతిబాల్య వివాహము, నిర్బంధ

వైధవ్యము

వివాహవ్యయము

కులీనబ్రాహ్మణ వివాహములు

కన్యాశుల్కము

వృద్ధవివాహము

బ్రాహ్మణులు : వారివృత్తులు

శాఖాభేదములు

‘అర్ధస్య పురుషోదాసః’

ద్విజులలోని గొప్ప దురాచారము

దానధర్మములు

అపాత్రదానము

పీఠాధికారులు

వల్లభాచార్య మతము

*

విద్య

విద్యాభ్యాసోద్దేశము

సంఘవిద్యాభ్యాసము

విద్యాధికుల యర్హతకృత్యములు

స్త్రీవిద్య

స్త్రీవిద్యాభ్యాసము

మత ద్వేషము

మతకలహములు

స్వబంధుజనాభిమానము

హిందూమహాజనుల యుపేక్ష

శవవహన సాహాయ్యము

మనబాలుర నీతివర్తనము

త్రాగుబోతుతనము

దయ్యములు

వేశ్యలు

వ్యభిచారము

బాలికావిక్రయ వ్యాపారము

భోగస్త్రీ పుత్రికాస్వీకారము

కులాచార సంస్కరణము

కులాచార మతాచార

సంస్కరణము

ఔషధ దానము

*

*

సంఘదురాచార నివారణమునకు

స్త్రీవిద్య సూచకము

బాలికాపాఠశాలల కుపాధ్యాయి

నులు

విద్యకంటె నీతి ముఖ్యము

చదువు వేఱు; సద్గుణములు వేఱు

నీతివిద్య

సుజ్ఞానము

దేశభాషలు

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి

అసద్గ్రంథములు

రాజకీయపాఠశాలలు

నీతి

అభ్యాసము

మిత్రులు

సంభాషణము

సాధువర్తనము

సుగుణదుర్గుణములు

కృష్యాది వ్యాపారము

కాలముయొక్క విలువ

పాటుపడుట

సత్కార్యశూరత్వము

సత్కార్యాచరణ ధైర్యము

హిందూదేశాభివృద్ధిమార్గము

భర్తకు భార్యావిషయమున

నడుపవలసిన ధర్మములు

భార్యాభర్త యొకమత్యము

శిశుపోషణము

ఇతరులను సత్కార్యములకు

త్రిప్పవారి క్రమము

సత్యము

ఐకమత్యము

అహింస

అదృష్టము

దేశాభిమానము

దేశాభివృద్ధి

దేశాభివృద్ధి కరణమార్గము

దేశాభివృద్ధి సాధనము

ఇంక మిగిలినవానిలో గొన్ని యుపన్యాసములు మతము యొక్క యావశ్యకము, ఆస్తిక్యము, ఆత్మయొక్క నిత్యత్వము, భగవద్గుణములు, భగవద్విషయక ధర్మములు మొదలైన వానిని గుఱించినవి.

మఱికొన్ని యింక నితరవిషయములకు సంబంధించినవి. వీనిలో 'ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువలని లాభము' లనున దొకటి. శ్రీపంతులుగారి కాలమునకు పూర్వము దేశీయులు ధనమాన ప్రాణములకు రక్షణలేని మిక్కిలి యరాజకస్థిత్యం దుండినప్పుడు బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువచ్చి

శాంతి భద్రతలను స్థాపించిన దగుటచేత శ్రీపంతులుగారి తరమువారి
కా ప్రభుత్వమున్న నత్యంతగౌరవముండెను. అంతకుపూర్వముండిన
భయంకరస్థితిని మనమనుభవమునకు తెచ్చుకోగలిగిననేకాని బ్రిటీషు
ప్రభుత్వమాదినములలో ప్రజలకెంత యుపకారకమయినదిగ పరిణ
మించెనో మన మూహించుకొనజాలము. అందువలన శ్రీపంతులుగారి
తరమువారికిని, అంతకుపూర్వపు తరమువారికిని బ్రిటీషుప్రభుత్వము
నెడల నంతటి భక్తిగౌరవభావము లుండెనన్న నది మనమాక్షేపింప
రాని విషయము. ఇంతకు ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలని యనర్థకము లెంత
యధికముగ నున్నను వానివలని లాభములు కొన్నియైనను లేకపోలే
దనునది యెల్లరు సంగీకరించువిషయము. మనకునేడు స్వాతంత్ర్యము
లభించినను 'దేశీయమహాసభయు, దానియద్దేశములును' అను
నేబదిపుటల కరపత్రమునందలి విషయములలోఁ గొన్ని ఇప్పటి
కప్రస్తుతములైనను దానినుండి మనము నేడు తెలిసికొనవలసిన
విషయములు కూడ చాల నున్నవి.

మొత్తముమీఁద సీసంపుటమునందలి యుపన్యాస మంజరిలోని
యుపన్యాసము లన్నియు శీలమును, సద్వర్తనమును, జ్ఞానమును
బోధించునవే. ఈయుపన్యాసములను బరిశీలనతోఁ జూచినచో శ్రీ
పంతులుగారు వివేకవర్ధని పత్రికను పెట్టుటలో తమకుఁగల యద్దేశ
ముల నెంతచక్కఁగ నిర్వహించిరో విశదము కాఁగలదు. ఒకటే
విషయమును గుఱించి రెండు మూఁడుపన్యాసములు కూడఁగలవు.
వేఱువేఱుపన్యాసములలో చెప్పిన సంగతులే కొన్ని మఱల చెప్పు
టయుఁ గలదు. ఇందుకు కారణ మొక్కటే. శ్రీపంతులుగారు తాము
బోధించువిషయములు పాఠకుల హృదయమున కెక్కుటకై యొకటే
విషయమును పరిపరివిధముల నచ్చఁజెప్పుచువచ్చిరి. ఈకాలమున
కక్కఱమాలి ప్రాతవడిన యుపన్యాసములు కొన్నియున్నను అనే

కము లిప్పటికిని వర్తించునవే; పనికివచ్చునవే. శ్రీపంతులుగారి కాలములో జరిగిన యొక్కొక్క సంఘటన, వారిజీవితానుభవములోనికి వచ్చిన యొక్కొక్క విషయము ఒక్కొక్క యుపన్యాసమునకు ప్రేరేపకమయినట్లు తోచును. ఈయుపన్యాసములు చదివి నేర్చుకొనవలసిన విషయము లనేకము లున్నవి. అప్పటికి నిప్పటికిని సంఘ మంతమాటి ననుభవించు దానిలోని దురాచారములు పూర్తిగా నిర్మూలనము కాలేదు; ప్రజలలో దుర్వర్తనమును నంతరింపలేదు. ధైర్యముతో అట్టి దురాచారములను దుర్వర్తనమును తెగడి సదాచారములను సద్వర్తనమును ప్రబోధించుట కీనాడు పెక్కుమంది వీరేశలింగములు కావలసియున్నారు. వారేరీ, యెక్కడ ? శ్రీ పంతులుగారివలె సత్కార్యశూరులగుటకు ముందు తాము చేపట్టిన పనిమీద అచంచలమైన యఖండవిశ్వాసమును, ఆత్మబలమును, ధైర్యసాహసములును ఉండవలెను. అట్టి గుణములు వృద్ధినించుకొనుట కీయుపన్యాస పఠనమే మార్గము. శ్రీ పంతులుగారు ప్రధానముగా ప్రబోధకుడు, నీతిబోధకుడు, మతాచార్యుడు.

శ్రీ పంతులుగారి నాటినుండియే యుపన్యాస మాండ్రవాజ్ఞయములో నొక శాఖగా పరిణమిల్లినది. నేటిమన యాధునిక విజ్ఞానాభివృద్ధి కన్నివిషయములలోను పునాదులు వేసినవాఁ డాయన. విషయమునూట యెటులున్నను ఈయుపన్యాసముల శైలి యద్భుతమైనది, సులలితమయినది, అనుకరణయోగ్యమయినది. తెలుఁగున సలక్షణమైన శైలి నలవర్చుకొనుటకై నకు ఈయుపన్యాసములెల్లరును పఠింపఁదగినవి.

పురళవాకము, మద్రాసు
డి. 10, మార్చి, 1951

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ.

క్రీ. శ్రీ. కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు.

దేశీయ మహాసభయు
దానియు దేశములును

1000 - 1000 - 1000
1000 - 1000 - 1000

NATIONAL CONGRESS.

దేశీయమహాసభ

ఓ మహాజనులారా !

రాష్ట్రీయప్రజల మయినందున మన కుండవలసిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకయి ప్రయత్నించుటకొఱకును, దానినిబట్టి మన భరతఖండమునందలి ప్రజలస్థితిని క్రమక్రమముగా నభివృద్ధిపఱుచుట కొఱకును, గడచిన మూడుసంవత్సరములనుండియు హిందూదేశమునందలి ప్రధాననగరములయందు మహాజనసభలు జరుగుచున్నవనియు, ఆసభలకు రాజ్యాంగవిషయములను ప్రసంగించుటకు జాతి మతభేదములు లేక యెల్లజాతులవారును సమస్తమతములవారును తమతమ ప్రతినిధులను బంపుచున్నారనియు, ఆసభలయందు సమిష్టిమీఁద హిందూదేశమునకు క్షేమకరములయిన ముఖ్యరాజ్యాంగవిషయములు చర్చింపఁబడి బహుజనాభిప్రాయమునుబట్టి దృఢనిశ్చయములు చేయఁబడుచున్నవనియు మీరెఱిగియున్నారుగదా ! సమస్తవిషయములయందును అభివృద్ధి పొందుచుండుట మనుష్యునకు సహజధర్మమయియున్నది. మృగాదులకును మనుష్యులకును గలభేదములలో నీయభివృద్ధివిషయ మైనధర్మ మొకటి. మృగాదు అభివృద్ధి లేక యెప్పుడు నేకరీతిగా నుండును; ఈవిషయమున వానికి వృద్ధిక్షయము లుండవు; వేయి సంవత్సరములక్రిందట కాకు లెట్లు గూండ్లు కట్టుచుండునో యిప్పుడు నదేప్రకారముగా కట్టుచుండును; ఇకముందు వేయిసంవత్సరములు దాటినతరువాత గూటిని నిర్మించుటయం దేమియు నభివృద్ధిని బొందక యథాప్రకారముగానే యెల్లకాలమును గూండ్లను

నిర్మించుకొను చుండును. మనుష్యుఁ డట్లుగాక కృషి చేయుచు వచ్చిన యెడల సంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుండును. వేయిసంవత్సరముల క్రిందట మృగప్రాయులై గుహలయందు వాసము చేయుచుండినవారిప్పుడు పెంకుటిండ్లు కట్టుకొని యందు నివసించుచుండ వచ్చును; ఇకముందు నాగరికాగ్రగణ్యులై దివ్యభవనములు నిర్మించుకొని యింద్రభోగము ననుభవింపవచ్చును. ఈవిధముగా నభివృద్ధి పొందుట కయి కృషి యావశ్యకము. జ్ఞానహీనులయి కృషి చేయక యుపేక్షించుచు వచ్చినపక్షమున మునుపున్నస్థితియం దయిననుండక క్రమ క్రమముగా హీనదశను బొందుచువచ్చి కట్టకడపట నించుమించుగా మరల మృగప్రాయులగుట సంభవించును. జ్ఞానాభివృద్ధిని జేసికొనుచు నెడతెగక కృషి చేయుచు వచ్చినపక్షమున, మతమునందును నీతి యందును విద్యలయందును కులాచారములయందును వస్తునిర్మాణాదులయందును సుఖసాధన కల్పనమునందును తక్కిన సమస్తవిషయములయందును మన మంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుండుము. ఇంచుమించుగా నన్నివిషయములయందును సమానముగా వృద్ధి నొందుచుండుటయే యభివృద్ధి యగునుగాని తక్కినవిషయములయం దధమ దశలోనుండి యొక్కవిషయమునందుమాత్రము వృద్ధిచెందుట నిజమయిన యభివృద్ధికాదు. అట్టియేకదేశాభివృద్ధివలన దేశక్షేమకరములయిన ప్రయోజనములును కలుగవలసినంత కలుగనేరవు. మనశరీరమునందలి సమస్తావయవములును వానివాని పరిమాణమునకుఁ దగినట్టుగా నెదుగుచుండుటయే క్షేమకర మయినవృద్ధి యగునో, అట్లన్నియవయవములును సమానముగా వృద్ధి నొందక యొక్కతలగాని కడుపుగాని కాలుగాని లావగుటయే క్షేమకర మయినవృద్ధియగునో తెలిసినవారికి జనసామాన్యక్షేమలాభములకై వృద్ధి సమస్తవిషయ

ములయందును సామాన్యముగా నుండవలసిన యావశ్యకమునుగూర్చి పెంచి చెప్పవలసినయక్కఱలేదు. ఒక్కతలమాత్రమెదిగిన దయ్యపు తలయనియు, ఒక్కబొజ్జమాత్రమెదిగిన బానకడు పనియు, ఒక్క కాలుమాత్రమెదిగిన బోదకాలనియు, పేరులు పెట్టి వానివృద్ధికి సంతోషింపక యనర్థదాయకముగా భావించి చికిత్సలు చేయింపఁ బూనుకొనుట యెల్లవారికి ననుభవసిద్ధ మయినదే. అనేకావయవ మయ మయిన దేశావిషయమున నెట్లొ యనేకాంగవిశిష్ట మయిన బాహ్యవిషయమునందును వృద్ధి యట్లే యుండును. ధనము తిన్నగా నుపయోగింపకొఁ గలుగుట కావశ్యక మైన తెలివి గలిగింపక కాపు లను మూర్ఖత్వములో మునిగి యుండునట్లు చేసి వారికి ధనము దశ గుణము లధికముగా లభించుమార్గము లేర్పఱచినపక్షమున దాని వలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును? తినుటకు కడుపునిండ పుష్కల ముగా నన్నము లభించుసాధనములను గల్పింపక ధనము నుపయో గింపవలసినమార్గములను వేయిటి నుపదేశించినపక్షమున నందువలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును? బయల రాజ్యాంగవిషయకము లైన స్వాతంత్ర్యములు లక్షలభించినను గృహమునం దానందభండకము లయినదుర్మత దురాచారపిశాచములకు దాస్యము చేయవలసి యుం డినయెడల నేమిసౌఖ్యము కలుగఁబోవును? ఇంట సంతోషదాయక ములయిన సన్నత సత్కులాచార స్వాతంత్ర్యములను గలవాఁడై యున్నను ధనప్రాణరక్షణము చేయని నిరంకుశ దుష్టప్రభుత్వమునకు బయల దాస్యము చేయుచుండవలసినయెడల నేమిసుఖము కలుగును? వృద్ధి సమస్తవిషయములయందును తగినవిధముగా నున్నప్పుడే దేశ మునకు నిజమయిన క్షేమలాభములు కలుగునుగాని యేదో యొక విషయమునందుమాత్ర మభివృద్ధి సంభవించినందునఁ గలుగవు. కాఁ

బట్టి రాజ్యాంగవిషయ మయిన స్వాతంత్ర్యములతోడిపాటుగా జ్ఞాన
 నీతులవిషయమునను మతవిషయమునను కులాచారవిషయమునను
 కూడ నభివృద్ధి పొందుచుండుట యత్యంతావశ్యకము. క్రూరము
 లయిన కులాచారములకు దాసుల మయి మనయింటనుండు స్త్రీలకష్ట
 ములను నివారింపలేనివారము రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యములను పొంది
 దేశముయొక్క కష్టముల నెట్లు నివారింపఁ గలుగుదుము ? మతవైష
 మ్యమును వహించి యైకమత్యమునుత్యజించి యెండొరులను ద్వేషిం
 చుచు తగవు లాడుచుండెడివారము. రాచటికపుసంబంధము లయిన
 స్వాతంత్ర్యములను పొందినప్పుడు జాతిమత వైషమ్యములు విడిచి
 యెట్లు సర్వజనక్షేమమునకయి యైకమత్యముతో పాటుపడఁ గలుగు
 దుము ? కాబట్టి జాతిమత ద్వేషమూలములు గలిగి పెరుగుచున్న
 దురాచారవృక్షమును మూలచ్ఛేదము చేయుటకయి ప్రయత్నింపక
 రాజ్యాంగవిషయకము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుట కయి
 లక్షప్రయత్నములు చేసినను వానివలన సంపూర్ణ మయినయైకమత్య
 మును నిష్పాక్షికదృష్టియుఁ గలుగనేరవు. ఇవిరెండును గలుగకున్నంత
 కాలము నిజమయిన దేశక్షేమాభివృద్ధులునుగలుగవు. ఈవిషయమున
 నే నింతదూరము చెప్పటచేత మతాచారకులాచార సంస్కరణము
 నందు సంపూర్ణ దశను పొందువలయును రాజ్యాంగసంబంధము లయిన
 స్వాతంత్ర్యములను పొందుట కయి ప్రయత్నింపఁగూడదని నాయభి
 ప్రాయ మయినట్లు మీరు భ్రమింపఁబోకుండు. సమస్తవిషయముల
 యందును యుక్తరీతిని కృషి చేయుచుండవలసిన దనియే నాయభి
 ప్రాయము. కులాచారమతాచారములయం దందఱికిని నైకమత్యము
 కలుగనేరదు. పరస్పర విరుద్ధము లయిన వివిధమతములును వివిధ
 కులములును శాఖోపశాఖలుగా నున్న యీ దేశమునం దెవరిమతము

లోను కులములోను గలదురాచారములను తొలగించుట కయి
యామామతములోనివాదును కులములోనివాదును ప్రత్యేకముగాఁ
గృహిచేయవలసినదేకాని యన్నిమతములవాదును నన్నిజాతులవా
దును గలిసి చేయవలసిన పనిలేదు. ఒక్కరాజ్యాంగవిషయ మయిన
స్వాతంత్ర్యములుమాత్రమే సర్వజాతి మతసామాన్యపక్షణీయము
లయి యున్నవి. కాబట్టి యీయొక్కవిషయమునందు మాత్రమే
హిందూదేశములోని సకలజనులు సంఘీభవించి జాతిమతవర్ణ భేదము
లతో పనిలేకుండ నన్యోన్యక్షేమసంపాదనము నిమిత్త మైకమత్యము
తో పాటుపడుట సాధ్యమగును. ఇది విచారించియే మనదేశము
నందలి విద్యాధికులయిన బుద్ధిమంతు లనేకు లాలోచించి కృషిచేసి
కడచిన నాలుగుసంవత్సరములనుండియు దేశీయమహాసభను స్థాపించి
వ్యయప్రయాసములనుపాటింపక సర్వజనక్షేమాభివృద్ధుల నిమిత్తమై
పాటుపడుచున్నారు.

సర్వజనోపయుక్త మయిన యీమహాసభయొక్క యుద్దేశ
ములను గూర్చియు, దీనివలనఁ గలుగ నపేక్షించిన ప్రయోజనముల
నుగూర్చియు, దీనివిషయ మయి యెల్లవాదును జేయవలసిన కృత్య
ములనుగూర్చియు, ఈవఱకు సమావేశమైన మాడుసభలలోను
జేయఁబడిన నిశ్చయములను గూర్చియు, నేనిప్పుడు కొంత ప్రసంగింపఁ
బోవుచున్నాను. మీరందఱును సావధాన మనస్కులయి చిత్తగింప
వలయును.

ఈసభయొక్క ప్రధానోద్దేశములు ముఖ్యముగా మూడని
చెప్పవచ్చును. అందు మొదటిది నేటివఱకును జాతిమతకులాచా
రాది భేదములచేత విడివడి యైకమత్యము లేకయున్న హిందూదేశ
ములోని పలుతెగలుగా నున్న మహాజనుల నందఱి నొక్కటిగా

కలిపి దేశాభిమానము పురికొల్పుట. రెండవది యీ ప్రకారముగా జేరిన మహాజనులలో జ్ఞాననీతికులాచారవ్యవహారాదు లయిన సమస్త శాఖలయందును గ్రమక్రమముగా నభివృద్ధిని కలిగించుట. మూడవది హిందూదేశముయొక్క క్షేమమునకు భంగకరము గాను న్యాయవిరుద్ధముగాను నున్న యవస్థలయందు సవరణను కలిగించుట వలన నింగ్లాండుదేశమునకును హిందూదేశమునకును గల యనుబంధమును మఱింత దృఢపఱచుట. ప్రభుత్వమువారి యెడల ప్రజల కనురాగాభివృద్ధి చేయుట యన్న యీయుద్దేశ మిందుఁ గడపటఁ జెప్పఁబడినను, ప్రాధాన్యమునుబట్టి యీసభవారి యుద్దేశములలో నిదియే మొదటి దని చెప్పవలసియున్నది. ఓర్వలేనివారు కొందఱి సభకు ముఖ్యకారకులుగా నున్నవారియుద్దేశము జనులను పురికొల్పి వారికి దొరతనమువారిమీఁద ద్వేషమును పుట్టించుట యని నిష్కారణముగా దోషారోపణముచేసి లేని యపవాదమును వేయుచున్నను, కొంచె మాలోచించి చూచువారి కందఱికిని. వారివాక్యములు సత్యమునకు మిక్కిలి దూరములైనవని బోధపడక పోవు. ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమువలనఁగలిగిన ముఖ్యఫలముల ననుభవించువారు సాధారణముగా మనదేశములో విద్యాధికులే కదా? ఈసభాస్థాపనమునకు ముఖ్యప్రోత్సాహకులుగా నున్నవారును విద్యాధికులేకదా? హిందూ ప్రభుత్వమువలని యనంతలాభముల ననుభవించుచున్న యావిద్యాధికు లకారణముగా కృతఘ్నులము స్వలాభమునకును దేశక్షేమమునకును భంగకరముగా దొరతనమువారిమీఁద తిరుగఁబడునట్లుగా మూఢజనులను బురికొల్పుదురన్న వివేకులయినవారెవ్వరైన విశ్వసింపఁ దగి యుండురా? కలహోను విశ్వసింప దగియుండదు. వారి యుద్దేశ మెప్పుడును మూఢు లయు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము

వలని లాభములను దెలిసికో లేక యత్పత్తి వహించుచున్న సామాన్యజనులకు వారనుభవించుచున్న లాభములు బోధపడు నట్లు చేసి రాజభక్తిని బురికొల్పి మహాజనులలో నైకమత్యమును గలిగించి దొరతనమువారిని ప్రార్థించి వారియనుగ్రహమువలన నూతనస్వాతంత్ర్యములను బొందుటకై ప్రయత్నించునట్లుచేయుటయు, అందువలన స్వలాభమును దేశక్షేమమును వృద్ధిపఱుపఁ గోరుటయు, నయి యుండునుగాని వేఱువిధముగా నుండునా ? మనదేశాభివృద్ధి నుద్దేశించి పరమదయాపరుఁ డైనయీశ్వరుఁడు ప్రసాదించిన యీ యింగ్లీషుప్రభుత్వ మహిమనుబట్టికాని, కాకపోయినయెడల మన మీ దినమున నిట్లు సభకూడి యిందఱు మైకమత్యముతో రాజ్యాంగవిషయములనుగూర్చి నిర్భయముగాఁ బ్రసంగింపఁ గలుగుదుమా ? మన దేశమునం దింగ్లీషువారిప్రభుత్వము నెలవుకొనకముందు నిరంకుశాధికారము గలకొందఱు దుష్టప్రభువులు జరిగించినచౌరస్యములను దుర్ణయములను దలచుకొన్న దేశా మిప్పుడును గంప మొందుచున్నది. ఆకాలములో ధనమునకుఁగాని మానప్రాణములకుఁగాని రక్షణము లేదు; న్యాయమంతయు ధనమువాశ్రయించి యుండుటచే బీదల కది లభించుట కలలోనివార్తగా నుండెను; బండవాఁడు రాజుకంటెను బలనొందు; ఈభరతఖండములోని చేరువ దేశములకుసహితము సరకులు మొదలయినవి కొనిపోవుటకుఁ దగినమంచి మార్గములు లేవు; ఉన్న యడవిమార్గములు కొన్నియు వ్యాఘ్రాది ఘాతుకమృగముల తోను ఘాతుకమృగములకంటెను క్రూరులైనదొంగలతోను నిండి యుండుచు వచ్చెను ; అందుచేత తీర్థయాత్రాపదులుసహితము తామిల్లు వెడలునప్పుడు మరణకాలమునం దప్పగించునట్లుగా ఋణధనాదులను బిడ్డల కప్పగించి మృతులకై యేడ్చునట్లు బంధుమిత్రాదులు

రోదనము చేయుచుండఁగా బయలుదేలు చుండిరి ; కాశికీఁబోయిన వాఁడును కాటికీఁబోయినవాఁడును సమానమన్న లోకోక్తి మిరిప్పుడు వినుచుండలేదా ? ఆకాలమునందు సేవ్యముకాక సారవంతము లైన భూములుసహిత మనేకములు బీడుగా విడిచిపెట్టఁబడు చుండెను; నీటి యాధారములు క్రొత్తవి నిర్మించుట లేకపోఁగాఁ బూర్వకాలమునం దున్నవిసహితము బాగుచేయించువారులేక యుపేక్షింపఁబడి సాడగు చుండెను; ట్టామములు సర్వసాధారణము లగుచుండెను ; సామాన్య జనులు విద్యాగంధ మెఱుఁగక యజ్ఞానాంధకారములో గ్రుడ్డివారివలె సంచరించు చుండిరి; గాఢాంధకారములో మెఱుపుమెఱిసినట్లు దైవి కముగా మంచిరా జొకానొకఁ డప్పుడప్పుడు వచ్చుచు వచ్చినప్పుడు జనుల కల్పసౌఖ్యము కలుగుచు వచ్చినను, ఆమేలు తడవునిలుచునది గాక సామాన్యముగా దేశమును విపదంధకారమే క్రమ్ముకొని యుండెను ; ఆకాలమునం దొకఁడు గ్రామాంతరము పోయినయెడల మరలవచ్చి కంటఁబడుదాఁక వానిక్షేమవార్త బంధువులకు తెలియ కుండెను.

పురాణములయందు వర్ణింపఁబడిన చిరకాలజీవులవంటివారెవ్వరైననుండి యీ భరతఖండముయొక్క వెనుకటిస్థితిని ప్రస్తుత స్థితినిగూడ జూడఁ గలిగినపక్షమున అప్పటిభరతఖండమునకును మన యిప్పటి భరతఖండమునకును నరకమునకును స్వర్గమునకును ఉన్నంత వ్యత్యాస మున్నదని చెప్పకపోరు. ఆకాలపుస్థితినిజూచి యుండనం దున నిప్పటివారి కనేకుల కాస్థితి దురవగాహ మయి యున్నది. శత సంవత్సరపరిమిత మయినయింగ్లీషువారి సత్పరిపాలనమువలన మన మిప్పు డనుభవింపఁగలిగిన సుఖసాధనముల ననేకములను మన పూర్వులు స్వప్నావస్థయందునువినియు కనియునుండరు. కాశిలోనివారీ

క్షేమసమాచారమును తంత్రీముఖమున నూలులకొలది క్రోశులదూరములో నున్నయిచ్చటివారు నిమిషములోఁ దెలిసికోఁగలుగుదురని నూలుసంవత్సరములక్రిందట నెవ్వరూహింపఁగలరు ? ఆసేతుహిమాచలపర్యంత భూభాగమునం దెక్కడ నున్నను బంధుమిత్రాదుల క్షేమసమాచారములను దెలిపెడి యుత్తరప్రత్యుత్తరములను కాని చీటితో కొన్నిదినములలోఁ దెప్పించుకొనుట సాధ్య మగునని నూతేండ్లక్రిందట నెవ్వరూహింప గలరు? ఆవిరిసాహాయ్యముచేత నడపఁబడెడియోడలలోను బండ్లలోను నీటిలోను మెట్టను వందల కొలదిక్రోశములదూర మొక్కదినములో ప్రయాణముచేయుట సంభవించునని శతసంవత్సరములక్రిందట నెవ్వరూహింపగలరు? అప్పటి వారియూహకందనిసౌఖ్యములనుసహితము మన మిప్పుడు సర్వసాధారణముగా ననుభవించు చున్నాము. ఇప్పు డించుమించుగా ధనప్రాణమానములకు సంపూర్ణరక్షణము కలిగి యున్నది; న్యాయము కోట్ల శ్వరుఁడు మొదలుకొని కూటిపేదవఱకును సమానమయి యున్నది; ప్రతిదేశమునదును మృగచోరభయాదులు మృగ్యము లైనదాడు లేర్పడుటయేకాక వాయువేగమున మనుష్యులను వాణిజ్యవస్తువులను గొనిపోవు ధూమ శకటమార్గములు కూడ బహుదేశములయందు వ్యాపించు యున్నవి; అందుచేతకాశ్యాదిదూరతీర్థయాత్రలు చేయుట పొరుగుారికి పోయివచ్చుటవఱటి దైనది; నదుల కడ్డకట్టలు కట్టి కాలువలు బహుముఖములఁ బ్రవహింపఁజేయుటవలన తొంటియాషరక్షేత్రము లిప్పుడు వరి పండెడుదివ్యక్షేత్రము లయినవి; పూర్వపురీతి తొమముల కిప్పుడు తొమము వచ్చుచున్నది; క్షీణకాలములో వేల కొలది యోజనములదూరమునుండి వార్తలను మనోవేగమునఁ గొని తెచ్చెడు తంత్రీవార్తాహారణకార్యస్థానము లన్నిగొప్పపట్టణముల

యందును స్థాపింపఁబడినవి ; నిరుపేదలుసహిత మత్యల్పధనముతో
 సచిరకాలములో బంధుమిత్రాదుల యోగక్షేమములను పత్రికాముఖ
 మునఁ దెలిసికొనుట కనుకూలము లైనపోషణకార్యస్థానము లల్ప
 గ్రామములయందుసహితము నెలకొల్పఁబడినవి; వాణిజ్యాదులు వృద్ధి
 నొంది ద్వీపాంతరములయందలి వింతవస్తువులుసహితము పెరటిపంట
 లైనవి. ఇవి యన్నియు నిట్లుండఁగా నెల్లయెడల బారశాలలు స్థాపిం
 పఁబడి పూర్వకాలమునందుఁ గొన్ని జాతులవారి కందనిష్ఠానిపండుగా
 నుండెడువిద్యాధన మిప్పు డజ్ఞానాంధకారములోఁ జిరకాలమునుండి
 యుండియున్నవారికన్నులు మిఱుమిట్లు కొనునట్లుగా నెల్లయెడల వెద
 చల్లఁబడుచున్నది. అమూల్య మయినయావిద్యాప్రభావముచేతనే
 కదా కడచిన మూడుసంవత్సరములనుండియు జాతిమతవైషమ్యమును
 లేశమాత్రమును వహింపక, ఆసేతుహిమాచలపర్యంత హిందూదేశ
 మునంగల హిందువులును మహమ్మదీయులును క్రైస్తవులును పార
 సీకులును బౌద్ధులును జైనులును ద్విజులును శూద్రులును ద్రావిడు
 లును గౌళులును దేశక్షేమమునిమిత్తమయి ధనవ్యయమునకును
 శరీరప్రయాసమునకును సహించి దూర దేశప్రయాణములుచేసియే టేట
 నొక్కొక్కపట్టణమున నొక్కమందిరమున సోదరులవలె సంభాషింపఁ
 గలుగుచున్నారు! అయఃకాంతము సూదుల నాకర్షించునట్లుగా విద్యా
 బుద్ధిసంపన్నులైన నూలులకొలఁది భిన్నదేశీయులను భిన్నమతస్థులను
 భిన్నభావలవారిని నిట్లొక్కస్థలముల కాకర్షించి యొక్కసభామండప
 మున నొక్కభాషతో మృదుమధురగంభీరవాగ్గుంభనలతో దేశలాభ
 మునిమిత్తమయి వారిచేతఁ బ్రసంగములు చేయించుచున్నది. ఇంగ్లీ
 షువిద్య యనునదిసమ్మోహనమంత్రము గాక మఱి యేది? ఇంతవఱ
 కును జాతిమతద్వేషములచేత నొకరినొకరు తాకుటకును, నొకరితో

నొకరు సంభాషించుటకునుగూడ సంశయింపవలసినస్థితియం దుండిన నానావిధములవారి నొక్కచోట సమావేశపఱచి, ఆప్తబంధువులను వలె నేకాసనములఁ గూరుచుండఁబెట్టి ఏకకుబుంబములోనివారివలె జనసామాన్యక్షేమమునిమిత్తము సంభాషింపఁజేసి, స్వప్రయోజన పరత్వమును పోఁద్రోలి యొకమత్యమును నేర్చుచు హిందూదేశము నకుఁ గ్రొత్తప్రాణము పోయుచున్నది. హూణభాషారూప మయిన సంజీవనీవిద్య గాక మఱియేది? ఈభాష యమృతవర్షము కురియు నట్లుగా నెల్లయెడల వెదచల్లుచున్న యుత్తమజ్ఞానమును, పరిశుద్ధరీతిని నిర్మలధర్మతత్వమును, మానుషస్వాతంత్ర్యస్వరూపమును, చవిగొన్న తరువాత నెవ్వరు తమ తొంటియజ్ఞానదన్య మయినయొకమత్యా భావమును స్వార్థపరత్వమును దురభిమానద్వేషములను త్యజించి పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతో సంఘీభవించి మానుషస్వభావార్హము లయినస్వాతంత్ర్యఫలములను పొందకుండఁ గోరుదురు? ఎల్లవారల హృదయములయందు నదృశ్యముగా నడుచు చున్నయాయదృత మయినమాధును జూడఁగా నిది యేమో మహేంద్రజాలమువలెఁ గానఁబడుచున్నది. ఇంగ్లీషువిద్యయొక్కయు నింగ్లీషుప్రభుత్వము యొక్కయు ఘనతను కీర్తిని ఘోషించుటకయి యింతకంటె వే తేమి కావలెను?

ఈవఱకు మనదేశమునకు సంప్రాప్తము లయిన ప్రభుత్వము లలో నెల్ల నీయింగ్లీషుదొరతనము సర్వోత్కృష్ట మయినదనిభూషించుటచేత దీనియం దేవిధ మయినలోపములును లేవని నేను చెప్పఁ దలఁచినవాఁడను గాను, ప్రపంచములోని దేదియు సంపూర్ణముగా నిర్దుష్ట మయియుండదా. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమందును లోపము లనే కములున్నవి. అంతేకాక యెంతటిసత్పరిపాలనమును దేశకాలపా

తృతీయములులేక యెల్లరకు నేకరీతిగా నుపయోగపడదు. ఒక దేశము వారికి టేమకర మయినది యింకొక దేశమువారికి టేమకరమయినది గా నుండదు ; ఒక కాలమువారికి శ్రేయోదాయక మయినది మఱి యొక కాలమువారికి శ్రేయోదాయకముగా నుండదు ; ఒక యవస్థలో నున్నవారికి శుభావహమయినది వేరొక యవస్థలో నున్నవారికి శుభావహమయినదిగా నుండదు. ఉష్ణ దేశములలోనివారి కుపయోగించు వలిసపుబట్టలు శీతల దేశములలోనివారికి తగియుండవు ; కౌమారదశ యందు బలప్రదములగు భక్ష్యములు శైశవకాలములో పనికిరావు ; పశుప్రాయములుగా నుండువారికివాసయోగ్యములైన పర్వతగుహలు నాగరికులు వసింప నర్హమయినవిగా నుండవు. ఇంగ్లీషువారు మొట్ట మొదట రాజ్యభారమును వహించునప్పుడు రాజ్యాంగవిషయమున మనదేశము కేవల శిశుత్వదశయందే యుండినది. ఈవిషయమున శిశుకల్పులుగా నున్నమనవారి కప్పుడు తమ కున్న స్వాతంత్ర్యము లేవో తెలియవు. రాజ్యాంగవిషయమునందు మంచికౌమారదశ యందుండిన యింగ్లీషువారి పరిపాలనపద్ధతు లాకాలమునందు మన వారనుభవింపఁ దగినస్థితిలో లేవు. తమకు లాభకరములయినవాని నెఱిగి యడుగలేని యజ్ఞానావృత మయియున్నయాశైశవావస్థయం దింగ్లీషుప్రభుత్వమువారు మాతృధర్మము నవలంబించి ప్రజలకుఁ గావలసినదానిని దామె యెఱిగి దయచేయుచు నేయపాయమును గలుగకుండ సంరక్షించుట పరమధర్మమై యున్నది. లోకములో శిశువు లెల్ల కాలమునుశిశువులుగా నేయుండుటసంభవింపదు. మాతృ పోషణముచేత వారు పెరిగి క్రమక్రమముగాఁ దమకుఁ గావలసిన దాని నడుగుటకును తమ కేది టేమకరమో తెలిసికొనుటకును తమ కేమిస్వాతంత్ర్యము లున్నవో యాలోచించుకొనుటకును నేర్చుకొం

దురు. అట్లు బాలురకు తెలివి వచ్చి యనుగ నేర్చుకొన్నతరువాత గూడ తల్లి పారిప్రార్థన లాదరింపక శైశవమునందు తొడుగనిచ్చిన చిన్నచెప్పలనే యిప్పుడును తొడుగనిచ్చుచు శైశవమునందు సరి పోయి బలప్రదముగా నుండినంత జావనే యిప్పుడును బలవంతముగా నోటపోయుచు వచ్చినచో వారు తల్లియం దెంతప్రేమ గలవా రయినను పెద్దచెప్పలు తెమ్మనియు బలప్రదమైన యెక్కువయాహారము నుపెట్టుమనియు మొఱపెట్టక తృప్తిపొంది యూరకుండఁ జాలరు. ఇంగ్లీషుదొరతనమువారు శైశవావస్థలో నున్నమనదేశముయొక్క సంరక్షణమునుపూని మాతృభావమున సంరక్షించుచు వచ్చుటచేత మనదేశజను లనేకులు విద్యాబుద్ధులు కలిగి, కౌమారదశను పొంది ప్రౌఢు లయియున్నారు ; అనేకులు యశావనదశను పొంది తమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని యున్నారు ; బహుసంఖ్యాకు లింకను శైశవదశను బాల్యదశకును మధ్యస్థితిలోను బాల్యదశయొక్క వివిధావస్థలలోను జ్ఞానతారతమ్యమునుబట్టి వివిధాంతరములు గలవారుగా నున్నారు. మొత్తముమీఁద మనదేశమున కిప్పుడు రాజ్యాంగవిషయమునందు బాల్యావస్థ వదలి యశావనారంభ మగుచున్న దని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి స్థితిలో నందఱును తమకుఁ గావలసినవాని నడుగక శిశువులవలె నూరకుండుట సంభవింపదు. ఇంగ్లీషువారే జనకునివలె మనకు విద్యాబుద్ధులు గలుగఁజేసి, తా మనుభవించుచున్నట్టియు మన కనుభవయోగ్యము లయినట్టియు స్వాతంత్ర్యములను నేర్పియున్నారు ; కాబట్టియే యిప్పుడు మనము సమర్థుల మయి మ మ్మొల్లకాలమును శిశువులవలెఁ జూడక మాకర్హము లయిన స్వాతంత్ర్యములను మా కియ్యవలసిన దని యడుగుచున్నాము. ఆస్వాతంత్ర్యములను దొరతనమువారు క్రమక్రమముగా మనకు దయ చేయుదు

రనుటకు సందేహము లేదు. మన మజ్జానదశలోనుండి మన స్వాతంత్ర్యములేవో మనము తెలిసికో లేనప్పుడు శ్రద్ధవహించి మీ స్వాతంత్ర్యము లిట్టివినుమా యని బోధించి యడుగనేర్పి ప్రౌఢుల నుగాదిద్దిన న్యాయావలంబకు లయిన దయాళురు మనము సమర్థుల మయి యేయేస్వాతంత్ర్యములను పొందుటకు యోగ్యులమైయున్నామో యాయా స్వాతంత్ర్యములను మన కియ్యకుందురా? మనము నిజముగా సమర్థుల మయి యున్నామని వారికి దృఢ మయిన నమ్మకము తోచఁగానే యియ్యకమానరు. అట్లని మనపని మనము చేయక యూరకుండరాదు. ప్రేమ గలతల్లినహిత మడుగక కావలసినది బిడ్డలకు పెట్టదు. కాబట్టి పొందువలయును మనకుఁ గావలసిన దానిని మన మడుగుచుండుట పరమధర్మము. అట్లడుగుటచేత మన రాజభక్తి కేమియు కొఱతరాదు. బిడ్డలు పెట్టెడుతల్లినిగాక మఱి యెవ్వరి నడుగుదురు? తాము వహించిన కుటుంబభారమును గొంత నిర్వహింప సమర్థు లయియున్న పుత్రులవీఁడబెట్టి తాము పయి నుండి చూచుచుండుట జనకులకు సంతోషదాయకమును ధర్మమును గాదా? సమర్థులయి ప్రభుభక్తిగల విద్యాధికులమీద రాజ్యపాలన భారమును గొంతవలకు మోపి వారిని యుక్తరీతిని నడుపుచు తాము పయినుండి పరామర్శించుచుండుట పాలకులకుసహితము సంతోషము ను విశ్రాంతిహేతువును గదా? ప్రౌఢులనుగా దిద్దినవారు సమర్థులయి కార్యనిర్వహణము చేయుచుండఁగాఁ జూచునప్పటికంటె మంచి వారి కధికసంతోషము మఱియెప్పుడు గలుగును?

ప్రభుభక్తి గలప్రజలు ప్రేమాస్పదు లయినప్రభువులను తమ స్వాతంత్ర్యముల నిమిత్తము వేడుట కయి చేసెడి యీప్రయత్నమే రాజద్రోహమని దూరదృష్టి లేనివారు కొందఱు వార్తాపత్రికలయందు

ప్రచురించుట చూడఁగా నామనస్సున కత్యాశ్చర్య మగుచున్నది. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలనఁ గలుగుచున్న సమస్తలాభములను పొందుచున్నట్టియు నరాజక మయినప్పుడుగాని ప్రభుత్వము మాతినప్పుడుగాని తా మనుభవించుచున్న సమస్తస్వాతంత్ర్యములను లాభములను బోఁగొట్టుకొని దౌర్భాగ్యదశను పొందవలసి యుండునని దృఢముగా నెఱిగి యున్నట్టియు విద్యాధికు లాప్రభుభక్తి లేనివారయి ప్రజలకు రాజద్రోహమును బోధించువారు? ఈసభకుఁ గారకులుగా నుండు విద్యాధికులుమాత్రము కలలోను ప్రభుభక్తి లేనివారుగా నుండరు. అంతేకాక వారింగ్లీషు ప్రభుత్వమువలన దేశమునకుఁ గలుగుచున్న లాభములను ప్రభుత్వాంతరములవలనఁ గలిగిననష్టములను జనులమనస్సులయందు పట్టించి మూఢులనుసహితము ప్రభుభక్తియుక్తులనుగాఁ జేయుటకయి సదా ప్రయత్నించుచుందురు.

ఓ సభికులారా! ఈసత్యమును మీరును పూర్ణముగా నెఱిగి యున్నారు. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వము వ్యాపించియుండఁబట్టియే మనదేశమిట్లు కలహములు లేక శాంతమయి సుఖపడుచున్నది. ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వ మొక్కసంవత్సరము రాజ్యాభార మంతయు భరతఖండవాసులమీఁదనే పూర్ణముగా విడిచిపెట్టి తాము పయినుండి పరామర్శింపక తొలఁగి యూరకుండినయెడలఁ కొన్నిమాసములలోనే రాజ్యమంతయు భిన్నభిన్నమై కఱు లేర్పడి యొకకక్షివా రింకొకకక్షివారి తోను, ఒకమతమువా రింకొకమతమువారితోను, ఒకజాతివా రింకొక జాతివారితోను, ఒకదేశమువా రింకొకదేశమువారితోను, పోరాడుచు, అల్పసంఖ్యాకు లయిన విద్యాధికు లధికసంఖ్యాకు లయిన మూఢజనులచే నాస్తికులుగాను దురాచారులుగాను పరిగణింపఁబడి యపగృహద్రోహకఱుబడి, క్రమక్రమముగా నడుగంటుచున్న దురా

చారదుర్మతములు మరల తలయెత్తి ప్రబలి, కఠ్ఠావేశములచేత దేశ మరాజకమయి చెడిపోదా? ఇట్టి యనర్థకము మనదేశమున కెప్పుడును పుట్టకుండ స్థిరముగా నిండ్లి యువారే మనదేశము నేలుచుండు నట్లుగాఁ జేయవలయునని మనమునిరంతరమును భక్తవాంఛితప్రదాత యయిన జగదీశ్వరుని ప్రార్థించుచుండవలయును.

మన మింతవఱకును మనస్వాతంత్ర్య సంపాదన నిమిత్తము ప్రయత్నము చేయవలయుననిమాత్రమే ముచ్చటించితిమిగాని, మనకు గలుగవలసిన స్వాతంత్ర్యములేవో, ఆస్వాతంత్ర్యములను పొందుట కై యిట్టిసభ లేల యావశ్యకమో, తెలిసికొనఁ బ్రయత్నింపలేదు. రాజు లెల్లరు విష్ణ్వంశసంభూతులనియు, అందుచేత ప్రజలు దేవునకు లోబడినట్లుగానే రాజునకును లోబడి యుండవలయుననియు, ఆది కాలమునుండియు మనపూర్వులు మనకు బోధించి యున్నారు. ఈ బోధనుబట్టి యీ దేశములో రాజు లెంత క్రూరులయినను, ఎంత నిరంకుశముగా ప్రవర్తిల్లుచున్నను, జనులులేశమయినను తిరుగఁబడక యెన్నిపాట్లు పడియైనను ప్రభుభక్తిని విడువక విధేయులయి నడుచు కొనుచుండిరి. అందుచేత రాజభక్తివిషయ మయినధర్మ మీదేశపు ప్రజలమనసులలో నాటినట్లుగా మఱి యేదేశమునందును నాటియుండ లేదు. కాబట్టియే హిందువులు పూర్వకాలమునుండియు నిరుపమాన మైన రాజభక్తి కలవారని ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నారు. పూర్వకాలము నందు ప్రభుత్వము చేసిన రామ మాంధాత్రాదిరాజు లెంత ధార్మికు లయి యున్నను, ఇటీవల రాజ్యమునకు వచ్చినవారుమాత్రము ప్రజల ఠేనుము నంతగా విచారింపక తమనిమిత్తమే ప్రజలు సృజింపఁబడి రన్న విశ్వాసముతో ప్రజలను నిర్బంధించి పోగుచేసినధనము సంతను దేశాభివృద్ధినిమిత్తము వ్యయపెట్టక తమగజాశ్వాందోళనాదులనిమి

త్తమును ఇతరనై భవములనిమి త్తమును వినియోగించుచు నిరంకుశముగా ప్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఈ దేశములో నెప్పుడును రాజ్యాంగవిషయమున జనుల కేవిధ మయినస్వాతంత్ర్యములును లేవు. అందుచేత జనులు పరిపాలనవిషయమునఁ దమకుఁ గొన్ని స్వాతంత్ర్యములుండునన్న యంశమునుగూడ గుర్తెలుగరు. పశ్చిమఖండవాసులలోఁగూడ నాదికాలమునందు రాజులు నిరంకుశాధికారముగలవారుగానే యుండినను, కాలక్రమమున నాగరికము హెచ్చినకొలఁదిని రాజు సర్వస్వతంత్రుఁడుగా నుండఁగూడ దనియు ప్రజలవలన గ్రహించిన పన్నులలోఁ దనశారమునకుఁ గావలసిన పరిమితధనము నుంచుకొని మిగిలిన దానిని దేశాభివృద్ధినిమిత్తమై యుపయోగపలుపవలయు ననియు జనాభిప్రాయ ముంకురించి యంతకంతకు బలపడసాగెను. రాజు ధనమంతయు జనులవలననే దేశపరిపాలన నిమిత్తము గ్రహించుట చేత, అతఁడు దేశక్షేమమునకు భంగకరములయిన యుద్ధములు మొదలైనవానినిమిత్తము జనుల యనుమతి లేక వృధాగా ధనము వ్యయపెట్టఁగూడదనియు రాష్ట్రపాలననిమిత్తమై యధికధనము కావలసివచ్చినప్పుడు ప్రజలయనుమతి పొందకుండ క్రొత్తపన్నులు కట్టఁగూడదనియు క్రొత్తశాసనము లేర్పఱచునప్పు డవి ప్రజాక్షేమమున కనుకూలముగా నుండునట్లు చేయుటకయి ప్రజల యనుమతి లేకుండ నూతనశాసనములను జేయఁగూడదనియు జనులు క్రమక్రమముగా వాదింపసాగిరి. అట్టిసమయములయందు సర్వస్వతంత్రులయి యుండమరగినరాజులు జనుల కీస్వాతంత్ర్యముల నియ్యనిష్ఠములేనివారగుచు వచ్చుచుండుటచేతను, జను లేలాగుననైన తమస్వాతంత్ర్యములను పొందవలెనని దృఢనిశ్చయములై పూనిక వదలక కృషి చేయుచు వచ్చుచుండుటచేతను, రాజునకును ప్రజలకును నైకమత్యము లేక పరస్పర

వివాదములును కలహములును సంభవించి ప్రజలు క్రమక్రమముగా నొకటితరువాత నొకటిగా తమస్వాతంత్ర్యములను పొందుచు వచ్చి రాజును పరిమితాధికారము కలవానినిగాఁ జేసిరి. ఇప్పు డింగ్లాండు దేశమును రాణిగారు పాలించుచున్నను, నిజ మయిన యధికార మంతయు జనులలోనే యున్నది. నూతనశాసనమును జేయవలసి వచ్చినప్పు డెల్లను రాజు జను లందఱియనుమతిని పొందుట యెట్లు సాధ్య మగునని మీకు సం దేహము కలుగవచ్చును. జనులలో ప్రతి పురుషుని యభిప్రాయమును వేరువేరుగాఁ దెలిసికొనుట యెన్నటికిని సాధ్యము కాదు. నగరములయందును పట్టణములయందు నుండు జనులు తమపట్టణముయొక్క ప్రాధాన్యమునుబట్టి యొకరినిగాని యిద్దఱినిగాని యెక్కువమందినిగాని తమపక్షమున ప్రతినిధులను గోరు కొను స్వాతంత్ర్యమును గలిగి యున్నారు. ఆపట్టణమందలి యధిక సంఖ్యాకులచేఁ గోరుకోఁబడినవారు ప్రతినిధులుగా నేర్పఱుపఁబడుదురు. ఈప్రకారముగా నేర్పఱుపఁబడిన ప్రతినిధు లందఱునుజేరి జన ప్రతినిధిసంఘ మనుపేర రాణిగారి యాంతరంగికసభలో నొకభాగముగా నుందురు. ఈజనప్రతినిధిసంఘమువారి యనుమతిని బొందక యేనూతనశాసనమును జేయఁగూడదు; ఏవిధ మైనపన్నులును విధింపఁబడఁగూడదు; ఏవిధమైన వ్యయమును జేయఁగూడదు. రాణి గారిమంత్రు లందఱును రాజకార్యవిషయములయం దెల్ల సీసభవారి కు త్తరవాదు లయి యుండి, రాజ్యాంగవిషయ మయి యేజనప్రతినిధి యేప్రశ్న వేసినను దానికి యుక్తకాలములో ను త్తరము చెప్పుటకు బద్ధులై యుందురు. జనప్రతినిధిసంఘములో నధికసంఖ్య గలవారి యభిప్రాయమునుబట్టి యెప్పుడును కార్యనిశ్చయము చేయఁబడుచుండును. ఈజనప్రతినిధులు సమ స్తవిషయములలోను తమ్ము కోరు

కొన్నవారియభిప్రాయము ననుసరించియే తమయభిప్రాయము నిచ్చుచుండవలయును. అట్లుచేయక యేజనప్రతినిధియైనను తనయిష్టము వచ్చినట్లభిప్రాయము నిచ్చుచు వచ్చినపక్షమున, అపట్టణమువారు మఱియొకసారి యాతనిని తమప్రతినిధినిగాఁ గోరుకొనరు. కాబట్టి యీజనప్రతినిధు లేముఖ్యమైనవిషయమునం దైనను తమ యభిప్రాయము నియ్యవలసి వచ్చినప్పుడు తమ్ముఁగోరుకొన్నపట్టణములలోని సమాజములకు నాయకులుగా నుండువారికి వ్రాసికాని తామే యా పట్టణములకు పోయి సభలు కూర్చికాని విశేషజనులయభిప్రాయమును దెలిసికొని తదభిప్రాయానుసారముగా జనప్రతినిధిసభలోఁ దమయభిప్రాయములను దెలుపుచుందురు. ఈజనప్రతినిధిసంఘములోని సభికు లేడేసిసంవత్సరముల కొక్కొక్కపర్యాయము మరలమరల నేర్పఱుచు కొనఁబడ వలయు నని శాసన మున్నను, సాధారణముగా జనప్రతినిధి సంఘ మయిదుసంవత్సరములకు లోపలనే పరిసమాప్తి నొంది మరల క్రొత్తసంఘ మేర్పడుచుండును. ఇంగ్లాండుదేశములో జనుల కీస్వాతంత్ర్యము కలిగి యుండుటచేతనే రాజులు హద్దుమీటి యధేచ్ఛముగా ప్రవర్తించుట కవకాశము లేక దేశక్షేమమునకు భంగము కలుగకున్నది. ఏరాజకీయోద్యోగి యేయక్రమమును జేసినను వెంటనే ప్రతినిధిసంఘమువారు దానిని రాజమంత్రులకుఁ దెలిపి వారిచేత నట్టి యుద్యోగస్థులను శిక్షింపఁ జేయుదురు గనుక, సామాన్యముగా రాజకీయాధికారు లేయక్రమములను జేయక జనులకు భయపడుచుందురు. ఇప్పు డీదేశమునందు మనవారు పొందుటకయి ప్రయత్నించు చున్నది కొంతవఱ కిట్టిస్వాతంత్ర్యమునే. ఈస్వాతంత్ర్యమునుపొందుటనమిత్రముయి కృషి చేయుటకొఱకే ముఖ్యముగా దేశీయమహాసభ యుద్దేశింపఁబడినది.

దొరతనమువారు మనదేశమున కొక్కసారిగా జనప్రతినిధుల
 నేర్పఱుచుకొని, రాజ్యాంగవిషయమున మనమే కార్యాకార్యనిర్ధార
 ణము చేసికొనుచు పరిపాలనము చక్కఁబెట్టుకొను నట్టిస్వాతంత్ర్య
 మును దయచేయుదురా, మనదేశములోనివా రట్టిస్వాతంత్ర్యమును
 బొంది యన్యసాహాయ్య మక్కరలేకుండ స్వతంత్రముగా కార్యనిర్వ
 హణము చేసికొనుట కర్హులయియున్నారా, అన్నయంశ మొక్కటి
 కూడ విచారింపవలసియున్నది. అంతటి గొప్పస్వాతంత్ర్యము నొక్క
 సారిగా ప్రభుత్వమువారు మన కియ్యను నియ్యరు; ఒకవేళ నిత్తు
 రనుకొన్నను మనదేశముయొక్క ప్రస్తుతపుస్థితినిబట్టి యట్టిపరిపూర్ణ
 స్వాతంత్ర్యము మనకు డేమకర మయినదియుఁ గాదు; మనవా
 రందఱు నట్టి పూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పొందుట కర్హులైయు నుండ
 లేదు; మనవా రట్టికోరికను కోరుచుండనులేదు. మనవా రిప్పుడు
 కోరునది యంతయు నిప్పు డున్న రాజప్రతినిధిగారిశాసననిర్మాణసభ
 లోను, ఇతర రాజధానీపరిపాలకుల శాసననిర్మాణ సభలలోను, జన
 ప్రతినిధుల గొందఱిని జేర్చుకొమ్మనుటయేకాని యంతకంటె
 నెక్కువ యేదియులేదు. అట్టిసభలలో స్వదేశస్థులను గొందఱిని
 దొరతనమువారు చేర్చుకొనుచుండలేదా యని మీలో నెవ్వరయిన
 నడుగవచ్చును. శాసననిర్మాణసభలలో దొరతనమువారు హిందు
 వులు మహమ్మదీయులు మొదలయినస్వదేశస్థులను కొందఱిని సభికు
 లనుగా నిర్ణయించుచుండుట సత్యమేకాని యట్టివారు జనప్రతినిధు
 లయియుండకపోవుటచేత వారివలన నేమియుఁ బ్రయోజనము కలుగ
 కున్నది. వారు దొరతనమువారిచే నియమింపఁబడినవా రగుటచేత
 తఱుచుగా దొరతనమువారియనుగ్రహమును గోరి వారిచిత్తవృత్తి
 ననుసరించి ప్రవర్తింపవలసినవారుగా నుండురేకాని జనులక్షేమము

నిమిత్తమే పాటుపడువారుగా నుండరు. ఈసభలకు దొరతనమువారు సమర్థులైనవారినే యేరి యేర్పఱుపక పేరునుబట్టియు ధనమును బట్టియు గొప్పవా రగుసంస్థానాధిపతులు మొదలైనవారిని సభికుల నుగా నిర్ణయించుచున్నారు. అట్టి వారిలో ననేకులు తగినంత విద్యా శక్తి సంపన్నులు కాకపోవుటచేత నిర్ధారణీయ శాసనాదులస్వభావ గౌరవములను చక్కగా విచారించి చర్చించి యభిప్రాయమును దెలి పెడిసామర్థ్యము లేనివాడై యాసభికులలో గొప్పవారియభిప్రాయ ములతో ఏకీభవించు చుండురు. ఈసుహాసభికులు తమకు శాసన నిర్మాణసభలలో నుండుటచేత గౌరవము కలుగుననియు, పాలకుల యనుగ్రహము కలుగు ననియు, బిరుదులు కలుగు ననియు, చూచు కొందురే కాని వేతొకటి చింతింపరు. ఈసభికులలో నొకానొకరు సమర్థులున్నను వారుసహితము దొరతనమువారికిఁ బ్రతికూలముగా నున్నప్పుడు దేశక్షేమాదులతో సంబంధించిన శాసననిర్ధారణాదుల యందు ప్రజలపక్షమున నిలిచి జనుల కనుకూలముగా వాదించి తమ యభిప్రాయములను నిశ్చంకముగాఁ దెలుపుట యరుదు. ఎందుచేత ననఁగా జనులయాగ్రహమునకు వారు పాత్రులయ్యెడుపక్షమున వారి కందువలనఁ గలిగెడునష్ట మణుమాత్రమును లేదు; జనులయనుగ్రహ సంపాదనమువలనఁ గలిగెడులాభ మంతకుమునుపే లేదు. జనులపక్ష మున నిలిచి దొరతనమువారియుద్దేశమునకు వ్యతిరేకముగా మాటా డుటవలన వారు దొరతనమువారి యాగ్రహమునకు పాత్రులయ్యెడు పక్షమున, వారు మఱియెప్పుడును మరల సభికులుగా నిర్ణయింపఁ బడరు. అట్లుగాక దొరతనమువారితో సమస్తవిషయములయందు నేకీభవించుచు వారి యనుగ్రహసంపాదనము చేసికొన్నపక్షమున, శాసననిర్మాణసభలలో మరలమరల సభికులుగా నేర్పఱుపఁబడుచు

వచ్చుటయేకాక గౌరవావహము లయినబిరుదావళులనుసహితము పొందుదురు. శాసననిర్మాణసభకులను గోరుకొనుస్వాతంత్ర్యము జనులయందే యున్నపక్షమున, ఇట్టి వైపరీత్యము పొసఁగదు. జనుల యొక్క స్థితిగతులను చక్కగా నెఱిగి న్యాయబుద్ధి గలసమర్థులయిన ప్రతినిధులు తగినంతమంది పైసభలలో నుండి వారు జనక్షేమము నిమిత్త మయివాదించు చున్నప్పుడును, రాజకీయోద్యోగుల యసమర్థతచేతఁగాని దుస్స్వభావముచేతఁగాని ధనాశచేతఁగాని జనుల యెడలఁ జేసెడుబాధలనెల్లను దొరతనమువారికిఁ దెలుపుచున్నప్పుడును, ఆయవ్యయాదు లయినరాజ్యాంగవ్యవహారవిషయ మయి ప్రశ్నలు వేయుచున్నప్పుడును; మనదేశములో నిప్పుడుజరుగుచున్న యక్రమములలోను చార్జన్యములలోను ముప్పాతిక తగ్గిపోవా? ప్రజల ధనప్రాణరక్షణమునిమిత్త మయి యేర్పడిన యారక్షకభటు లిప్పటివలె ధనాకర్షణమునిమిత్త మయి నిరపరాధులను బాధించుచు జనుల దృష్టియందు యమభటులవలె భయంకరులును నుండగలుగుదురా? అనుగతదండవిధాయకులు (Sub-Magistrates) మొదలైన రాజకీయోద్యోగస్థు లిప్పటివలె లంచములు పుచ్చుకొని న్యాయమును తాఱుమాఱు చేయుచుఁ జిరకాల మధికారములోనుండి దొరతనము వారిచే సమర్థు లని మెప్పించుచుండఁ గలుగుదురా? ఆలోచనసభలలో జనప్రతినిధులుగా నున్నవా రాయధికారి యామండలములో లంచములు పుచ్చుకొని న్యాయము చేయుచున్నాడనియు, ఈ యుద్యోగస్థుఁ డీమండలమునందు జారుఁ డై తాక్యాధికారబలము చేత సంసారులను బాధించుచున్నాడనియు, ప్రభుత్వమువారికి శ్రుత పఠించి వారిదుష్ప్రవర్తనమునుగూర్చి విమర్శింప వేడుచున్నప్పుడును, వారు వేసినప్రశ్నలును పొందినయుత్తరములును వృత్తాంతపత్రికల

యందుఁ బ్రచురింపఁబడుచున్నప్పుడును, తమదుశ్చేష్టలు లోకమునకును పయియధికారులకును దెలిసి శిక్ష కలుగు నని భయపడి యెంతటిదుష్టదోషగులును వ్యవహారవిషయమునను నీతివిషయమయిననుఁ గూడఁ దమ ప్రవర్తనమును జక్కపఱచుకొందురనుటకు సందేహము లేదు. ఇప్పుడుమాత్రము దొరతనమువారు లంచగొండులను దుష్టవర్తనులను శిక్షించుచుండలేదా, పయి యధికారులు జనులు తేమమునిమిత్త మయి పాటుపడెడున్యాయబుద్ధి గలవారు కారా, అనిన పయియధికారు లందఱును న్యాయదృష్టిలేనివా రనియు బుద్ధి పూర్వకముగా పక్షపాతమును వహించువా రనియుఁ జెప్పవలనుపడదుగాని వారిలో బహుసంఖ్యాకులు విదేశస్థులగుటనుబట్టి యిచ్చటి వారియాచారవ్యవహారముల నెఱుంగకపోవుటచేతను జనులతోఁగలిసి మెలసి యుండకుండుటనుబట్టి యుద్యోగస్థులప్రవర్తనమును యథాస్థితముగా నెఱుంగ నేరకుండుటచేతను సామాన్యముగా వారు యోగ్యుల నయోగ్యులనుగాను దుష్టులను మంచివారినిగాను భావించుట సంభవించుచున్నదని దృఢముగాఁజెప్పవచ్చును. యూరపియనులుగానుండు మండలదండవిధాయకులును (District Magistrates) మండలన్యాయాధిపతులును (District Judges), మండలరక్షక భటాధ్యక్షులును (District Superintendents of Police), ఇట్టి గొప్పయుద్యోగములయం దుండెడియితరాధికారులును సాధారణముగా తమక్రిందియుద్యోగస్థులలో నెవ్వరు మంచివారో యెవ్వరు చెడ్డవారో యెవ్వరు ప్రజాతేమమును గూర్చుచున్నారో యెవ్వరు ప్రజాపీడను జేయుచున్నారో యెవ్వరు లంచములు పుచ్చుకొనువారో యెవ్వరు పుచ్చుకొనివారో చక్కగా నెఱుంగరు. అందుచేత వారు తమక్రిందియుద్యోగస్థు లేది చెప్పిన నదియెల్ల సత్య మని నమ్ముచుం

దురు. సమక్షములనుండెడి క్రిందియుద్యోగస్థులు కొందఱు తామయో
 గ్యులయ్యును మహాయోగ్యులవలె, దమయధికారులయెదుట నటించుచు,
 అనేక హేతువులనుబట్టి దూరమున నుండెడియుద్యోగస్థులలో
 మంచివారిని చెడ్డవారినిగాను చెడ్డవారిని మంచివారినిగాను సమ
 యము వచ్చినప్పుడు బోధించి తమపయియధికారులకు వారివిషయ
 మయి విపరీతాభిప్రాయము కలుగునట్లు చేయుచుందురు. ఆయధి
 కారు లావంచకులమాటయందు విశ్వాసముంచి దుష్టోద్యోగులమీఁద
 జను తెన్నివిన్నపములు చేసికొన్నను వానిని నమ్మక నిరాకరించుచు
 న్యాయముగాఁ బ్రవర్తించుటవలనఁ గలిగిన ద్వేషములచేతను జాతి
 మతాది వైషమ్యముచేతను నట్టియభియోగములు (Complaints)
 వచ్చిన వని భావించుచు, అట్టియుద్యోగస్థులకే గొప్పపను లిచ్చుచు,
 ఎప్పుడో దైవికముగా తమమనస్సులకు నాటుకొనునట్లుగా సత్యము
 ప్రత్యక్షముగా బయలుపడినం దప్ప సదా వారియెడల ననుగ్రహము
 చూపుచుందురు. అందుచేతనే లంచములు పుచ్చుకొని ప్రజలను
 బాధించుచుండ సరమదుష్టులుసహితము సదా పయియధికారులచే
 పరమయోగ్యులుగా పరిగణింపఁబడుచు మెప్పుందుచుండఁగా మన
 మనేకులను జూచుచున్నాము. మండలకరగ్రాహులు (District
 Collectors) మొదలయినవారు రాజకార్యవిమర్శనిమిత్తము దేశా
 తనము చేయుచున్నప్పుడు కావలసిన వస్తుసానుగ్రిని చక్కఁగా సిద్ధము
 చేయుచు వచ్చినపక్షమున, పగటిదొంగలవలె ప్రజలను దోచుకొని
 లక్షాధికారు లగుచున్నవారుకూడ నాయధికారులదృష్టియం దత్యంత
 సమర్థులుగాను రాజభక్తిగలవారుగాను శ్రద్ధాఘ్రువులుగాను న్యాయ
 ప్రవర్తనులుగాను గనఁబడి వారిప్రభును బొందీ యుందురు. అందు
 చేత వారిమీఁద దొరతనమువారికి జను తెన్నిసంఘవిజ్ఞాపనలను

బంపుకొన్నను కార్యకరములుగాక స్థానికాధికారులచే (Local authorities) నుపబలపఱుపఁ బడకపోవుటచేతను స్థానికాధికారులొద్దరయులకే సహాయ లయినజనులకు ప్రతికూలముగా వ్రాయుచు వచ్చుటచేతను నిరాధారు లయినజనులవిన్నపము లన్నియు బూదిలో వ్రేల్చినహోమము లగుచున్నవి. జనులయాచారవ్యవహారములను స్వభావములను మాయోపాయములను చక్కగా నెఱిగినస్వదేశస్థులయినజనప్రతినిధులే దొరతనమువారియాలోచనసభలలో నుండుట తటస్థించినపక్షమున పయిని జెప్పినయనర్థములును జనకంటకము లయిన యిటువంటి యితరానర్థకములును కాలక్రమమున రూపుమాసిపోవును.

• కాబట్టి మన దేశమునందలి స్థానికప్రభుత్వముల (Local Governments) వారి యాలోచనసభలలోను రాజప్రతినిధి (Viceroy) గారి యాలోచనసభలోను తగినందఱిని జనప్రతినిధులను చేర్చుకొనులాగునను, కొత్తశాసనములను జేయునప్పుడును కొత్తపన్నులు కట్టునప్పుడును వారితో నాలోచించులాగునను, రాజ్యాంగముతో సంబంధించినసమస్తవిషయములయందును వారు ప్రశ్నలు వేసి తెలిసికొనులాగునను, స్వాతంత్ర్యముల నిచ్చుటకయి దేశక్షేమమును గోరి నవా రందఱును దొరతనమువారి నైకకంఠ్యముతో ప్రార్థింపవలెను. ఇన్నిజాతిభేదములును మతభేదములును గలయీ దేశమునందు జనులందఱు నేకీభవించి ప్రతినిధులను గోరుకొనుట సాధ్యమగునాయనియు ననేకశతసంవత్సరములనుండి విశ్వంఖిలప్రభుత్వమునకు సంతతదాస్యముచేయ నలవాటుపడిన జనపరంపరకుఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొనుట దురవగాహము కాకుండునాయనియు సంశయింపవలసిన పని లేదు. తమకుఁ బ్రత్యామ్నాయముగాఁ బ్రతినిధులనేర్పఱుచుకొనుక్రమమును గొంతవఱ కాదినండియు నీ దేశపుజను

తెఱిగి యున్నారు; ఈయేర్పాటున కొకవిధముగా నలవాటుపడి
 యుండి జాతిమతనైషమ్యములను మాని కొన్నివిషయములలో
 ప్రత్యక్షముగాఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొనుచు సహిత మున్నారు.
 ఒకసంస్థానమునందలి గ్రామములోని కాపులు తమకు సంభవించిన
 యన్యాయమును దేనినైనను తమసంస్థానాధిపతితో విన్నపముచేసికొ
 వలసివచ్చినప్పుడు గ్రామస్థు లందఱును జేరి తమగ్రామములో తెలివి
 గలవాఁడును సంగతులను చక్కగా నెఱిగి ప్రభువుతో విన్నవింప
 సామర్థ్యము గలవాఁడును మంచివాఁడును నని తోచినవానిని తమ
 పక్షమున కార్యసాఫల్యము చేసికొని వచ్చుట కయి పంపుచుండుట
 మనము చూచుచుండుటలేదా? రెండుపక్షములవారికి మతవిషయమున
 గాని యితరవిషయమునఁగాని వివాదము సంభవించినప్పుడు తమపక్ష
 మున వాదించుటకయి యుభయపక్షములవారును సమర్థులైనవారిని
 చెఱియొకరిని కోరుకొను చుండుట మనము చూచుచుండలేదా? ప్రతి
 నిధు లనఁగా జనులు తమప్రత్యామ్నాయముగా నిర్ణయించుకొన్న
 వీరే గాక మఱి యెవ్వరు? ఒక్కనిమిషములోఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱు
 చుకో నేర్చినవారి కింకొక విషయములోఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుకొనుట
 దుస్సాధ్య మగునా? అయినను జనసామాన్యక్షేమనిమిత్త మొక్క
 గ్రామములోనిజను లందఱు కౌక్కుచోటఁ జేరి జాతిమతనైషమ్యము
 మాని యెట్లాక్కనినితమపక్షమున నిర్ణయించుకొనుచున్నారో యట్లే
 యన్నిగ్రామములయందలి జనులు ననఁగా దేశమునందలిజను లందఱును
 జేరి తమపక్షమునఁ బ్రతినిధులను నియమించుకొనువిధమునుమాత్రము
 నేర్చుకోవలెను. ఒక్కచోటఁ గూడుద మని యిష్టపడినను దేశము
 నందలిప్రజ లందఱును జేరి కట్టకట్టుకొనివచ్చి యొక్కపట్టణమునందుఁ
 గాని యొకస్థలమునందుఁగాని కూడుట యెప్పుడును సాధ్యము కాదు;

అట్లందఱును కూడుట యవశ్యకమును గాదు. ఇతరవిషయముల
యందు నిర్ణయించుకొనునట్లే రాజకార్యవిషయమునందును జనులు
తమతమగ్రామములలో నొక్కొక్కనిచొప్పున సమర్థుడైనవానిని
నిర్ణయించుకోవచ్చును; గొప్పపట్టణములయందుండువా రట్టివారి
నిర్దేశముగ్గుర నేర్పఱుకోవచ్చును. అట్లేర్పఱుచుకోఁబడినవా రంద
ఱును సంవత్సరమున కొక్కసారియో యాఱుమాసముల కొక్కసా
రియో తాము సంకేతించుకొన్న ముఖ్యపట్టణమునందుఁ గూడుచువచ్చి
సర్వజనసామాన్యక్షేమలాభముల కనుకూలము లయినవిషయములను
గూర్చి చర్చించి బహుజనాభిప్రాయమువలనఁ దేసినసారాంశములను
దొరతనమువారికి తెలుపుచుండవలెను. అట్లుసమర్థులునుబుద్ధిమంతులు
నయినబహుజనులపక్షమున నిశ్చితములయి సిద్ధాంతము లయినయభి
ప్రాయములను దొరతనమువారికి విన్నవించుటకయి యాసభలోనమ
ర్థతము లయినవారిని గొందఱి నాసభ వారు నిర్ణయించుచు రావచ్చును.
దొరతనమువా రనుగ్రహించి తమయాలోచనసభలలోనికి జనప్రతి
నిధులను కొందఱిని దీసికొనుట కంగీకరించినపక్షమున పయినిజెప్పిన
రీతిగా నొక్కరాజధానియందుఁగాని పెక్కురాజధానులయందుఁగాని
చేరినయామహాసభవారు ప్రస్తుతము తమలో సమర్థతము లయిన
వారిని వలయునందఱిని స్థానికప్రభుత్వమువారి యాలోచనసభలకుఁ
బ్రతినిధులనుగాఁ బంపవచ్చును; ఆయాస్థానికప్రభుత్వములవారి
యాలోచనసభలకు నిర్ణయింపఁబడినవారు తమలోనిప్రౌఢతరుల నేరి
రాజప్రతినిధిగారియాలోచనసభకుఁ బ్రతినిధులనుగా నియమించుకో
వచ్చును. ఇట్లు చేసినపక్షమున దొరతనమువారియాలోచనసభలలో
నెల్ల జనప్రతినిధు లున్నట్లుగును. ఇప్పుడు మనము దొరతనమువారి
నడుగఁ దలచుకొన్నది యీయల్పస్వాతంత్ర్యానుగ్రహమే. ఇంత

మాత్రపు టుపకారమును వారు మన కనుగ్రహించినపక్షమున దొర తనమువారియెడల మన మెంతో కృతజ్ఞులమయి సంపూర్ణభక్తివిశ్వాసములను గలిగి యుండవలెను. ఈస్వాతంత్ర్యములను పొందెడియ్యుద్దేశముతోనే దేశాభిమాను లయినవిద్యావివేకనిధులు గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండియు దేశీయమహాసభలను గూర్చి నిరంతరకృషి చేయుచున్నారు. ఆమహాపురుషులయీ సత్కృషి సఫల మగుట కయి జనులందఱును రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్య (Political rights) సంపాదన కార్యమునందు శ్రద్ధ వహింపవలయును. తమ కిట్టిస్వాతంత్ర్యములు గల వని తెలిసి యవి తమ కుండకపోవుటవలన గలుగుచున్నకష్టములు జనుల కెప్పుడనుభవమునకు వచ్చునో యప్పుడు వారు శ్రద్ధ వహించి యాస్వాతంత్ర్యములను బొందుటకయి యూటట లేక సర్వవిధములఁ బ్రయత్నింతురు. కాఁబట్టి తెలిసినవారు స్వార్థపరులయి యూరకుండక యెల్లవారికిని వారికీ గలస్వాతంత్ర్యములను దెలిపి మనసున నాటించుచు రావలయును. తమ కిట్టిస్వాతంత్ర్యము లున్నవని తెలియనప్పుడుమాత్రమేకాక తెలిసినప్పుడుకూడ తమకు మంచియూలోచన చెప్పి తిన్ననిదారిని నడిపింపఁ గలనాయకులు లేకపోయినయెడల, జనులు తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్తమయి కృషి చేయక యుపేక్ష చేయుదురు. జనులకన్నులు తెరిపి వారిని చక్కగా నడపఁగలదేశాభిమాను లయిననాయకులుగూడ మన దేశమునందు పలువురు బయలు దేలుచున్నారని కడచినమూడుసంవత్సరములనుండియు జరుగుచున్న సభలే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవిగదా? ఆమూడుసభలవిషయ మయి మీ కిప్పుడు కొంచెము తెలుపు చున్నాను.

దేశీయమహాసభలో మొట్టమొదటిది 1885 వ సంవత్సరమున బొంబాయినగరమునందు జరిగినది. ఆసభ కీభరతఖండములోని

వివిధదేశములనుండి డెబ్బదియెనమండ్రుసభికులు వచ్చి రాజ్యాంగ సంబంధ మయిన బహువిషయములను సామర్థ్యముతో చర్చించి కొన్ని నిశ్చయములను (Resolutions) జేసినారు. ఆసంవత్సరమునం దీసభ డిసెంబరు నెల 28, 29, 30 తేదీలలో మూడుదినములు జరిగినది. ఆసభికులు జనులచేత నియమింపఁబడినవారు కాకపోయినను వారందఱు సత్యంతసమర్థు లనియు శ్రద్ధాశువులనియు దేశాభిమానమాననీయులనియు వారాసభయందుఁ జేసినప్రసంగములును వారెంతో ధనవ్యయమునకును శరీరప్రయాసమునకును లోనయి కాశీఘట్టము, చెన్నపురి, లాహోరు, ప్రయాగ, కాశి, లక్ష్మణపురము, ఆగ్ర, కుంభకోణము, మధుర మొదలయిన దూర దేశములనుండి విదేశమునకు వచ్చుటయు సహస్రముఖముల ఘోషించుచున్నవి. ఆసభలో బంగాళీ బ్రాహ్మణులును కలకత్తా యున్నతన్యాయసభలో (High Court) న్యాయవాదులు నయిన బానర్జీగా రగ్రాసనాసీనులుగా నుండిరి. అప్పుడు హిందూ దేశపరిపాలనముతో సంబంధించిన ముఖ్యంశములనుగూర్చి చర్చించి చేసిన యాసభవారి నిశ్చయముల నిందుఁ దెలుపుచున్నాను:—

(1) ఈవఱకు వాగ్దానము చేసియున్నప్రకారముగా ఇంగ్లాండు లోను, హిందూ దేశములోను జరుగుచున్న హిందూ దేశ రాజ్యతంత్ర నిర్వహణమునుగూర్చి విమర్శించుటకయి తగినంతమంది స్వదేశీయ ప్రతినిధులు గలరాజకీయవిచారణసభను (Royal Commission) నిర్ణయించి యీ దేశములోను ఇంగ్లాండు దేశములోనుగూడ సాక్ష్యము పుచ్చుకోవలయును.

(2) హిందూ దేశపు రాష్ట్రకార్యదర్శిగారి (Secretary of State of India) సభ నిప్పు డున్నరీతిగా నెత్తివేసి దానిస్థానమున

రాణిగారి రాజ్యనిర్వాహక మహాసభ (Parliament) లోని సభికులే కొందఱ తాపనిని జూచునట్లు చేయవలయును.

(3) రాజప్రతినిధిగారియొక్కయు స్థానికపరిపాలకులయొక్కయు శాసననిర్మాణసభలలో (Legislative Councils) విస్తారముగా జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని, ఆయవ్యయములతో సంబంధించిన సమస్తవిషయములలోను వారితో నాలోచించుచు, రాజ్యపరిపాలనముయొక్కసమస్తశాఖలలోనుకార్యనిర్వాహక నియుక్తులచర్యలనుగూర్చి యడిగి తెలిసికొను నధికారము వారికిచ్చి ఆసభికులలో నధికసంఖ్యగలవారు రాజకార్యనిర్వాహకనియుక్తుల (Executive officers) కృత్యములపయిఁ జేసెడియాక్షేపణములను విని కార్యనిర్ధారణము చేయుటకై రాణిగారి యాలోచనసభాంగ మయినజనప్రతినిధిసంఘము (House of Commons) లోని కొందఱు సభికులను నియమించి స్థిరసభ (Standing Committee) యొకటి యేర్పఱుపవలయును.

(4) ఈవఱ కింగ్లాండులోమాత్రమే జరపఁబడుచున్న సామయికపరీక్ష (Covenanted Civil Service Examination) ల నిఁకముం దింగ్లాండుదేశములోను, హిందూదేశములోనుగూడ నేకకాలమునందు జరుగునట్లుచేసి, ఆపరీక్షలకుఁ బోవువారివయోనియనుమిరువదిమూడు సంవత్సరములవఱకును పెంపుచేసి, హిందూదేశమునందుఁ బరీక్షలో సిద్ధులయినవారి నావశ్యకము లైనయితరవిషయములను నేర్చుకొని కృతార్థులగుట కయి యింగ్లాండునకుఁ బంపుటయే కాక బంజ్రాతులు మొదలయినవారి యుద్యోగములుగాక పెద్దయుద్యోగముల నన్నిటినిగూడ హిందూదేశమునందు నీతివిద్యాదేహబల సామర్థ్యముల ననుసరించి యొకపరీక్ష నేర్పఱిచి యాపరీక్షయందుఁ

దేజీయమహాసభయు దానియ్యుద్దేశములును
దేజీయమహాసభయు దానియ్యుద్దేశములును నిచ్చునట్లుచేయ
వలయును.

(5) దేశముయొక్క ప్రస్తుతపుస్థితిని, ఆదాయమును, విచారించి యీవఱ కాలోచించుచున్న ప్రకారముగా సేనను హెచ్చించి యందువలన వ్యయ మధికమగునట్లు చేయకుండ వలయును.

(6) అధిక మగుచున్న సేనావ్యయమున కయి యితరవ్యయములలోతగ్గించి మిగిల్చినసొమ్ము చాలకపోయినపక్షమున, సీనునుండి వచ్చేడుబట్టలమీద తీసివేసినపన్నులు మొదలయినవి మరల కట్టవలయునేకాని యిచ్చటికాపులకు భారముగానుండు పన్నులేవియు కట్టకుండవలయును.

(7) బర్మాదేశమును కలుపుకొన కుండవలెను; ఒకవేళ దానిని కలుపుకొనుటకే నిశ్చయించెడుపక్షమున దానిని ప్రత్యేకరాజ్యముగా నుంచవలెనేగాని వ్యయ మధికమగునట్లుగా హిందూదేశముతో చేర్చకుండవలయును.

ఇవిగాక యీనిశ్చయము లన్నియు హిందూదేశమునందలి సమాజముల కన్నిటికిని దెనుపవలయు ననియు, పయిసంవత్సర మీదేశీయమహాసభను డిశంబరు నెల 28 తేది మొదలుకొని మఱి మూడుదినములు కలకత్తానగరమునందు జరపవలయు ననియు, మఱి రెండునిశ్చయములు కూడఁ జేయఁబడినవి. ఇట్లుచేయఁబడిన యీనిశ్చయములయందు దొరతనమువా రెంతగౌరవముంచిరో చెప్పఁజాలముకాని, ఈసభ జరిగినతరువాత మనరాజప్రతినిధిగారు ధనావ్యయ విచారణసభ (Finance Committee), రాజకీయోద్యోగవిచారణసభ (Public Service Commission), అనునామములతో రెండుసభల నేర్పఱుచుటవలనను బొంబాయి రాజధానిపరిపాలకులప్పు

డు కూడిన యాసామాజికులకు దర్శనమిచ్చి యాదరించుటవలనను
 దొరతనమువారీసభోద్దేశములకుఁ గొంతవఱకైన ననుమోదించి
 రనియే చెప్పవచ్చును. అప్పుడు నిశ్చయింపఁబడినప్రకారముగా మఱు
 సటిసంవత్సరమునం దనగా 1886వ సంవత్సరము డిసెంబరు 27,
 28, 29, 30వ తేదీలయందు కలకత్తానగరమున నీ దేశీయమహా
 సభ మరలఁ గూడినది. అప్పుడాసభకు హిందూదేశముయొక్క
 నానాభాగములనుండి నన్నూట ముప్పదియాఱుగురు ప్రతినిధులు
 సభికులుగావచ్చినారు. వెనుకటివారివలెఁగాక యీసారివచ్చినవా
 రందఱు నించుమించుగా జనసమూహములచేతను పెద్దపట్టణముయం
 దలిసమాజములవారిచేతను నిర్ణయింపఁబడినవారే ఇట్టిసభికుల నేర్పఱు
 చుకొనునిమిత్తమును, మొదటిసభయందుఁ జేయఁబడిన నిశ్చయముల
 ను చర్చచేయబడునిమిత్తమును, 1886వ సంవత్సరమున హిందూ
 దేశమునందంతటను బహుసభలు చేయబడుటయేకాక, ముంగ్లాడు
 నందును హిందూదేశమునందునుగూడ వృత్తాంతపత్రికలయందు
 పైవిషయములు చర్చింపఁబడి బహుతరముగా శ్లాఘింపఁబడుచువచ్చి
 నవి. అయినను గొన్ని హేతువులచేతఁ గొందఱిఘనకార్యమునకు
 ప్రతిపక్షులుగా నున్నవారుసహితము బయలుదేలి కొన్నివార్తాపత్రిక
 లయందేమేమో ప్రచురించుచు వచ్చిరికాని వారివాక్యములను వివేకు
 లంతగా గణన చేయలేదు. మొదటిసభకు మహమ్మదీయు లిద్దఱు
 మాత్రమే వచ్చినను రెండవసారి జరిగిన ఈమహాసభకు ముప్పది
 ముగ్గురు మహమ్మదీయులు సభికులుగావచ్చిరి. ఈసభకు పారసీమత
 స్థులును బొంబయిదొరతనమువారిశాసననిర్మాణసభలో నొకసభికులు
 ను నయినడాదాబాయి నొరోజీయనువారగ్రాసనాసీనులుగా నేర్పఱు
 చుకొనఁబడిరి. ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన నిశ్చయములు:—

(1) న్యాయమయినట్టియు జనక్షేమకర మయినట్టియు శ్రీవిష్ణోరియా మహారాజుగారి సత్ప్రభుత్వ మారంభమయి యేబదిసంవత్సరములు నిండవచ్చినందున కానందించుచు, ఆమెదీర్ఘాయుష్మంతురాలయి మఱియు ననేకసంవత్సరములు సత్పరిపాలనము చేయునుగాక యని ప్రార్థింపవలయును.

(2) హిందూ దేశమునందలి జనబాహుళ్య మంతకంతకు బీదలగుచుండుటనుబట్టి యాదారిద్ర్యనివారణ సాధనముగా జనప్రతినిధి సంఘములను దొరతనమున కంగములుగా నేర్పఱుపవలయును.

(3) వెనుకటి సంవత్సరమున నిశ్చయింపఁబడినట్లుగా శాసన నిర్మాణసభలవిషయమైన సంస్కారమును (Reform) జేయుట యావశ్యకమగుటను మరల దృఢముగాఁ దెలుపవలయును.

(4) శాసననిర్మాణసభలలోని సభికుసంఖ్యను హెచ్చుచేసి, వారిలో సగము మందిని జనులు కోరుకొనులాగునను, జీతములు పుచ్చుకొని పనిచేయుసభికులు నాలవవంతుకంటె సధికముగా నుండకుండులాగునను, దొరతనమువారు నియమించెడి యితరసభికులసంఖ్య నాలవవంతుకంటె మించకుండులాగునను, చేయవలయును. అంతేకాక సభికులను కోరుకొనెడి స్వాతంత్ర్యమును స్థానిక నిధిసంఘము (Local Fund Boards) లలోను పురపారిశుద్ధ్యవిచారణసంఘము (Municipalities) లలోను జరుగుచున్నట్లుగా సమర్థులకుమాత్రమే యిచ్చి, స్థానికప్రభుత్వశాసననిర్మాణసభలకుఁ బ్రతినిధులుగావచ్చినవారిలోనుండిమాత్రమే తత్సభికులు రాజప్రతినిధిగారి శాసననిర్మాణసభలకు సభికులనుగోరుకొనునట్లేర్పఱచి, జాతిమతాదిభేదములులేక యెల్లవారిని సభికులుగానుండ నర్హులనుగాఁజేసి, వారికి ధనవ్యయాదులయందు సహితమభిప్రాయమును దెలుపుస్వత్త్వమునియ్యవలయును.

(5) జనప్రతినిధిసభల నేర్పలుచుట కుత్తమమార్గ మేదో విచారించి తెలుపుట కయి యొకసభను నిర్ణయించునట్లుగా హిందూ రాష్ట్రకార్యదర్శిగారికి వ్రాయుటకొఱకు హిందూ దేశమునం దున్న యెల్ల సమాజములవారును మనరాజప్రతినిధిగారిని ప్రార్థింపవలయును.

(6) గౌరవనీయు లయిన దాదాబాయి నౌరోజీప్రముఖు లయిన పదునాఱుగు రొకయుపసభగాఁ జేరి రాజకీయోద్యోగవిచారణ సభోద్దేశవిషయమున విచారణచేసి దానిపర్యవసానము నీమహా సభవారికిఁ దెలియఁబఱుపవలయును.

(7) బహిరంగ మయిన పోటీపరీక్ష (Competetive Examination) యేక కాలమునందే యింగ్లాండులోను హిందూ దేశము లోను జరపఁబడవలయుననియు, ఈపరీక్షలకుఁ బోవుటకు రాణిగారి ప్రజలందఱు సమానముగానే యర్హులుగానుండవలయుననియు, పరీక్షా సిద్ధులయోగ్యతాక్రమమునుబట్టి పేరులవరుసను పట్టిక (List) ప్రచురింపఁబడవలయుననియు, పరీక్షకుఁబోవువారివయస్సిరువది మూడు సంవత్సరములకంటె మించకుండ నియమింపవలయుననియు మొదలయిన యంశములతో పయియుపసభవారు చేసినవిజ్ఞాపనము నంగీకరింపవలయు.

(8) అపరాధులను తమతోడివారైనసభ్యుల (Jury) సాహాయ్యముతో విచారణ చేసెడుపద్ధతిని హిందూ దేశముయొక్క యనేక భాగములయందు వ్యాపింపఁ జేయవలయును.

(9) పయియట్లు విచారణ చేయఁబడినప్పు డట్టిసభ్యులు చెప్పినతీర్పునకు బద్ధులుగాకుండ మండలన్యాయాధిపతులును నున్నత న్యాయసభలోని న్యాయాధిపతులును వారితీర్పులను మార్చివేయ వచ్చునని క్రొత్తగా నిచ్చిన యధికారమును తీసివేయవలయును.

(10) ప్రథమవిచారణ చేసినదండవిధాయకునివద్దఁగాని, మండలన్యాయాధిపతివద్దఁగాని, అపరాధులయిష్టానుసారముగా కడపటి విచారణను జరిగించునట్లు కోరుకొనుస్వాతంత్ర్యము నియ్యవలయును.

(11) అభియోగాదు లయినవ్యవహారములను విమర్శించెడి యధికారముకరఁగ్రాహులు మొదలయినవారినుండి తీసివేయవలయును.

(12) యూరపుఖండములో కలహములు సంభవింపఁబోయెడుసూచనలు కానఁబడు చుండుటనుబట్టియు, యుద్ధములు సంభవించినప్పు డాత్మసంరక్షణార్థమును రాష్ట్రసంరక్షణార్థమును హిందూదేశనివాసు లాయుధవ్యాపారమునందు నిపులు లగుట యావశ్యకముగాఁ గానఁబడుచుండుటనుబట్టియు. హిందూదేశ వాసులను స్వేచ్ఛా సైనికులను (Volunteers) గాఁ జేర్చుకొనుట కంగీకరింపవలయును.

(13) ఈసభోదేశములను సాగించుటకయి ప్రధాననగరములయందు స్థిరసభలు (Standing Committees) స్థాపింపఁబడవలయును.

ఇవిగాక మూడవదేశీయమహాసభను 1887 వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 27 వ తేది మొదలుకొని నాలుగుదినములు చెన్నపురిలో జరపవలయుననియు, ఈసభలోఁ జేయఁబడిననిశ్చయములను రాజప్రతినిధిగారికిఁ బంపి వానిలో మొదటినిశ్చయమును రాణిగారికిఁ దెలియపఱుచునట్లును తక్కిననిశ్చయములను హిందూరాష్ట్రకార్యదర్శిగారికి తెలుపుడుచేయుటయేకాక తామును వానివిషయ మయి యాలోచించునట్లును వారిని బ్రార్థింపవలయు, ననియు, మఱిరెండు నిశ్చయములుకూడఁ జేయఁబడినవి. ఈసభ జరిగినతరువాత మనరాజప్రతినిధిగారిసభికులలో ననేకుల నాహ్వానము చేసి వారికి దర్శనమిచ్చి వారితో రాజ్యాంగవిషయములనుగూర్చి ముచ్చటించుటయేకాక వారి

నుద్వాసవిరోధమునకుఁగూడ నాహ్వానము చేసి తమయాదరమును గనఁబఱచిరి. ఈసభలో జరిగిననిశ్చయములను సభికులు చేసినప్రసంగములను పుస్తకరూపమున ముద్రించి యీ దేశమునందు వ్యాపింపఁజేయుటయేకాక, ఇంగ్లాండునందుఁగూడ నయిదువేలప్రతులను బంచి పెట్టిరి. సభాదినములలో సభికుల భోజననివాసాదులకొఱకునుముద్రాభృతి (Printing Charges) కొఱకును సభాసంబధ మయిన యితరకార్యములకొఱకును పదునాఱువేలరూపాయలు వ్యయపడినవి. ఈసామ్మంతయు దేశాభిమానము గలవారిచే చందారూపమున నియ్యఁబడినది. ఇదిగాక తమరాకపోకలు మొదలయినవానిక్రింద నైన వ్యయముల నన్నిటిని సభికులు తామే వహించిరి. ఈసభ జరిగినతరువాత నిందువిషయమై ఇంగ్లాండునందును హిందూదేశమునందును గూడ విశేషముగా చర్చలు జరిగి వార్తాపత్రికలమందు విశేషముగా వ్రాయఁబడుచు వచ్చినది. అదిగాక యిక్కడ సర్వాధికారమును జెల్లింప నలవాటు పడినవారిలోఁ గొందఱిమనస్సులయందు జనుల కై కమత్యము కుదిరినయెడల దమయాన్నత్యము తగ్గు నన్నభయమును నసూయయుఁ గొంచెముకొంచెముగా నంకురింప మొదలు పెట్టెను.

ఇది యిట్లుండఁగా మూడవదేశీయమహాసభ గతసంవత్సరమునం దనఁగా 1887 వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 27, 28, 29, 30 వ తేదీలయందు చెన్నపురిలో మహోన్నతముగా జరిగి యసూయాగ్రస్తు లయినప్రతిపక్షులకు కడుపుమంటను మఱింత హెచ్చించెను. జనసమూహముచేతను సమాజములచేతను నియమింపఁబడిన జనప్రతినిధు లీసభ కాఱువందలనలుగురు వివిధదేశములనుండి వచ్చినారు వీరిలో ననేకు లిందునిమిత్తమయి రెండువేలమయిళ్ళదూరము

నుండిసహితము వ్యయప్రయాసములకు సహించి యింటభార్యాపుత్రాదుల నొంటిగావిడిచి దేశక్షేమమే పరమప్రయోజనముగా భావించి వచ్చుట చూడఁగా మనదేశమునకు మంచిదినములు వచ్చునట్లు గాన వచ్చుచున్నవి. చెన్నపురిలో జరిగిన యీమహాసభకు వచ్చినసభికులలో నెనుబదిముగ్గురు మహమ్మదీయులుండిరి; వారిలో నొక్కరయి కొంతకాలము బొంబయిదొరతనమువారి శాసననిర్మాణసభలో సభికులుగా నుండి బొంబయి యున్నతన్వాయసభలో న్యాయవాదులుగా నున్న బద్రుద్దీన్ త్యాబ్జీగా రీసభ కగ్రాసనాసీనులుగా నేర్పఱుచుకొనఁబడిరి. ఈమహాసభకు సభికులుగా వచ్చినవారిలో హిందువులు, మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు, పారసీకులు, జైనులు మొదలయిన వివిధమతములవారును, బ్రాహ్మణాది వివిధవర్ణములవారును, సంస్థానాధిపతులు మొదలుకొని వణిజశిల్పులవఱకునుగల వివిధవృత్తులవారును, యూరపియనులునుగూడ నుండిరి. ఈసభయ్యం దిందుక్రిందఁ జెప్పఁబడిన నిశ్చయములు చేయఁబడినవి:—

(1) నామజోస్సి మొదలుగాఁ గల ముప్పదిముగ్గురు రొక యుపసభగా నేర్పడి యీమహాసభయొక్క నిర్మాణమునుగూర్చియు కార్యనిర్వహణక్రమమును గూర్చియు నేమివిధు లేర్పడవచ్చునో యాలోచించి యీనెల ముప్పదవ తేది నీ మహాసభవారికిఁ దెలుపవలయును.

(2) రాజప్రతినిధిగారియొక్కయు స్థానిక ప్రభుత్వములవారియొక్కయు శాసననిర్మాణసభలలో జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని వానిని వృద్ధిపఱుపవలయునని కడచినరెండుసంవత్సరములలోను జేసిన నిశ్చయములను మరల స్థిరపఱుచుచు, ఈవిషయమునం దింక నెంతమాత్రము నాలస్యము చేయవలదని దొరతనమువారికి విన్నవింపవలయును.

(3) వ్యవహారములయందు న్యాయము తీర్చెడియధికారమును (Judicial functions) కరగ్రాహులు మొదలయిన రాజకార్య నిర్వాహకుల (Executive officers) నుండి తొలగింపవలయునని వెనుక చేసిననిశ్చయమునే మరల దృఢీకరించుచు, ఈవిషయమైకూడ శీఘ్రముగా పనిచేయుటకయి ప్రభుత్వమువారిని ప్రార్థింపవలయును.

(4) ప్రజలయొక్క ప్రభుభక్తిని విచారించి, సేనలోని గొప్ప యుద్ధోగములకు స్వదేశస్థుల ధర్మలగునట్లుచేసి, స్వదేశీయుల యాధ విద్యాభ్యాసము చేయుట కుపయోగించెడి యాయుధశాస్త్రపాఠశాలలను హిందూదేశమునందు స్థాపింప నిండియాదొరతనమువారిని వేడ వలయును.

(5) ఇప్పుడున్న యూరపుఖండరాజ్యముల సంతోభస్థితినిబట్టి యుద్ధములు సంభవించెడుపక్షమున దొరతనమువారికి సహాయులుగా నుండుట కయి యక్కఱకువచ్చు నిమిత్తము తగినకట్టుదిట్టములతో స్వదేశీయులను స్వేచ్ఛాసైనికులుగాఁ జేర్చుకొనుట కీసభవారు దొర తనమువారిని మరల ప్రార్థింపవలయును.

(6) వేయిరూపాయలకు లోపలియాదాయము గలవారికి వచ్చుబడిపన్ను (Income tax) నిచ్చుకొనుట మిక్కిలి దుర్భరముగా నున్నందున వేయిరూపాయలకంటె దక్కువరాబడి గలవారికి పన్ను లేకుండఁజేసి, అందువలన సంభవించెడి ధనలోభమును ఇతరవ్యయములను తగ్గించుటవలనను దానితోను సాధ్యము కావియెడల నన్న వస్త్రములమీఁద దిగుమతిపన్నును (Import duties) మరల కట్టుట వలనను తీర్పవలయును.

(7) హిందూదేశముయొక్క బీదతనమునువిచారించి, ఈదేశమున కనుకూల మయిన శిల్పాదివృత్తులను నేర్పేషు విద్యాశాలలను

(Technical Schools) దొరతనమువారు విస్తారముగా స్థాపించుటయేకాక హిందూదేశమునందుఁ జేయఁబడినవస్తువులనే విస్తారముగా కొనునట్టి యేర్పాటుల సాధకముగాఁ జేయవలయును.

(8) ఇప్పు డున్న యాయుధశాసనము (Arms Act) ప్రజలకు బాధాకరముగా నుండుటయేకాక, వారియం దొకయనావశ్యకమయిన కళంకము నారోపించు మన్నందున, తగిన హేతువులను బట్టి యిండియాదొరతనమువారిచేతఁగాని వారియుత్తరువును బొందినయితరాధికారులచేతఁగాని నిషేధింపఁబడినవారు తక్కు మిగిలినవారందఱును స్వేచ్ఛగా నాయుధములను ధరింప నర్హులయియుండునట్లుగా నాయుధశాసనముయొక్క నాలవప్రకరణమును ఆవశ్యకము లయిన యితరభాగములను మాద్చుటకయి ప్రభుత్వమువారిని కోరవలయును.

(9) మొదటి నిశ్చయప్రకారముగాఁ గూడినయుపసభవారు చేసినవిధులను పయిసంవత్సరపు సభవఱకును నిలిపియుంచి, ఈలోపల దేశీయమహాసభా కార్యనిర్వహణము నిమిత్తమయి యేర్పడిన స్థిరసభల కన్నిటికిని వానిప్రతులను బంపి యాసభికులు పయిసభకు సాధ్యమయినంతవఱ కీవిధుల ననుసరించి నడుచుకొనునట్లును వానియందుఁ దమకుఁ దోచినమాద్చులను పయిసభవారికిఁ దెలుపునట్లును వారిని గోరవలయును.

(10) నాలవహిందూదేశీయ మహాసభ ప్రయాగనగరము నందు 1888 వ సంవత్సరము డిశంబరు నెల 26 వ తేదిని కూడవలయును.

(11) ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన యీనిశ్చయముల నన్నిటిని మనరాజప్రతినిధిగారికిఁ బంపి, వానిని శ్రీమహారాజుగారియొక్క హిందూరాష్ట్ర కార్యదర్శిగారికిఁ బంపునట్లును తామును తమసభికులతోఁ

గూడ వానివిషయమయి యాలోచించునట్లును వారినివినయపూర్వకముగా ప్రార్థింపవలయును.

ఈనిశ్చయములు చేయఁబడినతరువాత క్రమక్రమముగా సభి కులందఱును స్వస్థలములకుఁ బ్రయాణమయిపోయిరి. ఇట్లు పోవుటకు ముందు వారిలోఁ గొందఱు మతవిషయమునందును కులాచారసంస్కరణాదులవిషయమునను చెన్నపురిలోసభలు చేసి యుపన్యాసములు చేసిరి. చెన్నపురిలో జరిగిన ఈమహాసభకు ముప్పదివేల రూపాయలనఁగా బొంబయినగరమునందు మొట్టమొదటిసభ కయినదానికంటె పదిరెట్లధికముగా ధనవ్యయ మయినది. ఈసామ్యంతయు ప్రభువులు మొదలుకొని కాపులవఱకునుగల దేశాభిమానులు వేసినచందాల మూలమున పోగుచేయఁబడినది. ఈసభయందుఁ జేయఁబడిననిశ్చయములును సభికుల యుపన్యాసములును పుస్తకరూపమునముద్రింపఁబడి పదివేలప్రతు లింగ్లాండుదేశమునకుఁ బంపఁబడినవి. నానాదేశములనుండి వచ్చినసభికు లందఱును చెన్నపురి విడువకముందు చెన్నపురి రాజధానీపరిపాలకులు మొదలయిన ప్రముఖు లనేకులు వారిని దమ గృహములకుఁ బిలిపించి యాదరించి వినోదపెట్టిరి.

ఇట్లు చేరెడియాసభలవలనఁ బయినిజెప్పఁబడినవిగాక యింకను బహువిధప్రయోజనములుగలవు. ఒకరిసంగతి నొకరు పినుచు పరస్పరముఖావలోకనము లేక యుండుహిందూస్థానమునందలి వివిధదేశములలోని బుద్ధిశాలులును విద్యాశాలులును నొక్కచోట సమావేశమయి యన్యోన్యసందర్శనసుఖ మనుభవింపవచ్చును; ఇట్టిదర్శనసంభాషణాదులవలన పరస్పరమైత్రి వర్ధిల్లి హిందూదేశముయొక్క మేలుకొఱకు రాజ్యాంగవిషయములయందుఁ బనిచేయుట కైకమత్యము కలుగును; లోకోపకారార్థము పనిచేయువారి కందఱికిని

జ్ఞానాభివృద్ధి చేసుకొనుటకును బుద్ధిమంతులయినయితరుల యభిప్రాయములను బ్రసంగములనుబట్టి తమయూహలయందలి లోపములను దిద్దుకొనుటకును నవకాశము కలుగును; ఈసభ లేటేట వేలువేలు దేశములయందు జరుగుచువచ్చుచేత సభికులతోమాత్రమేకాక యాయాపట్టణములందలి ప్రముఖులయినయితరులతోఁగూడ సహవాససంభాషణాదులు జరుపుటవలన నొక దేశమువారి పయి నొక దేశమువారికిఁ గలయసూయలును దురభిప్రాయములును పక్షపాతములును తొలగును ; సర్వజాతులవారును సర్వమతములవారును సామాన్యక్షేమముకొఱ కొక్కకార్యమునందుఁ గలిసి పని చేయుట చేత జాతిమతద్వేషములు రూపుమాయును: ఇటువంటిసభలవలన సభలు జరిగినస్థలములయందు సభికుల నాదరించి వారి కన్నసానాది సత్కారములు చేయవలసినవారికిమాత్రమేకాక దూర దేశములనుండి యిండ్లు వాకిండ్లు విడిచి వచ్చినవారికిఁగూడ ధనవ్యయమును శరీరప్రయాసములు కాలహరణమును గాకతప్పవు గనుక, వారు దేశక్షేమముకొఱకు ధనవ్యయ శరీరప్రయాసాదుల కలవాటు పడుదురు; జనసామాన్యక్షేమవిషయమునఁ దఱచుచుగా నాలోచించు చుండుటవలన స్వప్రయోజనపరత్వమును స్వస్థలకత్యేవేశములును తగ్గిపోయి నిజమయిన దేశాభిమానమును లోకోపకారపరాయణత్వమును హెచ్చును; ఈసభలలోఁ బ్రసంగించువారి కందఱికిని సభలలో చక్కగా మాటాడుటకును వాదించుటకును శక్తి కలుగుటయేకాక యేవిషయమునందైనను చక్కగా నాలోచించుటకును ఆలోచించి ధృవపఱచుకొన్న యభిప్రాయములను స్పష్టముగాఁ దెలుపుటకును తెలియనివిషయములను కృషి చేసి తెలిసికొనుటకును గర్వమువిడిచి తొందరపడక యితరులయభిప్రాయములను శాంతముతో విని వానిలోనిదోషాంశములను

జక్కపటిచి గుణాంశములను గ్రహించుటకును సామర్థ్యము కలుగును; జనప్రతినిధులు చేరి సభలుకూడి సర్వజనోపయుక్తము లయినకార్యముల విషయమయి చర్చించుచుండుట జనులకు పరిచిత మగుటచేత వారికిఁగూడ రాజ్యాంగవిషయములం దభిలాషయు శ్రద్ధయు నాదరమును గలుగును; జనులు శ్రద్ధవహించి సంఘీభవించి తమస్వాతంత్ర్యములనుగూర్చి ఘోష పెట్టుటవలన దొరతనమువారుకూడ కొంతవఱకు క్రమక్రమముగా తమసభలలో జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని జనుల మనోరథమును దీర్చుట సంభవించును ; విదేశములకుఁ బోవుటవలన తద్దేశాచారవ్యవహారములను స్వదేశాచారవ్యవహారములతోఁబోల్చి వానిలోని మంచివానిని గ్రహించుటకును చెడ్డవానిని త్యజించుటకును హేతువగును; రాజ్యాంగవిషయ మయి మాటాడుటకే ముఖ్యముగా సమావేశ మయినను పలువు కొక్కచోట చేరినతరువాత నానావిషయములు ముచ్చటెఱుఁపకుండుట సంభవింపదుగాన, దేశాచార మతాచార కులాచారవిషయము లయినసంభాషణములుకూడ జరుగుచు వచ్చి క్రమక్రమముగా తద్విషయ మయికూడ సంస్కారముకలుగును; వివిధదేశములనుండి వచ్చినవారు తమతోఁ దెచ్చుకొన్నవింతవస్తువులను జూచుటవలనను వా రాయాస్థలములయందలి వింతవస్తువులను గొని స్వదేశమునకుఁ దీసికొని పోయి యచ్చటివారికిఁ జూపుటవలనను జనుల కొకరిదేశవస్తువుల నొకరు సంపాదించుటయం దభిలాష పుట్టి వాణిజ్యమునకుఁగూడ ప్రోత్సాహము కలుగును.

ఇట్లు రాజ్యాంగవిషయ మయినస్వాతంత్ర్యములను పొందుట కొఱకుమాత్రమే కాక యనేకేతరవిషయములయందు వృద్ధిపొందుట కొఱకుఁగూడ సుపయోగపడెడి యట్టిసభల యభివృద్ధినిమిత్త మయి యెల్ల వారును తమచేత నైనవిధమున తోడుపడవలయును, మనము

కృషి చేయుచున్న యీమహాకార్య మొక్కసంవత్సరములోఁగాని పది సంవత్సరములలోఁగాని సఫల మగునది కాదు. ఫలగౌరవమునుబట్టి తగినంతకాలము వేచియుండి సంపూర్ణముగా కార్యసాఫల్య మగు వఱకును విసుగులేక నిరంతరకృషి చేయుచుండవలెను. ఈసభ లెప్పుడు వృద్ధియయి యీసభవారియభిప్రాయమే సర్వజనాభిప్రాయమని యింగ్లీషుమహాజనుల కెప్పుడు స్పష్ట మగునో యప్పుడు మనస్వాతంత్ర్యము లన్నియు క్రమక్రమముగా మనకు వచ్చినవే. సభవారియభిప్రాయమే మహాజనాభిప్రాయ మని తేటపఱుచుటకయి యీ దేశమునందలి జను లందఱును రాజ్యాంగవిషయ మైనతమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని తత్స్వాతంత్ర్యసంపాదనార్థ మయి శ్రద్ధవహించి యేదో యొకవిధముగా పని చేయునట్లు చేయవలెను. అట్లుకాక జనులనందఱిని మూర్ఖదశయందే యుంచి చదువుకొన్నవారు నలుగురునుమాత్రము చేరి సంవత్సరమున కొకసారి యొక్కడనో యొకచోట సభలు చేసి యేదో ప్రసంగములు చేసినంతమాత్రమున లేశమును ప్రయోజనము కలుగదు. తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్త మయి సంఘీభవించి మొట్టపెట్టడి యీదేశపు సర్వజనాభిప్రాయమునం దింగ్లీషుమహాజనులు గౌరవ ముంతురుగాని గుమికూడిన యొక తెగవారియభిప్రాయముల నంతగా గణనచేయరు. హూణదేశమునందు నిజ మయినయధికార మంతయు జనులయందే యుండుటచేత ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువారనక ఇంగ్లీషుమహాజను లనవలసి వచ్చినది. పేరునకు రాజున్నను రాజునకు సమస్తగౌరవములును గలిగి యున్నను, తన యాంతరంగికసభాంగ మయినప్రతినిధిసంఘము వారియనుమతిని బొందిక రాజొక్కకాసును స్వతంత్రముగా వెచ్చించుటకుఁగాని యొక్కకొత్త పన్నును గట్టుటకుఁగాని యొక్కకొత్తశాసనమును జేయుటకుఁగాని

మార్పుటకుఁగాని సమర్థుఁడు కాఁడు; కాబట్టి నిజ మైనయధికార మంతయు జనప్రతినిధుల చేతులలోనే యున్నది ; ఆజనప్రతినిధులలో జనులచేతులలో నున్నారు ; జనులయభిప్రాయానుసారముగా వర్తింపక పోయినపక్షమున జనప్రతినిధులుగా నుండుట సంభవింపనేరదు గాన వారు తమ్ము నియమించినమహాజనుల యుద్దేశములను గనిపెట్టియే యెల్లప్పుడు ననువర్తింపవలసినవారు గా నున్నారు; అందుచేత హూణదేశమునందు మహాజనులే నిజ మయిన యధికారు లనియు వారి యనుగ్రహమువలననే మనకార్యసాఫల్య మగు ననియుఁ జెప్పవలెను. కాబట్టి యిప్పుడు మనము చేయవలసిన కృత్యములు రెండున్నవి. అందు మొదటిది రాజ్యాంగవిషయమయిన జనస్వాతంత్ర్యములను జనులకుఁ దెలిపి వారికి వానియం దభిరుచి పుట్టించి తత్సంపాదననిమిత్తమయి వారు కృషి చేయునట్లు చేయుట. రెండవది యీమహాజనాభిప్రాయముల నన్నిటిని జక్కగా నింగ్లీషు మహాజనుల కెఱుకపడునట్లు చేయుట. వీనిలో మొదటికార్యము నిర్వహించుట కయి సమర్థు లయినవారు పనిపూని దేశములు తిరిగి దేశభాషలలో రాజ్యాంగధర్మములను స్వాతంత్ర్యములను మహాజనుల కుపన్యాసపూర్వకముగాను వేఱువిధముగాను బోధపఱుచుట, సులభ శైలిని దేశభాషలలో నేతద్విషయ మయి సర్వజనసుబోధము లయిన గ్రంథములను వ్రాసి ప్రచురించి పంచిపెట్టి దేశమంతటను వ్యాపింపఁ జేయుట, ఇట్టివిషయమున జరగిన వాదప్రతివాదములను సాధకబాధకములను రాజ్యాంగవిషయక ధర్మములను స్వాతంత్ర్యములను వాని వలన జనులకుఁ గలిగెడు తేమలాభములను దఱుచుగా సర్వజనసుగమ మగునట్లుగా దేశభాషావృత్తాంతపత్రికలయందు ఘోషించుచుండుట, మొదలయినపను లనేకములు జరగవలసియున్నవి. రెండవకార్య

మును సాధించుటకయికూడ సభలయందు నిశ్చయింపబడుచువచ్చెడు
మహాజనాభిప్రాయము లెప్పటివప్పు డింగ్లాండులోఁ దెలియుచుండు
నట్లు చేయుటకై యా దేశములోఁ బ్రకటింపబడెడుహాణవార్తాపత్రి
కలకు తంతివర్తమానములు పంపుట, సభోద్దేశములను జనాభిప్రాయ
ములను దెలిపెడి పుస్తకముల నింగ్లీషుభాషయందు ముద్రింపించి వేల
కొలదిపుస్తకముల నా దేశములో పంచిపెట్టించుట, హాణభాషా
ప్రసంగములు చేయుటయం దత్యంతసమర్థు లయినజనప్రతినిధుల
నింగ్లాండునకుఁబంపి వారు ముఖ్యపట్టణము లన్నియుఁ దిరిగి యింగ్లీషు
మహాజనులకుఁహిందువులు పడుచున్న శ్రమలను వారికోరికలనుదెలుపు
చుండునట్లుచేయుట, హిందూదేశాభివృద్ధియందాదరముగలయింగ్లీషు
మహాజనులలోని తమమనుష్యులను గొందఱి నా దేశమందు మన
పక్షమున విడువక పనిచేయుచుండునట్లేర్పఱుచుట, మొదలయిన
కార్యములు పెక్కులు జరగవలసియున్నవి. ఈపనులన్నియు ధనసాధ్య
ములుగాని వట్టిపొడిమాటలతో నెఱవేఱునవికావు. దేశక్షేమమనియు
దేశాభిమానమనియు బోధించినంతమాత్రముచేత నెవ్వరునుకడుపున
కన్నములేకుండ దేశములపాలయి తిరిగి శ్రమకోర్చి పనిచేయజాలరు.
జాతిమతబాధకములు లేనియీ దేశములో తిరిగి పనిచేయుటయేవిశేష
ధనవ్యయములేక సాధ్యము కానప్పుడు, భార్యాపుత్రాదులను విడిచి
కులమువారి బహిష్కారమును లక్ష్యపెట్టక మహాసముద్రములు దాటి
వేలకొలది యోజనములదూరములో నున్నవిదేశములఁ బనిచేయు
నప్పు డంతయధికధనము కావలసియుండునో మీరేయూహించుకో
వచ్చును. కాబట్టి సర్వకార్యసాధక మయినధనమునుముందుగాఁజేర్చి
యొకనిధి నేర్పఱిచి దానిలోనుండి సమస్తవ్యయములును జరపుచుండ
వలయును. అంతకంతకు దారిద్ర్యదశను బొందుచు వచ్చుచున్న యీ

హిందూ దేశమునం దీమహాకార్యమునకుఁ గావలసిన లక్షలకొలది
 రూప్యము లెక్కడనుండి వచ్చునని శంకింపఁ బనిలేదు. కాపొకకా
 సిచ్చిన భూపుండు కోటీశ్వరుఁ డగునన్న లోకోక్తిని మీరందఱు
 నెఱిగియే యున్నారు. అంతసొమ్మొక్కనిని దెమ్మన్న దుర్భరముగా
 నుండునుగాని యిరువదియైదుకోట్లజనులుగలయీ దేశమునందు జను
 లందఱు సంఘీభవించెడుపక్షమున కావలసినదానికంటెఁ బదిరె
 టైక్కువధనమును పోగుచేయుటయైనను సుకరముగానే యుండును.
 అయినను మహాజనుల కీఘనకార్యముయొక్క గౌరవమును దెలిపి, యీ
 విషయమున వ్యయ పెట్టినధన మంతయుఁ దమభవష్యత్తేమమునిమిత్త
 మయి దాచుకొనుటయే యని వారిమనస్సులయందు నాటుకొనునట్లు
 చేసి, వారు చేసెడిదానములలో నిదియు నుత్తమ మయినదే యని
 వారిబుద్ధికే దగునట్లు చేయవలెను. ఈవిషయమయి వ్యయము
 చేయుట శ్రేయోదాయకమని జనసామాన్యమున కెప్పుడు బుద్ధి
 పుట్టునో యప్పు డెంత ధన మయినను బహుస్వల్పకాలములో నేకూడఁ
 బడును. ఎవ్వరును రూపాయలును మాడలును నియ్యవలసినపని
 లేదు. అందఱును దమశక్త్యానుసారముగా సంవత్సరమునకు నాలుగు
 కాసులు మొదలుకొని తమకుఁ దోచినంతధనము నీనిధిమిత్తమయి
 పంపుచుండవచ్చును. అట్లుచేయుట యెవ్వరికిని కష్టముగా నుండదు.
 అంతేకాక పుత్రజననము వివాహము మొదలయినశుభకార్యములు
 సంభవించినప్పుడు తాము చేసెడుధర్మకార్యములలో నిది యొకధర్మ
 కార్యముగా భావించికొన్నిరూపాయల నిచ్చుచుండవలయును. వివా
 హదులయందు మనవారు నేత్యల కిచ్చుట మొదలయివానికింద
 నెంత ధనమును దుర్వ్యయము చేయుచున్నారు కారు? జనులనీతికి
 భంగకరము లయినయటువంటివిషయములలో పాడుచేసెడుధనములో

నోకపాలు దేశక్షేమకర మయినయీమహాకార్యమునకు వినియోగ పఱుపరాదా ?

మంచిపనుల కన్నిచోట్లను విఘ్నములు మెండుగా నుండు నన్నసంగతి యందఱకును విశద మయి యున్నదే. తక్కినసత్కార్యములకువలెనే మన మిప్పుడు ప్రయత్నింపఁబూనిన యీఘన కార్యమునకును విఘ్నము లనేకములు గలవు. ఈకార్యమునకు విఘాతము చేయవలె నని కంకణము కట్టుకొన్నవారును మనదేశము నందు గొందఱున్నారు. మనదేశమునందలి జనులు తమస్వాతంత్ర్యముల నెఱిగి యడిగి యనుభవింపలేనివారుగా నున్నందున, ఇచ్చటి రాజకీయోద్యోగులు సర్వస్వతంత్రు లయి ప్రవర్తించుట సంభవించుచున్నది. జనులు తమస్వాతంత్ర్యమును బొందినప్పు డట్టివా రిప్పుడు జనులయజ్ఞతనుబట్టి వారిమీఁద చెల్లించు చున్నయధికారములోఁ గొంత తగ్గు ననుటకు సందేహము లేదు. జనులు తెలివి గలవారయి తమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని వాని ననుభవింపఁ బ్రయత్నము చేయుచుండుట రాజకీయోద్యోగులలోఁ గొందఱికి సంతోషకరము గానే యున్నను మఱికొందఱికిఁ జిరకాలమునుండి యనుభవించుచున్న దోషముచేతఁ దమయధికారములోఁ గొంత పోగొట్టుకొనుటయం దిష్టము లేక వారు మనయాకృషికి ప్రతిఘోషముగా నున్నారు. అట్టి వారు జనులలోఁగల వెనుకటి జాతిమతద్వేషములను మరలఁ బురికొల్పి వారిలో నైకమత్యము చేటిచి కార్యభంగము చేయుట కయి ప్రయత్నించు చుందురు. అందుచేతనే యుత్తరహిందూస్థానమునందుఁ గొందఱు మహమ్మదీయు లీమహాకార్యమునకు సహాయులుగాక దూరముగా నిలుచుట తటస్థ మయినది. అయిన నిట్టియైకమత్యాభావ మక్కడసహితము చిరకాల ముండ దని నమ్మెదను. ఈప్రాంతముల

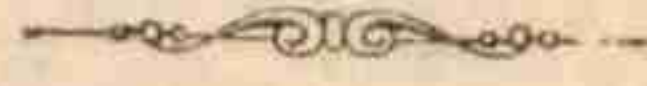
యందు హిందువులకును మహమ్మదీయులకును మైత్రికి భంగ మెంత
మాత్రమును లేకపోవుటవలన నట్టివై పరీత్య మీ దేశమునం దెప్పుడును
బొసంగ దనియు, ఉభయపక్షక్షేమకర మయిన యీమహాకార్యము
నందు హిందువులును మహమ్మదీయులును గలిసి యేకోదరులవలె
నైకమత్యముతోఁ బనిచేసి లాభమును బొంద ప్రయత్నింతురనియు
దృఢముగా నమ్ముచున్నాను. ఈదక్షిణహిందూస్థానమునం దున్న
రాజకీయోద్యోగులలో మనయీకృషికిఁ బ్రతిపక్షులుగా నున్నవారు
సహితము పయికెవ్వరును గానరాలేదు.

ప్రతిసంవత్సరమునందును మన దేశమునందుఁ గూడుచున్న
హిందూ దేశీయమహాసభయొక్క యుద్దేశాదులను గుఱించి కొంతవఱ
కుఁ జెప్పియున్నాను. మీరీసభయొక్క యభివృద్ధినిగురించి శ్రద్ధాశువు
లయి కృషి చేయుదురనుటకు లేశమయినను సందేహములేదు. అయి
నను హిందూ దేశక్షేమాభివృద్ధియందు నాకున్నయాదరమునుబట్టి మీ
మొక్కపార్థనచేయుచున్నాను. మీలో శక్తిగలవారు పూర్వోక్తస
భాకార్యనిర్వహణమునిమిత్తము సాధ్యమయినంత ధనసహాయము
చేయవలయును; ధనసహాయముచేయలేనివారు సభోద్దేశములనుగూ
ర్చియు రాజ్యాంగసంబంధము లయినజనులస్వాతంత్ర్యములను గూర్చి
యు తాముపోయినగ్రామములలో నెల్లను జనులకు బోధించుచుండవ
లయును. ఎల్లవారును దమకృత్యముల నీరీతిని ద్రికరణశుద్ధిగా నిర్వ
హించుటకుఁ గృషి చేసెడుపక్షమున శీఘ్రకాలములోనే భగవదను
గ్రహమువలన మనదేశము మంచిదశకు రాకమానదు. సర్వలోక
రక్షకుఁ డయినజగదీశ్వరుఁడు మనపార్థనల నంగీకరించి మనయీ
కృషిని సఫలము చేయునుగాక !

స్వదేశ సంస్థాన చరిత్రాదులు

செ. குமாரசாமி

స్వ దేశ సంస్థాన చరిత్రాదులు

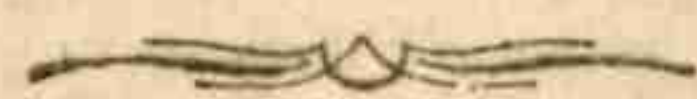

(చింతామణిపత్రికనుండి మరల ముద్రింపబడినవి.)

Mrs. ANNIE BESANT.

అన్నాబాయి (ఆనీబీసెంటు) గారు. [1894 ఏప్రిల్-మే నెలలు].

ఆనీబెసెంటుదొరసాని 1847 వ సంవత్సరమునందు జన్మించినది. కాబట్టి యామెవయస్సిప్పుడు నలువదియాలుసంవత్సరములు. ఆమెతండ్రిపేరు “వుడ్డు” దొరగారు. ఆనీబెసెంటుగారి యెడవయేట 1852 వ సంవత్సరమునందుతండ్రిమృతినొందగా, తల్లి తనబిడ్డలతో లండన్ నగరమునుండి హోరోపట్టణమునకుఁ బోయి యక్కడ కొందలు విద్యార్థులకు భోజనసదుపాయము చేయుచు తన్ములమున తన జ్యేష్ఠపుత్రునకు విద్యచెప్పించుచు జీవనము చేయుచుండెను. ఆనీబెసెంటు బాలురతోడఁగూడి చదువుకొనుచిన్నతనములోనే బంతులాటలోను చెట్ల నెక్కుటలోను సమర్థురాలుగా నుండెను. ఆసమయమునందు ధనికురాలయినమేరియట్దొరసానిగా రాచిన్నదానికి ధర్మార్థముగా చదువు చెప్పించెద నని చెప్పఁగా తల్లి తనకూతు నామెవెంట మఱి యొకగ్రామమునకుఁ బంపెను. ఆనీబెసెంటుగా రామెతోడఁగూడఁ బోయి యామెకొమాల్తైతోఁ గలసి విద్యాభ్యాసము చేయుచు వారి వెంట ఫ్రాన్సుదేశమునకుఁబోయి యేడుమాసము లుండి యక్కడ ఫ్రాంచిభాషను నేర్చుకొనెను. ఆమె మరల నింగ్లాండునకు వచ్చినతరువాత ఫ్రాంచిభాషనువృద్ధిపఱిచి జర్మనీభాషనుగూడ నేర్చుకొని సంగీతవిద్యయందు కృషి చేసి గానవిద్యలోఁగూడ ప్రవీణురాలయ్యెను. మేరియట్దొరసాని తనవద్ద నున్నకాలములో బెసెంటుగారిని నాటకశాలకుఁగాని విందులకుఁగాని పోనియ్యలేదు. ఆచిన్న దాకాలములో ప్రాప్తెస్టాంటుమతము నవలంబించి యుండెను. మేరియట్దొరసానిని విడిచి హోరోపట్టణమునకు తల్లివద్దకు వచ్చినతరువాత బెసెంటుగారు యథేచ్ఛముగా నాటకాదులను జూడఁబోవుచు, పడుచువాండ్ర

తోఁ గలిసి నాట్యము చేయుచు, బంతులాటను విలువిద్యను నభ్యసించుచు, భాషాజ్ఞానము వృద్ధిపఱుచుకొనుచు కొంతకాలము లోకసుఖముల ననుభవించి తరువాత తల్లితోఁగూడ లండన్ నగరమునకు వచ్చి యచట నొకరీతి విగ్రహారాధకమత మవలంబించి దేవాలయము నలంకరించుట మొదలయినపనులలో కాలము పుచ్చజొచ్చెను. ఆకాలము లో నాదేవాలయములో నాచార్యుఁడుగా నుండి పని చేయుచుండిన రివరెండు బెసెంటుగారిని 1867 వ సంవత్సరమునందు డిసెంబరు నెల లో ననఁగా తనకిరువదియేండ్లప్రాయమప్పు డీదొరసానిగారు వివాహమాడిరి. ఆయనకు భార్యగానున్నప్పు డీమె యొకవార్తాపత్రికకు కథలువ్రాసి కొంతసొమ్ము సంపాదించెను. ఈమె యుపవాసములవలని ఫలమును బోధించుచు మొట్టమొదట నొకచిన్నపుస్తకమును ప్రచురించెను. అటుతరువాత నామె విగ్రహారాధనమును కైస్తవమతమును గూడ విడిచి కొంతకాలము పరిశుద్ధాస్తికమతము నవలంబించి దానిని గూడ విడిచి నాస్తికురాలయ్యెను. అప్పు డామెకైస్తవమతమునకు ప్రతికూలముగా నొకచిన్నపుస్తకమునుజేసి పేరులేకుండ ప్రచురము చేసి తరువాత దానిని తన “నాస్తికత్వమునకు నామార్గము” అను పుస్తకమునకు మొదటిప్రకరణముగాఁ జేసెను. ఇట్లు నాస్తికురాలయినతరువాత నీమె భర్తను విడిచిపెట్టి మరల తల్లివద్దఁజేరి యక్కడరో గులకుపచారము చేయుటవలనను వృత్తాంతపత్రికలకు వ్రాయుటవలనను కొంతధన మప్పుడప్పుడు సంపాదించుచు వచ్చెను. ఈమెకు భర్తతోసంసారముచేయుచున్న కాలములో నిర్దోషబిడ్డలు పుట్టిరి. వారిలో ప్రథమశిశువు కొడుకు; రెండవశిశువు కూతురు. ఈపుత్రిక యేడవ నెలలో దగ్గుచేత మిక్కిలి బాధపడి, చావవలసినదే మరల బ్రతికెను. ఆశిశువు దగ్గుచేత బాధ పడుచున్న కాలములో నిరపరాధిని యయిన

పిల్ల కటువంటి బాధను కలిగించినందున కయి దేవునియం దాగ్రహము పొందిన దయి యూశ్వరభక్తిని విడిచి హృదయములో నాస్తికు రా లయ్యెను. ఆకాలమందు 1859 వ సంవత్సరము మొదలుకొని “నేష నల్ రిఫార్మర్” అను వారపత్రికను స్థాపించి ఛాన్సెస్ బ్రాడ్లెడ్ దొరగా రు నాస్తికమతమును వ్యాపింపజేయుటకై పనిచేయుచుండిరి. 1874 వ సంవత్సరమునందు బెసెంటుదొరసానిగా రాపత్రికయొక్క యొకసం చికను జదివి బ్రాడ్లెడ్ దొరగారియొద్దకుఁ బోయి తాను నాస్తికమతము నవలంబించెద నని బహిరంగముగాఁ జెప్పఁగా, ఆయన యీమె నొకసామాజికులినిగాఁ జేర్చుకొని చిన్నజీతమేర్పఱిచి తనపత్రిక ను నడుపుటలో నొకపని యిచ్చెను. అప్పటినుండియు నీమె యాదొ రగారితోఁ గలిసి యావారపత్రికను నడుపుటలో సహాయపడుచు, ప దునేనుసంవత్సరములు నాస్తికమతమును వ్యాపింపజేయుటలో తనశక్తియుక్తుల నుపయోగించి పనిచేసెను. బ్రాడ్లెడ్ దొరగారు దేవుఁడు లేడని వాదించెడు నాస్తికులలోఁ జేరినవారుమాత్రమేగాక మనుష్యుల కాత్మ లేదని వాదించెడియనాత్మవాదిగా కూడ నుండిరి. ఆయన తోఁ గలిసి బెసెంటుదొరసానిగారాత్మ లేదనుసిద్ధాంతమునే యవలం బించి మహోత్సాహముతోఁ బని చేసి తనమతమును వ్యాపింపజేయుట కయి చేత నయినంతకృషి చేసినయిల్లాలు.

మార్థన్ అను నింగ్లీషువాఁ డొకఁడు 1798 వ సంవత్సరము నందు జనసంఖ్య యంతకంతకు వృద్ధి యగుచున్న దనియు, ఆప్రికారముగా విడువక వృద్ధియగుచు వచ్చినపక్షమున జనులు జీవనాధారములేక బాధ పడవలసి వచ్చుననియు, కాఁబట్టి జనాభివృద్ధిని తగ్గించుట కయి వయసు మీఱినతరువాత వివాహము లాడుచుండుట యుక్తమనియు, ఒకపుస్తకమునువ్రాసెను. అతఁడు చూపినమార్గము నవలం

బింది సంతానము వృద్ధి కాకుండుట కయి మఱికొన్ని క్రొత్తమార్గములనుజూపుచు 1877 వ సంవత్సరమునందు బ్రాజ్ఞాగారును బెసెంటుగారును గలిసి యొక పుస్తకమును బ్రకటించిరి. ఆ పుస్తకములో ప్రదర్శింపఁబడినమార్గము లాత్మేపణీయములుగాను నీతికి భంజకములుగాను వ్యభిచారమునకుఁ బ్రోత్సాహకములుగాను నున్నవనినిర్ణయించి యధికారు లాపుస్తకమును ప్రకటింపవలదని యాజ్ఞాపింపఁగా వారు మాననందున బ్రాజ్ఞాగారికిని బెసెంటుగారికిని చెఱి యాఱుమానములు కారాగృహవాసశిక్షయును 200 పానులు (రు 3000-0-0) ధనదండనమును విధింపఁబడెనుగాని యుపరిసభలో శిక్షతీసివేయఁబడినది, ఆపుస్తకము సంతటితో ప్రచురించుట మానివేసి తరువాత బెసెంటు దొరసానిగా రించుమించుగా నటువంటి విషయములనే గల మఱియొక పుస్తకమును ప్రచురించిరి.

కొంతకాల మయినపిమ్మట బెసెంటుదొరసానిగా రనాత్మవాదమును విడిచి 1889 వ సంవత్సరమునందు హెర్బర్టు బ్రోన్ దొరగారితోఁ గలిసి దయ్యములు మొదలయినభూతములశక్తులను విమర్శించుపనిలోఁ బ్రవేశించిరి. ఆకాలమునందే యీమె బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారిపుస్తకములను జదివి రెండుసారు లామెదర్శనముచేసి యీమె మొగమును జూచినతరువాత హాగ్నె దొరగారి పుస్తకము నావలఁ బాఱవైచి 1889 వ సంవత్సరము మేయి నెలలో దివ్యజ్ఞానసమాజమునఁ జేరి తుదకు నేడు హిందూమత మవలంబించి మహోత్సాహముతో పనిచేయుచున్నది. ఇప్పటి కెన్నిమాద్యులను బొందిన యీమెకు ముందేమిమాద్యు కలుగునో యెవ్వరు చెప్పఁగలరు? సంతానవృద్ధి కాకుండుటకయి యిప్పు డీమె యోగమార్గమును కనిపెట్టినందున నేతద్విషయ మయి తానావఱకు ప్రచురించిన

పుస్తకమును మరల ముద్రింపకుండుటకును దానిస్వాతంత్ర్యము నెవ్వరికిని విక్రయింపకుండుటకును 1891 వ సంవత్సరమునందు నిశ్చయము చేసికొనెను. తాను సత్యమని నమ్మినదాని కనుగుణముగా నిట్టినిర్ణయము చేసికొనుట యెంతయు శ్లాఘాపాత్రముగా నున్నది. ఈమె కడచిన డిసెంబరు నెలలో మనపట్టణమునుండి చెన్నపట్టణమునకు వెళ్ళినతరువాత తాను హిందూమతము నవలంబించితి నని బహిరంగముగా ప్రచురించి, అన్నాబాయి యని క్రొత్తపేరు పెట్టుకొని మొగమున కుంకుమబొట్టు ధరించెను. హిందూమత మవలంబించినను, ఈమె యిప్పుడును దేవుఁ డున్నాఁ డని నమ్మదు; దేవతలను మాత్రము నమ్మును. ఈమె యిప్పుడు విగ్రహారాధనము వర్ణభేదము మొదలయినవి మంచి వనియు, సర్వశాస్త్రములలోను హిందూశాస్త్రములు సర్వోత్కృష్టము లనియు, సర్వపనులలోను హిందువులు బుద్ధిమదగ్రగణ్యు లనియు, సమస్తభాషలలోను సంస్కృత ముత్తమమయిన దనియు, హిందువులకుఁ గలజ్ఞానమునుబట్టి చూడఁగా పశ్చిమఖండవిద్వాంసులు వారిపాదదాస్యమున కయిన పవిత్రరా రనియు, పశ్చిమఖండవాసులు సర్వమును హిందువుల గ్రంథములలో నుండి దొంగిలించి రనియు, బోధించుచున్నది; తాను పూర్వజన్మమునందొక హిందూపండితుఁడు ననియు, ముందుజన్మమునందు మరల హిందూదేశమున జన్మింతుననియుఁగూడ చెప్పుచున్నది.

హైదరాబాదురాష్ట్రము. [1894 ఏప్రిల్-మే నెలలు]

హిందూదేశమునందలి స్వదేశీయరాజ్యములలో నెల్ల హైదరాబాదు రాష్ట్రము మిక్కిలి పెద్దది. దానివైశాల్యము 82,697

చదరపుమైళ్ళు; బీరారు దేశముకూడ కలుపుకొన్నపక్షమున 65,000
ల చదరపుమైళ్ళు. ఈరాజ్యములో 1891 న సంవత్సరమున చేసిన

H. II. THE NIZAM OF HYDERABAD.

జనపరిగణననుబట్టి 1,14,88,210రు జను లున్నారు. బీరారుతోఁ
గూడఁ జేర్చినపక్షమున నించుమించుగా 1,40,00,000 జను లుం

దురు; వీరిలో పదవపాలు మహమ్మదీయులు. ఈరాజ్యమువలన సంవత్సరమునకు మూడుకోట్లరూపాయలు వచ్చును. ఈదేశమునకు రాజధాని యైన హైదరాబాదునగరము మూసీనదిమీఁద నున్నది. గోదావరి, కృష్ణ, తుంగభద్ర మొదలగునదులుకూడ నీదేశములోఁ బ్రవహించును. 1891 వ సంవత్సరమున హైదరాబాదునగరమున 3,12,290రు జను లుండిరి. ఈపట్టణముయొక్క చుట్టుకొలత ఆఱు మైళ్ళు; దీనిసమీపమునందున్న సికిందరాబాదునగరమునం దింగ్లీషు వారిసేన యుండును.

ఇప్పటిదేశమును పాలించుచున్ననవాబు మీర్ సర్ మహబబ్ ఆలీఖాన్ బహదూర్ అసఫ్ జాగారు; ఈయన 1866 వ సంవత్సరము ఆగష్టునెల 18 వ తేదీని జనన మొందెను. తండ్రిగారయిన ఆఫ్ జల్ ఉద్దాలాగారు మృతినొందఁగా, ఈయన 1869 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి 26 వ తేది ననఁగా తమమూడనయేటనే సింహాసనమునకు వచ్చిరి. అయినను 1884 వ సంవత్సరమునం దీయనకు యుక్తవయస్సు వచ్చినతరువాత రాజప్రతినిధిగా రై నరిపన్ ప్రభువు గారు వీరిరాజధానికివచ్చి యీయనను పట్టాభిషిక్తుని జేసిరి. ఈనవాబుగారు తమపూర్వులువలెనే యింగ్లీషుప్రభుత్వమువారియెడల విశ్వాసమును రాజభక్తియుఁ గలవారయి తమరాష్ట్రములోని జనులక్షేమమును విచారించువారుగా నున్నారు. 1885 వ సంవత్సరమునందు ఈజిప్టుదేశములో యుద్ధము పొసఁగినప్పు డింగ్లీషువారికి తోడుగావీరు తమసేనల నక్కడకుఁ బంపెద మని తెలిపి యున్నారు. 1886 వ సంవత్సరమునందు తమదేశమున నయోమార్గము వేయించి ఘామశకటములు నడచుట కేర్పాటు చేసినారు. 1892 వ సంవత్సరము నఫంబరు నెలలో నప్పటి రాజప్రతినిధిగారగు లాండ్సుడౌన్ ప్రభువు

గారు వీరి రాజధానికి విజయంచేసిరి. అంగరక్షకసైన్యము గాక వీరికి 6,228 గుఱ్ఱపుదళములును, 25,068 కాల్బలములును, 35 ఫిరంగులును గలవు. ఈయన తనరాష్ట్రమునందు విద్యాశాలలును, వైద్యశాలలును, బట్టలునేయుయంత్రములును స్థాపించి దేశమును మంచిస్థితికిఁ దెచ్చి యున్నారు.

THE LATE SIR SALAR JUNG

ఈరాష్ట్రమును ముఖ్యముగా వద్దిపఱచినవారు నవాబుగారి బాల్యదశలో రాజప్రతినిధిత్వము వహించి వీరికి ప్రధానమంత్రిగా నుండి సుప్రసిద్ధులయిన సర్ సలార్జంగుగారు. ఆయన 1834 వ సంవత్సరమున జన్మించిరి. ఆయనపూర్వులు యవనదేశములోని మదీనా నగరమునుండి వచ్చి కొంకణదేశము నివాసముగాఁ జేసికొనిరి. వారు

బీజపురపునవాబులలో సంబంధములు చేసి యిప్పటి నవాబుగారి
 మూలపురుషుడు హైదరాబాదురాజ్యమును స్థాపన చేసినప్పటి
 నుండియు నీసంస్థానమున పరంపరగా మంత్రులుగానుండుచు వచ్చిరి.
 పినతండ్రి యైనసర్ జా ఉల్ముల్కుగారు 1853 వ సంవత్సరమునందు
 మృతికొండగా సర్ సలారుజంగుగారు వారిస్థానమున తమ పందొ
 మ్మిదవయేట మంత్రీపదమును వహించిరి. ఈసంవత్సరమునందే
 నవాబుగారి దయినబీరారుదేశ ఇంగ్లీషువారియధీనము చేయఁబడి
 నది అటువంటి మంచిదేశమును తమయధీనము చేసికొన్నందునకయి
 యారాష్ట్రములోని మహమ్మదీయు లందఱికిని ఇంగ్లీషువారిమీఁద
 మిక్కిలి కోపముగా నుండెను. సలార్జంగు మంత్రీపదమును వహించిన
 కాలములో రాష్ట్రము మిక్కిలి హీనదశలో నుండెను ; కోశములో
 ధనము లేదు ; పన్నులు వేయుపద్ధతి సరిగా నుండలేదు ; రాజధాని
 యందు మతావేశము మొదలగు హేతువులచేత గొప్పవారు పరస్పర
 ద్వేషమును వహించి యుండిరి. అందుచేత పరిపాలనమును సంస్క
 రించుటకు పూని సలార్జంగు తమజీతమును తగ్గించుకొని యితరరాజ
 కీయోద్యోగులజీతములనుగూడ కొంతవఱకు తక్కువ చేసిరి ; రక్షక
 సేనలను బలపఱచి నిష్కారణకలహములకు కారకులుగా నుండెడి
 యరబ్బులు రోహిలాలు మొదలగువారు సాధ్యమయినంతవఱకు
 క్రొత్తగా హైదరాబాదుకు రాకుండఁ జేసిరి. వీరిట్లు దేశసంస్కా
 రము చేయుచుండగా 1857 వ సంవత్సరమునం దుత్తరహిందూ
 స్థానములో సిపాయిలు ఇంగ్లీషువారిమీఁద తిరుగఁబడి యనేకఘోర
 కృత్యములను జరపిరి; ఢిల్లీ మొదలయినస్థలములు కలహకారుల యధీ
 నము లయినవి ; రాష్ట్రము గోనిప్రజ లింగ్లీషువారిమీఁద ద్వేషము
 వహించి కలహమునకు కాలు త్రవ్వచుండిరి ; ఈసమయములోనే

నవాబు మృతుఁ డగుటకూట తటస్థించెను. ఇట్టిన్నిచిక్కులు వచ్చి
నను వెనుకతీయక, ప్రజలు తన్ను ద్వేషించి తనప్రాణములు గొనఁ
బ్రయత్నములుచేసినను భయపడక, తా నింగిలీషువారిపక్షమున నిలిచి
ఇంగిలీషువారిమీఁద యుద్ధమునకు డీకొనినరోషి. లాలను శిక్షించుటయే
కాక సేనల నుత్తరహిందూస్థానమునకుఁ బంపి కలహము నడంచుటలో
నెంతో సహాయుఁ డయ్యెను. ఇట్లు చేయక సలార్జంగుగారు కొంచె
ముపేక్ష చేసి యూరకుండినపక్షమున, కలహము బొంబాయి చెన్నపురి
రాజధానులలోఁగూడ బయలుదేటి యింగ్లీషువారికి స్వరాజ్యసంరక్ష
ణము దుర్భర మయి యుండును. ఈకలహ మడఁగినతరువాత సలా
ర్జంగుగారు మరల స్వరాష్ట్రముయొక్కవృద్ధికయి పనిచేయఁ బూను
కొనిరి. ఈయన పరిపాలన మారంభించిన యిరువదినవత్సరములలో
దేశముయొక్కయాదాయము డెబ్బదినాలుగులక్షలనుండి రెండుకోట్ల
యేబదిలక్షలకు పెరిగినది. మును పున్నదానికంటె జనసంఖ్య సగము
హెచ్చినది; మంచిబాటలు, అయోమార్గములు, చెఱువులు, విద్యా
శాలలు మొదలైనవి ప్రబలివవి. దేశముయొక్కస్థితిని బాగుపఱచి
యీయన యూరపుఖండమునకు యాత్రచేసి యెల్లవారిచేతను గౌర
వము నొంది మరల స్వదేశము చేరినతరువాత నింగ్లీషువారియధీన
ములో నున్నబీరారుదేశమును రాబట్టుట కయి కొంతప్రయత్నము
చేసెను. అందుచేత నప్పుడు రాజప్రతినిధిగా నుండిన లిట్టనుప్రభువుగా
రీయనను కొంతయనాదరణ చేసి కష్టకాలమునం దీయన ఇంగిలీషు
వారిపక్షమున నిలిచి చేసినమహోపకారము నైనఁదలఁపక చిక్కులు
పెట్టి పని మానుకొనునట్లు చేయఁజూచిరిగాని యింతలో రిపన్ ప్రభువు
గారు రాజప్రతినిధిగావచ్చి సలార్జంగుగారియందు పూర్వగౌరవమును
మైత్రిని గనఁబఱచి వారియధికారము నిరంతరాయముగా చెల్లునట్లు

చేసిరి. ఇట్లుండి సర్ సలారుజంగుగారు 1883 వ సంవత్సరమున వాంతిభేదివలన కాలధర్మము నొందిరి.

హైదరాబాదురాజ్యమును స్థాపించినమూలపురుషుడు ఔరంగ జేబుయొక్క సేనానాయకుడుగా నుండి 1686 వ సంవత్సరము నందు గోలకొండ విజయపుర రాష్ట్రములను జయించిన గాజీఉద్దీను కుమారుడైన ఆసఫ్ జా యనునతడు. ఇతడు 1713 వ సంవత్సరమున మొగలాయిచక్రవర్తిచేత హైదరాబాదుదేశమునకు సుబాదారుగా నియమింపబడి తరువాత స్వతంత్రుడయి నూటనాలుగుసంవత్సరములు బ్రతికి 1748 వ సంవత్సరమున పరలోకగతుడయ్యెను.

కూచిబేహారురాజ్యము. [1894 జూన్ నెల.]

కూచిబేహారురాజ్యము వంగదేశమున కుత్తరమున నున్నది. దీనికి దక్షిణమున రంగపురమండల మున్నది. దీనివైశాల్యము 1307 చదరపుమైళ్ళు. ఈదేశమునందలి జనసంఖ్య 1881 వ సంవత్సరము నందు వేసినజనపరిగణనమునుబట్టి 6,02,084 లు; వచ్చుబడి యించు మించుగా పదునాలుగులక్షల రూపాయలు. ఈదేశమునందు చిన్న నదు లనేకములు ప్రవహించును. హిమవత్సర్వతములనుండి కొట్టుకొని వచ్చిన యొండుమట్టిని గలిగియుండుటచేత దేశము సాధారణముగా సారవంతముగా నున్నది; అయినను తూర్పువైపున కొన్నియరణ్యములుసహితము గలవు. వ్యవసాయము చేయఁబడుభూములలో ముప్పాతికభాగము వరి పండును. ఇతరధాన్యములును, జనుమును, పొగాకునుకూడ పండింపబడును. దేశమునందలి జనులలో వెనుకటి

లెక్కప్రకారముగా 4,27,000 లు హిందువులును, 17500 లు మహమ్మదీయులును, అయి యున్నారు.

ఒక్కరాజధానితప్ప దేశములో పట్టణములుగాని పల్లెలుగాని లేవు. జనులందఱును తమతమపొలములలోను తోటలలోను గృహములు కట్టుకొని వాసము చేయుదురు. ఇది పూర్వము కామరూపదేశమనివాడఁబడుచుండును. ఇప్పుడున్న రాజవంశస్థులపూర్వీకులలో మిక్కిలిప్రసిద్ధుఁ డయిననరనారాయణుఁ డనునతఁడు పదునేనవశతాబ్దాంతమునం దీదేశమును పాలించు చుండెను. అతఁడు కామరూపదేశమునంతను జయించి, అస్సాముదేశమునం దనేక దేవాలయములు కట్టించి యందు తనపేరిట శిలాశాసనములను చెక్కించెను; భూతానుదేశపు రాజును గెలిచి యతనిచేత కప్పములు గొనెను. తరువాత మహమ్మదీయులప్రభుత్వకాలములో దేశమున తనస్వాతంత్ర్యమును పోగొట్టుకొని యిడుము లనేకములు పొందెను.

1893 వ సంవత్సరమునం దీదేశపురాజు మృతినొందినప్పుడతనికి పదిమాసముల యిడుగులపుత్రుఁడుమాత్ర ముంచెను. అందుచేత నాబాలుని బాల్యదశలో రాజ్యము నింగ్లీషువారు స్వాధీనము చేసికొని, దానిని పాలించుటకయి తెగినయుద్యోగస్థుల నేర్పఱిచి, దేశమును మం నిస్థితికిఁ దెచ్చిరి. ఆకాలములో భూములన్నియు కొలఁత వేయఁబడి తరము కట్టఁబడినవి; భూములమీఁద క్రమమైనపన్ను లేర్పఱుపఁబడినవి; ఆరక్షకభటుశాఖ చక్కఁపఱుపఁబడినది; పాఠశాలలు స్థాపింపఁబడినవి; మంచివంతెనలు కట్టఁబడి బాటలు వేయఁబడినవి; ఉత్తరములను గొనిపోవుటకును తంత్రీవార్తలను నడుపుటకును, కార్యస్థానములు నెలకొల్పఁబడినవి. ఆచిన్నవానిని కొంతకాలము పాట్నానగరమునం దొక హూఁతోపాధ్యాయనివశమున నుంచి

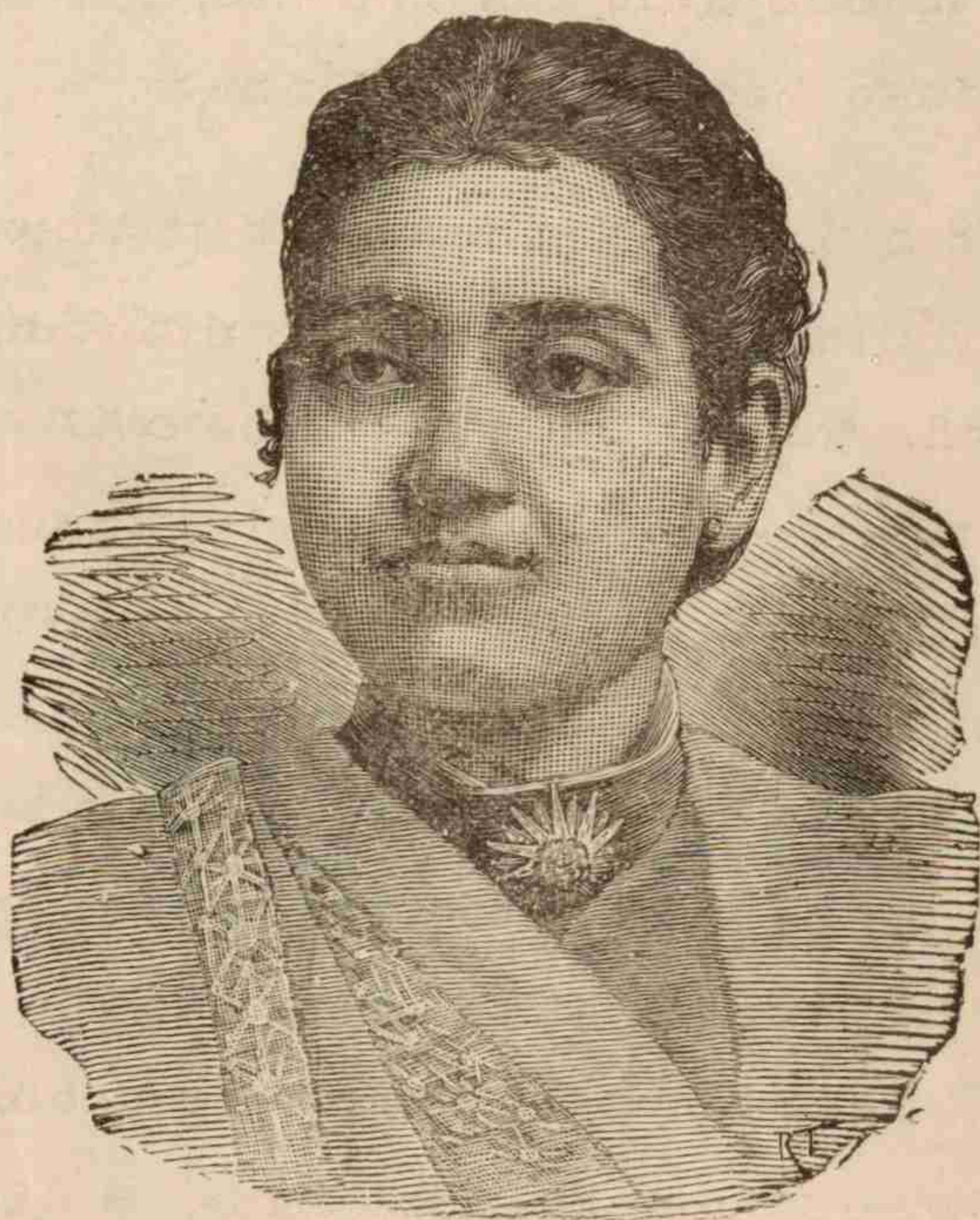
యింగ్లీషు చెప్పించి, తరువాత కలకత్తానగరమునకుఁ బంపి యందు
 మూడుసంవత్సరము లుండి రాజధానిశాస్త్రపాఠశాలలో రాజశాస
 నోపన్యాసములు వినుట కేర్పాటు చేసిరి. ఈరాజకుమారుడు;
 1878 వ సంవత్సరమునం దింగ్లాండునకు మొట్టమొదట వెళ్లెను.

MAHARAJA OF KUCH BEHAR.

1883 వ సంవత్సరమునందు యుక్తవయస్సు వచ్చినందున రాజ్యాధి
 పత్యమును వహించెను. దొరతనము వారీయన కిటుతరువాత “మహా
 రాజా” యనుబిరుదు నిచ్చిరి; ఈయన క్రొత్తబాటలు వేయించియు
 విద్యాశాలలు స్థాపించియు రాజ్యమును మంచిదశకు తెచ్చుచున్నాడు.
 ఈయన రాజధాని కూచిబేహారునగరము; అందుపది వేలజనులుగలరు.
 ఈపట్టణమునం దొక యున్నతపాఠశాలయు, ఒక కర్మవిద్యాశాలయు

ఇంగిలీషును దేశభాషలను నేర్పెడి మఱికొన్ని యితరపాఠశాలలును, ధర్మవైద్యశాలయు, ఉన్నవి. పండ్రెండులక్షలరూపాయలు పెట్టి క్రొత్తగా నొక రాజమందిరము కట్టఁబడినది. ఇప్పటి మహారాజుపేరు నారాయణభూపబహదూరు. ఈయన కిప్పుడు వయస్సు ముప్పదిసంవత్సరములు. 1878 వ సంవత్సరమునం దీయన కేశవచంద్రసేనుగారి కూతురైన సునీతిదేవిని వివాహమాడెను. ఈవివాహమువలననే కలకత్తాబ్రహ్మసమాజములో రెండుపక్షము లేర్పడుటకు కారణమైనది.

MAHARANI OF KUCH BEHAR.

ఆకాలమునందు హిందూదేశబ్రహ్మసమాజమునకు ముఖ్య నాయకులుగా నుండిన కేశవచంద్రసేనులు మిక్కిలి కృషిచేసి

1872 వ సంవత్సరమునందు వివాహశాసనము నొకదానిని పుట్టించిరి. ఈశాసనప్రకారముగా వయస్సు పెండ్లికుమారునకు పదునెనిమిదిసంవత్సరములకును, పెండ్లికూతునకు పదునాలుగు సంవత్సరములకును తక్కువ యుండఁగూడదు; వధూవరు లిరువదియొక్కసంవత్సరములకు లోపలివయస్సువా రయినపక్షమున, తల్లిదండ్రులయొక్కగాని యితర సంరక్షకులయొక్కగానిలిఖితపూర్వకమయినయనునుతి యుండవలెను. జాతిభేదము లేక యేజాతివారైనను పరస్పరవివాహములు చేసికోవచ్చును; భార్య బ్రతికియుండఁగా భర్తగాని, భర్తబ్రతికియుండఁగా భార్యగాని, మరలవివాహము చేసికొనఁగూడదు; అందొకరిమరణానంతర మెవ్వరైనను పునర్వివాహము చేసికోవచ్చును.

1878 వ సంవత్సరారంభమున కేశవచంద్రసేనులుగారికొమార్తెను కూచిబెహరుమహారాజుగారి కిచ్చి వివాహముచేయుటకు నిశ్చయింపఁబడినది. అప్పు డాచిన్నదానికి పదునాలుగుసంవత్సరములు నిండలేదు; మహారాజువయస్సును పదునాలుగుసంవత్సరములకు లోపు, సమాజమునకు నాయకుఁడుగా నుండి పూర్వోక్తవివాహశాసనమునకు కారకుఁడుగా నుండినవాఁడే యిట్టివివాహమునకొడఁబడుట యుక్తము కాదనియు, వధూవరుల లాశాసనమున విధింపఁబడినవయస్సు లేనివారగుటచేత వివాహ మాశాసనానుసారముగా జరగనేర దనియు, వరుఁడు బ్రాహ్మసామాజికుఁడు కానిహిందు వగుటచేత విగ్రహారాధకకర్మలతో వివాహము జరపఁబడుననియు, కులాచారముననుసరించి మహారాజు బహుభార్యలను వరింపవచ్చుననియు, ఆక్షేపించి బ్రాహ్మసామాజికులలో ప్రముఖులుగా నున్నవారనేకు లావివాహము జరగఁగూడదని నిషేధించిరి. కేశవచంద్రసేను లది కేవలవివాహము గాక ప్రధాన మనియు, వరుఁడు, బ్రాహ్మమతమునం గభిమానముక లవాఁ

డనియు పెండ్లిలో విగ్రహారాధకర్మకలుండ వనియు, వివాహ మగుట, యీశ్వరాదేశ మనియు, చెప్పి మానక వివాహము చేసెను. కేశవ చంద్రసేనులయనుమతి లేకయే యీవివాహమునందు విగ్రహారాధక కర్మలు చొప్పింపబడినవి. వివాహానంతరమున బ్రాహ్మసామాజికులలో ముఖ్యులుగా నున్న వారనేకులు తాము కేశవచంద్రసేనులతోడి సంబంధమును వదలుకొని హిందూదేశబ్రహ్మసమాజమునుండి విడిపోయి సాధారణబ్రహ్మసమాజ మనుపేర మఱియొకసమాజమును స్థాపించుకొనిరి. 1878 వ సంవత్సరమునం దీవివాహము కాగానే మహారాజుగా రింగ్లాండునకుఁ బోయిరి.

1887 వ సంవత్సరమునందు శ్రీ విక్టోరియా మహారాజ్ఞుగారి కేబది సంవత్సరము లవిచ్ఛిన్నముగా రాజ్యపాలనము చేసినందున కయి జరిగిన మహోత్సవమునకు కూచిబేహారు మహారాజుగారు తమ రాణితోఁగూడ యింగ్లాండునకుఁ బోయి శ్రీ మహారాజ్ఞుగారి సందర్శనము చేసి యామెవలన మహాగౌరవమును పొందిరి. ఇంతవఱకు దేశ పరిపాలకు లైనరాజు లెవ్వరును తమభార్యలతో నింగ్లాండునకుఁ బోవకుండుటయు, కూచిబేహారు మహారాజుగారే మొట్టమొదట తమరాణిని సముద్రముమీఁద నింగ్లాండునకుఁ గొనిపోయి రాణివాసము మాన్పి యందఱితో బహిరంగముగా విహరింపనిచ్చుటయు, ఆనంపతులదేశమునం దెల్లవారియాదరమునకు పాత్రు లగుటకు కారణములయ్యెను. కూచిబేహారురాణి ధైర్యసమీపిదేవి 1864 వ సంవత్సరమునందు జననమొందినది. ఈమె తనబిడ్డలతోఁగూడ 1887 వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ నెలలో ఇంగ్లాండునకుఁ బోయి రెండుసార్లు శ్రీవిక్టోరియా మహారాజ్ఞుగారి సందర్శనము చేసియామెచేసమ్మానింపఁబడి యాసంవత్సరము డిశంబరు నెలలో సురక్షితముగా మరల స్వదేశ

శమునకు వచ్చెను. ఈమెయింగ్లీషుభాషను ధారాళముగా వ్రాయుటకును మాటాడుటకును నేర్చినది. ఈమెస్వదేశము చేరినతరువాత కొన్నిమాసములకు భర్త యింగ్లాండునుండి వచ్చెను. ఈదంపతులు తమకింగ్లాండునుండి వచ్చితరువాత కలిగినశిశువునకు “విక్టర్” అని శ్రీవిక్టోరియా మహారాజ్ఞిగారి పేరు పెట్టిరి.

జయపురరాజ్యము. [1894 జూలయి నెల.]

జయపురరాజ్యము రాజపుత్రసంస్థానములలో నెల్ల జనభాషా శ్యము కలదియు సారవంతమయినదియు నయియున్నది. దీనివైశాల్యము 14465 చదరపుమైళ్ళు. 1891 వ సంవత్సరమునందు చేసిన జనపరిగణనమునుబట్టి యీరాజ్యమునం 28, 24, 380 జనులున్నారు. వీరిలో నేఁబది వేలు జై నమతస్థులు. జై నులును బౌద్ధుల వలె నేయీశ్వరసద్భావము నంగీకరింపరు. భూతదయ జై నమతస్థుల ధర్మములలో ప్రధానమయినది. అందుచేత వారు మాంసభక్షణము చేయరు. జాగీరులుగాక యీరాజ్యముయొక్క యాదాయము 61 లక్షల రూపాయలు. ఈరాజ్యములోని జాగీరుదారుల కందఱికిని గలిసి 70 లక్షలరూపాయ లాదాయము వచ్చును. ఈదేశమునందు శబర సరస్సున్నది; ఇందు ప్రవహించునదులలో బానసనది గొప్పది; వన, గంగానది పూర్వముఖముగాఁ బ్రవహించి యమునానదిలో కలియును. ఈదేశమునందు ధాన్యము, చెఱకు, ప్రత్తి, నల్లమందు, నువ్వులు, పొగాకు పైరుచేయఁబడును; పాలరాళ్ళుమలచుట, పింగాణులుచేయుట, బట్టలు నేయుట మొదలయినపనులు జరగును. ఈరాజ్యములోనూట యేఁబదిమైళ్ళ యినుపదారి గలదు. రాజపుత్రసంస్థానములలో నెల్ల

నీదేశమునందు విద్యాభివృద్ధి యధికముగా నున్నది. నలువదిదుయై దొరతనమువారి పాఠశాలలును, నన్నూటపది యితరపాఠశాలలును గలవు. స్త్రీవిద్యాభివృద్ధినిమిత్తము సంవత్సరమున కాఱువేలరూపాయలకంటె నధికముగా వ్యయపెట్టబడును. చిన్నచిన్నరాజులనుగెలిచి

H. H. SRI MADHO SINGH BAHADUR, G. C. S. I.

యీసంస్థానమును మొట్టమొదట హూణశకము 967 వ సంవత్సరమునందు ధోలరావను నతఁడు స్థాపించెనట. అంబపుర మీదేశమునకు పూర్వరాజధాని; ఇప్పటిరాజధాని జయపురము. జయసింహ మహారాజు పూర్వరాజధానిని విడిచి 1723 వ సంవత్సరమునందు తన పేరిట జయపురము కట్టించి దానిని రాజధాని చేసికొనెను. జయసింహమహారాజు జ్యోతిశ్శాస్త్రమునం దభిమానము గలవాఁడయి ధిల్లీయందును, కాశీపురమునందును, మధురాపురమునందును, ఉజ్జయినీగరమునందును సత్కృత్యాలలు కట్టించెను. ఆశతాబ్దాంతమునందు దేశములోని యంతచ్ఛిత్రములచేతను మహారాష్ట్రులదాడి చేతను రాజ్యము మిగుల హీనదశయందుండెను. 1857 వ సంవత్సరమునం దుత్తరహిందూస్థానమున సైనికు లింగ్లీషువారిమీఁద తిరుగబడినప్పు డప్పటిమహారాజుయిన మహారాజా శివాయిరామసింగింగ్లీషువారికి సహాయుఁడుగా నుండినందున, ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువా రాయనకు శౌరవచిహ్నముగా 21 ఫిరంగులుకాల్పుట కేర్పాటుచేసినారు. ఆయన 1880 వ సంవత్సరమునందు మృతి నొందఁగా, ఆయనదత్తపుత్రుఁడయినయిప్పటిమహారాజుగారు సింహాసనమునకు వచ్చిరి. ఆయనపేరు మహారాజా శివాయిమాధవసింగుగారు. ఆయనరూపము వెనుకటిపుటలోని పటమున జూపఁబడియున్నది.—

1861 వ సంవత్సరమునందు జననమొందినందున, ఈయనప్రాయ మిప్పుడు ముప్పదిమూడు సంవత్సరములు. ఈయన 1890 వ సంవత్సరమునందు తమరాజ్యమును దర్శింప వచ్చిన వెనుకటిరాజప్రతినిధిగా రగు లాంఘ్నడౌన్ ప్రభువుగారిపేరుపెట్టి తమరాజధానియందొక గొప్పవైద్యశాలను కట్టించిరి. ఈదేశమునకు రాజధానియైన జయపురమే ఈభరతఖండమునందుగల పురములలో నెల్ల

మిక్కిలి సుందర మయిన దని చెప్పదురు. ఈపట్టణము చక్కగా విశాలము లైనవీధులు తీటిచి కట్టబడియున్నది. ముఖ్యవీధులవెడల్పు 111 అడుగు లుండును; ప్రతివీధియందును రాళ్ళు పలుపఁబడి యిరుప్రక్కలను మంచిజలదారు లుండును; వీధు లన్నిటియందును రాత్రులు వాయుదీపములు వెలిగింపఁబడును. ఇంతసుందర మయిన పట్టణము హిందూదేశములో మఱియొకటిలేదు. ఈపట్టణముచుట్టును రాతిగోడయున్నది; మహారాజుగారికోట పట్టణమునకు మధ్యభాగమునందున్నది. మహారాజుగారి శాస్త్రపాఠశాలలో సుమా రాలు వందల విద్యార్థులు చదువుదురు. ఈపట్టణమునందు శిల్పవిద్యాశాలయు, చిత్రవస్తుప్రదర్శనశాలయు, మేయోధర్మవైద్యశాలయుఁ గలవు. ఈపట్టణములోని రామనివాసారామము హిందూదేశము లోఁగల యుద్యానవనములలో నెల్ల నునోహర మైనది. పట్టణమునకు నాలుగుమైళ్ళదూరములో నున్నయొకనదిలోనుండి యావిరియంత్ర సాహాయ్యముచేత గొట్టములలోనుండి మంచినీరు పట్టణమునకు తేఱబడియున్నది. 1891 వ సంవత్సరమున జయపురములో 160000 జను లుండిరి.

భరతఖండవాసులలో నెల్లను పూర్వకాలమునుండియు రాజపుత్రులు ధైర్యశౌర్యములచేత పేరుపొందినవాడు ఈశౌర్య మొక్క పురుషులలోమాత్రమే కాక రాజపుత్రవంశమునందు పుట్టినస్త్రీల యందుసహితము కానఁబడుచున్నది. ఈయంశమును స్థాపించుట కయి కొంతకాలముక్రిందట జయపురసంస్థానమునందు నడచిన నిజమైనవృత్తాంతము నొకదాని నిందుదాహరించుచున్నాము.—

ధిల్లీనగరమునం దొరంగజేబు మొగలాయిపాదుషా కాకముందు కొంతకాలహము నడచెను. ఆకాలమునందు జన్మంతసింగు

జయపురమహారాజుగానుండెను. అతనిభార్య యువయపురమహారాజుకూతురు. జన్మంతసింగునకు మొగలాయిచక్రవర్తి సేనలతో ఘోరయుద్ధము తటస్థించెను. ఆయుద్ధమునందు రాజపుత్రులసమానశౌర్యమునుజూపి ప్రాణముల కాశపడకి పోరాడిరి. ఆమహారణములో మహమ్మదీయసేన లన్నిప్రక్కలను చుట్టుముట్టి కూరయుద్ధముచేయఁగా సూర్యాస్తమయసమయమునకు పదివేల రాజపుత్రులై నికులు పీనుఁగులయిపడి భూమికి బలియై పీరశయనము నొందిరి. జన్మంతసింగు ధైర్యసాహసములతో శక్తివంచనలేక పోరాడియు కార్యము గానక సాయంసమమున మిగిలియున్న యేనూలుభటులతోను యుద్ధపరాజ్ఞుఁడయి తన పట్టణమువంక మరలెను. అతఁడు పాలాయితుఁడయి పురివంక వచ్చుచున్నాడన్నవార్త చెవినిబడఁగానే యాతనిరాణి భర్త కెమరుపోయి యాదరించి కొనివచ్చుటకయి పరిచారకులను బంపక యటువంటిపౌరుషహీనుఁడయినపిటికి పంద తనకు భర్తగానుండఁదగఁడని వీరాలాపములు పలుకుచు భర్తలోపలికిరాకుండ భృత్యులచేత కోటతలుపులు వేయించెను. అతఁడు ధైర్యశౌర్యములతో మహాహవము చేసినిజసేనలు రూపురూపుటచే వెనుక మరలవలసినవాడయ్యెనని యామె యెఱిగినదయ్యును దయతలఁపక, అట్టిరణభీరుఁడు తనకు భర్తయు తనతండ్రి కల్లుడును కాఁజాలఁడని పలికి ప్రాణాధిక మయినమానమునే విడిచినప్పుడు ప్రాణమును విడిచినట్టె యని తనకు చితి పేర్పఁడని సేవకుల నాజ్ఞాపించెను. రణవిముఖుఁడైనపతిమొగము చూడనొల్లక యట్టిసితిలో నామె యేడనిమిది దినము లున్నతరువాత పుట్టినింటినుండి యామె జనని వచ్చి తనయల్లుఁడు పరాజయదూఃఖముపోవ మరల యుద్ధము చేసి శత్రుసంహారము చేయుట కొఱకు సేనలను గూర్చుకొనుట

కయి పురివంక మరలెనేకాని శరీరమును రక్షించుకొనుట కయి
 రాలేదని నమ్మబలుకువలయును రాణి స్వస్థచిత్తురాలు కాలేదు.
 ఆహా ! ఏమి యాక్షత్రియాంగనక్షాత్రము ! కీర్తికాములపౌరుష
 మిట్లుకదా యుండవలెను. ఇటువంటిమాతలను సుతు లయినవారును
 పత్నులకు పతు లయినవారును వీరవ్రతము నెట్లు విడువగలుగుదురు?
 రాజపుత్రకులమునఁ బుట్టినవాఁడు రణభీరుఁ డయి యింటికి పాటిపో
 యివచ్చెనా భార్యగాని తల్లిగాని యట్టివానిమొగము చూడ
 నొల్లదు. పూర్వకాలమునం దిట్టి వీరగుణము ష్టత్రియస్త్రీలలోమా
 త్రమేకాక బ్రాహ్మణకాంతలలోఁగూడ నుండినట్లు కనబడుచున్నది.
 సిద్ధిరాజువద్ద సేనానాయకుఁడుగా నుండిన (కృష్ణసోమయాజిలోఁబు
 ట్టవు) ఖడ్గతిక్కన కాటమరాజుతోడయుద్ధమున నోడి యింటికి
 రాఁగా నాతనితల్లియు భార్యయుఁ జేరి యతఁడు స్నానమునకు వచ్చి
 నప్పు డాఁడువారికివలె మంచ మెడ్డుపెట్టి చాలున నీళ్ళును పసుపు
 ముద్దయు కుంకుమమును బెట్టిరనియు, ఇదేమని యతఁడడిగి చింత
 నొందఁగా నింతవలకును మనయింట నీతల్లియు నేనుమాత్రమే
 యాఁడువార మయి యింటిమిగాని యిపుడు నీతోఁగలిసి ముగ్గు
 రాఁడువార మయితి మని భార్య యీక్రిందిపద్యము తెలుపురీతి
 యుత్తర మిచ్చె ననియు, అందుమీఁద నతఁడు మరల యుద్ధభూమికిఁ
 బోయి పౌరుషము చూపి దేహత్యాగము చేసె ననియు, ప్రసిద్ధి
 గలదు.—

క. పగరకు వెన్నిచ్చినచో

నగరే మనయాలువేల నాయకులందున్ ?

ముగురాఁడవార మైతిమి

వగపేటికి జలకమాడ నచ్చినవేళన్ ?

ఉదయపురరాజ్యము. [1894 ఆగష్టు నెల.]

ఉదయపురరాజ్యము జనసంఖ్యచేతను వైశాల్యముచేతను రాజపుత్రసంస్థానములలో మూడవది యైనను చిరకాలప్రఖ్యాతిచేత మొదటిదిగా నున్నది. దీని వైశాల్యము 12670 చదరపుమైళ్లు; వచ్చు రాబడి ముప్పదియేడులక్షల యేబదివేలరూపాయలు; జనసంఖ్య 1891 వ సంవత్సరమునందు 1832420. ఈజనులలో నించు

మించుగా నెనుబదివేలు జై నమతస్థులు; వీరు బౌద్ధులవలెనే యీశ్వరసద్భావము నంగీకరింపరు. ఈదేశమునందు బ్రాహ్మణులు నూట పదునాలుగువేలును రాజపుత్రులు నూటయిరువదియూఱువేలును

స్వదేశసంస్థాన చరిత్రాదులు

ఉన్నారు. ఈ దేశమునకు పడమటివైపున హాహాళిపర్వతములున్నవి. ఈ దేశమునకు మీవారు దేశ మని మాలుపేరు గలదు. ఈ రాజ్యము లోని జయసముద్రమును చెలువు భరతఖండములోని కృతవనములలో నెల్ల పెద్దది; దానినిడివితోమ్మిదిమైళ్ళు; వెడల్పుయిదుమైళ్ళు. ఇదియుదయపురమునకిరువదిమైళ్ళదూరములోనున్నది. రాజధానియైనయుదయపురమునందు దాదాపుగా నలుబదివేల జనులున్నారు. ఇది హిందూ దేశమునందుఁగల సుందరములయినపట్టణములలో నొకటి. 1568 వ సంవత్సరమునందు అక్కరుచక్రవర్తి చిత్తూరును స్వాధీనము చేసికొన్నతరువాత ఉదయసింగుమహారాణాగా రీస్థలమునకు వచ్చి యుదయపురమునుగట్టి దానిని తమరాజ్యమునకు రాజధాని చేసికొనిరి. ఈ మహారాణాచేత త్రివింపఁబడిన యుదయసాగర మను గొప్ప చెలువొకటి యీ దేశమునం దున్నది. ఉదయపురమునం దొకయాంగ్లో దేశభాషాపాఠశాలయు నొక గొప్పవైద్యశాలయుఁ గలవు. ఈప్రధాననగరమునకు మూడుమైళ్ళదూరములో రాజులకు దహనసంస్కారముచేసెడు పితృవన మున్నది. ఆరుద్రభూమిలో భర్తలతో సహాగమనముచేసిన స్త్రీలవిగ్రహములలో నిండియున్న చైత్యములు గలవు. ఈ దేశమునకు క్రీస్తుశకము 728 వ సంవత్సరము మొదలుకొని 1568 వ సంవత్సరమువఱకును చిత్తూరు రాజధానిగా నుండెను. ఇప్పుడు దొరతనమువారి రాజపుత్రస్థాన మాశవలయోమార్గ మీపట్టణముమీఁదుగా వేయఁబడియున్నది. ఇప్పు డీ దేశమును మహారాణాసర్ ఫతేసింగు బహదూర్, జీ. సి. యస్. ఐ. గారు పరిపాలించుచున్నారు. ఈయనవయస్సిప్పుడు నలువదినాలుగు సంవత్సరములు ఈపయిపటములోఁ జూపఁబడినవా రిప్పటిమహారాణాగారికిపూర్వమునందు రాజ్యభారము వహించిన మహారాణాగారు.

ఈ దేశపు రాజులు తాము రాముని జ్యేష్ఠపుత్రుఁ డయినకుశుని సంతతి సూర్యవంశపు రాజుల మని చెప్పుకొందురు. అందుచేత వీరికి భరతఖండమునందుఁ గల రాజమండలిలో నెల్లను గౌరవ మధికము. ఇప్పటిరాజవంశమును క్రీస్తుశకము 144 వ సంవత్సరమునందు కనక సేనుఁడు స్థాపించెను. ఈ దేశపు రాజులతో సమానముగా మహమ్మదీయులతో సంతకాల మెదిరించి పోరాడిన యితర రాజులెవ్వరును లేరు. ఇతర రాజులు మొగలాయిచక్రవర్తులతో సంబంధములు చేసినప్పుడు తాముసూత్రము తమకన్నెలను మహమ్మదీయుల కియ్యలే దని వీరిప్పటికిని గొప్ప చెప్పుకొందురు. వీరు కొంతకాలమువఱకును మహమ్మదీయులతో సంబంధములు చేసినరాజపుత్రులతో సంబంధబాంధవ్యములు చేయకుండిరి. వీరిపూర్వులు చూపినపౌరుషవిశేషములను దెలిపెడియాక్రిందికథలు టాడ్డుగారి రాజస్థానచరిత్రమునుండి సంగ్రహింపఁబడినవి—

అక్కరుచక్రవర్తిపుత్రుఁ డయిన జహంగీరుకాలములో చిత్తూరుకోట మహమ్మదీయులచే నాక్రమింపఁబడినది. ఆకోటను మరల స్వాధీనము చేసికొనుట కయి యిప్పటిరాణా తనసామంతులను బిలిచి యాలోచించెను. అప్పుడు రాజపుత్రసేనను ముందు నడపవలసినవారెవ్వరని నూక్తవంతులు ఛందోవంతులు ననురెండుతెగల రాజవంశస్థులకు తగవువచ్చెను. ఎవ్వరు ముందుగాఁబోయి కోటలోఁ బ్రవేశింతురో యాతెగవారు సేనలను నడుపుట కర్హులని రాణా వారీవివాదము పరిష్కరించి పంపెను. ఆకోట చుట్టును కందకము కలదయిప్రవేశించుట కొక్కటియేమార్గము కలదయి యుండెను. ఆయిరు తెగలరాజపుత్రులును కోటలోఁ బ్రవేశించుట కయి తెల్లవాలుజామున బైలుదేటి కోటగుమ్మమువంక నడిచిరి. వారిలో నూక్తవంతులు పూర్వ

మాప్రదేశ మెఱిగినవా రగుటచేత తిన్నగా మార్గముననడిచి యేమ
 యపాటునఁబోయి గవను కాచుచున్న శత్రువులమీఁదఁ బడిరి. ఇంత
 లో లోపలినుండి తురకలందఱును గుమికూడినచ్చి ఘూర యుద్ధము
 చేయఁజొచ్చిరి. ఛందోవంతులు తా మావఱకు దారి యెఱుఁగనివా
 రగుటచే బురదనేలనుబడి నడిచి తుదకు కోటనుజేరి లగ్గులుపట్ట
 యత్నించిరి. సూక్తవంతులవలెఁగాక వారు మెలఁకువపడి తమతో
 నిచ్చెనలనుగూడ తెచ్చుకొన్నందున వారి నాయకుఁడు నిచ్చెన వేసికొని
 కోటగోడయెక్కెను. కాని యింతలో శత్రువుల శతఘ్నిగుండొకటివ
 చ్చి యాతనికిఁ దగిలి యాతనిని మరల తనసేనలో వెనుకకు తలక్రిం
 దుగా చచ్చి కూలునట్లుచేసెను. వీరియవస్థ యిట్లుండఁగా గుమ్మము
 వద్ద నున్న సూక్తవంతులనాయకుఁడు తనయేనుఁగుచేత త్రోయించి
 గవనితలుపులను భేదింపవలెనని ప్రయత్నించెనుగాని తలుపులకు ముం
 దువంక సూదులవంటిమొనలు గలమేకులు తాపఁబడి యున్నందున
 కుంజరము నొప్పిచేత పట్టుపట్టకపోయెను. ఆనాయకుఁడంతటతా నేనుఁ
 గును దిగి తలుపుమేకులకుఁ జేరగిలఁబడి నిలుచుండి తనవిఁగాఁదినుండి
 యేనుఁగుచేత తలుపులు త్రోయించుమాని మావటిని కాజ్ఞాపించెను.
 తనయజమానుని యాజ్ఞాప్రకారముగా వాఁడట్లుచేయఁగా మదపు పే
 నుఁగుయొక్క త్రోపుడుచేత తలుపులు విడిపోయెను. అంత సూక్త
 వంతులు మృతుఁ డయిన తమనాయకునిగ శేబరమునువహించి సింహ
 నాదములు చేయుచు కోటలోఁ బ్రవేశించిరి. ఇంతచేసినను వారిమనో
 రథము సిద్ధి పొందినదికాదు. అంతకుమునుపే వారిప్రతిస్పర్ధ లయిన
 ఛందోవంతులనాయకునిదేశము కోటలో నుండెను గుండుదెబ్బ చేత
 తమనాయకుఁడు క్రిందకూలఁగానే వారిలో ద్వితీయనాయకుఁడుగా
 నున్నరాజపుత్రుఁడు తన ప్రభువుయొక్క శరీరమును భుజముమీఁద

వేసికొని చేత బల్లెముతో నిచ్చెనమీఁదుగా కోటగోడ నెక్కి బల్లెము తోపోడిచి మూఁకలోనుండి త్రోవచేసికొనిపోయి “కోటలో మేము ముందుప్రవేశించుటచేత సేనను నడపవలసినవారు ఛందోవంతులు అనియఱచుచు తనభుజముమీదిశవమును గోడమీఁదినుండి కోటలో పలఁ బడవై చెను. ఆ కేకలతో ఛందోవంతు లనేకు లాతనివెంటఁగోట లో ప్రవేశించి సూక్తవంతులు లోపలికి వచ్చుపక్షకె తా మచ్చట నుండిరి. అప్పుడు జరగిన మహాయుద్ధములో రాజపుత్రులు తమవాడి కత్తులతో శత్రువులతలలు నఱికి తమధ్వజపటమును మరల కోటలో నెత్తిరి. పోరుషనున్న నిట్లుగదా యుండవలయును!

అల్లాఉద్దీన్ ఢిల్లీ చక్రవర్తిగా నున్న కాలములో మీవారు దేశ మునకు లక్ష్మణసింగు రాజుగా నుండెను. అతఁడు యుక్తవయస్సు రానివాఁడుగా నుండినందున, రాజ్యభారము నాతనిపినతండ్రియైన భీమసింగు నహించి యుండెను. భీమసింగునకు పద్మిని భార్యగా నుండెను; ఆమె యాకాలమునందలిసుందరులలో నెల్లను రూపము చేతను గుణములచేతను నసమానురాలయి త్రిలోకసుందరి యని దేశమునం దంతను పేరుమోసెను. ఇట్లుండఁగా 1275 వ సంవత్సరమునందు అల్లాఉద్దీన్ సేనలతో వచ్చి చిత్తూరుకోటను ముట్టడి వేసెను. అప్పుడు హిందువులకును మహమ్మదీయులకును జరగిన ఘోర యుద్ధములో నుభయపక్షములవారికిని విశేషముగా ప్రాణనష్టము కలిగెను. ఈప్రకారముగా ముట్టడి కొంతకాలము నడుచునప్పటి శత్రువులదాడిచేతను వ్యాధులచేతను పురసంరక్షణముచేసికొనుచున్న రాజపుత్రసేన యంతకంతకు పలుచపడఁ జొచ్చెను. రాజపుత్రుల యవార్యశౌర్యముచేత నష్టబలఁడయి హృదయములో ముట్టడిమాని లేచిపోవలెనని తలఁచుకొని యల్లాచక్రవర్తి పద్మావతిని తన కిచ్చిన

పక్షమున ముట్టడి మానివేసి రాజ్యము విడిచిపోయెదనని భీమసింగు
నకు వర్తమానము పంపెను. భీమసింగు గాతనిసందేశమును తిరస్కా
రముతో నిరాకరించెను. అల్లాఉద్దీన్ అంతట తనవని తగ్గించి కొంత
శాంతిఁ డయి పద్మిని నొక్కసారి చూడనిచ్చినయెడల తానుదేశము
విడిచి లేచిపోయెదనని మరల సందేశమును బంపెను. అప్పుడు రాజ
పుత్రు లాలోచించి చక్రవర్తి పద్మావతియొక్క ప్రతిబింబము నద్ద
ములోఁ జూచి తృప్తికొంది దేశమును విడుచుటకొప్పుకొన్నపక్షమున,
అంతమాత్రపుమన్నన కంగీకరించెద మని చెప్పి పంపిరి. అల్లాఉద్దీన్
ఆపద్ధతి కొప్పుకొనియిచ్చినమాట తరువాత రాజపుత్రులు తిరిగిపోవు
వారు కారని యెఱిగినవాఁ డయి నమ్మినవారిని మోసపుచ్చి
ద్రోహము తలఁచువారు కారన్న పూర్ణ విశ్వాసముతో నొక్కఁడును
రాజాంతఃపురమునకుఁ బోయి యక్కడ దర్పణములో పద్మినియొక్క
రూపమును జూచి కృతార్థుఁ డయ్యెను. వచ్చినపని యయినతరువాత
చక్రవర్తి భీమసింగుతో మాటాడుచు కోట దాటి వచ్చెను. చక్ర
వర్తియొక్క మర్యాద కర్హ మగునట్లుగా తాను కోటవెలుపలిదాఁక
సాగనంపుట యుచిత మని యెంచి యమాయకుఁ డయిన భీమసిం
గాతనివెంట వచ్చెను. అల్లాఉద్దీన్ ద్రోహచింత గలవాఁ డయి యీ
వఱకే యాయుధపాణు లయినవీర భటులను కోటవెలుపల వేచియుండు
నట్లు తరువు చేసి వచ్చినందున, ప్రభువు లిరువురును మాటలాడు
చుండఁగా తురకబంట్లు చుట్టుముట్టి భీమసింగును పట్టుకొని మహమ్మ
దీయుల సేనాని వేశమునకుఁ గొనిపోయిరి. ఇట్లు భీమసింగు తనచేత
జిక్కినతరువాత అల్లాఉద్దీన్ గర్వితుఁ డయి తాను మొట్టమొదటకోరి
నట్లుగా పద్మినిని తనకర్పించినఁగాని భీమసింగును విడువననియు కోట
ముట్టడిని మానననియు రాయబారము పంపెను. భర్తను దేశమును

రక్షించుటకయి తన దేహము నిచ్చెదనని పద్మిని తెగువ చూపెను; గాని రాజమంత్రి లట్టియవమానమున కొడబడక తమరాణియొక్క మానమును రాజయొక్క ప్రాణమును కాపాడుట కేమిచేయుదుమాయని యుపాయాన్వేషణము చేయజొచ్చిరి. ఇట్లు తమలోతామాలో చించుకొని మంత్రిలు మహమ్మదీయ సేనలు కోటముట్టడి విడిచిదూరముగా తొలగినతరువాత పద్మిని యామెసౌందర్యమునకు గౌరవమునకును తగినట్లుగా సముచితపరివారముతో మహమ్మదీయస్కంధావారమునకుఁ బంపబడుననియు, ఆమెను సాగనంపి కడసారి సెలవు పుచ్చుకొని మరలుటకయి యామెవెంట పట్టణములోనున్న గొప్ప యింటిస్త్రీ లందఱు వత్తురనియు, ముష్కరతురుష్కులవలన కులకాంతల కేవిధ మయినతొందరలును పుట్టకుండునట్లుగా ముందుగానే సేనలకు కట్టుదిట్టము చేయవలెననియు, పద్మినిని ఢిల్లీనగరమునకు తీసికొనిపోకముం దామెను గడియసేపు భర్తతో మాటాడనియ్యవలెననియు, ఇట్లు స్త్రీలందఱును సమావేశ మగుచోట పెద్దపటమందిరమును నిర్మించి పురుషులదృష్టి సోకి రాణివాసమునకు భంగము కలుగకుండుటకయి యాగుడారముచుట్టును తెరలు కట్టింపవలయుననియు, అల్లాఉద్దీన్ వద్ద కొకదూతచేత చెప్పిపుచ్చిరి. కామాతురుఁడయి యున్న యాయున్మత్తుఁడు వారడిగినపద్ధతులకెల్ల నొప్పుకొని తన సేనాని వేశమునకు సమీపమున నొక గొప్పపటగృహమును వేయించి సేనలకు కోట విడిచివచ్చునట్లుత్తరువు చేసెను. అంత్యసమావేశమునకు నిర్ణీత మయినదినమునం దేడువందలపల్లకులు కోటలోనుండి వెలువడి సంకేతస్థలమువంక నడవజొచ్చెను. ఇట్లు వచ్చి యాపల్లకులన్నియు తిన్నగా గుడారములో ప్రవేశించెను. భీమసింగుతో మాటాడుట కేర్పఱుపబడిన మితి గడియసేపు పూర్తిగా కాక

ముందే భీమసింగు నొకపల్లకిలో నెక్కించుకొని గుడారము వెలువడి
 ధృతాయుధ మయి యున్న సేనాసముదాయము మహావేగముతో
 చిత్తూరుకోటవంక నడచి నారంభించెను. పద్మినినిగాని భీమసింగును
 గాని విడిచిపెట్టి నుద్దేశింపక యల్లాఉద్దీక్ష వారిరువురిని ఢిల్లీనగరము
 నకుఁ దీసికొని పోదలచి నియమిత మయి యున్నగడియలోపలనే
 వారిని పట్టుకొనుట కయి గుడారముచుట్టును ఖడ్గహస్తలయి యున్న
 వీరభటులను చేర్చినందున, అప్పుడు రాజభటులకును తురుష్కభటు
 లకును పోరాట మారంభ మయ్యెను. ఇంతలో గుడారముతెరలు
 చీల్చుకొని లోపలినుండి నానాముఖముల రణశూరులయినవీరభటులు
 శతసహస్రసంఖ్యలు వచ్చి తురకబంట్లమీఁదఁబడి సంహరింప నారం
 భింపఁగా నానందడిలో తప్పించుకొనిపోయి భీమసింగు సురక్షితముగా
 చిత్తూరుకోట చేరెను. చిత్తూరుకోటలోనుండి గుడారములోనికివచ్చిన
 యేడునూఱుపల్లకులలోను పద్మినియు పద్మిని చెలికత్తెలును వచ్చు
 టకుమాఱుగా నొక్కొక్కపల్లకిలో నేడుగురికిఁ దగినయాయుధము
 లను బెట్టుకొని యొక్కొక్కవీరభటుఁడు వచ్చెను. ఒక్కొక్కపల్లకిని
 వహించి వచ్చినయాఱుగురేసి మనుష్యులుకూడ బెస్తలుగాకయుద్ధ
 ములయం దాఱితేఱిన వేషధారు లయినయోధవీరులు. ఆయేడు
 నూఱుపల్లకులును లోపలికిఁ బోయిన కొన్నినిమిషములకెల్ల నెల్లవా
 రును నాయుధధరు లయి నాలుగువేల తొమ్మిది నూఱులయోధవరు
 లయిరి. ఇట్లు గుడారముముందట నుభయసైనికులకును సంగ్రామము
 జరగుచుండఁగానే తప్పించుకొని పోయినభీమసింగు తనసేనను గూర్చు
 కొని వచ్చి తాఁకెను. అప్పుడు నడచిన మహాహవములో రాజపుత్ర
 సేనలు విస్తారముగా నష్టపడినను, శత్రుసేన లంతకంటెను చెడి చెల్లా
 చెదరయి ముట్టడి విడిచి తమవచ్చినతోవనే మరల ఢిల్లీనగరమునకు

పలాయితము కావలసిన వయ్యెను. పూర్వకాలమునందు రాజపుత్రుల ధైర్యశౌర్యము లిట్లుండెను.

జాద్వరరాజ్యము [1894 అక్టోబరు నెల].

జాద్వరరాజ్యము రాజపుత్రసంస్థానములలో నెల్ల మిక్కిలి పెద్దదియు జనసంఖ్యయందు రెండవదియు నయియున్నది. ఈరాజ్యమునకు మార్వారుదేశమని నామాంతరము గలదు. ఇదిరాజపుత్రస్థానమునకు నైఋతివిదిక్కునూడి, విశేషభాగ మిసుకయెడారులతో నిండియున్నది. ఈరాజ్యముయొక్కవైశాల్యము మూడువేలయేడువందల చదరపుమైళ్ళు; 1891 వ సంవత్సరమున వేసిన జనపరిగణనమును బట్టి యిందు 2524030 జనులున్నారు. నలువదిలక్షలరూపాయలదాయము వచ్చును. హారావలీపర్వతము లీదేశమునకు వాయవ్యవిదిక్కున కొంతవఱకు సరిహద్దుగా నున్నవి. ఈదేశమునందువర్షములు మిక్కిలి తక్కువగా కురియును. ఈదేశమునందు లూసీనది ప్రధానమయినది. ఇది యజమీరసరస్సునందుఁ బుట్టి, పుష్కరసరస్సులో జనన మొందిన సరస్వతీనదిలోఁ గలియుచున్నది. ఈనదిప్రవహించెడు మండలములలో నెల్లను నదీగర్భమునందు నూతులుత్రవ్వితన్మూలమున వ్యవసాయము చేయుదురు. శంబరసరస్సనెడి ప్రసిద్ధమయిన యుప్పునీటిమడు గీరాజ్యమునకును జయపురరాజ్యమునకును సరిహద్దులోనున్నది. ఈదేశములోని యితరసరస్సులనుండి యుప్పు విస్తారముగా పండింపబడును. ఇవిగాక మఱి డెబ్బదిరెండుగ్రామములలో నుప్పు చేయబడును. కాయధాన్యములు, జొన్నలు, గోధుములు, యవలు పండును, వేసవికాలములో లూసీనదిగర్భమునందు పాదులు

పెట్టి పుచ్చకాయల నపరిమితముగా కాపింతురు. 1881 వ సంవత్సరమునందు వేసిన జనపరిగణనప్రకారముగా నీదేశములో 1422000 ల హిందువులును, 186000 ల మహమ్మదీయులును, 172000 ల జైనులును ఉండిరి. జనులు సామాన్యముగా గుండ్రని గుడిసెలలో వాసము చేయుదురు. ఘాతుకమృగభయమునుండియు చోరభయమునుండియు తప్పించుకొనుటకయి జనులు గ్రామముల చుట్టును బల మయినకంచెలు వేసి యావరణము చేయుదురు. సైనికులు సాధారణముగా మహమ్మదీయులు. ఇందు తలగుడ్డలును, ఇత్తడిపాత్రములును చేయబడును.

మహారాజా సర్ జస్వంతసింగు బహదూర్.

ఈ దేశమును పాలించుమహారాజులు తాము సూర్యవంశజులయినరామునిసంతతివార మని చెప్పకొందురు. 1561 వ సంవత్సరమునందు డిల్లీచక్రవర్తి యయినఅక్బరు దేశమును జయించెను. తరువాత కొంతకాలమున కీరాజ్యము మహారాష్ట్రులకు లోబడెను. సింధియూ యీదేశముమీద ఆఱులక్షలరూపాయలు పన్నుగొనుచుండెను. 1818 వ సంవత్సరమునం దీరాష్ట్ర మింగ్లీషువారి సంతక్షణముక్రిందికి వచ్చెను.

ప్రస్తుతరాజధాని యైనజాడ్పూరము 1459 వ సంవత్సరమునందుఁ గట్టఁబడినది. ఆపట్టణమునందు గొప్పకోట గలదు. ఆకోటకు శంకుస్థాపనము చేసినప్పుడు జయప్రదమని యెంచి యొకమనుష్యుని సంతతివారికి భూము లిచ్చి వానిని బ్రతికి యుండఁగానే పునాదిలో వేసి పూడ్చిరట ! ఇటువంటి మూఢవిశ్వాసము లిప్పటికిని మనదేశమునందు పూర్ణముగా పోలేదు. పట్టణముచుట్టున ఆఱుమైళ్ళ పొడుగున డెబ్బదిద్వారములతో బలమయినగోడ గలదు. దేవాలయములును చెఱువులును పట్టణమునందు విశేషముగాఁ గలవు. జాడ్పూరమునందు జనసంఖ్య యఱువదిరెండువేలు. ఈదేశమున కిప్పుడు మహారాజా సర్ జస్వంతసింగు బహదూరుగారు పరిపాలకులుగా నున్నారు. ఈయన కిప్పుడు వయస్సు ఏబదియాఱుసంవత్సరములు. ఈమహారాజుగారు మిక్కిలి యుదారమనస్కులు; ప్రధానమంత్రియైన సర్ ప్రతాపసింగుగారు వీరికి సర్వవిధముల సహాయులుగా నుందురు. ఈప్రతాపసింగుగా రింగ్లాండుదేశమునకు సముద్రయాత్ర చేసివచ్చినవారు. ఈ రాజధానిలో రెండు మంచివిద్యాశాలలును, ఒక వైద్యశాలయు గలవు. ఇవిగాక రాష్ట్రములో నయిదుధర్మవైద్యశాలలును, కొన్ని పెద్దపట్టణములలో సారశాలలును ప్రభుత్వమువారిచే స్థాపింపఁబడి

యున్నవి. ప్రతిగ్రామమునందును జైనమతాచార్యులచే పెట్టబడిన పాఠశాలలు గలవు. ఈదేశమునందు “జాడ్పూరసంస్థానామోమార్గము” అనుపేరుతో దొరతనమువారిచే వేయబడిన యినుపదారి గలదు. ఈహిందూదేశమునందు స్వదేశరాజులచే స్థాపింపబడినయినుపదారి యిదియొక్కటియే. అప్పు లిచ్చుటకు బేరువడినమార్వాడీలకు వాసస్థాన మగుటచే నీదేశము సుప్రసిద్ధ మయినది. ఈమార్వాడీలు హిందూదేశమునం దంతటను వ్యాపించి యున్నారు. వీరెక్కడనున్నను మిక్కిలి స్వదేశరాజభక్తి గలవారు. వెనుకటి జాడ్పూరు మహారాజుగారు కాలధర్మము నొందినవార్తను విన్నప్పుడు కలకత్తా బొంబయి మొదలయినప్రదేశముల యందున్నమార్వాడీ లందఱును తలలును మీసములును గొటిగించుకొని మయిల పట్టిరి.

కొంతకాలముక్రిందటివఱకును రాజపుత్రసంస్థానములలోని రాజపుత్రు లందఱిలోను శిశుహత్యలు చేసెడిదురాచార మొక్కటి బ్రబలి యుండెను. రాజపుత్రులు తమపుత్రికలకు వివాహము చేయునప్పుడు దేశాచారముబట్టి విశేషవిత్తము వ్యయము చేయవలసియుండెను. అంతటిధనమును వ్యయము చేయుటశక్తులు కాకయు, భూరిదానాదులకయి ధనవ్యయమును జేయకుండినపక్షమున కులగౌరవము చెడునని భావించియు, దుర్లభ్య మయినకూరదురాచారమును మానజాలక తమకులగౌరవములను కాపాడుటకయి రాజపుత్రులు తమకు స్త్రీశిశువులు కలిగినప్పుడు వారి నంతఃపురములలో రహస్యముగా వధించుచుండిరి. ఇంగ్లీషుదొరతనమువారికూరచారమును మాన్పుటకయి యెన్నివిధములఁ బ్రయత్నము చేసినను, చిరకాలమువఱకును వారికృషి సఫలము కాలేదు. రాజపుత్రసంస్థానముల కింగ్లీషువారియేజేం టయినకర్నల్ వార్టర్దొరగారు రాజపుత్ర

సంస్థానములలోని ప్రముఖుల నందఱిని జేర్చి 1887 వ సంవత్సరము నందు “వార్టర్ కృత రాజపుత్రస్థాన హిత కారణసభ” అను పేరుతో నొకసభను స్థాపించి, దానిలో జేరినవా రందఱును వివాహముల లోను శ్రాద్ధములలోను జేసెడువ్యయములను తగ్గించుటకును, పురుషులకు పదునెనిమిది సంవత్సరములును స్త్రీలకు పదునాలుగు సంవత్సరములును దాటకమునుపు వివాహములు చేయకుండుటకును, నియమము లేర్పఱిచి యొడంబడికలలో ప్రముఖు లయిన రాజపుత్రులందఱిచేతను వ్రాళ్ళు చేయించెను. 1891 వ సంవత్సరమునందు రాజపుత్రులలో 2647 వివాహములు జరిగినవి. — ఈ వివాహములలో 186 మాత్రము వయస్సువిషయమున సమాజవిధుల నతిక్రమించి చేయఁబడినవి. వ్యయవిషయమున 68 మాత్రము సమాజవిధులనతిక్రమించి చేయఁబడినవి. ఉత్తరక్రియలవిషయమున నాసంవత్సరమునందుసంభవించిన 1480 మరములలోను 31 శ్రాద్ధములలోమాత్రమే సమాజవిధులతిక్రమింపబడినవి. ఈయేర్పాటువలన నిప్పుడు శిశుహత్యల కావశ్యకము తొలఁగిపోయినది. వివాహశ్రాద్ధవ్యయములవిషయమున రాజపుత్రు లవల బించిన మార్గము నితర దేశములవారుకూడ ననుసరింతురుగాక !

ట్రాన్సెన్సూరు రాజ్యము [1894 నవంబరు నెల].

చెన్నపురిదొరతనములో జేరియున్న హిందూరాష్ట్రములలో ట్రాన్సెన్సూరు ప్రధాన మయినది. దీనివిస్తీర్ణత 6730 చదరపుమైళ్ళు. ఇందలి జనసంఖ్య 1891 వ సంవత్సరమునందు 25,57,840 ఉండెను. వచ్చుబడిసంవత్సరమున కలువదియూఱు

లక్షరూపాయయి. ఈట్రావెనూరురాజ్యము దక్షిణమశయాళదేశమనఁబడును. ఇది పూర్వపు కేరళరాజ్యములో దక్షిణభాగము. ఈరాజ్యము మిక్కిలిను దరమయి భరతఖండమునందుఁ గలదేశములలో నెల్ల మిగులదక్షిణమయి కన్యాకుమార్యగ్రమునఱకునువ్యాపించియున్నది. మలయపర్వతము లనఁబడెడు పడమటికనుమ లీదేశమునందున్నందున దీనికి మలయాలదేశమని పేరువచ్చినది. ఈ పర్వతములయందు చందనవృక్షములు జాజిచెట్లు మొదలయినవి విస్తారముగా పెరుగును. ఏలకులు మొదలయిన సుగంధద్రవ్యములవలనను కలపవలనను దొంతనమువారి కీదేశమున సంవత్సరమునకు మూడులక్షలముప్పదివేల రూపాయలు వచ్చును. ఏలకులు, మిరియములు, పోకలు మొదలయిన వీదేశమునం దపరిమితముగా పండును. ఈదేశమునం దయిదులక్షలు క్రైస్తవులున్నారు. వీరిలో దాదాపుగా మూడులక్షలు క్రీస్తుశకారంభమునుండియు తన్మత మవలంబించుచువచ్చిన పిరియన్ క్రైస్తవుల సంతతివారు; లక్ష యేబదివేలు రోమకాథలిక్కులు, ఇంగ్లీషురాజ్యము వచ్చినతరువాత నిప్పటి క్రైస్తవమతాచార్యులబోధవలన క్రైస్తవులయినవారు ఏబదియేడువేలుమాత్రమేయున్నారు. ఈరాజ్యమునకు తిరువనంతపురము రాజధాని; ఇందు నలువదివేలజను నున్నారు. కోటలోపల మహారాజుగారిమందిరమును అనంతపద్మనాభస్వామిమూలయమును, ఉన్నవి. ఇక్కడ మొదటితరగతి యింగ్లీషుశాస్త్రపాఠశాల యున్నది. ఇక్కడి యున్నతపాఠశాలలోను శాస్త్రపాఠశాలలోను 1700 విద్యార్థులుచదువుకొనుచుందురు. ఈపట్టణమునం దొకబాలికాపాఠశాలసహితము గలదు. అవిగాక యిందొక వైద్యపాఠశాలకూడ ప్రత్యేకముగా నున్నది.

ఈమశయాళదేశమును పరశురాముఁడు సంపాదించి బ్రాహ్మ

లులకు దానము చేసెనని చెప్పుదురు. ఈనంబూరి బ్రాహ్మణుల యొక్క పరిపాలనము క్రీస్తుశకమునకుఁ బూర్వము 68 సంవత్సరములక్రిందటఁ బరిసమాప్తి నొందినది. 1870 వ సంవత్సరమునుండి యీదేశమును మహారాజా సర్ బలరామవర్మ, జీ. సి. యస్. ఐ. గారు పాలించుచున్నారు. ఈరాజులు తాము క్షత్రియులమని చెప్పుకొనుచున్నను వీరు వంశపరంపరగా బ్రాహ్మణులకుఁ బుట్టుచున్నవారు. ఈదేశమునందలి యాచారవ్యవహారములు విచిత్రములయినవి. అందుఁ గొన్ని క్రూరములయి మూర్ఖజనై కాదరణీయములుగా నున్నవి. ఇక్కడ బ్రాహ్మణులప్రభావ మత్యధికముగా నున్నది. ఇక్కడి మహారాజు లింగ్లీషు చదువుకొన్నవా రయినను బ్రాహ్మణులకు లోబడి బహువిషయములయందు పారిచేతులలో బొమ్మలవలె నుండి వా రాడించినట్లెల్ల నాడుచుందురు. మహారాజు సువర్ణగోగర్భమునుండి వచ్చుటచేత పవిత్రుఁ డయి బ్రాహ్మణతుల్యుఁ డగు నని చెప్పి, బ్రాహ్మణు లాతనిచేత తనయెత్తు బంగారముతో గోవును జేయించి యందులోనుండి దూతి యీవలికి వచ్చి యాబంగారమును బ్రాహ్మణులకు పంచిపెట్టినతరువాత నతఁడు శుద్ధుఁడయ్యెనని చెప్పి తాము భోజనము చేయునప్పు డతనిని జూడనిత్తురు. బ్రాహ్మణులు భోజనము చేయునప్పుడు చూచెడుభాగ్యము లభించినతరువాత మహారాజుగారు తనబంధువులతో భోజనప్రతిభోజనములు మానివేయవలెను. ఇటువంటి బ్రాహ్మణభక్తి గలమహారాజుచేత స్థాపింపఁబడిన నలువదియైదుసత్రములలోను కడుపార భోజనముచేసి కాలమును సోమరితనముతోఁ గడుపవచ్చునని బ్రాహ్మణు లనేకు లితర దేశముల నుండిసహితము వచ్చి ట్రావెన్కూరులో నివసించుదురు.

అద్వైతమతస్థాపకుఁ డైన యాదిశంకరాచార్యులవా రీసం

బూరి బ్రాహ్మణవంశజుడు. ఈనంబూరి బ్రాహ్మణులలో జ్యేష్ఠభ్రాత
మాత్రము వివాహము చేసికొని దాయము పొందును. ఈ బ్రా
హ్మణకన్య లెంతకాల మయినను వివాహము లేక యుండవచ్చును ;
బ్రాహ్మణస్త్రీలు కొందఱు రజస్వల లయినచిరకాలముకు వివాహిత
లగుదురు; కొందఱు వివాహము లేక యావజ్జీవమును కన్యలుగానే
యుండి మరణము పొందుదురు. శూద్రు లయిననాయకులలో కన్య
లకు చిన్నతనములోనే వివాహ మనుపేరు పెట్టి యొకతంతునడుపుదురు
గాని వారు పెద్దవా రయినతరువాత పెండ్లిచేసికొన్నభర్తను విడిచి
మఱియొక స్వజాతివానితోఁగాని బ్రాహ్మణునితోఁగాని యధేచ్ఛ
ముగా కాపురము చేయవచ్చును. దాయ మెప్పుడును తోఁబుట్టుపడు
చులకును వారిబిడ్డలకును వచ్చునుగాని పురుషులకు సొత్తునందు
స్వాతంత్ర్యము లేదు. తోఁబుట్టినపడుచుగాని యామెకూతురు
గాని లేకపోయినపక్షమున వంశము నిలుచుట కయి పురుషుఁ డొక
స్త్రీని చెల్లెలినిగా పెంచుకొనవలెను. మనదేశమునందు జుట్టు
శిరస్సున వెనుకవైపుననుండి వెనుకకు వ్రేలాడుచుండఁగా మళయాళ
దేశమునందు జుట్టు ముందువైపునకుండి ముందుప్రక్కకు వ్రేలుచుం
డును. ఈయాచారము లొక్కటా వెన్నూరురాష్ట్రములోనే గాక
కొచిరాజ్యమునందును, ఇంగ్లీషువారిపాలనములో నున్నమలబారు
మండలమునందును, కొంతవఱకు దక్షిణకన్నడదేశమునందునుగూడ
నున్నవి. మలబారు రసబడెడియుత్తరమళయాళములోను కన్నడ
దేశములోను నాయరు లాఱులక్షలకంటె సధికముగా నున్నారు.
వీరియొక్కకుటుంబము లన్నియు నవిభక్తకుటుంబములు. అవి తర
వాడు లని చెప్పబడును. ఎన్నితరములు చాటినను, ఆదియం దేవో
యొక్కొక్కమూల స్త్రీనుండి వచ్చినస్త్రీసంతతివారందఱునునొక్కొ

క్కతరవాడిలోఁ జేరియుందురు. ఒక్కతరవాడిలోఁ జేరినవా రందఱును నైకకంఠ్యముతో నొప్పుకొన్నఁగాని కుటుంబవిభాగము జరగదు. దాయము స్త్రీపరంపరనుబట్టియే వచ్చుచున్నను, కుటుంబకార్యమును నిర్వహించువాఁ డెప్పుడును పురుషుఁడుగానే యుండును. కార్యనిర్వాహకుఁ డయినకుటుంబయజమానుఁడు కర్ణవాసుఁ డని చెప్పఁబడును. అతఁడు కుటుంబముపైని నిరకుంశాధికారము చెల్లించుచు, తనయిష్టమువచ్చినవారి నాదరించుచు నిష్టమురానివారి ననాదరించుచు నుండును. అతఁడు కుటుంబవిత్తము నన్యాయక్రాంతము చేయఁ గూడదుగాని తక్కినవిషయములయందు మనస్సువచ్చినట్లు వారిపై నధికారము చెల్లింపవచ్చును. కుటుంబములోని తక్కినవారు భరణమునకుమాత్ర మర్హులు. పురుషులయొక్కగాని స్త్రీలయొక్కగాని స్వార్జితము వారిబిడ్డలకుఁ జేరక తరవాడికిఁ బోవును. ఒకపురుషుఁ డెంతధనము సంపాదించి మృతుఁ డయినను, ఆధనములో కా సయినను వానిభార్యకుఁగాని బిడ్డలకుఁగాని రాదు. పురుషునిభార్యపుత్రులొకనితరవాడి (కుటుంబము) లోఁ జేరినవారు కారు. ఒక్కస్త్రీయొక్కభర్తసహిత మామెయొక్క తరవాడిలోఁ జేరినవాఁడు కాఁడు. వివాహబంధమును బలపఱచి స్వార్జితములో భార్యపుత్తులకు భాగమువచ్చునట్లు చేయుట కయి యీనడుమఁ గొంతప్రియత్నము జరిగినమీఁదట నొకనిర్ధారణీయశాసనము పుట్టినది గాని యాదేశమునందలి బ్రాహ్మణులును ప్రముఖులుగ నున్నఘనములును దానికిప్రతిపక్షు లయి యాశాసనము నిర్ధారితము గాకుండ రూపుమాపుట కయి బహుప్రియత్నములు చేయుచున్నారు. పూర్వాచారపరాయణు లయినయోధులును తమదేశము విష్ణుదేవునియొక్క యాజ్ఞ యవతారపురుషుఁ డయినపరశురామునిచే సంపాదించఁబడి

బ్రాహ్మణుల కియ్యబడిన దగుటచే నందలిభూములు విభాగార్హములు కావనియు, అందుచేతనే బ్రాహ్మణకుటుంబములలో జ్యేష్ఠభ్రాత యొక్కడుమాత్రమే వివాహమాడి సొత్తునుభవింపవలె నని ధర్మశాస్త్రములు విధించుచున్నవనియు, తక్కినసోదరులు యధేష్ఠముగా నితరజాతులస్త్రీల నుంచుకొని యనుభవింపవచ్చునని ధర్మశాస్త్రములును మతమును శిష్టాచారమునగుండ నంగీకరించుచున్నవనియు చెప్పుచు పరశురామస్మృతిలోబడి

“నాదయిన యీ దేశమునందు సమస్తజాతులలోను సామంతులలోను తదితరులలోను పాతివ్రత్యము లేకపోవునుగాక ! బ్రాహ్మణులలోను ద్విజులలోనుమాత్రము భార్యలు పాతివ్రత్యవిధుల ననుసరింతురుగాక ! ఇతరులలో పాతివ్రత్యనియమము లేకపోవునుగాక ! ఈ సత్యమును నేను ఘోషించుచున్నాను.”

అని యర్థ మిచ్చెడుశ్లోకములను ప్రమాణవాక్యములుగా నుదాహరించుచున్నారు. ఆ దేశమునం దితరజాతులలో వివాహబంధమును నెలకొల్పి భార్యాపుత్రాదులను దాయార్థులనుగా నేర్పఱచినపక్షమున, బ్రాహ్మణులు లుంచుకొనుట కర్హురాం డ్రయినస్త్రీలసంఖ్య తక్కువగు నన్నభీతిచేతను తమగౌరవము తక్కువగు నన్నసందేహముచేతను వారా దేశములో వివాహాచారస్థానమునకు గర్భశత్రువులుగానున్నారు. ఇచ్చవచ్చినట్లు స్త్రీలు వ్యభిచరింపవచ్చుననియు, స్త్రీలు పయిట వేసికొనఁగూడదనియు విధించెడు ధర్మశాస్త్రమునకంటె కూరతరమయిన హేయగ్రంథము లోకములో మఱియొకటియుండునా ? అట్టి దుర్వాక్యములను గలపుస్తకము నీశ్వరకృత మైనధర్మశాస్త్రమని చెప్పి పేరుచెఱుచుటకంటె కూరకిరాతకృత మైనయధర్మశాస్త్రమని

దానికి నూతననామకరణము చేయుట యెంతయు యోగ్యముగా నుండును. క్రూరాచారపిశాచప్రభావముచేత సంధులయి యెట్టివారును దమలోనున్న దుష్టాచారముల స్వరూపస్వభావమును జూడలేక పోదురుగదా! స్త్రీజాతికెల్ల నలంకారమయిన పాతివ్రత్యమును ధర్మశాస్త్రములను నిరర్థకనామమును వహించిన పాడుపుస్తకములు బ్రాహ్మణేతర జాతులనుండి యుపహరించి తుచ్చేంద్రియ సుఖలోలు రయిన బ్రాహ్మణపశువులు కామాగ్ని కాయబలల బలిపెట్టుచున్నవి గదా? ఆయుత్తమదేశమునందు స్త్రీలకు వివాహములేదు. పాతివ్రత్యము లేదు. బిడ్డలకు తండ్రి యెవ్వఁడో నిశ్చయములేదు. అందుచేత దాయము స్త్రీపరంపరకే వచ్చును. ఈదాయమునకు మరుమక్కదాయ మని పేరు. మరుమక్క శబ్దమునకు మళయాళభాషయందు మేనల్లుడని యర్థము; దీనినే కన్నడభాషయందు అళియ సంతానమని చెప్పుదురు. అళియ యనఁగా మేనల్లుడు.

ఈవిధముగా నిజమయినవివాహము లేకపోయినను, ఆదేశమునందు ప్రతిస్త్రీకిని రజస్వల కాకముందు తాళికట్టనుపేరుతో నొక వివాహప్రహసనమును నడుపుదురు. తాళి యనఁబడెడుపుస్తైననుకన్యకకు బ్రాహ్మణుఁడుగాని స్వజాతిపురుషుఁడుగాని మెడకు కట్టును. ఈదేశమునందలి వివాహములకువలెనే జ్యోతిష్కులు నధూవరుల జన్మపత్రములను పరిశోధించి యిరువుర గ్రహసక్షత్రాదులు ననుకూలముగా నున్నయెడల వైభవముతో వివాహము చేయుదురు. పెండ్లికొమారుఁడుచేత నొకకత్తిధరించి బంధువర్గములతోగలసివాద్యములతో నూరేగుచువచ్చి నెదుర్కొన్న తరవాడిలోనివారితో పెండ్లికిఁబోయి పెండ్లికొమార్తెతో సరసను పెండ్లిపీటమీఁదఁ గూరుచుండి కత్తికిందఁబెట్టి మెడకు శతమానముకట్టును. పిమ్మటఁబెండ్లికూతురు బాణ

మునుచేతధరించును. అప్పుడు బ్రాహ్మణులను బంధువులను వధూ
వరుల నాశీర్వాదింతురు. ఈ విధముగా మూడుదినములు పెండ్లితంతు
నడచినతరువాత నాలవదినమున వధువరులు స్నానముచేసి యేక
వస్త్రమును ధరించి పెండ్లికూతువారియింట నొకవిస్తరిలో బువ్వము
బంతి ధుజించి తరువాత తిన్నవిస్తరిని రెండుగాఁ జీల్చి ధరించినబట్టను
నడిమికి చింపుకొందురు. అక్కడితో వివాహబంధవిసర్జన మగును.
ఆమఱునాటినుండియు భార్య భర్తను విడిచిపెట్టి స్వేరిణి యయి
తన యిష్టమువచ్చినవానితో సుఖంపవచ్చును. తనకంటె తక్కువ
జాతివానితో మాత్రము కలియఁగూడదు. సంబూరిబ్రాహ్మణులు
ధూదేవత లనియువారియొక్క సుఖమునిమిత్తమై మళయాళదేశము
లోని స్త్రీలందఱును సృజియింపఁబడి రనియు జనులలోఁగల వెట్టియభి
ప్రాయ మిప్పుడిప్పుడు కొంత వదులుచున్నది. అయినను బ్రాహ్మణ
ప్రభావ మేమోగాని యాదేశమునం దిప్పటికిసహితము దేశపరిపాలకు
లయిన క్షత్రియులస్త్రీలుకూడ బ్రాహ్మణులనే వరించి వారివలననే
సంతానమునుగనుచున్నారు. కాబట్టియాదేశమునకు పరిపాలకులుగా
వచ్చు రాజులతండ్రి లందఱును బ్రాహ్మణులే. రాజకుటుంబములో
నుండు స్త్రీలందఱును బ్రాహ్మణులకు భోగస్త్రీలు. మహారాజు
యొక్క మరణానంతర మాతనిసోత్తులో నరకాసును చేసికొన్న
భార్యకుగాని కన్నబిడ్డలకుఁ గాని చెందదు.

కుటుంబములోనివారిలో నందఱికికంటెను వయస్సుచేత పెద్ద
వాఁడుగా నుండువాఁడు తరవాడికి కర్ణవానుఁడుగా నుండును. అతఁడు
తరవాడిలోఁ జేరినవా రెంతదూరపువా రయినను వారినందఱిని
సమానముగా నాదరింపవలసినవాఁ డయినను స్వభావమునుబట్టి
సాధారణముగా దగ్గఱవారియం దధికారము చూపి దూరపువారి

ననాదరణముచేయుచు మిషలుపన్ని కుటుంబసత్వములోనుండి సొమ్ము
 మిగిల్చి రహస్యముగా తనభార్యపుత్రుల కిచ్చుచుండును. తర
 వాడిలోఁ జేరినస్త్రీ లెవ్వరును కర్ణవాసునియొక్క యనుమతిలేక భర్త
 లతో కాపురము చేయుట కయినను ఇల్లు విడిచి పోఁగూడదు. అట్లు
 పోయినపక్షమున, కుటుంబపుసాత్తులోనిస్వత్వ మంతయు పోవును.
 భర్తల నేర్పఱుచుకొనుటలోఁగాని బిడ్డలకు విద్య చెప్పించుటలోఁ
 గాని స్త్రీల కేవిధమయిన స్వాతంత్ర్యమును లేదు. పడుచులకు
 భర్తలనేర్పఱుచువాఁడు కర్ణవానుఁడుగాని తల్లితండ్రిలుగారు. అందు
 చేత వివాహసంబంధములు సాధారణముగా కన్యల సుఖలాభముల
 నిమిత్తమయి చేయబడక కర్ణవానుని ధనలాభమునిమిత్తమే చేయఁ
 బడును. కుటుంబయజమానుఁ డయిన కర్ణవానుఁ డేర్పఱచినభర్తను
 స్త్రీనిరాకరింపఁగూడదు. ఆముసలివానికి కోపమువచ్చి యీవఱ
 కున్న భర్తను విడిచిపెట్టుమని యాజ్ఞాపించినపక్షమున, నలుగురుబిడ్డల
 తల్లియయినను భర్తను తక్షణమే విడిచిపెట్టి యతనిసెల వయినచో
 వేతాక భర్తను స్వీకరింపవలెను. అందుచేత పురుషుఁ డెప్పుడును తన
 భార్యతరవాడియొక్క కర్ణవానునికి కోపమువచ్చినపక్షమున నతఁ
 డేనిమిషమునఁ దనభార్యను బిడ్డలను ఎడఁబాపునో యని భయపడుచు
 వానిని దక్షిణ లిచ్చి యనుసరించుచుండవలెను. కర్ణవానునికి కుటుం
 బములోని యేస్త్రీమీద కోపము వచ్చినను అతఁడు తనయిష్టాను
 సారముగా నావఱకున్న భర్తను లేవఁగొట్టి స్త్రీ యిష్టపడని మఱి
 యొకభర్త నంటగట్టవచ్చును. భర్తలయొక్క యాజ్ఞలకు లోబడ
 వలసినవారుగాక బ్రాహ్మణులయొక్క యింద్రియసుఖార్థమే తాము
 జన్మ మెత్తితి. మని భావించుచు వచ్చినప్పు డెల్లను వెను
 కటిభర్తనువిడిచి కొత్తభర్తను వరించుస్వాతంత్ర్యము కలవా

రయి తమ కిష్టము లేకపోయినను కుటుంబయజమానుని యాజ్ఞాను సారముగా పాత్రబట్టలనువలె భర్తలను విసర్జింపవలసిన స్త్రీలు గలదేశమునందు పాతివ్రత్యబీజమంకురించి యెల్లువృక్షమయి వెలయుఁ గలుగును? స్త్రీలస్థితి యిట్లుండఁగా పురుషుఁడు సహితము తన కెక్కువ యందకత్తె దొరికినను యావనవతి దొరికినను ఆవతి కున్న భార్యను విడిచి క్రొత్తదానిని చేకొను పురుషునకు భార్యనుగాని బిడ్డలనుగాని పోషింపవలసినభారములేదు, స్త్రీవిద్యాభ్యాసము కొంతకాలముక్రిందట మళయాళ దేశములో నధికముగా నుండినను, ఇప్పుడదియు సంతకంతకు క్షీణించుచున్నది. పూర్వకాలమునందు సహిత మాయబ్బవిద్య యీ దేశమునందలి వేశ్యలలోవలెనే పురుషుల నాకర్షించుటకొఱకే యుపయోగపడుచు వచ్చెనుగాని పాతివ్రత్యమును పెంపొందించుటకుఁ గాదు. ఆకాలమునందు నంబూరిబ్రాహ్మణులు తమ బ్రాహ్మణభార్యలు విద్యాగంధ మెఱుంగని మూర్ఖరాండ్రుగా నుండినందున విద్యావతులయిన నాయకుల స్త్రీలతో కాలక్షేపము చేయుచుండిరి. ఈకాలమునం దంతకంతకు నాయకుకాంతలు విద్యాభావముచేత విప్రాంగనలతో సమానురాండ్రగుచురాఁగా వెనుకటిసమ్మోహనశక్తియు తగ్గుచున్నది. పురుషులవిద్యసహిత మాదేశమునం దంతగా వృద్ధిపొందుట కవకాశములేదు. కొడుకునకు విద్యచెప్పింపవలసినభారము కన్న తల్లిదండ్రులకు లేక యెక్కడనో దూరబంధువైన కర్ణవానునియం దుండుటచేత బహుతరముగా బాలురవిద్యావిషయముగూడ కుటుంబయజమానుఁ డంతగా శ్రద్ధవహించుటలేదు. తండ్రి కొకవేళఁ దనకొడుకులకు విద్య చెప్పింపవలెనని యున్నను కర్ణవానునియిష్టము లేక భార్యను బిడ్డలను తనయింటికి, గొనిపోయి యుంచుకొని విద్య చెప్పింపకు గూకను; తానువచ్చి

భార్య యింటివద్దనుండి పిల్లలకు విద్య నేర్పనురాదు. అందుచేత తరవాడినివిడిచి వేలుగా నుండఁదటస్థించిన యెక్కడనో కొందఱివిషయములోఁదక్క సాధారణముగా విద్యాభివృద్ధికి మార్గము లేదు. అటువంటిసమయములో సయితము కారణాంతరములచేత నాకస్మికముగా కర్ణవానుఁడు భార్యాపుత్రులను తండ్రినుండి యెడఁబాపి బిడ్డలకు విద్యావిఘాతము కలుగఁజేయవచ్చును. ఇవియు, నిటువంటివే యింకను పెక్కులునుకూర్చి మయిన దేశాచారమువలన వచ్చినయనర్థకములు నీతిని దేశక్షేమమును గోరుప్రతిపురుషుఁడును తనశక్తిసంతను వినియోగించి దేశమున కీవ్యభిచారకళంకమును తొలఁగించుట కయి పాటుపడవలెను. దొరతనమువా రట్టిప్రయత్నములు చేయువారికి తోడుపడి దేశమునందు నీతివర్తనమును ఔపొందింపవలయును. దొరతనమువా రిప్పుడుచేయవలసిన దంతయుకామాంధులయినవారు స్వప్రయోజనపరు లయి మానవతుల పాతివ్రత్యభంగమువలననే సుఖపడఁగోరి దుర్నీతిని స్థిరపఱుచుట కయి పలుకుయ్యక్త్యాభాసములను పెడచెవినిబెట్టి, వివాహబంధముచేత బద్ధు లయి సుఖపడఁగోరువారి కట్టిస్వాతంత్ర్య మిచ్చుట యొక్కటే. ఇప్పటిశాసనములనుబట్టి భార్యయు భర్తయుఁ గలిసి యేకముగానుండుటకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. తాము సంపాదించుకొన్న ధనమును తమబిడ్డల కిచ్చుటకు స్వాతంత్ర్యము లేదు; తాము గన్నసంతానమునకు తాము సంరక్షకులుగా నుండుటకు స్వాతంత్ర్యములేదు. ఈనిర్బంధములనూలమున నాదేశమునందు నిజ మయినవివాహసంబంధము లేదు. కాబట్టి యీనిర్బంధములను తొలఁగించి భార్యనుండి భర్తను భర్తనుండి భార్యను నెడఁబాపెడి యధికార మితరులకు లేకుండఁజేసి వ్యభిచార

మును వివాహమునుగా మార్పుట ప్రజలక్షేమమును కాంక్షించెడు ప్రభుత్వమువానికి ముఖ్యకర్తవ్యము.

మైసూరు రాజ్యము. [1894 డిసెంబరు నెల.]

మైసూరు రాజ్యము దక్షిణహిందూస్థానములో నుండు స్వదేశ రాష్ట్రములలో నెల్లను పెద్దది. దీని వైశాల్యము 27406 చదరపుమైళ్ళు. జనసంఖ్యయు దీనిమైసూరు రాజ్యము హిందూదేశమునందుగల స్వదేశ రాష్ట్రములలో రెండవదిగా నున్నది. 1881 వ సంవత్సరమునందు చేసిన జనపరిగణననుబట్టి యీ దేశమునందు 4914110 జను లుండిరి. ఈ దేశముమీద వచ్చుబడి సంవత్సరమునకు కోటిరూపాయలకంటె నధికముగా నున్నది. టిప్పసుల్తాను కాలములో 1791 వ సంవత్సరమునం దీ దేశముమీద 40 లక్షల రూపాయలు రాబడివచ్చెను; పూర్ణయ్య మంత్రగానుండి ప్రభుత్వముచేసినకాలములో 74 లక్షలరూపాయలవఱకును పెరిగినది; పది సంవత్సరములక్రిందట ననగా 1884 వ సంవత్సరమునందు 106 లక్షలరూపాయలవఱకును వృద్ధి యయినది. ఈ దేశము సుందరములయిన పర్వతారణ్యములచేతను దుర్గములచేతను మిక్కిలి మనోహరమైనది. ఈ దేశములో నుత్తరమం దున్నయేళ్ళన్నియు కృష్ణానదిలో సంగమించును; కావేరినది దక్షిణమునకుఁ బ్రవహించును ; ఉత్తర పినాకినియు దక్షిణపినాకినియు పాలేరును తూర్పుగా పాటును. ఈ దేశమునందు 800 చెఱువులున్నవి. వీనిలో పెద్దది 40 మైళ్ళు కై వారము కలదిగా నున్నది. ఇక్కడి జనులలో దాదాపుగా నలు వదిలక్షలు హిందువులుగాను, రెండులక్షలు మహమ్మదీయులుగాను,

ముప్పదివేలు కైస్తవులుగాను, ఉన్నారు. ఈహిందువులలో లింగా
యతమతస్థులయిదులక్షలును, జైనులుపదునొకండువేలును, ఉన్నారు.
ఈదేశమునందలి అడవులలో మంచిగంధపుచెట్లు విశేషముగా గలవు.
కోలాటలో బంగారపుగను లున్నవి. ఇది కిష్కింధాపురాధీశుఁడయి
నసుగ్రీవుఁడు పాలించినదేశమని చెప్పుదురు. 1734 వ సంవత్సర
మునందు సింహాసనమెక్కిన చిక్కకృష్ణరాజు రాజ్యముచేయుచున్న
కాలములో హైదరాళి యనుమహమ్మదీయవీరుఁడు రాజ్యము నాక్ర

మహారాజ చామరాజేంద్ర ఉదయవర్,

మించుకొనెను. 1799 వ సంవత్సరమునందు హైదరాబాదు కయిన టిప్పుసుల్తానును జయించి ఇంగ్లీషువారు కృష్ణరాజును సింహాసన మెక్కించిరి. అతఁడు యుక్తవయస్సు రానివాఁడయినందున మంత్రియైన పూర్ణయ్య యనుమహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణుఁడు 1810 వ సంవత్సరమువఱకును బహుసమర్థతతో రాజ్యపరిపాలనము చేసెను. కృష్ణరాజు రాజ్యమును పూనినతరువాత మంత్రి యీవఱకు కూడఁబెట్టిన ధనమంతయు వ్యయము చేసి యప్పులపాలుకాఁగా ఇంగ్లీషుదొరతనమువారు 1831 వ సంవత్సరమునందు పాలనము తాము వహించి యతఁడు చేసిన డెబ్బదియైదులక్షలరూపాయలయప్పును దీర్చివేసి దేశము వృద్ధిపఱచిరి. వెనుకటిరాజునకు దత్తపుత్రుఁడయి ప్రస్తుతపరిపాలకులుగా నున్న మహారాజా చామరాజేంద్రఉదయవర్ గారు 1881 వ సంవత్సరమునందు సింహాసనమునకు వచ్చిరి. ఈయనపటమిందు పైని జేర్పఁబడినది. ఈమహారాజుగారు మిక్కిలి తెలివిగలవారు. వీరు జనప్రతినిధిసంఘము నొకదానిని స్థాపించి ప్రతిసంవత్సరమును నవరాత్రములలో వారికి రాజ్యపరిపాలనక్రమమును నివేదించుదురు. అతిబాల్యవివాహములను, అతివృద్ధ వివాహములను, మాన్యుటకయి వీరీనడుమ నొకశాసనము చేసిరి. బెంగుళూరిలో మొదటితరగతిశాస్త్రపాఠశాల యున్నది. రాజధాని యైనమైసూరు నగరమునందు గొప్పబాలికాపాఠశాల గలదు. అం దాఱునూఱుగురుబాలికలు చదువుచుందురు. ఈపాఠశాలకు యుక్తవయస్సు నచ్చినబ్రాహ్మణబాలికలుకూడ పోయి చదువుదురు. రాజధాని యైనమైసూరుపురములో 74 వేలును, ఇంగ్లీషువారిసేన లుండుబెంగుళూరిలో 180 వేలును జనులున్నారు.

బరోడా రాజ్యము [1895 జనవరి నెల]

బొంబాయిరాజధానిలోఁగల స్వదేశీయసంస్థానములలో నెల్ల బరోడా రాజ్యము మిక్కిలి గొప్పది. దానివైశాల్యము 8570 చతురపుమైళ్ళు. ఆరాజ్యమునందు 1891 వ సంవత్సరములో చేసిన జనపరిగణననబట్టి 2414200జనులున్నారు. ఆదాయము సంవత్సరమునకు నూటనలువదిలక్షలరూపాయలు వచ్చును. ఈరాజ్య మంతయు నించుమించుగా ఘూర్జరదేశములోఁ జేరియున్నది. దేశము మిక్కిలి ఫలవంత మయినది. ఇక్కడిజనులలో దాదాపుగా రెండులక్షలుమహమ్మదీయులును. ఏబదివేలు జైనులును, ఎనిమిదివేలు పారిసీలును, ఉన్నారు. ఈదేశమును పాలించుప్రభువునకుగాయకవా రనునది బిరుదనామము ఆపదమునకు గోపాలుఁ డని యర్థము. శ్రీకృష్ణుని బట్టి యీపే రాదేశపు ప్రభువులకుఁ గలిగినది. ఈమహారాష్ట్రసంస్థానము నూటఁదెబ్బదియేండ్లక్రిందట స్థాపింపఁబడినది. 1856 వ సంవత్సరమునందు ఖండేరా వనునతఁడు గాయకువారయ్యెను. అతఁడు 1857 వ సంవత్సరమునందు జరగిన బంగాళా సిపాయిలకలహములో నింగ్లీషువారి పక్షముననుండి తోడ్పడినందున, ఇంగ్లీషుదొరతనమువా రాతని రాజ్యముమీఁద సంవత్సరమునకు మూడులక్షలరూపాయల పన్నును. తగ్గించిరి. అతఁడు 1870 వ సంవత్సరమునందు మృతినొందఁగా, ఆవత్సరమునకు విషము పెట్టించుటకుఁ బ్రయత్నముచేసె నన్నయనుమానముమీఁద చెఱసాలయందుఁ బెట్టఁబడియున్న యాతనితమ్ముఁ డగు మల్హారరావు సింహాసనమునకు వచ్చెను. అతఁడు బంగారముతోను వెండితోను ఫిరంగులుచేయించుట మొదలయినవానిక్రింద ధనమును దుర్వ్యయముచేయుచు దుష్పరిపాలనము చేయుచు వచ్చినందున

రాజ్యముయొక్క డేమమున కావశ్యకము లయినకొన్నిమార్పులను జేయుట కయి యింగ్లీషుప్రభుత్వమువారు 10 మాసములు గడువేర్పఱచిరి. ఆగడువులోపలనే మల్హారిరావుగాయకవా రక్కడిరెసిడెంటుగు కర్నల్ ఫేరుదొరవారికి విషము పెట్టించుటకు ప్రయత్నము చేసినట్లు నేరము మోపఁబడి విమర్శమీఁద రాజ్యపదభ్రష్టుడుగాఁ జేయఁబడెను. తదనంతరమున దొరతనమువారు వెనుకటిగాయకవారగు ఖండే రావుగారి కార్యకు శాయాజీరావుగారిని పెంచుకొనుట కనుజ్ఞ యిచ్చి, అతనికి యుక్తవయస్సు వచ్చువఱకును దేశపరిపాలనముఁ జేయుట కయి శ్రీరాజా-సర్-టీ. మాధవరావుగారిని నియమించిరి. శ్రీమాధవ రావుగారు దేశాభివృద్ధి కయి పెక్కులుమార్పులు కలిగించి రాజ్యము నందు సత్పరిపాలనము నెలకొల్పిరి. ఇప్పటిగాయకవా రగుట శాయాజీ రావుగారికి మంచివిద్య చేప్పించుటచేత, ఆయన యిప్పటిసంస్థానాధి పతులలో మిక్కిలి విద్యాధికులుగాను జన డేమమునకు పాటుపడు వారుగాను ఉన్నారు.

ఈయనవయస్సిప్పుడు ఇరువదియేడు సంవత్సరములు. అతి బాల్యవివాహములు తగ్గించుట మొదలయిన విషయములలో శాసనములుచేయుట కీయనకృషి చేయుచున్నారు. ఈయన యింగ్లాండు దేశమునకుఁ బోవుటయేకాక యిప్పుడుయూరపుఖండమునందు యాత్ర చేయుచున్నారు. ఈయన తమరాజ్యములోని ప్రతిముఖ్యగ్రామమునందును పాఠశాలలను స్థాపించుట కేర్పాటు చేయుచున్నారు. 1891 వ సంవత్సరమునాటికి బరోడా రాజ్యమునందు 511 పాఠశాలలు స్థాపింపఁబడినవి. బరోడానగరమునం దొక శాస్త్రపాఠశాలయున్నది. రాజ్యములో నలువదిరెండు బాలికాపాఠశాలలు పెట్టఁబడినవి; అందఱువేల బాలికలు విద్యాభ్యాసము చేయుచున్నారు. రాజధాని

యైన బరోడానగరమున 1891 వ సంవత్సరమున 116460 ల జనులున్నారు. శాయాజీరావు గాయకవారుగారి రూపమీక్రిందిపటమునఁ జూపఁబడి యున్నది.

మహారాజా సర్ శాయాజీరావు గాయకవారు బహదూర్, జీ-సీ-యస్-వి.

ఈఘూర్జర దేశములో వల్లభాచార్యమతస్థు లయినయొక తెగ వైష్ణవులు విస్తారముగా నున్నారు. ఈమతములో వణిజు లైనబట్టి యాజాతివారు విశేషముగాఁ జేరి యున్నారు. ఈవైష్ణవగురువులు మహారాజు లనఁబడుదురు. వీరు శ్రీకృష్ణులవారి యపరావతారములుగా భావింపఁబడి గోపికలవిషయమున శ్రీకృష్ణులవారు ప్రవర్తించినట్టుగా శిష్యురాండ్రవిషయమునఁ బ్రవర్తించుస్వాతంత్ర్యము కలవారుగా నెంచఁబడుదురు. అందుచేత మూఢవనితలు తామామహారాజు

లతో సంభోగించిన కృతార్థురాండ్రు మగుడు మని నమ్మి యట్లు
 వర్తిల్లుదురు. ఈప్రకారముగా పుణ్యము వచ్చునని నమ్మి గొప్ప
 కుటుంబములలోనివారుకూడ భర్తలు తమభార్యలను, తల్లిదండ్రులు
 తమకూతులను, అత్తలు తమకోడండ్రును వెంటబెట్టుకొని పోయి
 యీనుహారాజులకు సమర్పించి యానందింతురు. ఇటువంటిమహారాజు
 లాదేశమునందు డెబ్బండ్రవజ్రకును గలరు. మతముపేరు చెప్పి యీ
 మహారాజులు నరరూపమున నున్నమృగములవలెఁ దమశిష్యకాంతల
 పాతివ్రత్యమునకు భంగముగలిగించు చుండుటయేకాక, రాసమండలి
 యని పేరు పెట్టి యేటేట తామందఱు నొక్కచోటఁ గూడియొండొ
 రులభార్యలతోసహితము యధేచ్ఛముగా వ్యభిచరింతురు. ఓహో!
 దుర్మతములు వివేకమునుబోగొట్టి మనుష్యులనుమృగముల కంటెను
 నికృష్టజీవులనుఁ జేయుచున్నవిగదా! ఈమహారాజులు శిష్యులవలన
 దర్శన మిచ్చినందున కయిదురూపాయలును, శరీరములు ముట్టనిచ్చి
 నందున కిరువదిరూపాయలును, కాళ్ళు కడుగనిచ్చినందునకు ముప్పది
 యైదురూపాయలును, ఉయ్యెలలోఁజెట్టి యూచనిచ్చినందునకు నలు
 వదిరూపాయలును, గంధము పూయనిచ్చినందునకు నలువదిరెండు
 రూపాయలును, సరసఁ గూర్చుండనిచ్చినందునకరువది రూపాయలును,
 ఏకశయ్యాగతులు కానిచ్చినందున కేబది మొదలుకొని యేనూఱు
 రూపాయలవఱకును, కలిసి రాసక్రీడ చేయనిచ్చినందునకు నూఱు
 మొదలుకొని యిన్నూఱురూపాయలవఱకును, ఉమిసినతాంబూల
 మును తిననిచ్చినందునకు పదు నేడురూపాయలును, తాము స్నానము
 చేసినట్టిగాని తాము కట్టుకొన్నబట్ట యుతికినట్టికాని నీరుత్రాగనిచ్చి
 నందుకు పంతొమ్మిదిరూపాయలును, గ్రహింతురట! మనుష్యజన్మ
 మెత్తినవారెంతకంటె నెక్కువగాఁ జెడుట సాధ్యమగునా?

గ్వాలియరుసంస్థానము. [1895 ఏప్రిల్ నెల]

మధ్యహిందూస్థానములో నున్నసంస్థానము లన్నిటిలోను గ్వాలియరుసంస్థానము ముఖ్యమైనది. ఇది సింధియామహారాజుగారి పరిపాలనములో నున్నది. ఈదేశముయొక్కవైశాల్యము 29000 వేల చదరపుమైళ్ళు. 1881 వ సంవత్సరమునందు వేసినలెక్క ప్రకారముగా ఈసంస్థానములో 3030743 రు జనులున్నారు; ఈదేశము మీఁది యాదాయము 125 లక్షలరూపాయలు.

సింధియామహారాజుగారు మహారాష్ట్రవశమువారు. ఈసంస్థానమును స్థాపించిన రాణోజిసింధియాగారు గతశతాబ్దారంభమునందు బాలాజీ పీష్వాగారి పాదుకావాహిగా నుండిరి; 1857 వ సంవత్సరమునందు సిపాయి లింగ్లీషువారిమీఁద తిరుగఁబడినప్పుడిక్కడి సైనికులుకూడ కలహించిరి. వెనుకటిమహారాజుగారు రప్పుడుచిన్నలయ్యును కలహాకారులతోఁ జేరక యింగ్లీషుప్రభుత్వమువారియెడలరాజభక్తిని గనఁబఱచిరి. 1858 వ సంవత్సరమునందు సేనలు తిరుగఁబడి తమ్ము విడిచిపోఁగా మహారాజుగారు తనమంత్రితోఁగూడ రాజ్యము విడిచి యాగ్రానగరమునకు పాటిపోవలసినవారయిరి. తరువాత వెంటనే యింగ్లీషుసేనలు వచ్చి గ్వాలియరుదేశమును మరల నాక్రమించుకొని మహారాజుగారిని మరల సింహాసనముమీఁద నిలిపినవి.

రాజధాని యైనగ్వాలియరునగరము ఆగ్రాపురమునకు దక్షిణమున నలువదియైదుమైళ్ళదూరములో నున్నది. 1891 వ సంవత్సరమునం దీపట్టణములో 85000 జనులుండిరి. విక్రమాదిత్యునికి రాజధానిగా నుండిన యుజ్జయినీనగర మీరాజ్యమునే యున్నది. ఈపట్టణమే కొంతకాలమువఱకును సింధియామహారాజులకును రాజ

ధానిగా నుండెనుగాని 1810 వ సంవత్సరమునందు చాలతరావు సింధియాగారు దానిని గ్వాలియనగరమునకు మార్చిరి.

వెనుకటిమహారాజుగారు 1886 వ సంవత్సరమునందు మృతినొందిరి. ఆయన రూప మీకిందిపటమునఁ జూపఁబడి యున్నది.

తండిగారు మృతు లగునప్పటికి బాలు రైనందున నిప్పటి మహారాజుగారిపక్షమున నొకసభవా రిప్పుడు పాలనము చేయుచు న్నారు ; ఇప్పటిపాలకులు మహారాజా మాధవరావు సింధియాగారు ఈయనపట మీందు క్రిందవేయఁబడి యున్నది.

ఈయనవయస్సిప్పుడు పందొమ్మిదినవత్సరములు. ఈసంస్థాన
ముయొక్క చరిత్రమునుమిక్కిలిసంగ్రహముగానిందుఁజెప్పుచున్నాము.

ఈరాజ్యసంస్థాపకు లయినరాణోజిసింధినూగారు బాజీరావు గారి పాదరక్షలను వహించెడుపనిని ప్రభువునకు తృప్తికరముగాఁ చేయుచు వచ్చినందున, అతఁడు మెచ్చి తనయంగరక్షకసేనకు రాణోజీగారిని ముఖ్యునిగాఁ జేసెను. అక్కడనుండి క్రమక్రమముగా వృద్ధి నొంది రాణోజీగారు యుద్ధములో ధైర్యసాహసములు చూపి మాళవదేశములో కొన్ని భాగములను జయించెను. ఆయనక్రింద నున్న సేనలరక్షననిమిత్తము పీష్వాకూడ ఆయనకు కొంత జాగీరిచ్చెను. ఈయన 1750 వ సంవత్సరమునందే మృతినొందెను. 1761 వ సంవత్సరమున పానిపట్టువద్ద జరిగినయుద్ధములోనప్పటిప్రభు వయినజనకాజీ హతుఁ డగుటయే కాక సింధియామొక్కదేశ మంతయు పరులపా లయిపోయినది. తరువాత రాణోజీగారియొక్క భోగ భార్యపుత్రుఁ డయిన మాధోజీసింధియాకు పోగా శేషించినస్వాస్థ్యమంతయు లభించెను. ఈమాధవరావుసింధియాను తండ్రివలెనే ధైర్యసాహసములు గలవాఁ డయి సేనలను నడిపి 1764 వ సంవత్సరమున నర్మదానది కుత్తరమునం దున్న దేశమును జయించెను. 1774 వ సంవత్సరము వఱకు అతఁడు పీష్వాకు లోబడి యుండెనుగాని, ఆసంవత్సరమునందు స్వతంత్రుఁడయ్యెను. తరువాత నితఁడు బహుదేశములనుజయించి 1784 వ సంవత్సరమునందు పరలోకగతుఁ డయ్యెను. తరువాత దాలతరావుసింధియా రాజ్యమునకు వచ్చెను. యుద్ధమునందు నేర్పును, సాహసమును ధైర్యమును, ఈయనయందు విశేషముగా నుండినవి. మాధవరావుపీష్వా మృతుఁ డయినప్పుడు బాజీరావును సింహాసన మెక్కించుటలో దాలతరావు సింధియామొక్క కృషి సఫలమయ్యెను. ఇతఁడు జన్మంతరావు హోల్కారుతో యుద్ధము చేసి యాతనిరాజ్యము కొంత యాక్రమిం

చుకొనెను. ఇటువంటివిజయములవలన గర్వించి యతఁ డింగ్లీషువారి నోడియుద్ధమునకు సహితము వెనుదీయ కుండెను. అయినను అలీ ఘర్, ఢిల్లీ, ఆగ్రా, లాసవారి ఆరగాము, అను స్థలములలో నింగ్లీ షుసేనలతో జరగిన యుద్ధములో నెల్ల నోడిపోయి, సమా ధానమును గోరి గంగా యమునానదులకు మధ్య నున్న దేశములను మాత్రమే కాక యితర దేశములను సహిత మింగ్లీషువారి కియ్యవలసి నవాఁ డయ్యెను. చాలతరావు సింధియా 1827 వ సంవత్సర మున పరలోకగతుఁ డయ్యెను. అతనికిసంతానము లేనందున, అతని భార్య పెంచుకొన్నకొడుకు జనకోజీరావు సింధియా యనుపేరుతో కొంతకాలము రాజ్యము చేసి 1843 వ సంవత్సరమున సంతానహీ నుఁడయి మృతుఁడయ్యెను. అతనిభార్య తారాబాయి భాగీరథరా వనునతనిని పెంచుకొనఁగా, ఈదత్తపుత్రుఁడు జ్యాజీరావు సింధియా యనుపేరుతో రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈయనబాల్యదశలో తారా బాయిమూలముల పెక్కుచిక్కులు వచ్చెను గాని యింగ్లీషువారు మహాజనపురములోను పణ్యారులోను మహారాష్ట్రసేన నోడించి గ్వాలీయరురాజ్యమును స్వాధీనము చేసుకొని సేనలజీతముక్రింద 18 లక్షలురూపాయలువచ్చు దేశమును పుచ్చుకొని జ్యాజీరావుసింధియాను మరల రాజునుగాఁజేసిరి. 1854 వ సంవత్సరములో రాజ్యమీయన వశము చేయఁబడినది. సిపాయిల కలహములలో నింగ్లీషువారియెడల ప్రభుభక్తిజూపిన దీమహారాజుగారే. ఈయన ప్రతిరూపమే యిందు మొదట వేయఁబడినది.

కాశ్మీరరాజ్యము. [1895 మేయి నెల]

కాశ్మీరరాజ్య ము త్తరహిందూస్థానములో నున్న స్వతంత్ర రాష్ట్రములలో ముఖ్య మయినది. దేశముయొక్క వైశాల్యము 80900 చదరపుమైళ్ళు. 1891 వ సంవత్సరములో జనులు 2511090 ఆదాయము. 9076000 ల రూపాయలు. ఈ దేశము పర్వతదేశము; పర్వతములు సంవత్సరములో నెనిమిది నెలలు మంచుతోఁ గప్పబడి యుండును. కొన్నిచోట్ల మంచు కరఁగి నదులుగా ప్రవహించును. అడవులలో మంచికలప పెరుగును. ఈ దేశములో భూకంపము లప్పుడప్పుడు కలుగుచుండును. 1835 వ సంవత్సరములో భూకంపము గలిగి వేలకొలఁది జనులు మృతినొందిరి. కాశ్మీరదేశము శాలువులకు మిక్కిలి ప్రసిద్ధి. 1752 వ సంవత్సరము మొదలుకొని 1819 వ సంవత్సరమువఱకును దేశము ఆఫ్ఘన్ దేశస్థులక్రింద నుండినది. 1819 వ సంవత్సరమునందు సీకులు దేశమును జయించి, 1845 వ సంవత్సరమున సీకుయద్ధము జరగువఱకును పాలించిరి. మహారాజా రణజిత్ సింగు తనవద్ద గుఱ్ఱపుదళవాయి యయిన గులాబుసింగున కీదేశము నిచ్చెను. 1846 వ సంవత్సరమునందు డెబ్బదియైదులక్షల రూపాయ లిచ్చినమీఁదట రాజ్య మాతనికి విడిచిపెట్టఁ బడినది. 1875 వ సంవత్సరమునందు గులాబ్ సింగు మృతినొండఁగా జ్యేష్ఠపుత్రుఁ డయిన రణవీరసింగు రాజ్యమునకు వచ్చెను. అతఁడు 1885 వ సంవత్సరము వఱకును ప్రభుత్వము చేసి పరలోక గతుఁడు కాఁగా ఆతని పుత్రుఁడు ప్రతాపసింగు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈతఁడు రాజ్యము తిన్నఁగా పాలించ లేదని కొంతకాలము రాజ్యమొక సభ కొప్పుగింపఁ బడినది గాని యిప్పుడు మరల మహారాజుగారి

కియ్యబడినది. ఈ దేశమునకు శ్రీనగరమురాజధాని. 1891 వ సంవత్సరమున శ్రీనగరములో 120000 ల జను లుండిరి. వీరిలో నలువది

Form a Photo by Bourne and Shepherd, Calcutta.

వేలుమాత్రము హిందువులు ; తక్కిన లక్షజనులను మహమ్మదీయులు. దేశ మంతయు నించుమించుగా మహమ్మదీయులతో నిండియున్నను, వెనుకటిమహారాజులలో నొకరు తనతండ్రి చేపజన్మమొత్తే నన్ననమ్మకముచేత దేశములో నెవ్వరును చేపలను తినఁ గూడ దని యుత్తరువు చేసిరి. ఇప్పటి మహారాజుగా రగుప్రతాపసింగు బహదూరుగారిపటము పైపుటలో వేయబడినది. ఈయన రాజపుత్రవంశజుడు. వయస్సిప్పుడు 42 సంవత్సరములు.

ఇందూరు. [1895 జూన్ నెల.]

మాశవదేశమునే యిప్పు డిందూరురాజ్య మని చెప్పుదురు. విక్రమార్కమహారాజు పాలించినప్పు డీదేశమున కుజ్జయనీనగరము రాజధానిగా నుండెను. ఇందూరుపుర మిప్పటిరాజధాని. ఈదేశమును పరిపాలనము చేయుమహారాష్ట్రప్రభువును హోల్కారని చెప్పుదురు. ఈదేశముయొక్కవిస్తీర్ణత 8400 చదరపుమైళ్ళు ; ఈరాజ్యమునందు జనులు సదిలక్షలకంటె హెచ్చుగానున్నారు; ఈదేశమువలన వచ్చేడియాదాయము డెబ్బదిలక్షలరూపాయలు. నర్మదానది యిందూరు రాజ్యములో దక్షిణమునఁ బ్రవహించి దేశమును ఫలవంతముగాఁ జేయుచున్నది.

ఈరాజ్యమును మొట్టమొదట స్థాపించినవాడు మల్హరిరావునుగొల్లవాడు. హోలనెడుగ్రామనివాసుఁ డగుటచే నతనికి హోల్కారనుపేరు కలిగినది మల్హరిరావు చిన్నతనములో నొకయధికారియొక్కగుఱ్ఱపుసేనలోఁ గొలువయి 1724 వ సంవత్సర ప్రాంతమున పీష్వాయొక్కయేనూరుగుఱ్ఱపుసేన కధిపతి యయ్యెను.

అతఁడు క్రమక్రమముగా వృద్ధి నొంది, కడపట 1765 వ సంవత్సరమున మరణము ప్రాప్తించునప్పటికి డెబ్బదియైదులక్షలరూపాయలు వచ్చురాజ్యమునకు ప్రభు వయ్యెను. అనంతర మాతనిచునుమఁడు మాలిరావు రాజ్యమునకు వచ్చి, తొమ్మిదిమాసము లయినతరువాత మృతి నొందెను. ఆతనితల్లి యహల్యబాయి యప్పుడు రాజ్యభారమును వహించి ముప్పదిపంచవత్సరములు మిక్కిలి సామర్థ్యముతోను నేర్పుతోను పరిపాలనము చేసి ప్రసిద్ధి కెక్కెను. వెనుకటిమహారాజు గారు 1886వ సంవత్సరమునందు మృతినొందగాఁ ఇప్పటి హోల్కారుమహారాజు సర్ శివాజీరావు హోల్కారు బహదూరు గారు 1886 వ సంవత్సరము జూలయి నెల 12 వ తేదీని సింహాసనమునకు వచ్చిరి. ఈయనవయస్సిప్పుడు ముప్పదినాలుగుసంవత్సరములు. మహారాజా శివాజీరావు హోల్కారుగారిరూప మీక్రిందిపటమున జూపఁబడి యున్నది:—

ప్రస్తుత హోల్కారు మహారాజుగారు.

ఇప్పటిరాజధాని యైన యిందూరునగరము 1770 వ సంవత్సరమునం దహల్యబాయిచేత కట్టబడినది. 1818 వ సంవత్సరమున రాజధాని యిచ్చటికి మార్పబడినది. 1891 వ సంవత్సరమునం దీ పట్టణమున 92000 వేల జను లుండిరి.

అహల్యబాయి. [1895 అక్టోబరు నెల]

హోల్కరుసంస్థానమును స్థాపించిన మల్హారిరావు 1765 వ సంవత్సరము వఱకును రాజ్యము చేసి యాసంవత్సరమునందు మృతి నొందెను. ఈమల్హారిరావునకు ఖండిరా వనునతఁ డేకపుత్రుఁ డయి యుండి యహల్యబాయి యనునామెను వివాహమాడి యామెవలన మాలీరా వను నొకకుమారుని ముక్తాబాయి యనునొక కొమారిత నుగని తండ్రి జీవితకాలములో 1754 వ సంవత్సరమున భిల్లులచేత చంపబడెను. అందుచేత మల్హారిరావుయొక్క మరణానంతరమున మనమఁ డయినమాలీరావు సింహాసన మెక్కెనుగాని, రాజ్యమునకు వచ్చిన తొమ్మిదిమాసములలోనే యతఁడు లోకాంతరగతుఁ డయ్యెను. అంతవఱకును వైధవ్యదుఃఖము ననుభవించుచు నేకభుక్తయయి బ్రహ్మచర్యవ్రతము నడుపుచుండిన యహల్యబాయి యప్పుడు తానే రాజ్యభారమును వహించుటకు నిశ్చయించుకొనెను. అహల్యబాయి గుణవంతురా లయినను సౌందర్యవంతురాలుకాదు; ఆమె నల్లరూపున సన్నఁగా నుండెను. ఆమెకు చదువువచ్చును, పురాణము లు స్వయముగా చదువుకొనుచుండును. అందుచే నామె పూర్వాచారములయందు విశ్వాసము కలదయి మెడయం దొక్క పట్టెడను దక్క నితరాభరణముల వేనిని ధరింపక సాధారణమయిన తెల్లబట్టను

కట్టుకొని యొంటిపూట భోజనము చేయుచు పూర్వపద్ధతిని దానములును ధర్మములును జేయుచుండును.

ఇట్టియామె స్వయముగా రాజ్యభారమును వహింప నిశ్చయించుకొన్నప్పుడు స్త్రీ రాజ్యపరిపాలనము చేయుట కిష్టము లేనివారయి పుత్రస్వీకారము చేసికోవలసినదని ప్రధానమంత్రి యైనగంగాధర జస్వంతరావు మొదలయినవారందఱు నామెకు మొట్టమొదట హితబోధ చేసిచూపిరి. ఈగంగాధర జస్వంతరావు మంత్రిమాత్రమేకాక యాచార్యపురుషుఁడు నయినందున, రాష్ట్రమునం దాతనికి మాట చెల్లుబడి యపరిమితముగాఁ గలదు. అయినను కడుపునఁబుట్టినకూతురు దుండఁగా నెవ్వనినో పెంచుకొని రాజ్యము నన్యాయక్రాంతముచేయుట కిష్టములేనిదయి యహల్యాబాయి యాతని హితబోధను వినక యుపేక్షించి తానే దేశపరిపాలనము చేయసాగెను. అంతేకాక ధనాశాపరులయిన బంధుబృందముతోను గంగాధరాది మంత్రివర్గముతోను ఆలోచింపక యామె స్వతంత్రురాలయి ప్రజాసౌఖ్యకరముగా రాజ్యతంత్ర్యము నిర్వహింపఁజొచ్చెను. అందుచేత వారువిఫలమనోరథులయి, బాలుఁ డయినస్వీకృతపుత్రుఁ డెవ్వఁడైన రాజ్యమునకు వచ్చెడుపక్షమున నధికారము నంతను తమచేతులలో నుంచుకొని ధనాకర్షణము చేయవచ్చునన్న దురాశచేత నందఱును జేరి కుతంత్రముపన్నియామెను బెదరించి తమయభీష్టమును సాధింపవచ్చు నన్న నమ్మకముతో “న స్త్రీస్వాతంత్ర్య మర్హతి” యన్న వాక్యమును స్మరణకుఁ దెచ్చుచు సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా పుత్రస్వీకారము చేసికొని రాజ్యము మంత్రుల యధీనము చేయవలసినదని యామె కొక లేఖను వ్రాసి పంపిరి.

ఉత్తరము చూచినంతమాత్రముచేత బెదరి వారికి లోఁబడుట

కామె వారనుకొనునట్లు దుర్బలాంగనగాక మనోబలమును బుద్ధిబలమును గలప్రౌఢయయి సామర్థ్యముతో తనయధికారమును జూపఁ నిశ్చయించుకొన్న రాణి యయ్యెను. ఈకుతంత్రములో గంగాధర జన్మంతరావును రాజబంధువులుమాత్రమేకాక రాజకీయోద్యోగ్యులలో ననేకులుకూడఁ జేరియుండిరి. గంగాధరజన్మంతు లంచమిచ్చి పునహా పీష్యాయగు మాధవరావుయొక్క పినతండ్రియగు రఘునాథ రావును దనపక్షమునఁ జేర్చుకొని యాతనిమూలమున నహల్యాబాయిని నిర్బంధపఱచుటకుఁ బ్రయత్నముచేసెను. అహల్యాబాయిమాత్ర మేమామోపాయములకును లోనుగాక కడవఱకును దృఢచిత్తురాలయి నిలిచి మొదటినుండియు ప్రతిపక్షుల కుతంత్రములను జాగరూకతతో చారముఖమున వీక్షించుచు తగినప్రతిక్రియ నాలోచించుచు నుండెను. ఇట్లు సర్వమును సన్నద్ధ మయిన తరువాత నామె రాజద్రోహులయిండ్లకడను వారు సమావేశ మగుతావులందును ముందుగానే సైనికులను బెట్టి, బాణములతో నిండియున్న యమ్ములపొదులను ధనస్సులను తానెక్కినయేనుఁగుమీఁదఁ బెట్టించి తానే సేనాముఖమున బయలువెడలి, రాజద్రోహులపేర “మీబెదరింపులకు నేనుభయపడి రాజ్యమును విడుతునని యెన్నఁడును దలఁపఁబోకుఁడు. నేను మహారాష్ట్రస్త్రీ నన్నమాట మఱచిపోక, మిమ్మేలినరాణికి కోపము తెప్పించినప్పుడు మీయందఱిగతియు నేమగునో స్మరణకుఁ దెచ్చుకొనుఁడు. మీరురాజద్రోహము తలఁచినట్లు నాకునిచ్చయముగా తెలియవచ్చినందున, మిమ్మందఱినిబట్టి చెఱసాలయందుఁ బెట్ట నియమించినాను” అని యుత్తరము వ్రాసిపంపెను. వారాయుత్తరమును జదువుకొని ముగించునప్పటికే యాయుధహస్తయిన రాజకీయభటులు లోపలప్రవేశించి వాఱినందఱినిబట్టుకొనిరి. అంతట గంగాధరజన్మంతు

మొదలయినవారు విధేయులయి క్షమార్పణము చేసి శరణ చొచ్చినందున. రాష్ట్రమునకు వారు పూర్వము చేసినయుపకారమును దలచి యహల్యబాయి వారినందఱిని క్షమించి విడిచిపెట్టెను.

హీనవంశమునందుఁ బుట్టినవాడయ్యును ప్రభుభక్తియు సామర్థ్యమును గల వాడయినతంకాజీహోల్కారు నామె తనసేన న కధ్యక్షునిగాఁ జేసికొనెను; వెనుకటినుండియు సంస్థానమునం దుండి ప్రజలను బాధించి లంచములు పుచ్చుకోమరఁగినదుష్టోద్యోగుల నందఱిని క్రమక్రమముగా కొలువునుండి తొలగించి వారిస్థానమున సమర్థులును న్యాయపరులు నయినవారిని నియమించెను. హోల్కారు రాజ్యమునకు వచ్చినవారిలో నింతచక్కఁగా ధర్మపరిపాలనము చేసినవారు మఱియెవ్వరులేదు.

ఆశాభంగమునొంది రాణియెడల విరక్తు లయియున్న రాజకీయోద్యోగుల తోడ్పాటు కలుగుననియు రాజ్యభారమును పూనియున్నరాణి స్త్రీజనస్వభావికమయినభీరుత్వము కలదయి తన్నెదిరిప సమర్థురాలు కాకపోవుననియు నమ్మి యుదయపురమహారాజు తనరాజపుత్రసైన్యముతో నామెరాష్ట్రముమీఁద దండెత్తివచ్చి నింబపురదుర్గము నాక్రమించుకొని తద్దుర్గాధ్యక్షుఁ డయినశివనానాను తఱిమి వేసెను. ఈవార్త చెవినిబడఁగానే యహల్యబాయి సేనాధ్యక్షులగు తంకాజీని శ్రీభాయిని అయిదువేల సేనలతో ముందుగాఁపంపి, వారి వెనుకఁ దానునుబలిష్టమైనసేనతో యుద్ధయాత్ర వెడలెను. ఆసేనానాయకులు శీఘ్రప్రయాణములు చేసి నింబపురమును మరల స్వాధీనము చేసికొని రాజపుత్రుల నక్కడనుండి పాఠదోలిరి. అహల్యబాయి గొప్పసేనతో వచ్చుచున్నదని రాజపుత్రు లామెదేశమును విడిచి తొలఁగిపోయిరి.

ఇట్లు శత్రువులను జయించినతరువాత తనప్రజలకు తఱచుగాఁ గలుగుచున్న దోపుషకాండ్రనలనియుపద్రవమును కూడ తొలఁగించి దేశమును నిష్కంటకము చేయవలెనని యామెనిశ్చయించుకొనెను. హోల్కారురాజ్యమునం దేబదివేలకంటె నెక్కువగా నున్న భిల్లులు మొదలయినవారు పెక్కుతరములనుండి దొంగతనముచేతనే జీవనము చేయుచుండిరి. ఇట్టివారిబాధను వారించి దేశక్షేమముకలుగఁజేయుటకు కృతనిశ్చయయి యామె యొక్కనాడు తనరాష్ట్రములో తస్కరబాధ లేకుండఁ జేసినవీరపురుషునకుఁ దనకొమారితనిచ్చి వివాహము చేసెదనని సభలో బహిరంగముగాఁ బలికెను. జస్వంతరావను నతఁడపుడే తా నాదుష్కరకార్యమును నిర్వహించెదనని దీక్షపట్టి తనప్రశిజ్ఞను సాధించెను. ఆమెజీవితకాలములో నాదేశమం దెక్కడను మరల బందిపోటు దొంగతనము జరగలేదు. రాణియు తానుచేసినవాగ్దానమును చెల్లించి తనకూతురయినముక్తాబాయి నాతనికిచ్చివివాహముచేసెను. కానియతఁడు చిరకాలమువివాహసౌఖ్యము ననుభవింపక యామెవలన నొక పుత్రునిమాత్రము గని పుట్టినశిశు పోయినకొంతకాలమునకు తానును కాలధర్మమునొందెను. అప్పుడు ముక్తాబాయి భర్తతో తాను సహగమనము చేసెదనని చెప్పెను. తననిమిత్తమయి యాప్రియత్నమును విడిచిపెట్టవలసినదని యామె కొమారితను బతిమాలుకొనెను. గాని ముక్తాబాయి “అమ్మా! నీవు పెద్దదానవయినావు. నీవిక చిరకారము బ్రతుకఁబోవు. నాయేకశిశువును భర్తయుఁ గూడ పరలోకగతులయిరి; నీకును వారిగతిపట్టినప్పుడు నాకు బ్రతుకు దుర్భర మగును. శౌరవముతో దేహమును విడిచెడి భాగ్యము నొకప్పుడు లభింపదు” అని పలికి తన పట్టును మానకపోయెను. అప్పటి కామెసమ్మతించి శ్మశానవాసికకు

తానుగూడ నడిచెనుగాని, కూతు రెక్కినచితి కన్న హోత్రముతగిలిం
చినప్పుడు చూచి సహింపలేక రోదనము చేయుచు మండుచున్న చితి
నుండి కొమారిత నీవలకుఁ దెచ్చెద నని ముందుకుఁ బరుగెత్తెనుగాని
బ్రాహ్మణు లామెనుబట్టుకొని వారించి వెనుకకుఁ దీసికొనివచ్చిరి.
శాస్త్రములయం దెంతవిశ్వాసము గలవారికైనను, బ్రతికియున్న
ప్రాణినిచచ్చిన పీనుఁగుతోఁ గట్టి కాల్చునప్పు డది క్రూరకృత్యమని
తోచకుండునా?

రాజ్యవై భవము ననుభవించుచుండినను, అహల్యాబాయిగర్వి
తురాలును, స్తోత్రప్రియురాలును, అసూయాపరురాలును, అయియుం
డక యీశ్వరభక్తియు పాపభీతియు కలదయి యెల్లప్పుడును పరుల
మేలునకయి పాటుపడునదిగా నుండెను. ఒకసారి యొకకవీశ్వరుఁడు
స్తోత్రపాఠములుచేయుచు నామెపయి నొకగ్రంథమును రచియించి
తెచ్చి యామెకు వినిపించెను. ఆమె యాగ్రంథము సాంతముగావిని
ముగియఁగానే “పాపాత్మురాలనయిన నేనిట్టిస్తోత్రముల కర్హురాలను
కాను” అని పలికి యాపుస్తకమును జించి యేటిలో పాఠవేయున
ట్లు తరువుచేసి, గ్రంథమును రచియించి తెచ్చిన బ్రాహ్మణుని కేమియు
నియ్యక సాగనంపెను. మనుష్యులను మోసపుచ్చి చెఱుచుటకు
స్తుతిపాఠకులను మించినశత్రువులు లోకములో మఱియొకరుండరు.

వాసియా యనుగ్రామమునం దొకసారి సీక్రమదాసను
మహాధనికుఁ డయిన వర్తకుఁ డొకఁడు సంతానహీనుఁ డయి మృతి
నొందెను. అతనిభార్య వంశము నిలుచుటకయి కొడుకును పెంచు
కొనవలెనని ప్రయత్నింపఁగా, ఆమెయనంతరి మాసోత్తంతయు
ప్రభుత్వమువారిని జేరునన్న, యుద్దేశముతో నాజనపదాధికారి యా
వితంతువు పుత్రస్వీకారము చేసికొనుటకు సెల వియ్యకుండెను.

ఈసంగతి తెలియఁగానే యహల్యబాయి పుత్రుని స్వీకరించుట కావితంతువున కనుజ్ఞ యియ్యవలసినదని యాయధికారి కు త్తరువు పంపెను.

ఇంకొకసారి కారగ్రామమునందు తల్పదాసు బారమదాసు అను నిద్దఱు ధనికులు సంఘతీలేక చనిపోయిరి. వారిభార్యలు తీర్థ యాత్రలకుఁ బోవుచు తమభర్తలు విడిచినధనమును రాజభాండా గారమునఁ జేర్చుటకయి తెచ్చి యహల్యబాయికి సమర్పించిరి. ఆమె యాధనమును గైకొనక “అక్కలారా! మీప్రభుభక్తికి మిక్కిలి నంతోషించినాను. మీధన మపేక్షింపవలసిన యక్కట లేకయే నావద్దఁ గావలసినంతధన మున్నది. ఇది మీరు మరలఁ గొనిపోయి నీళ్ళు లేనిచోట చెఱువులు బావులు త్రవ్వించుట, అన్నము దొరకని మార్గమధ్యములయందు సత్రములు వేయించుట మొదలయిన ధర్మ కార్యములకు వినియోగపఱుచుఁడు” అని చెప్పి పంపివేసెను. ఆ ప్రకారముగా వా రాధనమును ధర్మకార్యముల కుపయోగించిరి.

అహల్యబాయి తనరాజ్యములో చెఱువుగాని, నయ్యిగాని, అన్నసత్రముగాని ప్రతిష్ఠింపని గ్రామము లేదు; వేసవికాలములో మార్గమధ్యములయందు చలిపందిరులు పెట్టించి, చలికాలములో బీదలకు బట్టలు పంచిపెట్టించు చుండును; తనరాజ్యములోమాత్రమే కాక దూర దేశములయందుసహిత మామె యనేక దేవాలయములను కట్టించెను. కాశీనగరములో నున్నయిప్పటి విశ్వేశ్వరుని యాలయ మామె కట్టించినదే. ఔరంగజేబు మతోన్మాదముచేత పూర్వపు విశ్వేశ్వర దేవాలయమును పడఁగొట్టించి యక్కడ మసీదును కట్టి పఁగా నిప్పటియాలయ మీమెచే మరలఁ గట్టింపఁబడినది. ఈమె గయయందు మిక్కిలి సుందర మయిన విష్ణుపాదదేవాలయమును

గూడఁ గట్టించెను. రాజులమని పేరు పెట్టుకొన్న పురుషుల క నేకులకు బుద్ధి వచ్చునట్లుగా నిట్లు ముప్పదిసంవత్సరములు రాజ్యము చేసి 1795 వ సంవత్సరమున దీమె స్వర్గస్థుఁడై లయ్యెను.

దూర్భంగరాజ్యము. [1895 జూన్ నెల]

దూర్భంగరాజ్యము గంగానది కు త్తరమున బేహారు దేశములో నున్నది. ఈ దేశమునకు రాజధాని దూర్భంగ. ఇందు 1891 వ సంవత్సరమున 73000 ల జను లుండిరి. ఈ రాజ్య మైదుమండలము లలో చెదరియున్నది. ఈ రాజ్యముమీఁద సంవత్సరమున కిరువది నాలుగులక్షల రూపాయలు వచ్చును. సర్. లక్ష్మీశ్వరసింగు బహదూరుగా రిప్పటిమహారాజుగారు. ఈయన 1879 వ సంవత్సరమునందు

సర్. లక్ష్మీశ్వరసింగు బహదూరు.

యుక్తవయస్సును పొంది రాజ్యభారమును వహించిరి. ఈయన రాజప్రతినిధిగారి శాసననిర్మాణసభలో సభికు లయి సత్పరిపాలనము చేతఁ బ్రఖ్యాతి గాంచియున్నారు. ఈయన దేశములో పాఠశాల లును వైద్యశాలలను విస్తారముగా స్థాపింపఁబడియున్నవి. ఏడులక్షల రూపాయలను వ్యయపఱచి యిప్పటిమహారాజుగారు తమరాజ్యము లో వ్యవసాయమునిమిత్తము నీటియూధారముల నేర్పఱచియున్నారు. పయినిజూపఁబడినది మహారాజుగారిరూపము.

పండిత రామబాయిసరస్వతి. [1896 అక్టోబరు.]

ఈభరతఖండమునందుమాత్రమే కాక యమెరికాఖండము నందును యూరపుఖండమునందునుగూడ సుప్రసిద్ధురాలయియున్న పండిత రామాబాయిసరస్వతియొక్క చరిత్రమును పలువురు పలువిధముల వార్తాపత్రికలయందు వ్రాసి యుండుటచేత మే మిప్పు డావిషయమును పెంచివ్రాయక మిక్కిలిసంతోషముగా వ్రాయుచున్నాము. ఈకాంతారత్నము 1858 వ సంవత్సరము చైత్రమాసములో ననంతశాస్త్రి యను మహారాష్ట్రవిద్వాంసునకు లక్ష్మీబాయి యను విదుషికిని జనన మొందినది. ఈమెకును ఈమెసోదరునకును తల్లిదండ్రులు బాల్యమునుండియు సంస్కృతము నేర్పిరి. ఈమెతండ్రి బాల్యవివాహమునం దిష్టములేనివాఁ డగుటచేతను విదేశసంచారము చేయుచుండినవాఁ డగుటచేతను బ్రాహ్మణాచారమునకు విరుద్ధముగా దనకొమారితకు ఋతుమతి కాకముందు వివాహము చేయక విద్య మాత్రము వృద్ధిపఱుచు చుండెను. ఇట్లుండఁగా రమాబాయికి పదునాఱుసంవత్సరములప్రాయము వచ్చునప్పటికి జననీజనకు లిరువురును

లోకాంతరగతు లగుట సంభవించెను. అతట తల్లిదండ్రులు లేని
 బిడ్డ లయినరమాబాయియు సోదరుడును బైలుదేటి దేశసంచారము
 చేయుచు తోవపొడుగునను ముఖ్యపట్టణములలో నెల్ల స్త్రీవిద్యా
 భ్యాసము మొదలయినవానినిగూర్చి సంస్కృతమున నుపన్యాసములు

చేయుచుబోయి కలకత్తానగరమును జేరిరి. శ్రీమతి రమాబాయి
 యొక్క సంస్కృతపాండిత్యవిశేషమున కత్యద్భుతపడి కలకత్తానగర

ములోని పండితు లందఱును సభ చేసి యామెకు “సరస్వతి” యను బిరుదము నిచ్చిరి. ఇట్టిగౌరవము జరిగిన యల్పకాలములోనే సోదరుఁ డాకస్మికముగా పరమపదము నొందుట సంభవించెను. ఇట్లసహాయ యయినయీయవతిరత్నము కలకత్తానగరమునందు బ్రహ్మసమాజ మతస్థుఁ డయిన బిషిప్ విహితమేధావి యను ఎమ్. ఏ, బి. యల్. పట్టపరీక్షాసిద్ధుఁ డయినన్యాయవాదిని వివాహము చేసుకొనెనుగాని యాతనివలన మనోరమ యనునొకకూతురు కలిగినతరువాత పెండ్లి యైనపందొమ్మిది నెలలలోనే భర్తృవియోగమున సహితము పొందెను. ఇట్లు వైధవ్యదుఃఖము సంభవించినతరువాత మరల నీమె దేశ సంచార మారంభించి యుపన్యాసములు చేయుచు, స్వదేశము చేరి పునానగరమునం దార్యమహిళాసమాజమును స్థాపించి కొంతకాల మునకు విద్యాభివృద్ధి చేసికొనుటకయి యింగ్లాండునకుఁ బోయి యక్కడ 1883 వ సంవత్సరమున క్రైస్తవమతప్రవిష్టురాలయ్యెను. ఈమె యింగ్లాండునకుఁ బోవునప్పటి కింగ్లీషుభాషాపరి చితి లేని దయినను, బుద్ధివిశేషముచేత నల్పకాలములోనే తద్భాషా పాండిత్యమును సంపాదించి లండన్ నకలకళాశాలా ప్రవేశపరీక్ష యందు కృతార్థురాలయి, 1886 వ సంవత్సరములో నమెరికా ఖండమునకుఁ బోయి యింగ్లీషుభాషతో నక్కడహిందూదేశవితంతు వుల దుస్థితినిగూర్చి యుపన్యసించి యచ్చటివారిమనస్సు కరగించి స్వదేశమునకువచ్చి యమెరికావారి సాహాయ్యమువలన బొంబయినగ రములో 1889 వ సంవత్సరమున “శారదాసదన” మనుపేర వితంతు కాంతల విద్యాభివృద్ధినిమిత్రమయి యొకవితంతుశరణాలయ మును స్థాపించెను. ఈశారదానిలయ సంరక్షణార్థము కావలసిన వ్యయము సంతను ఐదిసంవత్సరములవఱకును తాము భరించెద

మని వాగ్దానముచేసి యమెరికావా రాప్రకారముగా చేయుచున్నారు. ఈశారదాసదనము కొన్నికారణములచేత పునానగరమునకు మార్పఁ బడి యిప్పు డక్కడ వర్ధిల్లు చున్నది. వితంతువుల విద్యాభివృద్ధినిమిత్త మేర్పఱుపఁబడినవిద్యాశాల బొంబయిరాజధానిలోని శారదాసదనము గాక కలకత్తారాజధానిలోని బారానగరమునందు శశిపాదబానర్జిగారి చేత స్థాపింపఁబడినది మఱియొకటిమాత్ర మున్నది. ఇట్టివిద్యాశాల చెన్నపురిరాజధానిలోనే లేదు. ఇతరరాజధానులలో నున్నరెండు విద్యాశాలలకుఁనుగూడ సహాయద్రవ్య మొకదాని కమెరికాఖండము నుండియు రెండవదాని కింగ్లాండునుండియు వచ్చుచున్న దేకాని హిందూమహాజనులవలన వచ్చుచుండ లేదని చెప్పటకు సిగ్గుఁ చున్నది. హిందూదేశమునం దింతమందివిద్యాధికులును ధనసంపన్నులును దేశాభిమానుల మని ఘోషించుకొనువారును ఉన్నను, దుస్థితిలో నున్న తమబాలవితంతువుల విద్యాదానమున కయినను, కొంత ధనవ్యయము చేయలేకుండుట యెంత యవమానకరము! మనదేశపు అనాధయువతులనిమిత్తము విమతస్థులయినయన్యదేశీయులు చేసెడు వితరణమును జూచియైనను మనవా రిట్టిసత్కార్యములకొఱకుఁ గొంతయాదార్యమును జూప నేర్చుకోరాదా? ఒక్కశారదాసదనము కొఱ కమెరికావా రెంతధనదానము చేయుచున్నారో చూడుడు:—

శారదాసదనమునిమిత్తమై కడచినయేడుసంవత్సరములలోను రెండులక్షలయెనుబదియేడువేలరూపాయలకంటె నధికముగా వారిచ్చి యున్నారు. మొత్తముమీఁద సంవత్సరమునకు నలుబదినాలుగు వేలరూపాయలకంటె హెచ్చుయినది. ఇదిగాక డెబ్బదిమూడువేల రూపాయలు మామిడితోఁజుకొనుట కిచ్చి యున్నారు. ఈతోట వలన వచ్చెడియాదాయముతో నిక మూడుసంవత్సరములయినతరు

వాత శారదాసదనమును స్వతంత్రముగాఁ గాపాడవచ్చు నట. ఇప్పుడు శారదాసదనమునకు మంచిమందిరము కట్టఁబడినది. అయినవ్యయములు గాక ముప్పదివేలరూపాయలవఱకును నిలువ యున్నవి. గత సంవత్సరమధ్యమున నలువదియైదుగురువిద్యార్థినులు శారదాసదనము నందుఁ జదువు చుండినను, ఆవిద్యార్థినులలో పండ్రెండుగురుకైస్తవ మతమునందుఁ బ్రవేశించుటచేత సంఖ్య కొంత తక్కువ యయి యీ సంవత్సరారంభమున నలువదియైనమందైనది. ఈచదువుకొనువారిలో ముప్పదితొమ్మండ్రు బాలవితంతువులు. శారదాసదనమునందు కైస్తవమతపోధ యేమియుఁ జేయఁబడదు. ఈపాఠశాల కైస్తవ మతాభివృద్ధి చేయుటకు స్థాపింపఁబడినది కాదు.

పండిత ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరులు. [1896 నవంబరు.]

పరోపకార పారీక్షుఁడును, దేశాభిమానమాననీయఁడును, సంఘ సంస్కరణదీక్షాదక్షుఁడును, అయిన పండిత ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగ

రులవారి పేరు వినినవా రీదేశములో చమపుకొన్నవారిలో మిక్కిలి కొందఱే యుదురు. సుప్రసిద్ధుఁ డయి కీర్తి శేషుఁ డయి యున్నయీ మహాపురుషుఁడు వంగ దేశమున మిథునాపురమండలములోని వీర సింహ మనుగ్రామములో 1820 వ సంవత్సరమున నొకబీదబ్రాహ్మణకుటుంబములో జనన ముండెను. ఈయనతండ్రి యగు రాకూరు నాథ బానర్జి మొట్టమొదట రెండురూపాయలపనిలోఁ బ్రవేశించి విద్యాసాగరుఁడు పుటునప్పటికి నెలకు పదిరూపాయలపనిలో నుండెను. విద్యాసాగరునితల్లి యగుభగవతీదేవి మిక్కిలి తెలివి గలదియుఁ బరోపకారచింత గలదియు నయి యుండెను. విద్యాసాగరుఁడు తొమ్మిది సంవత్సరములప్రాయము వచ్చువఱకును స్వగ్రామమునందలి పీఠి బడిలో దేశభాష నభ్యసించి, 1829 వ సంవత్సరము జ్యేష్ఠమాసములో స్వగ్రామమునుండి కాలినడకను తండ్రితోఁగూడ నైదామడలదూరములో నున్నకలకత్తానగరమునకు వచ్చి యచ్చట సంస్కృత శాస్త్రపాఠశాలలో గీర్వాణవిద్యాభ్యాసముచేయ నారంభించెను. ఈ బాలుఁడు మొదటి మూడుసంవత్సరములును వ్యాకరణశాస్త్ర మభ్యసించి ముగించి, అత్యంతమేధాసంపన్నుఁ డగుటచేత వ్యాకరణము తోడఁగూడ మొదటిసంవత్సరమున రఘువంశ కుమారసంభవ రాఘవ పాండవీయ భట్టికావ్యములను, రెండవసంవత్సరమున మాఘ భారవి మేఘసందేశములను శాకుంతలోత్తరరామచరిత్ర విక్రమోర్వశీయ ముద్రారాక్షస నాటకములను దశకుమారచరిత్ర కాదంబరి గద్య కావ్యములను జదివెను. ఈబాలుఁడు ప్రథమసంవత్సరపరీక్షయందుఁ ప్రథమస్థానమునఁ గృతార్థుఁ డయినందున మాసమున కయిదురూపాయలచొప్పున విద్యార్థివేతనము నొంద నారంభించి పదునేనవసంవత్సరము వచ్చునప్పటికి నెల కెనిమిదిరూపాయల విద్యార్థివేతనము నొందు

చుండెను. అప్పు డతఁ డలంకారశాస్త్రమును జనువ నారంభించి సాహిత్యదర్పణము మొదలయిన యుద్గ్రంథములను జదివి, తరువాత న్యాయదర్శనమును ధర్మశాస్త్రములను జదివి పదునేడు సంవత్సరములప్రాయ మప్పుడు న్యాయాధికారి (జడ్జి) పండితపరీక్షయందుఁ గృతార్థుఁ డయ్యెను. అతఁ డటుపిమ్మట వేదాంతశాస్త్రము మొదలయిన శాస్త్రముల నభ్యసించి వానియందు సంపూర్ణ పాండిత్యమును సంపాదించి విద్యాసాగరుఁ డన్నబిరుదు పొంది పందొమ్మిది యేడ్లవయస్సున సంస్కృతమున మంచి వచనవ్యాసమును వ్రాసినందునకై నూఱురూపాయల బహుమానమును మంచి పద్యవ్యాసమును జేసినందునకై యేఁబదిరూపాయల బహుమానమును బడసెను. ఇట్లు 1841 వ సంవత్సరముతో విద్యాభ్యాసమును మాని, ఆసంవత్సరాంతమున కాళీఘట్టరాజధానిలోని యొకయింగ్లీషుశాస్త్రపాఠశాలలో నెల కేఁబదిరూపాయల జీతముగల ప్రధానపండిత పదమునఁ బ్రవేశించి యాపనిలో నున్న కాలములో నింగ్లీషు విద్యాభ్యాసము చేయ నారంభించి యందుఁ దగినంతపాండిత్యమును సంపాదించి, 1849 వ సంవత్సరమునం దాపాఠశాలలోనే యెనుబదిరూపాయల జీతముగల ప్రధానవిలేఖత్వమును బొంది, మఱుసటి సంవత్సరమునం దచ్చటి సంస్కృతశాస్త్రపాఠశాలలో తొంబదిరూపాయల వేతనముగల సహాయోపాధ్యాయత్వమును వహించి, పయిసంవత్సరమునందే నూటయేఁబదిరూపాయలజీతముగల ప్రధానోపాధ్యాయత్వమును బడసిరి. 1855 వ సంవత్సరమునం దీయన పాఠశాలాపరీక్షకులుగాఁగూడ నియమింపఁబడి, సంస్కృతశాస్త్రపాఠశాలాప్రధానోపాధ్యాయత్వము వహించినందునకయి నెలకు మున్నూఱురూపాయలును, పాఠశాలాపరీక్షకత్వమును వహించినందునకయి యిన్నూఱురూపాయలును, నెల

కేనూఱురూపాయలజీతమును బడయుచుండిరి. ఈతఁ డీకాలములోను తరువాతను బేతాళపంచవింశతి, వంగదేశచరిత్రము, జీవనచరిత్రము, బోధోదయము, వర్ణపరిచయము, కథామాల, చరిత్రావళి, సీతావన వాసము, శాకుంతలము, ఆఖ్యానమంజరి, భ్రాంతివిలాసము, అను గ్రంథములను జేసెను. ఈతఁడు చేసినగ్రంథములలో విశేషభాగ మింగ్లీషునుండియు సంస్కృతమునుండియు హిందీభాషనుండియుఁ జేయఁబడిన భాషాంతరములే యయినను, మంచివచనశైలినివాఁడుఁ బడిన వగుటచే నవి బంగాళీభాషలో మంచివచనకావ్యములకు మార్గ దర్శకము లయ్యెను. ఈఘనుఁడు బహుస్థలములయందు బాలికాపాఠశాలలను స్థాపించి స్త్రీవిద్యాభివృద్ధి చేయుటకై విశేషప్రయాస పడెను.

నిరుపమానపాండిత్యముచేతను సద్గ్రంథరచనముచేతను సుప్రసిద్ధు లయినను, ఈశ్వరచంద్రులు శాశ్వతకీర్తిని సంపాదించినది సంఘ సంస్కారదీక్షచేతనని చెప్పవచ్చును. విద్యాసాగరుఁ డొకనాఁడు స్వగ్రామమున తనతండ్రితో మాటాడుచుండఁగా, లోపలినుండితన్ను జూడవచ్చిన యొకవితంతుబాలికను వెంటఁగొని భగవతీదేవి యక్కడకువచ్చి కొడుకును జూచి 'ఈశ్వరచంద్రా! నీవు బహుశాస్త్రములను జదివితివికదా! ఇటువంటి యనాథబాలికల పునర్వివాహము నంగీకరించుశాస్త్ర మెక్కడను నీకుఁ గనఁబడలేదా?' అని కన్నుల నీరుకార్చుచు నడిగెను. ఆమాట లాతని దయార్ద్రహృదయమునకు బాణములవలె నాటుకోఁగా నట్టివితంతుబాలికలదురవస్థనుగూర్చి పరితపించి నిర్బంధవైధవ్యమును మాన్పుటకయి పాటు పడవలెనని మనస్సులో సంకల్పించుకొని, తల్లిదండ్రులయనుమతిని బొంది శాస్త్రములను బరిశోధింప నారంభించెను. కొన్ని మాసములిట్లు తదేకదీక్షతో

ధర్మశాస్త్రపరిశీలనముచేసినతరువాత నొకనాడు పరాశరస్మృతిలో
శ్లో. నష్టేమృతే ప్రవ్రజితే క్లిబేచ పతితే పతౌ
పంచస్వాపత్సు నారీణాం పతి రన్యో విధీయతే.

అను శ్లోకము కనఁబడినప్పు డాయనకుఁ గలిగినయానందమునకుఁ
బరిమితితేదు. అంత నతఁడు 1854 వ సంవత్సరమునందు వితంతు
వివాహము శాస్త్రసమ్మతమని చూపుచు నొకచిన్నపుస్తకమును
వ్రాసి ప్రచురించెను. అందుపైని పండితులందఱును విద్యాసాగరుని
మీఁద ధ్వజమెత్తి యాతనిని నానావిధముల దూషించుచు ఖండన
గ్రంథము లనేకములు వ్రాసిరి ; ఆవఱ కాయనయెడల శౌరవము
గలజనులును దురభిమానముచే విద్యాసాగరుని ద్వేషించి దూషింప
సాగిరి ; పండితనామధారకు లనేక స్థలములయందు సభలుచేసి విద్యా
సాగరునితో వాదములుచేసి యుక్తికి ప్రతియుక్తినిగాని సహేతుక
మైన శాస్త్రసమాధానమునుగాని చెప్పలేకపోయినను సారాసారవి
చారశూన్యులైన పామరులముందఱఁ దామే గలిచితిమని జయఘోష
మిడ మొదలుపెట్టిరి ; ఇట్టిసంక్షోభమునుజూచి భయపడి యప్పుడు
విద్యాసాగరునిపక్షమువారు సహితము ప్రతిపక్షులతోఁ జేరి యాయ
నను జేయవిడిచిరి. ఇట్లు శాస్త్రపాండిత్యము గలవారుసహితము
శాస్త్రవిశ్వాసము లేనివారయి పామరులవలెనే యన్యాయపక్షము
నవలంబించి పోరాడఁజొచ్చుట చూచి విద్యాసాగరులవా రొకనాడు
“నే నింతవఱకును హిందూమతజనులకు శాస్త్రములయందు విశ్వా
సము గలదని భ్రమపడినాను ; వారు శాస్త్రవిధేయులు కా రనియు
కేవలాచారదాసు లనియు నా కిప్పుడు తెలిసినది.” అని తల్లిదండ్రుల
వద్ద నని చింతించివెచ్చునూర్చెను. అప్పుడాతనిజననీజనకులు కుమారా!
నీ వవలంబించినమార్గమును విడువక పూనినయీమహాకార్యమును

నిర్వహింపుము. మే మెప్పుడును నీకు సహాయుల మయి నీపక్షమున నుండెదము. నీమూలమున మా కేమికష్టములు వచ్చినను భరించుటకు మేము సంసిద్ధులమైయున్నాము. అయినను నిన్నొకవేళ మేమువిడిచి నను లక్ష్యము చేయకుము” అనిపలికిరి. ఈప్రోత్సాహవాక్యములచేత నాతఁ డధికధైర్యవంతుఁడయి యెన్నికష్టములు వచ్చినను తనపూని కను మానక ద్విగుణ మయినయుత్సాహముతో స్త్రీపునర్వివాహవిషయమునుగూర్చి సశాస్త్రీయముక్తివాదములు పత్రికాముఖమునఁజేసి కట్టకడపట వాదములలోఁ బ్రతిపక్షులచేఁ జేయఁబడినపూర్వపక్షముల నెల్ల ఖండించి సిద్ధాంత మేర్పరిచి “విధవావివాహ” మనుపేరుతో నొకయసదృశగ్రంథమును 1855వ సంవత్సరమునందు రచియించి, వితంతువివాహము శాస్త్రీయమనియు తత్సంతతివారు దాయార్థులనియు నిరూపించుచు రాజశాసన మేర్పడినంగాని వితంతువివాహములు జరగనేరవని తలఁచి యావిషయమునఁ గృషిచేసి 1856 వ సంవత్సరమునందుఁ గొందఱిమిత్రుల సహాయమున దొరతనమువారిచే వితంతువివాహశాసనమును జేయించిరి. ఇంతపని చేసినయాపండితా గ్రగణ్యుఁడు కేవల వాగ్వాదముతోను రాజశాసననిర్మాణప్రయత్న సాఫల్యముతోను తృప్తిపొందియూర కుండక కార్యములచేతఁగూడఁ దనపూనికను లోకమునకుఁ జూపఁ గంకణము కట్టుకొని 1856 వ సంవత్సరమునందు మొట్టమొదటిస్త్రీపునర్వివాహమునుజర పెను. సంవత్సరములోపలనే నాలుగువితంతు వివాహములు జరిగినను 1857 వ సంవత్సరమునందు సంభవించిన సిపాయులతిరుగఁబాటునుబట్టి పని కొంతకాలము నిలుపవలసివచ్చెను. మరల పని నారంభించినతరువాత 1863 మొదలు 1865 వ సంవత్సరములోపల నిరువదియైదు విధవావివాహములు జరిగినవి. ఇట్టివితంతువివాహముల నితరులలోఁ

జేయుటమాత్రమేకాక విద్యాసాగరులవారు తనకుమారుఁ డయిన నారాయణచంద్ర బానర్జీకిని వితంతువును వివాహము చేసిరి. ఈవివాహముల కయినవ్యయముల నన్నటిని తామే భరించి విద్యాసాగరుల వారప్పులపా లయిరి. అంతకుమునుపుసాయము చేసెద నున్న ధనికులైనమిత్రశిఖామణు లందఱును సమయము వచ్చినప్పుడు వెను కంజె వేసిరి. కులమువా రాయనను జాలినుండి బహిష్కరించిరి. పయినుండి వచ్చినయీకష్టములిటుండఁగా ధనాశచే వితంతువులను వివాహము చేసికొన్నమహాపురుషులుసహితము కొందఱు విధ్యుక్తముగాఁ దాము వివాహ మాడినయనాథకన్యలను విడిచిపెట్టి ప్రాయశ్చిత్తములు చేయించుకొని కులమువారిలో మరలఁ జేరి యామహానీయునిమనస్సు న కాయాసము కలిగింపఁ జొచ్చిరి. అందుచేఁ బండితులవారు వితంతువివాహములను నిలిపి యన్యాయముగా విడనాడఁబడిన యనాథకాంతలను పోషించుచు ధనసాహాయ్యము చేయుచుండిరి.

ఇట్లు వితంతువివాహములను ముమ్మరముగాఁ జేయించుచు ఋణములపా లయి యున్నప్పుడును విద్యాసాగరులవారు తమ స్వాతంత్ర్యము నణుమాత్రమును గోలుపో నొల్లని యున్నతచిత్తులగుటచే దమకును విద్యావిచారణాధికారికిని నొకవిషయములో నభిప్రాయభేదము గలిగి యాతఁడు తమ కిష్టములేనిపని నొకదానిని జేయ నియమింపఁగాఁ జేయక యేనూఱురూపాయలజీతము గల యుద్యోగమును తృణప్రాయముగా 1858 వ సంవత్సరమున విడిచిపెట్టిరి. ఇట్లు పని మానుకొని యింటఁ గూరుచున్న కాలములోనే వీరు పాఠశాలల కుపయుక్తము లగుగ్రంథములను విశేషముగా వ్రాసి వానియన్ముకమువలన నావఱకుఁ జేసినఋణముల నన్నిటిని దీర్చివేయుటయేకాక మరణకాలమునందు సంవత్సరమున కించుమించుగా

నేఁబదివేలరూపాయల వచ్చుబడి గలవారయిరి. ఈయాదాయములో విశేషభాగము నీయన దీనానాథజనసంరక్షణముకొఱకును ఇతరగుప్తదానములకొఱకును వినియోగించు చుండిరి. రాత్రిపాఠశాలలు స్థాపించుట కలీనబ్రాహ్మణులలోని బహుభార్యాత్వమును మాన్వజూచుట మొదలయిన ఘనకార్యము లనేకము లీయన చేసినవి కలవుగాని వాని నన్నిటిని నిందు వివరించుట మానివేసి బీదలగువిదార్థులయుపయోగార్థముగా కలకత్తానగరమునం దీయన స్థాపించిన హూణశాస్త్రపాఠశాలనుగూర్చిమాత్ర మొక్కమాట చెప్పి ముగించెదము. ఈవిద్యాశాలలో శాస్త్రములయందుమాత్రమేకాక ధర్మశాస్త్రములయందును పట్టపరీక్షవఱకును విద్య చెప్పించెడియేర్పాటు చేయఁబడి యున్నది. ఈదేశమున కింతయుసకారముచేసిన యీమహానుభావుఁడు 1890 వ సంవత్సరమువఱకును జీవించి తన డెబ్బదియొకటవయేట స్వర్గస్థుఁడయ్యెను. ఈయన గర్వకాపట్యముల నెఱుఁగనివాఁడయి, జనుల మెప్పున కాశపడక పామరులు తన్ను దూషించినను భూషించినను పాటిగాఁబట్టక తాను సత్కార్యమని నమ్మినదాని నెన్నికష్టములు వచ్చినను విడనాడక కడముట్టనిర్వహించుదైర్యసాహసములు గలవాఁడై, తనశక్తిసంపదలను స్వోదరపోషణార్థమేకాక లోకోపకారార్థము ధారపోసెడియుత్తమస్వభావము కలవాఁడయియుండెను. ఇప్పటివిద్యాధనసంపన్ను లీయనచరిత్రమును జదివి స్వప్రయోజనపరత్వమును విడిచి యీయనవలె పరోపకారపరాయణులయిభూమిమీదఁ దమ మనుగడను సార్థకపఱుచుకొనఁ బ్రయత్నింతురు గాక.

బదరికాశ్రమయోగి [1895 నవంబరు నెల]

బదరికావనమునందలి యొకనిర్జనప్రదేశమునం దొకయోగి యొకయాశ్రమమును నిర్మించుకొని యందు వాసము చేయుచుండెను. అతఁ డందు తపస్సుచేయుచు, మార్గాయాసపడి యాదారిని బోవఁ దటస్థించినమార్గస్థులను తనకుటీరమునకుఁ బిలుచుకొనిపోయి యన్న పానాదులిచ్చి యాదరించుచు ఋషివలె కాలము గడపుచుండెను. గడ్డమును గోళ్ళును పెంచుకొని యేకాకియయి యరణ్యావాసమును జేయుచున్న యాయోగి నెల్లవారును గౌరవించుచు మహర్షినివలెఁ జూచుచుందురు. ఒకనాఁటిరాత్రి యాయాశ్రమ సమీపమున నున్న మార్గమున నొకస్త్రీ తనకొమార్తెతోఁగూడ బండినెక్కి యేదో తొందరపనిమీఁద గ్రామాంతరము పోవుచుండెను. ఇట్లాబండి యాయాశ్రమమునుదాటి కొంతదూరముపోవునప్పటి కెవ్వఁడో యొకదొంగ మొగము కనఁబడకుండ ముసుగు వేసికొని వచ్చి యా బండిని నిలిపెను. బండిలో నున్నయాడుకూతురు రాదొంగను జూచి భయపడి వడవడ వడకఁజొచ్చెను. అప్పు డాదొంగవాడు “అమ్మా! మీరు భయపడఁబోకుండు. నేను మీకేమియు హాని చేయఁదలఁ చుకొనిరాలేదు. నాకుఁ గావలసిన వెల్లను మీనగలును ధనమును మాత్రమే. అవి మీరు నాకిచ్చివేసినయెడల నేను మీజోలికిరాను. ఇయ్యక పెనఁగులాడినపక్షమున నే నవి మీవద్దనుండి తీణకాలము లో బలవంతముగా పుచ్చుకోఁ గలను. అదిగో ఆయుధపాణు లయి యున్న నామనుష్యులను జూడుండు. మీరు నేను కోరినసొత్తు నియ్యక చిక్కులు పెట్టినపక్షమున నేనుచేసెగ చేయఁగానే వారందఱును వచ్చి మీమీఁద పడి మిమ్ము దోచుకొందురు. నాకలువంటి

శ్రమ కలుగఁజేయక వెంటనే మీనగలుదీసి నాముందు పెట్టుడు.” అని దూరముగా చెట్లక్రింద నాయుధహస్త లయి నిలుచున్న యిరు వదిమందిని జూపెను. ఆమనుష్యులను జూడగానే భయపడి బండివాఁ డును నోట మాటరాక వడకఁజొచ్చెను. అప్పు డసహాయురా లయి యున్న యాకాంత మాటుమాట చెప్పక తనయొక్కయు కొమార్తె యొక్కయు నగ లన్నియు తీసి యాదొంగవానియొడిలో వేసి బండి లోని సొమ్ముపెట్టెను వానికిసమర్పించి కట్టుబట్టలతో నిలువఁబడెను. అవి తీసికొని దొంగ తనదారిని బోయెను. బండిలోనివారును ప్రాణ ములు దక్కిన వని సంకోషించుచుండఁగా బండియు ముందుకు సాగి పోయెను. మఱికొన్నిదినముల కీదొంగవలెనే యాస్థలమునందు మఱి యొక దారిదోపిడి జరగెను. ఈసారి దోచుకొనఁబడినవాఁడు ధనికుఁ డయిన యొకపురుషుడు. అతఁడు ధైర్యశాలి యైనను, ఖడ్గహస్త లయి తమయజమానునియాజ్ఞను చెల్లించుటకు సంసిద్ధులై దూరము గా చెట్లక్రింద నిలువఁబడియున్న యాతస్కరుని సహాయులను జూచి యొంటిగాఁ దైనందునఁ దా నంతమందిని నెదిరించిన కార్యము లే దనుకొని తనసొత్తును దొంగలపాలుచేసి వెడలిపోయెను. విస్తారధన మును గోలుపోయినందున, ఆపురుషుడు పట్టరాని దుఃఖమును క్రోధ మును గలవాఁడయి యేలాగున నయిన కృషి చేసి యాదొంగలను పట్టవలెనని నిశ్చయించుకొనెను. అయినను వారిని పట్టుకొనువెరపు తోఁచక దోలాయమానమానసుడై తాను దిగినసత్రములోఁ గూరు చుండి తాను దొంగలను బట్టుకొని రాజభటుల కొప్పించి వారి నెట్లు శిక్షింపఁజేయుదునా పోయినసొత్తును మరల నెట్లు సంపాదించుకోఁ గలుగుదునా యని యాలోచించుచుండెను. ఇట్లతఁడు కూరుచుండి యుండఁగా దైవికముగా నిరువదిమంది యాయుధహస్త లయిన రాజ

భటులు తమనాయకునితోఁ గూడి యేదో రాజకార్యముమీఁద పయికిఁ బోవుచు నాఁటి మధ్యాహ్న మాసత్రములోనికి వచ్చిదిగుట తటస్థించెను. వారినిజూచి యామనుష్యుఁడు వారి యజమానునితో దనయవస్థ చెప్పకొని యేలాగుననైనఁ దనకు తోడుపడి దొంగలను పట్టుకొని తనసొత్తును దన కిప్పించి పుణ్యము కట్టుకో వలసినదని బహువిధముల దీనముగా వేడుకొనెను. ఆనాయకుఁడు రాజకార్య ముమీఁద ముందుకు సాగిపోవలసినవాఁడే యయినను వాని దీనాలాపములను ప్రార్థనను విని మనసు కరఁగినవాఁ డయి వానివెంటఁ బోయి సాయముచేయుట కొడఁబడెను. భోజనము లయినతరువాత చల్లపాటువేళ బైలుదేటివారందఱును గలిసి రాత్రికొంతప్రాద్దు పోవు నప్పటికి దొంగలు కొట్టినస్థలమును జేరిరి. కత్తులును కటారులునుధరించియున్న తమ్ముఁజూడఁగానే దొంగలు పాటిపోవుదు రని యెఱిగి వా రావఱకే యాలోచించుకొని, యీల వినఁబడఁగానే వచ్చి తమ్ము చేరునట్లు భటుల కుత్తరవిచ్చి వారిని వెనుక నడిపించి బండినెక్కి ముందు నాయకుఁడును పురుషుఁడును వచ్చిరి. బండి సమీపింపఁగానే దీర్ఘకాయుఁ డయిన యొకపురుషుఁడు వెనుకటివలె నేయీటెను కత్తిని ధరించి ముసుగు వేసికొనివచ్చి బండివాని నదలించి బండి నిలుపునుని గంభీరస్వరముతోఁ బలికెను. బండివాఁడు బండి నిలిపెను. అంతట దొంగ వెనుకవై పునకువచ్చి బండిలోని వారిని బిలిచి “మీవద్దనున్న సొమ్మంతయు నిక్కడఁబెట్టుఁడు. పెట్టనియెడల నామనుష్యులవలన మీకు ప్రాణాపాయము సంభవించును” అని చెట్లక్రిందిమనుష్యులను జూపెను. ఆమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరముచెప్పక బండిలోనున్న నాయకుఁ డిలపెట్టెను. వెంటనే మనుష్యులు పరుగెత్తుకొని వచ్చునట్లుచప్పుడు వినబడెను. ఆశ్చర్యపడి దొంగ పారిపోవజూచుచుండఁగా బండిలోనుండి

దుమికివచ్చి పురుషుడు వానిచేయిపట్టుకొనెనుగాని వాడుపట్టుతప్పిం
చుకొని తనమనుష్యులన్నవంకకుఁ బలాయితఁ డయ్యెను. నాయ
కుఁడును పురుషుఁడును వానివెంటఁ బరుగెత్తిరి. ఇంతలో సైనికు
లును వచ్చి వారిని గలిసికొనిరి. కాని యాచెట్టుక్రిందనున్న యా
యుధపాణులు పాటిపోవుటకుఁ గాని ముందుకువచ్చి తమయజమాను
నికి తోడుపడుటకుఁగాని ప్రయత్నింపలేదు. భటులువచ్చి తన్నుఁ
బట్టుకోఁబోగా దొంగ యెదురుతిరిగి నిలువఁబడి “మీరు నన్ను విడి
చిపోండు. పోనియెడల మిమ్ములనందఱిని నటికీ వేయవలసిన దని నామ
నుష్యుల కాజ్ఞాపించెదను.” అని బెదరించి పలికెను. వా రామాట
లకు బెదరక తమకు లోఁబడవలసిన దని ముమ్మాఱు పలికి కడపట
వానిమీఁదఁ బడి బల్లెములతోఁ బొడిచిరి. వాఁడు మూర్ఛితుఁ డయి
క్రిందఁబడెను. వానిమనుష్యులప్పటికిని వచ్చి తమయజమానునికి
సాయము చేయలేదు ; ఉన్నచోటనుండి కాలైనను కదలుపలేదు.
అప్పుడు నాయకుఁడు తమభటులను బిలిచి యామనుష్యులు ధరించి
యున్నయాయుధములను క్రిందఁబెట్టించి వారిని నిరాయుధులను జేయ
వలసిన దని నియమించెను. భటులాజ్ఞాపించినను వా రాయుధములు
క్రిందఁ బడవేయలేదు. భటులు కత్తులు దూసికొని యీటెలు చాచు
కొని పోయి యామనుష్యులమీఁదఁ బడఁగా నావిగ్రహము లన్నియు
ప్రాణములేని నిర్జీవప్రతిమ లయ్యెను. నిజముగానే యవి లోపల
గడ్డిపెట్టి కుట్టి మనుష్యాకారముగా నిర్మింపఁబడిన కృత్రిమమనుష్య
రూపములు గాని మనుష్యులు కావు. రంగులువేసి బట్టలుకట్టి నేర్పు
చేత నిజమయిన మనుష్యరూపము లయినట్లెల్లవారికిని భ్రమ కలుగు
నట్లుగా వానిని చెట్లక్రింద నిలువఁబెట్టగా, వానిని జూచినవా రెల్ల
దును మోసపోయి యాయుధపాణు లయిన మనుష్యులని జడిసి తమ

విత్తనముల నాదొంగకు సమర్పించుచుండిరి. ఈవింత కద్దుతపడియా పురుషుడును నాయకుడును భటులును పడియున్నదొంగను మోచు కొని సమీపముననున్న బదరికాశ్రమయోగి యాశ్రమమునకుఁ బోయిరి. పోయి పిలువఁగా నాయాశ్రమములో యోగిలేడు. అప్పుడు వా రాశవమును పర్ణశాలలోఁబెట్టి దీపము వెలిగించి తెచ్చి పయి నున్నబట్టను దీసి చూడఁగా నాదొంగయే బదరికాశ్రమయోగి యయ్యెను. అప్పు డెల్లవారికిని గలిగిన యాశ్చర్యమునకు మేరలేదు. అటుతరువాత వా రాశ్రమము నంతను శోధించి చూడఁగా నొక గుడిసెలో మూలను బహుజనులవలన దోచుకొన్నధనమును వివిధ వస్తువులును కనఁబడెను. ఆయోగిపుంగవుడు చిర కాలమునుండి పగటి పూట మస్కరియయి జపతపములు చేయుచు రాత్రిపూట తస్కరుఁ డయి కాసువీసములు గడించుచుండెను. ఎవ్వఁడును గడ్డముపెంచుట చేతను కాషాయవస్త్రములు కట్టుకొనుటచేతను నిజమైనయోగి కా నేరఁడు. యోగులమని వేషములు వేసికొనువారిలో నిట్టిమహాపురుషు లిప్పుడు సహిత మనేకులు గలరు.

సంజలపండితుడు [1896 జనవరి నెల]

కొంతకాలము క్రిందట యూరపుఖండములో నొకవిద్వాంసుఁ డుండెనట. అతఁడు పండితుఁడే యయినను కొన్నివిషయములయందు విపరీతజ్ఞానము కలవాడయి మనుష్యులయభిప్రాయములను మాటల లోఁ దెలుపుటకంటె సంజలతోఁ దెలుపుట శ్రేష్ఠతర మనియు, అట్టి సంజలభాషను బోధించుటకయి ప్రతిశాస్త్రపాఠశాలయందును తప్పక యొకపండితుఁడైన నుండవలయుననియు భావించుచు, ఒకసారి

యింగ్లాండు దేశపురాజును జూడఁ దటస్థించినప్పు డీవిషయమునే యాయనతో ప్రస్తావించెను. రాజాతనిమాటలు విని నవ్వి తమయాస్థానమున నట్టిమహావిద్యాంసుఁ డొకఁడు గలఁడనియు, అతఁడెప్పుడు తమరాష్ట్రములో బహుదూరముననున్న శాస్త్రపాఠశాలలోపండితుఁడుగా నున్నందున నాతని నచ్చటికి రప్పింప వలనుపడదనియు, వినోదార్థముగాఁ బలికెను. ఆసంజ్ఞలపండితుఁడు రాజుమాటలు నిజమని నమ్మి యెంతదూరమైనఁ దా నేపోయి యాపండితుని దర్శించి యాతనితోఁ బ్రసంగించెదనని చెప్పెను. అతఁడక్కడకుఁ బోయినయెడలఁ దనమాట యబద్ధమగునని తలఁచి రాజుముందుగానే తనసేవకులను గొందఱినచ్చటికిఁ బంపి శీఘ్రకాలములోనే రా నున్నయపూర్వసంజ్ఞలపండితుని గౌరవించి యేవోసాకులు చెప్పి పంపివేయవలసిన దనియు, ఆపని సాధ్యము కానియెడల నేదోమాయోపాయము పన్ని యాతనియభిమతము తీర్చి సంతోష పెట్టవలసిన దనియు, ఆశాస్త్రపాఠశాలాధికారులకుం చెప్పి పుచ్చెను. చెప్పినదినమున కాసంజ్ఞలపండితుఁ డచ్చట బ్రత్యక్షము కాఁగానే శాస్త్రపాఠశాలాధికారు లాతని నాదరించి తమ పాఠశాలలో నున్నసంజ్ఞలపండితుఁడు దేశయాత్ర వెడలె ననియు, అతఁ డెప్పుడు వచ్చునో తెలియదనియు, మనవిచేసిరి. అతఁడు సంవత్సరమునకు వచ్చినను తా నతనినిమిత్తమయి వేచియుండెద నని యీనూతనవిద్యాంసుఁడు పలికెను. ఈయుపాయము చేత నాతనిని వదల్చుకొనుట శక్యముకాకపోగా, శాస్త్రపాఠశాలాధికారు లొకయుపాయ మాలోచించి తమపాఠశాలలో భటుఁడుగా నున్నయొంటికంటివాని కొకనికి శాస్త్రవేషము వేసి నెత్తికొక శాలువు చుట్టి యొకకుర్చీమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టి క్రొత్తవిద్యాంసుఁ డేమి యడిగినను నోరు మెదల్చక సంజ్ఞలనుమాత్రమే చేయుచుండవలసిన

దని వానికి పోధించి, తమసంజ్ఞలపండితుడు యాత్రనుండి వచ్చెనని చెప్పి యాపండితుని వానివద్దకుఁ దీసికొని వచ్చిరి. ఈపరదేశపండితుడు పరమానందము నొంది వానివద్దకు పోయి సవినయనమస్కారము చేసి యొకవేళలు పయికెత్తి చూపెను. ఆయొక్క పండితుడును వెంటనే తనవి రెండువేళ్లు పయికెత్తిచూపెను. తరువాత సంజ్ఞల పండితుడు మూడువేళ్లు చూపెను. ఆపయి నొంటికంటిపండితుఁ డాతనిని కోపదృష్టితోఁ జూచుచు వేళ్ళన్నియు ముడిచి గుద్దఁబోయి నట్టుగా పిడికిలి యాడించెను. ఆవెనుక విదేశవిద్వాంసుడు తనజేబు లోనున్న గంగరేగుపం డొకటి పయికిఁదీసి చూపెను. దానికి మాటుగా స్వదేశపండితుడు తన జేబులోని చోడికొట్టెముక్క పయికిఁ దీసి చూపెను. క్రొత్తగావచ్చినపండితుఁ డాసమావేశమునకు సంతోషించి యొక మాటుమాటాడక విద్వత్ప్రసంగము నంతటితో చాలించి యొంటికంటిశాస్త్రీకి నమస్కారము చేసి సెలవు గైకొని యీవలికి వచ్చెను. పాఠశాలాధికారు లాతని వెంటవచ్చి తమసంజ్ఞలపండితుఁ డెట్టివాఁ డని యాతని నడుగఁగా, అతఁడు బహుసమర్థుఁ డని పలికి దేవుఁ డొక్కఁడని చెప్పుట కయి తానొక్కవ్రేలు పయికెత్తిచూపితి ననియు, ఆవిద్వాంసుడు తనభావమును గ్రహించి తండ్రియు కొడుకును నిద్దఁ జని తెలుపుట కయి రెండువేళ్లు పయికెత్తి చూపెననియు, తండ్రియు కొడుకును పరిశుద్ధాత్మయు ముగ్గురని సూచించుటకు తాను మూడువ్రేళ్లు పయికెత్తిచూపితి ననియు, ఆయ ద్భుతపండితుడు వ్రేళ్ళన్నియుముడచి యందఱు నొక్కరేయని చెప్పె ననియు, ఆయొక్కఁడే యయిన యీశ్వరుడు పరమదయాళుఁ డయి మన కావశ్యకము లయిన భోజనపదార్థములనుమాత్రమేగాక భోగార్థ మయిన యిట్టి వింతఫలములనుగూడ ననుగ్రహించె నని గంగరేఁ

గుపండును దానుజూపితిననియు, ఆయపూర్వవిద్వాంసుఁడు తత్త్వవేత్త
యయినందున భోగార్థమయిన యిట్టిపదార్థములకంటె సర్వజనోపయో
గకరము లయిన యిట్టి సామాన్యభోజనపదార్థములే శ్రేష్ఠతరము
లయిన వని చోడిరొట్టెను జూపి పరమార్థోపదేశముచేసె ననియు,
సామాన్యశ్లోకములకు రహస్యము లయిన వేదాంతార్థములను జెప్పు
మన దేశపు విద్వాంసులవలెనే యావిద్వాంసుఁడును దమ కిరువురకు
జరిగిన వేదాంతప్రసంగమునకు వ్యాఖ్యానము చేసెను. అంతట పాఠ
శాలాధికారు లావిద్వాంసుని సత్కరించి పంపివేసి లోపలికి వచ్చి
యొంటికంటిపండితుని బిలిచి మీకు జరిగినసంవాద మేమని యడిగిరి.
వాఁడు వారికి నమస్కరించి యావచ్చినపండితుఁడు పరమదుర్మార్గుఁ
డనియు, ముందుగా రాగానే యొక్కవేల్పు పయికెత్తి చూపి నీకొ
క్కటే కన్నని తన్నాక్షేపించెననియు, తాను రెండువ్రేళ్ళు చూపి
నీరెండుకన్నులకంటెను నాయొక్కకన్నే మేలయిన దని యుత్తర
మిచ్చితి ననియు, అతఁ డంతటితో నైన నూరకుండక నీవియు నావి
యుఁ గలిపిన మూడుకన్ను లగునని మూడువ్రేళ్లు చూపి మరలనా
క్షేపించెననియు, అందుపయిని తాను కోపము పట్టజాలక విడికిలిప
ట్టి యీసారి యాక్షేపించినపక్షమున ముక్కుమీఁద గుద్దెద నని
చూపితి ననియు, అతఁడు విడికిలి చూచిభయపడి మీదేశములో లేని
యీగంగరేఁగుపండు నీకిచ్చెదనూరకుండుమని పండుచూపెననియు,
తానాతనిలంచము నిరాకరించి మీదేశపురేఁగుపండ్లు వేయియయిన
ను మాదేశపు రొట్టెముక్కకు దిగఁదుడుపు పెట్టుట కయినఁ బనికిరా
వని రొట్టెముక్క చూపి తిరస్కారము కనఁబఱచితి ననియు, ఇంక
వీనితోఁ బ్రసంగించిన కార్యము లేదని తెలసికొని మాఱుమాటాడక
యాపండితుఁ డొక్క మ్రొక్కు మ్రొక్కి యోడి పాటిపోయె నని

యు, ఆవేదాంతప్రసంగమున కీయొంటికంటిపండితుడు నూతన వ్యాఖ్యానము చేసెను. ఈరెండువ్యాఖ్యానములను విని సంతోషించి పాఠశాలాధికారులు నవ్వుకొనుచుఁ దమగృహములకుఁ బోయిరి.

చంద్రహాస చరిత్రము

కుంతలదేశపురాజునకు దృష్టబుద్ధి యనునతఁడు మంత్రిగానుండెను. అతనికి మదనుఁ డనుకుమారుండును విషయ యనుకొమారితయుఁ గలరు. విషయ చక్కఁదనమునందు మాత్రమేకాక బుద్ధియుండును విద్యయుండునుగూడ ఆకాలపుస్త్రీలలో నెల్లను మిక్కిలి ప్రసిద్ధురాలయి యుండెను. ఈకన్నియకును కుంతలరాజుకూతురయినచంపకమాలికిని ప్రాణస్నేహము. వారిరువురిమనస్సులునుచంద్రహాసుఁడను సుందరపురుషునిమీఁదఁ దగిలి యుండెను. కామవికార మొక్కసారి మనస్సులోఁ బ్రవేశించినపక్షమున, దానిని విద్యయు వివేకమును మఱి యేవియు నివారింపఁజాలవు. కామాగ్ని మనస్సులో పొడచూపి ప్రజ్వరిల్లినతరువాత, అది వివేకమును జెఱిచి హృదయప్రియుని కులగుణాదులను విచారింపనియ్యదుగదా! ఇట్లాకన్నియల యుల్లములను కొల్లగొన్న యాసుందరపురుషుఁ డెల్లవారిచే గుణజ్యేష్ఠుఁడుగా నెంచఁబడుచుండినను కులహీనుఁడుగా పరిగణింపబడు చుండెను. సామాన్యముగా నెల్లవారును భావించినట్లు చంద్రహాసుఁడు కులహీనుఁడుకాఁడు. అతఁడు కేరళరాజుకొడుకు. కేరళరాజు రణనిహతుఁడుకాఁగా నాతనిభార్య సహగమనము చేసెను; రాజ్యము పరాక్రాంత నుయినప్పుడు శత్రుభీతిచేత దాది శైశవదశలో నున్నచంద్రహాసుని మాఱువేషముతోఁ దీసికొని పాఠిపోయి కుంతలదేశము చేరెను. ఇట్లు తెచ్చిన

దాది మూడుసంవత్సరములు పెంచి మృతినొందఁగా, పౌరులు కనికరము గలవారయి ముద్దులుమూటకట్టు చున్నయారాచకొమాదుని బెంచి పెద్దవానిని జేసి విద్యాబుద్ధులు చెప్పించిరి. కుంతలరాజున కాబాలునియం దపరిమితానురాగము గలిగి యుండెను. అందుచేతఁ దన మంత్రిపదమున కేమి భంగము వచ్చునోయని భయపడి యాబాలుని జంపించుటకయి దుష్టబుద్ధి బహువిధోపాయములను బన్నుచుండెను. ఒకనాఁ డతఁడు కొందఱుకిరాతులను నియమించి చంద్రహాసుని నొక మహారణ్యమున కొకమాయోపాయముచేతఁ గొనిపోయి యక్కడ సంహరించున స్లేర్పఱిచెను. ఆకిరాతు లాతని నాకర్షించి మహారణ్య మధ్యమునకుఁ గొనిపోయియు నిరపరాధి యైనయాబాలుని జంపఁ జేతు లాడక మంత్రికంటె నధికదయాళు రయి యాతని నొంటిగా నక్కడ దిగవిడిచి తమదారిని బోయిరి. ఇట్లు మహారణ్యమధ్యమున విడువఁబడి యేకాకియయి తిరుగుచు దారి గానక భగవన్నామస్మరణము చేసికొనుచుండిన చంద్రహాసుని నక్కడకు వేటకయి వచ్చిన పుళిందుఁ డనుశాబరరాజు చందనావతి యనుతనగ్రామమునకుఁ గొని పోయి భార్యయైన మేధావిని కొప్పగించి సంతానము లేనివాఁ డగు టచేత నాతనిని పుత్రప్రతినిధిగాఁ జూచుకొనుచుండెను. చంద్రహాసుఁ డాతనికడనే యుండి ప్రజాసంరక్షణపరాయఁడయి దారులుకొట్టెడు చోరులను సంహరించి వారిధనమును దెచ్చి పుళిందుని కిచ్చుచురాఁగా నతఁ డత్యల్పకాలములోనే మహాధినికుఁ డయ్యెను. పుళిందుఁడు తన రాజునకు కానుకలు మొదలయిన విచ్చి పంపుటచేత చంద్రహాసుఁడు పలుమాఱు కుంతలరాజధానికి వచ్చి పెక్కుదినములు రాజాస్థానము నందుఁ గడపుచుండెను.

మంత్రిపుత్రియు రాజపుత్రియుఁ దన్ను కామించినను చంద్ర

హాసుడు వారిమనోగతముల నెఱుంగడు. అప్పటి తనస్థితినిబట్టి యట్టి వారు తనభార్య లగుదు రన్నయాశ యాతనికి స్వప్నావస్థయందును గలుగలేదు. అతఁ డాకన్నియలను రాజధానికి వచ్చినప్పుడెల్ల ప్రతిదిన మును జూచుచుండినను, అతఁడు వారి నెప్పుడును కామదృష్టితోఁజూడలేదు. ఆకన్నియల గుణసంపత్తినిబట్టియు మహావంశసంభవత్వమును బట్టియు విద్యావివేకవిశారదత్వమునుబట్టియు వారియందు గౌరవము కలవాడయి యతఁ డప్పుడప్పుడు వారిని సందర్శించి వారితో సంభాషించుచు రాజపుత్రికలయెడ వర్తింపవలసిన యర్హమర్యాదతోవారితోననువర్తించుచుండెను. తనపుత్రిక మనస్సు చంద్రహాసునిమీఁద దగిలియుండుట నేలాగుననో కనిపెట్టి దుష్టబుద్ధియాతని నేలాగుననయిన జంపవలెనని కృతనిశ్చయఁ డయి యుండెను. ఇట్లుండఁగా నొకనాఁడు చంద్రహాసుడు పుళిందుడు తనయేలిక కయి పంపినకానికలను రాజున కర్పించి మంత్రియైనదుష్టబుద్ధిని నవినయముగా సందర్శించి యాతనికియ్య వలసినయప్పనములు చెల్లించెను. దుష్టబుద్ధి యాతనియెడల మనస్సులో ద్రోహము తలఁచి యుండినను దా నుద్దేశించిన దారుణ కర్మమును బహిరంగముగా రాజధానిలో జరప ధైర్యము లేనివాడై పుళిందునియూరికిఁ బోయి యేదో మిషమీఁద నాతనితోఁ గలహము కల్పించుకొని యాకయ్యములోఁ జంద్రహాసుని జంపి యాతని యపరిమితధనమును నపహరింపవలెనని యాలోచించుకొని, కొడుకును రహస్యముగాఁ బిలిచి తానేమి యాజ్ఞ పంపించినను తత్క్షణమే నిర్వర్తింపవలెనని నియమించి, కొంతసేనతో చందనావతికిఁ బోయెను. అక్కడకుఁ బోయినపిమ్మట నచ్చటివారివలనఁ జంద్రహాసునిపౌరుష చర్యలు విని యాతనిచేత ఖడ్గ ముండఁగాఁ దనయభీష్టమును నెఱవేర్చుకొనుటమాత్రమేకాక యాతనికిఁ గోపము తెప్పించితాను ప్రాణ

ములతోఁ దప్పించుకొని యావలఁ బడుటసహిత మసాధ్య మని తెలిసి
 కొని, దుష్టబుద్ధి మఱియొకకపటోపాయ మాలోచించి చంద్రహాసుని
 జేరఁబిలిచి మనసులోలేనిప్రేమ సంతను నాతనిపయిని జూపి మంచి
 మాట లాడి, ఒకరాజకార్యవిషయ మయినసందేశము నవశ్యముగా
 నప్పుడే తనకొడుకునొద్దకుఁ గొనిపోవలసి యున్న దనియు నట్టిమహా
 కార్యమును నాఁటిసాయంకాలములోపల నిర్వహింపఁ గలసమర్థు
 లొరులు లేకపోవుటచేతఁ బరమవిశ్వాసి యైనచంద్రహాసునినే పంప
 వలసి యున్నదనియు సందువలన నాతని కేదో గొప్పమేలు కలుగు
 ననియుఁజెప్పి యొప్పించి, 'చంద్రహాసునికిఁ దత్క్షణమే విష మొసఁగ
 వలసిన' దని లేఖవ్రాసి ముద్రవేసి చంద్రహాసునిచేతి కిచ్చి వెంటనే
 కొనిపోయి యది తనకుమారునికిచ్చి యారాత్రి తనయింటనే భుజింప
 వలసిన దని నియమించెను. ఋజువర్తనుఁ డైనచంద్రహాసుఁ డామాట
 లను నమ్మి మోసము తెలిసికోలేక యశ్వారోహణము చేసి యాక్షణ
 ముననే బైలుదేఱి గుఱ్ఱము నాతామడలదూరము పరుగెత్తించెను.
 రెండుగడియలప్రొద్దువేళ రాజధానియొద్ద నుద్యానవనమును జేరునప్ప
 టికి గుండెలుపగిలి గుఱ్ఱ మచ్చటఁబడి చచ్చిపోయెను. చంద్రహాసుఁ
 డును మార్గాయాసముచేతఁ గడు బడలినవాఁ డయి కొంచెముసేపు
 విశ్రమించి పోవచ్చునని యెంచి యొక చెట్టు మొదలఁ గూరుచుండెను.
 హాయిగా చల్లగాలి వీచుచుండుటచేత నలసియున్నయాతని కించుక
 నిద్రపట్టెను. ఆసమయమునందు విషయ తనమనస్సంతయుఁ జంద్ర
 హాసునిమీఁదనే యుండఁగా నింట నుండలేక యొంటిగానుద్యానవన
 మునకు వచ్చి విహరించుచు నొకవృక్షమూలమున శయనించి యున్న
 తనహృదయేశ్వరునిఁ గన్నులపండువుగాఁ బొడగాంచెను. ఇట్లాకస్మిక
 ముగా నేత్రపర్వము చేయుటచేతఁ బట్టరానియానందపారవశ్యము కల

దయి యింతలోఁ దేటుకొని మెల్లగా ప్రియవల్లభుని దాపునకుఁ
బోయి యాతనికి నిద్రాభంగము చేయుటకు మన సొప్పక యాతని
యొడిలోఁ బెట్టుకొని యున్నముద్రలేఖనుజూచి యామె స్త్రీజనస్వా
భావిక మైనచాపలముచేత నది యేమో చూడవలెనని పైకిఁదీసి
చూచి తనతండ్రివ్రాత యగుట కనిపెట్టి తనయన్న కేమివ్రాసి
యుండునా యన్నశంకచేత దానినివిప్పి చదివి నిశ్చేష్టితురాలయ్యెను.
తనతండ్రి తనహృదయేశ్వరునియెడల నిట్టిపాపచింత గలవాఁ డగునని
యామె యెప్పుడును దలచి యుండలేదు. అందుచేత నామె కప్పుడు
కలిగిన విషాదాశ్చర్యములకు మేరలేదు. ఆమె కప్పుడు మనస్సులో
నెంత భేదము కలిగినను విద్యావతియగుటచే దుఃఖమున కెడమియ్యక
చేయవలసిన ప్రతిక్రియ నాలోచించి తనకంటికాటుకతో మకార
మును యకారమునుగా మార్చి విషము నొసఁగు మన్నవాక్యములకు
విషయ నొసఁగు మన్నయర్థము వచ్చునట్లు చేసి లేఖ నెప్పటియట్లు
మడచి ముద్రవైచి యథాస్థానమున నుంచి తిన్నఁగా నింటికిఁబోయి
యేమిజరగునో ప్రతీక్షించుచుండెను.

క. విషమాస్త్రసమానునకున్

విష మొసఁగన్ వ్రాసెఁ దండ్రి నిర్దయుఁ డని య

వ్యిషమాక్షరపంక్తిఁ దుడిచి

విషయ నొసఁగుమనుచు వ్రాసె వేడుకతోడన్.

*

*

*

*

సీ. స్వస్తి సమస్తప్రశస్తగుణాన్వితం

డగుదుప్తబుద్ధి నిజాత్మజుడగు

మదనుదీవించి ప్రేమముగఁ బుత్తెంచిన

శుభలేక చంద్రహాసుఁడు పుళిందు

పట్టి కులాస్థానపౌరుషాధికుఁడు సి

ద్ధంబుగా మనకు నీతం డహితుఁడు

కాన సం దేహంబుమాని యీపత్రిక

వీక్షించినప్పుడె విషయనొసఁగు

మ నెఁడుపద్ధతిఁ జదివి భాగ్యంబుచేసె

నస్మదీయసహోదరి యనుచు దైన

ఘటన నారాత్రిగలుగు లగ్నంబునన వి

వాహ మొనరించె దేవేంద్రవై భవమున.

చంద్రహాసుఁడును గొంతసేపటికి మేల్కొని లేచి మంత్రిగృహమునకుఁ బోయి తాను దెచ్చినలేఖను మదనునిచేతి కిచ్చెను. అతఁ డదివిప్పి చదువుకొని యాశ్చర్యపడి తనతండ్రియాజ్ఞ నన్యథాకరింపక యారాత్రియే చెల్లెలినిచ్చి చంద్రహాసునకు వివాహము చేసెను. ఒక్కకన్నెయొక్క చదువువలన నాయుత్తమపురుషునికిఁ బ్రాణరక్షణము కలుగుటయేకాక స్వాభీష్టమును సిద్ధించి యావజ్జీవము సంతోషము కలిగెను.

ఇక్కడ మహావై భవముతో వివాహమహోత్సవము నడచుచుండఁగా నక్కడ దుష్టబుద్ధి గతరాత్రి విషప్రయోగముచేఁ జంద్రహాసుఁడు పరమపదము నొందియుండునని నిశ్చయించి మఱునాటి వేళువను దన దండుతోఁ బులిందునియిల్లు ముట్టడించి యాతనిని బంధించి ధనము దోచుకొని స్వపురమునకు వచ్చెను. ఇట్లు చేరునప్పటి కింట నడచుచున్న వివాహోత్సవము కంటఁబడఁగానే యాతనిగుండెలలో రాయిపడినది. అప్పు డల్లుఁడును గూతురును వచ్చి దుష్టబుద్ధికి నమస్కరించిరి. అతఁడు వారి నాశీర్వాదింపక తిన్నఁగా లోపలికిఁ బోయి,

క. ఏ నేమి చెప్పిపంపినఁ

దా నేపని చేసె నని మదనుఁ బిలిచి దురా

త్మా నేటిదాఁకఁ ద్రోయవు

గా నాయానతి నిదేమి గావించి తనన్.

మదనుని కోపదృష్టితోఁజూచి యొకటి పంపిన వేటొకటి యేల
చేసితివని యడిగెను. జనకాజ్ఞను దా నెప్పుడును మీఱువాఁడను
గానని యతఁ డా లేఖను దెచ్చిచూపెను. అందువిషయ యన్నపద
ముండుటచూచి యత్యద్భుతపడి త్రోవలో లేఖను విప్పి చంద్రహాసుఁ
డట్లు దిద్దియుండునని సందేహపడెను. అప్పుడు విషయ ముందుకువచ్చి
తంద్రిపాదములమీఁదఁ బడి విషమును విషయనుగా మార్చినది
తానని యొప్పుకొని మన్నింప వేడుకొనెను. చంద్రహాసుఁ డట్లు
ప్రాణపద మయినభార్యతో సుఖ మనుభవించు చుండఁగా, రాజున
కాతని పహావంశజననకథ తెలిసెను. అతని కులశీలరూప గుణాదు
లకు సంతోషించి రాజు తనకొమారితను గూడఁ జంద్రహాసుని కిచ్చి
వివాహము చేయఁగా, రాజుమరణానంతరమునఁ జంద్రహాసుఁడు
కుంతలదేశమునకు రాజయి యిద్దఱుభార్యలవలనను పద్మాక్ష మకర
ధ్వజాదు లగుకుమారులను బడసి చిర కాలము ప్రజాక్షేమకరముగా
భూపరిపాలనము చేసెను.

లక్ష్మీ శనైశ్చర విలాసము.

పూర్వకాలమునం నొకప్పుడు లక్ష్మీదేవికిని శనైశ్చరునకును
గొప్పవివాదము సంభవించెగట; లక్ష్మీ యెవ్వరో శనియెవరో తెలి
యనివారు మనదేశములో నెవ్వరో కాని యుండరు. భాగ్యాధి దేవత

యైనలక్ష్మీదేవియొక్క కటాక్షవీక్షణ మెవ్వరి మీఁదఁ బ్రసరించునో వారెల్ల లక్ష్మీపుత్రు లయి సమస్తసంపదలతోను మలదూఁగు చుందురు. ఆమెయనుగ్రహ మించుక తొలఁగి యభాగ్యాధిదేవతయైన శనైశ్చరునిదృష్టిప్రసార మొక్కింత యెవ్వరిమీఁద సోకునో వారెల్ల దరిద్రతాపుత్రు లయి సమస్తకష్టములతోను గొట్టఁడుచుందురు. లక్ష్మీశనైశ్చరుల కిరువురకును స్వభావముచేతనే పరస్పరబద్ధవైరము. లక్ష్మీ యుండినచోట శనైశ్చరుఁ డుండఁడు; శనైశ్చరుఁ డుండినచోట లక్ష్మీ నిలువదు. బద్ధవైరముగల వీ రిరువురిపోరాటములలో జయాపజయములు సందిగ్ధము లయి యొక్కప్పుడు లక్ష్మీకిని మఱి యొక్కప్పుడు శనికిని గెలుపు కలుగుచుండునుగాని పురుషుఁ డగుటచేత సాధారణముగా శనైశ్చరునకే విజయ మెక్కువ కలుగుచుండును.

జయాపజయములు పర్యాయమున మాఱిమాఱివచ్చుచుండుటచేతఁ దనకు జయము కలిగినప్పుడు లక్ష్మీ తాను గొప్పదానననియు, తనకు జయము కలిగినప్పుడు శని తాను గొప్పవాఁడననియు, గర్వపడుచు నాత్మస్తుతులుచేసికొనుచుందురు. ఈగొప్పతనమునిమిత్తమయి యొకసారి యన్యోన్యకలహము సంభవించినప్పుడు మన యిరువురిలో నెవరుబలబంతులో యెట్లు నిర్ణయింపవచ్చు నని శనైశ్చరుఁ డనెను. మధ్యస్థుల నెవ్వరినైన నడిగి వారు చేసినతీర్పునకుభయము బద్ధులమయి యొప్పుకొందుమని లక్ష్మీ పలికెను. మన యుత్కృష్టనికృష్టభావములను నిర్ణయించి సిద్ధాంతము చేయ సమర్థుఁడైనమహానుభావుఁ డెవ్వఁడని శని యడిగెను. ఆమహాకార్యమునకు న్యాయపరిపాలన దత్తుఁడయియున్న శ్రీవత్సమహారాజర్హతముఁడని లక్ష్మీ యుత్తరమిచ్చెను. అతఁడు మధ్యవర్తిగా నుండుటకు నేనంగీకరించితి నని శని తలయెగరవై చెను. ఇట్లయిరువురును శ్రీవత్సునిమాధ్యస్థ్య

మున కొప్పుకొని యాతనిని తీర్పరినిగా నేర్పఱచుకొని తిన్నగా రాజాస్థానమునకు నడిచిపోయి కొలువున్న యాతనిని సందర్శించి యాతనిచే నర్హసత్కారములను బొంది యిద్వరు నాతని జూచి మాలో నెవ్వరు గొప్పవారో చెప్పవలసినదని యడిగిరి. అతఁడు వారి మొగములయెదుట నేమి చెప్పటకును దోచని వాఁడయి యేమని చెప్పిన నెవ్వరికిఁ గోపము వచ్చునో యనిశంకించి కొంతతడ వాలో చించి వారిని తప్పించుకొను సాధనమును గానక తుదకతఁ డాయిద్దరి లో లక్ష్మీయేయధికురాలని తడఁబడుచుఁ జెప్పెను. ఆమాటలకు లక్ష్మీ సంతోషించెను. లక్ష్మీప్రియుఁడయి యుండుటచే నట్లు పక్ష పాతబుద్ధిచేఁ బలికెనని శనైశ్చరుఁ డారాజుపై మహాగ్రహవ్యగ్రుఁ డయ్యెను. అంతట “నీకాశ్రయరాల్తై యున్న యీలక్ష్మీయే నిన్ను రక్షించునుగాక! అన్యాయమైనతీర్పు తీర్చిన పాపఫలమును నీవు శీఘ్ర కాలములోనే చేచేతఁ గుడువఁగలవు” అని పలుకుచు దత్త ణముననే శనిగాఁడు కోపముతోఁ గొలుపు వెడలిపోయెను.

శనియొక్కకోపమునకు భయపడి రాజు వడవడ వడఁక నారంభింపఁగా లక్ష్మీయాతని నూరార్చుచుండెను. లక్ష్మీయొక్కప్రాపు చూచుకొని కదా రాజు తన్ను లక్ష్మ్యముచేయక యవమానపఱచెనని యెంచి శనైశ్చరుఁడు నాఁడు మొదలుకొని లక్ష్మీ నాతనిగృహము నుండి వెడలఁదోలుట కయి సర్వప్రయత్నములను జేసెను. ఆకూర్చుని థాటికిఁదాశఁజాలక సంచలించి యచ్చటనిలువలేక విచారముతో వెడలి పోవుచు లక్ష్మీదేవి రాజును జూచి మంచికాలము వచ్చినప్పుడు మరల వచ్చి సుఖపెట్టెద నని ధైర్యము చెప్పి తొలఁగి పోయెను. అంతట పరరాజు లాతనిరాజధానిపై దండెత్తి వచ్చి పట్టణము నాక్రమించు కొనిరి. అతఁడు లక్ష్మీయొక్కసాహాయ్యమును వేఁడెనుగాని యాతని

కామెదర్శనము లేక కోరనిదే వచ్చి దర్శన మిచ్చును వచ్చినయామె
యప్పుగా రగుపెద్దమ్మగారిదర్శనముమాత్రమే పలుమాలు సంభ
వించుచు వచ్చెను. అప్పుడు రాజు భార్యాసహితముగా కోటలోనుండి
తప్పించుకొని యీవలంబడి ప్రాణములుమాత్రము దక్కించుకోగలి
గెను. ఇప్పుడు పూర్వపులక్ష్మీకటాక్షచిహ్నములలో భార్యదేహమున
నున్ననగలుదక్క మఱి యేమియు నిలిచి యుండలేదు. సమస్తసంపద
లును విడిచినను కష్టసమయమునందు భార్య యైనచింతాదేవిమా
త్రము మహాపతివ్రత యగుటచేత నాతనిని విడిచి పోలేదు. పుట్టి
నింటికిఁ బోవలసిన దని యతఁ డామె నెన్నివిధములఁ బ్రార్థించినను
భర్తను విడిచి యుండుటకు చింతాదేవి యొడంబడక రాజువెంటఁబడి
యడవులకు నడిచెను. ఇట్లాదంపతు లర్థరాత్రమునందు పురమువెడలి
శత్రువులు తమ్ము వెంబడింతు రేమో యనుభయముచేత నడవులఁ
బడి నడుచుచుఁ దెల్లవాలునప్పటి కొకయేటిదరిని జేరిరి. నగలనుబట్టి
యానవాలుపట్టి తమ్మెవ్వరైనఁ బట్టుకొందురో యనుభీతిచేత వా
రావఱకే యాభరణములను దీసి బట్టమూటలోఁ గట్టి దాపున నుంచు
కొనిరి. వా రామేలు చేరునప్పటికి నీటిలో నొకసంగడిమీఁద నొక
ముసలివాఁడు కూరుచుండి యుండెను. వారు వానియొద్దకుఁ బోయి
తమ్మేలు దాటింపవలసిన దని కోరఁగా వాఁడసంగడి యిద్దఱుమను
ష్యులకంటె నేమాత్ర మెక్కువబరువు పడినను మునిగిపోవు ననియు,
అందుచేతఁ దాను మూట నొక్కసారియు వారిరువురిలో నొక్కొ
క్కరి నొక్కొక్కసారియు నేలు దాటించెద ననియు పలికి యొప్పించి
ముందుగా మూటను గైకొని యావలియొడ్డు చేరి యక్కడనుండి
పాటిపోయెను. మఱికొంతసేపటికి సంగడివాఁడువచ్చి వారివలన యావ
ద్యుత్తాంతమును విని జాలిపడి దొంగ మోసము చేసినందున కయి

వగచి వారి నేలు దాటించెను. వారు గొప్పగా బ్రతికినవారగుటచేతఁ గట్టపడలేక రెండుమూడుదినములు శుష్కపవాసములు చేసి యాకలి బాధచేత నీచవృత్తికి లోబడి ప్రాణములు రక్షించుకోవలసినవారయి యాయేటిసమీపమున నున్నయొకబోయపల్లెఁ జేరి యందలి జనుల తోడఁగూడ కట్టెలుకొట్టి విక్రయించి జీవనముచేయవలసినవారయిరి. వారిసద్వర్తనమును పరోపకారచింతనమును జూచి యాపల్లెలోనివారందఱును వారియెడ నత్యంతానురాగము గలవారైరి. అక్కడ వారికి దారిద్ర్యదేవతసహితము సహనము తృప్తి మొదలైనయనేక నూతనగుణములను నేర్పినది. ఇట్లుండఁగా నొకనాఁడు కట్టెలు కొనుట కయి మహాధనికుఁ డయినయొకవర్తకుఁ డాగ్రామమునకు వచ్చి రెండవరతీదేవివలె నున్నచింతాదేవిని జూచి కామించి యామె నేదో మాయోపాయముచేతఁ దీసికొనిపోవలెనని యాలోచించి యొక కపటనాటకము పన్నుకొని భర్త కట్టెలు కొట్టుట కయి యరణ్యము నకుఁ బోయి యున్నప్పుడు వారియింటికిఁ బోయి దీనముగా నేడ్చుచు “ఓ పరమపావనీ ! నాకట్టలపడవ మెట్టపట్టి యెంద తెన్నివిధములఁ బ్రయత్నము చేసినను గదలకున్నది. జ్యోతిష్కులు ప్రశ్నచూచి “యాగ్రామములో చింతాదేవి యనుమహాపతివ్రత యున్నది. ఆమె యొక్కసారి పడవలో నెక్కి సరకులమీఁదఁ జేయివై చినఁగాని నీపడవ కదల దని సెలవిచ్చినారు. కాబట్టి నావెంట వచ్చి యొక్కసారి నీ చల్లనిహస్తమును నాసరకులమీఁద వైచి నన్నురక్షింపుము. ఈ పుణ్యము కట్టుకొని యరగడియలో నీవు మరల నింటికి రావచ్చును” అని బహువిధముల వేడుకొనెను. ఆమె మాయలును మర్మములును దెలియనిముగ్ధ యగుటచే వానితేనెమూటలు నమ్మి మోసపోయి వాని వెంటఁ జని పడవలో నెక్కెను. అదుప్పుఁ డామె పడవలో నెక్కఁగానే

తనమనుష్యులచేత పడవ త్రోపించుకొని తనయూరిదారి పట్టెను. ఊణకాలములో పడవ యదృశ్య మయ్యెను.

శ్రీవత్సుఁడు కట్టెలుకొట్టి యెండఁబడి యలసి రెండుజాముల కింటికి వచ్చునప్పటి కింట భార్యలేదు. ఎవ్వరినడిగినను ఆమె జాడ చెప్పవారొక్కరును గానఁబడలేదు. అతఁ డంతట నొంటిగా నేడ్చుచు బయలువెడలి యాయేటిదరినే వెదకుచు నడువఁజొచ్చెను. ఇన్ని నాళ్ళును గట్టము లెన్నివచ్చినను అనుకూలవతి యగుభార్యచెంత నుండుటచే నామహారణ్యమును స్వర్గతుల్యమయి మహాసుఖదాయక మయ్యెను. అది మహారణ్య మగుట భార్యవియోగము నొందిన యాతనిమనస్సున కిప్పుడు తోఁచెను. ఇట్లుతఁడు దుర్భరమైన దుఃఖభారముతో నడచుచుండఁగా బాహుపురమునందు స్వయంవరమహోత్సవ మొకటి నడుచు చుండెను. అతఁడు చూడవచ్చినగుంపులోఁజేరి యొకమూలనిలువఁబడియుండెను. అప్పుడు చేతితో పుష్పదామమును దాల్చి బాహుపురాధీశ్వరునికూఁతు రైనభద్రాదేవి వరుని వరించుట కయి యచ్చటికి వచ్చెను. ఆమె చెలికత్తెలు పేరుపేరువరుసలవివిధదేశాధీశులను వర్ణించి చూపు చుండఁగా తన్నువరించునుదన్నువరించునని మనస్సులో నువ్విఘ్నముచున్న యారాచవారి నెవ్వరిని గైకొనక దాటి పోయి శ్రీవత్సరాజున్నస్థానమునకు వచ్చిరూపమును ధరించిన మన్మథునివంటిచక్కఁదనము గలవాఁ డయ్యును బ్రచ్చన్నవేషముతో నివురు గవిసిననిప్పువలెఁ బ్రకాశింపక యొకమూల గుంపులో నిలువఁబడి యున్న యాతని మొగమువంకఁ దేటిపాఱఁ జూచి తనచేతిలో నున్నపూలదండ నాతనిమెడలో వేసెను. రాజపుత్రిక కట్టెలమ్ముకొనువానిని వరించెనని గుంపులోనుండి కలకల మొక్కటి పిక్కటిల్లి మిన్నుముట్టెను; ఆచిన్నదానిచర్య కెల్ల వారును ముక్కులమీఁద వ్రే

భువై చుకొని యద్భుతపడసాగిరి. శ్రీవత్సుడుసహితము తా నెదురు చూడని యా స్వయంవరమున కాశ్చర్యపడి తెల్లపోయి చూచు చుండెను. తనకూతురు కులముతక్కువవానిని గోరుకొనుట తన కవ మానకరముగా నెంచుకొని సిగ్గుచే రాజు తల వంచుకొనెను. అయి నను మించినపనికి వగచిన ప్రయోజనము లేదు. రాజధర్మమునుబట్టి స్వయంవరమునఁ గన్య కోరుకొన్నవరుని భర్తనుగా నంగీకరించి తీట వలెను. ఎవ్వరిచిత్త మెవ్వరిమీదికిఁ బోవునో యెవ్వ రెఱుఁగఁ గలరు ? యువతులమనస్సులు సాధారణముగా రూపవంతునిమీదికిఁ బోవునన్నలోకోక్తి సత్యమే యయి యుండును.

ఇట్లు కొంతకాలము విజయ మొంది శనైశ్చరుడు నిరంకు శాధికారము చెల్లించినతరువాత మరల లక్ష్మీకి విజయము కలుగుట కీస్వయంవరము సూచకముగా నుండెను. రాజు కూతురు తనకు బంధు వర్గములోఁ దలవంపులు తెచ్చినదని భావించి యామెమొగము చూడ నొల్లక తనయిల్లు వెడలనడవ నిశ్చయించుకొన్నవాడయి దుర్భేద్య మయినపుత్రికాస్నేహపాశమును పూర్ణముగా త్రెంప నేరక కొంత మంది పరిచారకులను కొంతధనమును ఇచ్చి పారిని మఱియొకగ్రామ మునకుఁ బంపెను. వారిట్లు సపరివారముగా నేటియొడ్డుననుండి పోవు చుండఁగా నొకపడవలోనుండి యాడుకూయి వినబడెను. ఆయూర్త స్వరమును గుఱుతిడి శ్రీవత్సుడు తిన్నగా పడవవద్దకుఁ బోయినప్పు డందున్న చింతాదేవి భర్తముఖమును జూచి పెద్దపెట్టున నేడ్వఁ జొచ్చెను. అంతటఁ బరిచారకులుసహితము తారసించి శ్రీవత్సునివలన జరిగినమోసమును డెలిసికొని దుర్మార్గుఁ డయినయావర్తకుని బట్టి, పెడ తెక్కలు కట్టి రాజునొద్దకుఁ గొనిపోయిరి. ఆతుచ్చవణిజుడు తప్పించుకొని పడవను వేగముగా నడిపించి పాటిపోఁ జూచెనుగాని

వెనుకటివలెగాక పడవ యీసారి నిజముగానే మెట్టపట్టినందున నా పని సాధ్య మయినది కాదు. దండనమునిమిత్తము పంపఁబడిన వర్తకునిమూలమున బాహుపురాధీశ్వరుఁడు విచారణలో తనయల్లుని పూర్వవృత్తాంతమును దెలిసికొని యతఁడు మహాకులీరుఁ డయినందు నకు సంతోషించి జ్యేష్ఠభార్యాసహితముగా నల్లుని తనగృహమునకు రప్పించి మహావైభవముతో వివాహమహోత్సవము నడపెను. ఈ లోపల శ్రీవత్సునిరాజ్య మాక్రమించుకొన్నశత్రురాజు ప్రజలను పీడించి దుష్పరిపాలనముచేయ నారంభించినందునఁ బ్రజ లాతనిమీఁద దిరుగఁబడి మరల శ్రీవత్సుని దెచ్చి సింహాసన మెక్కించుట కయి యాతనినిమిత్తము వెదకుచువచ్చి బాహుపురమున నాతనిని గలిసి కొనిరి. బాహుపురాధీశ్వరుఁడు తగినసైన్యమును తోడిచ్చి పంపఁగాఁ దనపురజనులవెంటఁ బోయి శ్రీవత్సుఁడు శత్రురాజును జయించి రాష్ట్రము వెడలఁదోలి తనయిద్దఱుభార్యలతోను జిరకాలము రాజ్య సుఖ మనుభవించెను. అంత లక్ష్మీ మరల పూర్ణవిజయము నొంది యాతనియింటినుండి శనైశ్చరుని వెడలఁగొట్టి తానచ్చట స్థిరనివాస మేర్పఱుచుకొనెను. కష్టమనుభవించినమీఁదట వచ్చిన సుఖమగుటచే నిప్పుడది రాజునకు వేయిరెట్లధికభోగ్యముగా కనఁబడెను. ఈకథ నిజ మయిన దయినను గాకపోయినను బ్రతిమనుష్యునకును బర్యాయమునఁ గష్టసుఖములు వచ్చుచుండుట సహజమనియు, కష్టములు వచ్చినప్పుడు మనుష్యుఁడు నీతిమాలి ప్రవర్తింపనియెడల మరల సంపదను బొంది సుఖపడుననియు, నీతిని బోధించుచున్నది.

నీ తి క థ లు

1. ప్ర తి ధ్వ ని

ప్రతిధ్వనియన నెమోయెఱుగనియొక బాలుఁ డూరి బై లినొక నాఁడాడుకొనఁబోయి యొకకొండసమీపమున “ఓ” యనియఱచెను. అప్పుడా బాలుని కాకొండవై పుననుండి “ఓ” యని మరలప్రతిశబ్దము వినఁబడెను. అది విని యద్భుతపడి తన్నెవ్వఁడో మఱియొక బాలుఁడు వెక్కిరించుచున్నాఁ డనుకొని యా బాలుఁడు “నీవెవ్వఁడవు?” అని కేక వేసెను. “నీవెవ్వఁడవు?” అని వెంటనే మరల కేకవినఁబడెను. వినబడఁ గానే “నీవు వట్టిపనికిమాలినవాఁడవు.” అని యా బాలుఁడు కోపముతో నఱచెను. “నీవు వట్టిపనికిమాలినవాఁడవు.” అని యఱపు మరల వినవచ్చెను. ఆపై నికోపమాపుకోలేక యా బాలుఁడు బహువిధములఁ దిట్ట నారంభించెను. తిట్టినతి ట్టెల్లనొక్కయక్షర మయిననుమాఱక ప్రతిధ్వ నిమూలమున సరిగా మరలవినఁబడ జొచ్చెను. దానికి సహింపలేక వాఁడు తన్నట్లు మాఱుతిట్టిన బాలునిబట్టికొట్టవలె నని చెట్లలో నెల్ల వె దకెనుగాని యెక్కడ నెవరునుగానరా లేదు. అందుమీదఁ మఱింతరో షముగలవాఁడయి యా బాలుఁడేడ్చుచుఁ దిన్నఁగా తల్లివద్దకింటికిఁ బరు గెత్తుకొనిపోయి “అమ్మా! ఒకదుష్ట బాలుఁడు కొండవద్ద చెట్లలో దాఁ గియుండి నన్నుఁదిట్టెను” అని మొఱ్ఱ పెట్టుకొనెను. వానిమాటలనుబట్టి తల్లిసత్యమును గ్రహించి “అబ్బాయీ! ఆకొండదగ్గఱ నిన్ను నీవేతి ట్టుకొన్నావుగాని మఱియెవ్వరును నిన్నుతిట్టలేదు. అక్కడ నీవువిన్నది నీమాటల ప్రతిధ్వనియేకాని వే తేదియుఁ గాదు. ఆచెట్లవద్ద నీవట్లుతి ట్టక మంచిమాటలాడి యుండినపక్షమున, నీకుమరలమంచిమాటలే వినఁబడియుండును. ఈలోకములో నెల్ల వారికి నిట్లే సంభవించుచుండు

ను. మనమితరులయెడల నెట్లు ప్రవర్తింతుమో మనయెడల నితరులట్లు ప్రవర్తింతురు. మనము మంచి మాట లాడి యాదరించిన పక్షమున వారును మనలను మంచిమాటలాడి యాదరింతురు. వారిని మనము కానిమాట లాడి యవమాన పఱచినపక్షమున మనలను వారును కానిమాట లాడి యవమానపఱుతురు. లోకమునెడనీ వెట్లు వర్తింతునో నీయెడల లోక మట్లు వర్తించును. కాబట్టి ముందెప్పుడును నీవునీనోటనుండి పరుషవాక్యములు రానీకుము” అని కుమారునికి బుద్ధి చెప్పెను.

2. ప రో ప కా ర ము

యుద్ధమునందు గాయ పడినయొక భటుడు తనయూరికిఁ బోవుచు చంక కఱ్ఱలతో కుంటుచువచ్చి దారిలో నొక గ్రామమునం దొక సత్రములో దిగెను. అతఁ డక్కడ రోగపడి నేలఁబండుకొని కదలలేక బాధపడుచుండెను. ఒకనాఁడొక బీదబాలిక యాదారిని బడికిఁ బోవుచు వానిదురవస్థనుజూచి జాలిపడిన దయి వానియొద్దకుఁబోయి యాదరించి భోజనమునిమిత్తమయి నిత్యమును వారికి రెండుడబ్బులు తెచ్చి యిచ్చుచుండెను. ఒకనాఁ డాబాలిక తనకు డబ్బులియ్యవచ్చినప్పుడు భటుఁ డాచిన్నదానిని జూచి దీనవదనముతో “అమ్మాయీ! నీతల్లిదండ్రులు బీదవారని నేను నేడేవిన్నాను. ప్రతిదినమును నాకిచ్చుచుండు ట కిన్నిడబ్బులు నీకెక్కడినుండివచ్చినవో దాచక నాతో నిజము చెప్పు. న్యాయమార్గమున నీవు తెచ్చియియ్యలేనిడబ్బుతో పొట్టపోసికొనుటకంటె పస్తండి ప్రాణములు విడుచుటయే నాకు పరమసమ్మతము.” అనికన్నులనీరు పెట్టుకొనెను. “ఆవిషయ మయి నీవు విచార పడవలసినపని లేదు. నేను నీకిచ్చినది నాన్యాయార్జితవిత్తమేకాని

యక్రమముగా సంపాదించి తెచ్చినదికాదు. నిత్యమును నేనీపొరుగు గ్రామములో నున్న పాఠశాలకుఁ బోయి చదువుకొను చుండును. నేను బోయెడిదారిప్రక్కను పెద్దయడవి యున్నది. ఆయడవిలో రేగుచెట్లు విస్తారముగా నున్నందున, నేనింటివద్ద మఱింతముందుగా బైలుదేటి పోయి చిన్నబుట్టెడు రేగుపండ్లుకోసికొనిబడిలోనిబాలురకునుబాలికలకును విక్రయించి ప్రతిదినమును రెండేసిడబ్బులు సంపాదించును. నేను నీకిచ్చునవియాడబ్బులే. ఈసంగతినాతల్లిదండ్రులకుఁ దెలియును. వారిందునిమిత్తమయి నన్నేమియు ననదు. లోకములో మనకంటెనుదరిదులుందురు కాబట్టి మనము మనకున్నదానిలోనే కొంత యితరులకుఁ బెట్టితోడుపడుచుండవలె నని వారెప్పుడును నాతోఁ జెప్పుచుందురు.” అనియాబాలిక పలికెను. అప్పుడాభటుఁడు తనకన్నులనుండి యానంద బాష్పములు జలజలరాలఁగానాబాలిక మొగమువంకఁజూచి “ఈపరోపకారబుద్ధికై ఈశ్వరుఁడు నీకును నీతల్లిదండ్రులకును శుభములిచ్చును గాక!” అని యాశీర్వదించెను. ఇట్ట మున్నచో బీదవారుసైతము తమ కున్నదానిలోనే యితరులకు చేతనైనసాయము చేయవచ్చును.

ఇట్లుండఁ గా మఱునాఁ డొకగొప్ప యుద్యోగస్థుఁ డాగ్రామముదారినిపోవుచు తనగుఱ్ఱమునకు నీళ్ళు పెట్టించుట కయి యాసత్రమువద్దనిలిచి, అందున్న యావ్యాధిగ్రస్తునిజూచి యానవాలుపట్టి చేరఁబోయి వానివలన సమస్తమును విని యాశ్చర్యపడి “నిన్నెన్నఁడు నెఱుఁగని యొకబీదబాలికయే కష్టసమయమునందు నీకింత సాహాయ్యము చేసినప్పుడు, నేనలో నంతకాలము నీ కధికారినయి యుండి నీచేత పనిగొనుచుండిననేను చూచి యూరకుందునా?” అనిపలికి యప్పుడే సత్రపు యజమానుని బిలిపించి యాభటునివ్యాధి కుదిరి చేహము స్వస్థపడువఱకును గావలసినధన మాతనిచేతి కిచ్చి వానికి సనుస్తాప

చారములును జరుపుట కయి తగినయేర్పాటు చేసెను. అట్లేర్పాటు చేసినతరువాత నాసేనాధిపతి సత్రపువానినడిగి దారి తెలిసికొని యాబీదచిన్నదానిగుడిసెవద్దకు తిన్నఁగా నడిచిపోయి తల్లితండ్రులవద్దఁ గూరుచున్న యాబాలికను జూచి “అమ్మాయీ! నీపరోపకారచింత కు నేనెంతో సంతోషించినాను. వృద్ధుఁ డయినయారోగపీడితునకు నీవెన్నోడబ్బు లిచ్చియున్నావు. నీవు వాని కెన్ని రాగినాణెము లిచ్చి తినో యంతకుద్విగుణముగా నివిగో నేను నీకు బంగారునాణెముల నిచ్చెదను. ” అని యొకవరాలసంచిని చేతి కిచ్చెను. ఆచిన్నదానితల్లి దండ్రు లత్యద్భుతపడి “అమ్మా ! ఇంతసొమ్ము పుచ్చుకొనుటకు మే మర్హులముకాము—” అని యేమో పలుకుచుండఁగా వారిమాట సాంతముగా వినక “మీరు చేసిన యుపకారమున కీబహుమూనము చాలదు. మీకర్హ మయినబహుమూనమును ముందు దేవుఁడు దయ చేయును. ” అనుచు వెడలిపోయెను. పరోపకారము చేయువారి కిహ మునందును బరమునందునుగూడ మేలు కలుగును.

3. వెలలేని చిన్న మూలిక

సీత, తార, అను బాలిక లిద్దఱు కూరగాయలగంపలను నెత్తి మీఁద నెత్తుకొని తోటలోనుండి యింటికిఁ బోవుచుండిరి. సీత నవ్వు చు వేడుకమాటలాడుచు సంతోషముతో నడుచుచుండెను. తార మూల్గుచు విసుగుకొనుచు మొగము మాడ్చుకొని నడుచుచుండెను. అప్పుడు వారిలో నొండొరుల కిట్లు సంభాషణము జరగెను.—

తార-సీతా! నాగంపకంటె నీగంప బరువు తక్కువకాదు; నాకంటె నీవెక్కువ బలముగలదానవును గావు. నీకెట్లు నవ్వువచ్చు చున్నది ?

స్తీత—నీవు చెప్పినదంతయు సత్యమేకాని నాగంప బరువుతగ్గుటకై పైని నేనొక చిన్నవెలలేనిమూలిక వేసియున్నాను. అందుచే నాకాయాసము తోచకున్నది.

తార—అందుచేతనా నీవింత నిర్విచారముగా నున్నావు? ఆమూలిక దివ్యమయినదయియుండవలెను. దానిని వేసికొని నాగంప బరువుకూడ తగ్గించుకోవలెను. దాని పేరేమో నాకు చెప్పెదవా?

స్తీత—దానిపేరు “ ఓర్పు.” అది దివ్యమయిన దగుటకు సం దేహములేదు. ఎంతటి కష్టముయొక్క భారము నైనను తగ్గించి సంతృప్తి కలిగించెడు సామర్థ్యము దానియొద్దనున్నది. దానిని నీవెప్పుడును మఱవకుండుము.

ఓరిమి యొక్కటికలిగియుండినపక్షమున నెట్టి కష్టసమయము నందయినను మనము దుఃఖభారముచేత కుంగిపోక తలయెత్తుకొని సుఖింపఁ గలుగుదుము.

4. మూడు తియ్యమందులు.

ఒకధనవంతుఁడు దేశయాత్రచేయుచు మార్గమధ్యమున వర్షమువచ్చినందున నొక మధ్యాహ్నసమయమున తలదాచుకొనుట కయి యొకబీదవాని గుడిసెలో దూతెను. ఆసమయమునం దాగుడి సెలో బీదవానిబిడ్డలు గంజిపోసికొని తమకంచములలో నున్నచోడి యంబలిని మహాసంతోషముతో త్రాగుచుండిరి. వారందఱును దృఢగాత్రులయి మేనినవకముతో మిసమిసలాడుచుండిరి. ధనికుఁ డాబిడ్డల బలారోగ్యముల కాశ్చర్యపడి వారితల్లినిజూచి “అమ్మా! నీబిడ్డల నుజూచిన నాకుసంతోషమగుచున్నది. నాకును ఇద్దఱు బిడ్డలు గలరు. వారికి నిత్యమును కండచక్కెరతో ఆవుపాలను పోయుచుండుము.

అడిగినప్పు డెల్లను వారికిఁ గావలసినన్ని కాయలును కజ్జెములును కొనిపెట్టుచుందుము. క్రింద కాలుమోపవలసినశ్రమ యైనను లేక సేవకులొకరువిడిచి యొకరు వారి నెత్తుకొని తిరుగుచుందురు. ఇట్లు సమస్తభోగముల ననుభవించుచున్నను నాబిడ్డలు నీబిడ్డలవలెఁ గాక బలహీనులుగా నున్నారు; పంచభక్ష్యపరమాన్నములను తిన్నను అట గించుకో లేక మంచియాకలి లేనివా రయి బాధపడు చుందురు. వారికి వైద్యుఁడు మందియ్యనిదినము లేదు. ఈబిడ్డ లీయంబలిని పరమాన్నమువలె జుట్టుచున్నారు. వీరి కిట్టిది యింతరుచ్యముగానున్నది? నిస్సార మయిన యిట్టియంబలి త్రాగెడివీరి దేహము లింతదృఢముగా ను మిసిమికలవిగాను ఎట్లున్నవి? ఇందేదైన మందుకలిపితివా?" అని యడిగెను. అయ్యా ! వీరియాహారములో మూడు తియ్యమందులు కలిసినందున వీరికీయంబలి యింతరుచికరముగా నున్నది. అందు మొదటిమందు నాబిడ్డలు శరీర కష్టపడివచ్చిగాని భోజనముచేయరు; రెండవమందు నడుమ నడుమ తినుట కేమియులేక వీరు కరకరయాకలి యగువలకును వేచియుందురు; మూడవమందు వీరు మధురాహారము లెట్టివో యెఱుఁగక యింట నున్నయంబలితోనే తృప్తి నొందుదురు. వీరియాకలికిని ఆరోగ్యమునకును నేను నిత్యమును బ్రయోగించెడి వీమూడు తియ్యమందులేకాని నావద్ద వేఱునుందు లేవియులేవు. " అని యామె యుత్తరమిచ్చెను. తగినంత శరీరప్రియాసపడుచు చక్కఁగా నాకలి యగువలకును నడుమ నేమియుతినక లడ్డువలు మొదలయిన చిఱుతిండ్లను మానివేసిన పక్షమున, గంజిత్రాగినను బాలుర కది యమృతోపమాన మయి బలప్రద మగును.

5. బాదముకాయ

ఇద్దఱు బాలురు మార్గమునఁ బోవుచుండఁగా బాదము చెట్టు క్రింద వారికొకకాయ కనఁబడెను. ఆకాయను మొట్టమొదటఁ జూచి నవాఁడను నేనగుటచేత నాకే యదిరావలెనని యొకఁడును, మొట్టమొదటఁ బయికిఁ దీసినవాఁడను నేనగుటచేత నాకే యది రావలెనని యింకొకఁడును, బాదముకాయనిమిత్త మాయుద్దఱుబాలురును తగవులాడ మొదలు పెట్టిరి. వారికంటె పెద్దవాఁడయిన మఱియొక బాలుఁడసమయమునం దాదారిని బోవుచు వారికలహమునుజూచి చేరవచ్చి, వివాదకారణమును వారివలనఁ దెలిసికొని తానున్యాయము తీర్చెదననిచెప్పి, కాయవారియొద్దనుండి పుచ్చుకొని యొకరాతిమీఁదఁ బెట్టి నడిమికి రెండుచెక్కలుగా పగులఁగొట్టి, న్యాయముతీర్చిన శ్రమకయి లోపలిపప్పును దాను నోర వేసికొని, తగవులాడుచుండిన వాది ప్రతివాదులకు పయిపెచ్చులను రెండుసమభాగములుగాఁ బంచుచున్నాఁడు. అదిచూచి యాబాలురు తిచ్చపడి పెద్దవాఁడగుటచే నాతని నేమియుఁ జేయనేరక దీనముఖములతోఁ జూచుచు నిలువఁ బడఁగా న్యాయాధిపతి వారినిజూచి పకపకనవ్వి “సోదరులారా! విచారపడఁబోకుఁడు. తమవ్యవహారమును దమలోఁ దాము పరిష్కరించుకొనక రచ్చల కెక్కువారు లోకములో సాధారణముగా నిట్టి న్యాయమునే పొందుదురు. దీనివలన బుద్ధి తెచ్చుకొని యొక ముందయినను మీరొండొరులతోఁ బోరాడక సంతుష్టి గలవారయి యున్నదాని నన్యోన్యమురాగముతోఁ బంచుకొని యనుభవించుచు సుఖపడుటకు నేర్చుకొనుఁడు. మీ కీహిలోపదేశమును జేయుటకొఱకే నేనిట్లు చేసితిని” అని తనదారిని బోయెను.

6. వరికంకులు.

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలమునం దొక బాలుడు తన తండ్రితోడఁ గూడ వరిపొలమునమీసమున నడుచుచుండెను. ఆచిన్నవాడు పొలము వంకఁజూడగాఁ వరి వెన్నులు కొన్ని తలయెత్తుకొని పయికినిక్కియు, కొన్ని తలవంచుకొని నేలమీఁదికి వ్రాలియు, కనఁబడెను. అదిచూచి బాలుడు జనకునిఁబిలిచి “నాయనా! వరికంకులు కొన్ని తలయెత్తుకొని నిలిచియున్నవి; కొన్ని తలలువాల్చుకొని వంగియున్నవి. వానిలోఁ దలయెత్తుకొనియున్నవి శ్రేష్ఠము లయినవికావా?” అని యడిగెను. అప్పుడు తండ్రి నిలిచియున్నకంకి నొకదానిని వంగియున్నకంకి నొకదానిని విలుచుకొనిరమ్మని కొడుకును నియమించి యాబాలుడు తుగ్రించి తెచ్చినతరువాతఁ బ్రత్యేకముగా వానిని నలిపి చూపి “అబ్బాయీ! చూచితివా? తలయెత్తుకొనియున్నయీకంకిలో గింజలు లేక యన్నియు వట్టితప్పలే యున్నవి. తలవంచుకొనియున్నయీకంకిలో తప్పలులేక యన్నియు గింజలతో నిండియున్నవి. ఈప్రకారముగానే లోకములో సామాన్యముగాఁ దలయెత్తుకొని విష్టవీగుచుఁ దిరుగుచుండుగర్విష్టులు లోపల సారములేక పనికిమాలినవారయి యుందురు. తలవంచుకొని నమ్మలయి సంచరించు చుండువినయపరులంతస్సారము గలలోకోపకారు లయి యుందురు. ” అనియు త్తరము చెప్పి కుమారునకు హితబోధ చేసెను.

7. కణుదురీగ.

ఒకచిన్నవాడు పరు లెవ్వరైన నిద్దలు రహస్యము మాటాడుకొనెడుచోఁ బొంచుండి వినుచుండెడుదుస్స్వభావము గలవాడయి యుండెను. ఆదురభ్యాసమును మాన్పుటకయి తండ్రి యాపిల్ల వానిని

బలుమాటు దండించుచువచ్చెనుగాని యందువలనఁ బ్రయోజన మేమి
యుఁ గలుగకపోయెను. ఇట్లుండఁగా నొకనాఁడు తండ్రితో మాటా
డుటకయి యొక స్నేహితుఁడు వచ్చి రహస్యముగా మాటాడవలసియు
న్నదని చెప్పెను. తండ్రి యామిత్రునిఁ దనవెంట దూరముగా
తోటలోనికిఁ గొనిపోయి యందున్నవసంతగృహముచొచ్చి లోపలఁ
దలుపులు గడియవేసుకొని సంభాషింప నారంభించెను. వారక్కడ
నున్నవార్తను కుమారుఁ డేలాగుననో కనిపెట్టి మెల్లఁగా నడచిపోయి
వా రేమి మాటాడుకొందురో వినవలె నని తలుపుకంతలోఁ జెవి
పెట్టి వినుచుండెను. ఇట్లు వినుచుండఁగా మొట్టమొదటఁ జెవిలో
నేదో దూతినట్లు గులగుల దురద యారంభ మయి యిండుక సేపులో
తేలుకుట్టినట్లు మంటపెట్టఁ దొడఁగెను. ఆబాలుఁడు దుర్భర మయిన
యాబాధకు సహింపలేక క్రిందఁబడి దొర్లుచు, పెద్ద పెట్టున నేడ్వఁ
జొచ్చెను. ఆయేడుపు విని యులికిపడి తండ్రియు స్నేహితుఁడును
తలుపు తీసికొని లోపలినుండి పరుగెత్తుకొని వచ్చిరి. ఎన్నివిధములఁ
బ్రయత్నము చేసినను లోపలిగులగులయు బాధయు తగ్గకపోయెను.
అంతట తండ్రి వైద్యుని బిలిపించి చికిత్స చేయింపఁగా నతఁడుచెవిలో
నేదో విషద్రావకముపోసి చచ్చినకందురీగను బయికిఁ దీసెను. కణుఁ
దురీగలు సాధారణముగా తలుపుసందులు మొదలయినవానిలోగూళ్లు
పెట్టుకొని వాసము చేయును. ఆబాలుఁడు చెవి నాతలుపుసందులోఁ
బెట్టినప్పుడు లోపలనున్నకందురీగ యందుఁ బ్రవేశించికుట్టఁజొచ్చెను.
ఈవృత్తాంతమును దండ్రి యెఱిగినవాఁ డయి “పరు లేకాంతమాడు
కొనునప్పుడు తలుపుసందులలోఁ జెవి జేర్చి పొంచుండి వినుచుండెడి
పాపకార్యమునకు నీకిప్పుడు తగినశాస్త్ర మైనదికదా? దీనినిబట్టి బుద్ధి
తెచ్చుకొని యంతటనుండి యైనను పరులు సంభాషించునప్పుడు పొం

చుండి వినెడుదురభ్యాసమును మానివేయుము. అట్లు మానివేయని పక్షమునఁ జెవులు దొలిచెడుకలుదురీగలు గాక మాత్స్యర్యము ద్వేషము మొదలయినపాపకీటకములు లోపలఁ బ్రవేశించి నీహృదయమును దొలిచివేసి యావజ్జీవమును బాధించును” అని బుద్ధి చెప్పెను.

8. రొట్టెలు

పూర్వ మొకప్పుడు దేశములో గొప్పతామము వచ్చెను. అప్పుడు బీద లనేకులు తిండి లేక బాధపడు చుండఁగా దయార్ద్రహృదయుఁ డైనయొకధనికుఁడు జాలిపడి తనగ్రామములోనిబాలురను బాలికలను అందఱిని దనయింటికిఁ బిలిపించి యొక్కొక్కరి కొక్కొక్కరొట్టెచొప్పున చాపమీఁదఁ బెట్టించి తీసికొన నియమించి, ఈ ప్రకారముగానే యీకఱవు పోవువఱకును ప్రతిదినము నిచ్చుచుండెదనని చెప్పెను. అక్కడకు వచ్చినపిల్లలు నెమ్మదిగాఁ బోయి తలయొక రొట్టెయుఁ బుచ్చుకొనక నాకుఁబెద్దరొట్టె కావలెను నాకుఁబెద్దరొట్టె కావలె నని తగవులాడి యొందోరులను దిట్టికొని రొట్టెలను బుచ్చుకొని తమయుపకర్తయెడఁ గృతజ్ఞత నైనను జూపక వెడలిపోయిరి. ఒక్క బాలికమాత్ర మాదొమ్మిలోఁ బ్రవేశింపక సందడి యడఁగు వఱకును వేచియుండి వినయముతోఁ బోయి యందఱును మంచిరొట్టెలను దీసికొనఁగా మిగిలి యున్నచిన్నరొట్టెను దాను దీసికొని సంతోషించినదయి యజమానునికిఁ గృతజ్ఞతను దెలుపుచు నమస్కరించి యాయనసెలవు గైకొని వెడలిపోయెను.

మఱునాఁడుకూడ పిల్ల లదేప్రకారముగా నల్లరిచేయుచుఁ బెద్ద పెద్దరొట్టెలను ముందు తీసికొనిపోఁగా కడపట మిగిలినచిన్నరొట్టె నాచిన్నది గతదినమునందువలెనే తీసికొని తనయుపకర్తయెడలఁ గృతజ్ఞ

తను గనఁబడిచి సంతుష్టాంతరంగముతో నింటికిఁ బోయి యితర బాలురు గైకొన్నదానిలో సగముకంటెను జిన్నదిగా నున్నయా రొట్టెను వ్యాధిగ్రస్తురాలయి యున్నతనతల్లి కిచ్చెను. ఆమె త్రుంచి నోటఁ వేసికొనవలె నని రొట్టె విఱువఁగానే లోపలినుండి గల్లుగల్లున రూపాయలు క్రిందఁబడెను. ఆమె యాశ్చర్యపడి బీదదైనను దానా రూపాయలు పుచ్చుకొనక కొమార్తెను బిలిచి “అమ్మాయి! ఈ రూపాయ నీరొట్టెలోని కేలాగుననో పొరపాటున వచ్చినవి. నీవు నీనిని గొనిపోయి మనయుపకర్త యైనయాధనికునకు వెంటనే యిచ్చి రమ్ము” అని చెప్పి పంపెను. ఆచిన్నదియు రూపాయలను చేతఁబట్టు కొని తత్క్షణమే సంతోషపూర్వకముగా నాతనియింటికిఁ బరుగుత్రుకొని పోయి యవి యాతనియం దుంచెను. అతఁడారూపాయలను మరల, బుచ్చుకొని “అమ్మాయి! ఇవి ప్రమాదముచేత నీరొట్టెలోఁ బడలేదు. నిన్నటి నీయోగ్యవర్తనమును జూచి సంతోషించి నేను బుద్ధిపూర్వకముగానే నీనిమిత్తము చిన్నరొట్టెను జేయించి నీకు బహుమానముగా రూపాయ లందులోఁ బెట్టించినాను. ఈప్రకారముగానే నీవు ముందుఁ గూడ నల్పసంతుష్టి గలదానవయి యీశ్వరుఁడు దయచేసినదానితో డనే తృప్తికొందుచు సద్వర్తనము గలదాన వయి యుండెడుపక్షమున దేవుఁడు నీకెప్పుడును మేలు చేయుచుండును” అని పలికి రూపాయలను మరల నిచ్చి పంపివేసెను.

9. వ రాల చెట్టు

ఉంగరమును జేయించుకొనుటకయి తండ్రి తన కిచ్చిననాలుగు వరాలను బల్లమీఁద నుంచుకొని వాసుదేవుఁ డనుబాలుఁడు చదువు

కొనుచుండగా, నాలుగేండ్లప్రాయము గలమోహిని యనునాతని చెల్లె లక్కడకు వచ్చి వరాలను చేతబట్టుకొని చూచి “అన్నయ్యా ! ఇవి పచ్చగా ముచ్చటగా నున్నవి. ఎక్కడివి?” అని యడిగెను. “ఇవి వరాలచెట్టునఁ గాసినవి. వీనిని భూమిలోఁ బాతిపెట్టినపక్షమున, చెట్టు మొలచి చిక్కుడుతీగవలె ప్రాకి కాయలు కాంచును. ఆకాయలనిండ నిటువంటినరాలు కావలసినన్ని యుండును.” అని పరిహాసముగాఁ బలికి తనపాఠమును జదువుకొను చుండెను. అంతట మోహిని యావరాలను చేతబట్టుకొని మెల్లఁగా నడిచి, నూతిదొడ్డిలోనికిఁ బోయి యక్కడ గరిటెకాడతో చిన్నగోయిత్రవ్వ ఆవరాల నందుఁ బూడ్చెను. ఇంతలో వాసుదేవుఁడు తనపాఠమును ముగించి వరాలను జూచుకొనఁగా నవి బల్లమిందఁ గనబడక పోయెను. అతఁడంతట లోపలికి వెళ్ళి చెల్లెలినిజూచి వరాలేమిచేసితి వని యడుగఁగా, మొక్కలు మొలచి కాయలు కాయుట కయి నూతివద్ద పాతిపెట్టినని చెప్పి యాబాలిక యన్నగారి నక్కడకుఁ గొనిపోయి యాస్థలమును జూపెను. అతఁ డాస్థలమును త్రవ్వి చూడఁగా వరా లందుఁ గానరా లేదు. ఆచిన్నది వరా లక్కడఁ బాతిపెట్టుచుండఁగా నూతికి నీళ్ళు తోడుకొనుట కయి వచ్చినవారెవ్వరోచూచితిసికొని పోయియుందురు. అప్పు డాచిన్నవాఁ డేడ్చుచు చెల్లెలిని తిట్ట మొదలు పెట్టెను. ఆయేడుపు విని తండ్రి యచ్చటికి వచ్చి జరిగినది సర్వమును దెలిసికొని కుమారుని జూచి “అబద్ధ మాడినందునకు నీకు తగినశిక్ష జరిగినది. ఏమియుఁ దెలియనిపసిపిల్ల ని న్నడిగినప్పుడు నీవు నిజము చెప్పుటకుమాటుగా దానిని మోసము చేయుట కయి ప్రయత్నించి తత్ఫలముగా నీవే మోసపోతివి. నీయసత్యముచేత నీకు వచ్చెడియుంగరము పోయినది. ఇంతటితో బుద్ధి తెచ్చుకొని నీవు ముం దెప్పుడును ఆటల

కయినను పరిహాసమునకై నను కల్ల లాడక నిజమునే చెప్పటకు నేర్చు కొమ్ము” అని బుద్ధి చెప్పెను.

10. యోగ్యదాయము.

ఒకయోడవర్తకుడు న్యాయమార్గమున విశేషవిత్త మార్జించి తృప్తి నొంది, ఆధనము నంతను తనకుమారుల కిచ్చివేసి తన్ను పోషింపవలసిన దని చెప్పెను. తండ్రి జీవితకాలములోనే ధనము తమ చేతఁ బడినందున వారపరిమితానందము నొంది, కొంతకాలము తండ్రి నాదరముతోఁ జూచిరికాని తరువాతఁ బూర్వశాగవము క్రమ క్రమముగా తగ్గుచు రాఁగా నాతని కన్నవస్త్రము లిచ్చి భరించుటయే భారముగాఁ గనఁబడినందున విసుఁగుకొనుచుఁ దమభార్యలచేత నడవలో వారాతని కన్నము పెట్టించుచు ననాదరము చూపసాగిరి. ఆవణిజుఁడును దాను బ్రతికి యుండఁగానే ధనమును కొడుకులపాలు చేసినందున కయి దుఃఖించుచుఁ జేసికొన్న దనుభవించు చుండెను. ఇట్లుండఁగా మున్నెప్పడో మునిగిపోయిన దనుకొన్నయాతనియోడ యొకటి రేవు చేరి యాతనికిఁ దొంటికంటె ద్విగుణ మయినధనమును సమకూర్చెను. ఆవృద్ధుఁ డీసారి యీధనమును తనకొడుకుల కియ్యక యొకయినుపపెట్టెలోఁ బెట్టి తాళము వేసి తనయొద్దనే యుంచుకొనెను. ఇట్లు క్రొత్తగా ధనము రాఁగానే ధనాశచేత కొడుకులును కోడండ్లును వెనుకటియుపేక్షను మాని యావృద్ధునికి సమస్తోపచారములును జేయుచు నాదరింపఁ జొచ్చిరి. ఇట్లావణిజుఁడు సుఖముగా చిరకాలము బ్రతికి పరలోకగతుఁ డయ్యెను. తండ్రి చావఁగానే కొడుకు లానంద భరితు లయి యాతనిగదిలోనికిఁ బోయి యినుపపెట్టెతాళము తీసిరి.

తీయఁగానే యందు తండ్రి స్వహస్తముతో వ్రాసిన యీక్రింది
వాక్యము గలయొక కాగితము కానఁబడెను. —

“గీ. వినుఁడు ధర్మార్థముగ నాదువిత్తమెల్ల
నే ననాధరక్షణశాల కిచ్చివేసి,
యిటఁ గృతఘ్నులౌపుత్రుల కేది తగునో
యదియె యుంచినవాఁడ; సమ్మదము గనుఁడు.”

దీనిని చూడఁగానే వారిముఖములు కళాహీనము లయ్యెను. ఆవృద్ధుఁ
డావఱకే కొడుకు లింట లేనిసమయమునందు ధనము నంతను నొక
యనాధరక్షణశాలకు దానము చేసి, పెట్టెను రాళ్ళతోను రప్పలతోను
నింపి యుంచినందున, కృతఘ్ను లగుకొడుకుల కర్హ మైనశిలాసంచ
యముమాత్రమే వారికి దక్కెను.

కొక్కొండ-వేంకటరత్న కవికృత
విగ్రహాంత్రవిమర్శనము.

తెలుగు ప్రభుత్వం - మంత్రి
యంగ్లండ్ ప్రభుత్వం

శ్రీజగద్రక్షకాయనమః

కొక్కొండ-వేంకటరత్న కవికృత విగ్రహ తంత్ర విమర్శనము

పీఠిక.

కొన్నిదినములక్రిందటఁ జెన్నపురిలో బ్రహ్మశ్రీ, మహారాజశ్రీ, రా-శివశంకరపండ్యా, బి. ఏ. గారిపేరిటఁ బ్రకటింపఁబడిన బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ-వేంకటరత్నము పంతులవారి విగ్రహతంత్రటిప్పణపుస్తక మొక్కటి నాలోచనగోచరం బయి, చేకొని చూచునప్పు డది మన్ననంబు నద్యుతప్రమోదంబుల పాలు చేయుటయ కాక తనమీఁది విమర్శనమును వ్రాయఁబురికొల్పి నాస్వాంతము నెంతయుఁ బీడింపఁజొచ్చినది. నేనును దాని నిర్బంధమును మానుపుకోఁజాల కెట్టకేల కాపని కీకొంటిని. లోకములో నిష్పక్షపాతి యగువిమర్శకునకు గుణ బాహుళ్యము గలకృతుల విమర్శించుటయే మిగులవ్యసనకరమైనపనిగా నుండును. అట్టిమహాకావ్యములవిషయములోనే యట్లుండు ననఁగాఁ గుమ్మరావములో నిత్తడిముంతలకొఱకు వెదకునట్లు గుణలేశముల నేనిం గనిపెట్ట బహుప్రయాసముతో వెదకఁ దగిన యీవిగ్రహతంత్రమువంటి పుస్తకములవిమర్శకుం బూనుకొనుటకంటెఁ జింతాకరమయినపని నాబోటులకు వేఱొక్కటి కనుపట్టకపోవుట వాస్తవమేయైనను, లోకప్రయోజనమును న్యాయమును పలువిధముల మాటి మాటికిఁ బ్రేరేప విధిలేక యిట్టిపాడుపనికి నేను మొట్టమొదటఁ జొరవలసివచ్చెఁగాయని స్వాంతంబున నెంతయుఁ జింతిల్లుచున్నాఁడను.

అయిననిప్పుడు నాచేయువిమర్శనమునందు న్యాయముగ బూర్వోక్త విమర్శనీయగ్రంథము కోరునది యంతయువ్రాసెనాకలమును సాగ నీయక, న్యాయముయొక్క కారిత్యమును గొంతవఱకు దయారసంబు పెంపున మార్దవపఱచి, గ్రంథమునంతను మొదలంటఁగదలింపక స్థాళీ పులాకన్యాయమున నందందుఁ గొంచెముగాఁ బట్టిచూచుచు, మృదు పుగ నాయభిప్రాయము నీయ నిశ్చయించినాఁడను. నిర్దాక్షిణ్యముతో గ్రంథమునంతను విమర్శించునెడ నీతిచంద్రక విగ్రహతంత్రములవంటి పొత్తము లయిదునిండుట యనివార్యమేయైనను, కాలము చాలకయు మనసు గొలుపకయు నట్లుచేయనొల్లక కరము సంగ్రహపఱుప నెంచిన నాచాంచల్యమునకు గుణగ్రహణపారీణు లందఱు మన్నింతురని విన యముతోఁ బ్రార్థించుచున్నాను. మఱియునీగ్రంథవిమర్శనమునకుం జొరకముందేవేంకటరత్నముపంతులుగారియందుఁగాని, తచ్చిష్యులగు శివశంకరపండ్యాగారియందుఁగాని, నాకేవిధమయిన ద్వేషమును లే దనియు, విమర్శనీయగ్రంథమునందు గుణము లేవేనిఁ గానిపించినచో నట్టిగుణములనుసహితము దీని కడపట లిఖించెద ననియుంగూడ విన్నవించు చున్నాను.

పూర్వోదాహృత మయినటిప్పణపు స్తకమునందు “ఆంధ్రవచ నకావ్యోత్పత్తివృద్ధుల”ను, “గ్రంథకర్తజీవచరిత్రసంగ్రహము”ను వ్రాయ నెషముపెట్టి శివశంకరపండ్యాగారు గోరంతగుణమున్నఁ గొం డంతగా నభివర్ణించుచు, వేంకటరత్నముపంతులవారిచే నిర్వచింపఁ బడిన సత్పురుషలక్షణము నవలంబించియో యగుణములు గుణము లుగా గ్రహించి ప్రయోజనలేశముగాని లేనిసామాన్యశతకముల మహోపయుక్తములయిన దివ్యప్రబంధములఁగా గొని కొనియాడుచు లేనిపోనిస్తోత్రములతోఁ బంతులవారిని శరీరముతో స్వర్గమున కెక్కించి

యచ్చోట నానందామతరంగిణిలో నోలలాడ నిద్రిచిపెట్టిరి. పం
 డ్యాగారు పంతులవారి ప్రియశిష్యు తాటచేతను, ముద్రాయంత్రప్ర
 తిష్ఠాపనమునందుఁ బరస్పరద్రవ్యసంబంధ ముండుటచేతను, పంతుల
 వారు తమయింటనే కాపురముండి యాశ్రితులుగా నుండుటచేతను,
 మఱికొన్ని సంబంధములుకూడఁ గలిగియుండుటచేతను, పంతులవారి
 శక్తి యెట్టిదై వను దాని నటుఁచి వారిని గై వారముచేయుట పండ్యా
 గారి కుచిత మనియే నేనును దలఁచి మనసు సమాధానపఱచుకొంటి
 నిగాని, లోకమును జూచియు న్యాయము నెంచియు నించుకై న
 హద్దులోనుండి యతివిరుద్ధము గాకుండఁ బంతులవారిపొగడ్తకుఁ
 జొచ్చిన నింతకంటె సముచితముగా నుండునేమోయని నాడెందఱు
 సందేహపడుచున్నది. దానికేమి ? న్యాయముగానో యన్యాయ
 ముగానో గురువులవిషయములోఁ గల్గ మెఱుఁగుపెట్టి చీకుచేవగాఁ
గనుపట్టునట్టుచేయుట యంతయు క్తముగాఁ గానఁబడకపోయినను,
 తదితరులగుణములనే దోషములఁగా విపరీతభావనము చేసి దానిని
 మనసులోనైనను నుంచుకోక వావిడిచి పలుకుటయు మీఁదిమిక్కిలి
 వ్రాసి ప్రకటించుటయు మాత్రము మనుష్యమాత్రున కెవ్వనికిని
 యుక్తముగాఁ జూపట్టునని తోఁచదు. “ఆంధ్రవచనకావ్యజననాభి
 వృద్ధులు” అనునర్థమిచ్చుశీర్షికం గలదానిలో శ్రీపరవస్తు చిన్నయనూ
 రిగారిపేరెత్తి యాయన “కొంచెము పేరుగల (of some signifi-
 cance)” మొదటివచనకావ్యమును వ్రాసినవాడనియు, “నిజమైన
 తెలుగువచనరచనకుఁ బ్రథమ ప్రయత్నమగుటచే నచ్చటచ్చట జిక్కు
 గాను కలుపుగాను నున్నను సాధారణముగా సుందర మైనయాంధ్ర
 శైలిని (in a moderately beautiful Telugu style, though
 wire-drawn and stiff here and there as being the first

efforts at genuine Telugu prose composition)" ఆతని గ్రంథమువ్రాయఁబడిననియులిఖించి, యంతటితోనై ననరి పెట్టకపంతుల వారియసాధారణసంస్కృతాంధ్రపాండిత్యమును ననన్యసామాన్యబుద్ధి కౌశలమును వారిగ్రంథములేవేనోళ్ళఁదెలుపుడుసేయుచున్నవనియును, వరప్రసాదియైనయీకవిగ్రామణినిబట్టియే యిప్పుడాంధ్రభాషకుపూర్వము కృష్ణదేవరాయలరాజ్యకాలమునాఁటియభివృద్ధిగలిగెననియు, ఆయనవిగ్రహతంత్రమునందు రచనీయములయినకథలమూలమున మంచి నీతులు తెలుపఁబడినవనియును, ఆయనపచనశైలిసర్వోత్కృష్టమునిరాక్షేపమునయినదనియు, ఆయనచేఁ బ్రకటింపఁబడునాంధ్రభాషాసంజీవనియందలి యుపన్యాసములుసకలకళాశాలాపరీక్షలకుంబెట్టఁదగినంత యుత్కృష్టములుగా నున్నవనియు, ఆయనపత్రిక పుట్టినపిమ్మటనే యీదేశములోనితెలుఁగుపత్రికలన్నియు బయలువెడలె ననియు, ఆయనచే వ్రాయఁబడిన విగ్రహతంత్రమును సంజీవనియు, బుట్టఁబట్టియే యాంధ్రభాష వర్ధిల్లి నూతనగ్రంథములుత్పన్నములగుచున్నవనియు, పంతులవా రెత్తుకొన్నకథయే యెత్తుకోఁబడి తరువాతఁ గొన్నిమాసములకుఁ బ్రకటింపఁబడినట్టియు విశేషభాగము హీనమైనదండాన్వయము కాదన్నను నిస్సందేహముగాఁ బంతులవారివిగ్రహము ననుసరించియే యెడమచేతివ్రాతగా వ్రాయఁబడినట్టియుఁ గందుకూరి వీరేశలింగముగారి విగ్రహతంత్రమే యందులకు నిదర్శనముగానున్నదనియు, మాటలకుఁ బేదరికములేదు కాఁబట్టి మఱియు నెన్నెన్నియో యిట్టి సత్యమునకుఁ జాలదూరములయిన మహావాక్యరత్నములను వెనుక ముందు లారయక కాగితముమీఁద నెక్కించి నిశ్శంకముగా నచ్చొత్తించిరి. ఆహా! ఏమివీరిసాహసము! ఈవఱ కెన్నఁడును బ్రదికి యున్నవారి జీవచరిత్రముల నితరులు వ్రాయువాడిక యంతగనున్నట్లు

23] కొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము 177

వినియుండలేదు. ఉండే బో నిట్టిటిప్పణపుస్తకమునందే స్తోత్రపాఠములు వ్రాయవలెనా? వారిగ్రంథములఁ జూచియే యితరులు పంతులవారి తెలివిని గనుఁగొనలేరా? లేదు. నేనే తప్పఁదలచితిని ఇట్టి పండితరత్నములపండిత్యమహత్త్వాదులు చెంతలనుండి పొగడువారి పొగడ్తలవల్లనే జగములనెల్ల నల్లుకోవలయును.

చిన్నయసూరిగారి నీతిచంద్రిక పూర్వార్థముం జూచినవారెవ్వరు నీవఱకు వీరియభిప్రాయముతో నేకీభవింపఁ గానము. నేటి కాలమున కీయపూర్వవ్యాఖ్యాతలకు వారిశైలి విపరీతముగాఁ గానుపించెఁ గాఁబోలు! వీరి ట్లూరక నోరికి వచ్చినట్లెల్లఁ బలుకుటకంటె గ్రంథభాగముల నెత్తిచూపి యిచట శ్రుతికటువుగా నున్నది, యిచ్చట నందము కొఱవడినది, యిచ్చోట నల్లికగా నున్నది, అని కారణోదాహరణసహితముగా నామాట లన్న, వారివాక్యము లెంతయు నాదరణీయములుగా నుండును; లోకులును పండ్యాగారి నపుడు వేనోళ్ళఁ గీర్తింతురు. చిన్నయసూరిగారి పూర్వార్థమునకును పంతులవారి యుత్తరార్థమునకును హస్తీమశకాంతరము కలదని యీప్రాంతముల పండితపామరసామాన్యముగా నందఱియభిప్రాయము నయియున్నది. ఏనుంగుకన్న దోమయే పెద్ద దనుకొనువారికిమాత్రమొక వేళ నీయుత్తరార్థమే మేలయినదిగాఁ గానిపింపవచ్చును. వారి కట్లే కానిపించనిండు. పూర్వార్థము యొక్కరచనాచమత్కృతియు, పదలాలిత్యమును, వాక్యమార్దవమును, శైలిమాధుర్యమును, నీతిగౌరవమును, కని యానందించువా రెవ్వరు గాని పంతులవారియుత్తరార్థముం జూచినచో దీని దానిలో సహస్రాంశమయిన గుణములఁ గాన మని ఘోషింప వెనుదీయరు. వేయేల? పూర్వార్థముం జూచిన కన్నుల దీనిఁ జూచినచో నెవ్వరేని యీయుత్తరార్థమును నొక

178 కొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము

వచనకావ్య మని నోటు తెఱచి చెప్పటకు సిగ్గుపడుదు రనుట స్వభా
వోక్తియే కాని యతిశయోక్తి కాదు. ముంజేతికంకణమున కద్ద
మేల ? నేను జెప్పకున్న నీవిషయము రెండుపౌత్తములం జదివినవారి
కేరికిఁ దెలియదు ? పంతులవారి పాండిత్యప్రభావాదులను గూర్చియు
వారికథలు తెలుపునీతివిశేషమును గుఱించియునివర్తన పూర్వకముగా
ముందు వ్రాయఁబోవుచున్నానుగాన నిచట నాయంశమును విడిచి
పెట్ట సెలవు వేఁడెదను. ఇకఁ బంతులవారే యాంధ్రభాషాభివృద్ధికిఁ
గారణభూతు లన్నమాటం గొంత విచారితము. చదువుకొన్నవారి
కేరికి నొక్కగ్రంథమని పిలువమనసొగ్గని నిష్ప్రయోజన మైనయీయ
ల్పిష్టవచన గ్రంథముచేతను పేరులేని రెండుమూడు శతకములచేతనే
యాంధ్రభాషయంతయు వర్ధిల్లిన దని చెప్పటకంటె వింత యింకొ
క్కటి యుండు నని నేనూహింపఁజాల. బుద్ధిమంతు లెవ్వరేని
యూహింపఁగలిగిన నామితజ్ఞతం జూచి సైరింతురుగాత! పంతులవారి
మూలముగాఁ గృష్ణదేవరాయలకాలమునందువలె నొక్క తెలుఁగే
వర్ధిల్లిన దననేల ? భోజరాజప్రభుత్వదినములయందువలె సంస్కృత
మును బంతులవారిచే విరచింపఁబడిన బిల్వనాథశతకమువల్లనే యీ
కాలమునందు వర్ధిల్లుచున్న దని పండ్యాగారిపక్షమున నేను నిలిచి
పలికెదను. మాటల కేమి సొమ్ముపెట్టి కొని తీసికొని రావలెనా ?
తరువాయిసంగతి చూడుడు. సర్వకళాశాలాపరీక్షలకుం బఠనీయ
ములుగా నిర్ణయింపఁబడఁదగిన వని వీరు వాక్రుచ్చినవి స్త్రీలకు విద్య
కూడదని తమయావచ్చక్తిని వినియోగించి పంతులవారు కష్టపడి
వ్రాసి చిరకాలము పెక్కుపత్రికల వానితోడనే పాడుచేసిన మహో
పన్యాసములయి యుండవచ్చును. ఏమేమీ ? ఇట్టివానింగూడఁ జది
వించి సర్వకళాశాలావిద్యార్థులమతులు సహితము చెలుపవలెనుగా!

పంతులవారి పత్రిక యెంత మహోపయుక్తమైనదియుం గాకున్న
 శుక్లపక్షపాకరునిచందఁబున దినదినాధివృద్ధి బొదలుచు లెక్కకె
 క్కుడైనచందాదారులచేతం గొని చదువఁబడుచుఁ దద్విలేఖకుల
 కంత లాభముం గూర్చుచుండునా ? ఈవఱకుఁ జెప్పినదంతయు
 నంతవీంత గాదు. వింతపైవింత మఱియొక్కటి వచ్చినది.
 చూడుడు. ఆంధ్రభాషాపత్రిక లన్నియు వీరి యపూర్వపత్రిక పుట్టిన
 పిదపనే దానిశైలి నలవరించుకొని మఱి వెలువడిన వఱ ! వీరికిం గల
 ప్రపంచజ్ఞానము మిక్కిలి వర్ణనీయ మైనదే ! ఒకవేళఁ జెప్పెడువారు
 చెప్పినను వినెడువారికింగూడ వివేక ముండ దనుకొనిరేమో! సంజీవని
 తలయెత్తుటకు ముం దెన్నిసంవత్సరములక్రిందనో బళ్ళారిలో
 “శ్రీయక్షిణి” యనుపత్రిక తెలుగున బ్రకటింపఁబడుచుండలేదా ?
 అద్దానిశైలి యెంత మనోహర మైనదిగా నుండెనో పెక్కుండ్రెఱిగి
 యుందురుగాన నిచ్చటవివరించుట యనావశ్యకమని మానుచున్నాను.
 దానింజదివియే పంతులవారు కొంతవఱకుఁ దమశైలిం గుదురుపఱచు
 కొని యుందురు. ఏమీ ! నామాటకుం గినుకపూని పుట్టఁజోవు తమ
 ✓ పత్రికం జూచియే శ్రీయక్షిణివిలేఖకులు తనశైలి నట్లలవరించికొని
 రందురేమో! అననీ. ఆమాట నాకేటికి ? మఱియుం బంతులవారి
 పత్రిక తలచూపకముందే చెన్నపురిలోఁ బ్రకటింపఁబడుచు వచ్చిన
 తత్త్వబోధిని యను తెలుగుపత్రిక యెంత చక్కఁగావ్రాయఁబడుచు
 వచ్చినది ? దానిలో రుచిరఫణితిని వ్రాయఁబడినయుపన్యాసములఁ
 జూచి పంతులవారు తమశైలి నెంత బాగుచేసికొని యుందురు.
 ఇదియుం బంతులవారిపత్రికను జూచి వ్రాసినదే! ఒక్కకాలమునం
 దాంధ్రదేశమున మిక్కిలిగా వ్యాపించిన వర్తమానతరంగిణియు,
 చెన్నపురిలోనే ప్రచుర మగుచువచ్చిన సుజనరంజనియు, రాజమ

181 గొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము

హేంద్రవరమునఁ బ్రసిద్ధిపఱుపఁబడుచు పశ్చిమగోదావరీవిద్యాప్రబోధి
నియు, పండ్యాగారి యభిప్రాయానుసారముగా సంజీవనికిం దరువాతఁ
బుట్టినవే కాబోలు! “నాకోడియుం గుంపటి లేకున్న నెట్లు తెల్లవాఱు
నన్నట్లు పంతులవారును వారిమిత్రులును తమపత్రిక పుట్టఁబట్టియే
యిప్పు డున్న తెలుఁగుపత్రిక లన్నియు వెలువడఁగలిగిన వనుకొని సంత
సింపనిండు. వారియుత్సాహభంగము సేయనేల ? వీరి పత్రికారత్న
మెట్లు తెలుఁగుపత్రిక లన్నిటిలో మొట్టమొదటిదో యట్లే వీరివిగ్రహ
తంత్రమును గ్రంథము లన్నిటిలో సర్వోత్కృష్ట మైనదై యుండ
వచ్చును. ఈసంగతి నిక్కడవిడిచి యింక ముందుసంగతికిఁ బోదము
రండు. (శివశంకరపండ్యాగారు వ్రాసినట్లు) 1856 వ సంవత్సరమునఁ
బ్రకటిత మైనచిన్నయసూరిగారి నీతిచంద్రికను జూడకయే లేశమైన
దానివలనిసహాయము నపేక్షింపకయే తరువాతఁ గొన్నియేండ్లకనఁగా
1872 వ సంవత్సరములోఁ గొక్కొండ-వేంకటరత్నము పంతులవారు
తమనీతిచంద్రికను గేవలము తమ సర్వతోముఖపాండిత్యమాహాత్మ్య
విశేషముచేతనే వ్రాసి ప్రకటించిరికాని, (వారి వ్రాతనుబట్టియే)
పంతులవారివిగ్రహము ప్రకటింపఁబడిన కొన్నిమాసములకే ప్రక
టింపఁబడిన వీరేశలింగముగారివిగ్రహతంత్రముమాత్రము పంతుల
వారిగ్రంథసహాయముచేతనే వ్రాయఁబడిన దట! ఇట్టిమానసియుల
మాటల కింక మేర యెక్కడిది! వీరేశలింగముగారు పాఠశాలం
జదువుకొనుచుండునప్పుడే సంజీవనికంటె ముందుగాఁబుట్టిన గోదావరీ
విద్యాప్రబోధినికి వ్రాయు చుండుటయు, ఇంచుమించుగా సంజీవని
తోడఁగూడం బుట్టినపురుషార్థప్రదాయినికిఁ దఱుచుగాఁ బద్యగద్యా
త్మకంబుగ వ్రాయుచుఁ బలుపురచేఁ బొగడుగాంచుటయుఁ గొంత
కొంత పంతులవారు నెఱిగి యుండవచ్చును. వీరేశలింగముగా రట్లు

కావించియుండలేదుగాని నిజముగా వీరేశలింగముగారు పంతులవారి పత్రికం జూచియు గ్రంథములం జదివియు శైలి నలవఱుచుకొన్నను వారి కొక్కొండంత గలుగదు. నేర్చుకోబోయి నేర్చుకోబోయి పంతులవారిశైలియే నేర్చుకోవలెనా? పంతులవారిశైలి పట్టుపడక పోబట్టియే వీరేశలింగముగారు ధన్యులైరి. పట్టుపడియెబో వారి గ్రంథములవలెనే వీరిగ్రంథములును నమ్ముడుపోవుచు వారికిఁ గలిగిన లాభమే వీరికింగలిగియుండును. ఇట్టిప్రస్తుతపుమాటలతోబ్రయోజనమేమి? ప్రస్తుతకార్యాంశమును జూచుకొందము. వీరేశలింగముగారు పంతులవారి గ్రంథములోనుండి విషయమును దీసికొన్నారన్న సంగతినిగూర్చి యింకముందు వ్రాయబోవుదానిలోఁ దావున్నచో సందర్భోచితంబుగఁ గొంతకొంత కారణోదాహరణసహితముగా వ్రాయనే వ్రాసెదను. ఒకవేళ గ్రంథవిస్తారభీతిచేత వ్రాయక విడిచి పెట్టినను నింగితజ్ఞులు తత్త్వమెఱిగి నన్ను మన్నింతురుగాక!

విమర్శనము

1. “శ్రీవంద్యం డితఁడాశ్రితైకవశుఁడై చెన్నారు మున్నానరుం
గావించెం గృతకృత్యుఁగా విజయుఁగాఁ గాక్షింతుమం చెల్లరున్
సేవం జేసి కృతార్థులౌటకననిల్చెం బార్థసూతాకృతిన్
శ్రీవిద్యుద్ధనవద్యుఁ డెవ్వఁ డతనిన్ సేవింతు నారాయణున్.

అని పంతులవారు తమవిగ్రహములో మొదటిపద్యమును విరచించిరి. ఇదియేకదా చిన్నయసూరిగారి పూర్వార్థములోని మొదటిపద్యమున కంటె మృదువుగాను దివ్యవాగ్దూతభావము కలదిగాను రసపుష్టి గలదిగాను రచియింపఁబడినపద్యము!! యతి కుదురక తెచ్చిపెట్టుకొన్న

“కాంక్షింతు” మన్నపద మీపద్యములో దీనితో నన్వయించును ? అదియేమొకో టిప్పణము వ్రాసినవా రీపద్యములోనియన్నిమాటలకుఁ నర్థము వ్రాసి ‘మున్న’ ‘అంచు’ మొదలగుపదములకన్నను సులభమైన దనియో, యన్వయకఠినము లేనిదనియో, పద్యములో నిది యనావశ్యక మనియో, యీమాటనుమాత్ర మెత్తుకోక యుపాయముగా జాతివిడిచిరి. చూడరుగదా యీపద్యములో నెచ్చటిమాట లెచ్చటివానితో నన్వయించుచున్నవో యెంత యర్థచమత్కారము గలిగి యున్నదో ! మొట్టమొదట శ్రీవంద్యుండని యుండఁగా మరల శ్రీవిద్యుద్భునుండని బ్రయోగించుటకుం బ్రయోజన మేమి ? అసలీవిశేషణములు రెండునుగాని యిందొక్కటిగాని యీయర్థసందర్భమున నెందునకుఁ గావలసి వచ్చినవి ? వీరంత యర్థగౌరవము నాలోచించి యీవిశేషణములఁ బ్రయోగించినారా ? లేదు లేదు. చిన్నయ సూరిగారు “శ్రీయనుమించు” “ఘనుడు” అని కొంత తెలుఁగుగానుఁ గొంత సంస్కృతముగాను వ్రాసి యుంటఁ జూచి దానికంటె నేక సమానముగా వ్రాసినఁ దమ్ము జనులు కరమ్ము మెత్తురని చిత్తమున నమ్మి రెంటినిజేర్చి “శ్రీవిద్యుద్భును” డని యల్లిరి. ఈగ్రంథము విగ్రహము గావున విజయార్థియై గ్రంథకర్త విజయసారథిం బ్రార్థించెనట. ఆ ! ఇది యేమి సహేతుక మైనవాక్యము ! ఎవరికి విజయ మొదవవలెనని ప్రార్థించిరో ? మయూరమునకా ? లేక మరాళమునకా ? అదియు నిదియునుం గాక రెంటికినా ? యుద్ధ మొదవిన పిదప నెవరికైన నొకరికి జయము కలుగకపోవునా ? వీరికిని వారికిం గాక నడుమఁ దమకు జయము కావలెనని ప్రార్థించి రేమో ! అట్టయిన “విగ్రహముగావున” ననుమాట యెందుకు ? “విజయసారథి” యనుమాట పద్యములోనే యున్నవీరు విజయము కోరియే ప్రార్థించి

రని వేటుగ వ్యాఖ్యాన మక్కఱలేకయే తెలిసికొని జను లందఱును పంతులవారిని బెల్లుగ శ్లాఘింతురే. ఇది యుత్పేక్షాలంకార మట ! ఎంత సరస మైనయుత్పేక్ష ! ఒక్క “అనన్” పెట్టిన నాయుత్పేక్ష యగును !!! దీని నింతటితో విడిచిపెట్టి కవిస్తుతియొద్దకు రండు.

2. “శ్రీబిల్వనాథ మహాదేవ వాత్సల్యకోదితోపలబ్ధిలబ్ధసం స్కృతాంధ్రకవితావితానప్రకాండు”లగు పంతులవారును, సాధారణ సుందరశైలిని వ్రాయు చిన్నయసూరిగారును, పంతులవారినిఁ జూచి యెడమచేతివ్రాత వ్రాయు వీరేశలింగముగారును, కూడ వారివారి గ్రంథములయందుఁ గవిస్తుతులను జేసి యున్నారు. కాబట్టి వాని వాని తారతమ్యములు తెలియ నామూఁడుపద్యముల నిందుక్రిందఁ బొందుపఱుప ననుజ్ఞ వేడికొనుచు నట్లు కావించుచున్నాను.

క. నన్నయ్య యనరె యత్తి

క్కన్నయు నెఱ్ఱనయుఁ బూజ్యును లనుచు జనుల్

మున్నిప్పు డాంధ్రభాషకుఁ

జిన్నయ్యయు మాన్యుఁ డన్నఁ జిత్రమె యరయన్:—

పంతులవారు.

క. ఘను నన్నయభట్టును ది

క్కన నేరాప్రెగడఁ బొగడి యలికంబున య

క్షినిఁజూచినట్టి సర్వ

జుని నాచనసోమనాథు స్తుతి యొనరింతున్.

చిన్నయసూరిగారు.

గీ. మొదల వాగనుశాసను మదిఁ దలంచి

సోమయాజిని భాస్కరు సోము నెంచి

184 కొక్కొండః వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము

భీముఁ గొనియాడి శ్రీనాథు వినుతిచేసి

తక్కుఁగలయట్టివిబుధులఁ దవిలికొలుతుఁ—

వీ రేశలింగముగారు.

పంతులవారిపద్యములో “ఆంధ్రభాషకు నన్నయ్య, అత్తిక్క
న్నయు నెఱ్ఱనయుఁ బూజ్యును లనుచు జనులనరె” యని యన్వయ
మట ! కన్నారఁ గంటిరా దీనిలో “అనరె” యనుదాని నెక్కడఁ
దెచ్చిపెట్టిరో? వీరి కవిత్వమునకెల్ల నిట్టియన్వయరాజ మొక్కటియె
మిక్కిలి యెక్కుడైనయందము. చూడుఁ డిందు మఱియొకవిశేషము
కూడఁ గలదు — మున్నిప్పు డాంధ్రభాషకు — అనుదానిలో నీవ
లావలల నున్న ‘మున్నాంధ్రభాషకు’ మీఁదివాక్యముతోను, నడుమ
నున్న ‘ఇప్పుడు’ ఇప్పుడు చిన్నయ్యయునని క్రిందివాక్యముతోను నన్వ
యించునట ! వీ రెన్నిదినములు కష్టపడి యాలోచించి యిట్టికవిత్వ
ముం జెప్ప నేర్చికొనిరో! ఓ వర్తమానకవులారా! మీరీయద్భుత
రచనను మఱచిపోక జ్ఞప్తియం దుంచుకొని కృతజ్ఞతాసూచకంబుగఁ
బంతులవారికి వందనము లొనరించుచు మీరు రచియించుపుస్తకముల
యందుఁ బొందుపఱుపుడి. వీరు పూర్వకవుల నెంతసరసముగాఁగొని
యాడిరి! ఈవఱకును జిన్నయ్యయనఁగాఁ జిన్నయసూరియేమోయను
కొనుచుంటిని. ఇప్పుడు వీరిటిప్పణపుస్తకముం జూడఁగానే ‘చిన్నయ్య’
యనఁగా పినతండ్రీయని తేటపడి యిప్పుడుగదా యర్థము టక్కునఁ
గుదిరినదని సంతసించితిని. మఱియు నామిత్రులు కొందఱిది కవి
స్తుతియో నిందయో రెండునుం దెలియలేదని సందియపడుచున్నారు.
‘జనులు మునుపు నన్నయను, నెఱ్ఱనను, తిక్కన్నను పూజ్యును
లని యనలేదా? ఇప్పుడు చిన్నయ్యను మాన్యుడనుటయేమిచిత్రము?’
అనుపద్యార్థముంబట్టి జనులు తెలియక యనియెదరేకాని నిజమునకుం

జిన్నయ్యవలెనే నన్నయాదులును మాన్యులు గా రని పంతులవారి
యభిప్రాయ మైనట్లు లెంతటి యల్పజ్ఞానము గలవారికిని పొడకట్టక
పోదు. పంతులవారికిని వాగిశిష్యులకు నెట్లు పొడకట్టునో! ఈపైని
జెప్పినవి కావ్యదోషములెన్నెనను శీఘ్రకాలములోనే కావ్యదోషము
లనుగూర్చిన లక్షణగ్రంథము నొకదానిని వ్రాసి లక్ష్యములనెల్ల వీరి
విగ్రహతంత్రమునుండియే యెత్తి వ్రాయఁదలఁచి యున్నాను గనుక
ప్రస్తుతవిమర్శనమునందాపనిని పైఁబెట్టుకొనమిక సైరింతు రని దీనిం
జదువువారిక్షమను వేడుకొను చున్నాఁడను.

ఈవఱకు రెండుపద్యములప్రశంస యయినదిగదా. ఇప్పుడు
మూడవపద్యమును విమర్శింతము— ‘గుణమగుణము నరసిగొనము
నెం త్రవగుణ । మును గుణంబుగాఁగఁ గని సుజనులు । నీతిచంద్రిక
యిది నెఱిగి సర్వజ్ఞులు । రత్నకృతిఁగొనుండు యత్నమునను’—
ఇందులో రెండవచరణము కడపట నున్నసుజను లన్నపదము “సుజ
నులు గుణ మగుణము నరసిగొనము నెంత్ర”ని మొదటిచరణముతో
నన్వయించు నట. “అగుణమును గుణంబుగాఁగఁగని” యని మిగు
లఁగా “సుజనులెంత్ర” ను కర్తృక్రియాపదములు రెండును నిచ్చో
ననువర్తించు నట. ఆహా! యేమి యాయన్వయ సౌలభ్యము ! ఈ
యన్వయము వారిమనసున కేసరిపోక గాఁబోలు “సుజనులు గుణ మగు
ణము నరసి యవగుణమునుం గుణంబుగాఁగఁ గని గొనము నెంత్ర”
అని మఱియొకయన్వయముంగూడ నిచ్చిరి. అయ్యో! అన్వయసౌక
ర్యము న్నెచ్చుసంతోషమున ముఖ్యాంశమును వ్రాయ మఱచితిని
గదా! ఇప్పుడు మించిపోయిన దేమి? ముందు వ్రాసెదను. పయి
వాక్యములో సమస్తనీతిశాస్త్రమర్మసారంగతు లగుపంతులవారి నీతి
విశేష మొక్కటికూడఁ గానవచ్చుచున్నది. అది యేదందురేనిం

జెప్పెద వినుండు—సత్పురుషులు దోషమునుసహితము గుణమును
గానే గణింతు రట. ఈయొక్కనీతియే లక్ష సేయును. ఇక బంతుల
వారి నీతికాశల్యము దీనిబట్టియే లోకముల కెక్కవచ్చును. ఇట్టివే
కదా నీతిచంద్రికలో నుండఁదగిననీతులు ? దీనిం జదివియే కాఁబోలు
దోషమును దోషముగా నెన్నినఁ బంతులువారు తమ్ము సత్పురుషులు
కారందు రని భయపడి వారిపొత్తముమీఁద నభిప్రాయమునిచ్చుచోఁ
గొందఁ జూరక యిట్టిరవ్వ మనము పడనేల యని యగుణమునుసహి
తము గుణమునుగానే పలికిరి. దానిం గని పంతులవా రది యంతయు
నిజమే యనుకొని యుబ్బి తబ్బిబ్బి పడిరి. నిజముగా గ్రంథమునందు
సార ముండవలయునేకాని తమమిత్రులచేతఁ బొగడంచుకొన్నమాత్ర
ముననే యసద్గ్రంథము సద్గ్రంథ మగునా ? ఒడలినిండనూలువాతలు
వేసికొన్నను నక్క యెక్కడ నయినఁ బులి యగునా ? పరిహాసపాత్ర
మగునుగాక ! ఇందాఁక నీపద్యములోని “రత్నకృతి” యనుదాని కర్థ
మేమో యనుకొనుచుంటిని. రత్నకృతి యనఁగా వేంకటరత్నగ్రంథ
మని యిప్పుడు పంతులవారు నాసందేహానివృత్తిఁ జేసిరి. అయ్యో !
పరాకునఁ బండ్యాగా రనఁబోయి పంతులవా రంటిని ! అన్నదేమో
యసనేయంటిని. ఆప్రకారమే యుండనిండు. అసత్య మెంతకాలము
మూసిపెట్టిన బయలఁబడకుండ దాగును ? పిల్లి కన్నులు మూసికొని
పాలు గ్రోలిన నెవ్వరికిం దెలియక పోవునా ? అన్నివిషయములలోను
బంతులవా రెంతయు బుద్ధిమంతులేకాని యొకవిషయములోమాత్రము
మిక్కిలి తెలివితక్కువపని యొకటి కావించిరి. ఈనడుమ నాకు సంజీ
వనిని బనుచుచోఁ బొరపాటున స్వహస్తముతోఁ దాము వ్రాసిన
టిప్పణికాగితమునే దానికిం జుట్టఁబెట్టి పై పేరు వ్రాసి పంపిరి. దానిని
టిప్పణిపుస్తకములో నున్నదానితో సరిపోల్చి చూచి, యొక్కయక్ష

రమును హెచ్చుతగ్గులు లేక సమానముగా నుండుట కచ్చెరువడి
యాకాగితమును బదిలపఱచి యుంచినాను. తమపుస్తకమునకు దామే
టిప్పణము వ్రాసికొన్నారని యొకరి నీవరకే యాక్షేపించిన మహా
త్ములు 'కోడలికి బుద్ధిచెప్పి యత్త అంకుపోయె' నన్నట్లు తాము
నట్టిపని చేయవచ్చునా? చేసినవారు చేయనేచేసిరి. తమపేరు పెట్టు
కొనియే దానిని బ్రకటింప రాకపోయినదా? తాము వ్రాసినదానిని
మఱియొకరిపేరు పెట్టి ప్రచురించుటకుం దమ కంత దొంగభయ మేమి
వచ్చినది? ఔనాను. కారణము తెలిసినది. తమపేరు పెట్టి ప్రకటించి
నచో గ్రంథాదినిఁ దమ్ము భూషించుకొనుటకు వలనుపడ దని యెంచి
యట్లు గావించి యుందురు. ఆ! వలనుపడ కేమి? తారు స్వయము
గానే తమ్ము భూషించుకొన్న నిప్పుడున్నదానికన్నను బదిమడుంగులు
మిన్నగా నుండునే. అదిమాత్రము మానివేసిరా? అదియును మూల
గ్రంథములోనే కావించుకొనిరి. సందేహ మున్న నీపద్యము క్రింద,
సీసపద్యముం జిత్తగించిన సర్వమును విశదపడఁ గలదు. ఈపొత్తమున
నింగ్లీషున వ్రాయఁబడ్డదానినికూత్రము శివశంకరపండ్యాగారు వ్రాసి
యుందురు. తక్కినదియు వారిచేతనే వ్రాయఁబడి యుండునెడల
విద్యార్థుల యుపయోగార్థము టిప్పణములో నొక్కము క్కయిన
నింగ్లీషున వ్రాయఁబడ కుండునా? ఇంగ్లీషు టిప్పణమునం దనావశ్యక
మన్నవారిచరిత్రముమాత్రము ఇంగ్లీషున వ్రాయవలయునంతయాన
శ్యక మేమి గలిగినది? ఇంగ్లీషు రానివారు పంతులవారిచరిత్రముం
జదివి సంతసింపఁ దగరా?

4. "చిన్నయసూరిచే" అనుసీసపద్యములోఁ జిన్నయసూరిచేఁ
జేయఁబడిన నీతిచంద్రికయష్టమిజ్యోత్స్నవిధమున విచ్చన్న మొందెను
గాన వెలయ దనియు, తనది పూర్ణిమాకౌముదిలాగున నెల్లప్పుడు

వెలయు ననియు, చిన్నయసూరిగారి పూర్వార్థ మనుకాళిందిని తుద
ముట్టఁ గడతేర్చుటకుం దనయుత్తరార్థ మనుగంగ వలయు ననియు,
మనసు వచ్చిన ట్లెల్లఁ బంతులవారు తమ్ముఁదామే గౌరవపఱిచి
కొనుచుఁ బెటవారిని లాఘవపఱుచుచు వ్రాసిరి. దానఁ దప్పేమి
గలదు ? ‘పాడుగ్రామములోఁ బొగడువారే లేరు నన్ను నేనే పొగ
డుకొనియెద’ నను లోకోక్తిని మదినిల్పుకొనియో తన్నుఁ దానే
మర్యాద చేసికోకపోయిన నితరు లేమిమర్యాద చేయుదు రనునీతిని
బాటించియో, తమపుస్తకము తమపొగ డ్తలవల్లనే వెలయవలసిన దని
యెంచియో యట్లొనర్చి యుండురు. మరియు నీపద్యములోనే
“యుత్తరార్థంబున నొప్పారు శారదపూర్ణిమాకౌముదిపోల్కి సర్వప
క్షముల నెఱ్ఱ నదియంచుఁ బలుకుబుధులు” అనివ్రాయఁబడియున్నది.
ఈపదరచనాచాతుర్యము దీనిమొగముచూడఁగనే తేటపడుచున్నది
గాన వేఱుగ వివరింపవలసినపని లేదు. ఇంక నర్థగౌరవమందుమా
టిప్పణముం జూచిన విశదపడఁగలదు. ‘ఎఱ్ఱనది’లో ‘నది’ యేమిటో
టిప్పణముం జూచినను నాకు బోధపడలేదు. నాకర్థజ్ఞానము కరంబు
చాలమికిం గరుణింపుడు.

5. ఇంక నొక్కపద్యముమాత్రమే యున్నది. దానిం గొంచె
ముపట్టి చూచి యవుల వచనరచనం బరికింతము. “ఇందువిగ్రహంబు
సంధి యేర్పరింపబడె” నని యీపద్య మారంభింపఁబడినది. ముద్ర
తప్రతియందో యొక్కవిగ్రహముమాత్రమే కానవచ్చు చున్నది.
సంధి యేమయినది ? సంధి వ్రాయఁబడనేలేదా ? వ్రాయఁబడినను
దానిని ముద్రింపఁ దలంపుగొనలేదా ? కడపక్షమే నిజ మయ్యేనేనిఁ
బద్యములో ‘సంధి’ యను మాటలనే నిలిపియుండవలెను ? మొదట
ముద్రింపఁ దలంపు గలిగి యుండియు విగ్రహమును ముద్రించుట

మొగము మొత్తి యారవంతయభిలాషమును మనసులోనుండి పాటి పోయి యుండవచ్చును. ఈపొత్తముం బాఠశాలలం బాఠ ముంచ రని ముందుగానే పసికెలిసి ముద్రింపక నిలిపియుంచి యుందురా? ముందుగాఁ దెలిసియే యుండవచ్చును. పై కెట్లుపలుకుచున్నను తన శక్తియు, దనగ్రంథముల మేలిమియు నెవరిమనసులో వారికిఁ దెలియకపోవు. ఎక్కడను మన సెఱుగని కల్లయు నొడలు మఱచిన సివము నుండదుగదా? దానిమాట కేమికాని యిట్లువ్రాయుటవలనఁ బంతులవా రసత్య మాడుటకు వెఱచువారు కారనియు, త్రికరణశుద్ధి యయిననీతిశీలురు కారనియు నెల్లవారికి స్ఫురించకపోవునా? ఓహో! టిప్పణముం జూచిన నింకొకవిచిత్రము పొడకట్టుచున్నది! పద్యములో 'విగ్రహంబు సంధి' యని యుండఁగా టిప్పణిలో 'సంధి' 'విగ్రహము' నని సంధిని మొదటఁ బెట్టిరి. ఇంకముం దీపొత్తమును సంధివిగ్రహమన నెంచియో మఱియేమి తలఁచియో యిట్లుమార్చియుందురు. వీరి నేరుపరితనం బెంతయయినం గొండాడఁ దగినదే. కాని వారి విగ్రహముయొక్క ప్రతిపత్తమునెత్తిమీఁదను పెద్దక్కరములతో 'విగ్రహము' 'విగ్రహము' అని నూలుమాలులు స్ఫుటముగా ముద్రింపించి కొన్నదాని కేమిగతి వెతకికొని యున్నారో?

ఈకవికులసార్వభౌముని 'మహత్వకవిత్వపటుత్వసంపద' ను గొంతవఱకు మీరందఱు నెఱింగితిరిగదా! 'రత్నకృతి' లోని యీ యయిదుపద్యములు నాంధ్రభాషాకవిత్వములోఁ బంచరత్నము లని పేర్కొనఁదగి యున్న వేకదా? వచనకావ్యముల వ్రాసినవారి మువ్వ రలో నీపద్యములనుబట్టిచూడఁ బంతులవారియం నొక్కశ్రేష్ఠత గానవచ్చుచున్నది. తక్కిన యిరువురును దమగ్రంథములను వేనిసా హాయ్యమున వ్రాసిరో యాపొత్తముల నొప్పుకొనిరి. వీరట్లాప్పు

కోక యంతయుం దమసొంతముగానే యెన్నికొని యూరకుండిరి. పంతులవారిపద్యములతో మీ రిప్పటికే తనిసియుండవచ్చును. ఇంక నీమహాపండితుని వచనరచనయొక్క విలాసమును మాధుర్యమును నించుక కర్ణరసాయనముగా వినిపించెదను. కొంచెము చవిగొని యానందింపుడి. చదువరులారా !

1 .“వెండియుఁ గథారంభ కాలంబున రాజపుత్రు) లిట్లనినె”
యనిపంతులుగారు తమవిగ్రహము నారంభించి, పదపడి “అయ్యా యావిగ్రహంబు వినగుతూహలంబుగలదు, అనువాక్యమును లిఖియించిరి. మొట్టమొదట, వెండియు, ననుటవలనసారస్యమేమి? కథనారంభించుచుండఁగా మరల రాజపుత్రు) లడుగవలసినయక్కట యేమున్నది? ఈప్రశ్నములకుం బంతులుగారు మూలగ్రంథమున నీగయున్న నీగ నుజంపి పెట్టితిమేకాని దానిలోనివిషయములకు మేము తరవాదులము కామని పలుక సాహసింపకపోరని నేదలంచెదను. అట్లయినచోదా మేమో సర్వోత్కృష్టముగా గ్రంథమును రచించితి మనుకొనుచు, తత్ప్రతిష్ఠ తమకే యజ్ఞేనని పంతులుగారు రూరక విట్టవీరగనేల ? “పునఃకథారంభ కాలే రాజపుత్రా) ఊచుః. ఆర్య తద్విగ్రహం శ్రోతుం నః కుతూహలమస్తి” యని యింతవఱకు నున్నది యున్నట్లు గానైన నీడ్చుకొనివచ్చిరిగాని యాపయివాక్యములో స్వకపోలకల్పితమును గొంత తెచ్చిపెట్టి “విష్ణుశర్మణోక్తం- యదేభవద్భ్యోచతే కథయామి శ్రూయతా” మనమీకేది రుచించునో దానినే చెప్పెదను వినుండని విష్ణుశర్మచే జెప్పఁబడినవాక్యమునకు మాటుగా “నావిష్ణుశర్మ వారినిగని మీకుశ్రోతవ్యంబగునదియ నాకువక్తవ్యంబుగాన దాని వాకొనియెద నీరలుసావధానులరై యూకొనుడు” అని యతికి మును పున్నగోడఁగూడఁ జెడఁగొట్టిరి. వారి యీకడవాక్య

ములో 'మీకు వినఁదగినదే నాకుఁ జెప్పఁదగినది' యనుటను జెప్పుట కొక హేతువునుగాఁ గొని, ప్రాసకోసర మేడ్చితినే కూసుముండుయను నట్లు 'వాకొనియెదనూకొనుడ' ని శ్రుతికట్టువు లగుపదములం గది యించిరి. దీనింబట్టిచూడఁ బంతులుగారికి సరసముగా నొకగ్రంథము నారంభించురీతి తెలియవని తేటపడుచున్నది. మఱియు వీరేశలింగము గారు గ్రంథమునారంభించిన విధమునుగూడ నిందుఁ బ్రదర్శించుట యుచితమని యెంచి యట్లు కావించుచున్నాను.—'అనంతర మా సరేంద్రనందను లమండానందకందళితహృదయారవిందులై విష్ణుశర్మం గని యిట్లనిరి. దేవా! తావకంబగు సేనావిశేషంబున నిరవశేషంబుగ మిత్రభేదమును వినంగని మనంబున ఘనంబగు మోదంబు నొందితిమి. ఇంక విగ్రహంబుంగూడ ననుగ్రహించి మమ్ముఁ గృతార్థులఁ జేయ వేఁడెదము. వేగిర మీనవకథాసుధారసంబు వెల్లిగొలిపి యాకొన్న మీవీనులకు విందు సేయుండనిన నాయవనీసురస త్తముం డాదరాయ త్తచిత్తుడై యిట్లు వినిపింపఁ దొడంగె.'

1. ఆవల హంసరాజగు హిరణ్యగర్భనిభృత్యుఁడుదీర్ఘముఖుఁ డను బకముఖ్యుఁడు దేశాంతరమునుండి రాఁగా మరాళరా జాతనిఁ జూచి "యోదీర్ఘముఖా దేశాంతరమునుండి విచ్చేసితివ" ని ముచ్చ టించునట్లు పోలుపొం దెఱుంగక పంతులుగారు వ్రాసిరి. ఇందువల్ల విచారింపఁగాఁ బంతులుగా రెన్నఁడును పలువురు పెద్దలలో మెలఁ గినవాకు కారనియు, రాజును భృత్యులు నొండొరులకుఁ జేసికో వలసిన మర్యాదల గుఱైఱుఁగ రనియు స్ఫురించుచున్నది. విజయం చేయు మొదలగుపదములు భృత్యులు రాజులయెడఁ బ్రయోగింప వలెనో రాజు లేభృత్యులయెడఁ బ్రయోగింపఁజనునో పండితోత్తము లయిన పంతులుగారికే తెలియమికి నే నెంతయుఁ జింతిల్లుచున్నాఁ

డను. అయిన నిట్టిస్వల్పసంగతులు పంతులుగారివంటి మహాపండితులకుం దెలియవనుటయు నసంగతముగానే చూపట్టుచున్నది. కాబట్టి యొక పక్షమునఁ బంతులవారికిఁ దెలిసియే తమగ్రంథముం జదువు బాలుర కిట్టి మర్యాదలునేర్పి వారలఁగూడ గృతార్థులంజేయవలయు నను తలంపున నిట్లుకావించియుండు రనవలెను.

3. పిదప దీర్ఘముఖుఁడు జంబూద్వీపము జేరుటయే తడవుగా, అచ్చటిపక్షులకెల్ల నధీశ్వరుం డైన చిత్రవర్ణుం డను మయూరరాజు యొక్క మొగమైనం జూడకమునుపే యారాజు భృత్యులు “మన దేశములు రెంటిలోన నేది మేలయినది? యేయేలిక మనదొర లిరువుర లోపల మేలువాఁడు? తెలుపు” మని దీర్ఘముఖు నడిగినట్టును, అందునకాతఁడు సంకోచింపక కర్పూరద్వీపమే మేలైనదనియు మీరు “మాసీమకు రారండు. ఈరలులే లెండు” అనియుఁ బ్రతు త్తరమిచ్చి నట్టును జేతికివచ్చినట్లెల్ల వ్రాయఁబడియున్నది. ఇదియెంత లోకవిరుద్ధమైనసంగతి? ఎంత తెలివితక్కువవాఁడైనను దమ దేశమును రాజును నెఱుఁగనివాని నావిషయ మయి ప్రశ్నచేయునా? చేసినను దెలివి గలవాఁడెవఁడైనఁ దనకుఁ దెలియనివిషయములో నట్టిప్రశ్నమునకుం దగుదునని యుత్తరము చెప్పఁబూనుకొనునా? ఇదియంతయుం బరికింప గ్రంథకర్త సంగతి సందర్భముల నెఱిఁగి చక్కఁగా వ్రాయఁగలవాఁడు కాఁడనిమాత్ర మేర్పడుచున్నది. మఱియుఁ జిత్రవర్ణుని భృత్యులకును దీర్ఘముఖునకును నడచిన ప్రసంగముయొక్క రచనయందుఁ బంతులవారు కనఁబఱచిన చమత్కారమును గన్నులారఁ జూచితీరవలెను గాని చెప్పతీరదు.

4. పిమ్మటఁ దాను జెప్పినహితవచనములకుఁ జిత్రవర్ణుని భృత్యులలిగి రనిచెప్పి, మూర్ఖులకు హితోపదేశంబు చేయుటవలన

హానికలుగు నని చూపుటకయి దీర్ఘముఖుడు చెప్పిన—కోతులుకొన్ని వర్షము కురియునప్పుడు చెట్టుమొదలఁ జేరి తడిసి వడతుచుండఁ గాఁ జూచి చెట్టుమీద గూళ్లు కావించుకొని యున్నపక్షులు “చంచు మాత్రములుగల మేమే గూండ్లుకట్టుకొని సుఖంపుచుండగాఁ జేతులుంగూళ్లు గల మీరేల గృహనిర్మాణముం జేసికొని సుఖంపరాదు?” అని హితోపదేశముం జేయుడు నందొక వానరము చెట్టెక్కి గూండ్లన్నియుఁ బీకి నేలఁద్రోచె—నన్న కథ నేలొకో పంతులవారు తెనిగింప రయిరి. దానికిమాటుగా మఱియొకకథ నయినం గూర్పఁగలిగినవారు కారు. దానికేమికాని, యావలఁ గొంచెము వ్రాసి “అప్పుడప్పక్కులన్ని” యనిప్రయోగించిరి. పక్కులన్నమాట వినఁబడినమాత్రమున నుచితజ్ఞుడగువానిచెవి కెంతయసహ్యముగా నుండునో దీనింజదువువారికే యవగతమయి యుండును గాన నే నిట విస్తరించి చెప్పవలసిన పనిలేదు. పక్కియని యేకవచనముం బ్రయోగించినచో గొంతవఱకు బాగుండును. ఈయొక్కచోటనే కాక “అక్కడిపక్కులు పక్కునను ఓం. పు. 16”, తక్కినపక్కులు ఓం. 50”, “తక్కఁదక్కినపక్కులు ఓం. పు. 66” అని పలుచోట్ల నీపదమునే వేయుచు వచ్చుటచేఁ బంతులుగారు మృదుత్వముతప్పిన యిట్టిప్రీడాజుగుష్పాకరము లగుపదముల నుచ్చరింపను వ్రాసును వెనుకతీయువారుకా రని తోచుచున్నది.

5. తరువాతఁ బరుసములు పలికినచిత్రవర్ణనియనుజీవు లందఁక దీర్ఘముఖుండు ప్రతిఘటించినట్టు చెప్పినప్పుడు బలవంతునితో బలహీనుడు తొడరఁ గీడుమూడునని చూపుటకుఁగా భారతమునుండి పవనశాల్మలీతరుసంవాదము నెత్తి వ్రాసిరి. ఈకథ నిక్కడఁబుచ్చుకొనుట యీ కాలమున కెంతమాత్రము సరిపడియున్నట్లుచూపట్టదు.

తిర్యగ్గుంతువు లొండొంటితో మాటలాడెననుటయే హాస్యాస్పదము
గాఁ దోచు నేకాలమున, జడ మైనబూరుగు చెట్టునకును గాలికిని
వైరము పొసఁగె ననుటయు, నారదునితో నోరులేనియా చెట్టు మాట
లాడె ననుటయు, ఎల్లెడల నిండియుండుగాలి యక్కడలేనట్లు నారదుఁ
డేగి వాయువులో నామాటలు తెలిపెననుటయు, ఉన్న త్రప్రలాపము
లకన్న మేలిమిఁ జెందు నని యూహించుట కాధారలేశమైననుగానఁ
బడదు. బూరుగువృక్షము తనంత దాఁనే కొమ్మలను విఱుచుకొన్న
దనుట యంతకంటెను నవ్వులాటమాటగాఁ బొటింపఁబడును. గాలి
నధిక్షేపించుటకు ఫలముగా బూరుగునకు బలవంతమగు వాయువువల
నఁ గలిగిననష్ట మేమియు లేకపోవుటం జేసి యీకథ యీస్థలమున
బలవంతుండొడరినబలహీనున కెగు కలుగునంటకు దృష్టాంతముగాఁ
బొసఁగియునుండలేదు. ఇట్టికథల నిందుఁజేర్చుటవలనం గృతికర్తగారు
యుక్తియుక్తములయినకథల నారసి కైకొనుట యందిష్టము కలవారు
కారనియు, అసందర్భములైన పూర్వపుగాథలనన్నిటిని సందప్రాయ
ముగా నమ్ముబుద్ధిమంతులలోఁ జేరినవా రనియుఁ బొడకట్టుచున్నది.

6. అటుపై ని-

శ్లో. “సేవితవ్యో మహాన్వృక్షః ఫలచ్ఛాయా సమన్వితః
యదైదైవా త్ఫలం నాస్తి ఛాయా కేన నివార్యతే. అన్యచ్ఛ.
హీనసేవా న కర్తవ్యా కర్తవ్యో మహదాశ్రియః
పయోపి శౌణ్డీనీహస్తే వారుణీత్యభిధీయతే. అపరంచ.
నస్థాతవ్యం నగస్తవ్యం క్షణమప్యసతాసహ
అసతాం సంగమో మృత్యు స్సతాంసంగోహి భేషజం.
అజా సింహప్రసాదేన వనే చరతి నిర్భయం. అన్యచ్ఛ.

కొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము 195

మహాన ప్యల్పతాం యాతి నిర్దుణో గుణవిస్తరః
ఆధారాధేయభావేన గజేంద్ర ఇవ దర్పణే.”

అను భాగమును దెనింగించుచు,

“ఫలచ్ఛాయలకై మహామహీరుహమును గొలిచినవిరెండును
దొరకొనును. ఒకానొకప్పు డప్పలము లేకుండినను నీడయే
నుండును. సింహానుగ్రహంబునం గొట్టెపిల్లయును నిర్దరంబున
మహారణ్యంబున విహారంబు సలుపును. కావున మహదాశ్ర
యంబె యాశ్రయణీయంబు. కల్లంగడిలోఁ బాలుగ్రోలినం గల్ల
యనఁబడు. చిన్నయద్దంబునం బెద్దకొండ గానంబడును. కాన
హీనాశ్రయం బకర్తవ్యంబు. ఇది యేని కేనిని స్మర్తవ్యంబు.”

అని వ్రాసిరి. “హీనసేవా నకర్తవ్యా కర్తవ్యో మహదాశ్రయః।
పయోపి శౌండినీహస్తే వారుణీత్యభిధీయతే । మహాన ప్యల్పతాం
యాతి నిర్దుణో గుణవిస్తరః. ఆధారాధేయభావేన గజేంద్ర ఇవదర్పణే”
యనుదానికి “కావున మహదాశ్రయంబె యాశ్రయణీయంబు. కల్లంగ
డిలోఁ బాలుగ్రోలినం గల్ల యనఁబడు. చిన్నయద్దంబునం బెద్దకొండ
గానంబడును. కాన హీనాశ్రయం బకర్తవ్యంబు” అని మును పున్న
యర్థముం జెటిచి పూర్వోత్తరసందర్భము లేమియు లేకుండఁ దమ
కవిత్వమును బుస్తకములో నెక్కించిరి. దీనినంతయుం బరిశీలింపఁగా
బంతులుగారికి సంస్కృత మర్థము కాలేదనియో, అర్థమయినను
దమయభిప్రాయములఁ దిన్నఁగాఁదెలుఁగున వ్యక్తపఱుపలేరనియో
యూహింపక తప్పదు. ‘తాశ్శపాకవారి కవిత్వముకొంత’ నాపైత్యము
కొంత’ యన్నట్లు మూలములో నున్న శౌండినిం బోనడఁచి పంతులు
గారు దానిస్థానమునఁ గల్లంగడిం బెట్టిరి. అందుచేఁ దొంటియర్థ
గౌరవమెల్లఁ బోయి యర్థసంబంధములేనిబాలవాక్యములుగా మాటి

నది. కల్లంగడి యున్నచో హీనాశ్రయ మెద్ది? మూలగ్రంథమున నున్న 'దర్పణమునందు గజేంద్రుడుంబోలె నాధారాధేయభావంబు నంజేసి గొప్పవారును గొలఁదివా రగుదురు' మొదలగుదానిని బాగు న్నది కాదని యవలంబ్రోచివైచి "చిన్నయద్దంబునం బెద్దకొండగానం బడు' నని సొంతకవిత్వముంజేర్చి "కాన హీనాశ్రయం బక ర్తవ్యంబ" ని, చిన్నయద్దమునఁ బెద్దకొండ కానబడునుగాఁబట్టి హీనసేవచేయఁ దగనిదని యత్యద్భుత మైనహేతుకల్పనముంజేసి, పొసఁగుపాటు లేని మాటలతోఁ గొన్నివచనముల నల్లరి. అంతతోనైన విడువక యక ర్తవ్య మని ముం దొక 'ర్తవ్యము' వచ్చియుంటఁ దలపోసి రెండవ 'ర్తవ్యము' నకై "యిదియేని కేనిని స్మ ర్తవ్యంబ"ని యర్థసందర్భము లేని యొకవాక్యము నచ్చట నమకూర్చిరి. ఈకవిరత్నముగారి యుక్తి యుక్త మైనమృదుమధురశైలిని వారినిజూచి నేర్చుకొన్నారన్న వీరేశలింగముగారి చప్పనిశైలికిని గలతారతమ్యము తజ్జు లెఱిగి సంతసించుటకు వారిగ్రంథములోని యీభాగమునుగూడ నిందు వ్రాయుచున్నాను.

"ఆశ్రయించినను ఫలచ్ఛాయాసమన్వితం బగు మహావృక్షమునే యాశ్రయింపవలెను. ఒకవేళ దైవికంబుగ ఫలంబులు లభింపక పోయినను ననివార్యంబగు దానినీడ నేడు మాపనోపును? సింహ ప్రసాదంబున నజంబును వనంబునం నిర్భయంబుగఁ జరియించుటఁ గానమె? అట్ల ప్రబలులం జేరినలాఘవాస్పదులకును గౌరవం బబ్బును. ద్వేషులును సర్వజగన్మాన్యు లగుదురు. ఇంకనాద్యులు ప్రశంసనీయు లగుదురని యుగ్గడింప నేల? ఎప్పుడును హీనుని మాత్రము చేరరాదు. చేరినను మును గలగౌరవముసయితము పోవును. శౌండినికరంబున నున్నపాలముంతనేని కల్లుముంతయే

యందురు. నీచసేవ కేవలము శ్వవృత్తి. పడినయంయాసంబెల్ల నిష్ఫలంబగుటయకాక దాన నునోభీప్సితం బెప్పుడును సఫలంబు గాదు. హీనమానవపదాశ్రయులకుఁ గొన్నియవసరంబుల దొసంగులును బొసంగును. అట్టివారిజన్మంబు లెప్పుడును దుఃఖభాజనంబు లగును. ఎప్పుడైనఁ దప్పిచారి యించుకయభీష్టఫలసిద్ధియయిన నది తుదముట్టనేరదు. అల్పజలాశయంబుఁ జేరినవిసారంబునట్టుల యల్పు నాశ్రయించువాడును వానితోడన తీలును. అట్లు తీఱకయున్నను నాగండకమున కెట్లువానికి నట్లు గండములు మెండుగా నుండును. అల్పులతో క్షణమాత్రంబును నిలువను సంభాషింపను బోలదు. సజ్జనసంగత్యమున సర్వార్థసిద్ధులంబోలె దుర్జనసంగమంబున సకలానర్థములును బ్రాప్తము లగును. ఆధారాధేయభావంబునంజేసి యాదర్శంబున ద్విరదం బన్నవయయి కనుపట్టునట్లు లలంతులఁజేరినవలంతులును నలంతులయి కానఁ బడుదురు. కాన హీనసేవ యానంతయుఁ గర్తవ్యంబు గాదు ”

7. అనంతరము హీను నాశ్రయించుటకన్న వ్యపదేశమ్మున నైన సుఖింపవచ్చునంటకు నిదర్శనముగాఁ గుందేశ్వకథ నెత్తుకొని, మున్నొకప్పుడు వఱపు రాఁగా నేనుఁగులు యాధనాథునిపాలి కరిగి “స్వామీ మేము మునుంగుటకుం దగుకొల నిందు లేదు. అందువలన నంధులవలె నున్నాము” అని విన్నవించుకొన్నట్లు వ్రాసిరి. పంతులు గారి యుక్తికౌశలము నేమని వర్ణింపవచ్చును ! మునుంగుటకుం దగు కొలను లేనందున నేనుఁగు లంధులవలె నున్నవట ! కొలఁతు లేకున్న నంధులవలె నుండుట యేమి? మేమింత విచారించితిమా మూలమున నున్నట్లు తెనిగించితిమని వారు బదులుచెప్పి తప్పుకోవచ్చును. కాని యాపక్షమున పంతులవా రీపుస్తకములు వ్రాయునప్పుడు తమ

బుద్ధిని దూరముగా నుంచి మఱియొక పాత్రమును వ్రాసియుండు రని బుద్ధిమంతులకెల్ల సందేహము కలుగకమానదు. దీనికేమి ? పయిని జూడుడు. అట్లాయేనుఁగు లడిగినతోడ నె “యాయాధపతి యాదంతి యాధంబులఁ గొని చని చేరువ నిర్మలవారిపూరిత మగునొకానొక పెనుమడుపును గానిపించె” నని లిఖించిరి. ఆహా ! ఏమి యీచమ త్కారము ! ఒకవేళఁ బంతులుగారియేనుఁగులు గ్రుడ్డి వేమోయంత చేరువ నున్నమడుగునుగూడఁ జూడఁజాల కున్నవి. ఈ భావము మనసు నందు నెలకొని యుండియే కాఁబోలు నేమియు సందర్భము లేనిచోట నె ‘యంధులవలె నున్నా’ మని పంతులుగారినోర నె బయలు వెడలినది. ఈకథయే పంచతంత్రమునందు యుక్తియుక్తముగా వ్రాయఁబడి యున్నది. దానినయినం బంతులుగారు చూచిన పాపముం గట్టుకొన్న వారు కార్తెరి. ఒకవేళఁ జూచియుఁ దమయుక్తిముందరఁ బూర్వపు వారి యుక్తి బాగుండ లేదని తలపోసి యిట్లు కొత్తతోవను ద్రొక్కియు నుండవచ్చును. ప్రకటింపఁబడిన రెండువిగ్రహతంత్రముల యందునుగూడ నీకథ వ్రాయఁబడి యున్నది. ఆయాతారతమ్యము లెలుంగ నేనిక్కడ వక్కాణించుటకంటె రెండుపాత్రముల దగ్గఱ నిడుకొని చూచుట యుక్తముగా నుండునని తలంచెదను.

8. ఆవెనుక దీర్ఘముఖుఁడు చిత్రవర్ణనిసమ్ముఖమ్మునకుం గొనిపోఁబడినప్పుడు తనతోఁగూడ దూత సంపుమని రాజును గోరఁ గానాతఁడు (సంస్కృతముననున్నట్లు) తనమంత్రింజూచి, నేఁడు దూతకార్యంబు ప్రభూతంబయ్యె. దూత యిట్టి లక్షణములు గలవాఁ డయియుండవలెను. ఎవఁడు పోవు’నని యడుగుటను దీసివేసి, దీర్ఘము ఖునితోఁ జిత్రవర్ణుఁడు “ఏఁడు నీతోడఁగూడవచ్చును? ఇచ్చట నెవం డుగలండు? దూతకార్యంబు ప్రభూతంబయ్యె” ననిజ్ఞానలేశము

గానిలేని జడునియవ్యక కృపుమాటల కెనవచ్చునట్టి వాఁతను వ్రాసిరి. ఏమాత్రమైనం దెలివియున్నవాఁ డిట్టిపిచ్చివాఁత వ్రాయునా? రాజుదగ్గఱ దూతఁగాఁ బంపుట కొక్కఁడు నుండఁడా? వావిడిచి రా జయినవాఁ డెన్నఁడైన నిట్టిపలుకులు పలుకఁ దలపడునా? ఇది యెంతపరిహాసపాత్రమైనవ్రాత? దీని నంతను విమర్శింపఁ బంతులు గారి కించుకైనఁ బ్రపంచజ్ఞానము లేనట్లు స్పష్టపడుటయే కాక, తామే జగదేకపండితుల మని వా రెంతనటించినను నిజమునకు వారికి సంస్కృతమున జ్ఞానలవమైనను లేనట్లును గరతలామలక మగు చున్నది. సంస్కృతమున నున్నమాటల నర్థము చేసికోలేనివారు తమబుద్ధినైనఁ గొంచెము వినియోగించి యంచుకయైన యుక్తియు క్తముగా వ్రాయరాదా? వేనూలు బుద్ధిబుద్ధి యని పేర్కొన నేల? పండితులవారి బుద్ధిచాకచక్య మంతయు నిట్టివాఁతలను వ్రాయ ననుకూల మయినదయ్యే యుండవచ్చును. వీరిపొత్తమునుబట్టి పంతులవారు పండితు లని సాధించుటకు నేనెంత ప్రయత్నము చేసినను, గ్రంథముం జూచినకొలఁదిని మఱిమఱి గీర్వాణభాష యందలి వారి యజ్ఞానమే తేటపడుచున్నది గాని నాయుద్యమమేమియు సఫలము గాకున్నయది.

9. ఆవలఁ గొంతదూరము సాగినవెనుకఁ జిత్రవర్ణనిపాల నున్న కీరమొక్కఁడు దుర్జనునితోడఁ గూడి పోఁగూడదని చూపుట కై తనస్వామితోఁ జెప్పినకథను దెనిఁగించుచున్నా మనుకొని, పంతులవారు తలయుం దోకయు లేకుండ వెట్టివ్రాతను వ్రాసిరి. దానివలన బంతులవారికి సంస్కృతవాసనయేని లేదని తెలియవచ్చుటయే కాక వారికిం గల బుద్ధికౌశలముంగూడ బట్టబయ లగుచున్నది. ఆకథ యేదనఁగా—

“దేవవర్తక వర్తామపి కథయామి. ఏకధారశ్వేపక్షిణో భగవతో గరుడస్యయాత్రాప్రసంగేన సముద్రతీరం చలితాః-తత్రకాకేనసహ సవర్తకశ్చలితః-అథగచ్ఛతోగోపస్య శిరసిస్థిత దధిభాణ్డాద్దధివారంవారం తేనకాకేనభాద్యతే తతోయావదసౌ దధిభాణ్డం భూమానిధాయోర్ధ్వమవలోకతే తావత్తేన కాకవర్తకా దృష్టా తతస్తేన భేదితః-కాకః పలాయితః-వర్తకస్వభావనిరపరాధోమన్దగతిస్తేనప్రాప్తో వ్యాపాదితః” అనునది.

సంస్కృతమున వర్తకశబ్దమునకు ‘బేహరి’ యనునర్థము మృగ్యమగుటయు, కోయష్టికష్టికభికోవర్తకో వర్తికాదయః” అను సమరనిఘంటువుంబట్టి వెలిచెప్పిట్ట యనునర్థము సుప్రసిద్ధ మగుటయు సంస్కృతమునం దల్పజ్ఞానము గలబాలురకుసహితము తెలియునుగదా. అది యంతయు నటుండఁగా నీమహాపండితులవారు పయికథ నిందు క్రిందఁ బొందుపఱచినరీతిం దెనిఁగించి తమయజ్ఞ తను లోకమునకంతకు న్వల్లడించుకొనిరి.

“మఱియువర్తకునికత వినుతు వినుడు తొల్లిపిట్టలెల్ల భగవంతుఁడగుగరుత్మంతుని యాత్రాకాతుకంబునం బారావారతీరంబుఁ జేరఁబాటె. అపుడొక కాకముతోడఁగూడ నొక బేహరి బయలు వెడలె. పిమ్మట నామార్గమ్ముననే యల్లంతట గొల్లఁ దొకఁడు గొంగళిఁగప్పికొని తలమీఁది చుట్టకుదురుపైఁ గుదిరిక గదురఁ బెరుగుకుండఁ బదిలపఱిచికొని చనుచుండెను. ఆభాండములోని దధి వేమాతాపలుగాకికాకి యుక్కున మెక్కుసాగెను. అల్లన నాగొల్ల తనతలమీఁది పెరుగుకడవ దిగువదించి మీఁదవీక్షించి లక్షించి రాయి అువ్వ ధ్వాక్షం బాతాతితాచుడువడకురుపడి నూడనిఁ బాడెను. అవ్వణిజుండు స్వభావ నిరపరాధుం డగుట

నిర్భీకుండై సమాగతుండై యా బాలిశాభీరునిచేతఁజిక్కి యుక్కఱి
చక్కాడంబడె.”

తొల్లిపక్షులెల్ల గరుత్మంతునిఁ జూచుటకుఁ బోవునపుడు
‘బేహరి, కూడ బయలువెడలనేల? బేహరి ‘కాకముతోఁగూడ’
నేగుట యెట్లు పొసఁగును? ఆత్రోవఁబట్టుకొని పోవుచున్న గొల్లవాని
తలమీఁది పెరుగుకడవలొనిదధిని గాకము భక్షింపఁగా వాఁడొ
త్రోవను జనుచున్న ‘వణిజుని’ నిష్కారణముగా నేల చంపును?
ఎందునకయి యీకథ యిచ్చటఁ జెప్పఁబడెనో యాయుద్దేశమును
నెఱవేఱ లేదు. ఇచ్చట దుర్మార్గునితో నెవ్వఁడును జనను లేదు.
చనినందుచేతనే వచ్చినహానియును లేదు. ‘పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగ’
యన్నట్లు తన పెరుగు కాకి తిన్నదను (పంతులవారి) హేతువుంబట్టి
గ్రహచారము చాలక యాదారిని నడవఁ దట్టస్థించిన నిరపరాధియగు
వర్తకునిఁజంప నొడిగట్టి నట్టిపుణ్యుడు నిజముగాఁ గాకి పెరుగు
భక్షింపకున్నను నెవ్వనినైనఁ జంపవచ్చును. ఇంతకంటెఁ గాకిని గొట్ట
విసరినరాయి తగిలివర్తకుఁడు మృత్యుఁ డయ్యెనన్నను యుక్తిసహిత
ముగా నుండును. పంతులవారి సంస్కృతజ్ఞానశూన్యత నొక్క యీ
గ్రంథమే కాదు. శివశంకరపండ్యగారు సహస్రముఖములఁ గొని
యాడినవారి పత్రికారత్నమును బ్రతిమాసముం దాను బయలువెడలి
నపుడెల్లఁ దాటికాయ లంతలేసి యక్కరములతో శక్తివంచనలేక
లోకమునకెల్లఁ జాటి చెప్పచున్నది. పత్రికాముఖమున “శ్రీయాం
ప్రభాషాసంజీవని” యని నిమ్మకాయ లంతలేసి యక్కరములతో
ముద్రింపఁబడియున్నది. అందు “శ్రీ” యనునది విశేష్యమా? విశే
షణమా? విశేష్యముయినయెడల నర్థమేమి? విశేషణముయిన వోశుద్ధ

202 కొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము

సంస్కృతసమాసమున “శ్రీ + ఆంధ్ర = శ్రీయాంధ్ర” యని తెలుగు సంధి యెట్లువచ్చినది ?

10. అటుతెర్వాతఁ జిత్రవర్ణుడు హిరణ్యగర్భునిపాలి కనుప నెంచిన చిలుక “కానివారు గావరమునఁ బలుకుపలుకుల నమ్ముట కరమ్ముగోరమ్మునకుఁ గారణమ్మ” ని చూపుటకు దృష్టాంతముగా దీర్ఘముఖునితోడఁ జెప్పినట్టు బ్రహ్మాదత్తుఁ డనురాజును బూజనియను శారికయుఁ గరమ్ముమైత్రిగలిగి యుండగా రాజకొమారు డాశారిక పిల్లను నిష్కారణముగాఁ జంపినందున గోరువంక రాజకొడుకుగ్రుడ్లు పెఱికిననియు, రాజునాకొమారుఁడు చేసినకొఱగామికిం దగినశిక్ష యొనర్చితివిగాన నీయెడనాకు గోపములేదని యెన్నివిధముల బ్రార్థించి నను సమ్మతింపక శారిక లేచిపోయినదనియు, శారికకథను పంతుల వారు భారతమునుండి యెత్తివ్రాసిరి. కాని యిదియుఁ బంతులవా రేర్చికూర్చిన యితరకథలవలెనే చెప్పఁబోయెడుసంగతి కించుకయు సందర్భించియుండలేదు. ఈకథను పంతులవారు వ్రాసినవిధమునుబట్టి చూడఁగా శారికకు రాజు కానివాఁ డయినట్లును గనుపట్టదు; శారిక యాతనివచనములను నమ్మనులేదు; నమ్ముటవలనఁ గలిగినహానియును లేదు. కాఁబట్టి యీకథ యీసందర్భమున బోడితలకును మోకాలికిని ముడిపెట్టినట్టుగాఁ బొసఁగి యున్నదని రూఢిగాఁ జెప్పవచ్చును.

11. అనంతరము కొంతదూరము సాగినపిదప — “తాబేలు మేలుగోరి నేరిమిమెయి యాఁదలఁ గాలుసేతులు ముడుచుకొని వీపు మీఁద మోదఁబడుమోఁదుల నయినను సైచుకొని మెదలదు. త్రాఁచుతోఁకత్రొక్కుడువడ్డతోడనే వెరవరసి యొడిసి, కఱిచి పగఱఁజెఱుచును. కానఁ దెఱఁ గెఱిఁగి నీతిజ్ఞుం డారసి యాసాదితసమయుండయి సర్వశత్రువుల సమయఁ జేసి చరితార్థుండవు” — అని పంతులవారు

రచించిరి కాని వారి యాయుపమానము లించుకయు సందర్శించినవి
గాఁ జూపట్టవు. ఇందు మొదటిది తాబేలు; అది పరమసాధువు;
సమయము చూచికాని చూడక కాని యెన్నడును దనశత్రువున కయి
నను హానిచేయఁ దగినది కాదు; తనరక్షణమున కయి కాళ్లుపొట్టలో
బెట్టుకొనును. రెండవది సర్పము; అది క్రూర మయిన విషజంతువు;
ఏవెరపు నక్కఱలేకయే తనకు శత్రువైనను గాకపోయినను దారసి
చినంత నె పడఁ గఱచునది కాఁబట్టి పయివాక్యము లంతపొసఁగుబడి
కలవిగా నగపడవు.

12. అవ్వల హిరణ్యగర్భునకును మంత్రికిని కాకముం జేర్చు
కొనువిషయమయి జరిగిన సంవాదమును బంతులవా రెంతసరసము
గానో వర్ణించిరి. కాకిని జేరఁదీయుట యుచితము కాదని మంత్రి తన
యభిప్రాయము నీయఁగా రా జీప్రకారము పలికెనట:—“ఓమంత్రి!
***ఇపు డీవిషయము నిన్నడుగుట నీయభిప్రాయమును దెలిసికొన
వలయు ననియకాక నాకుఁ దెలియక కాదు. నీ వింతకంటె నెంతగా
వాకొనినను నే నూకొనఁబోను.***అయినను నీవు కట్టకడను నుడువఁ
దలఁచినట్టిమాట సూటిగాఁ దెలుపుము.” — చూచితిరా పంతుల
వారి మృదుత్వము. రాజు చేయవలయుపని తనకే చక్కఁగా దెలిసి
నచో మంత్రి నేలయడగవలెను? అడిగెఁబో నాతఁడు తనయభి
ప్రాయము నిచ్చినఁ గినుకగదిరి ‘నీ వింతకంటె నెంతగా వాకొనినను
నే నూకొనఁబో’ నని విరసపుమాట లాడ నేల? అడిగినవాఁ డంతతో
నైన నూరకుండక నీవు కట్టకడ నుడువఁ దలఁచినట్టిమాట సూటిగాఁ
దెలుపు’ మని క్రమ్మఱ నడుగ నేల?

13. తదనంతరము చిత్రవర్ణుని దూతయగు శుకంబు హిరణ్య
గర్భుని పాలికి వచ్చినప్పుడు, “శుకః కించిదున్నతశిరో దత్తాసన ముప

విశ్వబ్రూతే” యని సంస్కృతమున నున్నదానింబెంచి వర్ణింపఁదలంచి పంతులుగారు “అశుకంబు***తన్నుఁ గన్నవారెల్లఁ బెల్లుబెగడ బిగి చూపుల దెసలఁ గలయఁజూచుచు, ***పగతులమాటలఁ గీటునఁ బుచ్చునాఁ బచ్చితెక్కల విదుర్చుచు, *** నేలుగాడివడఁగ నెగురు లాడుచు, ***హిరణ్యగర్భున కభిముఖంబై నిర్లక్ష్యంబుగ నిట్లనియె” నని రచించిరి. పరరాజులయొద్దకుం బంపఁబడుదూత వినయముం దొఱంగి యెగురులాడుచు నిర్లక్ష్యంబుగనే కదా దూతకార్యము నిర్వర్తింపవలసినది. దూత యేరీతిని బ్రవర్తింపవలెనో తెలియని వారు తమసొంతవర్ణనముందెచ్చిపెట్టి జ్ఞానసంపద న్వల్లడించుకోక, మూలముననున్నముక్కల నున్నట్లుగానైనఁ దెనిఁగించినఁ గొంతగుట్టు బయలఁబడకుండునే. ఆపయినిజూడుడు. అప్పు డాచిలుకయొక్క పలు కుల కలుక వొడమి మేఘవర్షుఁ డనుకాకము దానింజుంపఁ గడఁగఁగా, సర్వజ్ఞుండువారించి రాజుతో నన్న ‘శ్లో॥ నసాసభాయత్రనసన్తివృద్ధా నతేయేనవదన్తిధర్మం । ధర్మస్సనోయత్ర నసత్యమస్తి సత్యంనత ద్యద్భయ మభ్యుపైతి॥” (=చ॥ “అదిసభయే ప్రియంబెసఁగ నార్యు లు నిల్వరయేని నార్యులే! మదిఁ దలపంగ వారలు సమంచితధర్మము పల్కరేని న । ట్టిదియును ధర్మ మే తగఘటించిననిక్కము లేనిదేని దాఁ బదిలపు నిక్కమే యొక నెపంబిడు చొప్పుగునే భూవరా॥” ఈ శ్లోకమును దెనిఁగించుచు, “ఎక్కడ వెఱపుగలుగునో యక్కడ సత్య ముండదు. ఏకడ సత్యముండదో యాకడ ధర్మము గలుగదు. ధర్మ పుఁగఁబనివారువృద్ధులుగారు. వృద్ధులులేనిది సభ కాదని పెద్దలుచెప్పుదురు.” అనితలక్రిందుగామార్చి సందర్భమునంతనుంజెడఁగొట్టివ్రాసి, పంతులుగారు తమపాండిత్యముం బయలఁబెట్టుకొనిరి. పంతులుగారెంతచక్కగాదాత్యమునారంభించిరో యంతచక్కగానేదాని న్ముగించిరి.

“హిరణ్యగర్భుండును మేఘవర్ణుండును సర్వజ్ఞనిబోధనంజేసి ప్రశాంతు
లై”నతోడనే, ప్రత్యుత్తరముం గొనకయే “అంత నక్కంటుజక్కి
రివ్వున నెగిరిపోయె” నట! వచ్చినకార్యము నేమిచేసికొనిపోయినది !
దీనిం జదువునప్పుడెల్ల, పూర్వమొకగృహస్తుడు తనబంటగుపుల్లయ్య
ను తెల్లవారుజామున వేమవరము పంపవలె ననుచుండఁగా విని,
యెవ్వరికిం జెప్పకుండ తెల్లవారుకడలేచి వేమవరం వెళ్ళి మూడుజా
ములవేళందిరిగివచ్చిన పుల్లయ్య వేమవరపుసంగతి స్మరణకు వచ్చు
చున్నది. “అటువెనుక సర్వజ్ఞుం డయ్యరుణముఖునిఁ దనదుసదనంబు
నకుఁ బిలిపించి, *** కాంచనాభరణాదుల సత్కరించి సంతసింపించి
పంచె” నట! సర్వజ్ఞుఁ డాతని మరల రహస్యముగా నేలపిలిపింపవలె
ను? పక్షులు ‘కాంచనాభరణాదుల’ నిచ్చెనన్న నెట్లుపోసఁగును ?

14. భారతములోఁ గృతఘ్నుని విషయమై చెప్పఁబడిన
నాళీజంఘుని చరిత్రమునుదెచ్చి, పంతులవారు “కొత్తవాని మిత్రుఁ
డని పొత్తుగలసియుంట మిత్తిగొంట వంటి”దని చూపుటకుఁగా
సందర్భశుద్ధిలేకుండ నతికించిరి. అంతయకాక తమపుస్తకమునకు నీతి
చంద్రికయని పేరిడికొనియు దానినించుకైన విచారింపక బాలురకు
లేశము గాని ప్రయోజనములేని దుర్మీతులనెల్లఁ బెల్లుగఁ దమకుం
గలపాండిత్యమంతయు వెల్లడియగునట్లుగాఁ బడవ్రాసిరి. “విను
మొక బ్రాహ్మణుండు కులవృత్తములెల్లఁ దొఱంగి బోయదా । నినొ
క తెనాలిఁజేసికొని నెమ్మిఁ గిరాతులఁగూడి వేటుకుం । జనుఁ దినుమాంస
మద్దురితన క్తుడు భోగపరుండు గావునన్ । ధనము ఘటింపఁగాఁ దగు
విధం బని చూచి వణిగ్జనంబుతోన్” అని కథాసందర్భమున నింత
మాత్రము చెప్పఁబడిన బ్రాహ్మణచరిత్రమును బెంచి, యాతనిపుట్టుక
మొదలుకొని యనావశ్యకముగా దుర్గుణగణాభివర్ణనయుతో నిరువది

పుటలను నింపిరి:—“బిడ్డండని యేరైననెత్తికొని ముద్దులాడ వారి యొడలెల్ల నెత్తురుగాఱ గోళ్ళగీటుచుఁ గొఱుకుచుండు. దవ్వన నెవ్వరైనఁ గానఁబడి రేని బిఱబిఱఁ బోయి వారిపైఁబడి వితాఁకుసేయకూర కుండండు. కంటఁబడినవాని మంటఁగలపక మానండు. వెండియు నా బొట్టె తిట్టుతిట్టక మాటాడ నేరండు. బొంకాడక బోనంబు తాకండు. దొంగిలింపక నిదురింపడు”——అని నీగొడవ యంతయు వ్రాయుట వలనం బ్రయోజన మేమి ? ఒక్కశైశవదశనుమాత్రమా యిట్లు వర్ణించినది? కాదు తరువాతఁ బాఠశాలం జదువుచున్ననాటిబాల్యదశ నీలాగున వర్ణించిరి:—“అప్పంతు లప్పిల్లకాయం గొనిచని పల్లెకూట మున నునిచి యోసమాల నేలవ్రాసి వేళుల వేలిడుకొనిదిద్దించుచు నో యనుమన నో యనుచు నోక్రిందిది యే మన నాక్రిందిది తెలియదా యని యాయుషాధ్యాయులం గేరడంబు లాడుచు నలియాడుచు బలప ములం బొత్తములం దొంగిలుచు నాదొంగతన మెవరివలనవెలిపడునో వారే వానిని దన కిచ్చిరని యాముచ్చిమివారిపై నారోపించుచు వారలు దెబ్బలబడ నుబ్బుచుఁ గిశోరులతోఁ బోరాడుచు నందులకుఁ గనలి చదువులయ్య చెఁపలునులును నతనిచేతిజుట్టనవ్రేలిని వాతవేసి కొని కసుక్కు మనఁ గొటికి పెళుక్కున నెముకవిఱుచుచుఁ దొడపాసె మిడ మిన్నుమన్ను గానక తన్నుచు వేత్రప్రహారమబ్బ నబ్బురంబుగ బెత్తముం బీఁకుకొని బలిమికొలఁది ముక్కుమొగము చూడకాగుదుని బిట్టుగొట్టుచుఁదిట్టినఁ దిట్టుచు నందలి కందువుల నందఱం గలిపికొని కనఁబడ కొయ్యన నయ్యవారిమీఁద తాల టువ్వుచు లేనిపోనివి కల్పించి తనకన్నమ్మకు విన్నవించును”——ఇట్టివేకదా బాలురుచదువు వుస్తకములయం దుండవలసిన నీతులు ? ఈదుర్మీతులలోనే తమ యుక్తి యంతయుఁ దేటపడునట్లుగా దొంగతన మెవరివలన బయలు

కొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము 207

బడునో వారే వానిని తన చేతి కిచ్చిరి మొదలగువానిని వ్రాయవలెనా ?
దీనిం జదువుబాలు రావట కిట్టిదుర్మార్గములను జేయనేరనివారై నను
దీనింజూచి యాలాగున యుక్తిపన్నుటకు నేర్చుకొనరా ? పుస్తకము
లం జేయుట చదువువారలను దుర్మార్గమునకు దింపుటకొఱకా ?
సన్మార్గమునం బ్రవర్తింపఁజేయుకొఱకా ? “ఒక్రిందిది యేమన నా
క్రిందిది తెలియదా” లోనుగాల బండబూతులను మతిమంతుఁ
డెవ్వఁ డైవఁ దనపుస్తకమునందు వ్రాయ సాహించునా ? ఇట్టిమేలి
వ్రాతలు వ్రాసినవాని స్మరసుఁడు కాఁడని జను తెన్నకుందురా ?
పంతులుగా రింతతోనైనం దమపాండిత్యమును నిలుపక బాలురు
నేర్చుకొని కృతార్థు లగుట కీక్రిందినీతులసహితము విపులముగా
వ్రాసి కృతకృత్యు లయిరి....“అప్పు డాచదువుల పంతు లెంతయు
నేరిమి మెయి నల్లలనఁ దన్ను రాఁబట్టఁదగినట్టున్న బడికి రాకయు
నదేమనఁ దనదు పరికరంబులు లేవనుచు నున్నం బోఁగొట్టుచు
మఱికొన్నిసాకులు వెట్టుచు నొడలు బాగుండ లేదనియుఁ దనతల్లి
దండ్రులలో నొకరికిఁ బ్రాణాంతోపద్రవంబు పొసంగెననియు వీలెఱిఁ
గి వాలాయముగా బొంకుచు నేమిరా బడికిఁబోవైతివని మాతపలుక
నాటవిడుపునాళ్లనుచు నయ్యవాహూర లేరనుచునాయన కేని యాయ
నవారి కేని రోగమనుచుగొనుఁగుచుఁ దుట్టతుదకు నెట్టన నెల్ల వాకికిఁగీడు
వేఁడుచుఁ జదువక కాలయాపనంబు సేయు చుండె”.—ఇట్లుకొంతవ
ఱకు బాల్యదశలోని దుర్గుణాభివర్ణనముం గావించి యాతయావనదశ
నెత్తుకొని పంతులుగారిట్లు వర్ణింపందొడంగిరి.—“అత్తటి నత్తదణత
రుఱుండు చెన్నైన కన్నెలను బెడ్డియైనక్రొవ్విరిబోండ్లను బాలలను
జవ్వనులను బ్రోడలను లోలలను గఱితలనక చెడిపెలనక యెల్లపల్ల
వాధరల సాపేక్షంబుగ నీక్షించుచుఁ గవయ నెంచుచుఁ గోడకాడె

వీడఁజాలనిమోహజాలమునఁ దవులుకొని గొనకొని * * * * దాసుల
నాసించుచుండెను.”—ఈఁకుపురాణము నింతతోనైనఁ జాలింపక,
బాలురమాట యటుండఁగా పెద్దవారలుసహితము నోర నుచ్చరించు
టకుం దగకుండ మఱింత పచ్చిబూతుగా నీక్రిందిసంగతులను వ్రాసి
రి.—“అప్పు డప్పాఱుఁడు గొబ్బన నబ్బోయగుబ్బెత చెట్టఁబట్టుకొ
ని * * * నల్లనల్ల నల్లభిల్లపల్లవాధరిం గట్టిగఁ గవుఁగిలిచుకొని పుల
కలు మొలక లెత్తఁగపోలఫలకఁబులం బిట్టుగఁ జుంబించుచు మెత్త
నిగోటిపోటులఁ గామాగ్ని దరికొలుపుచుఁ గళలనెలపు లంటియంటి
కరగించుచు వేవేగ నానాగమణి నొకపూవుఁ బొదరింటఁ దార్చిపేర్చి
యనుభవైక వేద్య మగుమహానందసందోహదోహలఁబున నయ్యుద్య
త్తుం డత్యంతసంభ్రముడై యావృషస్యంతి నాభ్యంతరరతులఁ గలసి
మెలసి * * * తనయిరవున కరుగనొల్లకుండెను.”—ఈరీతి నేకథయు
తయు నెట్టెట్టో ముగించి కడపటఁ గొఱమాలిన యాఁడుదానితిట్లను
గొన్నిటిం దనుశక్తికొలఁది నీరీతిగా వ్రాసిరి:—“ఓరాళీజంఘుఁడా
యోబుద్ధిహీనుఁడా * * * ఓరిమిత్రానోహి, ఓరివిశ్వాసఘాతకుఁడా,
ఓరోరికృతఘ్నుఁడా, ఓరోరిమనుష్యాధముండా, ఓభ్రష్టుఁడా కష్టుఁడా
నీవుబాపఁడవఁడరా, పాపాలమారివిగాక, యోరీయోరోరి నీతల్లిగొఁడా
లుగారాదా. నీతండ్రి పండుండుగారాదా. నిన్నుఁగన్న పాడురండ
కడు పవియరాదా.”—ఇట్లు దుర్మార్గునిగా వర్ణించినదిభారతములో
సూచించిన ట్టొక్కట్రబాహ్మనుని మాత్రమే కాక, యేరోషమునెఱుఁ
గని యాతనితల్లిని సహితము పంతులవారు దుర్మార్గురాలినిఁ గానే
చేసి మగనిని “నెయ్యంబువీడిన మాటలాడు” ననియు, “తనకుఁజ్ఞుని
దౌర్జన్యంబోరు వక దూరువారితోడ జగడమాడు చుండెడి ననియు,
“అకాలమృత్యువునాఁబోయి యొజ్జలను నోటఁబట్టరానితిట్లఁ దిట్టి

మట్టియై త్రి కొట్టి” ననియు, పలువిధముల లిఖించిరి. పురుషుడని యెడి యభిమానము చేయఁదలఁచియో యాతని తండ్రినిమాత్రము దుర్మార్గునిం గావింపక విడిచిపెట్టిరి. ఇట్లంతగాఁ బనికిమాలినయంశముల నెల్ల గాధలనుగాఁ బెంచివర్ణించియు, ముఖ్యముగాఁ గావలసినవియుఁ గథకంతకు నందమును దెచ్చునవియునై భారతములో వ్రాయఁబడియున్న ముఖ్యాంశములను మాత్రము విడిచియె పెట్టిరి. భారతములో, విరూపాక్షుఁడు తనమిత్రుఁ డయిన నాళీజంఘునింగానక తనభటులం బనిచి వెదకించినట్టును, వారాబ్రాహ్మణునిం బట్టి తెచ్చి ముందరఁ బెట్టినఁ జంపి భక్షింపుఁడని భటులకాజ్ఞాపించినట్టును, వారాకృతఘ్నునిదేహమును గబళింపనొల్లక యూరుబయలఁ బాఱవైచినఁ గుక్కలు సహితము ముట్టుకోనట్టును, జెప్పఁబడియున్నది—“అవ్యప్రనిచోప్పు వట్టి. చ. పరిమెయిఁబాటి వానిఁగని పట్టి వెసంబెడ కేలుగట్టితె । చ్చిరసురభ ర్తచూచియిటుచేరఁగఁదే వలదీకృతఘ్నునిం । బొరిగొని వే తినుండనినఁ బోకడమాలినవారమయ్యయి । ద్దురితశరీరముం దినఁగ చోసము మాకని వారలొల్లమిన్. అతండు క. తినుఁడు తినకుండుఁడేమై । ననుజేయుఁడు వీనినేల నాముందరికిం । గొనివచ్చితిరని పలికిన । దనుజులు పురివెడలఁదెచ్చి తద్దాత్రంబున్. క. వెడకండ నెత్తురొలుకం । బడ్రోచిన వచ్చి కుక్కపదుపువెనుక కున్ । జడిసెఁగబళింపనొల్లక । కడుపులు నకనకపడఁగఁ గౌరవము ఖ్యా॥ అనిచెప్పి భీష్ముండు క. వినుమది యట్టిద కుక్కలుఁ । దినఁగా రోయునుగృతఘ్ను దేహముమాంసం । బనిచెప్పు నాగమంబులు । మను జేశ్వర తెల్లమయ్య మనకిచ్చోటక. —కృతఘ్నుత గొప్పపాపమని చూపుటకయి భారతమునం దీకథవ్రాయఁబడియున్నది; ఆవిషయము నం దది యెంతయుఁ జక్కగాఁ బొసఁగియున్నది. పంతులవారు సొంత

210 కొక్కొండ-వేంకటరత్నకవికృత విగ్రహతంత్రవిమర్శనము

ముగా దుర్గుణవర్ణనముం గొంత మొట్టమొదటఁ జేర్చి కడపటనున్న
యీమంచివాక్యములను దీసివేసినతోడనే యీకథ గ్రొత్తగావచ్చిన
వానిని నమ్మఁగూడదని చూపుటకు నిదర్శనముగా నుండునని యెంచి,
దానిందెచ్చి యేమియు సందర్భములేని స్థలమునఁ దమపుస్తకము
లోన న్నుడపెట్టిరి. నాళీజంఘుఁ డుద్యత్తుని కౌతిధ్యము చేసి, బీదవాఁ
డనుతలంపున సాయముచేయఁ దనమిత్రునికడకుం బంపెనేకాని, ఆత
నిని నమ్మి మఱియేమియుం జేసినవాఁడుకాఁడు. ఆయిద్యత్తుఁడును
నుపకారమును బొంది మరల వచ్చునప్పుడు మున్ను మేలుచేసిన నాళీ
జంఘునినే యాహారార్థము పొలియించెనుగాన, కృతఘ్నుఁ డయ్యెనే
కాని వేరొండుకాదు. కాబట్టి యీయాపద గ్రొత్తగావచ్చినవానిని
విశ్వసించుటవల్లనే పొసఁగినదని చెప్ప వల్లకాదు. బ్రాహ్మణుని
దౌష్ట్యమే యీయాపదకుఁ గారణము. పంతులవారి మతమునుబట్టి
యీకథవలనఁ గ్రొత్తగా వచ్చినవాని కతిథిసత్కారము చేయఁగూడ
దని, తేలుచున్నది. ఈయొక్కకథయే యిరువదిపుటలను మ్రింగినం
దుకు ఫలముగాఁ గడకు మంచిసీతినే కలుపుచున్నది.

15. అటుతరువాత మేఘవర్ణునిఁ జేరఁదీయరా దని చెప్పుచు
“పాలసునికి మేలుసేయువాఁడును జాలిపడి నాలిఁబూతము బెడద నుడు
పువాఁడును నగ్గింబడి మ్రగ్గువ్యాళమును దేలును గేల నిడుకొన్న
వానివలె నెన్నరానిదురవస్థఁ బొరయును” అని పంతులవారు చక్కఁ
గాఁ బొందుపఱచిరి. మేఘవర్ణునకు హిరణ్యగర్భుఁ డేమియు మేలు
చేయ నెంచియుండలేదు. సరిగదా, మేఘవర్ణుని సహాయముఁ బొంది
తానే మేలుపొంద నెంచుచున్నాఁడు. కాబట్టి పయిని జెప్పఁబడ్డ
పంతులవారి వాక్యము లెంతచక్కఁగా నమర్పఁబడినవో యూహించి

బుద్ధిమంతు లగువా రందఱును పంతులవారి బుద్ధికిని పాండిత్యము నకును సంతోషింపవచ్చును.

19. ఆపిమ్మట నాగంతుకులును హితులగుదురని చూపుటకు గాఁ బంతులవారు మఱియొకవిచిత్రమైనకథ నెత్తుకొనిరి. ఆకథలో “వీరవరు” ని సద్గుణగరిష్ఠునిగా వర్ణింపఁ దలంచి పంతులుగారు “శ్రీమతే—పేడతేవే” యన్నట్లు, రాజుదర్శించుటకుఁ బోవునపుడే వీరవరుఁడు “ప్రతీహాదుఁ జేరఁజేటి వానికొక్క నిష్కము” లంచ మిచ్చినట్లు మొదటిసద్గుణమును జెప్పిరి. తరువాతఁ గొంతవఱకుఁ గథ నువ్వాసి, ‘ఉద్యోగం పురుషలక్షణమన్నాఁడు. గొడ్డలితేరా నిట్రాడి విఱుగఁ గొట్టుద’ మన్నసామెత నిజమగునట్లుగా, వీరవరునికొమారుఁడు “ఆలస్యమమృతంవిష మ్మని కోవిదులు వాకొనియెదరు జాగుచేయక” నన్న ధనలక్ష్మికి బలి యిమ్మని తండ్రితోఁ జెప్పినాఁడని మంచిసామెతను దెచ్చి పంతులవారు చెడుస్థలములో నతికించిరి ఆవల “బొట్టెపుట్టుటకు ఫలంబు తలిదండ్రులయపకర్మంబు సమగ్రంబుగ నిర్వహించుటగాదే” యని పంతులవారు మఱియొకనీతిని బాలురుధన్యులగుటకు నాకథలో ననువుపఱిచిరి. సుగుణసంపదచే నతిలోకుండగు శూరవరుండును, పతివ్రతాతిలక మగునతనిభార్యయు బాలుఁడగునాతనికొమారుఁడును ప్రాణములు విడిచి నేలఁగూలి యుండఁగా దైవ మనుగ్రహించి యీమువ్వరిలో నొక్కనిబ్రతికించెద వేడుమన్నప్పడు బాలునిం బ్రతికింపుఁడని కోరుట యాతఁడు తలిదండ్రులయపరక్రియలు నిర్వర్తించు నను హేతువుమీఁదనేకదా? మంచి హేతువు! ఆవెనుక రాజు వీరవరునిబిలిచి జరిగినసంగతిని జెప్పుమని యడుగఁగా “మహాస్వామీ, అయ్యేడుపుటులివు జాడవిడుకొని చని యొకతొయ్యలిఁ జూచితి నయ్యంగన నాచేనడుగఁబడి మాత్రా

డక తోడన యంతర్హితయామె నింతియగాని యంతకంటె వేతైన
సంగతి” యెఱుంగ నని కేవలాసత్యము నాతఁడు పలికినట్లు పంతుల
వారు వీరవరునికి మఱియొకసద్గుణముం గట్టిపెట్టిరి. మఱియు నీకథ
నిండ ధనలక్ష్మి స్త్రీరూపమునవచ్చి రాజును బాయవలసి వచ్చె నని
యేడ్చినట్లును, అట్లు పాయకుండుట కయి ద్వాత్రింశల్లక్షణసల్లలితుఁ
డగుశక్తివరునిం గాళికాశక్తికి బలియిమ్మన్నట్లును, ఈకాలమునకుఁ
బనికిరాని ఛాందసవచనముల నెన్నింటినో పంతులవారుకూర్చిరి. వీని
నన్నిటింబట్టి చూడఁ బంతులవారు ధనశక్తులను కాళికాదేవులను
నమ్ముకొను బుద్ధుమంతులలోని వా రయినట్లు విస్పష్ట మగుచున్నది.

17. అటుపిమ్మటఁ బంతులవారు “దైవాయతైశ్వర్యోదారు
లగు నొకరివలెఁ దారుగాఁగోరుట గోరమునకుఁ గారణ మగు” నని
యొక యపూర్వనీతిని గఱపుచు, దానికి దృష్టాంతముగా ‘కౌశికశర్మ
చంద్రశేఖరశర్మల’ కథనువ్రాసిరి. ‘శుభముపలుకరా మంకెన్నాయన
పెండ్లికూతురుముండ యెక్కడనున్నది’ యన్నట్లు పంతులవారును
బ్రాసముకొఱకుఁగా “నతనిమేనమామ తనకూతు సర్వమంగళాంబ
యనుకన్నియం గన్యాదానంబుచేసి వాసిమీఱ దేవలోకవాసి
యయ్యె” నని చంద్రశేఖరశర్మ వివాహములోనె మామగారి చావు
నుంగలిపిరి. చంద్రశేఖరశర్మ భార్యయొక్కనాఁడు “నట్టనడురేయి”
ని బెనిమిటిని ధనమార్జించి తెమ్మనిచెప్పిన దానికి బదులుగా మగడు
“గరితా...యింతదనుక ననుగాటింపక నేరిమి మెయిబుడుతలనుననుఁ
గాపాడితివి. ఓపడతీ జగతీతలమున భర్తభరియించునది భార్యయ
నుటకీవయర్హురాల’ వన్నట్లు పంతులవారు రచియించిరి. భర్తనుభ
రియించునది భార్యయట ! ఏమి! పంతులవారి పాండిత్యము ! తమ
సర్వతోముఖపాండిత్యమున సాధించదలచియో భరించువాఁడు

భర్తయు భరింపఁబడునది భార్యయు ననునర్థమును విపరీతముచేసి
భరించునదియే భార్యయని మహాప్రయోగముంగావించిరి. దానికేమి?
కథయొక్క సారస్యముం దిలకింపుడు. చంద్రశేఖరశర్మ నొకదారిని
బోనిచ్చి, పిదపఁ గౌళికశర్మ నెత్తుకొని పంతులవా రాతనిభార్య
తోడఁ గూడ నివ్వధముగా వర్ణింపఁజొచ్చిరి:—

“అతండు చండియను వనితం బెండ్లియాడి యాచేడెవలననాటువు
రాఁడుబిడ్డలం గని రోసి నగరుదొరకిన కాసువీసంబుల దాసీసంగ
మంబు సలుపుచు డబ్బులేనినాఁ డల్లనల్ల చండినిఁగూడ వేడ నది
యాఁడుపిల్లివలెఁ బెంటిజాగిలంబులాగునఁ జార్దులిపోలికంగెరలి
మొఱలిడి యల్లరిచేసి యెల్లదను బకపకనవ్వ నాకౌళికశర్మ
యాశ నిరాస సేసెడును. మఱియు నతం డన్యాయరక్తుండై
యుండ నాచండి యమ్మిఘనమ్మును నెల్లవారును గని నగునట్లు
పెల్లాగడంబుసేయుచు రోయుచుఁ దావానిమాని వేడుకకాండ్ర
వేడుక మరిగి వెనిచవింగడిదేటి స్వవశీకృతజానపదపౌరాధిక్యత
దత్తరజత మహారజతవస్త్రాభరణాదివస్తువిస్తార యై నిజపతిని
నొకనికృష్ట పరిచరుఁగాఁ గొని స్వైరిణీమణియై జగమునందలి
సుందరు లందఱుం దనవలె నని డెందమునం దలఁచుచు నిందకు
వెఱవక సకలయోషుల దూషింపు చుండును. అచండి మగండు
కౌళికశర్మయుఁ జంద్రశేఖరశర్మ వంశాభివృద్ధియుఁ దదీయమహా
భాగ్యవర్ధిష్ఠుతయుఁ జూచిచూచి యసూయచేతఁ జేతమున నాత
నికిఁ జేటుపాటిలఁజేయఁ దలపోసి చంద్రశేఖరశర్మ దయ్యాలపోతు
ను నరబలి పరాయణుండు ననియు భూనాయకుం బదభ్రష్టుఁజే
యఁ దఱిరోయుమండు రాజద్రోహియనియు వాని పెండ్లము సర్వ
మంగళాంబ సర్వసహేళ ప్రభృతिसంయోగంబుననే బిడ్డలఁగని

మగనికిఁ గలిమినలవఱిచెననియుఁ గావుననే యీ వడువున నాదో
సంబుఁ బూసిపెట్ట నాజాయాజీవుఁ డిట్లెల్లరకుం బెల్లుగనిచ్చునని
యు వాక్రుచ్చుచుండును. ఇట్లుండ నాచండినాయకుం డొండునాఁ
డు నట్టనడురేయి మన్మథబాణబాధితుండై యాయండజయాన
నోయలఁ జేరి మారుకేళిఁ గూడఁగోరుడు నాజారిణి నరునిఁగసిమ
సఁగునట్లు గసరిగొట్టి నినుఁ గట్టుకొని నేనేమిసౌఖ్యము పడితిని.
నాదౌర్భాగ్యంబుకతంబున నిర్భాగ్యుండవగు నీచెట్టుబట్టితి. రాజ
పౌరోహిత్యంబున నీవు సంపాదించిన సంపాదన దనియఁ దినినఁ
దిండికిం జాలదు. ఇల్లు నిండ నాఁడుపిల్లలు గలిగిరిగాని యొకమొగ
బొట్టె పుట్టఁగాఁన నిట్లుండియు నీవుకండకావరమునఁ జీలి కనులు
మూసికొని పాలుగ్రోలినటులఁ జేరుగొండులఁజేరుచు నబ్బకబ్బ
కబ్బిన యొకడబ్బును నచ్చెడి వెలకిచ్చుచు విచ్చలవిడిఁ దిరుఁగు
చుండు దుండగీడగు నీకు నేనేల వేయేల నీయాలనైనది చాలుఁ
జాలు. పోపో ననుఁ జెనకరాకు నీకుఁబోలె నాకును నానలేక
పోవునే.”

ఇట్లు తక్కినకథలయందువలెనే దీనియందును దుర్నీతుల నెన్నిఁ
టిఁ జెప్పినఁ జెప్పిరికాని, యీశ్వరునింగూడ నక్రమమునకుఁ బాలుప
డువానిగాఁజెప్పి దైవమునకును నింద గలిగించిరి. ఆకాశికశర్మ “కొల
నినీట ననుష్ఠానంబులఁ దీర్చుకొనుచుండె” నట! “ఆకాండంబున
సాంబశివుం డచ్చటికివచ్చి వానిపేరాసకు న్రోసి యాగంటలోనివాని
నంటక కంటున దాన నీర్నిండిన యొకయానుగుకాయబుట్టయుఁ జికి
లిడిన యొక్కఁడురమును నినుపకఱ్ఱవంటి చేవతుండుకఱ్ఱ యొకటియు
నక్షయంబుగ నుండఁదలఁచి తిరోహితుండయ్యెనట! ఆహా! దైవ
కృత్యములిట్టివేకదా! సర్వసముదైవశివుఁడు మేలుఁగోరి వచ్చినవా

రికి నిష్కారణముగా నిట్టి యపకారము చేయునా? పదపడి యాబ్రా
హామని “ముడి విప్పినప్పుడ యాశుగతి నాశుష్కతంబీఫలంబంబర
తలంబున కెగసి తలపైజలమొలికి తడిపె” నట; “వెంటనేయక్కత్తి
మింటికెగరి ముక్కు మొగములఁ జెక్కలెగయ నొక్కమాత్రనగొటి
గె” నట; “అత్తఱిన యత్తుండుకొయ్య వియత్తలంబున మిట్టిపడి
పదిపెట్టుల బిట్టుగొట్టె” నట. ఈశ్వరప్రసాద మింతతోనై నముగియక
యింటికడ ఆచండియుఁ గడువడిఁ బైఁబడి గంటునంటుడు వెంటనే
తొరంబును బ్రహారంబులును బెట్టుగాఁగ మూర్ఛమునిఁగి యెట్టకేని
సేదదేటునంతలో నాసీమంతినిసూరెలనున్న (నిరాపరాధలగు) కుమా
రికలు ముత్తయిదువలు గన్నెలు గందులునందఱునునట్టుల గొఱుగఁ
బడి కొట్టఁబడి బిట్టంగదంగుండి” రట! “కొందఱు పెద్దనిద్దరఁబొం
ది” రట!

18. కడపటఁ బంతులవారు చిత్రవర్ణుఁడు తనసేనలు పొలిసిన
ప్పుడు మంత్రితో తనగతి దొంగిలఁబోయి చేలముఁ బోఁగొట్టుకొన్న
దొంగకథ యయ్యెనని నుడివి, యందునకు నిదర్శనముగా నొకకథనతి
కి, యందాదొంగ వంటయిల్లుచొచ్చి “యప్పా కాలమంబునగాదెలు
గంపలు తట్టలు బుట్టలు బానలు కడవలు కుండలు చట్లు” నెమకినట్లు
వ్రాసి, తమయజ్ఞతను సూచించుకొనిరి. అయ్యయ్యా! పంతులవారు
చూచినవంట యిండ్లలో గాదెలున్న వేమో ‘గంప’లలో ‘గా’యున్న
దను రెండవ ‘గా’ నిమిత్తము గాదెలని యసందర్భోక్తి వ్రాయఁ
జెల్లునా?

19. వారిపుస్తకమును బట్టిచూడఁ బంతులవారికి మరియాద
లు తెలియనట్లు కనుపట్టుచున్నదని యీవఱకే సూచింపఁబడియున్న
ది. 107వ పుటయందుఁ గాకిరాజగురాజహంసతో “మాబోఁటిసోట

దుల కెదనాట మాట లాడగలరే.....ఓరాజహంసా నీసూఁ
డుబలఁగపుటిదుల విరియింప ససైన్యఁడవై జన్యంబుసేయఁజయ్యన
బయలువెడలును” న్నట్లు వ్రాయుట యాయభిప్రాయమును మఱింత
బరపఱచుచున్నది. ఎక్కడనయిన భృత్యుఁడు తన్ను, ‘మాబోటు’
లని మన్నించుకొని, రాజును “నీసూడు” లని నిరసించురా?

20. మఱియు నీ పుస్తకమునందు ‘సౌఖశాయనికుఁడు
(పుట 15) మొదలగుపదములు కొన్ని యర్థము నెఱుంగకయేప్రయో
గింపఁబడినవి. ‘గనగనమండు’ (పుట 22) దిగ్గున నొకదుర్గంబు
నిర్మింపుచూ” (పుట 29) మొదలుగాఁ గలచోట్ల ‘గనగన’ ‘దిగ్గున’
మున్నగుపదములు క్రమమయినచోటుల న్వాడఁబడలేదు. మనము
సాధారణముగా ‘గణగణమోగు’ ‘బగబగమండు’ ‘దిగ్గునలేచు’
‘గ్రక్కున దుర్గంబు నిర్మింపు’ అని వాడుదుముకాని యీపుస్తకమున
నున్నట్లు వాడము. పంతులవారు కొన్నిచోట్లం జదువువారికి విసుగు
పుట్టునట్లుగా నందము గానిపదముల నతివిస్తారముగా వ్రాసిరి:—

“నక్కలు గుక్కలు పిల్లులు మల్లులు నలుగు తెలుగు లిట్టి తొట్టులు
లొట్టిపిట్ట పొట్టేళ్లు కుందేళ్లు తోడేళ్లు మన్నులు దున్నులు
చిఱుతపులులు నేనుంగులు సింగంబులు” (పుట 33) ‘దొడ్డములుకోల
కఱ్ఱ దుడ్డుకఱ్ఱ కఱ్ఱ గుద్దలి పెద్దరోకలి కొడవలి పార దోకుడుపార
గడ్డపార లోనగుకొఱముట్లు” (పుట 100); “కావున నాశుకంబు
రావింపబడి యరయంబడి తెలుపంబడి పడిఁ బంపంబడఁ దగును”
(పుట 39); “నీదైనయిరవున కరుదేరఁగంటిని” నినుగంటిని నీమాట
వింటిని నేటికినుంటిని” (పుట 67) పుస్తకమునిండఁ బెక్కుచోటులఁ
బ్రాసములకొఱకు వ్యర్థము లగుపదములు వేయబడి యున్నవి:—
“అప్పులవారు ధర్మాధిక్యతులతీర్పుల నేర్పునఁబడసి యొడు

పెరిగి యిల్లువాకిండ్లను జెట్టుచేమలను బూసబొట్టులను దెగనమ్మించి
మించి యాత్మధనంబు రెట్టింపుగ గట్టింపుగ కాబట్టుకొనిరి' (పుట 59)
“ఇక నీకత మొట్టమొదలుకొని తుట్టతుదవఱకు నిట్టలముగఁ బలుక
మొదలుపెట్టుము” (పుట 66); “బెండువడక గండుమీటి వారకుఱక
పాటిపాటి” (పుట 77); ‘ఒక్కటయి యుక్కుమీటి గ్రక్కునదిక్కు
డ్యంబుల దుమ్ముదులుప’ (పుట 84); “నేను విన్నవించు విన్నప
మున వినఁబడునుడువులను” (పుట 86).

21. లోకములో నెవ్వరును సర్వజ్ఞులు గామింజేసి, యెంతటి
వారు చేసినపు స్తకముల యందును గొన్నిదోషము లుండక తప్పవు.
అందులోఁ బ్రథమమున వ్రాయఁబడినపాత్రములయందుఁ దప్పలు
కుప్పలుగా నుండవచ్చును. పంతులవారి వచనగ్రంథములలో నిది
మొదటిది కాబట్టియే దీనియం దిట్టిపొరపాటులు మొదలుగఁ బడి
యుండును. తరువాత వీరు వ్రాయుచువచ్చు సంజీవనిశైలి యీపుస్త
కము శైలికంటెఁ బెక్కుమడుగులు మిన్నగానున్నది. అందుచే వీర
లలవాటువలనఁ గ్రమక్రమముగా వృద్ధి నొందుచున్నట్లు తోచు
చున్నది. కాబట్టి వీరింతటితోనే నిరుత్సాహులుగాక, మఱియుఁ
దెలుగున వచనకావ్యములను వ్రాయఁ బ్రయత్నింతు రని వారి
సత్యంతముఁ బార్థించు చున్నాను. “పండినవృక్షమున కే తాళి దెబ్బ”
లన్నట్లు, పుస్తకముల వ్రాయువారి కే విమర్శనము లనురాళ్లు తాకును.
అయిన నవి మొదలఁ గొంతనొప్పిఁ గలిగించియు గ్రంథకర్తను గాల
క్రమమున గట్టివానిం గావించుటయెకాక యాతని మహోన్నతంజేసి
విమర్శనములగుటి కందనివానిఁగాఁ జేయును. ఈపుస్తకమునందు
నక్కడక్కడఁ గొన్నిమంచిసీతులును గలవు; ఒక్కపదమునకుం బెక్కు
పర్యాయపదములు వాడఁబడి యున్నందున, దీనిం జదువువారికిం

బెక్కుపదము లొక్కటఁ దెలిసి భాషాజ్ఞానము కొంతవఱకుం గుదుర
వచ్చును. వ్యాకరణములలోఁ దెలుపఁబడు మిక్కిలి కఠినసంధులకు
సహిత మీపుస్తకమునందు లక్ష్యములు కానఁబడునుగాన దీనింజదువు
వారికి సంధిసూత్రములు చక్కఁగా మనసునఁ బట్టవచ్చును. ఈపుస్త
కమునం దంతటను యనుకపుష్టి విశేషముగాఁ గలదు. పుస్తకమంతయు
నించుమించుగా నారి కేశపాకముననే వ్రాయఁబడినది. వాగ్దోషంబునం
గూలినగాడిదకథ చక్కఁగానే వ్రాయఁబడినది. సౌఖశాయనికుండను
పదప్రయోగము తప్ప, ఉజ్జయినిపజ్జ రావిమానిన నుండుహంస
యొక్కకథయు నందముగానే యున్నది. పుస్తకారంభ మొకతీరుగా
నున్నను, అంతముమాత్రము సరసముగా ముగింప బడినది.

ఈవిమర్శనమును నేనందందుఁ గొంచెముకొంచెముగా నెత్తి
వ్రాసితిని. పయినిజూపినదోషములవంటివి వెదకినఁ బుస్తకమునిండ
మిక్కిలిగాఁ గలవు. మాసమాజమువారిలో మఱియొకరిచే వ్రాయఁ
బడినవిమర్శనము ప్రకటింపఁబడినమీఁదట మఱియుం గలదోషములు
బయల్పడ గలవు. విమర్శించి చూడఁగాఁ బంతులవా రీపుస్తకమును
తొందరగా వ్రాసినట్టు తోచుచున్నది. రెండవతడవ దీనిని ముద్రిం
పించునపుడైన నీదోషములనెల్లఁ దిద్దుకొందు రని గ్రంథకర్తగారి
నెంతయుఁ బ్రార్థించు చున్నాను. వీరీవఱకే వ్రాసి ముగించి యున్న
సంధితంత్రమునుగూడ శీఘ్రకాలముననే ప్రకటించుట లోకోపకార
మని యెన్నుచున్నాఁడను.

అ - క .

ఒక గుణాగుణప్రదర్శనీసామాజికుఁడు.

ఉ ప న్మా స మ ం జ రి

220

A. 1. 8

ఉ ప న్యా స మం జ రి

— — — — —

మతముయొక్క యావశ్యకము

లోకములో నెల్లవాడను సత్కార్యములను చేయవలయు ననియు దుష్కార్యములను మానవలయు ననియు చెప్పుదురే కాని పాపకార్యముల ననుసరింపవలయు ననియు పుణ్యకార్యములఁ ద్యజింప వలయు ననియుఁ జెప్పువా రెందును లేరుగదా? మనల దుష్కార్యమున నడవకుండ నిలిపి సత్కార్యమునఁ బ్రవర్తింపఁజేయుటకు అనుకూలము లగు సాధనములు పెక్కులు గలవు. అందులో ముఖ్యముగా ఎల్ల వారిని సంతోషపెట్టవలయు ననుదేశముచేతను, దుష్కార్యముల వలన నష్టములు గలుగు ననుభయముచేతను, మనస్సాక్షి బోధించు హితోపదేశముచేతను పలువురు దుష్కార్యములను జేయ మాను చున్నారు. కాని యవి యన్నియు దుష్కార్యములను మాన్పఁజాలి నంత ప్రబలమయిన నిర్భంధములు కావు. ఎవ్వరికిని దెలియకుండ రహస్యముగా అకార్యమును జేసినయెడల పలువురకుఁ దెలియక సోవుటచే వారి యాగ్రహమునకును అతృప్తికిని పాత్రుఁడు కాకపో వచ్చును. కాబట్టి జనులతృప్తికొఱకు ప్రవర్తించుట పాపచింత గల మనుష్యుని రహస్యముగా దుష్కార్యమును జేయుటనుండి మరలింప నేరదు. అంతేకాక మనదేశములో నందఱిచేతను మంచివని యాద రింపఁబడుచున్న చెడుపనులును కొన్ని గలిగియున్నవి; కాబట్టి జనుల మెప్పున కయి యట్టి దురాచారములను సహితము అనుష్ఠింప వలసి యే యుండును. దుష్కార్యములవలన నష్టములు గలుగు ననుభయ ముసహితము నేరము బయలఁ బడనేర దను నమ్మకముతోఁచినపుడు

మనుష్యుల కుండ నేరదు. పాపకృత్యములకుఁ జొరఁబడి అన్యాయముగా ధనార్జనాది తుచ్ఛలాభమును పొంద రుచిమరగినతరువాత మనస్సాక్షి హితోపదేశమును చేయుట మానుకొనును గాన, జనులను పాపకార్యములనుండి మరలించుటకు మనస్సాక్షియు శక్తిగలది గానుండదు. కాఁబట్టి మనుష్యులను అకార్యకరణమునుండి త్రిప్పటకు పయిని చెప్పిన మూడుసాధనములకన్నను ప్రబల మయినది మఱియేది యయిననొకటి యుండవలెను. దుష్కర్మనివారణమునందు అసాధారణశక్తిగలది మతముకంటె మఱియొక్కటి కానరాదు— అది తక్కినవానివలె ఆకాలమున సంభవించునష్టములనుమాత్రము చూపక, పాపకార్యములను జేసిన భగవంతుని యాగ్రహమునకు పాత్ర మగుటవలన పరలోకమున సంభవించెడి ఘోరనరక బాధలను విప్పి చూపి నరులను పాపమునుండి మరలించును; ఈలోకమునందలి తుచ్ఛలాభముల కాశపడకుండఁ జేసి సన్మార్గప్రవర్తననలనఁగలిగెడు శాశ్వతసౌఖ్యములకొఱకే ప్రయత్నము చేయునట్లు ప్రోత్సహింపఱుచును. సర్వశక్తుఁ డగుజగదీశ్వరుఁడు మన జ్ఞాననేత్రమునకు సాక్షాత్కరించి ప్రకాశించుచున్నచో మనహృదయములు పాపచింతనలనుండియు, మనకాయములు పాపకార్యములనుండియు మరలుననుటకు లేశమయినను సందేహములేదు. నుంచివయస్సులో నున్నప్పుడును ధనవంతు లయియున్నప్పుడును పలువురకు మతమునం దంతయభిరుచి కలుగకపోవచ్చును. కాని సంపదలుగాని యశావనముగాని ఇహలోకమునందలి మఱి యేయితరసౌఖ్యముగాని శాశ్వతముగా నుండునదికాదు. ఉన్నట్టుండఁగానే గొప్పయాపదలు రావచ్చును; అకస్మాత్తుగా ధనము పోవచ్చును; ఎదురుచూడకయే రోగములు వచ్చి యాశ్రయింపవచ్చును; ఏమఱుపాటున ప్రాణతుల్యుఁ డయిన

మిత్రుడో బంధుడో మరణము నొందవచ్చును. మనుష్యున కిటు
 వంటియాపదలు వచ్చి చుట్టుకొన్నప్పుడు వానిని దుఃఖముగాని మునుండి
 తేల్చుటకు ఇహలోకమునందలి వేమియు సమర్థములు గావు; అట్టి
 సమయములో మత మొక్కటియే శోకసముద్రమునుండి దాటించు
 టకు నావ యయి నిలిచి, మనుష్యునకు ధైర్యముఁ జెప్పి యిహలోక
 మునందలిసుఖముగాని దుఃఖముగాని తీణభంగుర మని బోధించి జ్ఞాన
 నేత్రమునకుఁ బరలోకసుఖములయొక్కనిత్యత్వమును ఆధిక్యమును
 గనఁబఱచి ఐహికసుఖదుఃఖములను మఱచునట్లును అముష్మికసుఖ
 మునే యాసించునట్లును చేసి యాపన్నులను రక్షించును. కాఁబట్టి
 యెల్లవారికిని తమ మత్యంతావశ్యక మయినది. మతమునకెల్లను
 ముఖ్యాధార మయినది సమస్తకళ్యాణగుణపరిపూర్ణుఁడును సృష్టిసీతీల
 యకారణభూతుఁడును నిత్యుఁడును నగుపరమేశ్వరుఁ డొకడున్నా
 డను జ్ఞానము కలిగి యుండుట; అవెనుక శరీరమువలెఁగాక మరణా
 నంతరమునఁగూడనుండి పుణ్యపాపఫలముల ననుభవించెడియాత్మ
 యొక్కటి మనలో నున్నదనుజ్ఞానము కలిగి యుండవలయును. ఈరెండు
 విధము లయినజ్ఞానములును కలుగకపోయినయెడల మతమువలన
 లేశముగాని ప్రయోజనము కలుగనేరదు. పయినిచెప్పిన రెండువిష
 యముల యందునునమ్మకము గుదరినపిమ్మట, మతమునకు సంబంధించి
 మనుష్యునిచే నాచరింపఁబడవలసినధర్మములు పెక్కులుగలవు. ఇప్పుడు
 మతము లనబడువానిలో నెంతమాత్రమును మతసంబంధము లేని
 దురాచారములుకూడ పెక్కులు దూరి యున్నవి. కాఁబట్టి యట్టి
 వానిని దెలిసికొని, మూఢభక్తిని వదిలి సత్య మయినజ్ఞానమును
 సంపాదించుకొని సుఖించుట ముఖ్యకార్యము. పుణ్యపాపముల భేద
 మును దెలిసికొనుట కయి పరమదయాభుఁ డగుపరమేశ్వరుఁడు మనకు

మనస్సాక్షి యనుసాధనము నొకదానిని ప్రసాదించి యున్నాడు కాబట్టి సత్యమును నజ్ఞానమును సంపాదించి సుఖంపవలెనని కోరువారందఱును తమ కెప్పుడును పుణ్యకార్యములయం దాసక్తియు పాపకార్యములయందు విరక్తియుఁ గలుగునట్లునుగ్రహింప భగవంతుని త్రికాలములయందును భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బార్థించుచు, మనస్సాక్షి బోధించుదాని ననాదరము చేయక తమకుఁ దెలియనివిషయములను పెద్దల నడిగి తెలిసికొనుచు వారు చెప్పినదాని నెల్ల నంధప్రాయముగ విశ్వసింపక తమబుద్ధిచేతకూడ నాలోచించి యుక్తమని తోచినదానినే గ్రహించి నానాటికి అభివృద్ధి పొందుమార్గమును జూచుచుండవలెను.

భగవంతునియునికిని గుఱించియు, ఆత్మయొక్కనిత్యత్వమును గూర్చియు, మతమున కావశ్యకము లయినయితరధర్మములను గుఱించియు ప్రత్యేకముగా ముందుపత్రికలయందు కొంతకొంత వ్రాయఁదలచి యున్నాము కాబట్టి యిప్పటి కావిచారమును మాని ప్రస్తుతవిషయము నింతటితో ముగించెదము.

ఆ స్తి క్య ము

ఎల్లప్పుడును మూఢు లయి అడవులలోఁ గాపుర ముండుపశు ప్రాయులు మొదలుకొని విశేషజ్ఞానవంతు లయి పట్టణములయందు వాసము చేయునాగరికుల వఱకును గల సమస్తమనుష్యులును మొదటినుండియు మనకు సుఖదుఃఖముల నియ్యఁ గల జగదీశ్వరుఁ డొకఁ డున్నాఁ డని స్వభావముచేతనే నమ్ముచున్నాడు. అయిననుప్రతియుగమునందునుకొందఱు నాస్తికులుకూడఅందందుఁ గలిగియుండి రనుటకు

సందియము లేదు; కాని యట్టివారు మిక్కిలి యల్పసంఖ్యాకులు
 గాను బహుతరముగా వాదముకొఱకే భగవంతుఁడు లేఁడని పలుకు
 వారుగాను ఉండిరి. పయికి మాటాడునప్పుడు దేవుఁడు లేఁడనువారును
 పెక్కుం ద్రుండవచ్చునుగాని, మనస్సులోఁగూడ నదేప్రకారముగా
 నమ్మువారు లక్ష కొక్కైన నుందురో యుండరో యని సందేహింప
 వలసి యున్నది. పూర్వ మొకపండితుఁడు తనజీవితకాలములో నెల్లను
 ఈశ్వరుఁడు లేఁడని దృఢముగా వాదించుచు వచ్చినవాఁ డయ్యును,
 వ్యాధిబాధితుఁడయి యవసానదశయం దున్నప్పుడు “ఓభగవంతుడా!
 నీవుంటివేని, నాపాపములను మన్నించి నన్నుఁ గాపాడుమా” యని
 ప్రార్థించినట్లు చరిత్రములు ఘోషించుచున్నవి. అంతియ కాకయెంతటి
 నాస్తికుఁడును పైకి తా నెట్లు వాదించు చున్నను, తనకు రోగము
 వచ్చినప్పుడుగాని మఱియొకయాపద వచ్చినప్పుడుగాని భగవంతుని
 స్మరింపక మానఁడు. దీనినిబట్టి విచారింపఁగా మనుష్యునకు దేవుఁ
 డున్నాఁడనుజ్ఞానము కలిగి యుండుట సహజగుణ మనియు, లేఁడను
 కొనుట బలవంతముగాఁ దెచ్చిపెట్టుకొన్న యస్వాభావికవ్యాపార
 మనియుఁ దేటపడు చున్నది. అల్పసంఖ్య గలవారుగా నున్నను,
 ఇప్పుడు ప్రపంచములో నాస్తికు లయినబౌద్ధులు కొంతమంది
 యున్నారు; కాని వారును నడుచు కొన్నివందలసంవత్సరములక్రిందట
 ఆస్తికులయి యున్నహిందువులలోనుండియే కొన్ని కారణములచేత
 విడివడి, తాకికవ్యవహారములనుబట్టి కొందఱురాజు లాదరించుటచేత
 ప్రబలి కొంతవఱకు ఆసియాఖండముయొక్క తూర్పుభాగమునందు
 వ్యాపించి యున్నారుగాని మొదటినుండియు నాస్తికు లయినవారు
 కారు. వారును జగత్కర్తకు ప్రతినిధిగా మహత్త్వము నొప్పుకొని
 యున్నారు; వారియందును ఒకవిధ మయిన యారాధనము కలిగి

యున్నది; చదుకొన్నవారు దేవుఁ డొక్కఁడు కలఁ డని నమ్ముచున్నారు. ఆసంగతి నటుండనిండు.

ఈశ్వరుఁడు కలఁడని స్థాపించుటకయి వలయు హేతువుల నీన అకే వివేకవర్ధని వెనుక వెల్లడించి యున్నదిగనుక, వానినెల్ల నెత్తు కోక యీసారి ఒకటిరెండు కారణములనుమాత్రము తెలిపెదను. ఇప్పుడు ప్రపంచములో నున్నసమస్తపదార్థములును విమర్శించిచూచు నప్పుడు ఏదో యొక యుపయోగమునిమిత్తము ప్రౌఢతముఁడైన బుద్ధి మంతునిచే ఆయాపనికిఁ దగినట్టుగా నుద్దేశపూర్వకముగాఁ జేయబడి నట్లు కనబడు చున్నవి గాని, యేయుపయోగమును లేక నిర్లక్ష్యముగా కుప్పపడి యున్నట్లు కనబడవు. అటువు మొదలుకొని బ్రహ్మాండము వఱకు నుండుసమస్తపదార్థములయందును సృష్టికర్తయొక్కవిచిత్ర నిర్మాణచాతురి ప్రకాశించుచున్నది. భూమి, సూర్యుడు, చంద్రుఁడు మొదలుగాఁ గలగ్రహములు ఆకాశమున నిరాధారముగా నిలిచి, అన్యోన్యకర్షణముచేత తమతమస్థానములను విడువక తిరుగుచు తమ్ము నిర్మించిన గొప్పయంత్రకారునియొక్కశక్తిని చాటు చున్నవి. సూర్యుఁడు మనము నివసించుభూమికి ఉష్ణమును వెలుతురును ఇచ్చుటయేకాక, సంవత్సరములు ఋతువులు దినములు మొదలగు కాలభేదములను గలిగించుచు, తనకిరణములచేత భూమినుండి జలము నాకర్షించి వర్షరూపమున ఆజలము సర్వత్ర పడి భూమి ఫలవంత మగుటకును నదీతటాకాదులకు నదా నీరు వచ్చుచుండుటకును కారణభూతుఁడగుచున్నాఁడు; చంద్రుఁడు రాత్రులు మనకు వెలుతురు నిచ్చుటయే కాక మాసములు తిథులు మొదలగు కాలభేదము లేర్పడుటకును తన కిరణప్రసారముచేత సస్యములు మొదలగువానిని ఫలింపజేయుచుండుటకును హేతుభూతుఁడగుచున్నాఁడు; ఆకాశమున బహుదూరమున

మిణుకు మిణుకు మనుచుండునక్షత్రములుసహితము చంద్రుడు లేని
 రాత్రులయందు మార్గస్థులకు వెలుతురు నిచ్చుటయే కాక, ఘటికాది
 కాలప్రమాణము నెఱుఁగుటకును అపార మయిన సముద్రమునందు
 నావికులు సుఖముగా కోరినస్థలములకు ఓడలు నడుపుటకును సహకా
 రులై మనకుఁ బరమప్రయోజన కరములుగా నున్నవి. మనభూమియు
 తాను దిరుగుచు సూర్యచంద్రాదులవలనఁ గలుగు ప్రయోజనము
 లును ఒక్కభాగమునకే కాక సమస్తప్రదేశములకును గలుగుటకు
 కారణమగుచున్నది. ఈప్రకారముగా నన్యోన్యసహకారు లయి
 బ్రహ్మాండమునందలిగోళకోటులు ఒకగొప్ప యంత్రమునం దమర్పఁ
 బడిన యాయాయుపకరణములవలెఁ దమతమస్థానములను విడువక
 తమతమ కేర్పడినపనులను సరిగా నిర్వర్తించు చుండఁగాఁ జూచుచు,
 ఈ బ్రహ్మాండయంత్రము కర్తలేక తనంతనే కలిగినదనిచెప్పు జ్ఞానలేశ
 మయినను గలవాఁ డెవ్వఁడు సాహసింపఁగలుగును? ఆకాశమునను
 వ్రేలుచుండుగోళకోటులను విడిచిపెట్టి, వానిలో నొకటియైన మనము
 నివసించుభూమిమీఁదికి వచ్చినను, ఇచ్చట సహితము ప్రతివస్తువు
 నందును సృష్టికర్తయొక్క మహిమము వెలయుచున్నది. మొట్టమొద
 ట పంచభూతములను గుఱించి చూడుడు—వానిలో వాయువు
 భూమికి నూర్ధ్వముగా నలువదియైదు మయిశ్వవఱకు వ్యాపించియుండి
 సకలజంతువులకుఁ బ్రాణాధారముగా నుండుటయేకాక, ఉష్ణమును
 శీతమును గలుగుటకును ధ్వనివినఁబడుటకును పుష్పాదుల వాసన తెలి
 యుటకును ఆధారమయియున్నది; సమస్తజంతువులును దానినాఘా
 ణించుటచేతనే బ్రతుకవలసి యున్నందున, అదిపృథివిమొదలగు వాని
 వలె ఘనపదార్థముగాఁ జేయఁబడక పీల్చఁబడుట కనుకూల మయిన
 దశయందు సృజియింపఁబడి యున్నది. జనము స్నానపానముల కుప

యోగపడుటయే కాక, వాయుసాహాయ్యముచేతఁగాని అట్టి సాయము లేక గాని దూరదేశములకు శీఘ్రకాలములో నావికాయాత్రలు చేయుటకును ఉష్ణముచే నావిరిరూపమును బొంది ధూమనాకలు ధూమశకటములు మొదలగు బహువిధయంత్రములను నడపుటకును సమర్థ మయియున్నది. ఇదేప్రకారముగా అగ్నియును పాకము చేసికొనుటయందును బహువిధయంత్రములను నడపుటయందును బహు కఠినము లయిన లోహములు మొదలగువానిని కరగించి యిచ్చవచ్చిన రీతిని పాత్రములు చేసికొనుటయందును మఱి పెక్కు పనులయందును మనుష్యులకు అనివార్యముగా కావలసిన దయి యున్నది. జలము ద్రవపదార్థమై తనలోనుండి యన్నిజీవజంతువు లును బ్రతుకుటకు వీలులేని దగుటచేత, కొన్నిస్థలములయందు భూమి పయిని మఱికొన్నిచోట్లఁ గావలసినప్పుడు నూతులు మొదలగువానిని త్రవ్వి వానినుండి దీసికొనుట కనుకూలపడులాగున భూమిలోపలను వ్యాపించియున్నది ; అగ్ని యేవస్తువు నంటినను దానిని దహించు స్వభావముకలది కాఁబట్టి, పయి కెక్కడను గనఁబడుకుండులాగునను ప్రతివస్తువునందును ఉండి మధించుటచేతను మఱి కొన్ని సాధనముల చేతను కావలసివచ్చినప్పు డెల్లఁ బొందఁదగినదిగాను ఉన్నది. మనము నివసించు పృథ్వీభూతమునుగుఱించి ప్రత్యేకము గాఁ జెప్పవలసిన పనియే లేదు. మన శరీరయాత్ర జరుగుటకుఁగాని భోగము లనుభవించుటకుఁ గాని గావలసిన సమస్తపదార్థములను పుట్టించునది భూమిగాక మఱియేదియున్నది. ఇట్లు మన సౌఖ్యలాభముల కనుకూలపడునట్లుగా పంచభూతములును, ఆసౌఖ్యలాభముల ననుభవించుటకు తగినట్లుగా మన యవయవములును, పరస్పరసంబంధము కలవిగా నుండి ప్రతిపదార్థమునందును మన మూహింపరానంత బుద్ధి

యుపయోగించి కూర్పవలసిన యవయవాదులు కనబడుచుండఁగా, కర్తయెవ్వఁడును లేకయే యవియన్నియు ఆప్రకారముగా కలిగిన వని నమ్మెడి యపూర్వబుద్ధిమంతుఁ డెవ్వఁ డుండును? ఈపంచభూతములను విడిచిపెట్టి వాని వికారము లయిన యేచిన్నపదార్థములను జూచినను వానియం దెల్లను సృష్టికర్తయొక్క బుద్ధికౌశలము వెల్లడియగుచున్నది. వృక్షజాతిని బుచ్చుకొని పరీక్షించిన, నీడనిమిత్తమే చేయఁబడిన వృక్షములు కొమ్మలు అడ్డముగా దట్టములయిన యాకు జొంపములతో బహుదూర మావరించుకొనునట్లును, వాని క్రింద నిలుచువారికి ఏవిధ మయినహానియుఁ గలుగకుండుట కయి శాఖలు విడిగిపడకుండ వానికాధారముగా ఊడలును, మీఁద పడినప్పుడు దెబ్బ తగులకుండునట్లు చిన్నకాయలును, కలుగునట్లు సృజియింపఁబడి యున్నవి ; ఆహారమునిమిత్తము ఫలముల నిచ్చుటకయి చేయఁబడిన వృక్షములలో పెద్దకాయలుగలవెల్ల బహుతరముగా గుమ్మడి మొదలగువానివలె నేలమీఁదనే ప్రాశస్త్యవిగా నుండి యెవ్వరికిని నేవిధ మయినతొందరను గలిగింపనివిగా నున్నవి. పనసాదివృక్షములు కూడఁ గొన్ని పెద్దకాయలను గలవి యున్నను, వానికాయలు మాని మొదలనుమాత్రమే కాచులాగునను వానితోడిమి లెంతపెద్ద గాలికిని ఊడిపడనంత బలమయినవిగా నుండులాగునను జేయఁబడి యున్నవి. ఈసంబంధమునఁ దొంటికథ యొక్కటి నాకుఁ జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది. పూర్వ మొకమార్గస్థుఁడు బహుదూరము నడచినవాఁ డయి యలసి, విశ్రాంతి కయి యొక మట్టిబెట్టునీడను గూరుచుండి, దాని ప్రక్కను పెద్దకడవ లంతలేసికాయలతో నొక గుమ్మడితీగ పోకి యుండుట చూచి యిట్లు చింతించెను. ఈబలమయిన వటవృక్షమునకు ఇప్పు డున్న యీచిన్నికాయలకు బదులుగా గుమ్మడికాయ

లగతేసి పెద్దకాయలుండి, బలహీన మయిన యీ గుమ్మడితీగకు
 మట్టికాయలవంటి చిన్నకాయలున్న ఎంతబాగుండును! వీని నీప్ర
 కారము విపరీతముగాఁ జేయుటచే భగవంతుఁ డెంతబుద్ధిహీనుఁడుగా
 నున్నాఁడు! అని తనలోఁ దా ననుకొనుచుండఁగా చెమ్మటపట్టిన
 నేహముమీఁద చల్లనిగాలిసోకి బడలియున్నవాఁడుగావున హాయిగా
 చెట్టుక్రిందనొరిగి నిద్రపోవ నారంభించెను. ఇట్లునిద్రపోవుచున్నసమయ
 ములోగొప్పగాలినీచి, చెట్టుకాయలుకొన్ని యాతనిమీఁదరాలినందున
 నతఁడుమెలకువవచ్చి లేచికూర్చుండి, తనకునిద్రాభంగముకలుగుటకు
 కారణమునుదెలిసికొని, “అయ్యో! ఈచిన్న కాయలునామీఁదపడఁబట్టి
 బ్రతికితిని గాని, గుమ్మడికాయలవంటి పెద్దకాయలే యీచెట్టునకుండి
 యవియే మీఁదపడ్డట్టయిన ఒక్క దెబ్బను తలబళ్ళున పగిలి చచ్చిపో
 దును గదా? భగవంతుఁ డెంతయు బుద్ధిమంతుఁడుగనుకనే చక్కఁగా
 నాలోచించి మన మేలుకొఱకే యీప్రకారముగాఁ జేసియున్నాఁడు.
 నేనీసంగతిని దెలిసికోలేక నిష్కారణముగా సర్వజ్ఞుఁ డయిన యీశ్వ
 రుని దూషించి పాపము గట్టుకొంటిని” అని తనదారిని బోయెను.
 అంతియకాక కలపనిమి త్తమయి చేయఁబడినవృక్షములు అందుకే తగి
 నట్టుగాను, నేత్రముల కానందము కలుగుటకయి చేయఁబడిన చెట్లు
 చిత్రవర్ణములుగల పుష్పములు గలిగియుండునట్టుగాను, ఘ్రాణమును
 సంతోషపఱుపఁ దగినచెట్లు సువాసన గలపూవులఁ గలిగియుండునట్టు
 గాను, భౌషధములకుఁ బనికివచ్చు మూలికాదులు ఆపనికిఁ దగినట్టుగా
 ను, నానావిధముల వానివానియుపయోగములకుఁ దగినట్టు జంతుకో
 టియొక్క ప్రయోజనము ననుసరించి చేయఁబడియున్నవి. ఈవిధము
 గానే జంతుకోటిని బుచ్చుకొని జూచినను, జగదీశ్వరుని యపారశక్తి
 యు నపరిమితబుద్ధియుఁ దేటపడు చున్నవి. వాయువులో నెగిరెడి

పక్షులయెమ్మకలు మిక్కిలి తేలికగాను, ఉష్ణప్రదేశములయందుండు
 జంతువులదేహమున బొచ్చు స్వల్పముగాను, శీతలప్రదేశములయందుండు
 జంతువులదేహమున బొచ్చు అత్యధికముగాను, నీటిలో నుం
 డు జంతువులదేహములు నీరు సోకకుండ పొలసులు మొదలగునవి
 కలుగునట్లుగాను, చెట్లెరుకులు మేయులొట్టియలు మొదలగువానిమెడ
 పొడుగుగాను పయి కందు లాగునను, నేలమీఁదగడ్డిని మేయుగోవులు
 మొదలగువానిమెడ క్రింద కందులాగునను, వానివానియవయవముల
 కును అవి తినుఆహారాదులకును నివసించుప్రదేశములకును తగియుండు
 నట్లుగా ఎంతోబుద్ధిని వినియోగించి ఆలోచించి చేసినట్లు కనబడుచు
 న్నవి. జంతుకోటియొక్క ఒక్కొక్కవయవమునుగాని, వృక్షరాసియొక్క
 ఒక్కొక్కనుగాని ప్రత్యేకముగాఁ బరిశీలించి వానియందలిభాగముల
 కూర్పును వానియుపయోగములను వ్రాయఁబూనుకొన్నచోఁ గొన్ని
 పుస్తకములు నిండుననుటకు సందియములేదు. ఇట్లు ప్రతివస్తువును
 అత్యంతాలోచనమీఁద ఉద్దేశపూర్వకముగాఁ జేయఁబడ్డట్లు కనుపట్టు
 చుండగా, ఉద్దేశకుఁడులేఁ డనుట యెంతవిరుద్ధ మైనమాట ! పండితు
 లని పేరువడసినయిప్పటివారు కొందఱు ఆదియందు వట్టి అనువులు
 మాత్రమే యుండిన వనియు, వానినుండి మొదట చిన్న చెట్లు పుట్టిన
 వనియు, వెనుక గొప్పవృక్షములు క్రమక్రమముగా నేర్పడిన వని
 యు, వానినుండి హీనజంతువులు కొన్ని యుద్భవిల్లిన వనియు, అవి
 యభివృద్ధి చెంది గొప్పజంతువులు పుట్టి నారంభించిన వనియు, కడ
 పట మనుష్యుఁడు కలిగినాఁ డనియు, ఈ పరులన్నియు దైవప్రేరణ
 ము లేకయె కాలక్రమమునఁ దరుమంతనే కలిగిన వనియు దేవుఁ
 డొకఁ డుండ వలసినయావశ్యకము లేదనియుఁ జెప్పుచున్నారు. సృష్టి
 యంతయు అదేప్రకారముగాఁ గలిగినను ఉద్దేశకుఁడు లేకయే యట్లు

కలిగెననుటకు లేశముగాని యాధారము కనఁబడదు. అట్లు జరగుట కూడ మంచియూలోచనతో నపరిమితబుద్ధిమంతుఁ డొకఁడు చేయఁ బట్టియే జరగిన దని కరతలామలకముగాఁ దెలియుచున్నది; వానివాని యాహారమున కుపయోగించు వృక్షములు లేకున్న జంతువులు పుట్టి నవి యెట్లు జీవింపఁగలుగును? ఈజంతువు లన్నియు పుట్టకమునుపే సృజింపఁబడినపక్షమున, మనుష్యుఁ డెట్లు దేహయాత్రను సుఖముగా జరపుకొనుటకు సమర్థుఁ డగును? ఇట్లు సృష్టియందును ఒకక్రమము ను దానియందు సాధకబాధకముల నాలోచించి దూరదృష్టితో చక్కఁగాఁ జేయఁబడిన చందముచు, గనఁబడుచున్నదేకాని వ్యత్యస్తముగాఁ గనఁబడదు. కాబట్టి వారు చెప్పెడిసృష్టిక్రమమును భగవంతుఁడు కలఁ డని చూపుటకే తోడుపడుచున్నది. ఇప్పుడు నాస్తికులయినవారు విచిత్రమైన యంత్రమువలె తగినస్థానముల తత్తదుపయుక్తము లయినవస్తువులు పొందికగా నమర్పఁబడి క్రమముగానడుచుచున్న ఈప్రపంచమును తాము కన్నులార చూచుచుండియు, తమకుఁ గనఁబడలే దనుహేతువుచేత యంత్రకర్త యున్నాఁడని యూహించుటకు సందేహపడి, జడము లయినయివ్వులు తమంత తాముకూడి విచిత్రయంత్రముగా నేర్పడిన వనియూహించుటకు సంశయింపకున్నారు. ఆహా! వారిబుద్ధివైశద్యము నేమని చెప్పఁగలము! నాస్తికులు తాము చెప్పు ప్రకారముగా పాపపుణ్యముల ఫలముల నిచ్చు సర్వేశ్వరుఁడు లేఁ డనునమ్మకమును జనసామాన్యముయొక్క హృదయములయందు పట్టింపఁగలిగిరా, అచిరకాలములోనే పాపభీతి లేక జగమంతయు పాడగుననుటకు లేశమైనను సందేహము లేదు గదా? భగవంతుఁ డుండి మనము చేసెడియకార్యములకు శిక్షించు ననియు, సత్కార్యములకు అనుగ్రహించి శాశ్వతసౌఖ్యము నిచ్చు

ననియు, రూఢిపడనియెడల ఎవ్వరికిఁగాని దుష్కార్యములయందు నిరుత్సాహమును సత్కార్యములయందు ప్రోత్సాహమును ఎట్లు కలుగును? ఒక వేళ నా స్తికులే తమవాదమునందు జయించి, ఆ స్తికులేవాది దౌర్బల్యముచేత యుక్తులు చెప్ప లేకపోవుదు రనుకొన్నను, అప్పుడు సహితము ప్రపంచము సన్మార్గమునందు వర్తించుటకును దుష్పథము నుండి మట్టటకును ఈశ్వరునియునికి నొప్పకొని యతని నారాధించుట సర్వవిధముల శ్రేయోదాయకం బని ఘోషించుచు, ఈవిషయము నింతటితో ముగించు చున్నాము.

ఆత్మయొక్క నిత్యత్వము.

ఓ ప్రియమిత్రులారా!—

లోకములో ప్రతిమతమునకును ఈశ్వరుఁ డున్నాఁ డనుజ్ఞానమును, మనకు దేహేంద్రియవ్యతిరేక మైనయాత్మ యొకటి కలిగి అది దేహముతో నశింపక మరణానంతరము జీవించియుండు ననుజ్ఞానమును ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నవని మీకందఱకును దెలిసియున్నదిగదా? ఈరెంటిలో దేనియందు నమ్మకము లేకపోయినను మతమువలన నెంతమాత్రమును ప్రయోజనము కలుగనేరదు. ఈశ్వరుని యునికినిగుఱించి మనమివఱకే కొంత ముచ్చటించి యున్నాము కాబట్టి యీసారి యాత్మస్థితిమును గూర్చియు తన్నిత్యత్వమును గూర్చియుఁ గొంచెము చెప్పుచున్నాను. ఈప్రపంచములోని సమస్త పదార్థములును పంచభూతాత్మకములని మీరెల్లరును నెఱుఁగుదురు గదా? అదేప్రకారముగా మనదేహములును జడము లయినపంచభూతములయొక్కవికారములేకాని వేఱు కావు. జడపదార్థములను

ఎన్నివిధములుగా మార్చి యేయాపమును పొందునట్లు చేసినను, వానికి
 రూపాదిభేదములును చలనాదిశక్తులును కలుగవచ్చునుగాని జ్ఞానము,
 స్మరణము, ఆనందము మొదలయినవి యెప్పుడునుకలుగనేరవు మనకు
 జ్ఞానాదులు కలిగి యుండుట ప్రత్యక్షసిద్ధమే గనుకను, జ్ఞానాదులు
 భౌతిక మయినదేహముయొక్కగుణములు కావని తెలియును గను
 కను, శరీరవ్యతిరిక్తమయి జ్ఞానాదుల కాకర మయినమఱియేదియో
 మనదేహమునందు నెఱుపుకొని యున్నదని తెలిసికొని దగియున్నది.
 జ్ఞానాదుల కాకర మయి మనదేహములోనున్నదానికే యాత్మయని
 పేరు. ఆయాసాధనకలాపముయొక్కకూర్పుచేత గడియారమునకుఘటి
 కాదులను దెలుపుశక్తియు చలమును కలుగులానగునే, తత్తదవయ
 వముల కూడికచేతనే మనదేహాయంత్రమునందును సమస్తకార్యములు
 నడుచుచున్నవని కొందఱు చెప్పవత్తురు. కాని ప్రతియంత్రమును
 దానికి నియమిత మయి యున్నపనిని మరలమరల చేయుచుండునేకాని
 స్వతంత్రముగా తనయిచ్చవచ్చినట్లెల్ల నిమిషమున కొకపని చేయు
 చుండ నేరదు. మనదేహములు నియమితము లయి యున్నపనులను
 మాత్రమే మరల మరలఁ జేయుచుండలేదు గనుక, అవి కేవల
 యంత్రము లనియు, తద్వ్యాపారములెల్లను కేవల యంత్రబలముచేతనే
 జరుగుచున్న వనియు చెప్పటకు లేశముగాని యవకాశము లేదు. ఈ
 హేతువునుబట్టియు, జ్ఞానాదులు కలిగి యుండుటనుబట్టియు దేహ
 యంత్రమును నడిపించుఆత్మ ప్రత్యేకముగా కల దని యెల్లవారును
 సులభముగా నెఱుఁగ వచ్చును. ఆత్మ శరీరవ్యతిరిక్త మయినది కాక
 పోయినయెడల శరీరగుణమే యాత్మ కావలసి వచ్చును. శరీర మనే
 కావయవములతోఁ గూడినది కాఁబట్టి, అప్పుడు ఆత్మలును అనేకము
 లయి యుండవలసి వచ్చును. దానినిబట్టి అనేకాలోచనలు ఏకకాలము

నందుఁ బుట్టి మనస్సునకు కలఁత సంభవింపవలసి యుండును. అ
 టైప్పుడును జరగి యుండఁగా మనము చూచుచుండ లేదు. కాబట్టి
 దేహగుణమే యాత్మయనుట కెంతమాత్రము నాధారము కాన
 రాదు. అవయవములలో నొకదానిగుణమే యాత్మ యనుచో అవ
 యవము నశించినంతమాత్రమున జ్ఞానాదులుపోవలసి యుండును.
 సుఖదుఃఖాదులు శరీరమునం దంతటనువ్యాపించుట కవకాశముండదు;
 మన కందఱకును 'నేను వింటి' 'నేను జూచితి' అనుజ్ఞానము కలిగి
 యుండుటచేత వినువాఁడును చూచువాఁడును ఒకఁడేయనియు, అట్టి
 వాని కాయాయుండ్రియములు పనిముట్లే యనియు తేటపడుచున్నది.
 పనిముట్లయినందుకు నిదర్శనముగా ఒకయుండ్రియముచే జరగవలసిన
 పనిని ఆత్మ మఱియొకయుండ్రియముచేత జరుపుకొనుచున్నది. నేత్రేం
 ద్రియములేనివారు చేతితో తడవి స్పర్శేంద్రియముచేత ఇదియీవస్తు
 వని చెప్పుచున్నారు; అభ్యాసముచేత చేతితో తడవియే యిది
 యీరంగనికూడఁ జెప్పుచున్నారు. ఈప్రకారముగానే కర్మేంద్రియ
 ములలో నొకటైనకాళ్ళు లేనివారు చేతులసాహాయ్యముచే డేకి
 గమ్యస్థానమునకుఁబోయి దానికార్యమును నిర్వర్తించు చున్నారు.
 ఇట్లు అవయవములు పనిముట్లేకాక జ్ఞానమునకు స్థానములే యయిన
 యెడల, ఆయుండ్రియము నశించినతోడనే దానివలనఁ గలిగినజ్ఞానము
 కూడ నశింపవలసి యుండును. ఎట్లనఁగా కన్నులు పోయినవారు
 మున్ను తానూకన్నులతోఁ జూచినవస్తువులవిషయ మయినజ్ఞానమును
 పోఁగొట్టుకోవలసి యుండును. కన్నులుపోయినను వెనుకఁ జూచిన
 వస్తువుల నన్నిటిని మనము స్మృతికిఁ దెచ్చుకొను చున్నాము. కాబట్టి
 యాత్మ యుండ్రియభిన్న మయిన దనియు, మన కెప్పుడును ఆత్మ కనఁ
 బడక ఆకారము లేక యుండుటచేత నిరాకార మయినదనియు స్పష్ట

మగుచున్నది. ఆత్మయం దేమియు భాగములు కనబడవు గనుక భాగములు లేనివానికి నాశనము కలుగుట యసందర్భము గనుకను, ఆత్మ నిత్య మయినదని యూహింపఁ దగి యున్నది. మనకు స్వప్నములు కలుగుటకూడ మనయాత్మ యింద్రియవ్యతిరీక్త మయిన దని స్పష్టపఱచు చున్నది. నిద్రావస్థయందు మన యింద్రియము లన్నియు తెలివిదప్పి యున్నప్పుడు సహితము, మనయాత్మ కన్నుల సాయము లేకయే వస్తువులను జూచుచు, చెవులసాహాయ్యము లేకయే శబ్దమును గ్రహించుచు, కాశ్యోడృట్టు లేకయే నడుచుచు, ఆయాయవయవముల యొక్క సాహాయ్య మక్కఱ లేకయే వాని వానిపనులను నిర్వర్తించుచున్నది. దీనివలన నాత్మ దేహమునకంటె భిన్న మయిన దనియు, ఇంద్రియములు ఉపకరణములే యనియు, ఆయుపకరణములు లేకయు ఆత్మ వేఱువిధముగా వానికార్యములను చేసికొఁ గలదనియు, తేలుచున్నది. మఱియు స్వప్నావస్థయందు మనము పక్షుల మయి యాకాశమున నెగిరినట్టును మృగములమై వనములలో సంచరించునట్టును మఱియు పెక్కురూపములఁ బొందినట్టును కనబడుచున్నది. అప్పుడుసహితము దేహములుమాత్రమే మాత్ర జాగ్రదవస్థయందువలెనే నే నను జ్ఞానము మాఱక యథాప్రకారముగా నుండుటచేత దేహములుమాత్రము నశించు ననియు ఆత్మ స్థిరముగానుండు ననియు బోధపడుచున్నది. లోకములోని యెల్లపదార్థములును క్రమక్రమముగా పూర్ణ దశను పొంది వానితోడి ప్రయోజనమును తీసినవెనుక నశించిపోవు చున్నది. ఎట్లనఁగా నొక చెట్టు చిన్నమొక్క మొదలుకొని మహావృక్ష మగువఱకును బెరిగి ఫలములనో మఱిదేనినో లోకమున కిచ్చి తనతోడిపని తీసినవెనుక క్షీణించి క్రమక్రమముముగా నశించుపోవుచున్నది. అది నశింపక నే

యేండ్లు జీవించినను ఆఫలములే కలుగుచుండును గాని దానివలన
వేఱుప్రయోజనము కలుగనేరదు. మనఆత్మ అటువంటిదికాదు ;
అది యెప్పుడును క్రిమక్రమముగా వృద్ధి నొందుచునే యుండును ;
ఎప్పుడును పూర్ణదశ నొందదు ; లక్షసంవత్సరములు జీవించినను
క్రితక్రిత సంగతులను గ్రహించి సూతనఫలముల నిచ్చుచుం
డును. ఒకచెట్టు చిరకాలము జీవించుటచే నీడ మొదలయినవి వ్యా
పించి యితరవృక్షములు మొదలయినవాని వృద్ధికి నష్టముగలిగించును.
ఆత్మయో యున్నకొలఁదిని జ్ఞానమును గలిగించి యితరులయభివృద్ధికిఁ
గారణమగును తన యునికివలన నితరులకు నష్టము కలుగక లాభమే
కలుగునట్టియు, పూర్ణదశ నెప్పుడును పొందనట్టియు ఆత్మను నడుమనే
యీశ్వరుఁడు నశింపఁజేయుననుట పొసఁగి యుండదు. లోకములో
నజ్జానులు మొదలుకొని సుజ్ఞానులవఱకును అందఱును స్వభావము
చేతనే పుణ్యపాపముల ఫలములను ముం దెప్పుడో పొందుదు మను
జ్ఞానము కలిగియుండుటయు, దానినిబట్టియే లోకములో సర్వకార్య
ములును చక్కఁగా బ్రవర్తిల్లుచుండుటయుకూడ ఆత్మ దేహముతో
నశింపక స్థిరముగా నుండుననుట కొకనిదర్శనముగా నున్నది.

భ గ వ ద్గుణ ము లు

ఓ ప్రియమిత్రులారా !

సర్వసృష్టికిని కర్త యగుభగవంతుఁడొకఁ డున్నాఁడని తెలిసి
కొనుటకుమాత్రమే కాక, సాధ్యమయినంతవఱకు అతనిగుణము
లెట్టివో అతఁ డెట్టిస్వభావము గలవాఁడో తెలిసికొనుట యత్యంతా
వశ్యకము. అట్లు మనము తెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నపడకున్న

పక్షమున, మన మాతనివిషయ మయిన నిజమయిన జ్ఞానమునకు
 దూరస్థుల మయి సూర్యభక్తి ముదిరి నానాటికి హీనదశలు జెందు
 చుము. ఆయనసృష్టిలో మనముచూచునది యత్వల్పభాగము ; ఆ
 యల్పభాగములోసహితము మనము పరీక్షించి తత్వమును కనుఁ
 గొన్నది మిక్కిలి తక్కువభాగము. కాబట్టి గొప్పపండితుఁడు సంపా
 దించినట్టి జ్ఞానముకూడ ఈప్రపంచవిషయమున బహుల్ప మయిన
 దిగా నుండుననుటకు సందేహము లేదు; మనము భగవంతునిమహి
 మను గనుఁగొనుట కెన్నివిధముల నెంతవఱకుఁ బ్రయత్నించినను,
 ఈయల్పజ్ఞానముయొక్క సాయముచేతనే; ఒక్కఁడు చేసినవస్తువును
 మనము పూర్ణముగాఁ జూచినను, ఆవస్తువునుబట్టియే వాని గుణము
 లనెల్ల పూర్ణముగా నెఱుఁగుట మన కెన్నటికిని సాధ్యము కానేరదు.
 అది యట్లుండఁగా మితిమీరినసృష్టిలో నొకభాగమునుమాత్రము
 చూచుచు, అందులోను కొంచెము భాగముయొక్క తత్వమునే కొం
 తవఱకు తెలిసికొని యున్నమనము సృష్టికర్తయొక్క మహిమను
 పూర్ణముగాఁ దెలిసికొనుట కేనాఁడును శక్తులము కాజాలమనుట
 కరతలామలక మయిన విషయమే కదా? దీనినిబట్టి చూడఁగా భగ
 వంతుఁడు మనమనస్సునకును వాక్కునకును అందరానివాఁ డని తేట
 పడుచున్నది. అయినను మనము కని తెలిసికొనియున్న యీ యల్ప
 సృష్టివర్గమువలనఁ గలిగినజ్ఞానమునుబట్టి సహితము భగవంతుని మహి
 మలు మేరవిగ్రాహింపవనియును, నిర్మలములయినవనియును, స్పష్టముగాఁ
 దెలియవచ్చుచున్నవి. మనవారిలో భగవంతునివిషయ మయినజ్ఞాన
 మును సంపాదించినవారికిఁ దెలిసినదానిలో నూటవపాలును నాకుఁ
 దెలియకపోయినను, నాకుఁ దెలిసియున్నంతవఱకును గ్రంథసాహాయ్య
 మునుబట్టి నేను నేర్చుకొన్నంతవఱకును చెప్ప సాహించుచున్నాను.

నేను జెప్పబోవు విషయము లన్నియు మీకీవఱకే తెలిసియున్న వయినను, తెలిసినవారికి సహితము స్మరణకుఁ దెచ్చుట యావశ్య కము కాఁబట్టి వానిని మరల మీకు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుట కనుజ్ఞ వేడు చున్నాను.

మనము చూచెడుప్రతివస్తువును ఈయాయవయవముల నీయీ స్థానములఁ బెట్టిన ఈయీగుణములు కలుగునని యాలోచించి చేసినట్టును, అందువలన ఈయీ ప్రయోజనములు కలుగవలెనని యుద్దేశించి చేసినట్టును, కనఁబడుచున్నది; ఆలోచనయు ఉద్దేశమును ఎప్పుడును బుద్ధియొక్కయు మనసుయొక్కయు పనులు కాఁబట్టి యాతఁడు ఆత్మస్వరూపుఁ డయినట్టు స్పష్టమగుచున్నది. అణువు మొదలుకొని బ్రహ్మాండమువఱకును గలనమస్తపదార్థములకును పరస్పరసంబంధము కలిగియుండుటచేత వాని నన్నిటిని సృజించినవాఁ డొక్కఁడే యున్నాడని తేటపడుచున్నది. నాశనమనుట కర్థము అణువులవేఱు పాటుచేత రూపభేదము కలుగుటయే కాని సర్వశూన్యత్వము నొందుటకాదు; ఆత్మయం దణువులు లేవు కాఁబట్టి యణువులవేఱుపాటు కలుగుననుట కవకాశము లేదు. అట్లగుటచే నతఁడు నాశనరహితుడని తెలియుచున్నది. ఆయనసృష్టియంతయు సర్వత్ర యొకఁ డుండి నడుపుచున్నట్టు క్రమముగాఁ బ్రవర్తిల్లుచున్నదికాఁబట్టి ఆయన సర్వవ్యాపియైనట్టు తెలియఁబడుచున్నాఁడు. ఒకఁడుచేసినవస్తువుయొక్క స్థితి యంతయు, చేసినవానికి తెలియకయుండదు కాఁబట్టి సర్వసృష్టి కర్త అయినయీశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞుడని విస్పష్టమగుచున్నది; సృష్టియందెట్టిది యసాధ్య మని లేకుండ, సర్వవిధములసృష్టియు కనఁబడుచున్నది కాఁబట్టి యతఁడు సర్వశక్తుఁ డయినట్లు కనుపట్టుచున్నది. సృష్టిలోని యేవస్తువును జూచినను కర్తయొక్క బుద్ధియు తెలివియుప్రకా

శించుచున్నందున అతఁడు అపరిమితబుద్ధిమంతుఁ డనియు, జ్ఞానస్వ
యాపుఁ డనియు వెల్లడియగుచున్నది.

ఇప్పుడు చెప్పినగుణము లన్నియు నుండినను భగవంతుఁడు
మంచివాఁ డనియు పరిశుద్ధుఁ డనియు నేర్పడకపోయినపక్షమున, మన
మాతనిని గొలుచుటవలనను సత్కార్యములను జేయుటవలననువాని
ఫల మయినసుఖము కలుగుననియు, దుష్కార్యమును జేయుటవలన
దానిఫల మగుదుఃఖము కలుగుననియు నమ్ముట కవకాశ ముండదు.
ఎవఁ డయినను ఒకయక్రమ మయినపని కొడఁబడుటకు ఇతరులవలన
భయమో, లేమియో, భ్రమప్రమాదాదులో కారణములుగా నుండు
ను. భగవంతునికంటె గొప్పవాఁడొకఁడు లేఁడు కాఁబట్టి యాతఁ
డొకనికి జడిసి యక్రమము చేయు ననుటకన్న విరుద్ధములేదు. సర్వ
మును సృష్టింపఁ గలయాతనికి ఒకవస్తువు కావలసినయక్కఱయుండు
ట యసందర్భముకాఁబట్టి లేమిచే. నొకయక్రమమును జేయుననుట
యంతకన్నను విరుద్ధము; సర్వజ్ఞుఁ డగువానికి భ్రమప్రమాదాదు లుం
డుట యసంభవము కాఁబట్టి యేకారణముచేతను భగవంతునియందు
హేయగుణము లుండుటకు లేశముగాని యవకాశము కనఁబడదు.
కాఁబట్టి యాతఁడు సమస్తకల్యాణగుణపరిపూర్ణుఁడని విదిత మగుచు
న్నది. సృష్టిలోనిజీవరాసులనుబట్టి చూచినను, ఆయన కారుణ్యమును
మంచితనమును స్పష్టముగాఁ గనఁబడున్నవి. దోమ మొదలుకొని
యేనుఁగువఱకు నుండుసమస్తజంతువులును సదా సౌఖ్యమునే యను
భవించుచున్నవి. వాని కట్లుకలుగుటకు ఈశ్వరునికిఁగలకారుణ్యమును
మంచితనమును తప్ప నేతేమికారణమును మనము చెప్పఁగలము?
వాని కెన్నఁడయినను గొంచెము దుఃఖముగలిగినను అది తమలోప
మువలనను ఒరులు చేసినయక్రమమువలనను వచ్చినదే కాని స్వభావ

సిద్ధ మయినదికాదు. ఈలోకములో మనుష్యులకు సుఖదుఃఖములు
 రెండునుగలిగియుండుట వాస్తవమే కాని సుఖ మత్యధికమయినదిగాను
 దుఃఖము బహుల్పముగాను ఉన్నది. అంతియ కాక మనకు సుఖముకలు
 గుట సహజము; దుఃఖము అగంతకము. మన అవయవములుగానిమన
 చుట్టునున్న వస్తుజాతము కాని మన సుఖమున కే యనుకూలముగా ను
 న్నవి. మన అవయవములు మన దేహములోపల చేయుపనియు మన
 సౌఖ్యమున కే సహకారిగానున్నది. ఎట్లన్న ఆయా యంత్ర సాహాయ్య
 మున మన దేహమున రక్తము తిన్నగా ప్రవహించుట మన సౌఖ్యము
 నకే కారణ మగుచున్నది. ఆకలి మొదలగువానిని శాంతిపఱచుట
 కయి మనము పుచ్చుకొను ఆహారాదులు మన సౌఖ్యమున కే తోడు
 పడుచున్నవి. మనక ర్మేంద్రియములచేత మనము పడుపాటును మన
 దేహ సౌఖ్యమునకనుకూలపడుచున్నది. బాహ్యేంద్రియములను తృప్తి
 పఱచుటయు మన సౌఖ్యమున కే సహకారిగానున్నది. ఎట్లన్న మన
 మొక మంచివస్తువును జూచినను, మంచిపాటను విన్నను, మంచివస్తు
 వును రుచిచూచినను, మంచివాసనను మూర్కొన్నను, మంచివస్తువు
 నంటినను మనకు సుఖము కలుగుచున్నది. మనయంత రింద్రియమును
 క్రమముగా నుపయోగించి జ్ఞానమును సంపాదించినకొలదిని ఆనంద
 మును సుఖమును ఎక్కువగుచున్నవి; ఇదియదియని వేఱుగఁ జెప్ప
 నేల? నీతిగలిగి ప్రవర్తించుటవలనను, భగవంతునివిషయ మయి తెలిసి
 కొనఁ బ్రయత్నించుటవలనను మఱియేయితర సత్కార్యములవలనను
 మన సౌఖ్యము వృద్ధియగుచున్నది. భగవంతుడు తాను తలచుకొన్న
 యెడల మనకు సౌఖ్యము కలుగకుండనే ఆకలితీరునట్లు చేయవచ్చును;
 సౌఖ్యముకలుగకుండనే తెలివిగలుగునట్లు చేయవచ్చును. అదేప్రకా
 రముగా మనకు సౌఖ్యము గలుగకుండులాగుననే పయిని జెప్పినవాని

నన్నిటిని మనకుఁ గలిగింప వచ్చును. అట్లయ్యును ఎల్లవానిని మన సౌఖ్యమున కనుకూలముగా నుండులాగుననే చేయుటచేత భగవంతుఁ డు సర్వకారుణ్యఁడును పరిశుద్ధుఁడును మంచివాఁడును అని పామరు లు సహితము సులభముగా తెలిసికోవచ్చును. కాబట్టి మనయెడలఁ గలప్రేమాతిశయముచేతనే మనకిట్టి సౌఖ్యమును గలిగించిన యీశ్వరుని కృతజ్ఞతతో నిరంతరమును ధ్యానించుచు సమస్తమునకును ఆతనినే నమ్ముకొని ఆతనినే శరణొంది యుండము.

భగవద్విషయక ధర్మములు

ఓ ప్రియమిత్రులారా !

కడచిన భానువారమునాఁడు భగవంతుని కళ్యాణగుణములను గూర్చి కొంచెము ముచ్చటించి యున్నాము గదా? ఆయన గుణముల విషయ మయి మనము కొంతవఱకు గ్రహించినతరువాత, సృష్టి కర్త యయిన యీశ్వరునకును సృజియింపఁబడినవారమయిన మనకు గల పరస్పరసంబంధ మెట్టిదో ఆతనియెడల మన మేప్రకారముగా ప్రవర్తింపవలెనో తెలిసికొనఁగోరుట యత్యంతావశ్యకము. కాబట్టి యీవిషయ మయి నాకుఁ దెలిసినంతవఱకుఁ గొంతచెప్పుచున్నాను.

ఈలోకములో మంచివారిని ప్రేమించుటయు నుష్టులను ద్వేషించుటయు ఎల్లవారికిని సహజగుణముగా నున్నది. ధర్మరాజు మొదలగుయోగ్యులపేరును వినునప్పుడెల్లను వారిని భూషించుటకు వారు మనకు చేసిన యుపకార మేదియులేదు. దుర్యోధనుఁడు మొదలగు అయోగ్యులపేరు వచ్చినప్పు డెల్లను వారిని మనము దూషించుటకు వారు మనకుచేసిన యుపకారమును లేదు. కాబట్టి

సుజనులపయి ప్రేమఁ బూనుటకుఁగాని దుర్జనులమీఁద ద్వేషము
వహించుటకుఁగాని వారివారి సుగుణదుర్గుణములుతప్ప వేఱుకారణ
ములేదు. అయినను లోకములో నెంతటిగొప్పవారుగాని దుర్గుణ
ములు బొత్తిగాలేకుండ కేవలసద్గుణములనే కలవారు లేరు; ఆయున్న
సద్గుణములయందు సహితము కొంచెమయినను కొఱతలేకుండు
టయు దుర్గుటమే. అట్లయ్యును మనము గుణబాహుళ్యము గలవారి
నందఱిని ప్రేమించుచుండగా, సమస్తసద్గుణపరిపూర్ణుఁడును కళంక
రహితుఁడును అయిన సర్వేశ్వరునియందు మన మెంత యధికప్రేమ
నుంచవలసియున్నది? మన మెప్పుడును ఏయుపకారమును పొందక
పోయినను కొందఱిని పరోపకారపారీణు లను హేతువుచేతనే ప్రేమిం
చునప్పుడు, వారే మనకుకూడ నొకయుపకారమును చేసినవా రగుదు
రేని వారియెడ మన మెంతకృతజ్ఞతను ప్రేమను గనఁబఱుపవలెనో
వేఱుగ చెప్పవలసిన యక్కఱయుండదు. తన కుపకారము చేసిన
వారియెడల ప్రేమయుంచనంతటి కఠినచిత్తుఁడు మానవకోటిలో నెవ్వఁ
డుండడు. ఒకవేళ తప్పుదారి పశుప్రాయుఁ డయిన అట్టి కృతఘ్నుఁ
డెందయిన నొకానొకఁ డున్నను యోగ్యులు ఎప్పుడును వాని నొక
మనుష్యునిగా గణింపరు. ఇందువలన మన కెప్పుడయిన నొక్కయుప
కారము చేసినవానినికూడ మఱచిపోవక కృతజ్ఞతతో వానిని దలఁ
చుకోవలయు నని యేర్పడుచున్నప్పుడు, ఎవ్వనికృపచేతనే మనకు
సమస్తమును గలిగినదో యెవ్వని కటాక్షములేక మన మొకనిమిష
మయినను సుఖముగా జీవింప శక్తులముకామో అట్టి యీశ్వరుని
విషయమున మన మెట్టికృతజ్ఞతను గలిగి యుండవలెనో యెట్టిప్రేమ
ను గనఁబఱుపవలెనో తెలుపుటకు నామనస్సునకు శక్తిచాలదు. ఏమి
కాలదోషముననో కాని లోకములోని మనుష్యులు చేసెడి చిన్న

యుపకారమును సహితము మఱవక తమకృతజ్ఞతను అనురాగమును వెల్లడించుకొనువారుకూడ, ఈలోకమునందును పరలోకమునందును కూడ సమస్తసౌఖ్యములను ఇచ్చి కాపాడెడి యీశ్వరుని మఱచి, ఆయనను కృతజ్ఞతతో స్మరింప నయినను స్మరింపకున్నాడు. అట్లు చేయుట మనుష్యజన్మ మెత్తినవాని కర్తవ్యమా? ఎన్నటికిని కానేరదు. అయినను వారు తమకృత్యమును మఱచుట, అజ్ఞానాంధకారమున తగులుకొని గారిగానక నిరుత్సాహు లయి యలసి చిక్కులు పడుచుండఁగా జ్ఞానజ్యోతిని చూపి ప్రోత్సహపఱచి చేయుత యయి నిలిచి చక్కని మార్గమున నడిపించువారు లేక పోవుటచేతనే కాని బుద్ధిపూర్వకముగా నట్లు చేయవలె ననికాదు. కాబట్టి మనమందఱమును సాధ్యమయినంత వఱకు భగవద్విషయ మయిన తమకృత్యమును దెలియకున్న మూఢులకు దాని యావశ్యకము మనసున పట్టింప ప్రయత్నము చేయవలయును. ఈ భూమి మీఁద మనజన్మమునకు కారణభూతు లయిన జననీజనకులకు లోబడి వారి యాజ్ఞానుసారముగా నడుచుకొనుట యుత్తమధర్మ మని సర్వ మతములవారును జెప్పుచున్నారు. లోకములో తల్లిదండ్రులమాట లను వినక యిచ్చవచ్చినట్లు తిరుగువారు ఎటువంటి నిందలపా లగుదురో యెల్లవారును ఎఱుఁగుదురు. తల్లిదండ్రు లొకవేళ అక్రమ మయిన పనిని చేయు మనినను దానిని చెల్లింపవలయునని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. అదేప్రకారముగా ఈ భూలోకములో మనలను పాలనముచేసెడి రాజుయొక్క ఆజ్ఞకు లోబడి ప్రజలు ప్రభుభక్తిగల వారయి నడుచుకో వలసిన దని సర్వదేశములవారును ఐకకంఠ్యము గా పలుకు చున్నారు. అట్టిరాజునాజ్ఞను మీటి తిరుగఁబడినవారిని ఎల్లవారును స్వామిద్రోహు లని పిలుచుచు పలువిధముల దూషిం

తురు ఇక భగవంతుఁ డన్ననో మన యిహలోకి జన్మమునకు
మాత్రమే కాక పరలోకజీవనమునకును కారణుఁ డగుచున్నాఁడు;
రాజవలె మనలను ఇక్కడ కాపాడుటకును పేతుభూతుఁ డయి పర
లోకమున కూడ మనకు రక్షకుఁ డగుచున్నాఁడు; న్యాయాధిపతివలె
మనము చేయుకార్యములను కనుగొని మన సుఖదుఃఖాదులఁ గలుగఁ
జేయ కర్తయగుచున్నాఁడు; అంతియకాక యాతఁ డెప్పుడును నొక్క
యక్రమ మయిన యాజ్ఞవిచ్ఛవాఁడుగాక, మనలను జేయవిధించు
కార్యములనన్నిటిని మనసౌఖ్యలాభములకే యనుకూలపడులాగునఁ
జేయుచు, పక్షపాతములేక యెల్లవారిని సమదృష్టితో న్యాయాన్యాయ
ముల విమర్శించి యేలువాఁడు గా నున్నాఁడు. స్వప్రయోజనము
కొఱకును మనచేత పనులు చేయించుకోఁ దగియున్నట్టియు, పక్షపా
తమును వహించి న్యాయమునుదప్పఁ దగియున్నట్టియు, ఒక్కతండ్రికిఁ
గాని, ఒక్కప్రభువునకుఁగాని లోబడి ప్రవర్తించుచు వారిని గౌర
వింప వలయుట విధియనుచుండఁగా, మనకు తల్లియు తండ్రియు
రక్షకుఁడును న్యాయదాతయు సౌఖ్యప్రదాయకుఁడును అయిన యీ
శ్వరుని విషయమున మన మెంతవిధేయత గలవారమును, ఎంత
గౌరవము గలవారమును, ఎంతభక్తిగలవారమును, అయి మాయన
కాజ్ఞానువర్తులముగా నుండవలయునో నేనుజెప్పుటకన్న మీరే
యూహించుకొనుట మిక్కిలి సులభముగానుండును. మనతల్లిదండ్రు
లొకవేళ మనయారోగ్యముకొఱకు చేదువస్తువు నిచ్చినను, వారి
యందు విశ్వాసముంచి వారు మనక్షేమముకొఱకే దాని నిచ్చినారని
కన్నులు మూసికొని మింగుచున్నాము; వారు మితజ్ఞు లవుటచేత
ఒకానొకప్పుడు మనకు లాభము కలుగు నని చేసినపనినలన మనకు
నష్టమును గలుగవచ్చును. ఈశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు కాబట్టి ఆయన

మనమేలున కయి చేసినదేనివలనను మనకేనాడును అణుమాత్రమును కీడు కలుగనేరదు. కాబట్టి యల్పజ్ఞుల మవుటచేత ఆయన యుద్దేశమును, ప్రయోజనమును తెలిసికోలేనిమనకు ఈశ్వరకృతములు కొన్ని వెగటుగాఁ దోచినను, అట్లు కనబడుట మన బుద్ధి మాంద్యముచేతనే యని తెలిసికొని యాయనయందు పరమవిశ్వాసము కలవార మయి సమస్తకార్యములయందును ఆయనబుద్ధినే నమ్ముకొని యుండవలెను. తల్లిదండ్రులు బాలురు కోరినదానినెల్ల యియ్యకపోయినను, బాలురు తమ కొకవస్తువు కావలసివచ్చినప్పుడెల్ల జననీజనకులను ప్రార్థించి యడుగుదురు ; తమ కేమైన నష్టదశ ప్రాప్తించినపుడు చేరబోయి సహాయముచేయ వేడుదురు ; తప్పు చేసినయెడల తమ తప్పునొప్పుకొని త్తమింపవేడుదురు. ఆదేప్రకారముగా మనము లోకమునకెల్లను తండ్రి యైనభగవంతునివిషయమున సహితము ప్రవర్తింపవలెను. భగవంతుడు మనము కోరినకోరికల నన్నిటిని ప్రసాదింపకపోయినను, మనము చేసినతప్పుల నన్నిటిని మన్నింపక పోయినను, భగవద్ధ్యానమువలన మనమనస్సుల కొకవిధమయిన యానందము కలుగుటయే కాక సత్కార్యములయందు ప్రోత్సాహమును దుష్కార్యములయందు నిరుత్సాహమునుగలుగును. కాబట్టి యీశ్వరప్రార్థన యత్యంతావశ్యకము; అది లేనిచో సర్వమును నిరర్థకము. పుత్రులు తమతల్లిదండ్రుల సద్గుణముల నేర్చుకొనఁ బ్రయత్నించులాగుననే యెల్లవారును లోకపితయు కళ్యాణగుణపరిపూర్ణుడును అయిన యీశ్వరుని గుణముల ననుసరించుట కయి యావచ్ఛక్తిని వినియోగ పఱచ వలెను. ఈపయిని జెప్పినవన్నియు మనయందు కుదురుకొనుటకు ఈశ్వరప్రార్థనయే ముఖ్యసాధనము. కాబట్టి మనమిప్పుడు మనఃపూర్వకముగా నీశ్వరు నారా

ధించి మనకు భగవద్భక్తియు సద్గుణరక్తియు కలుగునట్లునుగ్రహింపఁ బ్రార్థింతము.

దై వ సా హాయ్య ము

ప్రియమిత్రులారా !

దై వసాహాయ్యములేక మనమొక నిమిషమయినను ఈలోకములో సుఖముగా జీవనముచేయుటకు సమర్థులముగాము. ఆయన మనయందుఁ గలనిర్హేతుకజాయమానకటాక్షముచేతనే సమస్తపదార్థములను మనకు పరిచర్య చేయునట్లుగా నియమించియున్నాఁడు. ఆమహామహుని యాజ్ఞ చేతనే పంచభూతములును మనకు ముఖ్యసేవకులవలె నుండి పనిచేయుచున్నవి. పృథివి మన కుపయుక్తములయిన పదార్థములనెల్ల కొట్టులో దాచినట్లుదాచి కావలియుండి మనకుఁ గావలసివచ్చినప్పుడు వానిలో నేవియు దానుదీసికొనక యొకవస్తువు పోయిన పదివస్తువుల నిచ్చుచుండును. మనకుగొప్పసేవకునివలెనుండి భూమి యట్టిసాహాయ్యమును చేయుచుండుటచేతనే కదా, మనము నాలుగు కుంచములవడ్లను భూమిలోఁచల్లి నలువదికుంచములు వడ్లను మరల పొందుచున్నాము. ఒకపండును భూమిలో పాతి కాలక్రమమున పదివేలపండ్లను పొందుచున్నాము. ఒకవస్తువు నిచ్చిన, దానిని భద్రముగా మరల మన కిచ్చినసేవకునినే యెంతో నమ్మకమయిన వానినిగా మన మెంచుకొందుము. అంతేకాక దాఁచ నిచ్చిన దానిని మరల మనము పుచ్చుకొనులోఁగా వృద్ధిపఱిచి యిచ్చువానిని జూచుట మిక్కిలి యరుదు. భగవంతుఁడు మనయం దనుగ్రహించి భూమి యనునిట్టిసేవకుని నిచ్చినందునకయి, మన మాతనియెడ నెంత

కృతజ్ఞుల మయి యుండవలసినది! ఆతనియాజ్ఞచేత నేకదా మనమెక్కి
 త్రొక్కుచున్నను సహించి యీభూమి మనకు నమస్తవస్తువులను
 అక్షయ మయినభాండాగారమునుండి తీసి యిచ్చునట్లు కావలసినప్పు
 డెల్లను విరామము లేక యిచ్చుచున్నది. సర్వశక్తుఁ డయిన
 యీశ్వరుఁడు మనభూమి కే యిట్టిశక్తిని కలుగఁజేయనియెడల, మన
 మెల్లను తిండిలేక బాధపడుచు నశింపవలసినవారమేకదా? ఈప్రథమ
 సేవకునిని విడిచిపెట్టి, ద్వితీయసేవకుఁ డయినజలమునుగూర్చికొంచెము
 విచారితము. జలము కొండలనుండి నదీరూపమున బయలుదేలి,
 అడవు లనక యెడారు లనక నానాముఖముల పాటి, మనము వాసము
 చేయుగ్రామములవద్దకు వచ్చి మనకు స్నానపానములకు కావలసిన
 మధురోదకము నిచ్చి పోవుచుండును; వర్ష రూపమున వచ్చి మనతాప
 ముల నడఁచి, మనపయిరులకును ఫలవృక్షములు మొదలయినవానికిని
 నీరుపెట్టి, వీధులయందు కాలువలు గట్టి ప్రవహించి యందలికల్మశ
 మును దూరముగా కొనిపోయి హీనసేవకునివలె మనపట్టణములను
 పల్లెలను శుద్ధి చేయుచుండును ; సముద్రరూపమున నుండి మనము
 భుజించుపదార్థములకును రుచిని గలుగఁజేయునట్టియు పదార్థములు
 కుళ్ళి శీఘ్రకాలములో చెడిపోకుండ కాపాడునట్టియు ఉప్పును ఇచ్చు
 టయేకాక, వేలకొలది బెస్తల కయినను మోయ నలవిగాని మన
 యోడలను వహించి వేలకొలది మనుష్యులను నిమిషములో దూర
 దేశమునకుఁ గొనిపోయి విడుచును. జలనునెడి యీసేవకుఁడే లేని
 పక్షమున, అందఱు నొక్కసారిగా త్రాగుటకు నీరులేక నోరెండి
 చావవలసినవారేకదా? భగవంతుఁడు మన కిట్టి యమూల్యసేవకుని
 తనకరుణారసంబు పెంపునఁ గలిగించి యాయఁబట్టి, మనము పలు
 విధముల సుఖము లనుభవించు చున్నాము. అట్టిదయామయుఁ డయిన

యీశ్వరుని మనమెంత కృతజ్ఞతతో నారాధించిన, అతడు చేసిన
 మేలులో కోటితమాంశ మయినను మళ్ళించుకోగలము? ఇక జగ
 త్ప్రాణుఁ డయినమూడవసేవకుని పనిని కొంచెము చింతింతము ;
 అతడు మనము పనిచేసి యలసి చెమ్మట పట్టియున్నప్పుడు, హాయిగా
 విసరి చెమ్మటలార్చి మనలను సుఖపరవశులను జేసి పోవుచుండును ;
 మనపోయి విసరి మంట చేయుచుండును ; మనయింట నుండుకుక్కు
 మొదలగువానిని దూరముగా తీసికొనిపోయి యిండ్లను శుచి చేయు
 చుండును ; నీటిమీఁది మనయోడలు మొదలగువానిని మహావేగ
 ముతో లాగుకొనిపోయి గమ్యస్థానమును జేర్చుచుండును ; ఒకరు
 చెప్పినమాటలను మఱియొకరితో తెలియఁజెప్పి భగవంతుఁడు చెవు
 లిచ్చుటను సార్థకము చేయుచుండును ; ఈప్రకారముగా మనకు
 నికృష్టపరిచరునివలె వాయువు సదా సేవ చేయుచుండుట భగవదాజ్ఞ
 వలన నేకదా? ఇట్లు జీతమును బత్తెమును లేనిసేవకులను మన కిచ్చిన
 సర్వేశ్వరుని మన మెంత ప్రేమతోను భక్తితోను గొలిచి కృతజ్ఞుల
 మనిపించుకోగలము? ఇక నాలవసేవకుఁడయిన యగ్నినిగూర్చికూడ
 మన మొకటి రెండుమాటలు ముచ్చటెంతము. సర్వభక్షకుఁ డయిన
 యీసేవకుఁడు మనకు పనికిరానట్టియు దేహోరోగ్యమునకు భంజకము
 లయినట్టియు సమస్తపదార్థములను దహనము చేసి మన కెంతయు
 మహోపకారమును జేయుచున్నాఁడు ; పాచకునివలె మనయాహార
 పదార్థములను పచనము చేయుచున్నాఁడు; స్నానమునకు నీళ్ళు కాచు
 చున్నాఁడు; చలి తీర్చుచున్నాఁడు. అయిదవభూత మయినయాకాశ
 మును కాగడ పట్టువానివలె సూర్యచంద్రులను పెద్దజ్యోతులను నక్ష
 త్రము లనుచిన్నదీపములను ధరించి మనకు వెలుతురు నిచ్చుచున్నది.
 ఇట్లు పృథివ్యాపస్తేకోవాయురాకాశములను మహాభూతములు మనకు

సర్వదా పరిచర్య చేయుచుండుటకు ఈశ్వరాజ్ఞ తప్ప వేఱుకారణము
 లేదుగదా ? మన కీశ్వరుడు చేసినయుపకారమును సాహాయ్యమును
 మన మెన్ని వేలయెండ్లు విరామము లేకుండ స్మరించిన, అంతము కనఁ
 బడును? ఆయనకారుణ్యమును దెలిసికొని మన మెంతని యారాధింపఁ
 గలము ? ఒక్కపంచభూతములుమాత్రమేకాక ప్రపంచములోని
 సమస్తపదార్థములునుకూడ భగవదాజ్ఞను శిరసావహించి నిలిచి
 మనకు కానుక లర్పించుచు మనకు సేవ చేయుచున్నవి. మేఘములు
 సముద్రమునుండి జలమును గ్రహించి దూర దేశములకు సహితము
 గొనివచ్చి మనకు సమర్పణము చేయుచున్నవి. వృక్షములలో కొన్ని
 ఫలముల నిచ్చుచున్నవి; కొన్ని చిత్రవర్ణములు గలిగినట్టియు సువాస
 నతో నిండి యున్నట్టియు పుష్పముల నిచ్చుచున్నవి ; కొన్ని మన
 యిండ్లకును గృహోపకరణములకును కావలసినకలప నిచ్చుచున్నవి
 కొన్ని మూలికలను దివ్యౌషధములను ఇచ్చుచున్నవి. పర్వతాదులు
 సువర్ణాది లోహములను వజ్రవైడూర్యాది రత్నములను అర్పించు
 చున్నవి. మృగములలో కొన్ని మగలను వహించి మోచుచున్నవి ;
 కొన్ని మనపొలములను దున్నుచున్నవి ; కొన్ని మనకు పాలు మొద
 లయినయాహారపదార్థముల నిచ్చుచున్నవి; కొన్ని శాలువులు మొద
 లయినవానికిఁ దగినవస్తువుల నిచ్చుచున్నవి; కొన్ని కస్తూరి మొద
 లయినవస్తువుల నిచ్చుచున్నవి. పక్షులలో కొన్ని నృత్యము చేయు
 చున్నవి ; కొన్ని మధురరుతములతో పాడుచున్నవి ; కొన్ని కల్మష
 పదార్థములను భక్షించి మనయిండ్లను శుచిగా నుంచుచున్నవి. క్రిమి
 కీటకాదులలోసహితము కొన్ని తేనియ నిచ్చుచున్నవి; కొన్ని పట్టును
 కలిగించు చున్నవి; కొన్ని యిండ్లను శుచిగా నుంచు చున్నవి. ఈవిధ
 ముగా ప్రతివస్తువును మనకుఁ జేయునుపకారమును ప్రత్యేకముగా

నెన్నఁ బూనుకొన్నచోఁ నెన్నియేండ్లు చెప్పినను ముగియదు. ఈ ప్రపంచములో మనకు సహాయముగా నుండనివస్తు వొకటి యుండు నని యూహించుటకు లేశముగాని యవకాశము లేదు. సింహము పులి, పాము, తేలు మొదలయిన దుష్టజంతువులను, పిడుగు మొదలయినవానినిగూడ మనకు దైవభయమును, భక్తియును, సద్గుణములును గలుగుటకయియే నయమును భయమును జూపి బిడ్డల సన్మార్గమునకు దింపు తండ్రివంటి యీశ్వరుఁడు సృజించి యున్నాఁడు. కాఁబట్టి యాయనయొక్కమహిమను కారుణ్యమును దెలిసికొని మన మాయనను సదా నిశ్చల మయినభక్తితో నారాధించుచుండవలెను.

భగవద్గోపీమయ, కరుణాళుత్వమును.

ప్రియమిత్రులారా!—

ఈసారి మనము భగవంతునిమహిమను గూర్చియు, ఆయన దయాళుత్వమును గూర్చియుఁ గొంచెము ముచ్చటెంతము. మన మాకాశమువంకఁజూచినను, క్రిందఁ జూచినను, ముందుజూచినను, వెనుకఁజూచినను, ప్రక్కలఁ జూచినను, ఎక్కడఁ జూచినను సృష్టిలోని వస్తువులు పరిమితిలేకుండ నుండి సహస్రముఖముల భగవంతునిమహిమలను జాటుచున్నవి. మనము రాత్రివేళ నాకాశమువంకఁ జూచిన, భగవత్కృటుంబ మయిన మనమండఱమును గాపుర ముండుటకయి నిర్మింపఁబడిన యీలోకమను విశాలగృహమునకుఁ బయిని దీనియందున్నవారివినోదముకొరకయి కట్టఁబడిన చుక్కల మేలికట్టన నల్లనియా కాశముపయిని చిన్నవియుఁ బెద్దవియు నైన గణనాతీతములయిననక్షత్రములు తళతళలాడుచుఁ జూడ్కికి వేడ్క గొలుపుచుండును; ఆనక్ష

త్రములలోను గొన్నియెట్లగాను కొన్నితెల్లగాను, కొన్నిపచ్చగాను, మఱియు నానావిధవర్ణములు కలవిగానుండి, తనబిడ్డలవేడుకకొఱకుఁ బరమదయాళుఁ డగు నీశ్వరునిచేఁ గట్టఁబడినచిత్రవర్ణములు గలపాద రసపుబ్బునో యన నేతోత్సవము చేయుచుండును. అవి యన్నియు స్థూలదృష్టితోఁ జూచినప్పుడు ఒక్క నయనేంద్రియమును మాత్రము సంతోషపెట్టుచుండును గాని సూక్ష్మదృష్టి నివచారింప భగవంతుని యొక్క మహామహిమలు ఘోషించుచు మనసున కపరిమితానందము నిచ్చుచు “మేర మీఱిన యీశ్వరుని యచింత్యాద్భుతమహిమల నెఱిఁ గి నిరంతరమును నిర్మల మయినభక్తితో నాతని నారాధించుచు సౌఖ్యముంగనుమా” యని నోరులేకయే స్పష్టముగా బోధించుచుండును; ఆనక్షత్రము తెల్లను మనకన్నుల కతిసూక్ష్మపదార్థములుగా ను కుప్పవోసి నట్లును గనఁబడుచుండినను, నిక్కమువిచారింపఁగా నవి యన్నియు భూమికంటె ననేకసహస్రాంశములు పెద్దవిగాను ఒండొంటినడుమ ననేకలక్షల యోజనములదూరము కలవిగాను ఉన్నవి. వానిలో గ్రహము లనఁబడు కొన్ని మనభూమివలెనే జంతు జాలమునకు నివాసయోగ్యములుగా నున్నలోకములుగా నున్నవి ; తక్కినవి సూర్యునివంటివై యనేకగ్రహములు తమచుట్టును దిరుగఁ బ్రకాశించుచున్నవి. మననేత్రములకుఁగనఁబడునక్షత్రములే లెక్కకు మిక్కిలి యెక్కువగానుండి మనల నద్భుతప్రమోదంబులపాలు చేయుచున్నవి; భూతదర్పణాదులసాహాయ్యముచేతఁ గేవల నేత్రమున కగ పడనినక్షత్రములు లక్షలును కోట్లును కనఁబడుచున్నవి; అట్టి యంత్రసాహాయ్యముచేతఁగూడఁ జూచుటకు శక్యముగాని నక్షత్రములును అద్భుదములును నిర్భుదములును నున్నవి. కొన్నినక్షత్రములు సృష్ట్యా దినుండియు వానికాంతి భూమితట్లునకు వచ్చుచున్నను ఇంకనుదానిని

చేరనంతదూరములో నున్నవని జ్యోతిషశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. ఇట్లనంతకోటి బ్రహ్మాండగోళములను సృజించి, వాని నన్నిటిని నిరాధారముగా ఆకాశముననిలిపి, పరస్పరాకర్షణాదులవలనఁ దిరుగు నెడ నవి యొండొంటిం దగిలి చెడి పోవ కుండఁ గాపాడుచున్న సర్వేశ్వరుని గొప్పతనమును దెలిసికొనుటకు ఆగోళకోటులలో నొకదాని లో నొకమూలనుండి దగ్గఱనున్న వస్తువుల ధర్మము లయిన బూర్ణముగాఁ దెలిసికోలేనిమన కెట్లు శక్య మగును? కాబట్టి మనమితజ్ఞత నెంచుకొని యీశ్వరమహిమను పూర్ణముగా నెఱుంగ శక్తులము కాకపోయితిమిగదాయని చింతించుచు, మనము తెలిసికోఁజాలియున్న దానినిబట్టియే పరమాత్ముని మహత్త్వము మితిమీరినదిగానుదానిని దెలిసికొనుటవల్ల మనకుఁ గలిగెడి యానందము అపరిమిత మయినదిగాను నుండుటచేత మనము తెలిసికోఁ దగినదానితోనే తృప్తి నొంది సదా యీశ్వరుని మహిమక ధ్యానించుచు నిరంతరానందముఁ బొందుదము. ఈశ్వరునిసృష్టిలోని దేదియును ఆయనమహిమను వెల్లడిచేయనిది లేకపోయినను, సర్వసాధారణమయినవానిని మన మనాదరణ చేయుచున్నాము. ఏది సర్వసాధారణ మయినదో యదియే మిక్కిలి యద్భుతమైనదియు మిక్కిలి యుపయుక్తమయినదియు అయి యుండును. మనకు నిత్యమును వెలుతురు నిచ్చుసూర్యునిఁ జూచి సంతోషింపక, శాస్త్రసాహాయ్యముచేతఁ జేసిన యొకవిధమయినవాయుదీపములనుజూచి మన మాశ్చర్యపడుచున్నను, ఆదీపము లెప్పుడును సూర్యునితో సమానములుకాఁ జాలవు; అంత వెలుతురు నియ్య నుజాలవు; ఒక వేళ నియ్యఁగలిగినను ప్రపంచమంతకు నొక్కసారి వెలుతురును కలిగింపలేవు. మన కొక్కఁకా సయినను వ్యయపఱుప వలసిన యక్కఱలేకుండ మన కందఱును వెలుతురు గలుగుటకయి

సూర్యుఁ డను పెద్దజ్యోతిని మన లోకసౌధమున వెలిగించి యుంచి
 న యీశ్వరునివిషయమై మన మెంతకృతజ్ఞత గలవారమయి యుండ
 వలసినది ? ఎంత భక్తితో నాతని సేవించుచుండవలయును ? ఎందున
 కును బనికెరావనుకొన్న చిన్నవస్తువులు సహితము మనకుఁ బరమప్ర
 యోజనకారులుగాను మన కనేకములయిన యుపయుక్తవిషయముల
 ను నేర్పునవిగాను ఉన్నవి. నేర్చుకొనుటకుఁ దగినబుద్ధియు ఆసక్తియు
 మాత్రము మనకుండవలెను. ఒకబుద్ధిమంతుఁడు నీళ్లు కాచునప్పుడు
 పయికిలేచు ఆవిరినిబట్టి ధూమనౌకలను ధూమశకటములను ఇతర
 ధూమయంత్రములను నడిపించుమార్గమును కనిపెట్టి ప్రపంచమునకు
 మహోపకారమును జేసినాఁడు. మఱియొక బుద్ధిమంతుఁడు వ్రేలాడఁ
 గట్టిన దీపపాత్రము కదలుచుండుటనుబట్టి కాలమును కొలుచువిధము
 ను గనిపెట్టి యిప్పటి మనగడియారములు మొదలయినవి యేర్పడు
 టకుఁ గారణభూతుఁడైనాఁడు. ఈప్రకారముగానే యనేకులు అనేక
 స్వల్పవిషయములనుబట్టియే యనేకము లయిన యద్భుతోపయుక్త
 కార్యములను జేసి యున్నారు. కాబట్టి భగవత్సృష్టిలోని యత్యల్ప
 వస్తువు మొదలుకొని యత్యధికవస్తువువఱకును బ్రతివస్తువును భగవం
 తునిమహిమను బుద్ధిని జాటుటయేకాక మనకత్యంతోపయుక్తముగాఁ
 గూడ నున్నది. మనకు భగవంతుఁడు ప్రసాదించిన సాధనకలాపమును
 దిన్నగా నుపయోగించుకొనుచు వచ్చినయెడల మనసమస్తేంద్రియము
 లకును సంతోషమును ప్రతివస్తువువలనను సౌఖ్యమును గలిగి పరమే
 శ్వరుఁడు పరమకరుణాళు వని తేటపడుచుండును. మనము ప్రాతఃకాల
 ముననే లేచి దేహాపచిశ్రమార్థముగాఁ గొంచెముదూరము నడిచితి
 మేని, వృక్షములు మిక్కిలి నునోహారములుగానుండి కన్నులపండువు
 సేయును. పుష్పములు తమవిచిత్రవర్ణములచేత నేత్రములను దనువు

టయేకాక చక్కనిపరిమళముతో సూర్యేంద్రియమునకును 'దృష్టిని
గలిగించును; వాయువు సువాసనలను గొనివచ్చి నాసికకు విందుగొలు
పుటయే కాక చెమ్మట పట్టినదేహములమీద చల్లగాపడి స్పర్శేం
ద్రియమునకు విశేషసౌఖ్యమును గలిగించును; పక్షులు మొదలయిన
వి మధురదుతములు చేయుచు కర్ణరసాయనము గావించును. పూవుల
యందలి తేనెలుగాని వృక్షములయందలిఫలములుగాని యిష్టమున్నచో
జిహ్వను సంతోషపెట్టుటకు సిద్ధముగా నుండును. బాలసూర్యుఁ
డును తనయెఱ్ఱనికిరణములతో నయనానందకరముగా నుదయ మయి,
తనకిరణములను వృక్షాగ్రములు మొదలయిన వానిమీదికిఁ బంపి
యెల్లవస్తువులను బంగారుకాంతితోఁ బ్రకాశించునట్లుచేయుచుండును.
ఈయావస్తు వన నేల ? ప్రపంచములోని ప్రతివస్తువును మన
కానందమును సౌఖ్యమును గలిగించుటకే తోడుపడుచున్నది. ఇట్లు
సమస్తమును మనసౌఖ్యానందములకొఱకే సృష్టించినపరమకృపాళుఁ
డయినయీశ్వరుని మన మొతకృతజ్ఞతతోను శ్రద్ధాభక్తులతోను
ఆరాధించినను, ఆయనచేసినమేలులో నావగింజంతయును మనము
మళ్ళించుకోలేము. కాబట్టి మన మెప్పుడును మనసార నీశ్వరుని
ధ్యానించుచు మనకృతజ్ఞతను కనబఱుచు కొందము. దయాసము
ద్రుఁడ వయినయోపరమాత్మా! మాహృదయము లెప్పుడును నీమ
హిమలను దెలిసికొనుటయందును నిన్నారాధించుటయందును ఆస
క్తము లయి యుండునట్లు కటాక్షింపుమా. నీకిదే మామనఃపూర్తిగా
వందనము లర్పించుచున్నాము.

ఈ శ్వ ర భ క్తి

ప్రియమిత్రులారా !

లోకములో నెవ్వ రెన్నివిధముల నేవిషయమునందు ప్రయత్న పడినను తుద కందఱు ఆనందము పొందవలయు ననియేకాని మఱి యొకందునకుఁ గాదు. మన మీలోకమునఁ బొందగలిగిన యానంద ములోసహితము తారతమ్యము గలదు. ఈశ్వరగుణానుభవమువల నను ఆయనమహిమలను చూచి తెలిసికొనుటవలనను గలిగెడుయానం దముతో సమాన మయినది యీలోకములో వే జేదియు లేదు ; అదియే సర్వోత్కృష్ట మయినది; ఎన్నిదినములు చూచి సంతోషించి నను తఱగనిది; దాని గాంచుట కెక్కడకో పోవ నక్కఱలేక మన మెక్కడ నున్నను అక్కడ నెల్ల లభించునది. తన దివ్యభవనమునందు ఏక్కడఁ జూచినను బహువిధము లయినరమణీయపదార్థము లుండి నను, ఏగోడను జూచినను మంచిపనివానిచే వేయఁబడినముద్దులు గులుకు చిత్రపటములు తగిలిపఁబడి యున్నను, నిత్యమును వాని మధ్యముననే మెలఁగుచు వానిని చేతులతో నంటుచు వానిని జూచి యానందింప లేనిగ్రుడ్డివానివలెనే, మనమును భగవంతునియొక్క యనుపమానమయినవిచిత్రసృష్టియొక్కమధ్యమముననే సంచరించుచు అపార మయినసృష్టిలోఁ గల అసంఖ్యము లయినదివ్యసుందరరూప ములను నిత్యమును జూచుచు వానియందుఁ గలసౌందర్యమును మహి మమును గ్రహింపలేక వానివలని యానందము ననుభవింపక కన్ను లుండియు గ్రుడ్డివార మగుచున్నాము. సృష్టిలోని విచిత్రసుందరరూప ముల దర్శించుటయందు మూతపడి యున్నమనకన్నులనించుక తేఱచి, సృష్టిలోని గణనాతీతము లయినమహిమలను తెలిసికోఁజాలకనిద్రించు

చున్నమనమనస్సును మేలుకొలిపి, వానిని తిన్నగా నుపయోగించు
కొందుమేని మనకు వానివలనఁ గలిగెడిసౌఖ్యానందములకు మేర
యుండదు. అట్టిపరమానందము మనమానసములకుఁ గలుగ నున్న
ప్పుడు మనము కొంచెము కన్నులను దెఱచి పరమదయానిధి యైన
యీశ్వరునిమహిమలను జూచి యానంద మనుభవించుట కేలప్రయ
త్నపడఁగూడదు ? ఈప్రపంచములో నెవ్వఁ డయినను మనుష్యరూప
మునుగాని మఱి యేయితరజంతురూపమునుగాని జడము లయిన
వృక్షాదిరూపములనుగాని పటములయందు వ్రాసినయెడల ఆప్రతి
రూపము మొదటివస్తువును సరిగా పోలి యుండక పోయినను దానిని
వేసినవానినేర్పున కెంతయు మనము సంతోషించు చున్నాము; ఆప్రతి
రూపము సరిగా ప్రకృతివస్తువును బోలి యుండినపక్షమున మన
సంతోషమునకు మితి యుండదు. అంతియకాక ప్రకృతిరూపము నొక
దానిని రాతీయందు మలచినప్పుడుగాని, ఆరూపమును కాగితము
మొదలయినవానితో నేర్పఱచినప్పుడుగాని, మనము చూచి సంతో
షింతుము. పటములయందలిప్రతిమ యెంత చక్కగా నున్నను, రాతి
యందలివిగ్రహము లెంత మనోహరముగా నుండినను ప్రకృతివస్తువు
లనుమాత్ర మెప్పుడును బోలఁజాలవు ; కన్ను లుండినను ఆవిగ్రహ
ములు చూడఁజాలవు ; కాళ్ళుండినను నడువఁజాలవు ; ఆప్రకారము
గానే బాహ్యములైన కర్మేంద్రియములను జ్ఞానేంద్రియములను
గలిగి యున్నను వానిలో దేనినిగాని యుపయోగించుకో నేరవు ;
వృక్షాదివిగ్రహములకు పుష్పాదులు కలిగి యున్నను పరిమళము
మార్దవము మొదలయినవి కలుగ నేరవు అట్లుండియు, ఈశ్వరస్పృశ్టి
లోనిపదార్థములను కొంచెము పోలియున్న వనుహేతువుచేతనే పయిని
జెప్పినవాని నన్నింటిని గారవించుచు వానివలనయానందమునుబొందు

చున్నప్పుడు, వానికంటె సహస్రగుణములచే నధికము లయినవియు సర్వవిధముల నుపయుక్తము లయినవియు నయిన యీశ్వరుం డను దివ్యచిత్రకారునిచే నిర్మింప బడిన విచిత్రరూపములను ప్రత్యక్షముగా జూచునప్పుడు మన మెంతయధికముగా సంతోషింపవలయును ? మన వద్ద నొక్క చిల్లిగవ్వనైనను బుచ్చకొనక, ఊరకయట్టి దివ్యసుందర విగ్రహములఁ జూచి యానందింపఁ గటాక్షించిన పరమాత్ముని యెడ మన మెంతకృతజ్ఞత గలిగియుండవలసినది ? అతనికి మనపైఁ గల ప్రేమాతిశయమునకు మన మాయనవిషయమున నెంతభక్తియు ప్రేమయుఁ గలిగియుండవలసినది ? మన కింతటి మహోపకారమును జేయుచు, నింతటియానందమును ప్రసాదించిన యీశ్వరునియందే కృతజ్ఞతను ప్రేమను గనఁబఱచకుంటిమేని మన మింక నెవ్వరియందు ప్రేమ, నుంతుము ? మన మెట్లు కడతేఱఁ గలుగుదుము ?

మనవద్ద కెప్పుడయిన నొకయైంద్రజాలికుఁడు వచ్చి ఒకవిత్తనమును భూమియందు పాతినట్టు నటించి మనలను మోసము చేసి యావిత్తనమునుండియే యప్పుడు మొక్క మొలచినట్టును పూలు పూచినట్టును కాయలు కాచినట్టును వేఱువేఱుకొమ్మలను దాచి చూపినయెడల మన మెంతయు సంతోషింతుము. అట్లువాఁడు మనల నందఱను భ్రమింపఁ జేసినను, వానికిసృష్టించుశక్తి యెన్నఁడును గలుగనేరదు ; వాఁ డట్లుచేయుట మనవద్ద నేమయినఁ బుచ్చకొని తనపొట్ట పోసికొనుటకయి పన్నినతంత్రముగాని మఱియొకటికాదు. భగవంతుఁ డు మన కట్టివింతలను మనయొద్దనొకకాసుగాని గైకొనక యెల్లయెడలను నిత్యమును మనకుఁ జూపుచున్నాఁడు. ఐంద్రజాలికునివలె తాను జేయుపనిని చాటునఁ జేయక మనచేతికే యొకగింజనిచ్చి మనచేతనే దానిని భూమిలో పాతిపెట్టించి, మనము చూచుచుండఁగానే వింత

యైన యాకులతోను పుష్పములతోను ఫలములతోను వృక్షములయ
లుదేలులాగునఁజేసి, దానివలనఁ గలిగినవానినన్నిటిని మనమిఁదిప్రే
మచేతనే మన కూరకయనుభవింపుఁడనియిచ్చి వేయుచున్నాఁడు. స్వప్ర
యోజనమును గోరి మోసముచేసి మనయొద్ద కాసువీసములనుగొను
నైంద్రజాలికునే మన మెంతయు మెచ్చుకొను చుండునప్పుడు,
మన యానందముకొఱకును ఉపయోగముకొఱకును స్పష్టముగా
ఇంద్రజాలమును జేయు నీశ్వరుని విచిత్రశక్తిని జూచి మన మెంత
యానంద పడవలసి యున్నది. ఓమిత్రులారా ! మనమిశ్వరసృష్టిని
సదా విమర్శించి యాయన యద్భుతమహిమలను తెలిసికొని యానం
దించుచు, ఆయన గుణానుభవమునుపొంది, ఆలోక్త కనాధుని పరమ
భక్తితో నారాధింతము.

పా ప శి క్ష ణ ము

ప్రియమిత్రులారా !

ఈశ్వరునియొక్క యునికినిగూర్చియు, ఆత్మయొక్క నిత్యత్వ
మునుగూర్చియు, మన మీవఱకు ముచ్చటించి యున్నాము కాబట్టి
యిప్పుడు మనము చేసిన దుష్కార్యముల కయి మనమరణానంతర
మున అనఁగా పరలోకమునందు ఆత్మలకు శిక్ష కలుగు ననుటను
గూర్చి యిప్పు డించుక విచారింతము. లోకములో యోగ్యుఁడయిన
గృహయజమానుఁడు తనకుటుంబములోనివా రెవ్వరయిన తనయా
జ్ఞుని మీటి నడుచుకొనినయెడల కుటుంబముయొక్క మేలును గోరి
వానిని శిక్షించును. అదేప్రకారముగా యోగ్యుఁడయినరాజును
తనప్రిజలలో నెవ్వరయినఁ దనశాసనముల నతిక్రమించి యొకనేర

మును జేసినపక్షమునఁ దనప్రజలయొక్క తేమము నపేక్షించి వానికిఁ దగినశిక్షను జేయును. ఒకగృహకర్త తనకుటుంబములోతప్పిదము చేసినవారిని చేయనివారిని ఏకగీతిగాఁజూచినయెడల నట్టివానిని మన మందఱమును న్యాయమును దప్పినాఁడని దూషింతుము ; ఆలాగు ననే యొకరాజును దోషులయెడలను నిర్దోషులను భేదము పాటింపక యపరాధమున కర్హుడందనమును విధింపక నిరంకుశముగాఁ బ్రవర్తించునేని, అట్టిరాజును మనము దుష్టప్రభువనియెంచి నిందింతుము. నయవంతుఁ డయిన కుటుంబభర్తగాని, నీతిమంతుఁ డయిన నరనాయకుఁడుగాని తనయాజ్ఞోల్లంఘనముచేసి స్వేచ్ఛగాఁ బ్రవర్తించినవారిని దండించును ; అట్లు దండించుచున్నంతవఱకే యాతనిని మనము మంచివాఁ డని తలంచుచుందుము. ఈశ్వరుఁడు మంచివాఁ డన్నసంగతిని ఈవఱకే మనము తెలిసికొనియున్నాము. పక్షపాతము లేకముగాని లేక న్యాయైకదృష్టిగల సర్వేశ్వరుఁడు తనపాలనములోని లోకములలో తనకుటుంబమువంటివా రయిన ప్రజలు తనయాజ్ఞను మీటి పాపకార్యములను జేసినయెడల వారిని శిక్షింపకుండుననుట కంటె విరుద్ధము వఱియొకటిలేదు. రాజుముందుగా కొన్నిశాసనములను జేసి వానిని తనప్రజలలోనెల్ల వెల్లడిచేసి తరువాత వానినతిక్రమించి నడచువారిని శిక్షించునుగాని యూరక శిక్షింపడుగదా! ఆప్రకారముగా నీశ్వరుఁడుకూడ మన మిట్లు ప్రవర్తింపవలసినదని విధించుశాసనమును దేనినయినఁజేసియున్నాఁడాయని మీరిప్పుడడుగవచ్చును. చేసియున్నాఁడని నేనుదృఢముగాఁజెప్పఁగలను. ఈశ్వరుఁడు ప్రతిమనుష్యుని యొక్కహృదయఫలకమునందును కనకాక్షరవిన్యాసతోఁ దనశాసనమును వ్రాసియున్నాఁడు; రాజశాసనమునువలె దానినిగ్రహించుటకయి యేభాషను నేర్చుకోవలసిన యావశ్యకములేదు; అది

పండితులు మొదలుకొని పామరులవఱకును గల జనులకందఱకును ఏకరీతిగా సందేహము పుట్టకుండ ఒక్కయర్థమునేబోధించుచుండును; రాజశాసనమువలె నెక్కడనో యొకమూలఁ బడియుండక మన కొక భారము లేకయే మన మెక్కడికి పోయిన నక్కడికెల్ల వచ్చుచు, మనము ప్రయత్నపూర్వకముగావిప్పి చూచినప్పుడు మాత్రమే ధర్మమును బోధింపక యేకార్థమును మనము చేయఁబూనినను అప్రయత్నముగా దాని యుక్తాయుక్తములను దెలుపుచు పాపకార్యమును చేయఁబూనినప్పుడెల్ల ముందుగా వచ్చి “చేసినయెడల శిక్షయగును జూమీ” యని బుద్ధి చెప్పుచున్నది. భగవంతునిచే వ్రాయఁబడిన శాసన మొక్కటి ప్రతిమనుష్యునిహృదయమునందును ఉన్నదనిచిత్తచాంచల్యము లేనియెల్లవారికిని అనుభవమువలన చక్కగాఁ దెలిసియున్నది. కాబట్టి యావిషయమున నే నిప్పుడు పెంచి చెప్పనక్కఱియుండదు. ఒక శాసనమును జేసినవారు ఆశాసనమునకు వ్యతిరిక్తముగాఁ బ్రవర్తించినవారిని శిక్షింపక పోయినయెడల శాసనమువలన ప్రయోజన మేదియునుండదు. కాబట్టి, మనహృదయపీఠములయందు దివ్యశాసనమును నిలిపినయీశ్వరుఁడు దానిప్రకారముగా నడుచుకొని వారిని శిక్షించునని కరతలామలకముగాఁ దెలియుచున్నది. పుణ్యకార్యమును చేసినవారి కొకవిధ మయినయానందమును పాపకార్యమును చేసినవారి కొకవిధ మయినసంతాపమును గలిగి యీలోకములోనే శిక్షయగుచుండలేదా యని యెవ్వ రయిననడిగినచో, బొత్తిగా లేదనలేనుగాని తగినంతశిక్ష కలుగుచున్నదనిమాత్రము నేనొప్పుకొజాలను. ఈలోకములో పాపాత్ములుకొందఱు చిరసౌఖ్యమునే యనుభవించు చుండఁగా మనము చూచుచున్నాము; పుణ్యాత్ములు కొందఱు సౌఖ్యమును పొందకుండుటయు మన మెఱిఁగి యున్నాము.

భగవంతుఁడు నిష్పక్షపాతి యయినందున తప్పిదమునకుఁ దగినదండ నము చేయక విడిచిపెట్టఁ డని మనకుఁ దెలియును గనుకను, దుర్మార్గుల కందఱకు ఈలోకములో తగినంతశిక్ష కలుగకుండుట మనము కన్నులార చూచుచున్నాము గనుకను, పుణ్యాత్ములకుమేలును పాపాత్ములకు కీడును గలిగెడి పరలోక మొకటి యుండక తీరదని మనము నిశ్చయింపవలసి యున్నది. నేరము చేసినతరువాత వారిని శిక్షించుట కంటె నేరము జరగకమునుపే నివారించుట యుత్తమలక్షణము.

కాబట్టి సకలసద్గుణపరిపూర్ణుఁ డయినయీశ్వరుఁడు శక్తుఁడయ్యును పాపకార్యము జరగకమునుపేలవారింపఁడని యెవ్వరి కయిన సందేహము పుట్టవచ్చును. ఈప్రశ్నకు వేఱుమాటలతో మనుష్యునకు పాప కార్యములను జేయ స్వాతంత్ర్య మేల యిచ్చినాఁడని యర్థ మగును; అనఁగా పశువులవలె మనల నేల చేయలేదని తాత్పర్య మేర్పడును. మన కిట్టి స్వాతంత్ర్య శక్తి నిచ్చుటచేతనే సృష్టిలోనియెల్లజంతువులలోను శ్రేష్ఠుల మయినవారము; ఎల్లజంతువులకంటెను అధికముగా సౌఖ్యము ననుభవించుచున్నాము. మనలను సమస్తజంతుజాలముల లోను శ్రేష్ఠులనుగాను సుఖులనుగాను జేయఁ దలఁచుకొని మన యందలిప్రేమచేతనే యీశ్వరుఁడు మన కిట్టి స్వాతంత్ర్యమును ప్రసాదించి యున్నాఁడు. కాబట్టి యాతఁ డట్లుచేయుట మన కనుగ్రహమే కాని వేఱుకాదు. అట్లయినచో నేరము చేసినతోడనే యేలశిక్షింప రాదని కొందఱ ఊహింపవచ్చును. ఈలోకములో మనజీవితకాలము మనము యుక్తముగాఁ బ్రవర్తింతుమో లేదో పరీక్షించుట కయి యేర్పడిచినగడువేకాని మఱియొకటికాదు. మనలను శోధించుకాల ములోనే శిక్షింపనారంభించినయెడల మనస్వాతంత్ర్యమునకును సౌఖ్యమునకును భంగము కలుగును. ఎట్లన్న నొకప్రభువు ఆలోచించి యొక

కార్యమును చేయుటకుఁ గొంతగడువిచ్చి మాకాలములో తా నొక కట్టను చేతఁబట్టుకొని వెంబడించి తనయాజ్ఞకు వ్యతిరిక్తముగా మనసులో ననుకొన్నప్పుడును మాటాడినప్పుడును ఇంచుక పనిచేసినప్పుడును తలమీఁద కొట్టుచున్నయెడల, వానికి స్వేచ్ఛయెక్కడనుండును? నిర్భయముగా నెట్లొకపనిని వాఁడు గావింపఁగలుగును? శోధనకు కాల మిచ్చినవాఁడు న్యాయస్థుఁ డని యెట్లు నమ్మఁదగి యుండును? అంతియకాక యీశ్వరుఁడే యీలోకములో జరిగెడు పాపములకెల్ల నీలోకములోనే శిక్షను జేయుచున్నయెడలఁ గొంతకాలములోఁ బ్రపంచ మంతయు నశింపవలసి వచ్చును; ఎల్ల వారును భయభ్రాంతులయి యుండవలసి వచ్చును; ముందు సుఖ మనుభవింతు మని యోగ్యుల కుండెడియాశ కే యవకాశము లేకపోవలసివచ్చును; ప్రతి మనుష్యునిని బలవంతపెట్టి పని చేయుచున్నట్టుండును; అందుచేత నిప్పు డున్నసుఖము కనఁబడదు. వీని నాలోచించియే యీశ్వరుఁడు పాపకార్యములను శిక్షించుటకయి మఱియొకలోకము నేర్పఱిచి యున్నాఁడు. మనకు పరలోకమున శిక్ష కలుగునని రూఢిగాఁ దెలిసి యున్నను, మన మిటువంటిశిక్షను పొందుదు మనిగాని యిట్టిచోటనే యనుభవింతు మనికాని తెలిసికొనుటకు శక్తులము కాము. మనము చేసినపుణ్యపాపకార్యములఫలము మన మనుభవింపక తీఱదని నిశ్చయముగా తెలియును గనుక, మనము సదాయీశ్వరుని మనసునందు నిలుపుకొని, ఆయనయాజ్ఞలను జ్ఞప్తియం దుంచుకొని లేశమును ప్రమాదమును పొందక జాగరూకులమయి, నీతిమార్గమున ప్రవర్తించుచు, ఈశ్వరానుగ్రహమునకును పాత్రుల మయి శాశ్వతసుఖమును పొందుటకు ప్రయత్నింతము.

ఇ హ ప ర సు ఖ ము లు

ప్రియమిత్రులారా !

మనవారిలో పెలుగురు యిహలోకసౌఖ్యములు గొత్తిగా వదలివేసినంగాని పరలోకసౌఖ్యము దొరక దనునభిప్రాయముతో యింద్రియసుఖములనుత్యజించి, పరులు తన్ను భూషించినను దూషించిననుగూడ నేకరీతిగా నుండి రాగద్వేషాదులుమాని, యున్మత్తునివలె నుండువాఁడె జ్ఞానియనియు, అట్టివానికేకాని మోక్షము గలుగదని యు బోధించుచున్నారు. అది యంతగా విశ్వసింపఁదగినది కాదు. పరమదయాపరుఁ డగు భగవంతుఁడు మన మీలోకమునందు సహితము సుఖ మనుభవింపవలయుననియే యుద్దేశించి, అందునకుఁ దగిన సాధనకలాపమును ప్రసాదించి యున్నాఁడు. ఈలోకములో నిజమైనసుఖము దేనివలనఁగలుగునో దానివలననే పరలోకసుఖముకూడ తప్పక కలుగును; ఇక్కడ దేనివలన మనోవ్యధ గలుగునో దానివలన పరలోకమునందును దుఃఖమే కలుగును. వానివానివలన సౌఖ్యములను బొందవలెననియే మనకు సర్వేశ్వరుఁడు సర్వేంద్రియములను దయచేసియున్నాఁడు. భగవంతుఁడు మనుష్యుని కిచ్చియున్న యేయవయవముగాని ప్రయోజనము లేకుండఁజేయఁబడినదికాదు. పాపముల కెల్ల మూలమని దూషింపఁబడుకోపముసహితము మనకావశ్యముగా నుండవలసినదే కాని, హద్దులో నుంచి క్రమముగా నుపయోగించుకొనునంతవఱకే దానివలన సుఖమును దగినప్రయోజనమును గలుగుచుండును; కావలసినదానికంటె నధికముగాఁ జూపినచో పాప హేతు వయి యిహలోకమునందును బరలోకమునందును గూడ దుఃఖమును గలిగించును. ఒక సేవకుఁడు తప్పు చేసినప్పుడుగాని, ఒక

బాలుఁడు చెప్పినమాటవిని చదువుకోనప్పుడుగాని కోపమవశ్యముగా కావలసియేయుండును. అట్టిపట్లను కోపపడక పోయినయెడల, సేవకు నకుఁ గాని యజమానునకుఁగాని మేలు గలుగదు. అయినను ఆకోప ము చేసిన నేరమును శిక్షించుట కయి యెంతవఱకు కావలయునో యంతవఱకే యుపయోగించిన తేమమును గలుగునుగాని, తొందర పడి యత్యధికముగా నుపయోగించినచో నష్టమును దుఃఖమును గలు గును. ఒకపిల్లవాఁడు చిన్నతప్పిదము చేసినప్పుడు చేతిలో రెండుబె త్తపుదెబ్బలు కొట్టి వదలిపెట్టుటకుమాటుగా, కాలో చెయియో పెద్ద కఱ్ఱపుచ్చుకొని విఱుగఁగొట్టిన నెట్టి నష్టములును దుఃఖములును గలు గునో యెల్లవారును సులభముగా తెలిసికోవచ్చును. ఒక్కకోపము వ లననే యననేల? క్రమముగా నుపయోగించు కోనియెడల నెంతటిమం చివస్తువువలనను పలునష్టములును దుఃఖములును గలుగును. మనకు ప్రాణాధారమయిన యాహారమునుసహితము మితముతప్పి భుజించిన చో పలురోగములును బహుబాధలను సంభవించును. ఈసంగతిని తెలిసికొని మనకీశ్వరుఁ డనుగ్రహించి యున్న సమస్తావయవములవల నను సమస్తగుణములవలనను గలిగెడుయుక్తమయిన ప్రయోజనముల ను మనము తప్పుక పొందుచునే యుండవలయును. అందువలననే పర లోకహానియుఁ గలుగదు. దేహమును నిష్కారణముగా శుష్కింపఁ జేసి శ్రమ పెట్టినంతమాత్రముచేత నెప్పుడును పరలోకసౌఖ్యము కలుగునన్నమాటను నమ్మరాదు. ప్రవర్తనము తిన్నగా లేకపోయిన యెడల, వేయియుపవాసములు చేసినను, లక్షవ్రతములు సలిపినను, కోటితీర్థయాత్రలు సేవించినను, పుణ్యలోకములుకలుగనేరవు; యుక్త ప్రవర్తనము గలిగియున్న పక్షమున పైని చెప్పినవానిలో నొక్కటి యు లేకయే పుణ్యలోకములు లభించును. పరలోకసౌఖ్యములను

సంపాదించుకొంటకు ఇహలోక సౌఖ్యములను మానుకోవలసినయక్కఱ లేశముగాని లేదు. అయినను మనవారు కొన్నిసమయములయందు దుఃఖమునే సుఖముగాను భ్రమించి, దానిని గొప్పచేయుచున్నారు. ఎప్పుడును మనస్సును విడువకుండి యానందమును గలిగించునదియే నిక్కమయినసౌఖ్యముగాని, అవేళకు చలిజ్వరపుకుదుపువలె వచ్చి యది తీసినవెనుక బాధను గలిగించునది యెన్నఁడును సౌఖ్యము కానేరదు. కొందఱు తప్పత్రాగి దాని మయికముగప్పియున్న నాలుగుగడియలును దేహముతెలియక త్రుళ్ళి గంతులువైచుచు తామేమో సుఖపడుచున్నామనుకొనుచున్నారు. నిక్కము విచారింపఁగా వారు పడునదియంతయు దుఃఖమేగాని సుఖముకానేరదు. వారు దేహము తెలియునప్పుడు చేసినదుష్కార్యములమాట యటుండఁగా, మయికము తీసినవెనుక పడెడుశ్రమయు త్రాగుటవలన తమకుటుంబములకుఁ గలుగునష్టములును దేహములు చెడిపోయి బహురూపముల బాధించువ్యాధులును అందువలన వచ్చునది యంతయు దుఃఖమేయని చూపుటకు చాలినంతనిదర్శనముగా నుండునని యెంచెదను. ఈరీతిగానే మఱికొందఱు తమ భార్యలను వదలిపెట్టి వ్యభిచరించి తిరుగుచు తామేమో సుఖపడుచున్నామని పొంగుచు నిజముగా తాముపొందుదుఃఖమును దెలిసికోఁజాలకున్నారు. అట్టివారికి లోకులచేఁ గలుగునింద నటుండనిచ్చినను, వారు తాము దుష్కార్యమును జేయుచున్నామని తలఁచుకొన్నప్పు డెల్లను గలుగుసంతాపమును ఇంటికడ భార్యలుపడుతో భమును ధనహానివలనను సుఖరోగములవలనను వారు పొందుబాధలను కొంచెము విచారించిన, వారుపొందునది యెల్ల సుఖమో దుఃఖమో యెల్లవారికిని విశద మగును. ఇట్టివానిని నిజముగా దుఃఖము లనియే పిలువవలెను గాని సుఖము లని యెంత

మాత్రము పిలువరాదు; వీనివలన నిహలోకమునందుఁగాని పరలోక
మునందుఁగాని నిజ మయినసుఖ మేమియుఁ గలుగ నేరదు. ఈపయి
ని జెప్పినవియు ఇట్టివి మఱికొన్నియు ధనికు లయి యుండు వారికిఁగూ
త్రము సంభవమగును. మనవారు తఱచుగా నవియన్నియు సౌఖ్య
ములనియు ధన ముండకపోయినయెడల సౌఖ్యములుండవనియుఁ దలఁ
చుచున్నారు. క్రమముగా పాటుపడి యీశ్వరుఁడు ప్రపాదించినసమ
స్తావయవములను క్రమముగా నుపయోగించుకొనుచున్నచో సౌఖ్య
మును పొందుటకు ముఖ్యముగాఁ గావలసినంత ధనమును పొందలేని
వాఁ డెవఁడును నుండఁడు, అంతకంటె నధికధన ముండవలసినయావ
శ్యకమును లేదు ఇవియన్నియు నాలోచించియే సర్వసముఁ డయిన
యీశ్వరుఁడు ప్రభువులముకాని విత్తాధ్యులముకాని కానక్కఱలేకయే
మనకు సౌఖ్యములుగలుగునట్లు అనుగ్రహించి యున్నాఁడు ; అందఱికి
ని సమముగా సుఖముకలుగుట కయియే మనకందఱకును వేరువేరు
విధము లయినమనస్సులను వివిధవృత్తులను గల్పించి యున్నాఁడు.
ప్రభుత్వమునకును సుఖమునకును విశేషసంబంధము లేదుగనుక, ప్రభు
వు లయినందుననే సౌఖ్యము కలుగునని చెప్పట కవకాశములేదు.
ప్రభువు హాసతూలికాతల్పమునందు పరుండియు నిద్రపట్టక బాధ
పడుచుండవచ్చును ; బీదవాఁడు కటికినేలను బరుండియు హాయిగా
మయిమఱచి నిద్రపోయి సుఖపడవచ్చును. అంతియకాక యందఱును
నేకరీతివారుగానున్న సమస్తనష్టములును గలుగును—అందఱును
ప్రభువులే యయియున్నయెడల వ్యవసాయము చేయువాఁడు లేక,
భోజనమున కాహారపదార్థములు దొరకక బహుబాధలు పడి యంద
ఱును జావవలసివచ్చును. ధన మున్నచోఁ గావలసినపదార్థముల
నెల్ల భుజించుచు, కాలిమీద కాలు వేసికొని కూరుచుండి సౌఖ్యము

నుభవింపవచ్చునని పలువురు చెప్పుదురు. కావలసినపదార్థముల నెల్ల ను మితిమీరి తినుటవలన వారికిఁ గలిగెడువ్యాధులును సౌఖ్యాభావమును అల్పాయుష్కతయు చూచిన నెవ్వరును అట్లుతినుటను కోరరని యెంచెదను; మఱియు పాటుపడక సదా తిని కూరుచుండుటవలన గలిగెడునష్టములును పెక్కులుగలవు. అట్టివారు తఱుచుగా స్థూలకాయలుగానున్నను దేహములోఁగ్రస్తువలేక నాలుగడుగులునడిచిన రోజుచు అల్పాయుష్కంతులయి పెక్కురోగములచే బాధపడుచుందురు. సుఖపడుటకయి దేహపరిశ్రమ మనివార్యమయినదే. కాఁబట్టి యెవ్వరును మనసువచ్చినట్లు మితిమీరి తినుటకుఁగాని, పనిలేక కాలిమీఁద కాలువేసికొని కూరుచుండుటకుఁగాని కోరకూడదు. సోమతి తనమువలన పెక్కులు దుర్గుణములు పట్టుపడును; అందువలన నట్టిమనుష్యులు సమస్తపాపములకును గురియగుదురు. ఇహలోకసౌఖ్యమునకును కొల్లదికి మీరినధనముగాని ప్రభుత్వసంపదగాని యక్కఱలేదు. సత్కార్యచరణమువలన ఈలోకమునందును సమస్తలాభములును సౌఖ్యములును కలుగును. పరలోకమునందును శాశ్వతమయిన సుఖములభించును. కాఁబట్టి యిహమునందు సౌఖ్యము కలుగువానివలననే పరమునందును సౌఖ్యము లభించును. అట్లగుటచేత మనబుద్ధి యెప్పుడును సత్కార్యమునందే తగిలియుండునట్లును మన మెప్పుడును సత్కార్యములనే చేయుచుండులాగునను చేయ నీశ్వరుని ప్రార్థితము.

య థా ర్థ జ్ఞా న ము

ప్రియమిత్రులారా !

లోకములో మనుష్యప్రవృత్తికి సమస్తవిషయములయందును
యథార్థజ్ఞాన మేప్రకారముగా నావశ్యకమో యదేప్రకారముగా
మతవిషయమునందును నిశ్చయజ్ఞానసంపాదన మత్యంతావశ్యకము.
ఒకవిషయమయి బొత్తిగా దెలియకపోయినను అంతగా నష్టములేదు
గాని, దానిని తప్పుగా తెలిసికొనుటవలనఁ గలిగెడినష్ట మింతంత
యని చెప్పనలవికాదు. మీ రొకయల్లపుకొమ్మునుగాని వత్సనాభి
దుంపనుగాని దెలిసికొని యుండకపోవుటవలన మీకుఁ గలిగెడునష్టము
బహుల్ప మయినదిగానుండును. కాని యల్లపుకొమ్మును వసనాభి
గాను వసనాభిని అల్లపుదుంపనుగాను గ్రహించుటవలనఁ గాని,
ఆరెండువస్తువులయొక్కయు గుణములను విపరీతముగా గ్రహించుట
వలనఁగాని, యెటువంటినష్టములు సంభవించునో వివరింపనక్కఱలే
కుండ నెల్లవారును సులభముగాఁ దెలిసికోవచ్చును. ఈలోకమునం
దలి వస్తువులయందు విపరీతజ్ఞానము గలిగియున్నచోఁ గొన్ని చిఱు
సుఖములకుమాత్రము భంగము సంభవించును. మతవిషయముల
యందుఁ జక్కనిజ్ఞానము కలిగి యుండకపోయిననో, యెల్లవారును
దేని నిమిత్త మయి తమజీవితకాలము నంతను ధారవోయుదురో
దేని నాసించి యిచ్చటి సమస్తసౌఖ్యములను విడిచిపెట్టుదురో యటు
వంటి నిత్యానందపదవికే భంగము కలుగఁగలదు, కాబట్టి యెల్లవా
రును మతవిషయమున యథార్థజ్ఞానమును సంపాదించుకొని దాని
ననుసరించి వర్తించుటకై ముఖ్యముగాఁ బ్రయత్నపడవలయును.
ఇట్టిజ్ఞానమును సంపాదించుటకు సాధనములుగా నున్నవానికిఁ బ్రమా

ణము లనిపేరు. ఒక సంగతియొక్క నిజమును గనుఁగొనుటకు ముఖ్య
 సాధనములు మనయనుభవమును యుక్తియుఁ బుస్తకములు నని
 యెల్లవారును నెఱుఁగుదురుగదా? వానికే క్రమముగాఁ బ్రత్యక్షాను
 మానశ్వప్రమాణములని నామములు. ఈమూటిలోను అనుభవమువల
 న గలిగెడిజ్ఞానము సర్వోత్కృష్టమయినది; దానికివిరుద్ధముగా యుక్తు
 లు చెప్పినను పుస్తకమునుండి శ్లోకములనుజదివిననుమనుష్యమాత్రుఁ
 డు వానియెడల నెన్నఁడును గౌరవ ముంచఁగూడదు. ఒకఁడు ప్రత్య
 క్షానుభవమునుబట్టి చింతపం డని తెలిసినదానిని మఱియొకఁడువచ్చి
 కాదని సాధించుటకయి యుక్తులు చెప్పఁబోయినను గ్రంథోదాహర
 ణమును జూపిఁబోయినను వానిని ఉన్నట్లుఁ డని యెంచునేకాని
 యెన్నటికిని దాను దానిని చింతపండు కాదనుకోఁడు. అదేప్రకార
 ముగా గజకచ్ఛపములకు పోరుగలిగి గజమును కచ్ఛపము నిలిపివేసిన
 దని యొకఁడు చెప్పినను, బుస్తకమునఁ జూపినను, అనుభవము
 చేతను యుక్తిచేతనుగూడ తాఁబేటికి ఏనుఁగును పట్టునంతబలముండ
 దని తెలియును కాఁబట్టి యట్టి విరుద్ధసంగతి నెవ్వరును నమ్మరు.
 ఇప్పుడు చెప్పినదానివలనఁ దేలిన పర్యవసాన మేమనఁగా ప్రత్యక్షము
 దేనిచేతను బాధింపఁబడని సర్వోత్కృష్టప్రమాణ మనియు, ప్రత్యక్ష
 మునకు విరుద్ధము కాకున్నంతవఱకు అనుమానప్రమాణ మనఁబడు
 యుక్తి యంగీకార్య మనియు, ప్రత్యక్షానుమానములకు వ్యతిరెక్త
 ముగా నుండనంతవఱకే శబ్దము ప్రమాణ మనియు, స్పష్ట మగు
 చున్నది. ఈసంగతిని నిర్వివాదముగా నెల్లదేశములవారును సర్వ
 మతములవారును ఒప్పుకొనియున్నారు. అయినను గొందఱు భగవ
 ద్దత్త మయిన శబ్దము కలదనియు, అది వేద మనునామమున సర్వో
 త్కృష్ట మయిన ప్రమాణముగా నుండుననియుఁ జెప్పుచున్నారు.

బౌద్ధులు మొదలగువా రట్టిప్రమాణపు స్తకము కలరని యొప్పుకోరు.
 అట్టి భగవద్దత్త మయినపు స్తకము కలదని యొప్పుకొన్న హిందువు
 లును క్రైస్తవులును మహమ్మదీయులును ఏకపు స్తకము నొప్పుకోక
 తమతమమతానుసారముగా తమదే భగవద్దత్తమనియు తక్కినవి
 మనుష్యకల్పితము లనియు వాదించుచుందురు. ఒకపు స్తకమును
 వేద మని యొప్పుకొన్న యొక తెగవారిలో సహితము పలుభేదములు
 గలిగి తమ యిష్టానుసారముగా దాని కర్థముచేసి పలువురను పలు
 త్రోవల కీడ్చుచుండుటఁ జేసి స్థిర మయినసత్య మెప్పుడును వ్యాపిం
 పక ద్వేషప్రధానము లయిన యభిప్రాయములు ప్రబలు చుండును.
 నిరీశ్వర సాంఖ్యయోగ ప్రతిష్ఠాపకుఁ డయిన కపిలుఁడు మనవేదమును
 గొనియే యీశ్వరుఁడు లేఁడని స్థాపించుటకుఁ బ్రయత్నించెను; ఆవేద
 మును గొనియే నిరాకారుఁ డయిన యీశ్వరుఁడు కలఁ డనియు
 జీవేశ్వరులకు భేదము లేదనియు నద్వైతులు సాధింప యత్నించి
 యున్నారు; ఆవేదమునే యాధారపఱచుకొని విశిష్టాద్వైతులు భగ
 వంతుఁడు సాకారుఁ డనియు జీవేశ్వరులకు భేదముకలదనియు సాధిం
 పఁజూచి యున్నారు; ఆవేదమును సహాయపఱచుకొనియే ద్వైతులు
 మరణానంతరము జీవులుసహితము తమపూర్వపురూపములను ధరియిం
 చియుందు రని సాధింపఁ దలఁపడియున్నారు. ఈమతములవారిలోఁ
 గూడ బహుభేదములు కలిగియున్న వనుమాట మీకందఱకు ననుభ
 వమువలనఁ జక్కఁగాఁ దెలియును. కాబట్టి నేనిచ్చట విస్తరించి
 చెప్పవలసిన యావశ్యకము లేదు. ఏమికాలదోషముననో కాని మన
 వారిలో పెక్కఁడు ఒక్కవేదమునుమాత్రమే కాక శ్లోకరూపము
 నఁ గాని పద్యరూపమునఁ గాని వ్రాయఁబడి నంతమాత్రమున ప్రతి
 విరుద్ధాంశమును నమ్ముచున్నారు. మన మట్టివానికెల్లను మోసపోక

కనుగలిగి ప్రవర్తింపవలయును; ఎచ్చటనున్నను సత్యమునే గ్రహిం
 పవలె నను నభిలాష మనమనస్సుల నెప్పుడును విడువకుండునట్లు
 ప్రసాదింప నిరంతరమును పరమేశ్వరుని వేడుకొనుచుండవలయును
 పయిని జెప్పిన మతపుస్తకములలోనే రెండును సర్వవిషయములయం
 దును నేకీభవింపఁగా మనము చూచుచుండలేదు; అన్నియు భగవ
 త్ప్రేరణమువలనఁ గలిగిన గ్రంథములేయని తత్తత్తత్తావలంబకుల
 చేత ఘోషింపఁ బడుచుండును. అన్నియు నీశ్వరప్రేరితములే యయి
 యున్నయెడల, సర్వజ్ఞుఁ డయిన యీశ్వరుఁ డట్టి విరుద్ధధర్మములను
 బోధించునా ? భగవంతుఁడు చేసిన గ్రంథ సర్వవిషయములయందు
 నేకీభవించి యుండదా ? భగవంతుఁడు కనకాక్షరవిన్యాసముతో
 నెల్లవారల హృదయఫలకములయందును దన యాజ్ఞారూపమయిన
 దివ్యగ్రంథమును సూక్ష్మముగా వ్రాసి యిమిడ్చి యున్నాఁడు.
 దానిని గ్రహించుట కేభాషయు నేచ్చియుండ నక్కఱలేదు. అన్ని
 భాషలవారికిని నేకరీతిగా సత్యమును బోధించును; ఒకరి కొకయర్థ
 మును మఱియొకరికి మఱియొకయర్థమును ఎన్నటికిని దోచదు.
 చదువేమియులేక యరణ్యములయందు సంచరించెడి యాటవికులకును
 సమస్తవిద్యలను నేర్చి సుందరమందరములయందు వాసముచేయు
 నాగరికులకును ఒక్కరీతిగా “సత్యముపలుకుము ; అబద్ధములాడకు ;
 దొంగతనము చేయకు; న్యాయముగాఁ బ్రవర్తింపుము” అనిబోధించు
 చుండును. మనయందలి వాత్సల్యముచేత లోకపిత యయినయీశ్వ
 రుఁడు మనయుల్లములలో సత్యవేదమును వ్రాసిపెట్టి యుండఁగా
 దాని ననాదరముచేసి, వేలుపుస్తకములకొఱకు మనము ప్రయత్న
 పడ నేటికి? ఈశ్వరుఁడు మనకుఁ గరుణించిన సాధనకలాపముచేత
 జానాభివృద్ధిని జెందుచు మనలోపల భగవంతుఁడు వ్రాసియుంచిన

సత్యవేదముయొక్క యర్థమును జక్కగా గ్రహించుటకు శక్తుల
మయి, యీశ్వరానుగ్రహముచేత సర్వకార్యములయందును తదా
జ్ఞానుసారముగా నడుచుకొనుట కయి ప్రయత్నించుచు, మన మట్టి
సాధనసంపత్తిని దయచేసిన యీశ్వరునియెడ కృతజ్ఞుల మయి త్రిక
రణశుద్ధిగా నాతని నారాధింతము. నే నిట్లు చెప్పటచేత పుస్తకము
లను వేనిని నమ్మవలదని నేను మీకుఁ జెప్పఁదలఁచినవాఁడను గాను.
పుస్తకసాహాయ్యమే లేకపోయినయెడల మనకు జ్ఞానాభివృద్ధికే యవ
కాశము లేకపోవును. నిస్సందేహముగా మనపెద్దలు చేసినపుస్తకము
లనేకములు మనకు మహోపకారములుగా నున్నవి; అట్టి జ్ఞానధన
మును మననిమిత్తమయి కూడఁబెట్టి మనకిచ్చినందున కయి మన
పూర్వికులకు మన మొంతయు ఋణపడి యున్నాము. అయినను భ్రమ
ప్రమాదాదులు మనుష్యధర్మము లగుటంజేసి వారును భ్రమపడి
తాము పోగుచేసిన జ్ఞానధనమునందుఁ గొంతవఱకుఁ పూతనాణెము
లనుగూడ తెలియకయే చేర్చియున్నారు. కాఁబట్టి మన మట్టివానిని
గనిపెట్టి మంచివానినిమాత్రమే గ్రహించి చెడుగును వదిలివేయ
వలెను. అతియకాక మఱికోందఱు స్వప్రయోజనము నపేక్షించి
మోసపుబుద్ధితో దుష్టగ్రంథములను సహితము వ్రాసియున్నారు; మన
మట్టిగ్రంథములను దెలిసికొని జాతిమతద్వేషములనుబట్టి యధర్మ
దేవతా ప్రేరణమువలన వ్రాయఁబడిన పుస్తకములను త్యజించి,
నిష్పక్షపాతముగా నాయైకదృష్టితో వ్రాసిన పుస్తకములయందలి
సత్యమునే గ్రహింతము. మన కటువంటి బుద్ధియు శక్తియుఁ బ్రసా
దింప పరమకరుణాళువయిన యీశ్వరుని నిశ్చలభక్తితోఁ బ్రార్థింతము.

నీ తి

ప్రియమిత్రులారా !

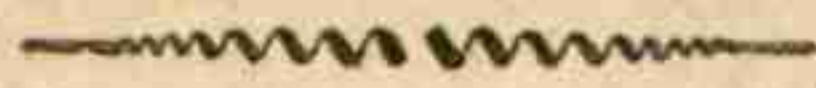
మిన దేశములో జనుల గుణసంపత్తిని లేశ మయినను విచారింపక, చదువుకొన్నమాత్రమున వారియెడ నతిగౌరవముంచి, సమస్త విషయములయందును వారు చెప్పినట్లే నడుచుకొందురు. అందుచేత విషయవిచారము బొత్తిగా నశించి, పండితులనువా రేమి చెప్పినను దాని నెల్లను వేదవాక్యముగా విశ్వసించుచు నానాటికి జనులు అస్వతంత్రజీవులుగాను యుక్తాయుక్తజ్ఞానదూరులుగాను అగుచున్నారు. ఒక్కఁడు వ్యాకరణశాస్త్రమునంతను మొదటినుండి కడనఱకును వల్ల వేయవచ్చును; తక్కినవిషయములయందు మూఁఁడయి యుండవచ్చును. గదాధరాంతమును తర్కశాస్త్రము నభ్యసించి యుండవచ్చును; సుగుణసంపదయందు పామరతుల్యుఁడుగానే యుండవచ్చును. ఈప్రకారముగానే మఱి యేయితర శాస్త్రములయందుఁగాని సంపూర్ణపాండిత్యము గలవాఁడయి యుండవచ్చును; ఏకకాలము నందే నీతిమాలినవాఁడయి యుండవచ్చును. విద్యావంతుని గొంత వఱకు గౌరవింపవలసియే యున్నను, నీతికంటె శుష్కవిద్యయందే యతిగౌరవ ముంచి యట్టివారు చెప్పినదెల్ల నాచరణీయమని నమ్ముట మాత్రము కేవలము పొరపాటె. యుక్తాయుక్తవివేకముకలిగి, అందు వలన సద్గుణము లలవడుటకే విద్య కావలసి యుండునుగాని, అందు నకుం బనికిరానివిద్య తోడిప్రయోజనములేదు; వినయవివేకాదులను వృద్ధి పొందించుట కనుకూలపడనివిద్య లేకపోయినను, దానివలన వచ్చెడినష్ట మేమియులేదు. కాబట్టి సుగుణసంపదను గడించుటకయి విద్య నేర్పవలసినదేగాని, విద్యనిమిత్తమై సద్గుణములను విడువరాదు.

విద్యాబలము గలదుర్జనుఁడు మనుష్యరూపముననున్న చదువుకొన్న రాక్షసునివలె విశేషనష్టమును జేయుటకు సమర్థుఁ డగును; అట్టివాని చదువును జూచి మూఢజను లందఱును భ్రమించి, యాతఁడు చెప్పిన టెల్లఁ బ్రవర్తించుచు, చేసినదాని నెల్ల ననుసరించు చుందురు కాఁబట్టి పలువురు మూఢు లయిన నిరక్షరకుటుంబములు చేరి చేయుహానికంటెను ఒక చదువుకొన్నదుష్టుఁడు చేయుహానియే లోకములో పెక్కు మడుగు లధికముగా నుండును. దీని సంతను విచారించియే భర్తృ హరి; “విద్యచే భూషితుండయి వెలయుచున్నఁ | దొడరి వర్జింపనగుఁ జూచి దుర్జనుఁడు! చారుమాణిక్యభూషితశస్త్రమస్త | కంబయినపన్న గము భయంకరముగాదె?||” అని, శిరస్సునందు మంచిమణి గలిగి యున్నను లోకోపద్రవకారి యయినసర్పము నేప్రకారముగా తల చితుక పొడుతుమో అదేప్రకారముగా విద్యచే నలంకరింపఁ బడి యున్నను దుర్జనునిసహితము విడువవలయునని చెప్పియున్నాఁడు. తర్క వ్యాకరణాదులయందు సమర్థుఁ డయినకొలఁదిని, సభలయందువాగ్వాదమును విశేషముగాఁ జేయవచ్చును గాని, ప్రవర్తనము తిన్ననిది గా నుండనిపక్షమున సమస్తకార్యములయందును గవ్వ కయినను కొఱగానివాఁ డయిపోవును; లోకములోని సర్వవ్యాపారములయందు ను నీతి యత్యంతావశ్యకము. నీతిలేనివానియెడ నందఱకును అవిశ్వాసము కలుగును; అందువలన సమస్త కార్యములకును భంగము సంభవించును; నీతియే యిహపరసాధకము; ఎల్లవారును నీతిమంతులుగా నుండవలయుననియే భగవద్దేశముకాఁబట్టి, నీతిగలవాఁడే యీశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుఁడయి యుభయలోకములయందును మితిమీరిన సౌఖ్యముల ననుభవించును; ఎవ్వఁడైన నొకవేళ నీతినివిడిచి ధనార్జనము చేసినను, అట్టిధనమువలన నాతని కంతగా సుఖము గలు

గదు; తానాధనమును గడించినమార్గము తలపునఁ బాటినపుడెల్లను మనస్సులో నొకవిధమయిన విచారమును బుట్టించి యంతరాత్మ బాధించుచుండును. యావజ్జీవమును నీతి విడువక వర్తించువాఁడొక్కఁడే లోకములో నిక్క మయిన సౌఖ్యము ననుభవించును. తక్కినవారందఱును పయికి సుఖపడుచున్నవారివలెఁ గానిపించుచున్నను మనసు లోపల నిశ్చలసౌఖ్యము ననుభవించువారుమాత్రము కాదు. కాఁబట్టి మనము సర్వవిధముల నీతి గలిగి ప్రవర్తించుటకయి ప్రయత్నింపవలయును; లక్ష వచ్చినను పోయిననుగూడ నీతిని విడువక స్థిరచిత్తులమయి యుండి సమస్తసౌఖ్యములకును ఈశ్వరునే నమ్ముకొని యుండవలెను. సర్వేశ్వరుఁడయిన యామహామహునియనుగ్రహలేశము మనకుఁ గలిగియున్నయెడల, ప్రపంచములోని యందఱును మనలను నిగ్రహించినను వారినిగ్రహమున కంతగాజడియవలసినపనిలేదు. మన మేకార్యమును జేసినను జనులకు భయపడక ధైర్యముఖమును జూచి చేయుచువచ్చినచో సుజనరక్షణపరాయణుఁ డయిన యీశ్వరుఁడు మనల నెప్పుడును చేయి విడువఁడు; ఏమతమునం దున్నను, ఏజాతిలోఁ బుట్టినను, దేశకాలభేదములచే మార్పు నొందక ప్రతిమనుష్యునిమానసఫలకమునను సుస్థిరముగా నుండునట్లు వ్రాయఁబడియున్న యీశ్వరునిదివ్యశాసన మొకటి కనఁబడుచున్నది. హిందువుఁడైనను, మహమ్మదీయుఁడైనను, క్రైస్తవుఁడైనను, మఱి యేమతమువాఁ డయినను, ఏజాతివాఁ డయినను, భిన్నాభిప్రాయము లేక “సత్యము పలుకవలయును; అసత్యమాడరాదు; భూతదయ గలిగి యుండవలయును; హింసచేయరాదు” మొదలుగాఁ గలకృత్యములను దెలిసికోఁగలుగుట యాదివ్యశాసనమువలననే కదా? మనుష్యులేర్పఱచిన శాసనములలో వారు కించిద్జులగుటచేత నెన్నిమార్పు

లయినఁ గలుగవచ్చునుగాని, సర్వజ్ఞఁ డయిన యీశ్వరుని శాసనము నందుమాత్ర మెప్పుడును మార్పు కలుగక సర్వకాల సర్వావస్థలయందును ఏకరీతిగా నుండును. ఇందుకు నిదర్శనముగా ధరించుకొను వస్త్రాదులయందును మతచిహ్నము లయిన బాహ్యవేషముయందును మనుష్యు లేర్పఱచుకొన్న కట్టుపాటులలో మార్పు లనేకములు కలుగుచున్నవిగాని, “సత్యము పలుకవలయును” లోనుగాఁగల దైవ శాసనములయందు మాత్రము కృతయుగము మొదలుకొని నేటివఱకును ఏదేశమునందును ఏజాతియందును ఏమతస్థులయందును మార్పు కలుగలేదు; ఇంకముందును గలుగఁబోదు మనయంతరాత్మ చెప్పిన దే యెందును వేదవాక్యము; మన మనస్సులలో నీశ్వరుఁడు వ్రాసి యుంచిన వేదవాక్యమును లేశముగాని మీఁక యెప్పుడును దాని ననుసరించి ప్రవర్తింపవలయును. మనకు వివేచనశక్తి తిన్నఁగా గలుగుట కయి సత్యమయిన జ్ఞానమును గలిగింప జాలినవిద్యను అభ్యసించుటయేకాక, విశేషానుభవశాలు లయినసత్పురుషులతో సహవాసముచేసి వారివలన మనకుఁ తెలియనివిషయములను గ్రహించుచు, వారు చెప్పినదాని నెల్ల నంధప్రాయముగా నమ్మక మనబుద్ధిచేతఁగూడ విమర్శించి మనమనస్సులకు నిశ్చయముగా శ్రేయోదాయక మని తోచినమార్గముననే ప్రవర్తించు చుండవలయును. ఈశ్వరసాహాయములేక మన మేపనిని చక్కఁగాఁ దెలిసికొనుటకుఁ గాని నిర్వహించుటకుఁగాని శక్తులముకాము కాబట్టి, మనకు సత్య మయిన జ్ఞానమును ప్రసాదించుటకును సన్మార్గముననే ప్రవర్తింప బుద్ధిపుట్టించుటకును నిరంతరమును సర్వకారుణ్యఁ డయినయీశ్వరుని ప్రార్థింపవలయును.

కాలమును సద్వినియోగమునకుఁ దెచ్చుట.

కాలమును సద్వినియోగమునకుఁ దెచ్చువిషయ మయినవిధులను వ్రాయఁబూనుకొనుట యెంతయుఁ గష్ట మయినపనియే యయినను, ఆ విషయమునుగూర్చి చక్కఁగా వ్రాయఁగలిగినచో నంతకంటె లోకమున నధికప్రయోజనకర మగునది మఱియొక్కటి లేకపోవుట చింతించి, లోకోపకారమే ముఖ్యప్రయోజనముగా నెంచుకొనుచుండెడి యేవిలేఖకుఁడును దానివిషయ మయి కొన్ని పంక్తులయినను దనశక్తికొలఁదిని వ్రాయక యూరకుండఁ జాలఁడుగదా? కాఁబట్టి యట్టిమహావిషయమును సవిస్తరముగా వ్రాయశక్తులముకాకపోవుట యెఱిఁగియు, మేమును శక్త్యనుసారముగా నించుకంత ప్రయత్నించి చూతముకాక యని మాకుఁ దోచినయభిప్రాయములను గొంచెము వ్రాయఁ బూనుకొన్నవారము. గుణగ్రహణపారీక్షులు మావాక్యములయందలి గుణమునే గ్రహింతురుగాత !

ప్రపంచములోనిసమస్తపదార్థములలోను మిక్కిలి యమూల్య మయినదియు నత్యంతజాగ్రత్తతో నుపయోగించుకోవలసినదియు కాలమే యయినను, దానివిలువను తెలిసికొని యోగ్యముగా వినియోగించుకొనువారుమాత్రము లెక్కకు మిక్కిలి తక్కువగా నున్నారు. తుచ్ఛములై కాసుచేయనివస్తువులను వెచ్చపెట్టవలసినపుడుసహితము కరము లుబ్బులుగా నుండువారును, విలువకు నలవి కానికాలమును వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుటయందు లేశమును సందేహింపకుండుట చూడ నెంతయు వింతగా నున్నది. జగత్తులోని పదార్థములలో మన సౌఖ్యమున కేవి మిక్కిలి యనుకూలముగా నుండునో వానికి వానిప్రయోజనముయొక్క తారతమ్యములనుబట్టి యల్పముగానో యధికము

గానో విలువ గలిగి యుండును. ధనకనకవస్తువాహనాదులలో నేవిగా
ని కాలమును తిన్నగా వినియోగింపనిచో న్యాయముగా లభింపవు;
లభించినపుడుసహిత మవి యిహలోకసౌఖ్యమునకుమాత్ర మక్కఱకు
వచ్చును. కాలమును తిన్నగా నుపయోగించుకొన్నచో అది
యిహపర సౌఖ్యములకు రెంటికింగూడ పరమప్రయోజనకరముగానుం
డును. ఒక్కయిహలోకమునకుమాత్రమే పనికి వచ్చువస్తువులే యంత
విలువగలవిగా నెంచఁబడి యెంతో శ్రద్ధతో కాపాడఁబడుచుండఁగా,
ఇహపరసౌఖ్యములకు అనివార్యముగా కావలసిన కాలమెంతవిలువగలది
గా నెన్నఁబడవలయును? మనము దాని నెంతజాగరూకతతో వ్యర్థ
ముగా వ్యయమగుటకు నోర్వక కాపాడుకొనుచు రావలెను? భూమి
విఘాత మనుష్యుఁడుగా జన్మించినందుకు ఫలము తనమేలుకన్నను
పరోపకారమును ముఖ్యముగాఁ జూచుకొనుట యనియేకదాబుద్ధిమం
తు లందఱిచేతను పరిగణింపఁబడుచున్నది! కాఁబట్టి కాలమును వ్యర్థ
ముగాఁ బోఁగొట్టక సాధ్య మయినంతవఱకు లోకోపకారమునకుఁ
బాటుపడ వలయును. మనవారు పలువిధముల కాలమును వ్యర్థపుచ్చు
చున్నారు. ఆవిధములలో ముఖ్యమయినవానిని కొన్నిటినిందు క్రింద
వ్యక్తీకరించుచున్నాము:—

1. అతినిద్ర :—దినమున కాలుగంటలసేపు నిద్రపోవుట
సర్వవిధముల దేహసౌఖ్యమునకుఁ జాలియుండునని వైద్యశాస్త్రవేత్త
లందఱును జెప్పుచున్నారు. పరుండినతోడనే నిద్రపట్టదుకాన మఱిం
తముందే శయనమును జేరవలయు నన్నను, ఒక్కగంటముందుగానే
పడకయిల్లు చేరవచ్చును. అప్పుడుసహితము శయనించుట కయి
మంచ మెక్కినది మొదలుకొని నిద్రనుండి లేచి మరల మంచము
దిగువఱకు ఏడుగంటలకంటె నెక్కువ కాదు. సాధారణముగా రాత్రి

పదిగంటలు వేసినతోడనే పనులు చాలించి నిద్రకుఁ బోయి ప్రాతః
కాలము అయిదుగంటలు వేసినతోడనే నిద్రనుండి లేచుట యెంతయు
మంచిపని. కొందఱు రాత్రిలు రెండుమూడుగంటలవఱకు మేలు
కొని తెల్లవాటి మిక్కిలి ప్రొద్దువఱకును నిద్రపోవుదురు. కాని
యాయాచారము దేహసౌఖ్యమునకు భంగమును కలిగించును. పెం
దలకడ నిద్రకుఁబోయి పెందలకడ నిద్రలేచుట మనుష్యుని దేహదా
ర్థ్యమునకు సాయముగా నుండునని వైద్యశాస్త్రజ్ఞులందఱును నైక
కంఠ్యముగా ఘోషించుచున్నారు. అది యట్లుండఁగా మఱికొందఱు
దీపములు పెట్టినతోడనే భోజనముచేసి తమశరీరములను పాన్పుల
మీఁదఁ బడవైచి జాముప్రోద్దువఱకును మంచములు దిగక
యిటునటు పొరలుచు నిద్రకన్నులతో లేచివచ్చియు, అంతటితో తని
వితీరిక మధ్యాహ్నభోజన మయినతరువాతకూడ నిద్రించుచున్నారు.
కావలసినదానికంటె నెక్కువగా భుజించువారికి అజీర్ణము మొదలగు
వ్యాధు లెల్లుపుట్టుచున్నవో, అదేప్రకారముగా కావలసినదాని
కంటె నీప్రకార మెక్కువగా నిద్రించువారికిని దేహమునందును మన
స్సునందును దృఢత్వము తగ్గి పలువిధముల బాధలు కలుగుచున్నవి.
అధికనిద్రపోయి కాలమును వ్యర్థముగా పోఁగొట్టుకొనుటకు సాయ
ముగా నూంద్యము, శిరోభారము, బలహీనత, కాశ్యతీత మొదలగు
వాని నేల తెచ్చుకోవలెను? పరిమితమైననిద్ర ననుభవించుచు దేహ
బలముగలిగి, వ్యర్థనిద్రకయి పాడుచేయు కాలములో తనకును లోక
మునకును ప్రయోజనకరముగా నుండుకార్యములను జేయుచు నెంత
సౌఖ్య మనుభవింపవచ్చును ?

2. ఆలస్యము :—కొందఱు నేడు చేయవలసిన కార్యములను
రేపు చేయవచ్చు ననియు, రేపు చేయవలసినవానిని ఆపయినాడు

చేయవచ్చుననియు, ఈప్రకారముగా నాలస్యము చేయుచు, కాలమును వృధాగాఁ బోఁగొట్టుచు కార్యము ముగిసివచ్చునప్పుడుతొందరపడి చేయఁబూని తిన్నఁగాఁ జేయనేరక పోవుటయేకాక కొన్నిసమయములయందు బొత్తిగానే చేయలేక చెడఁగొట్టి యనేకవిధములఁ బరితపించు చుందురు. ఈదురభ్యాసము పాఠశాలలయందు చదువుకొను విద్యార్థులయందు విశేషముగాఁ గనఁబడు చున్నది. సంవత్సరముపొడుగునను తిన్నఁగాఁ బాటుపడక కాలమునంతను వ్యర్థముగా గడపి కడపట పరీక్ష సమీపించినపుడు నిద్రాహారములు మాని రాత్రిందివము లతికష్టపడి సమయమున కోగపీడితులయి పరీక్షలకుఁ బోవలేకయు పోవఁగలిగినను తిన్నఁగా వ్రాయలేకయు పరీక్షలం దప్పి పోవుట యటుండఁగా శరీరదౌర్బల్యమునకుసహితము లోఁబడుదురు. కాఁబట్టి యెల్లవారును రేపు చేసికోవచ్చుననుమాటను మఱచిపోయి, స్వకృత్యములను “నేడ”ను దినముననే తప్పక చేయుట కయి శ్రద్ధ వహించు చుండవలయును. అట్లు చేయుటచేతను కార్యములను చక్కఁగా నిర్వహించుకొనుటయేకాక సమస్తలాభములను సులభముగాఁ బొందుదురు.

3. సోమరితనము :—కొందఱు పనియేమియుచేయక యూరక కూర్చుండుట యేమో సౌఖ్య మని భ్రమపడి కాలమునువ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుటయేకాక దేహములను దుర్బల మైనవానినిగాఁ జేసికొందురు. ఇనుమును త్రుప్పు ఏప్రకారముగా తినునో యదేప్రకారముగా సోమరితనము మనదేహముయొక్కసారమును మ్రింగుచుండును. నిత్యమును వాడుకొనుచుండు తాళముచెవి యేరీతిని నును పెక్కి దృఢ మయి చిరకాలము మనునో, ఆరీతినే సోమరితనమునకు చోటీయక పాటుపడువానిశరీరమును కాంతియుక్త మయి దృఢతఁ

గాంచి చిరకాలము పని చేయుటకు తగినదిగా నుండును. త్రుప్తపట్టి యినుము లావుగా కనబడులాగుననే పని చేయనివారును బలిసి యున్నట్లు కనబడుదురుగాని నిజముగా వారు దుర్బలదేహములను గలవారయి యించుకపని చేసినను నాలుగడుగులు నడచినను రోజుచు సౌఖ్యమునకు దూరు లయి యల్పాయుష్మంతులుసహిత మగుదురు. కాబట్టి యెల్లవారును సోమతనమునఁ గాలయాపనము చేయక శక్తికొలదిని పాటుపడి తమకును పరులకునుకూడ అక్కఱకు వచ్చి సార్థకజన్ము లగుటకుఁ బ్రయత్నింపవలెను.

ఈపయిని చెప్పినవిధములుకాక కాలమును వ్యర్థపఱుచురీతులు పెక్కులు గలవు. కొందఱు అప్పటికి పనికిరానిపనిని చేయుచు కాలమును పాడుచేయుదురు ; మఱికొందఱు మనస్సు తిన్నఁగా లేనప్పుడు పని చేయ నారంభించి వృథాగా కాలయాపనము చేయుదురు; ఇంక కొందఱు సరి యైనమార్గమున నొకపనిని చేయక యేదో పెడమార్గ మవలంబించి దినము చేయవలసినదానిని నాలుగుదినములుచేయుచు పని చేయుచుండియు కాలమును వ్యర్థపుచ్చు చుందురు. బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడు పయిని చెప్పినదుర్గుణములలో వేనికిని జోటియ్యక క్రమ మయినమార్గమున కాలము నుపయోగించుకొనుచు సమస్తశుభము లను పొంది యితరులకును శ్రేయములను గూర్చుచుండును.

అ భ్యా స ము

లోకములో నెల్లవారికిని సమస్తగుణములును మొదల నభ్యాసముచేతనే పట్టుపడి కొంతకాలమునకు స్వభావముగా మాటిపోవును. చిన్నతనములో ఏపనినిగాని యభ్యసించుట మిగుల శుభము—

అందులోను సుగుణములకన్న దుర్గుణములు మిక్కిలి వేగముగాఁబట్టు
పడును. అట్లు పట్టుపడినతరువాత సుగుణమునుగాని దుర్గుణమునుగాని
మార్చుట బహుప్రమానము. మనల నెవ్వరయిన నొక్క యడవికిం
గొనిపోయి త న్మధ్యమున నొక్కచాపరాతిమీఁదఁ బరుండ నిర్బం
ధించినచో, ఒక్కరాత్రి పరుండుటయే మన కెంతో బాధాకరముగా
నుండును; ఆనిర్బంధము వదలినతోడనే యొక్కపరుగునఁ బోయి మన
గ్రామములను జేరి పరమానందము నొందుదుము. అడవులలో రాత్రి
బండలమీఁదనే శయనింప నలవాటు పడినకోయవాండ్రను న్యాయ
సభలలో సాక్ష్య మిచ్చుట కయి బలవంతముగా మనపట్టణములకుఁ
దీసికొనివచ్చినచో, వారు మన మొగములనుజూచునప్పుడు పెద్దపులుల
మొగములఁ జూచినప్పటికన్నను భయపడుచు, మనయిండ్లలో చాపల
మీఁద పరుండుట యెంతో యిబ్బందిగా నెంచుచు సూర్యాస్తమయ
సమయమున విడిచిపెట్టినను కష్టపడి పరువెత్తి రాత్రి రెండుయామ
ముల కయినను తమయడవినిజేరి యొకబండరాతిమీఁద దేహములను
జేర్చి పరమానందభరితు లగుదురు. మానవకోటిలోనే రెండుతెగల
వారికి విపరీతవస్తువులవలన ఆనందము కలుగుట చిన్ననాటినుండి
యభ్యస్త మయిన హేతువుచేతనేకదా? ఏకగర్భజనితు లయిన
యిద్దఱుబాలురను దెచ్చి యొక్కనిఁ దెల్లవారుజాముననే లేపి నిత్య
మును స్నానము చేయించుచు మఱియొక్కనిని నాలుగు గడియలప్రా
ద్దేక్షువఱకును పరుండనిచ్చుచు, ఉండినచోఁ గొంతకాలము సాగిన
తరువాతఁ దెల్లవారుజామున లేచి స్నానము చేయకున్నపక్షమున
మొదటివానికి శరీరమునిండను తేళ్ళును జెఱ్ఱులును పాకినట్టుండును;
రెండవవానికిఁ బ్రౌద్ధుననే మంచముమీఁదినుండి లేచుటయన్నఁ
బ్రాణసంకటముగా నుండును; దీనింబట్టిచూడ సదాచారమో దుర్దా

చారమో చిన్ననాటినుండియు నెవని కేది యభ్యస్తమగునో వాడు
 దానిని మాని కెండవవిధమునఁ బ్రవర్తించుట దుష్కర మని తేట
 పడుచున్నదిగదా? కాబట్టి యెల్ల వారును బాల్యముననే సత్ప్రవర్త
 నము నలవఱచుకొనుట యేకాక, తాము పెద్దవా రయినతరువాతఁ
 దమబిడ్డలనుసహితము చిన్నతనములోనే సన్మార్గమునం బ్రవర్తింప
 నలవఱచవలెను. అటువంటి ఘనకార్యము నవలంబించుట యెవ్వరికో
 మహాత్ములకు సాధ్య మగునుగాని మనవంటివారి కందఱకును సాధ్య
 మగునా యని నిరుత్సాహము కావలదు. మనము సాధింపలే మని
 విడిచిపెట్టినమహాకార్యములను ఇతరులు సాధింపఁగలుగుటకుఁ గల
 పరమరహస్య మిది—మనము కార్యముయొక్క గౌరవమును దలంచు
 కొని యింతటికార్యమును నిర్వహింప మనచేత నేమగు నని యధైర్య
 పడి నడుమ విడిచిపెట్టుదుము; వారు సంతతపరిశ్రమమువలన నెలుక
 లును పర్వతములు దొలుచుచున్నవని యెంచి నిరంతరోత్సాహము
 కలవా రయితమపట్టినపట్టును సాధించువఱకును విడిచిపెట్టకు. మనకును
 వారికిని గలిగినగొప్పభేద మింతియకాని యింతకన్న వేరేదియులేదు.
 వారికి మన కున్నదానికన్న నెక్కువ సాధనసంపత్తి గలదందు రేమో
 వినుండి. ధనసాధనసంపదను విశేషముగాఁ గలిగి యుండియు విత్త
 వంతులు సాధింపలేనిపనిని, నిర్ధను లయ్యును బీదవారు సులభముగా
 సాధింపఁగా మన మెన్నిచోట్లం జూచినాము కాము? ఆరంభింపక
 మునుపు ప్రతికార్యమును దుర్ఘట మయినదిగానేతోచును; దానిలో
 దిగినతరువాత దినదినక్రమమున మన మనుకొన్నదానికంటె సులభ
 మయి యభ్యాసవశమున తుదకు సులభ సాధ్యమగు. పనిలోఁ బ్రవే
 శించినతరువాతసహితము మొదటిదినమున నొక్కొక్కపని మన
 కెంతో యసాధ్య మయినదిగాను బాధాకర మయినదిగాను గను

పట్టును; అంతటితో మానక మఱుసటిదిన మాపనిని మరలఁ జేసి
రెండుమూఁడుదినములు పూనిక వదలక చేయుచున్నచో సుసాధ్య
ముగాఁ జూపట్టును; అదియే మఱి కొంతకాల మభ్యాసము చేసినచో
సుసాధ్యముగా నె తోఁచును; ఆపిమ్మట నెప్పుడో సాధ్యమయి సుఖ
కర మయినదిగా నహితమగును. ఒక దేశమునకు యాత్రార్థ మయి
బయలుదేరి మొదటిదినమున రెండామడ నడిచి కాళ్ళువాచుటచే
దమ ప్రయాణమును మానుకొని యింటికిఁ జేరినవారుచేరుచుండఁగా,
వారి కన్నులముందరనే ప్రపంచము నంతనుఁ దిరుగ నిశ్చయించిన
వారు కొంతకాలములోనే తమయభీష్టమును నెఱవేర్చుకొని సుఖ
ముగా వచ్చి యిల్లు చేరుచున్నారు. ఒకపనిని జేయఁబూనుకొన్నప్పుడు
గుడ్డియెద్దు జొన్నచేనిలోపడ్డట్టుగాక దినమున కింతపని చేయవలెనని
పనిని భాగములుగాఁ జేసికొని నిత్యమును నిర్ణయించుకొన్నదానిని
చేయుచున్నచో మనస్సునకు తృప్తికలుగుటయేకాక పనియు శీఘ్రము
గాను సులభముగాను జరుగును. మొదటఁ గొన్నిదినములలోమా
త్రము మన మనుకొన్నంతపని కాకపోవచ్చునుగాని, నిర్ణయించు
కొన్నంత చేయలేకపోయినాముగదా యని యద్వైర్యపడక శక్తివంచన
లేక పాటుపడుచున్నచోఁ గాలక్రిమమున నిర్ణయించుకొన్నదానికంటె
నధికముగాఁగూడ జేయ శక్తుల మగుదుము. కాబట్టి మొట్టమొదట
పాటుపడుట నభ్యాసము చేసికోవలెను. నేను సూక్ష్మబుద్ధి కలవాఁ
డను శక్తిమంతుఁడను కాబట్టి యాపని చేయుట కెంతసేపు పట్టునని
యశ్రద్ధ చేయఁగూడదు. మనలోఁ గొప్పకార్యములను చేసి ప్రసిద్ధి
చెందిన వారందఱును నిరంతరోత్సాహము కలిగి పాడుటచేత నేఘ్యాతి
కెక్కిరిగాని విశేషబుద్ధిశాలు లగుటచేతఁ గాదు. మనలోని గొప్ప
గ్రంథములను జేసిన కవీశ్వరులను జూచి మర్మము తెలిసికోలేక వా

రేమో దేవతావరప్రసాదులని భ్రమింతుమేకాని, నిక్క మాలో
 చింపఁగా వారికిఁ గలదేవతావరప్రసాద మంతయు నిరంతరమును
 పాటుపడునట్టి మేలిగుణము తప్ప మఱియొకటి గాదు. లక్ష్మీ యెప్పు
 డును తాను గాపుర ముండుటకయి పాటుపడువారలయిండ్ల వేదకి
 కొనుచు నందుఁ బ్రవేశించుచుండును. పాటుపడుటను జిన్నతనము
 నుండియు నలవాటు చేసికొంటిమేని సోమరులకుఁ దఱుచుగా నుండు
 దుష్టసాంగత్యము పరదోషకథావర్ణనము శరీరచార్బల్యము దుష్కా
 ర్యాచరణేచ్ఛ మొదలగునవి మనలఁ జేర సాహసింపవు. పాటుపడు
 టతోపాటు మనస్థైర్యమునుగూడ నభ్యాసము చేసికోవలెను. స్థిర
 చిత్తత లేనిచో మనము పడు పాట తయు నిష్ఫలమగును. కొందఱు
 నేఁ దొకపనిని చేయ నిశ్చయించి కొన్నిదినములవఱకును దానిని
 సాగించి దాని నంతటితో విడిచి, యావలి నాఁడు మఱియొకపనికిఁ
 బూనుకొని దానిని సహితము కడ తేఱఁజేయక, ఆపయినాఁడు వేతొక
 పనికిం జొత్తురు. ఈప్రకారముగాఁ జేయుటచేత నేపనియు సమగ్ర
 ముగా నెఱవేఱక యెందువలనను లాభము లేకపోవును. చేయవలయు
 పనిని మొట్టమొదటనె చక్కఁగా నాలోచించుకొని యది కడముట్ట
 నడచువఱకును మాటుపనిని ముట్టుకోక తనయావచ్చక్తిని ఆపని
 యందే యుపయోగింపవలెను. ఇట్లు చేయుటచేత నెల్లపనులును
 సంపూర్ణముగాఁ దీటి కర్త కెంతయు లాభము గలిగించును. సత్య
 శౌచాదు లగు సమస్తగుణములును అభ్యాసమువలననే మనసున
 దృఢముగా నాటుకోవలసినవిగాన, వానివాని నభ్యాసము చేసికొను
 విషయ మెంతయయిన వ్రాయవలసియే యున్నదికాని ఈవఱకే
 విస్తారము వ్రాసి యుండుటచే నీవిషయమును గొంతముందుకు విడిచి
 పెట్టుచున్నాము.

మి త్రు లు

మానవకోటిలో నెవ్వరును కొందతైనమిత్రులు లేకుండ సుఖ జీవనము చేయనేరరు. దిగంబరు లయి కేవల వనవాసముచేయు పశు ప్రాయులకు సహితము వారికిఁ దగినమిత్రులు స్వల్పసంఖ్యాకులయినను లేక సౌఖ్యము కలుగదు. మనుష్యునకు మిత్రులుండుటవలన ముఖ్యముగాఁ గలుగులాభములు మూడు, 1. తన కష్టసుఖములు మిత్రులతోఁ జెప్పకొనుట. మన కష్టకథలను మనసు కలిసినవారితోఁ జెప్పకొందుమేని సగము విచారముపోయి మనసుగోనిభారము చులక పడును. మనసంతోషవార్తలను స్నేహితులకుఁ జెప్పినచో మనసంతోషము ద్విగుణమయి యపరిమితసుఖము వచ్చును. 2. తనకార్యములయం దాలోచనను పుచ్చుకొనుట మనమితరు కార్యములయం దెంతచక్కఁగా నాలోచన చెప్పఁగలవార మయినను స్వకార్యములయందు మనబుద్ధి నంతగా వినియోగింపనేరము, స్వాభిమానము మొదలయినవానిచేత కృత్యాకృత్య నిర్ణయమును జేయుట కసమర్థుల మగుదుముకాన మనమేలును గోరువారియొక్క హితోపదేశ మవశ్యముగాఁ గావలసియుండును. 3. కావలసినప్పుడు సాహాయ్యమును పొందుట. మనసంసారస్థితిగాని దేహస్థితిగాని జబ్బు పడినపుడు మన కితరులవలని ధనసహాయము కావలసియుండును. మనకష్టసుఖములయందు బాధ్యతను వహించినవారె తప్ప మఱియొక రట్టిసాహాయ్యమును జేయరు. ఒకవేళ మనము ధనికులముగా నున్నను మనుష్య సాహాయ్యము సహిత మనివార్యముగాఁ గావలసియుండును. కాబట్టి యీపయిని జెప్పినలాభముల ననుభవించుట కయి యెల్లవారును మిత్రుల నాశింపవలసి యున్నది.

మనసౌఖ్యముగాని దుఃఖముగాని మిత్రులయొక్క యోగ్యతా యోగ్యతలవలననే యెక్కువగుటయు తక్కువగుటయు సంభవించును గాన సదా యోగ్యులతోడనే మైత్రి నెరపి తల్లాభముల ననుభవింపుచుండవలయును. మనము సన్మార్గముననే ప్రవర్తించుచున్నను దుర్మార్గులతో సహవాసము చేయుచుంటిమేని లోకులు మనలను సహితము దుర్మార్గులనుగానే భావింతురు. కాబట్టి సర్వవిషయముల దుష్టులతోడి చెలిమిని మానుకొనవలయును. మిత్రులయిన వారు మరణపర్యంతము పరస్పర క్షేమలాభములను గోరుచు నన్యోన్యమును కార్యములయందు తోడుపడుచుండవలయును. స్వల్పవిషయములను బట్టి భంగము గలిగెడిమైత్రి యొకమైత్రికాదు. కాబట్టి యెల్లవారిని మిత్రులని నమ్మక వారిని చిరకాలము పరీక్షించి వారి యెడల నేదోషమును లేకున్నచో నట్టివారిని మిత్రులనుగా నంగీకరించి యప్పటినుండి మనసిచ్చి ప్రవర్తింపవలయును. స్వప్రయోజనమునుబట్టి కొందఱు మిత్రులవలె నభినయించుచుఁ దమకార్యమయినదాఁక మిక్కిలి నమ్మకముగానుండి కార్యాంతమున విసర్జింతురు. సాధారణముగా ధనికులకు మిత్రులుగా నుండువారిలో ముక్కల మువ్వీస మిట్టివారే; ఆధనికులు బీదవా రయిన తరువాత నట్టిమిత్రులలో నొక్క రయినను కనబడరు. కాబట్టి యేప్రయోజనము నపేక్షింపక కేవలానురాగముచేతనే స్నేహితుఁడగువాఁడు నిజమైన స్నేహితుఁడు గాని తక్కినవా రందఱును స్నేహితులుగారు. వారు మిత్రులవలె నటించు స్వార్థపరు లయిన మోసగాండ్రు. మిత్రులయినమీఁదట పరస్పరసాహాయ్యము నపేక్షింపవలసినదేకాని సాహాయ్యముకొఱకే మైత్రిని జేసికొనఁగోరుట యోగ్యునిగుణము కాదు. లోకానుభవము విశేషముగా లేకపోవుటచేత బాలురు తఱు

చుగా నెల్లవారిని మిత్రులని నమ్మి వారితోడఁ దమరహస్యములను జెప్పదురు. మిత్రులమని చేరవచ్చిన స్వప్రయోజనపరులయిన దుర్మార్గులనందఱను ప్రాణమిత్రులనుగా నమ్మినందువలన సాధారణముగాఁ బలునష్టములను బొందుటయేకాక యొకానొకప్పుడు ప్రాణాంతకారి యైన యాపదనుసహితము తెచ్చుకొందురు. కాబట్టి కపటమిత్రుల యెడ మిక్కిలి కనుగలిగి జాగ్రత్తతో మెలగవలయును.

యశావనదశలో నుండువారిని బాలురకును మఱియొకతరగతి వారితోఁ మైత్రి సాధారణముగా వొరకును. వా రాకాలములోఁ బ్రాణమిత్రులవలె నుండి పరస్పరము ద్రవ్యసహాయముగాని యితర సహాయమునుగాని చేసికొనుచు, ఇతరులు తమమీఁదికి కలహము నకు వచ్చినప్పుడుగాని తా మితరులమీఁదికిపోట్లాటకుఁ బోయినప్పుడు గాని మిక్కిలి యొకమత్యముతోఁ బ్రవర్తింతురు. ఇట్టివారికి మైత్రి వ్యభిచారసంబంధమును బట్టియో జూద మాడుటనుబట్టియో సంభ వించును. ఆ యనుబంధ మున్నంతకాలమును వారు ఒకరిరహస్య ముల నొకరితోఁ జెప్పకొనుచు నొకరికార్యముల కొక రగుచుఁ బర మాప్తులుగా నుందురు. దైవవశముచేత వారి నొక్కటిగాఁ జేర్చిన యనుబంధము తెగినతోడనే స్నేహమును తుంగలో నూరఁద్రొక్కి నాటిననుండి గర్భశత్రువు లయి యొకరిరహస్యముల నొకరి వెల్లడి చేయుచు నొంపొరులకుఁ గీడు చేయుచుందురు. సత్కార్యకరణము చేతఁ గలిగినస్నేహముమాత్రమే చిరకాలము నిలిచి సుఖాపాదకము గా నుండును గాని యకార్యకరణముచేతఁ గలిగినమైత్రి యెన్నటికిని స్థిరమయినదియు శుభమునిచ్చునదియు నయి యుండదు. దీని నెఱిగి చిన్నవాండ్రసంరక్షకు లిట్టిసహవాసములు తమబాలుర కబ్బకుండఁ గాపాడుచు రావలయును.

స్నేహమెప్పుడును ఒకదినములోను రెండుదినములలోను గలుగునదికాదు. కాబట్టి ప్రధమదర్శనమునఁగాని యల్పపరిచయమువలనఁగాని యెవ్వఁన మిత్రులగుదురని భ్రమపడవలదు. నిక్కమైన మైత్రిమెల్లగా నంకురించి నాటుకొని క్రమక్రమముగాఁ బెరిగి ననలెత్తి యుల్లములో వేరూనునుగాని యైంద్రజాలకునివృక్షమువలె నొక్కసారిగా ననలెత్తిఫలింపదు. దానినంతను మనసులోనుంచి యెవ్వఁకిని దనమన సియ్యక నేర్చుతో సంచరింపవలయును. అట్లని యెవ్వరిని నమ్మనట్లు పయికి గనబడఁగూడదు. ఎల్లవానిని ప్రేమతోను దయతోను జూచుచు వారిసంగతిని దాను సమర్థముగాఁ దెలిసికొనుపర్యంతము తనరహస్యములను వారికిఁ దెలియనీయక యుచితక్రమమున సంచరింపవలయును.

స ం భా వ ణ ము.

సభాస్థలములు మొదలగువానియందు సంభాషించునపుడు మన మెంతయు జాగ్రత్తగా నుండవలసినవార మయ్యును, ఆవిషయమునే మనము మిక్కిలి యలక్ష్యము చేయుచున్నాము. పలువురతో విరోధముగాని స్నేహముగాని మనము సంభాషించు మాటలవలననే కలుగును గాన సభలలో నోరికివచ్చిన ట్లెల్లను మాటాడక జనరంజకముగాను వినోదకరముగాను ఉండురీతిని మాటాడుట చిన్ననాటనుండియు నేర్చుకోవలెను. ఇటువంటిస్థలములలో నీవిధముగా మాటాడవలయు నని విధులనుజెప్పుట యసాధ్య మయినను, మాకుఁ దెలిసినంతవఱకును మేము పుస్తకములయందు నేర్చుకొన్నంతవఱకును

నొకవిధముగా మాకుఁ దోచినరీతిని నూచనగాఁ గొన్ని హితవాక్యములను వ్రాయుచున్నాము.

సాధారణముగా మనవారు సభలలో నిష్ప్రయోజనములైన విషయములనుగూర్చియు పరులదోషములనుగూర్చియు ముచ్చటించుదురు. పనికిమాలినసంగతులను మాటాడుటవలనఁ దమకాలమును వ్యర్థ పుచ్చుకొనుటయెకాక, యితరులకు విసుగువచ్చునట్లుచేసి వారికాలమును నిష్కారణముగా పాడుచేసినవారగుదురు. కాబట్టి యట్టినిరర్థక సంభాషణమును సాధ్యమయినంతవఱకును తప్పించుకొని, జ్ఞానాభివృద్ధికిఁగాని మఱియొక యుపయుక్త కార్యమునకుఁగానిసహాయముగా నుండు విషయములను మాటాడుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయును. పరుల మీఁది దోషములనుగూర్చి ముచ్చటించుచో వా రాసమయమున లేకపోయినను వారిమిత్రులుగాని మఱియొకరుగాని వారి కాసంగతిని గొనిపోయి చెప్పకమానరు; అట్లు చెప్పటచేత వారితోను వారి మిత్రులతోను నిర్వేతుకముగా నై రముసంభవించును. కాబట్టి సభలలో సర్వవిధముల మఱియొకరితప్పిదములనుగూర్చి మాటాడకుండ వలయును. మఱికొందఱు పదిమందిలోఁ దమమిత్రులతో మఱియెవ్వరితో ముఖస్తుతులను జేయుదురు. అట్లు చేయుటవలన అక్కడనున్న యితరులకు వారియందు గౌరవము తగ్గిపోవును. అట్టివారు చేయు స్తోత్రములకు తా మర్హులు కారని పొగడఁబడువారు తఱచుగా నెఱిగియుండియు, పొగడించుకొనుటయందు మాత్రము మిక్కిలి యిష్టముగలవారుగా నుందురు; కాని యట్టిస్తోత్రములవలనఁ దాము తప్పక పాడగుదురు. పొగడువారికి పొగడించువారికినిగూడఁ బలు విధముల నష్టములను గలిగించు ముఖస్తుతులను సభలయందుమాత్ర మేకాక యితరస్థలములయందు సహితము బొత్తిగా మానవలయును.

మతవిషయములనుగాని జనులందఱును సాధారణముగా మహత్త
యినవని తలఁచెడి యితరవిషయములనుగాని యెత్తుకొని వానిని పది
మందిలో దూషించుట మంచిపనికాదు. అట్లుదూషించెడిచోఁ బలు
పురకు మనసులో వేఱునిధముగాఁ దోచి యట్టివానియెడల ద్వేష
భావము పుట్టును.

కొందఱు స్వల్పవిషయములను ముచ్చటించునప్పుడు సహితము
ప్రమాణములను జేయుచుందురు. ఒకఁ డొకసభలో ప్రసంగవశమున
తా నయిదుచెంబుల పానకమును త్రాగితినినిచెప్పి, దగ్గఱనున్న
స్నేహితుని చేతిలోఁ జేయివైచి నీతోడు నామాటనమ్ముమని ప్రమా
ణముచేసెను. ఇట్లు చీటికిమాటికిఁ బ్రమాణములఁ జేయుచుండుట
వలన, ఎల్లవారికిని వారిమాటలయందును ప్రమాణములయందును
గుఱిపోయి వారి నప్రమాణికులనుగాఁ దలంతురు. నిజముగా గౌర
వము గలవా రెప్పుడును దాము చెప్పవిషయములను స్థిరపఱుచు
కొనుటకయి ప్రమాణములను జేయరు. అయినను వారిమాటలయం
దెల్లవారికినిగురుత్వమును విశ్వాసమును గలిగియుండును. ఊరకమాటి
మాటికిని ప్రమాణములను జేయువారు తమమాటలయం దితరులకు
నమ్మకమును గలిగింపలేరుకాని తమస్వల్పభావమును మాత్రము
లోకమునకు వెల్లడించుకొందురు.

కొందఱు సభలలోమాటాడునపుడె తమపాండిత్యమును గనఁ
బఱుపవలెననియు, తాము చమత్కృతి కలవారయినట్లు పదిమందికి
తోచునట్లు చేయవలయుననియు, ఇష్టముకలవారయి పెద్దలమాటల
నుపయోగించుచు నడుమనడుమశ్లోకములను జదువుచు చమత్కార
ముగా మాటలాడఁబోదురు. అట్టివారుమఱియెవ్వరోమునుపు చమ
త్కారముగా మాటాడినదానినితామేయన్నట్లుకాని, తామావఱకుఁ

బలుమాటు వేలుచోట్ల పలికినదానిని కొత్తగా ననుచున్నట్లుకాని, నటించి నలుగురలోను హాస్యాస్పదులగుదురు; ఎప్పుడును విద్యగల వాడు సహితము గౌరవమును పొందవలెనని కోరినయెడల నమ్రత కలిగియుండవలెను; అట్లుగాక దంభమును గొప్పతనమును జూపఁబూ ననిచో నెక్కువ గౌరవమును పొందుటకుమాటుగా మున్నున్నదానిని సహితము పోగొట్టుకొనును. మఱికొందఱు మాటాడినంత సేపును తమసంగతి నే మాటాడుచు ఆత్మస్తుతి చేసికొనుచుందురు. సభలలో ఆత్మస్తుతినిచేసికొనుటకంటె నీచమైనపని మఱియొక్కటిలేదు. ఆపరీ కారముగాస్తుతిచేసికొనువారియం దందఱకును మంచియభిప్రాయము చెడి యెదుటఁ గాకున్న చాటుననయిన వారివిషయమయి తిరస్కారభావముతో మాటాడుదురు. కాబట్టి సాధ్యమైనంతవఱకు స్వవిషయ మైనప్రస్తావమేదియు సభలలోరాకుండ మిక్కిలి మెలకువ గలిగి యుండవలెను.

మఱికొందఱెంతసేపును తామే మాటాడుచు రెండవవారి మాట చొరనీయకుందురు; ఇంకను గొందఱు తాము బొత్తిగా మాటాడక మూకీభావమును వహించి యూరకుందురు. ఈరెండువిధములైనవనులును అంతగా మంచివికావు; సభలలోనున్నవారు తఱచుగా మాటాడుచుండవలయును కాని. అంతసేపును తామే మాటాడుచుండరాదు. కొందఱు ఎదుటివారు తమతో నొకవిషయమును చెప్పుచున్నసమయమున శ్రద్ధయిచ్చి వినక దూలమువంకను వాసములవంకను జూచుచుందురు. అట్లుచేయుటవలన మాటాడువారి మనసున కెంతోనొప్పి కలుగుటయేకాక యెదుటివారియం దెంతయు ననాదరమును అనిష్టమును గలుగును. కాబట్టి యెవ్వరైనను మనతోనొకసంగతిని చెప్పనపుడు చెవియిచ్చి శ్రద్ధతోవినుచు దిక్కులు

చూడక చెప్పవారి మొగమునందే దృష్టినిలుపవలెను. ఈపయిని జెప్పినరీతిని సంభాషణము జరుపుట గానవినోదములు మొదలయినవి లేనిసభలలోఁ గాని, అట్టివి యున్నచోట్లనుగాదు. నృత్యములు మొదలుగాఁగల వినోదములు గలిగియున్నచో నొకరితోనొకరు మాటాడుచు సందడిచేయక, నిశ్శబ్దముగా వినుచు రసభంగ మగునట్లుగా పాటమధ్యను లేచిపోవక యొకపదముగాని కీర్తనగాని ముగిసినవెనుక సభను విడువవలెను.

వ్య భి చా ర ము

లోకములో పాపకార్యములు పెక్కులున్నను, వ్యభిచార మంత హేయమైనది మఱి యేదియుఁ గానరాదు. అయినను ఇంచు మించుగా నెల్లవారును కొంచెముగానో గొప్పగానో యావిషయమున దోషులుగానే కానఁబడుచున్నారు. తక్కినపాపకార్యముల కన్నిటి కిని పరలోకమునందు భగవంతునివలనఁ గలిగెడు శిక్షమాట యటుండనిచ్చిన, ఇహలోకమునందు పట్టుపడినచో రాజదండన మొకటితప్ప వేఱుశిక్షయేదియు లేకయున్నది. ఈవ్యభిచారమునకుమాత్రము ఇహ పరలోకములయందుఁ గలుగురాజదండనయు యమదండనయుఁగాక, సుఖజాడ్యరూప మయినమఱియొకశిక్షకూడ కలుగుచున్నది. దీనిని బట్టియే యీ నేరము తక్కిన నేరము లన్నిటికంటెను ఘోరతరమయిన దనియు అనర్థదాయక మయినదనియు స్పష్టముగా తెలియవచ్చుచున్నది. తక్కిన దుష్కార్యములయందుకంటె దీనియందు మఱియొక కీడుకూడ అధికముగానున్నది. తక్కిన నేరములలో నెవ్వరేమిచేసి కొనెడరో దానిఫలము వామమాత్రమేయనుభవించుదు; వ్యభిచారము

నందో సుఖజాడ్యములను దెచ్చుకొన్నవారు బాధపడుటమాత్రమే కాక, వారిసంతానమునకుసహితము పలుతెఱంగు లయినబాధలును వ్యాధులును గలుగును. పరదారగమనమువలన పరులసంసారములను గూలద్రోచి నిందలపా లగుటయే కాక, జూపురుషులు తఱుచుగా మానమును కొన్నియెడల ప్రాణములనుకూడ పోగొట్టుకొందురు. వేశ్యలతో వ్యభిచరించువారిలో సహితము ఏదోయొకవిధ మయిన హానిని జెందక తిన్నగా కడతేరినవారు లక్షకొకరుగాను నూటికొకరు గాను ఉందురు. ఈవిషయమున నెవ్వరికైన సందేహము గలిగెడు పక్షమున, మాపట్టణమున వేశ్యలమూలముగా పాడయినకుటుంబముల సంగతి నించుక తెలిసికొన్న, వారి కాసంశయనివృత్తి కాగలదు. ఈదేశములో జరగు నరహత్యలు సాధారణముగా ముక్కలుమువ్వీ సము వ్యభిచారసంబంధమునుబట్టియే జరుగుచున్నవి. మంచివృద్ధిలోని కి రాదగినవారు పలువురు అతిజారత్వముచేత మంచివయసులో బల హీనులై నిష్కారణముగా లోకాంతరగతు లగుచున్నారు. కాబట్టి యెల్లవారును సర్వానర్థములకును మూల మయిన యీపాపకార్యము నందుఁ దాము ప్రవేశింపకుండుటయే కాక, సాధ్యమయినంతవఱకు ఇతరులనుకూడ ఈదుష్కార్యమునుండి మరలించుటకుఁ దగినప్రయ త్నములను జేయుచుందురని నమ్ముచున్నాము. మొట్టమొదట నిట్టి దోషములు తలచూపుటకుఁ గలముఖ్యకారణములఁ గొన్నిటి నిందు వ్రాయుచున్నాము. కాబట్టి, యెల్లవారును వానిని శ్రద్ధచేసి యాలో చించి యుక్తసమయములోనే తగిన చికిత్సచేసి వ్యభిచారరోగము ముదిరి యసాధ్యము కాకమునుపే ప్రారంభదశయందే నిశ్శేషము చేయఁ బాటుపడుదురని కోరుచున్నాము.

1. మనస్సును దుశ్చింతలనుండి తొలగించుట యెల్లవారికిని

ముఖ్యకర్తవ్యము. ప్రతిమనుష్యుడును ప్రత్యక్షముగా నొకదోషకార్యమును చేయకముందే మానసిక దోషమును తప్పక చేసి యుండును. మనము చేయుకార్యము లన్నియు మనయాలోచనలనుండియే పుట్టుచుండును. కాబట్టి దురాలోచనలు మనస్సునకు తోపకుండ మిక్కిలి జాగ్రత్తతో కాపాడుకొనుచు రావలెను. దుష్కర్మపు విషయములయందుఁ గలిగినయాలోచనలకు తఱుచుగా హృదయము నందు తావిచ్చినచో, అట్టి నరుని నవి నిశ్చయముగా దుష్కర్మ ప్రవర్తనమునకు దింపక విడిచిపెట్టవు. కాబట్టి యీ సంగతియొక్క వాస్తవమును దృఢముగా మనస్సునందు నెలకొలిపి, యొక పాపకార్యము నందు తలంపు కలిగినతోడనే బుద్ధిని దానినుండి మరలించుచు రావలయును. అట్లు చేయచున్నచో కొంతకాలమునకు బుద్ధి అధర్మము నుండి మరలి ధర్మచింతయందు దృఢపడును.

2. దుష్టగ్రంథములను సాధ్య మయినంతవఱకుఁ జదువక వానిని జూచినపు డెల్లను పెద్దపులిని జూచినట్లు భయపడుచు దూర దూరమున విసర్జింపవలయును; మనవారు అలంకారములతోను మృదా మధురవాక్యములతోను నిండియుండి పయికి సొగసుగా కనఁబడుచు యశావనవంతుల నాకర్షించి దిగమ్రుంగుటకయి శృంగారప్రబంధము లనుపేరున లెక్కలేని కాలసర్పములను మనదేశములో విడిచిపెట్టి యున్నారు. అట్టి విదివఱకు చేసినట్టియు చేయచున్నట్టియు చెడు గింతలెంత యవచెప్ప శక్యముగాదు. అందులో తారాశశాంకవిజయము మొదలగు కొన్ని గ్రంథములు వ్యభిచారమును పలువిధముల వర్ణించి పొగుడుటయెకాక, జారత్వము సలిపినవారికి పరలోకహాని లేదని చెప్పుచు అందునకు నిదర్శనముగా నింద్రాదిదేవతలు వ్యభిచరించి స్వర్గభోగమునె యనుభవించిరనియు, వ్యభిచారదోషమన్న

వారు తమభార్యలు పరులతో భోగించుట కోరువలేకకుతంత్రము పన్ని జారత్వము దోషముని తాటాకులలోన వ్రాసినకుటిలు లనియు, కూడ బోధించు చున్నవి. ఇట్టిమహాప్రబంధములుమనభాషలో నున్న తరువాత, మనవారి నెందఱిని బాగుచేయవు? పురుషులకు సాధారణముగా పడుచుతనములో ఇట్టిగ్రంథములను జదువుటకు బుద్ధి విశేషముగా నుండును. అయినను వానివలనఁ గలుగుపలునష్టముల నాలోచించి, అట్టిగ్రంథముల నన్నిటిని అగ్నిహోత్రముఖమున స్వర్గలోకమునకుఁ బంపుటకు అవశ్యముగాఁ బ్రయత్నము చేయవలయును. అంతియ కాక నీతికి చెఱుపును కలుగఁజేయుపుస్తకములను ముద్రించి ప్రకటింపఁగూడ దని రాజశాసన మున్నదిగదా? దానిప్రకారముగా నయినను ప్రముఖులుగా నుండువారు తమప్రాముఖ్యమును వినియోగించి యట్టిగ్రంథముద్రణమును మాన్పించుటకయినను పాటు పడవలయును.

3.-మనవారిలోనుండు మోటుహాస్యములునుసామితలునుకూడ ఈ దోషమునకు కొంత తోడుపడుచున్నవి. పెద్దచునుష్యుల మనితిరుగువారిలో సహితముపలువురు వావివరుసలని పేరుపెట్టుకొనిపరస్పరలతోను వదినె మఱదండ్రితోను బండమాటలతో పరియాచకములాడుచుందురు. అందువలనఁ బలుచోట్ల విశేషనష్టములు కలుగుచున్నవి. మఱియు వేశ్యలు నాట్యసమయముల యందు బండబూతులతో నిండియున్న మువ్వగోపాలపదములు మొదలగు వానిని పాడుచుండుట కూడ కామోదేకమునకుఁ గారణ మగుచున్నది. మగవాండు మాత్రమే కాక కొన్నిస్థలములలో ఆడువాండుసహితము సరసతతప్పినమాటలు నోరనుచ్చరింతురు. వీనినన్నిటిని చేతనయినంతవఱకు నివారింపఁ బ్రయత్నపడునున్నచో పశుపుతనము కొంతవఱకై నను తగ్గిపోవచ్చును.

4.-వ్యభిచారము చాలవరకు దుస్సహవాసముచేత వర్ధిల్లుచున్నది. చిన్నతనములో చేత సొమ్మున్నవారినిచూచి చేరఁబోయి దుర్మార్గులు ముఖస్తుతులతో వారిమనసులుకరఁగించి వారిని చెడు నడతకు దింపి యందువలన తాములాభమును పొందుచుందురు. పడుచువారి కట్టివారిమాటలు మిక్కిలి ప్రియమలుగా నుండును. వారి తేనెమాటలను విశ్వసించి యొక్కసారి దుర్మార్గమునందు ప్రవేశించిన తరువాత మరల దానినుండి మరలుట బహుప్రయాసము. కాఁబట్టి చక్కఁగా పరిశీలించి యోగ్య లయినవారినే స్నేహితులనుగాఁ గుదుర్చుకోవలెను.

5.-సోమరితనము సమస్తదోషములకును సహకారిగానుండును. చేయుట కేమియు పనిలేక యూరక కూరుచున్నప్పుడు మనసు తఱుచుగా త్రాగుట మొదలగుచెడుపనులమీఁదనో స్త్రీలమీఁదనో పోవును. ఎప్పుడును తగినంతపని కలిగి యున్నచో నిట్టిదురాలోచనలు చేయుటకు తగిన యవకాశముండదు. అందుచేత పెక్కుదుష్కార్యములు మాను ననుటకు సంశయ ముండదు. కాఁబట్టి యెల్ల వారును సోమరితనమును మాని యెప్పుడును పాటుపడు చుండవలయును.

6.-అన్ని పాపములను వారింపుఁ గలిగినది భగవద్ధ్యానము. తఱుచుగా ఈశ్వరుని సంస్మరించుచుండుటవలన అతఁడు మనమనసున కెదుట కట్టిన ట్టుండును; మనదుష్కార్యములకు తగినదండనము చేయునట్టియు సత్కార్యములకు తగిన బహుమానములను చేయునట్టియు ప్రభువు మనయెదుటనున్నట్టు కనఁబడుచుండునేని సత్కార్యచరణమునం దుత్సాహమును దుష్కార్యచరణమునందు నిరుత్సాహమును కలుగును. భగవన్నామస్మరణమువలన కలిగెడు మితిమీరిన లాభము లట్లుండఁగా, పాపభీతియు సత్కార్యచరణప్రీతియు నైనఁ

గలుగును. కాబట్టి యెల్ల వారును నిత్యమును సర్వాంతర్యామి యయి స
యాశ్వరుని నిశ్చలభక్తితో ధ్యానింపుచుండవలయును.

సా ధు వ ర్త న ము .

—

ఎల్ల వారును తమప్రవర్తనమును తిన్ననిదానినిగా నుంచుకొను
టకు ముఖ్యముగా ప్రయత్నము చేయవలయును. ప్రవర్తనము తిన్నగా
నుండుటకు నీతిని గలిగియుండుట యత్యావశ్యక మయి యున్నది.
నీతిగానుండుటవలనఁ గలుగు ఫలములు తనకుమాత్రమేకాక సామా
న్యముగా మానవకోటికంతకును మిగుల ప్రయోజనకరముగానుండును;
నీతివర్తనమువలన మనమనసున కొకవిధ మయినతృప్తియు సంతోష
మును గలుగును. సంపదనుగాని, అధికారమునుగాని యక్రమము
గాను బలవంతముగాను మనయొద్దనుండి యితరులు తీసికొనిపోగలరు
గాని, సత్ప్రవర్తనమువలనఁ గలిగెడు సౌఖ్యమును సంతోషమును తీసి
కొని పోజాలరు. రోగము లయినను శరీరమునకు నొప్పికలిగించును
గాని మనస్సంతోషమునకు భంగము కలిగింప లేవు. సత్ప్రవర్తనము
గలవాఁడు ప్రపంచసంబంధ మయిన వేయికష్టములలో మునిగి
యున్నను హృదయసంబంధ మయినయానందమునకు కొఱత గలుగ
కుండ సుఖించుచుండును; అందుచేత దుష్ప్రవర్తనమువలన వేయి
విధముల సంపదల ననుభవించువానికంటెను నిరుపేదయయ్యును
మంచినడతఁ గలవాఁడు విశేషసౌఖ్యము ననుభవించుచుండు ననుటకు
లేశముగాని సంశయ ముండదు. దుర్మార్గుఁడు పరుల నన్యాయముము
చేసియు, కల్లలాడియు, హింసించియు సంపాదించినధనమును సుఖ
ముగా ననుభవింప నేరఁడు; అతనిమన స్సెప్పుడును దుర్మార్గముగా

ధన్వంతరము చేసితి వని దూషించి బాధించు చుండును; ఆమనోవిచారమును రాత్రులాతనికి నిద్ర పట్టనీయదు; నిద్ర పట్టునప్పుడు కలలో సహితము చేసిన నేరములే వచ్చుచుండును; పగలుసహిత మొంటరిగా నున్నప్పుడును తీరిక గలిగి యున్నప్పుడును అతడు తనదుష్కార్యములు తలఁపునబాటి వ్యసనముగా నుండును; అట్టివాడు మనుష్యులందఱును తన్ను గర్హింతురనియును సమయము వచ్చినప్పు డపకారము చేయనే చూతురనియును నెఱిగి యెల్లవారికిని భయపడుచుండును.

సన్మార్గుఁ డొక నేళ నీలోకములో దరిద్రుఁడుగాను అదృష్టహీనుఁడుగాను ఉన్నను, ధర్మ దేవత యాతనిమనసులో కాపురముండి దుఃఖోపశమనముఁ జేయుచుండును; మనసులోని తృప్తియు కళంకరాహిత్యమును పగటిపూట నుల్లాసము గలిగియుండునట్లునురాత్రి హాయిగా గాఢనిద్ర పొందునట్లును చేయును; ఒంటరిగా నున్నప్పుడును ఆలోచించుకొనుటకు తీరుబడి కలిగినప్పుడును దుర్మార్గుమునందుమాత్ర మెంతయాపద వచ్చినను ప్రవేశింపలేదుగదా యనుసంతోషమును తృప్తియును గలుగు చుండును. కాబట్టి యెల్లవారును నీతిపథమును విడువకుండుటకయి మొట్టమొదట ప్రయత్నపడవలయును. ఒకఁ డన్యాయము చేసినాఁ డనికాని, అసత్యము పలికినాఁ డనికాని, మోసము చేసినాఁ డనికాని పేరు పడినపిన్నుట వాఁడెంతవిద్యావంతుఁ డయినను ఎంత ప్రజ్ఞావంతుఁ డయినను జనులయొక్క గౌరవమును మంచియభిప్రాయములు సంపాదించుకొనుట యసాధ్యముగానుండును.

కొందఱు నీతి యనునది లోకములో జనుల యాచారవ్యవహారముల వలన వచ్చినదేకాని దానిని విఘాతినయెడల పరలోకహాని లేదని బోధింతురు; మఱికొందఱు పండితమన్యులు నీతిమాలి తిరుగుట పాపదాయక మని యెఱిగియు స్వప్రయోజనము నపేక్షించి విపరీత

ముగా బోధింతురు ; కాబట్టి యట్టివారలమాటలకు హృదయమునఁ జో టీయకుండవలయును.

నీతిమార్గమున స్థిరముగా ప్రవర్తింపవలయునని యితరులయెడ కఠినముగా నడవఁగూడదు. శాంతతతోను క్షమతోను గూడి యున్నప్పుడే నీతి మిక్కిలిప్రకాశించును నీతి లేనిక్షమాదులుమాత్ర మెందునకుం గొఱగావు. కాబట్టి యొకరి కొకవిషయమునుగూర్చి చెప్పునప్పుడు మంచిమాటలతో మనసు నొవ్వకుండ మృదువుగాఁ జెప్పవలసినదేకాని, మనసునకు నొప్పి కలుగు ననుపేతువుచేత సత్కార్యము నందలి తనపూనిక నెంతమాత్రమును విడువఁగూడదు. కొందఱు తుచ్చులు ఎవరికడ వారి కనుకూలముగా వారిమాటలను జెప్పుచు తుద కెవరికిని మంచివారుగాక చెడుదురు.

మన మొక వేళ గొప్పయధికారము గలిగియుండి యితరులచేత నాజ్ఞాపించి పనిచేయించుకోఁ దగినస్థితిలోనుండినను, ఆజ్ఞాపించినట్లుగాఁ జెప్పక మంచిమాటలతో నియమించినచో వారాపనిని మనః పూర్తితోను ఉత్సాహముతోను అందుచేత మిక్కిలి చక్కగాను జేయుదురు; అట్లుగాక కఠినముగా నిర్బంధించి చెప్పినచో వారు సాకులుచెప్పుచు పనిని సాగనీయకయు సాగనిచ్చినను తిన్నగాఁజేయకయు నుందురు. అయినను మంచిమాటలతో వారా పనిని చేయనపుడుమాత్రము కొంతకఠిన్యమును వహించి, యుక్తమయినపనిని చేయింపవలసినదేకాని వదలివేయఁగూడదు.

మన మేకార్యములోను తొందరపడఁగూడదు. తొందరపడుటచేత సర్వకార్యములును చెడిపోవును. అట్టితొందరచేత దేహము తెలియక మన మొకానొకప్పుడు మనసమానులయెడఁగాని మనకంటె నధికులయెడఁగాని కానిమాటల నుపయోగింతుము. మనకు కోపము

వచ్చినప్పుడు, ఆకోపము శాంతించువఱకును మాటాడక యూరకుండ వలెను. ఆప్రకారముగా రెండుమూడుపర్యాయములు చేయుచువచ్చినచో, తరువాత స్వల్పవిషయములయందు మన కంతగా కోపము రాదు. కోపమును మాటలచేత కనఁబఱపక పోవుటయేకాక, ముఖవికారాదులవలనఁగూడ కనఁబఱపకుండుట యెంతయు మేలిపని.

కొందఱు తాముచేయు వ్యాపారమునందు మఱియొకరు ప్రవేశించినతోడనే వారిని తమశత్రువులనుగా భావించి వారితో తిన్నగా మాటాడకయు వారిని కోపదృష్టితోఁ జూచి యాదరింపకయు నుందురు. అట్లుచేయుట కేవలము తెలివి తక్కువ పనికాని వేఱుకాదు. న్యాయమయినదియు తమకు లాభకర మయినదియు నయిన పనినిచేయుట కెల్లవారికిని స్వాతంత్ర్యము కలిగియున్నది. అట్లు పోటిగా మఱియొక్కఁడు వచ్చినప్పుడు, తనన్యాయప్రవర్తనమువలనను సత్యసంధతవలనను, ఎదుటివారిని మించి యితరులకు తనప్రక్క కాక ర్షింపఁ బ్రయత్నపడవలయునేకాని, ఎదుటివానిమేలునుజూచి యోర్వలేక చిరచిరలాడుచు లోకులకు తన దుస్స్వభావమును వెల్లడించి మఱింత నష్టమును గలిగించుకోఁ గూడదు.

సాధువర్తన మను శీర్షి కక్రింద లోకములో మనుష్యున కుండ వలసినసద్గుణముల నన్నిటిని వివరింపవలసియున్నది. కావునను, మాశక్తికొలఁదిని వివరింపఁ బూనుకొన్నను కొన్నిపుస్తకము లయిన నిండక ముగియదు కావునను, ఈసారికి మే మిచట వ్రాసిన రెండుమూడు సంగతులతోను తృప్తిని వహించి విరమించుచున్నాము.

పా టు ప డు ట

సకలభువన రక్షణపరాయణుం డగు పరమేశ్వరుండు లోకోప
కారముగా సమస్తపదార్థములను సృజించియున్నను, వానిని మన
యుపయోగస్థితికిఁ దెచ్చుకొనుటకయి మనశరీరశ్రమకూడ ఆవశ్యక
ముగాఁ గావలసినట్టేచేసెను. లోకములోని యేపదార్థముగాని పుట్టిన
స్థితిలో మనకంతగా నుపయోగపడదు. ముందుగా మనము దానిని
చక్కఁజేసికోవలెను. అందుచేత నెల్లవారును కాయకష్టమును పడ
వలెనని భగవదిచ్చి యయినట్టు స్పష్ట మగుచున్నది. ఏదేశమందును
జనులందఱు నేదోయొకయుపయోగకరమయిన పనియందు పాటుపడు
చున్నయెడలనే, దేశమభివృద్ధిచెంది కొందఱుమాత్రమే కాక సామాన్య
ముగా దేశములోనివా రందఱును సమస్తసంపదలు గలిగి సౌఖ్యము
ననుభవించుచుందురు. ప్రస్తుత కాలమునందు హిందూ దేశములోపాటు
పడి స్వకాయకష్టముచేత జీవించుట హేయమనితలంచుచు శ్వవృత్తి
యనఁబరఁగు యాచ్ఞావృత్తి మొదలగువానిని సర్వోత్కృష్టములుగా
నెంచి యితరులు సంపాదించుకొన్న దానిలో భాగభాక్కులుగానున్న
తెగవారు విశేషముగా నున్నందున, దేశ మంతకు బీదతనమును
బొందుచున్నది. భగవంతుఁడు దృఢ మయినయవయవములను ప్రసా
దించుట వానిని క్రమ మయిన యుపయోగమునకుఁ దెచ్చుకొనుట
కొఱకుఁ గాని యంగహీనులతో సమానముగా వానిని ప్రయోజనము
లేనివానినిగాఁ జేసికొనుట కొఱకుఁగాదు. అంగహీనులును బలహీను
లును స్వదోషమువలనఁగాక దైవవంచనముచేత పాటుపడలేకపోవు
దురు గనుక, అట్టివారికి దానము చేయుటయే మానవధర్మముగాని
పాటుపడ శక్తిగల దృఢగాత్రులకు ధనధాన్యాదిదానములు చేయుట

విధిగాదు; మఱి సోమఱితనమును వృద్ధిచేయుట దోష మనియుఁ జెప్పవచ్చును.

పాటుపడుటచేత మనశరీరమునకుఁ దృఢత్వముకూడఁ గలుగును; ఇంద్రియపటుత్వము చక్కగానుండును. ఇందుకు నిదర్శనముగా మనలో పాటు పడరాదను నభిప్రాయముతో మహారాజువలె కాలిమీఁద కాలువేసికొని కూర్చుండి సుఖపడుచున్నా మనుకొనుచున్న భాగ్యవంతులును సంస్థానాధిపతులును లావుగానూరుచున్నను బహుతరముగా అల్యాయుష్మంతులుగాను బలహీనులుగాను సంతానవిరహితులుగాను ఉన్నారు. పాటుపడుజాతులలోనివారు తఱుచుగా దృఢకాయులుగాను దీర్ఘాయుష్మంతులుగాను సంతానవంతులుగాను ఉన్నారు. పాటుపడని భాగ్యవంతులు పంచభక్త్య పరమాన్నములను తిన్నను అజ్ఞేర్ణాదివ్యాధులచే బాధ పడుచున్నారు. పాటుపడుబీదవారు గంజిత్రాగినను మంచిజ్ఞేరశక్తికలిగి వజ్రకాయులుగానున్నారు. అంతే కాక పాటుపడుటవలన దుర్మార్గచింతనల కెడములేక జనులు సన్మార్గప్రవృత్తులగుదురు. పాటుపడకపోవుటయొక్కటియే కాక మన దేశమును దరిద్రదశకుఁ దెచ్చుటకు మఱియొక కారణముకూడఁ గలదు. మనలో చదువుకొన్నవా రందఱును వాణిజ్యాది స్వేచ్ఛావృత్తులయందు ప్రవేశించుట తమపరువునకుఁ దగినపని కాదనియెంచి సేవకవృత్తికొఱకే కాచుచున్నారు. చదువుకొన్నవా రెక్కువయినకొలఁదిని, ఉద్యోగములు వలసినన్ని దొరకకయు వారు మఱియొకవృత్తిలోఁ బ్రవేశింపకయు బీదతనమును పొందువారిసంఖ్య నానాటికి పెరుగుచున్నది. ఎప్పుడును కృషిశిల్పవాణిజ్యాదులచేత దేశముయొక్కకలిమి వృద్ధియగును గాని సేవకవృత్తిచేత కానేరదు.

సుగుణ దుర్గుణములు

లోకములో సుగుణములు గలవారి నందఱును ప్రేమించుటయు, దుర్గుణములుగలవారి నెల్ల వారునుగర్హించుటయు, సహజధర్మములుగా నున్నవి. సత్యము, శాంతము, భూతదయ మొదలగునవి సద్గుణములు. వీనిని గలవారియం దెల్ల దేశములవారును, యెల్లమతములవారును ప్రేమ గలిగియుండుటయేకాక, వారి కొక్కయాపద వచ్చినప్పుడు ఆయాపద తమకుటుంబలోనివారి కొక్కరికివచ్చినట్లు పాటుపడి సకలవిధముల సాయముచేయుదురు. సత్యశౌచాది సుగుణములు కలవారియెడ దైవమునుగర మనుగ్రహము గలిగియుండును. ఇప్పుడు మనవారిలో పలువురు ఈసుగుణముల సంతగాఁ బాటింపక, మతగ్రహ వేశముచేతను మూఢత్వముచేతను నడుమవచ్చిన తేనిపోని యాచారములను గొన్నిటిని సర్వోత్కృష్టములుగా భావించి, యేధర్మము చెడిపోయినను వానినిమాత్రము పోసీక మిక్కిలి పట్టుగలిగి యాచరించుచున్నారు. ఒకరినిజూచి యొకరు క్రమక్రమముగా సత్య శౌచాదులకన్నను, పనికిమాలిన యీయాచారములే శ్రేష్ఠములయిన వనియెంచి వానియందే మిక్కిలి శ్రద్ధ గలిగి యుండుచున్నారు. ఎట్లనగా—ఈకాలమునందు జారులయి తిరుగువారి నెవ్వరుసంతతకువగాఁ జూడకపోవుటయేకాక వారు బిళ్ళగోచినిమాత్రము పెట్టిన యెడల సదాచార సంపన్నులనుగా గణించుచున్నారు. పరస్త్రీలను తోబుట్టువులనుగాఁ జూచుకొనువారి నయినను వారు జాటుగోచిని బెట్టుకొనువారై రేని జారశిఖామములనుబోలె నవమానించుచున్నారు. న్యాయసభలలో దినమునకు నూఱు తప్పుశాస్త్రములఁ బలుకుచున్న ను మొగమునిండ దిట్టముగా విభూతి పెంజెకట్లనొండ దుడ్డునామము

నొండె ధరించుకొని తావళములఁ ద్రిప్పువారిని భక్తజనాగ్రేసరులను
 గాను సద్గుణగరిష్ఠులనుగాను దలంచుచున్నారు. కలనేనియసత్యంబులు
 బలుకక నిర్మలభక్తితో మనసులో దైవముం బ్రార్థించువారి నయి
 నను విభూతిద్రాక్షములు శ్రీచూర్ణతులసిమాలికలు మొదలగు
 దాంభికచిహ్నములు లేకపోయినమాత్రమున భక్తిహీనులనుగాను
 దుర్గుణపటిష్ఠులనుగాను నెన్నుచున్నారు. ఇట్టివన్నియు వక్కాణింపఁ
 బూనిన లెక్కకుమిక్కిలిగానున్నవి. ఇందుచే గౌరవము దెచ్చుటకు
 సుగుణములకన్నను వేషములే ప్రధానసాధనములగుచున్నవి. నిక్కంపు
 సుగుణవంతు లడుగంటిపోయి మాయవేషములు వేయుదాంభికులు
 వన్నెకెక్కుచున్నారు. మనదేశము నీయజ్ఞానమునుండి తొలగించి,
 యెల్లరకు ధర్మాధర్మజ్ఞానమును బుట్టించి, నిక్కమయినసద్గుణములు
 గలవారికే గౌరవము గలుగునట్లు ధర్మస్వరూపుఁ డయిన యీశ్వ
 రుఁడు శీఘ్రకాలములోనే యనుగ్రహించునుగాత! అధర్మము ప్రబలి
 ధర్మ మడుగంటియున్న యీ కాలమందు సహితము, దయ దాక్షి
 ã్యము, నిగర్వము మొదలయినసుగుణములు గలవారిని కొంతవఱకుఁ
 గాకున్నఁ గొంతవఱకైన మెచ్చుచునేయున్నారు; తమయెడ నట్టి
 సద్గుణములనే యితరులుచూపవలెనని యెల్ల వారును నుల్లముల నభిల
 షించుచునేయున్నారు. అసత్యము, వంచన, దొంగతనము, గర్వము
 మొదలగు దుర్గుణములుకలవారిని గొంతవఱకైన నేవగించుచున్నారు.
 అట్టిదుస్తంత్రములఁ దమయెడఁ బ్రయోగింపఁ గూడదని యెల్ల
 వారు నొక్కమొగి మిక్కిలిగోరుచున్నారు. సుగుణములఁ బ్రేమించు
 ట దుర్గుణముల విరోధించుట యను గుణములు భగవంతునిచే మన
 మనసులయందు నెలకొలుపఁబడియుండుటచే మనవా రెంతప్రయత్న
 ము చేసియు వానిని బొత్తిగఁ దుడిచివేయఁజాలకున్నారు. ఇంతయేల?

కథలను వినునప్పుడు సహితము దుర్మార్గున కెగ్గుగలిగిన సంతసించు
టయు సన్మార్గున కెగ్గుగలిగిన దుఃఖించుటయు మనకు సహజగుణము
లుగా నున్నవి. రాముని కెగ్గుగలిగినపుడు చింతించుటకును రావణుని
కెగ్గుగలిగినపుడు సంతోషించుటకును ఈగుణము లుండుటతక్క వే
తొక్కకారణ మేమిగలదు? కాబట్టి యెల్లవారును సుగుణముల
నవలంబించి దుర్గుణములను బరిత్యజింపవలయును,

అ స ద్ధ్ర ం థ ము లు

మనలోఁ గొందఱు ఏదోయొక పుస్తకమును చదువుచుండు
టచే జ్ఞానాభివృద్ధి గాంచుచున్నామని సంతోషించుచున్నారగాని,
అట్టివారు నిజముగా మోసపోవుచున్నారని మేము తలచుచున్నాము.
ఏదోయొక చెడుగ్రంథమును చదువుచుండుటకంటె బొత్తిగానేమియుఁ
జదువక యూరకుండుటయే సహస్రగుణముల మేలైనపనియని మేము
రూఢిగాఁ జెప్పఁగలము. మనవారు వ్రాయుప్రబంధము లనఁబడు
గ్రంథములు వేశ్యలవలెఁ దమయందలి యలంకారములను పయిపయి
మెఱుంగులను మధురవాక్యములనుజూపి యెల్లవారలను మోహపెట్టి
నీతిమార్గమునుండి తొలఁగించుచున్నవి. వానియం దెక్కడఁజూచినను
స్త్రీల కచములయొక్కయు కుచములయొక్కయు రతులయొక్కయు
పతులయొక్కయు వర్ణనములేకాని మానవులను సన్మార్గమునకుఁ
ద్రిప్పఁజాలిననీతులను బోధించువాక్యములు మందునకైనను గాన
రావు. ఒక్కొక్కచో నెందైనఁ గొన్నినీతివాక్యము లున్నవన్నను
నుండనిండు; అట్టిప్రబంధములలోనినీతు లన్నియుఁ జేరి చేసినమేలు
కంటె, ఒక్కపద్యము కలుగఁజేసిన కీడే పెక్కుమడుఁగు లధికముగా

నుండె ననుట స్వభావోక్తిగాని యతిశయోక్తి గాదు. తారా
శశాంకము మొదలయిన కొన్నిదుష్టప్రబంధములు వ్యభిచారము
దోషము కా దనిసహితము బోధించుచున్నవి. అట్టి గ్రంథములను
రచించినవారు ధర్మమును భూమినుండి పాఱదోలుటకయి ధాత్రి
మీఁద మానవదేహముతో నవతరించిన యధర్మదేవతయొక్క యప
రావతారులుగాని యన్యులుగాదు. కాబట్టి వారిని నెల్లవారును
శత్రువులను గాఁ జూచుకొని వారిపొంతలం బోవక తొలఁగుచుండ
వలయును. లోకములో శత్రువులయినను గిట్టినివారిని ప్రత్యక్షముగా
నెదిరించి చెఱుపఁజూతురు; కాని ప్రబంధకవు లని పేరువడిన యీ
శత్రువులు పయికి మిత్రులవలె నుండి లోపల విషము గలమధుర
పదార్థములను బెట్టురీతిని మధురవాక్యము లనెడి మాటునపెట్టిన
ప్రబంధములనెడి విషఘటికలతో నెల్లవారలను జెఱుపుచున్నారు...
వసుచరిత్రాది గ్రంథములుసహిత మంతగాఁ జదువఁదగినవిగావు. అవి
సహితము పరిమళయుక్తమయి విషస్వభావముగల పుష్పములవలె
తమసౌరభము ననుభవింపఁబూనువారిని కామోన్మత్తులనుగాఁజేయక
మానవు. ఈపుస్తకముల నటుండ నిండు. ఎవ్వరును నోర నుచ్చరిం
పను తుదకుఁ జేతముట్టను గూడని నింద్యము లయిన విషయములు
గల పుస్తకములను శాస్త్రము లని పేరుపెట్టి మనవారు గౌరవించు
చున్నారు. కళాశాస్త్రము మొదలయినవి యీతరగతిలోఁ జేరిన
గ్రంథములు. వీని నభ్యసించువారు కామాంధులై వానిలోఁ జెప్పఁ
బడిన లక్షణములను బరీక్షించుట కయి తల్లి చెల్లెలను నియమము
సహితము లేక స్త్రీలనుదారసించినపుడెల్లముఖములవంకను నఖముల
వంకను నెగదిగిఁ జూచుచుఁ దుదకు జెడిపోవుదురు. ఈగ్రంథములు
చేతుల నంటనైన నర్హములుగావు. ఇట్టివానిని చదువమానుటయే

కాక అలంకారశాస్త్ర మను సుందరమైన నామముచేతఁ బ్రసిద్ధి
కెక్కియున్న గ్రంథములలోని నాయికా స్వరూపములు మొదలగు
సనుచితములగు భాగములను సయితము చదువకుండ వలయును.
మనలో గ్రంథములు వ్రాయువారిలో మఱియొక దురభ్యాసము
కలదు; అద్దానిని పెక్కండు గుణమునుగాఁ గొని కొనియాడుటయుఁ
గలదు. పుస్తకములను రచించుటయందలి యుద్దేశము తమయభిప్రాయముల
నితరుల కెఱిగింపవలయుననియే కదా? తమ యభిప్రాయము
లితరులకు చక్కగా బోధపడకుండునట్లు పుస్తకములను వ్రాయుటకంటె
మానముధరించి యూరకుండుట యెంతయు నుత్తమము.

310
240

వి వే క వ ర్ధ ని

మొ ద టి భా గ ము

౩౫౧

ಗಿರ್ದಿರಿದಿಡಿ

ಹೊಸಗಾಳಿರಿದಿಡಿ

వి వే క వ ర్ధ ని

స త్య ము [నవంబరు 1874 సం.]

గీ. పుడిమి పై జన్మ మెత్తినపురుషుఁ డెపుడు
సత్య మార్జించుయత్నంబె సలుపవలయు
నిహమునందును బరమునం దెట్టిలాభ
మునకు నదియె నిదాన మాధనము గాన.

ఈయుర్వరలో సర్వశ్రేయములకు సత్యమే మూలము. సత్యమే సకలగౌరవములకు జన్మభూమి. సత్యమే యశోలతకుం బట్టుగొమ్మ. సత్యమే సర్వజనానురాగమునకు శరణము. సత్యమే సమస్తసౌఖ్యములకు నాదికారణము. సత్యముతోడ నీడగుసద్గుణ మొక్కటి లేదు. సత్యముఁ గలవాఁడే సమస్తముం గలవాఁడు. సత్యసంధునకు నెల్లశుభములును గరస్థములై యుండును. ఆతఁడు తలపెట్టినకార్యమున కెల్ల దైవంబు తోడ్పడును. దైవసహాయమువలన సర్వకార్యసిద్ధులును నిర్విఘ్నముగా నొడఁగూడును. అందుచే నైహికసౌఖ్యములెల్ల నాతని నాశ్రయించి యుండును. కావున లోకములో సత్యచింతన కసాధ్య మేదియు లేదు. ఎవ్వనికి సత్య మొక్కటి లేకపోవునోవానికే యన్నియు లేకపోవును. “నూఱునోము లొక్కటంకుతోడ నూడు” నన్నట్లు లసత్యవాది చేసినధర్మము లన్నియు బూదిలో వేల్చిననేయి విధమున నిష్ఫలము లగును. అన్యతపరునకు సరివారిలో నగౌరవమును, మాట బోటగుటచే నవిశ్వాసమును, దాన బహుకన ద్వేషమును, అందుచే నపకీర్తియు, సంభవించును. దానంబట్టిమాడ నైహిక

సౌఖ్యమన్న సున్నయే. ఇక నాముష్మిక సౌఖ్య మన్ననో భగవదాజ్ఞ
 మీటి తదాగ్రహమునకుఁ బాత్ర మగుటచే నంతకన్నఁ బెద్దసున్న.
 దై వప్రాతికూల్యంబువలన నంతరాయము లొదవి ప్రారంభించినకార్య
 మెల్ల భగ్నమై పాడగును. లోకములో నన్యతమును మించినపాపము
 వేఱొక్కటిలేదు. “నాన్యతాత్పాతకంపర” మనువచనమును మనము
 వినమే! అన్యతమువలనఁ గలుగుసిలుగు లిన్ని యన్నియని యెన్న
 వేనో భృన్నవానికై నఁ దిన్నగా నలవికాదన మగమా యెన్నఁగలవా
 రము. కల్ల లాడుటవల్ల మూఁడుకీడు లాబాలవృద్ధమందఱకు ననుభవ
 నీయములై యుండును. తొల్లి యొకగొల్లపిల్ల వాఁడు పల్లియి కెలని
 పొలములో గొత్తెల మేపుచుఁ గుడిచి కూరుచుండి యూరకుండఁబట్టక
 నవ్వులాటకై లేనిపోని గొంతెత్తి తోడేలు తోడే లని యఱచి
 యూరివారి నూరక జేరఁజేరి వచ్చినవారింజూచి పకపక నగుటయు,
 అంత కొంతకాలమునకు నిజముగాఁ దోడేలు వచ్చి యచ్చిటుతవాని
 గొఱియలఁ దఱుముకొనివచ్చిన వాఁడు తొంటియట్టుల బిట్టఱచియు
 వానిపలుకులు బొంకు లని యెంచి యూరివా రేదను సాయంబుసేయ
 డాయమింజేసి మందలోనిగొత్తె లనేకంబులు ప్రాణంబులఁ గోలు
 పోవుటయు, కథలయందు విని యున్నాముకదా. ఇట్టింత నష్టమునకును
 నాపసులకాపరిపాపఁ డాటలవేడుక నాడిన యొక్కకల్లయేకదా కార
 ణము. అహహా! అనలము నలుసంతైనను గొండలవంటిదూదిగుట్టలఁ
 గాల్పఁజాలినట్టు, అసత్య ములు వైనను గణనాతీతము లగునష్టముల
 నాపాదింపఁజాలి యుండుంగదా. ఎందఱు పరమసాధువులు నిష్కా
 రణముగ నిరుగుపొరుగువారు చెప్పినతప్పుసాక్ష్యమువలన ధనప్రాణం
 బులఁ గోలుపోయి రూపరి యున్నారు. ఎందఱు ధనికు లగుమంద
 భాగ్యులు మోసగాండ్రమాయమాటలు నమ్మి చెడి కడకుఁ గూటి

పేదలై కడునిడుములఁ గుడుచుచు వారిప్రాణముల కుస్సురని విలపించు
 చున్నారు. అసత్యమువలనిఫలము ననుభవించుచు మతెంద తెన్నెన్ని
 విధముల నెన్నెన్ని కడగండ్లఁబడుచున్నారు. అసత్యమువలనంబ్రాప్తిం
 చు నాపద లివి యవి యని యూరక పేరుకొననేల, దానివలనం గలు
 గని విఘ్నము తెయ్యవి? దైవానుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడనై యిందు
 నందును నల్పసౌఖ్యముల నందఁగలనని తలఁచువాఁడెవ్వఁడును సర్వా
 నర్థంబులకు మూలంబైనయాపాడుకల్లపొంతలనైనం బోవ నొల్లఁడు.
 ఇక నసత్యంబునకుం జొరఁడని వేఱ చెప్పనేల. కాఁబట్టి దుఃఖముల
 పాలుగాక సౌఖ్యమునే యపేక్షించు ప్రతిపురుషుఁడును నన్యతము
 నకు వెఱచి దానిపేరు విన్న దూరదూరములఁ దొలఁగుచుఁ గలనేని
 యన్యతపరులతోడి పొత్తుఁ గోరక సత్యమార్గమున నె సంచరించు
 యత్నంబు నిత్యంబును జేయుచుండవలయును. అసత్యమునకంటె
 మిక్కిలి నింద్యమైనది లోకమున వేఱొక్కటి లేదు. మంచివారికిఁ
 గల్గ యన్నమాట వినఁబడ్డఁ దల కంటగించును. అసత్యవాది యని
 పించుకొని తగుదు నని జగమున మానహీన మైనబ్రదుకు బ్రదుకు
 కంటె నభిమానవంతునకు నిష్ఫలంబడి యొడలు విడుచుట కరంబు
 సుఖకరంబై యుండును. మనదేశము చేసికొన్న పాపమేమోకాని
 యెల్ల పాపములకుఁ గుదురైన యాయసత్యమే మనవారిని విడువనేరక
 యూరూర నేయింటఁజూచినఁ దానయై సర్వకాలసర్వావస్థలయందును
 వారికోడఁ గూడి నివసించుచున్నది. మనవారును దమమాటలో
 ననయంబును మెలఁగుచుఁ జిరకాలమునుండి త మ్మాశ్రయించుకొని
 యున్న యాయతథ్యముపయిం గలప్రేమాతిశయంబునఁ బ్రాణముల
 నైన విడువఁజాలుదురుగాని ప్రాణపద మైనయసత్యమునుమాత్రము
 విడిచి నిమిషమైనను మనఁజాలరు. “తాఁజెడ్డకోతి వనమెల్లఁ జెట్టి

చిన ద'' న్నట్లు తాము పాడగుటతోడఁ దనివిననక తమబిడ్డలకునయి
తము దాని నుగ్గుపాలతోడఁగూడ నూరిపోసి వారింగూడఁ బాడు
చేయుచున్నారు. ఇందునకు నిదర్శనముగా నొక బాలుని తల్లిదండ్రులు
దాపునకుఁబోయినఁ జేయి కాలును బోకు మని బుద్ధి చెప్పటకు
మాటుగాఁ జేరఁజేరి తమపాపనికి దీపమును జూపి "నాయనా! యిది
జేజె. దీనికిఁ బ్రతిదినమును దండము పెట్టుచుండు" మని కఱపు
చుందురు. ఆకఱపులు విని యామాణవకుఁడు వారిమాటఁబట్టి దిన
దినమును దివ్యోసరస కరుగుచుఁ జేతులు జోడించి జోతసేయఁబోయి
యెప్పుడో యొకప్పుడు చేతులు కాల్చుకొనును. వేడివేల్పును గరుణ
లేక మ్రొక్కవచ్చిన య చ్చిటుతవానికరముల నె కర మెరియించును.
ఎక్కడనైన నింటిదీపమని ముద్దుపెట్టుకొన్న మూతికాలకుండునా?
పాపము నోరెఱుఁగనిపసివాని కట్టియాయాసమును దెచ్చిపెట్టుటకుఁ
గారణభూతులు కల్లలకుఁ బుట్టినిం డ్లయిన యాతనిజననీజనకులేకదా.
ఎఱిగి యెఱిగి యట్టియబద్ధము లేల యాడవలెను. బుద్ధియెఱుఁగని
వారి కట్టిపాటు లేల తెచ్చిపెట్టవలెను.

ఇప్పటి మనపాఠశాలలలోనిబాలురు పెక్కండ్రు తారేదైన
నించుక తప్పిదమును జేసినప్పుడు దానిం గప్పిపుచ్చి యుపాధ్యాయుని
గనుబ్రామి శిక్షఁ దప్పించుకొనుట కేదేదో పన్నుదురుగాని కల్ల వల్లఁ
గలుగునట్టముల నొకించుకయిన నారయువారుకారు. మొట్టమొదటఁ
దొలుత చేసినదే తప్పిదము కావున నావల దాని మూసిపెట్టుటకై
బొంకినబొంకును మునుపటిదానికిం దోడయి దినక్రమమున వారినడ
తను మిక్కిలి యక్రమ మైనదానిగాఁ గావించి వారిఁ బాపకర్ములఁ
గావించును. అందుచే వారియభిమతార్థసిద్ధి చేకూఱనేరదుగాని యస
త్యముమాత్రము పట్టువడి యభ్యాసవశంబున నెడఁబాయక యావ

జీవము మితిలేనిహాని నాపాదించు చుండును. అసత్య మెప్పుడును
దాగదు. తప్పిజారి యొకానొకప్పుడు దాగినను, అప్పుడువచ్చుస్వల్ప
శరీరదండమునకు మాటుగా మఱియొకప్పు డట్టిపట్టుల నబద్ధ మాడు
బుద్ధి పుట్టించి దానికి వేమడుగు లైనయవమానమును యాతనను
నీలోకమున నొండె దప్పిన బరలోకమునం దొండె నాయసత్యము
సంప్రాప్త మగునట్లు చేయకపోదు. మొట్టమొదట నె యున్నది మాటు
పెట్టక చేసిననేరము నొప్పుకొనియెనా శిక్ష కలిగిన నాశిక్షమాత్ర
మత్యల్పమైనదై ముందును మేలుఁ జేయునదిగా నుండును. ఒక
లోక వేళ నిజముఁ జెప్పినశిష్యునియెడ మెచ్చుపుట్టి కొట్టకవిడిచి పెట్టినఁ
జెట్టుంగాని యపరాధ మాచరించి దానిని దాచిపెట్టి కల్లలాడి కట్ట
కడకుఁ బట్టువడినకట్టిఁడిబొట్టెనుమాత్రము తొంటికంటె నినుమడిగా
శిక్షింపక విడిచిపెట్టెడు. ఏవిధమునఁ జూచిన నసత్యమువలన నష్టము
హెచ్చునుగాని లేశమును తక్కువపడదు. కొందఱు మందబుద్ధులు
తమకంటె నుచ్చదశయం దున్నవరుల యనుగ్రహసంపాదనమునకై
కొంకక బొంకుదురుకాని దానివలన నందఱికిఁ బెద్దయగు జగదీశ్వరుని
యాగ్రహంబునకు భజనం బగుటఁ దలంపరు మ్రుక్కడి యగునొక్క
మానవునికోపమునకు వెఱచి యధార్థము నడచుట భగవదాజ్ఞను
మీటి యాతని నధఃకరించుటగాదే? మఱికొందఱు కేవల మసత్య
మున కొడిగట్టక పోయినను మిగుల బొందికగా నుండునని యెంచి
సత్యములో నించుక యసత్యమునుఁ గలుపుదురు. స్వర్ణమునం గలసిన
తామ్రముంబోలె సత్యమున నంటియున్న యసత్యము నాయవస
రంబునఁ గొంత మెఱుఁగుగాఁ గానఁబడియుఁ గడకు గుట్టు బయలఁ
బడి తొంటివిలువనుసయితము తగ్గించును. లోకములోఁ బ్రతిపూరు
షుఁడును దనపక్షమే వాస్తవము కావలెనని కోరుచుండుంగాని దాను

సత్య మయినపక్షముననే యుండవలె నని కోరఁడు. ఈకడపక్షము నవలంబించువాఁడే నిక్క మైనపౌరుషశాలి. అట్లుండుటకుఁ దా నేది యైననొకవిషయముం గనినతోడనే యిది తథ్య మైనదా లేకయతథ్య మైనదాయని విచారించి తన కిష్ట మైన దనుదురభిమానమును బోఁద్రోలి తనమనసునకు నిశ్చయముగా వాస్తవ మైనట్టు కనుపట్టు దానినే పరిగ్రహించు చుండవలయును. ఇట్లన్నచోఁ గొందఱు మనము సర్వజ్ఞులము కామే, మనమవలంబించు ప్రతివిషయముయొక్కనిక్క మును విమర్శింపఁబూనుకొన్న మనజీవిత కాలమే చాలదే, తొల్లింటి వారు చెప్పినచో పువలంబించి మంచియో చెడ్డయో నడువక మన కొకటి నిశ్చయింప శక్య మగునాయని యాక్షేపణముం జేయుదురు. మనము సర్వముం దెలిసినవారము కాకపోయినను బొత్తిగా నేమి యుం దెలియనివారముమాత్రము గాము. తెలియరానివిషయములం దెలిసికొందు నన్న నెవ్వనికైన సాధ్య మగునా? ఈశ్వరుఁడు మన కును బుద్ధి యొసఁగి యున్నాఁడు గానఁ దెలిసికొనఁదగినవిషయముల యం దైన దానిని వ్యాపింపఁజేసి ప్రత్యక్షవిరుద్ధములఁ బరిహారించి సాధ్య మైనమట్టుకు సత్యమార్గమునందు సంచరింపవచ్చునుగదా పైని జెప్పినవారు తమకు దై వము దయచేసిన తెలివినిబదటఁగలిపితొంటివారెవ్వరైన “ఏళ్ళకు రాళ్ళకు బిడ్డలుపుట్టెను, వాఁ డొకచేడియ చెవిలో నుండి యూడిపడియె, వీఁ డొకమగవానికుడిభుజమువలన నుద్భవించె, వానికి వేయిచేతు లున్నవి, వీనికి వేయికన్ను లున్నవి, అక్కడ నేతి సముద్ర మున్నది, ఇక్కడ కల్లుసముద్ర మున్నది, వాఁడు మూడు శంఖములయేండ్లు బ్రతికెను, వీఁడు మూడులక్షలయేండ్లు రాజ్యము చేసెను, ఆతఁడు సముద్రోదక మంతయుఁ బానము చేసెను, ఈతఁడు భూమిని జంకక్రింద నిడికొని పాటిపోయెను.” అని చెప్పిననించుకైన

సందేహించక నమ్ముదురు. అట్టివారిం దలంచినప్పుడెల్ల వారిబుద్ధి జాడ్యంబునకు విచార మొదవుచుండును. కొంద టితరసమయంబుల సత్యముఁ దప్పకుండియుఁ గష్టగాలములఁ దమ్మును తమసత్యమును మఱచి యసత్యమునకు లోనగుదురు. ఎంత యాపదలయ్యును ససత్య మునకుం జొరకుండుటయొకి దా నిక్కంపుసత్యసంధతకుంగుఱుతు. తొల్లి హరిశ్చంద్రుడుఁ కడునిడుమలు తొడరియు నన్యత మాడుట కొడఁ బడమి చేతనేకాదే సత్యహరిశ్చంద్రుడని పేరువడసి పెద్ద కాలముక్రిం దనె మడసియు నేడును మడియకున్నవాడు. ఈపుడమిపై నాతని బోటినృపు లెందఱు పుట్టి గిట్టరు. వారిపే రెవ్వరైనఁ దలపెట్టుదురె. ము న్నొకప్పుడు ప్రహ్లాదుడును, దనకొడుకు విరోచనుండును సుధ న్వుం డనుభూసురనందనుడును నొండొరుల ప్రాణంబులఁ బణంబు గాఁ బన్నిదంబు సఱచికొని మాయద్దటిలో గుణజ్యేష్ఠుఁ డెవ్వఁ డని త న్నడిగినప్పుడు సత్యంబు తప్ప నేరక కొడుకుచావున కై ననొప్పుకొని సుధన్వునినె గుణజ్యేష్ఠునిగా వక్కాణించె. లోకములో, బుత్రమరణంబునకంటె నెక్కుఁ డైనయాపదయెయ్యది. అసత్యమునకు వెఱచి యేకదా పై యిరువురును సకలసంపదలను, బుత్రునిఁ గోలుపోవ నైన సమ్మతించిరికాని యబద్ధమాడ నొడఁబడరైరి. అంతియెకాక వామ నుడు దాన మడుగవచ్చినప్పుడు బొంకవచ్చునని శుక్రుఁడుపదేశించిన చెడుకఱపులు చెవి లిడక సత్యకీర్తియగు బలిచక్రవర్తి

“మ. నిరయంబైన నిబద్ధమైన ధరణి నిర్మూలనంబైన దు

ర్మరణంబైనఁ గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము కానిమ్ము పో

హరుఁడైనన్ హరియైన నీరజభవుం డభ్యాగతుండైన నాఁ

దిరుగ న్నేరదు నాదుజిహ్వా వినుమా ధీవర్య వేయేటికిన్.”

అనఁడే. కాఁబట్టి మహాత్ములు ధనహానియైనను దుదకుఁ బ్రాణహాని
యైనను సత్యమును విడువఁజాలరు.

“ఆ. గీ. బ్రతుకవచ్చుఁగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుఁగాక లేమి వచ్చుఁగాక
జీవధనములైనఁ జెడుఁగాక పడుఁగాక
మాట దిరుగలేరు మానధనులు.”

అను నయోక్తిని బాటింపవలదే. ఇంకనుం గొందఱు నెపముపెట్టి
బొంకినచో దానం దమకు దోషము లేదనుకొందురు. అది యెంతయు
ననాలోచితంబు. ఎందును దోషాదోషము లుద్దేశముంబట్టి గాని శబ్ద
ముంబట్టి కావుగదా. మున్ను ధర్మజుఁడు నెపముపెట్టి యశ్వత్థామ
యను కుంజరంబు మ్రుందుట సందుచేసికొని ద్రోణుని సన్ముఖమ్మున
నశ్వత్థామ చచ్చెనని బొంకినపాపఫలంబునకుఁగా యమలోకంబు
సందర్శింపఁడే. అప్పుడు ధర్మజుతోడ నర్జునుఁ డాడినవాక్యముల నుదా
హరించుచు నిప్పటి కింతటితో విరమించెదము. —

ఆ. గీ. “అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడను ధార్మికుఁడు స
త్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చి త
గ్గురుఁడు నిశ్చయించె గొడుకుచావు.

క. చలముకొని యిట్లు పడయఁగ
వలయు నె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపును బేరును
వెలియైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా.”

అ హింస [డిసెంబరు 1874 సం.]

“గీ. దంతియడుగులోనఁ దక్కినజంతుచ

యంబునడుగులెల్ల నడఁగియుండు

నట్లు ధర్మకోటు లన్నియులోనగు

నిద్ధగుణయహింస కింత నిజము” భారతము.

ఎల్లవారును మనోవాక్యాయకర్మంబుల నేనాడును, బ్రాణి
కోటికిఁ గీడువేడక యుండవలయును. అట్లుండుటయే యహింస యనఁ
బడును. “అహింసాపరమోధర్మ” యని కలదుగదా. కాబట్టి ధర్మ
ములలోపల నెల్ల నుత్తమధర్మము సర్వభూతములయందును సదయుఁ
డయి యుండుటయే. అహింసకు సమాన మగుధర్మము మఱియొ
క్కటి యిది యున్న దని యెన్న వలనుపడదు. భూతదయగలవాడు
లోకములో సర్వజనసంభావనీయుడై దాక్షిణ్యచిత్తుఁ డని పేరు
వడసి కీర్తి కాస్పదుం డగును. అట్టి ప్రఖ్యాతచేత నాతని నెఱిగినవాఁ
డును నెఱుఁగనివాడునుంగూడఁ బ్రేమాతిశయంబున గారవించుచునే
కీడునుం జేయకుందురు. దానంజేసి యట్టివాఁ డిహలోకసౌఖ్యముల
నెల్లఁ గొల్లగొనును. అట్టివానికిఁ గాలవక్రతచే నెప్పుడైన నించుక
యాపదసంభవించినను, సర్వజనసమ్మతుం డగుటంజేసి జను లందఱు
నాయాపదం దమయాపదగా భావించుకొని తోడుపడి యాతని
నాయాపదవలనఁ బాపఁజూతురు. ఇందునకు మాఱుగా భూతదయ
లేనివాడు బహుజనద్వేషమును సంపాదించి లోకంబునకుఁ గర్హ్యుఁ
డగును. అందువలన వానిని జను లెప్పుడును సర్పమునువలె ద్వేష
బుద్ధితోడఁ జూచుచు సమయురమయిబు రోయుచుండును. దైవవశ

మున వాన కొక విపత్తు కలిగెనా సాయముచేయ కూరకుందురు. సరి గదా “యీక్రూరకర్మునకుఁ దగినప్రాయశ్చిత్త మొదవె, సంతేకావలె” నని మనంబుల నలరుదురు. మఱి సాధ్య మైన నిదేసమయ మని మీఁదిమిక్కిలి యపకారమును సహితము చేయుదురు. పరుల మాట యేటికి? కడ కానిర్దయుని దారపుత్రాదులును పులికి శేష్లు భయపడునట్లు వెఱచి విధిలేక పనులు సేయుచుందురేకాని యేమియు ననురాగంబునంజేయరు. హృదయమునఁ బ్రేమ గదిరియుండ రని యిఁకం జెప్పవలసిన పనియేలేదు. అది పొనిండు. మే మిప్పుడు హింస యొక్కింతయుఁ జేయఁగూడదని యింతగా నొక్కివక్కాణించుట యెల్ల సక్రమముగా నేనుఁగు మొదలుకొని దోనువఱకునుం గలయే జంతువునకును బాధ గావింపవల దని పలుకుటయేకాని క్రూరకర్ముల యందుసయితము దయ కలిగియే యుండవలెనని చెప్పట కాదునుండీ. మగవారిలోఁ గొందఱి ట్టి యభిప్రాయముం జేకొనియె కాఁబోలును, పేలను, నల్లులను తుదకు తేళ్ళచు, పాములను, సహితము దయార్ద్ర బుద్ధితోఁ జూచుచు వానివలనఁ దమకు బాధ కలిగినప్పుడైన వానిని జంపక విడుతురు. అట్టివారికి వాస్తవముగా భూతదయ గలవా రని చెప్ప నైతికాదు. కొందఱు చెప్పినను, ఒప్పుకొనఁ దగినదియుం గాదు. ఏలయనఁగా, క్రూరసర్పము తమచేఁ జిక్కినప్పుడు దయఁ దలఁచి దాని మడియింపక విడిచిపెట్టిన మఱియొకప్పు డది నై జగుణంబున వేఱొక్క నిర్దోషిం గఱుచును. అంతతో నై నఁ బోవకయావలి మఱియొక్కనిం దుదముట్టించును. అట్లు కాలక్రమమున జనములపాల యపమృత్యుదేవతయో యనఁబెక్కండ్రినేలపాలుచేయును. అందుచే నిష్కారణముగా సత్పురుషుల కనేకుల కుపద్రవము సంభవించును. ఇట్టిహానికంతకు మొదల వదలివేసిన పుణ్యాత్ముడే హేతుభూతుఁడు

కాన నాతఁ డొక్కకూరజంతువునందు దయగలిగి విడిచిపెట్టిపెక్కఁ
డ్రసాధువులకుఁ గటికితనంబున హింసఁ గావించినవాఁ డగును. మొట్ట
మొదటనే యావిషజంతువును మట్టుపెట్టిన నిర్హేతుకముగ నిట్టిచెట్టలట్టి
సాధువులకుంబుట్టవుగదా. కాబట్టి యిందువలనఁ బ్రాణిహింస సేయ
నివాఁ డగుటకు మాటుగా జీవహింస చేసినవాఁ డయి యీలోక
మున దూఱు వడయుటయెకాక పరలోకదూరుఁడు నగును. ఇది
యట్లుండ మఱికోందఱుజను లందఱుం దమ్ము పెద్దభూతదయ గలవా
రని యెంచి గౌరవముతోఁ జూతు రనుతలంపున, ఎలుకలు, చీమలు,
మొదలగుజంతువుల కలుగులసమీపముల బియ్యము లోనగునాహార
పదార్థములుపెట్టించి వానింబెంచి యిరుగుపొరుగువారలకును దమ
కును మితిలేనిహానిని దెచ్చిపెట్టెదరు. ఇట్టివారును మెట్టుమీఁద
దమాశూన్య లనియే చెప్పఁబడ నొప్పుదురుగాని లేశమునుగాని సద
యహృదయు లనిపించుకొనరు. ఇంకను గొందఱు నేల నడుచునప్పుడు
తమయడుగుల యడుగునంబడి చిన్నజంతువు లేనై న మడియునో యను
శంకంజేసి పట్టిపట్టి యడుగులు వెట్టుచుఁ దుట్టతుదకు దాపున నున్న
పురుగులఁ ద్రొక్కుదు మను భయమున నంగలు నైచి దూరపు
వానిని నప్పక నలగఁ ద్రొక్కుదురు. వారు స్వాభావిక మైనవిధమున
నడిచిరేని నిక్కముగా నన్నిపురువులకు హాని కలుగనేరదు. ఇట్టివారు
ప్రత్యక్షముగాఁ బురుగులులోనుగాఁ గలవి కంటికిం గానఁబడినప్పుడే
కాక యట్టి యనుమానమునకు లేశముగాని యెడము లేనప్పుడుకూడ
నతిజాగ్రత్తతో నడుతురు. అందుచే వీ రెంత జీవహింస చేయరాదని
మొదల ననుకొందురో తుద కంతకుఁ బదిరెట్లు జీవహింసచేయుచునే
యుందురు. “అతిసర్వత్రగర్హితమ” నియకదా పెద్దలు పలుకుదురు.
అహింసయనఁగ సాధ్యమైనవట్టుకుఁ దెలిసి జీవకోటికి హింస గావింప

కుండుట గాని వేలుగాదు. అది కాదందుచేసి, నిక్కము విచారించిన
 నీప్రపంచములో హింసఁగావింపనివా రెవ్వరు గలరు. మననేత్రము
 లకు గోచరములుకాని జంతువు లనేకంబులు మనకుఁ బ్రాణాధార
 మైనవాయువునం దుండి యుచ్చాస్వనిశ్వాశములఁ జేయునపుడు గాలి
 తోడఁగూడ లోనికింబోయి జతరానలంబునప్రమంది జీర్ణము లగును.
 మనకు జీవాధార మగుజలమునందును నట్టిపురువు లుండి నీరుత్రాగు
 నప్పుడు కడుపునంబడి యతిగిపోవును. ఈసంగతులు మనవారు కొంద
 టొకవేళ నిజములు కావని త్రోసివేయ వచ్చును. అయిన నట్టివా
 రును భూతదర్పణ మొక్కటింగొని చక్కగాఁ బరిశీలించిన మామా
 టలు బూటకములు కావని విశ్వసించురని నమ్మెదము. ఈయర్థమునె
 భారతము నందును ధర్మవ్యాధుఁడు హింసాహింసా స్వరూపంబు
 నిర్ణయించునెడఁ గౌశికునితోఁ జెప్పెను. ఆపద్యములలో నొక్కదాని
 నిప్పు డిందుక్రిందఁ బొందుపఱచెదము—

చ. సలిలము లుర్వి యాకాశము సర్వము జంతుమయంబు గావునం

గలుగు నవశ్యము న్నకలకర్మములందును హింస హింసకుం

దొలఁగిన దేహయాత్రయును దుర్భుట మైనటు లుండు నింతయుం

దలఁపరు హింస చేయమని తారు చరింతురు కొందఱిమ్మహిన్.

ఇంతయేల ? మనము మాత్రపతనముం జేయునప్పుడు పిప్పిలికాది

క్షుద్రజంతువు లెన్నిమన్నునం బూడియు, ప్రవాహరయంబునఁ

గొట్టుకొనిపోయియు, ప్రాణాంతంబు నొందవు. మనకన్నులకేమియు

లేనట్లు కానఁబడినను, చీమలపాలిటి కదియ జలప్రళయముకదా.

మఱియు మనము నడుచునప్పుడను, పండుకొనునప్పుడను, గృహ

ముల నలుకునప్పుడను, తుడుచునప్పుడను, మఱియెన్నెన్నోపనులు

చేయునప్పుడను, మనకుం దెలియకయే యెన్ని జీవరాసులు పోలి

యువు. వీని నన్నిటం బాపము గలదన్నలోకంబులో నొక్కఁడైన
సరకంబునం బడక తప్పిపోవువాఁడు గలఁడే. ఇట్టిహింస సేయక దేహ
యాత్రయైన జరుగునే. ఈయంశంబున కీ దిగువభారతపద్యము
పూర్వోక్త పద్యముతోడంగూడ నిదర్శనంబై యుండవచ్చును.—

మ. హలికుం డెంతయు నోడ దున్ను నెడ నీరాగ్రంబునంబొంది పా
లులనేకంబులు సచ్చ హింస యది యానోకాదో వేయేల మ
ర్త్యులు నేలం జరియించుచో బదములందొక్కంబడుంబెక్కుజం
తులు హింసావిధి గాదనంగ వశమే దోషజ్ఞ యూహింపుమా.

కాబట్టి హింస మామతమునఁ గారణము లేకయె యొకజంతు
వునకు బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేయుబాధయేకాని, తగినకారణ మున్న
యపుడు దుష్టజంతువులకును దుష్టమానవులకును శిక్షారూపమునఁ
జేయుహింసయు, భ్రమగొని ప్రమాదవశమునఁ గావించుహింసయు,
మనసున కెఱుకలేకయె శరీరయాత్ర నడుచు నవసరంబున ననివార్య
ముగా సంభవించుహింసయుఁ గాదు. ఈయర్థమే భారతమందును
జెప్పఁబడి యున్నది.—

గీ. హింస సేయనివాఁడు లేఁ డిజ్జగమున

నొక్కఁడైనను దమతమయోషినట్లు

హింస తెరువున కెడగల్గి యేగవలయు

నదియ చూవె యహింసనా నతిశయిల్లు.

చదువు వేఱు సద్గుణము వేఱు [1875 వ సం. జనవరి]

లోకములో చదువువలన సద్గుణములు కలుగుచుండుట సహజ
మైయున్నను చదివినవా రందఱికిని సుగుణములే పట్టువడు నని

మాత్రము చెప్ప వల్ల కాదు. కొందఱు చిరకాలము కష్టపడి విద్యాభ్యాసము చేసి పండితులనుపేరు పొంద. తామే శిష్టాదిగురువుల మని యెంచుకొనుచుండియు; సుగుణసంపదనుబట్టి చూడఁగా, పామరులె కొంత మెఱుఁగని యనిపించు చున్నారు. “చేయునవి మాఘస్నానములు, దూరునవి దొమ్మరగుడిసెలు” అన్నట్లు కొందఱు, చుట్టుపట్టుల వారికెల్ల ధర్మములను బోధింపఁ గలసామర్థ్యము కావలసినంతకలవారయ్యును, తాముమాత్రము తెల్లవాటి లేచి యన్నియు కానిపనులే చేయుచు, పాపమునకు రవంతైన భయపడకున్నారు ; మఱికొందఱు తమకు విద్య యున్నందునకు వివాదమే ముఖ్యఫల మని యెంచుకొని, ఎంతటివారిని లక్ష్యము చేయక, వారి కేమి తెలియు వీరి కేమి తెలియు నని వారివీరిముందఱ నెల్లవారిని కేరడము లాడుచు, దుర్మదంబునం గలహామునకు కాలు ద్రవ్యచుందురు.

“క. ధనమును విద్యయు వంశం

బును దుర్మదులకు మదం బొనరించును స

జను లైనవారి కడఁకువ

యును వినయము నివియ తెచ్చు నుర్వీవాధా.”

అన్నవాక్య మెన్నఁడును వృధ గాదుగదా. ఇంకను కొందఱు, తమ్ము పండితులని యెవ్వరైన నొకవిషయము నడుగవచ్చిరేని, లేశములు సందేహింపక తమకు తెలియనిదానినైనను తెలియ దని చెప్పక, అన్నియుం దమకే తెలియు నని యావేళ కేదో యొకటిచెప్పి వారిని మోసముచేసి తమప్రయోజకత్వమునకు తమ రే సంతసించుదు. ఇట్టిదిట్టలవలన జనులకు సంభవము లగుచెడుగు లిన్ని యన్ని యని యెన్న శక్యము కాదు. ఇంక మనవారికి (పండితనామకులు కనుక)

వారు చెప్పెడుమాటలయందె గుటి యెక్కువ యయి యావాక్యమునే
 వేదవాక్యముగా నమ్మి, ఒకవేళ కొంచెము తెలిసినవా రెవ్వరైన నది
 తప్పని చెప్పినను ఒప్పుకొనక, మొదటిమాటనే గట్టిగాఁ బట్టుకొని,
 వెనుకదీయక యకార్యకరణమునకుసహితము ప్రవేశింతురు. దానిని
 విన్నవారును, మనశాస్త్రిలవారు చెప్పినదానిలోఁగూడ లోప
 ముండునా యని యంధపరంపరగా నొకరిని జూచి యొకరు ఆపనినే
 చేయుచుందురు. ఇట్లు మొదల నాగ్రామమునందును, తరువాత చేరువ
 గ్రామములయందును, అటుపిమ్మట దూరగ్రామములయందును,
 ఆదురాచారమే నానాట ప్రబలి కాలక్రమమున నదియే సదాచార
 మని తెలివిలేనివారిచేఁ గొనిగూడఁబడుచుండును. ఆలోచించి
 చూడఁగా మనలో నున్నదురాచారము లన్నియు ఈప్రకారముగానే
 మొట్టమొదట నొక్కచోటుననే పుట్టి రాఁగారాఁగా దేశముం దంత
 టను వ్యాపించినట్లు తోచుచున్నది. పండితులలో నిట్టిచెడ్డవా రుండి
 రేని, లోకమునకు వారిలో నొక్కనివలనఁ గలుగుహానియే, పామరులు
 వేయిమంది చేరి చేయుహానికంటె నెక్కుడుగా నుండును. కాబట్టి
 యిట్టిదుష్టపండితులకన్న గర్హణీయులు, ఈజగత్తులో మఱియెవ్వరు
 గాని కలుగఁబోరు. ఊరక పేరులేక యొకయూరఁ బడి యుండునపుడే
 వీరింతకీడును మూడించు చుండఁగా, దేశము చేసికొన్నపాపముచేత
 పత్రికాధిపతులుకూడ నయిరేని, వీరాపాదించు చెడుగులనుగూర్చి
 చెప్పవలసినపనియే లేదు. కాబట్టి పత్రికాధిపతులకు విద్యకుతోడు
 గుణముగూడ కుదిరి యుండవలసిన దావశ్యకము గుణము లేకున్న
 వారివిద్య యంతయు నడవిలోఁ గాచినవెన్నెలవలె నిరర్థక మగును.
 తనకెంతవిద్య కలిగి యున్నను దుర్జనుఁ డెప్పుడును విడువఁబడఁ దగిన
 వాడే యగునుగాని యాదరింపఁబడఁ దగినవాఁడు కాఁడు.

శ్లో. దుర్జనః పరిహర్తవ్యో విద్యమాలంకృతోపినన్

మణినాభూషితస్సర్పః కిమసౌ న భయంకరః

తే. విద్యచే భూషితుం డయి వెలయుచున్నఁ

డొడరివర్జింపనగుఁ జూమీ దుర్జనుండు

చారుమాణిక్యభూషితశస్త్రమస్త్ర

కం బయినపన్నగము భయంకరము గాదె.

అనుభర్తృహరివచనముం జింతింపవలసి యున్నది. సరివారిలో
గౌరవమును దెచ్చుటకు గుణము ప్రధానముకాని, అది లేనివట్టివయ
సును, కేవల విద్యయును, ప్రధానములుకావు. కోరికిఁ గొబ్బెరకాయ
దొరికినట్టు తమకు ప్రతికావిలేఖకత్వ మొకటి సిద్ధింపఁగానే, అట్టి
పండితులుతాము వ్రాసిన దానిని దామే చూచి మెచ్చుకొనుచు, ఇంక
నెక్కడను దమపాటి గొప్పవారు లేరనుకొని తామే సంతోషపడుచు
నిక్కుచు, విష్టవీఁగుచు, ఎదుటివారి నెవ్వరిని లెక్కసేయక వెక్కి
రించుచు, క్రిందుమీఁదులు గానక పొంగి బోరగిలఁబడుచు, మంచి
వారి నవమానింపఁ జూతురు; ఇతరప్రతికావిలేఖలఁ జూచి చూపో
పక పరిహసింతురు; గుణాంశములు లక్షలున్నను వానిజేరఁ బోవక,
నిర్మలదేహము నంతను విడిచి యెక్కడ నైననొక్కవ్రణ మున్న
నాచోటికే ఘంకారము చేయుచుఁ బరుగులెత్తెడియీఁగలలాగున,
ఎగ్దైననొక్కదోషమున్నదానిమీఁదనే వ్రాలి పట్టిపల్లార్చి స్వల్పం
శము నెంతో పెద్దచేసి యూరక నోరు చేసికొందురు; దోషములు
గుణము లని, గుణములు దోషములని, రూపించియుండునకై, విప
రీతవాదములం జేయఁజొత్తురు; కాదనువారిని దూషింతురు; మఱి
యేమో చేసెద మని బెదరింతురు; ఓడిపోయినను దామే గెలిచితి
మందురు; యుక్తితోఁచనపుడు తాము పట్టినకోడికి నాలుగుకాళ్ళే

యందురు ; వచ్చినవాదమును గట్టిపెట్టి తప్పించుకొనుటకు లేనిపోని సంగతులను నడుమఁ దెచ్చిపెట్టి, ఇచ్చట గ్రామ్యపద మున్నది యచ్చట సంధికోష మున్నది అని పత్రికనంతను వానితోడనె నింపుదురు. ఇట్టివారు పత్రికాధిపతు లగుటవల్ల జనులకు చెఱుపు కలుగును గాని, లేశ మైనను మేలు కలుగనేరదు. వారివాదములవల్లను గ్రంథ మూరక పెరుగునుగాని, యెన్నటికి సారాంశము సిరపడదు. కావున బంగారమునకు వెలిగారము తోడగునట్లు, పత్రికాధిపతులవిద్యకు బుద్ధికూడ తోడుపడునేని, అదియెంతయు రాణించును అందుచే వారు సర్వజనసమాదరణీయు లగుదురు. పత్రికలలోని విషయములును లోకోపకారము లగును. దానంబట్టి పత్రిక నెల్లవారలు నాదరించి సంతోషపూర్వకముగాఁ గైకొందురు. అందుచే లోకమునకు మేలు చేసినవారయి పరోపకారపరాయణు లని పేరువడుదురు. దానిచే నీలోకమునందు శాశ్వత మైనకీర్తియు, ఆలోకమునందు నిత్య మైన సౌఖ్యమును, లభించును. కాఁబట్టి పత్రికాధిపతు లగువా రెప్పుడును న్యాయమునందే దృష్టి యుంచవలెను; నామాటయే గెలువవలె నను దురభిమానమును మనస్సునుండి పోదోలవలయును; గుణాంశమును శత్రువు చెప్పినను గ్రహింపవలయును ; సర్వకాలసర్వావస్థలయందును దేశముయొక్క ఔమాభివృద్ధిల నె మనసునం దుంచుకొని తదనుగుణముగా పాటు పడవలయును ;

“గుణదోషా బుద్ధోగృహ్ణాన్నిందుత్వేతా వివేశ్వరః

శిరసాశ్లాఘతేపూర్వం పరం కంఠేనియచ్ఛతి.”

యన్న సన్నతవాక్యము నెన్నడును మఱవ కుండవలయును.

స్త్రీ విద్య. [1875 వ సం॥ ఫిబ్రవరి.]

విద్యవలన వినయవివేకాదసద్గుణములు కలుగు నన్నవిషయము అందఱకుం దెలిసియున్న దేకాని యిప్పుడు కొత్తగాఁ దెలుపవలసినది కాదు. అయినను, విద్యవలన అవివేకము కలుగునను ప్రబుద్ధులు సహిత మందందు కొందఱుండురని విందుము. అట్టివారు, తమో హర్తయగుసూర్యునివలనఁ జీకటి యొదవుననువారుగాని వేఱుగాదు. అట్టిలోకాతీతు లగుబుద్ధిమంతుల మాటలు మన కేటికి ? చదువువలనఁ దెలివి కలుగు ననుట యాబాలగోపాల మందఱకును కరతలామలక మైనవిషయమే కావున, పురుషులకువలె స్త్రీలకును విద్య యావశ్యక మనియు, దానివలనఁ జాలమేలు కలుగుననియు, వేఱ మే మిక్కడ నొక్కివక్కాణింప నక్కఱలేదు. 'తెలివి కలుగ కున్న వచ్చులోప మేమి ?' అనువారికిమాత్రము విద్యతోడఁ బనియుండదు. సత్యమే అట్టి విజ్ఞులముందఱ మేము మాటలాడ సమర్థులమునుగాము. మఱియు గొందఱు విద్య నేర్చుకొనుటకు ఫలము ఉద్యోగము సేయుటయనియే యని యెంచుకొని, సుదతులు చదువుగఱచి సభలకేగి కొలువుచేసి సొమ్ము సంపాదింపఁబోవుదురా ? ఆఁడువారికిఁ జదువేల ? అనితోచిన ట్లెల్ల వాదింపఁదలపడుదురు. అట్లయిన, అన్నవస్త్రాదులకుఁ గొడువ లేని మగవారికిసహితము చదువక్కఱలేదనియే వారి మతమేమో ! చదువనివా రెక్కడను లోకములో జీవనము చేయుచుండలేదా ? చదువు జీవనోపాధికొఱకే యని వా రెట్లు చెప్పఁగలరు ? మను జుఁడు చదువుకోకున్నను, ఏకూలిపనిఁ జేసికొనియైనను బొట్ట పోసి కొనవచ్చును. జీవనాధారమునకు వృత్తు లేన్నయైన నేర్పడియున్నవి. అందునకుఁ జదువే యక్కఱలేదు. కాబట్టి చదువుకొనుట జ్ఞాన

మును, బుద్ధియుఁ గుదురుటకొఱకుఁ గాని కేవలమును పొట్టకొఱకుఁ గాదు. ఆహేతువుచేతనే నారులకును విద్య యావశ్యక మగును. మసలో శృంగారగ్రంథములు లెక్క కెక్కువగాఁ బిక్కటిల్లియున్నవి కాన వానిం జదివితేని మానినులు చెడిపోయి కులట లగుదురు కావునఁ జదువు తగదని మఱికొందఁ జందురు. అదియు నాదరణీయము గాదు. ఏలయనినః—మన పండితులుమాత్రమే శృంగార ప్రబంధములను మిక్కిలిగాఁ జదివినవారు గాని తక్కినవా రంతగాఁ జదివినవారు కారు. అట్లుండియుఁ బండితులలోకన్నఁ బామరుల యందు వ్యభిచారము విశేషముగా నున్నట్లు అనుభవముంబట్టి యెల్ల వారికిఁ దెల్లముగాఁ దెలియును. వార లేశృంగారకావ్యములను జదివి యాజారత్వమును నేర్చికొనిరి? ఇట్టి దుర్గుణముల కెల్లను మూలము మూర్ఖతగాని విద్య యెన్నటికిని గానేరదు. చదివితేని, దుర్గుణములెల్ల మానునని నిస్సంశయముగాఁ జెప్పవచ్చును. అయినను జదివినవారిలోఁగూడఁ గొందఱుదుర్మార్గు లుండవచ్చునుగాని, ఆదుర్మార్గతమాత్రము విద్యవల్ల వచ్చినదికాదు. ఒకానొకచో వారు చేయుదుష్కార్యములయందు విద్య యొకసాధనముగామాత్ర ముపయోగపడవచ్చును. అంతమాత్రముచేతనే విద్యకూడ దనఁగూడదు. ఇట్లన్నిమంచిపదార్థములవలనను క్రిమముగా నుపయోగించుకొన నపుడు కొన్నిచెడుగులు కలుగును. జ్వరముచేఁ బీడింపఁబడువాని కొకనికి అన్నము శూలఁబుట్టించును గాన, అందఱకు నన్నము తగదనవచ్చునా? ఎక్కడ నైన నొకానొక చదివినమదవతి తనవిద్యను విటులకు జాబులను వ్రాయనుపయోగించియు నుండవచ్చును ; ఆప్రకారముగానే కొందఱు మూఢులు కత్తిపీటతో గొంతుకలు కోసి కొనియుండురు ; మఱికొందఱు నూతులంబడి యాత్మహత్యయుం

జేసికొని యుందురు : ఇందుచే సర్వశ్రేయములకు నిదాన మైనచదువు నేర్వరాదనిగాని, అనేక కార్యముల కుపయోగించు కత్తిపీటలే యింట నుండరాదనిగాని, ప్రాణాధార మైనయుదకము నిచ్చు దొడ్లలోని నూతుల నెల్లఁ బూడ్వవలయు ననికాని, బుద్ధిమంతు లెవ్వరైనఁ దలఁ పడుదురా ? దుష్కృత్యములయం దుపయోగించుకొనుచున్నఁ బ్రపంచములోని సమస్తవస్తువులవల్లను ననర్థములు పుట్టుచునె యుండును. గాని యొకదానివలనను గీడుమూడక యుండదు. అట్లని దేనిని మానుకొనినఁ బ్రపంచవృత్తము నడుచును ? ఆయావస్తువులను తత్తద్దర్శము లైనయుపయోగములకె తెచ్చుకోవలెను. విద్యవలన ప్రయోజనములు లలనలకుసహిత మనేకములు గలవు. వాని నన్నిటిని వివరింప వేయినో శృన్నను జాలవు. ఆసంగతి యుండనిండు. మొట్టమొదట విద్యచేతఁ దెలివి కలుగును. దానిచే నిది యుక్తము, ఇది యయుక్తము, అను జ్ఞానము పుట్టును. ఆజ్ఞానముచే సత్కార్యములఁ జేయుటయు దుష్కర్మముల రోయుటయుఁ దటస్థించును. అందువలన నొక్కకుటుంబములోఁ జేరినవార లొకరితో నొకరు పోరాటము మాని యైకమత్యము గలిగియుందురు. స్త్రీలు తాము గ్రంథములందుఁ జదివిన పూర్వపుబుణ్యాసతుల చరితములను మదిని నిలిపి వారివలెఁ బ్రవర్తింప నుత్సాహము కలవా రయి, పతివ్రత లగుదురు. మనలో నొకయింటిలో నిద్దఱాఁడువా రున్న జగడము లేక యింట యెక్కడనో యరుదుగానుండుట స్త్రీల మూఢత్వముచేతనే కదా ! దానినిబట్టియే యొకయింటిలో నూలుజుట్టిముడునుగాని, రెండుకొప్పు లిముడవనుసామెత కలిగియున్నది. ముద్దయలు విద్దియంగఱచి తమ మొఱకుఁదనమును విడిచి తెలివి యలవఱచికొన్న, వారెంత యైకమత్యముఁ గలిగి చూచువారికెల్ల ముచ్చటగా నిచ్చులుఁ

గలసి మెలగుచుందురు ? దానివలన గృహయజమానులును గృహ
 చ్ఛిద్ర మను పే రెఱుగక యెంతసుఖపడియెదరు ? మిక్కిలిచక్కఁగా
 విద్య నేర్చిన తెల్లవారిస్త్రీలయం దీయైకమత్య మెట్లుకలిగియున్నదో
 చూడుడు. మన చేడియలుకూడ విద్య నేర్చిన నాలాగుననేయగుదురు
 కదా ! ఇది యందఱకు ననుభవసిద్ధ మైనసంగతియె కాన, ఇప్పుడు
 వేఱుగఁ గారణోదాహరణములను జూపవలసినపని లేదు. ఇంట
 నడచు గృహకృత్యముల నెల్లఁ జక్కఁబెట్టవలసిన భారము స్త్రీలది
 గాని పురుషులదికాదు. భారతమునందలి సత్యావ్రాపదీసంవాదమును
 జూచినయెడల నీవిషయము చక్కఁగా విశదపడగలదు. వారు చదివిన
 వారై యున్నయెడల, ఆకార్యములనెంతబాగుగాను, జాగ్రత్తతోను,
 వారు నిర్వహింతురు ? ఇప్పటి మనముగుదల కట్టిసామర్థ్యము లేకపో
 వుటచేతనేకదా యింటిబరువంతయుఁ బురుషులమీఁదనేపడి, పగలెల్ల
 వెలుపలఁ గొలుపు చేసివచ్చి బడలియుండియు, ఆవెనుక నింటిపనిని
 గూడఁ దామే విసువుతోఁ జూచుకోవలసినవారుగా నున్నారు ? ఒక
 ప్పడు భర్త విదేశగామి యగుటయు సంభవించును. అప్పుడు గృహ
 కృత్యములయందలి రహస్యములను భార్య భర్త కెన్నిటిని నెఁదెలుప
 వలసి యుండును. ఇల్లాంఁగు చదువులేనివారై రేని, ఆగోప్యవిష
 యములనెల్లఁ బ్రయులకుండెలిపి యవసరోచితము లగుప్రత్యుత్తర
 ములం బొందఁజాలక కార్యభంగమునకై న నోరిచికోని యూరకుండ
 వలసినవారేకదా ! ఒకవేళ వానిని రహస్యముగా నొకనికిఁ జెప్పి
 వ్రాయింపవచ్చు నన్నను గడపదాఁటిన గంగదాటు నన్నట్లు లానోటి
 మాట యానోటంబడి యారహస్యములెల్ల వీధిలో నుండవలసినవే.
 ఇంతియకాక యింతులును బురుషులట్ల విద్య నేర్చినవారైన, వారిబిడ్డ
 లును మిక్కిలి తెలివిగలవా రగుదురు. ఇప్పుడు చూడుడు, లోక

ములో గొప్పజాతివారి బిడ్డలకన్నను, స్త్రీలకన్నను, తక్కువజాతి వారి పిల్లలును, స్త్రీలును, బహుతరముగాఁ దక్కువ తెలివిఁగలవారు గా నున్నారు. అట్లుండుటకుం గారణమేమి? గొప్పవారిలో నారులు తాము చదువుకొనకున్నను, చదివిన పురుషులతోనైన సహవాసము చేయుచుంటుంటేసి కొంత తెలివిఁ గలిగియున్నారు. స్త్రీలే తాముచదివినవారైన మఱి యెంత తెలివి గలిగియుందురు? ఆతీరుననె బిడ్డలును, చదివినతండ్రి మొదలగు పురుషులతోడను వారితో సహవాసము చేసి కొంచెము వాసిగన్నతల్లి మొదలగు స్త్రీలతోడనుగూడి. సదా మెలఁగుచుండుటచేత నెక్కువజ్ఞానముఁ గలవారుగా నున్నారు. తక్కువజాతివారిలోఁ బురుషులె చదువెఱుఁగనివా రగుటచే వారితో సహవాసము చేయుపడఁతులును గొప్పజాతినాతులకంటె స్వల్పజ్ఞానముఁ గలవారై యున్నారు. ఆరీతినే వారిసంతతియు విద్యాగంధము లేనితల్లిదండ్రులతోడను, బంధువులతోడను, సర్వకాల సర్వావస్థల యందును కాలము గడుపుచుండుటచే తెలివితేకయుండుట సంభవమైనది. బోటులమాట యేటికి? పురుషులసంగతి విచారింపుఁడు. చదువులేని హీనజాతిపురుషులకును, చదువు నేర్చిన గొప్పజాతిపురుషులకును, తారతమ్య మెంతగలవో చెప్పఁడు. విద్యవలనఁ గలుగు లాభములఁ జూపబూనుకొన్న నెన్నికకు విఘాతీయున్నవి. వానినెల్ల వ్రాయ మొదలుపెట్టుట యిసుక రేణువులనెల్ల నెన్నిక యిడఁ గడఁగుటయే. దానివలని ప్రయోజనముల మనపెద్ద తెఱుఁగనివారు కారు. స్త్రీవిద్య మన దేశములో ననాదిసిద్ధముగా నున్నదియే కాని యీనడుమ నేఁడు క్రొత్తగా నెక్కడినుండియో వచ్చి చొచ్చి నది కాదు. ఏకారణముననో యావిద్య నానాటికి క్షీణించుచు వచ్చుచున్నది. కాని యిప్పటికిని బొత్తిగా నామమడఁగినది కాదు. నేఁడును

గులస్త్రీలయందుఁ జదువుకొన్నవారు పలువురున్నారు. ఈమధ్య మన దేశమునఁ గొన్నాళ్ళు నెలకొన్న మహమ్మదీయులప్రభుత్వముయొక్క మహిమచేఁ గాంతలవిద్య కొంతవట్టు వెనుకపట్టినట్టు తోచుచున్నది. ఒక్కస్త్రీవిద్యయే యననేల ? మనదేశము మ్లేచ్ఛాక్రాంత మయి యున్నపుడు, అడుగంటనిధర్మము తెవ్వి గలవు ? మనయదృష్టవిశేషముచేత నీయింగ్లీషుదొరతనమువల్ల నల్లనల్లన మనదేశమెల్ల నల్ల కొని మెల్లఁగాఁ గొన్నికొన్నిసదర్మములు మరలఁ దల యెత్తుచున్నవి. అయినను విఘ్నేశ్వరునిపెండ్లికి వేయివిఘ్నము లన్నట్టు, ఒక్కమంచి కార్యము చేయఁబూనినప్రతిబంధములు వేయి చూపట్టును. ఎట్లనిన- మనవారిలోపలనె పండితుల మనుకొనువారు కొందఱు తెలిసియో తెలియకయో స్త్రీలకు విద్య వినాశహేతువనియు, పూర్వాచారవిరుద్ధమనియు, మొట్టమొదట నెట్టెట్ట వాదించి, పిదపఁ దెలిసియుఁ దెలియనివారివలెఁ దాము పట్టినపట్టే గెలువవలె ననుతలంపునఁ బామరుల నెల్ల భ్రమింపఁజేయుచుఁ బోరాడు చున్నారు. వారిపాండిత్యప్రభావ మెట్టిదియైనను, పూర్వము హిందూసుందరులకు విద్య లేదన్నవాదము మాత్రము విశ్వాసార్హ మయినది కాదు. స్త్రీవిద్య శాస్త్రనింద్య మైనదియుఁ గాదు. మనకు శ్రుతి, స్మృతి శిష్టాచారములు, ముఖ్య ప్రమాణములు. అందు శ్రుతికి విరుద్ధముకాని స్మృతియు, శ్రుతి స్మృతులకు వ్యతిరేక్తముకానిశిష్టాచారమును గ్రాహ్యములు. శ్రుతుల యం దెచ్చోటను స్త్రీవిద్య నిషేధింపఁబడి యుండలేదు. స్మృతుల యం దైన స్త్రీలు వేదమంత్రములఁ బఠియింప నర్హురాండ్రు గా రని కొన్నింటియందుఁ గానఁబడు చున్నది. అందుచే సుదతులు తదితర మైనచదువుఁ జదువవచ్చు నని విదిత మగుచున్నదిగదా. అదియునుం గాక యా వేదమంత్రములయందును సోమిదమ్మ లోనుగాఁగల లలనలు

కొన్నిటిఁ బరింపవలసి యుండును. అందునకుఁ దగినవిధులును గలవు. కావుననే దుష్యంతునిముందఱ సభలో శకుంతల కొన్ని వేదవాక్యములు పన్యసించి కొలువువారెల్లను విన వానియర్థమును సహితము వాక్రుచ్చెను. ఇందువల్లనే తొల్లింటిపల్లవాధరలు వేదవేదార్థములఁ దెలిసినవారని తెలియు చున్నది. పురాణములు మొదలగువానియందు సీత, దమయంతి, మొదలగుకులసతులు చదివినట్లు వ్రాయఁబడి యున్నది. ఒకవేళ నీపూర్వనాగరికులు వారిపతులును, జనకులును, శిష్యులు కారందు రేమో ! అననిండు, అప్పటికిం జూచుకొందము. కాఁబట్టి స్త్రీవిద్య శుక్తిస్మృతిపురాణసమ్మత మైన దనుటకు లేశము గాని సందేహము లేదు. వీనికి శిష్టాచారముకూడఁ దోడగుచున్నది. కులాంగనలకు విద్య కూడదని వాదించువారు సహితము, పూర్వము క్షత్రియుస్త్రీలను జదివించు నాచార మున్న దని యొప్పుకొని యున్నారు. ఇందువల్లనే వారివాదము దుర్బలమైనదనియు, యుక్తియుక్తమయినది కాదనియు ఎల్లరకుం దెల్లంబుకావచ్చును. ఎందువల్ల ననగా:—రాచకన్నియలును కులకాంతలే కనుక, తొల్లి కులకుందరద నలలోఁ గొందఱకుఁ జదువుఁ గఱపెడియాచార మున్నదని యొప్పు కొన్నతోడనే కులస్త్రీలకుఁ జదువు లేదనువారివాదమున కవ్యాప్తి దోషము పట్టుచున్నది. దానిమాట యటుండనిండు. క్షత్రియేతరుల కును బూర్వకాలమునందు విద్య గఱపఁ బడుచుండెంగాని వారన్నట్లు లొక్కరాజాంగనలకుమాత్రమే విద్య యలవరింపఁ బడుచుండలేదు. భోజరాజు రాజ్యముఁ జేయునపుడు బ్రాహ్మణవిద్యత్కుటుంబము వచ్చి కొన్నిశ్లోకములఁ జెప్పినట్లు స్పష్టముగాఁగనుపట్టుచున్నది. అందు బ్రాహ్మణనిభార్య చెప్పినశ్లోకము:—

రథస్యైకంచక్రిం భుజగనమితా స్సప్తతురగా
నిరాలమ్యా మార్గశ్చరణవికల స్సారధిరపి
రవి ర్యాత్యైవాంతం ప్రతిదినమపారస్య నభసః
క్రియాసిద్ధి స్సత్త్వే భవతి మహతాం నోపకరణే.

అపిమ్మట నాబ్రాహ్మణునికోడలు చెప్పిన శ్లోకము. —

ధనుః పౌష్పం మార్వీ మధుకరమయీ చఞ్చలదృశాం
దృశాంకోణో బాణ స్సుహృదపి జడాత్మాహిమకరః
స్వయంచైకోనజ్ఞ స్సకలభువనం వ్యాకులయతి
క్రియాసిద్ధి స్సత్త్వే భవతి మహతాం నోపకరణే.

మఱియొకప్పుడు జాహ్నువీతీరవాసిని యగునొక్కవృద్ధబ్రాహ్మణి
వచ్చి రాజముందట నిలిచి చదివినశ్లోకము. —

భోజప్రతాపాగ్ని రపూర్వపష జాగ ర్తిభూభృత్కటస్థలీషు
యస్మిన్ ప్రవిష్టేరిపుపార్థివానాంతృణానిరోహ నిగృహజ్ఞనేషు.

ఇట్టివి వ్రాయఁబూనిన నెన్నియైన దొరకును. అటుపిమ్మటఁ
గృష్ణదేవరాయని ప్రభుత్వకాలమునందును బ్రాహ్మణస్త్రీలు చదివియే
యుండిరి. సుప్రసిద్ధ లగునప్పయదీక్షితులవారి కొమార్తెయుఁ జదివి
యున్నట్లు లామెచే రచియింపఁబడిన పెక్కుశ్లోకములవలనఁ దెలియ
వచ్చుచున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వానినెల్ల నిం దుదాహరించుట
మాని యొకశ్లోకమునుమాత్ర మిందు క్రిందఁ బ్రకటించెదము. ఆమె
తనవారు తన కొక్కయల్పవిద్యగలవానిని వివాహము చేయఁదలఁచి
నపుడు తండ్రితోడ నుడివిన శ్లోకము. —

యస్య షష్ఠీ చతుర్థీ స్యా ద్విహస్యచ విహాయచ

అహం కథం ద్వితీయా స్యా ద్వితీయా స్యా మహంకథమ్.

ఎప్పుటిమాటో యిప్పుడేటికి ? ఈకాలమునందును స్త్రీలు చదివెడి

యాచారము శిష్టులకుటుంబములయందుఁ గానవచ్చుచు నె యున్నది. మఱియొక్కడనోకాదు; పండితమండలాఖండలులును, జగద్విఖ్యాతులును నగు విశాఖపట్టణములోని శ్రీమాన్-పరవస్తు వేంకటరంగాచార్యులవారియింటనే కలువకంటులు చదివియున్నారు. శ్రీ పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులయ్యవారలుగారి పుత్రికయగు శ్రీరంగమ్మగారు శ్రీవిద్యాసమర్థనము మొదలగు గ్రంథములను రచించి యుండుట యందఱకుం దెలిసియుండవచ్చును. దీనివల్ల బ్రాహ్మణులయందుఁ గూడ శ్రీలకు విద్య పూర్వకాలమునుండి నేటివఱకును శిష్టసంప్రదాయముగా వచ్చుచుండుట యందఱుం దెలిసికొనవచ్చును. ఇట్లు శ్రీలు చదువుచుండుట బ్రహ్మక్షత్రియ జాతులయందుమాత్రమే కాదు; తక్కినవారియందును గలదుకాని పురుషులయట్ల శ్రీలును వారిలోఁ జదివినవారు తక్కువసంఖ్య కలవారుగా నున్నారు. భోజరాజుదొరతనమునందు, కుమ్మరికొమ్మ యొక్కతె యిశ్లోకమును జెప్పెను:—

రాజన్ చన్ద్రం సమాలోక్య త్వాంతు భూతలమాగతమ్
రత్నశ్రేణిమిషాన్మ న్యే నక్షత్రాణ్యభ్యుపాగమన్.

ఇట్టివి పెక్కులుగలవు. తరువాత కృష్ణదేవరాయని రాచరికమునందున మొల్లయనునామె రామాయణమునురచించెను. ఇట్లన్నచో మొల్లమగఁ డప్రసిద్ధుఁ డనియు, రామలింగకవి దాని నేమోయని వెక్కిరించె ననియుఁ మనపూర్వపక్షులు చెప్పవత్తురేమో ! ఇట్లు మొల్లమగఁడొక్కఁడేకాదు వాగనుశాసనుఁడగునన్నయ్యభట్టు తండ్రియు నప్రసిద్ధుఁడే. విద్యాధిక్యముచేత నెవరు పేరు వడయుదురో వారుమాత్రమే లోకములోఁ బ్రసిద్ధు లగుదురు? కొమారుఁడు పండితుఁ డైనచోఁ దండ్రి యప్రసిద్ధుఁ డగును గానఁ గొడు

కులకుఁ జనువుఁ జెప్పింపరా దనవచ్చునా ? ఇంక రెండవవిషయమును విచారింపుడు. కోకిలనుజూచిన వెంటడించి తన్ను కాకులయట్లు, ఒక్క గుణాధికునిం జూచి చూ పోపక పరిహాసించునీచు లెంద తైన నిప్పుడుం గలిగియున్నారు. అట్టిదుష్టు లోర్వలేక దూషించినయంతనే గొప్పవారల గౌరవమున కేమయినఁ గొఱంత కలిగెడునా ? ఈ యన్నిటిం బరికింప నన్నిజాతులయన్నులును మున్ను విద్యఁగఱచి యొకపుఁగని సానఁబట్టిన మణులవలెఁ బ్రకాశించుచుండి రనుట స్పష్ట మగుచున్నది. ఇదివఱకే మాటవెంటడి నీవిషయము నెంతో వ్రాసితిమిగాన, ఇంకనైన మనవార లందఱును బాలికాపాఠశాలల నెల్ల యెడలను నెలవుకొలిపించి యందుఁ దమబాలికలం జదివించి మేలు వడయుదు రని కోరుచు ఇప్పటి కింతటితో విరమించుచున్నాము.

1. దయ్యములు. [1875 వ సం॥ మార్చి నెల.]

ఈప్రపంచములో దయ్యము లనునవి యున్నను లేకపోయినను వానివలనఁ గలుగుబాధలుమాత్రము పలువురచే ననుభవింపఁబడు చున్నవి. ఈబాధలను సాధ్య మయినంతవఱకు నివర్తింపఁజేయుట కయి యిప్పు డిందు కొంత ప్రసంగించుట యుక్తము. అయినను, దాని గుఱించి పూర్ణముగా వ్రాయఁబూనుకొన్న, పెక్కుపుస్తకములు నిండును. కాఁబట్టి యీవిషయము నీసారి యించుకయే ముచ్చ టింతము. కొంద టీలోకములో దయ్యములు గల వనియు, వానిని మేము చూచితి మనియు, అవి జనులను పీడించుచుండు ననియు, సంకో చింపక పలుకు చున్నారు. వారిమాటలయొక్కవాస్తవమును కొంత విచారితము. ఇప్పుడు దయ్య మగునది వారిమతమునుబట్టి చచ్చిన

మనుష్యునియొక్క శరీరమా ? జీవుడా ! లేక కెండునా ? శరీర
మ నెడుపక్షమున, అది కేవల మచేతనపదార్థము కావున, మనవారు
దయ్యములయం దాలోపించు ప్రజాపీడనాది (చేతన పదార్థములచే
జేయబడవలసిన) కృత్యములు దానిచేతం జేయబడనేరవు. కాబట్టి
శరీర మన వల్లలేదు. మఱియు మృతునిదేహ మిచ్చటనే యుండి
నశించుటయుఁ బ్రత్యక్షసిద్ధమే. అటుగావున జీవుడే యనవలెను.
ఆపక్షమున మొట్టమొదట జీవునిస్వరూప మెట్టిదో, లక్షణము లెట్టిదో
విచారించి తెలిసికోవలయును. జీవుడు మననేత్రేంద్రియమునకు గోచ
రింపనివాడు ; జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియముల సహాయము లేక
యొకపనిని స్వతంత్రముగాఁ జేయుసామర్థ్యమును గలవాడు కాదు.
కాబట్టి మేము దయ్యములఁ జూచితమని చెప్పవారి కట్లు లవి కానఁ
బడుట తటస్థింపదు; అట్టివారు దయ్యములు చేసిన వని చెప్పెడి
యద్భుతకార్యములును వానిచేత జరపబడనేరవు. ఒకవేళ దయ్య
ములుపూర్వస్వరూపముతోకానబడిననుకానబడవచ్చునన, నేలపాలు
గాని అగ్నిపాలుగాని అయి నాశము నొందిన దేహములు వానికెక్కడి
నుండి మరలవచ్చును? క్రొత్తగా, పోయినకాయములను గలిగించు
శక్తి సృష్టికర్త యగునీశ్వరునికిఁ దక్క వేతొక్కనికి లేదుగదా. జీవు
నకుఁగూడ సృష్టిశక్తి గలదందురేని, ప్రపంచములో నెవ్వడు నేల
మృతినొందవలెను? జగత్తులో నేజీవునకును చావవలెనని కోరిక
యుండదు గనుక, ఒకశరీరము పోయినతోడనే తనకుఁ గలసామర్థ్యా
తిశయముచేత మఱియొక్క దేహమును జేసికొని యం దేల సుఖముగా
నుండరాదు? కాబట్టి దయ్యములు తమకు పూర్వస్వరూపముతోఁ
గాని, వేతొక వికారరూపముతోఁగాని కావచ్చునని చెప్పవారి
మాట లెంతమాత్రమును నమ్మదగినవి కావు. ఎక్కడను దయ్యము

లను మేము చూచితి మని చెప్పవారేకాని, చూడ వేడుకగలవారి కెల్లఁ జూపెద మనువారు వెదకిన నొక్కచోటనైనఁ గానరాదు. ఏమియు లేనపుడుసహితము కొందఱు, అదిగో దయ్యము నామ్రోల నిలుచున్నది చూడుఁ డని పలికి, తోడివారు తమ కేదియుఁ గానరా దన నాకుమాత్రమే కానవచ్చునని పలుకుదురు. దృష్టివృద్ధమునం దున్నవస్తువుల నెల్లఁ గాంచుశక్తి మననేత్రములకుం గలదు కాబట్టి వస్తువే నిజముగా నున్నయెడల నొకరికి కనఁబడి యొకరికి కనఁబడక పోదు. దృష్టిదోషముచేత నొకానొకనికి కనఁబడకపోవచ్చునుగాని యందఱకు నట్లు కానేరదు. అనేకులు తమకు కనఁబడలేదని చెప్పు చుండ, ఒక్కఁడుమాత్రము నాకు కానవచ్చుచున్నదని చెప్పనేని వాఁడు భ్రమఁబొంది యుండవచ్చునని యూహింపవలసినదేకాని యందఱకుం గానరానివస్తువు వానికిమాత్రము కానవచ్చునని చెప్ప వల్ల లేదు అంతియకాక దయ్యములు తమయిష్టమువచ్చినవారికిఁ గానఁ బడి, తమమనస్సు వచ్చినప్పు డదృశ్యము లగునని కొందఱు అందురు. ఈవంత యొక్కటి చక్కఁగా చూడుడు. ప్రపంచములోని యేపదార్థమునకుఁగాని యేకకాలమునం దొక్కచోట నున్నవారిలో తన యిష్టప్రకారము కొందఱికి కానఁబడుటకును, మఱికొందఱికి కానబ డక పోవుటకును, ఆకాసమునందే యాస్థలమును వదలకుండయుఁ గొందఱికి గొంతసేపు కానఁబడుటకును, కొంతసేపు కానఁబడకుంట కును, మఱికొంతసేపు మఱల కానఁబడుటకును, శక్తి యుండునని చెప్పుటకంటె విరుద్ధము వేతేదియిలేదు. అదియుండనిండు. మనవారు పరలోకము కలదనియు, మరణా నంతరము ప్రతిజీవుడును తా నీలోక ములో చేసికొన్న సుకృత దుష్కృతములయొక్కఫలమును ఆలోక ములో ననుభవించుననియు, చెప్పుదురుగదా చచ్చినవారు దయ్యము

లగుదు రనుట యాసిద్ధాంతమునకు బొత్తిగా విరుద్ధము. మరణానంత
 రము ప్రతిజీవుడును నరలోకములో పుణ్యపాపములఫలముల ననుభ
 వింపవలసి యుండఁగా, ఈలోకములో నున్నవారిని పట్టుకొని
 బాధించుటకు వారి కెట్లు శిక్ష మగును? పునర్జన్మమునుకూడ మనవా
 రొప్పుకొని యున్నారు. ఆపక్షమునను జీవులు దయ్యము లగుదు రను
 టకు లేశముగాని యవకాశము లేదు. వారు వేరుజన్మము నెత్తిన
 వీరిని వారిని పట్టుకొని యెట్లు పీడింపఁ గలుగుదురు. జీవు లందఱును
 చచ్చినతోడ నెగాని, పుణ్యపాపములఫల మనుభవించినతోడ నెగాని
 మరల జన్మింపవలసి యుండఁగా దయ్యము లగుదు రనుమాట కేవ
 లము నిరాధారమైనది. కొందఱకాలమృత్యువని యొకటి కలదనియు,
 ఆకాలములో చచ్చినవారుమాత్రము దయ్యములయి తమయాయు
 స్కాలము సమాప్త మగువఱకు నరులను బాధించుచుండి, ఆపిమ్మట
 పరలోకమునకుఁ బోవుదురనియుఁ జెప్పెదరు. వారినే మానవుల
 కాయఃప్రమాణ మెంతయని యడిగిన నూతేం డ్లనిగాని, కలియు
 గముకాన అఱువదియేం డ్లనికాని చెప్పుదురు. మఱియు వారే
 వందలకొలఁది సంవత్సరములనుండి కొన్ని కుటుంబములను పిల్లపిల్లతర
 మును బాధపెట్టుదయ్యములును కలవని చెప్పుచున్నారు. ఇది యెట్లు
 పొసంగును? దీనింబట్టి విచారించుటకును, మిక్కిలి పసితనములో
 దేహము చాలించినవారు దయ్యము లగుటయే లే దని వారుకొందఱు
 వాక్రుత్తురు. ఎందుచేత కారన, వారికి జ్ఞానమును బాధింపఁ గల
 శక్తియు లేదుకావునఁ గా రందురు. వీరివాదమునుబట్టి విచారింపఁగా,
 మరణకాలమునందు ఏప్రాణి కెంత శక్తి యుండునో పోయినతరువాత
 కూడ అంతశక్తియే యుండు ననివారియభిప్రాయమైనట్లు స్పష్ట మగు
 చున్నది. ఎల్లవారును మరణమునకు ముందు రోగాదికముచే జవ

సత్యము లుడిగి క్షీణించియే చచ్చెదరు కావున వారిమతముబట్టియే దయ్యములు మనుష్యుల కసాధ్యము లగుపనులను జేయు ననుజన ప్రతీతి యెంతమాత్రమును విశ్వసింపఁ దగినదిగాఁ గానిపింపదు; కాబట్టి మనుష్యులను బాధింపఁగలశక్తి సయితము కలుగునని చెప్పరాదు. మనుష్యులదేహములును జీవులునుకూడఁ గలిసి దయ్యము లగుననుటకు బొత్తిగా వీలులేదు. ఏల యనఁగా దేహములు ఈ లోకమును పిడిచిపోవకుండుటయు, మంటిలో పూడ్చి పెట్టుటచేఁ గాని, కాల్చుటచేతఁగాని రూపు మాయుటయు, ఆబాలగోపాలము నందఱకుం దెలిసినదే. ఈహేతువునుబట్టి దయ్యములు లోకులను బాధించుచుండు ననుట సర్వాబద్ధమని యెల్లవారియుల్లంబులకును తెల్లంబు కావచ్చును. వానివలనఁ గలుగు ననుబాధలు మొదలగునవి భ్రమ వలనఁ గలిగినవికాని వేరు కావు. వానివిషయమై ముందుపత్రికల యందు కొంత వ్రాయఁబడును. ఎప్పుడును విరామము లేక దయ్యములచేత భాధింపఁబడు చుండువారికిసహితము, దయ్యములు లేవను కొన్నతరువాత ఆబాధ లన్నియు నివారణ మయినవి.

విద్య. [1875 వ సం॥ ఏప్రిల్ నెల]

కొందఱు మూఢమతులకుమాత్రము వేఱుగాఁ దోచినను, లోకములో విద్య నేర్చుకొనుటకు ఫలము తెలివి కలుగుటయేయని వివేకిలోకంబున కెల్లఁ దెల్లంబయి యుండవచ్చును. కాబట్టి చదువును గఱచుట జ్ఞానము నలవరించుకొనుట కొఱకుగాని, యందునకుఁ గాని వట్టిప్రతిష్ఠను బడయుటకొఱకుఁ గాదని మే మిచ్చట విస్తరించి చెప్పనక్కఱలేదు. అందుచే విచారించిచూడఁగాబ్రతిపురుషుఁడును

మొట్టమొదటఁ బ్రపంచవ్యాపారమునందుఁ దనకుపయోగించు సాధా
 రణజ్ఞానమును సంపాదించుకొనుటకుఁ బ్రయత్నపడి, అట్లు కావింప
 వలయును; అటుపిమ్మటఁ దనశక్తికొలఁదిని ఉద్గ్రంథములం జదివి
 ప్రతిష్ఠను సంపాదించుకొనుటకుఁ బాటుపడవయును. అట్లు గాక
 మనలోఁ బెక్కండ్రు గొప్పగ్రంథములనె మొట్టమొదట పఠించి
 యెట్టెట్టో కష్టమువడి వల్లించి తుట్టుతుదకు పండితనామమును సహి
 తము వహించి, లోకవృత్తంబున మూఢులయి యున్నారు;
 పండ్రెండేడ్లు కష్టపడి వ్యాకరణము నభ్యసించి నైయాకరణుఁ డను
 పేరు వడసి, సూత్రములనెల్ల మొదటినుండియు కడవఱకు నేకరువు
 పెట్టఁగలిగియు, పట్టుమని పదిపఁజు లొకవిషయమునుగూర్చి
 వ్రాయను, ముచ్చటింపను, శక్తులుగాక యున్నారు. అంతయేల? తా
 రితరులకు వ్రాయవలయు, జాబులనుసయితము సొంతముగా వ్రాసికో
 లేక, యింటింటికిఁ దిరిగి, దయచేసి జాబు వ్రాసిపెట్టుడని వారిని బతి
 మాలుకొని, అప్పటికినివా రొడఁబడకున్నఁ గొంత కట్నమునైనను
 సమర్పించి రహస్య లేఖలనుసహితము పరులచేతనే వ్రాయించుకొనె
 దరు; అట్లు వ్రాయించుకొనునప్పుడు సహితము వ్రాయవలయువిష
 యమును బొందికగా మాటలతో నైనఁ జెప్పనేరక తోచినట్లెల్ల
 గంపతిరుగుడుగా సంగతులనెల్ల వల్లించి, వానినన్నిటిని సందర్భముగా
 వ్రాసికొండని యాభారమునుగూడ విలేఖకునిమీఁదనే పెట్టవలసిన
 వారుగా నున్నారు; కట్టకడ కాయుత్తరము ముగింపఁబడినమీఁదట
 వారిచేవ్రాలు చేయునప్పు డాకమ్మ చెడకుండెనా లేఖకుఁ డెద్యు
 వంతుడే. వారి పేరియక్షరములు తాటియాకులంతలేసి యుండును;
 చేవ్రాలులో రెండుమూడుహంసపాదము లుండుట సిద్ధమే. “వ్రాలు”
 అనియుండక “వ్రాలు” అనిపడుట కలలోనివార్తయే. ఇట్లుచేయువా

రొక్కవ్యాకరణమును చదువుకొన్నవారుమాత్రము కాదు; తర్కము నభ్యసించినవారును, వేదాంతమును గఱచిన వారును, ముఖ్యముగా వేదాధ్యయనముం గావించినవారును, తఱచుగా నట్టివారే. గ్రంథములఁ జక్కఁగా నర్థముచేసికొను శక్తియు, నిర్దుష్టముగా నొకవిషయమును వ్రాయుసామర్థ్యమునేకదా వ్యాకరణమును చదువుకొనుట వలనఁ గలుగవలసిన ప్రయోజనములు? అవిరెండు లేకున్న దానివలన ఫల మేమి? మేమిట్లు చెప్పుటచే వ్యాకరణాదుల నేర్చినవారందఱును నట్టివారేయని మాయభిప్రాయముగాదు; వానిని జదువఁగూడ దనియును మామతముగాదు. ముఖ్యముగాఁ జదువవలసిన దనియును, జదివినదాని నంతను నుపయోగమునకుం దేవలయుననియును, ఉపయోగమునకుం దేని చదు వొకచదువుగాదనియు, మాయుద్దేశము. మఱియు నొకయంశమును గ్రహించుటకుం బెక్కుమార్గము లున్నను అందు సులభమార్గ మేదియో యదియే యవలంబింపవలయుంగాని గట్టివాఁడ ననిపించుకొందునని కష్టమార్గమునం బ్రవేశించి యాయాస పడి కాలమునంతను వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుకొనఁగూడదు. విద్యవలని ప్రయోజనము, ఎట్లయిన సంగతులను గ్రహించుటకాని, కష్టపడియే యాయంశముల నెఱుంగవలె ననుటకాదు. కాబట్టి యట్టివిషయములను దెలుపుచు స్తకములు మొదలగునవి సులభముగాబోధపడులాగున సాధ్యమైనంత తేలికగా నుండువచనమున వ్రాయబడియుండుట, యావశ్యకము. మఱియు,

శ్లో. అనంతశాస్త్రం బహువేదితవ్యం అల్పశ్చకాలో బహవశ్చవిఘ్నః
యత్సారభూతంతదుపాసితవ్యం హంసోయధాక్షీరమివాంబుమిశ్రమ్

అనియుంటంజేసి, అనంతము లగు శాస్త్రముల నన్నింటిని గ్రహించుటకు మనుష్యుని జీవితకాలమే చాలకపోవును, కనుక సర్వ

విధముల విచారించి, సారభూతము లయి, ప్రయోజనకారు లయి
యున్నవిద్యలనె సంరక్షకులు బాలురకుఁ జెప్పవలసినది. ఈచెప్పిం
చెడుగ్రంథములం దన్నిటియందుఁ గూడినంతవఱకుఁ దగినస్థలముల
యందు నీతిబోధకము లగువిషయములంగూర్చి కఱపుట మిక్కిలి
యావశ్యకము. నీతివిద్య విశేషముగాఁ గఱపఁబడకపోయినయెడల,
పేరునకుఁ బెక్కుపుస్తకములను జదివియు బాలుఁడు యుక్తాయుక్త
ముల నెఱింగి చక్కని తెరువునం బ్రవర్తింపనేరఁడు. ఒక్కప్రవర్తనము
మాత్రము మంచిదికాకపోయిన, చదివిన వేయిగ్రంథములువ్యర్థములు
గదా. గ్రంథములెన్ని చదివినను, యుక్తాయుక్తములను, కృత్యాకృత్య
ములను, యోగ్యతామోగ్యతలను, దెలిసి సన్మార్గమున మెలఁగుచున్న
మీఁదటఁగాని యెవ్వఁడును పండితుఁడని యెంచఁబడఁడు. మనలో నిం
కొకదురభ్యాసముకూడఁ గలదు. గ్రంథములవ్రాయువారు తఱచుగాఁ
దమకుఁ దెలియనిసంగతులుకూడ గ్రంథములయందుఁ బొందుపఱచి
అన్నియు దమకేతెలియునని యభినయించుచు, మూఢులను మఱిత
చెఱుచుటకుం బొత్తములతుదను వ్యాసప్రోక్తమనియు, శివునితో
విష్ణువు చెప్పె ననియునోరికివచ్చిన టెల్లఁ గల్లమాటలను వాటముగా
వ్రాసి మోసపుచ్చెదరు. అట్టివారు వ్రాయుగ్రంథములలో—చరిత్ర
ములయందు నూఱుయోజనములుపొడవు గలచేతులు గలవారును,
మూడుశంఖములయేండ్లు రాజ్యము చేయువారును, అరువదివేలబిడ్డలఁ
గనువారును, వేయిచేతులు గలవారును, భూమిని చాపనుగాఁ జూట్టిన
వారునుగాని మఱియొకరు గనరాదు; భూగోళశాస్త్రమునందు నేతి
సముద్రములును, కల్లుసముద్రములును, బంగారుపర్వతములును,
తెక్కలతో నెగిరి వచ్చుపర్వతములును, మనుష్యులతోడను పర్వత
ములతోడను సంబంధ బాంధవ్యములు గల నదులుగాని వేఱు గాన

రావు; ఇట్టివారి జ్యోతిషమునుబట్టియే భూమికిని సూర్యునకును లక్ష
యోజనముల దూరము ; చంద్రునకును భూమికిని రెండులక్షలయోజ
నములదూరము ; వీరి శారీరశాస్త్రముంబట్టి మానవుని దేహమునం
దుఁ తొంబదితొమ్మిదికోట్లనాడులు గలవు; వీరు ఒకటైన హెచ్చు
తగ్గులేకుండ సరిగా జీవరాసులసంఖ్యను సహితము తా మెన్నికయిడి
నవడువున నుడువుదురు. ఇట్టి మహాపండితుల గ్రంథములను జదివి,
వానిలోనివాక్యములే వేదవాక్యములని నమ్మి, యిదివఱ కెంద
తెందఱో చెడిపోయినవారు గలరు ; ఇప్పుడును జెడుచున్నారు. ఈశ్వ
రసంకల్పము ముం దెట్లున్నదో తెలియరాదుగదా. ఇట్టిగ్రంథముల
వ్రాయుటకన్న మిన్నకున్నఁ గొంత లోకోపకారముగా నుండును.
ఈరీతి పౌ త్తములను వ్రాసి పాపముఁ గడించుకొనుటదక్క నేతద్ద్రం
థకర్తలు వేఱులాభమును పొందినవారుగాఁ గానరాదు. అయ్యుక్తము
లైనసంగతులను పండితులు వ్రాసినను గ్రహింపఁగూడదు; యుక్తము
లైనవానిని బాలుఁడు చెప్పినను గ్రహింపవలయును కాబట్టి యొక
గ్రంథమును జూచినతోడనే దానిని జక్కఁగాఁ బరిశీలించి, దానియం
దలి వాస్తవమును లెస్సగాఁ గనుఁగొని, సత్యమైనదానినిమాత్రమే
యంగీకరింపం జనునుగాని, కీడుమేళ్యరయక, గుణదోషములను విచా
రింపక, యం దున్నవాని నెల్ల నంగీకరింపరాదు. ఏమి కాలకర్మదో
షమోగాని మనవారియం దిట్టిబుద్ధి వెదకినను గానరా కున్నది.
గ్రంథములను వ్రాయుటయందలి యావశ్యకము పామరులకుఁ దెలి
విని బుట్టించి, వారిని మంచిత్రోవకుం దెచ్చుకొఱకే కాబట్టి
గ్రంథములవ్రాయువా రెల్లను జనులక్షేమమునే వదియం దుంచి,
వానిలో వాస్తవము లైనసంగతులనుమాత్రమే వ్రాయవలయుంగాని
తోఁచిన టెల్లఁ దమకుఁ దెలియనిసంగతులనుగూడ వ్రాసి, యితరు

లను భ్రమింపజేసి వారిం దప్పత్రోవకుం దెచ్చి యాపాపమును
 గట్టుకొనరాదు. ఒకవేళ నీతిని బోధించునిమిత్త మయి వాస్తవ
 ములు కానిసంగతులు వ్రాయవలసి వచ్చినను, అవి కల్పనాకథ లని
 చదువువారికిఁ దేటపడునట్లుగా వ్రాయవలయునే కాని మఱియొకవిధ
 ముగా నెంచి వారు మోసపోవునట్లు వ్రాయఁగూడదు. అంతియకాక
 గ్రంథములు చదువువారికి సులభముగాఁ దెలియులాగునను, సందే
 హములు కలుగకుండునట్లుగాను వ్రాయఁబడవలసినది అట్లుగానిచో
 విద్యలు సమస్తమైనవారికిని సాధ్యములుగాక దుర్జేయములై యుం
 డును ; దానంబట్టి యవి క్రమక్రమముగా క్షీణించి నామమాత్రావ
 శిష్టము లగును. ఈహేతువుచేతనే పుస్తకములు సంస్కృతభాషను
 వ్రాయుటకంటె దేశభాషలలోనే వ్రాయుట చాల మేలైనపని ;
 అట్టి యుపయుక్తగ్రంథములను వచనములుగా వ్రాయుట ముఖ్య
 కార్యము. ఏలయనిన-అట్టివానిని ఛందోబద్ధములఁగా వ్రాయునెడల
 గ్రంథకర్త తనయభిప్రాయములను తేటగ వెల్లడిపఱచుటకు గణ
 యత్యాదులు ప్రతిబంధకములుగా నుండును. కాబట్టి కొన్నిచోటుల
 నాభావములు విశదములుగా నుండవు. ఇదివఱ కిట్టిగ్రంథములు
 సంస్కృతభాషలోను, పద్యకావ్యములుగాను, ఉండుటచేతనే మన
 వారిలో సామాన్యముగా శాస్త్రజ్ఞాన మలవడుటయె కడు దుర్లభ
 ముగా నున్నది. కవితాచమత్కృతులును, వర్ణనలును, కలిగి యుల్లా
 సమును బుట్టించు కొన్నిగ్రంథములుమాత్రము పద్యరూపముగా
 నుండవచ్చునుగాని, జ్ఞానాభివృద్ధికయి రచియింపఁబడు శాస్త్రాధికము
 తప్పక వచనరూపముగ నె వ్రాయఁబడవలయును. మనవారిలో వీని
 నన్నిటిని మించిన మఱియొకగొప్పలోప మున్నది. బాలురకుఁ
 జెప్పించు గ్రంథములు మొదలుగాఁ గలవానిని వానియర్థమును లేశ

ముగాని యెఱుంగనివారి చేతనె నేర్పించుచున్నారు. చెప్పవారికే తాము చెప్పెడి నేమో తెలియనప్పుడు వారియొద్దఁ జదువుకొను వారి కేమి తెలియగలదు? అట్టి చదువువలనఁ జదివించువారికిని జదువువారికినిగూడ వృథాయాసమును, వ్యర్థముగాఁ గాలయాపనమును, సంరక్షకులకు నిష్కారణముగా ధనవ్యయమును దక్కనొక్కప్రయోజనము గలుగనేరదు. మఱియు నట్టిచదువుచేత విద్యల నభ్యసింపఁదగిన మంచికాల మంతయు వ్యర్థముగాఁ బోయి, పిదప విద్యలంటక, విద్యార్థులకు ననర్థకము కలుగుచున్నది. ఇట్లు చెప్పవారు చదువులపంతుళ్ళని చెప్పఁబడుదురు. పంతు లనునది పండిత శబ్దభవముగదా! అందుచే విద్యచెప్పవారు పండితులె యయిగదా యుండవలసినది? అట్లుగాక పామరులె పండితులని పిలువఁబడుటచే నాపేరునకుఁగల గౌరవముకూడ నడచినది. దానింబట్టియే మనవారు చదువులపంతు లని పిలిపించుకొంట యగౌరవముగా నెంచి పండితులెవ్వరును నట్టిపనికిఁ జొరకయున్నారు. కావుననే మనవారిలోవిద్యలు నానాటికి క్షీణించుచున్నవి. ఇట్టిపంతుళ్ళను గుఱించియు, వారు కఱపు విద్యనుగూర్చియు, నింకొకసారి సావధానముగా ముచ్చటించుము. కాబట్టి యిప్పు డింతటితో విరమించెదము.

వై ద్యు లు. [1875 వ సం॥ మెయి నెల]

వీరు వా రనునియమము లేక మనదేశములో నెల్లవారును పెద్దవైద్యులే యగుటచేత దేశమునకు మూడుచున్నబాధల నిన్ని యన్ని యని యెన్న శక్యము గాకున్నది. “ఉదరనిమిత్తం బహుకృత వేష” మన్నట్లు కొందఱు పొట్ట గడవక, యనేక వేషములను వేసికొని

యూరూరఁదిరిగి, యెంను సభిమతార్థసిద్ధిం బడయ నేరక, అన్ని వేషములలో నిది యొక వేషముగా క్రొత్తగా సంచి నొకదానిం గుట్టించుకొని, ఎఱ్ఱనివి నల్లనివి నాలుగుఉండలు దానిలో వేసికొని, పది దివ్యోషధములపేళ్ళను గట్టిగా వల్లించి, మేమును మహావైద్యులమే యని బయలుదేలుదురు. కొంతకాలమువఱకును “శతశ్లోకేనపండిత”యను న్యాయమైన గొందఱు వైద్యులయందుఁ గన్నట్టుచున్నట్టు వినుచుంటిమి. ఇప్పటి వైద్యులకు నేలయందు “దశశ్లోకేనపండిత” యను న్యాయముంగూడఁ గానరాకున్నది. వీరు యమభటులవలె రోగుల యిండ్లకడలఁ దొంగిచూచుచు, గ్రహచారము చాలనివారు తమ్ముబిలుచుకొనిపోయి చేయిచూపిన మిన్నువంకఁజూచి, ఉన్నవియు లేనివియును నాలుగు కల్పించిచెప్పి, యీతనిచేతిలో మిక్కిలి వాతముగా నున్నది వాతరాక్షసముం బ్రయోగింపవలెనని, నాలుగురూపాయల నంటుకొని, సంచిలోని నల్లనికుప్పె నొకదానినితీసి, వేయునప్పుడు పాపభితిచేఁ దొలుతఁగొంతవడి వేయఁజేయిరాకవిరించి, కడకుంగడిదేరి “ఒకరిద్దఱిని జంపినఁగాని వైద్యుఁడుకాఁడు” అను నీతిని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొని యీతడఁబాటంతయు ననుపానము నారయుటకై నట్లు నటించి, లోని కిత్తురు. “నాచేతిమాత్ర వైకుంఠయాత్ర” అన్నట్లు లాభిషక్తిరోణిమాత్ర నోటఁబడిన వాఁడు బ్రదుకుటయే యరుదు; బ్రదికినను దైవ మిచ్చినయాయువు తిన్నగానుండి తనయదృష్టవశము చేత బ్రదుకవలెనుగాని రోగులపాలిటి యపమృత్యుదేవత లనందగు నీఘనవైద్యుల యీషధములచేత బ్రదుకరాదు. ఇట్టి వైద్యులచేతం జకిత్సలు చేయించుకొన్నవారు పెక్కండ్రు వైద్యలోపమువలనఁ గలిగిన సంకటమువలనఁ దలఁపరాని కడగండ్లంబడి, యిల్లుగుల్లయయి వారిజీవనముల కుస్సురని విలపించుచున్నారు; మొట్టమొదట నిట్టి

వైద్యులహస్తము పడుటచేతనే, పెక్కుస్థలముల గోటం దీర్పవలసిన
 రోగములు కడపట గొడ్డంటం దీర్పవలసివచ్చుచున్నవి. రాగారాగా
 వీరు ధనాకర్షణోపాయముల నాటితేటి వేయిమాయలు పన్నుదురు
 గాని వైద్యకర్మమునందు మాత్రము మాటలవల్లందక్క నెక్కువ
 ప్రావీణ్యముంగాంచరు. వీరు తమకు ధనమునందు లేశముగాని యాశ
 లేనట్లు లభినయించుచు ఔషధముల పేళ్ళుచెప్పి గవ్వచేయనిమందు
 ను గాసని సొమ్ము తీసికొని, తా మూరక పరోపకారమునకే పాటు
 పడితిమని నీతులనుజెప్పుదురు. మఱియు వీరు మొగమోటమిగల
 ముఖ్య మగుచోట్ల, గేవలము నడిగి ధనముం గైకొననేరక, తమయొ
 ద్దికుప్పెలలో నొకదానిని రహస్యముగా నొకమిత్రుని యింటనుంచి,
 చెప్పవలయు సంగతులనెల్ల ముందే వారితోజెప్పి పెట్టి, యీరోగ
 మునకల్ల త్రైలోక్యచింతామణి కావలె ననియు, అది తనయొద్ద
 లేదనియు, ఈయూరిలో నల్లవారియింట నున్నదనియు, వారు తుల
 ము పదియాలురూపాయలకుఁ దక్కువ యియ్యరనియుఁ జెప్పి యొప్పిం
 చి, పయికి నెల్ల వారుతమ్మాశ లేనివారయి యనుకొనునట్టునిపుణముగాఁ
 బ్రవర్తించి, యెట్లుట్టో ధనము గైకొనియెదరు. మఱికొందఱు తాము
 చేయఁబోవుమందుకుఁ కుంకుమపువ్వు, పచ్చకర్పూరము మొదలగు
 మిక్కిలివెలగల పదార్థములు కావలెనని తులములకొలఁది తెప్పించి
 తుదకు గచ్చాకును పుచ్చాకును నూరి తెచ్చియిచ్చి, యావస్తువుల
 నెల్ల జాటున విక్రయించి సొమ్ముచేసికొందురు. ఇక వీరిసామర్థ్యాతి
 శయంబులం జూడఁ బోతిమా—కొందఱు మందులు తెలియక జాడ్య
 పీడితులను “లంఘనం పరహాషధ” మని మీఁదుమిక్కిలిమాడ్చి
 చంపుదురు; కొందఱు ఇన్నియౌషధముల నిచ్చిన నొక్కటియైన
 గుణముచేయక పోవునాయని యెంచి, అయిదాటుమందుల నొక్కసా

రియె కలిసిపోయుదురు; మఱి కొందఱ తేదో యొక్కముక్కనుబట్టుకొని ప్రతిరోగమునకును ఒక్కయశాషధమునే ప్రయోగింతురు. వీరిని దలఁచునపు డెల్ల “దశమాతాహరీతకీ” యను నపూర్వవైద్యునిసంగతి స్మరణకు వచ్చుచున్నది. పూర్వ మొకమహానుభావుఁడు వైద్యమును గ్రహింపవలెనని బయలుదేరి, యొకపుస్తకములో “దశమాతాహరీతకీ” యనుముక్కంగొంచి, కరకకాయ పదితల్లులపెట్టుగదాయని నిశ్చయించి అంగడికిఁబోయి నాలుగుమఱుగుల కరకకాయలను గొని, చూర్ణముచేయించి బుట్టలనిండ నెక్కించుకొని, యొక్కశిష్యుని సంపాదించుకొని దేశదేశములకుంబోయి తాను బ్రబలవైద్యుఁడనని చాటుచు, ప్రతిరోగమునకు నాపొడుమునే యిచ్చుచుండెను; దానిచే రోగికి కడుపువెగఁగోసి విరేచనముల కారంభించి యల్పకాలమునే పరలోకముంజేరఁ బోవుచుండును; ఈరీతిని గొంతకాలము జరుగుచుండఁగా నొకయూరను, వేరేబ్రాహ్మణులులేకపోవుటచేత శవమును మోచుపనియును, ఈగురుశిష్యులపాలనె పడెను; అందులో శిష్యుఁడు వెనుకకొమ్ము పట్టెను. కాబట్టి నాటియశాషధప్రమాణమునుబట్టి రోగిపోయినను విరేచనములుమాత్రము పోనందున దారిపొడుగునము శిష్యుఁడు పడినశ్రమ యింతంత యని చెప్ప నలవికాదు. ఆదినమునకు బ్రదికిపోయి శిష్యుఁడును గురువును చేరువగ్రామమును జేరి, యొకరోగికి ఔషధము నీయఁబోవుచుండఁగా శిష్యుఁ డడ్డము వచ్చి, చేయిపట్టుకొని “ఈసారి నీవే వెనుకకొమ్ము పట్టెదవేని మందిమ్ము; నే నాకొమ్ము పట్టచు” అని గట్టిగాఁ జెప్పెను. ఆమాటలను రోగిబంధువులు విని యేమి యని యడిగి, నడచిన సర్వవృత్తాంతమును దెలిసికొని, యావార్తం జెప్పినందుకు శిష్యునకు గొప్పబహుమానముం గావించి, వైద్యముం జేయించుకొనక వారిని సాగనంపిరి.

మఱియు నీవైద్యులలో “అట్టైన వైతరణీగోదానము, ఇట్టైన వైద్య కట్నము” అని సంకోషించు శ్రోత్రియస్వాములును గొందఱుం దురు. మఱికొందఱు వైద్యమునందుఁ దాము పూర్ణప్రయోజకులని యందఱకుం దెలియునట్టులు అపథ్యపదార్థములను సహితము రోగుల కుఁ బెట్టించి, దానివలన వారి కొకలోపము సంభవించెనా త్రిష్ప కొనఁజేతకాక విగాఁదుమిక్కిలి తనదోషము నెదుటివారిమీఁదం దోచివైచి, సమయోచితముగా నేదేనియుం బన్నుదురు; రోగపీడితు నకు గుమ్మడికాయకూర పెట్టించి యపథ్యదోషములవలనఁ దెవులు ప్రబలినప్పుడు, తనదోషముం గప్పి పుచ్చి, వంటచేయువారిఁ బిలిచి, “గుమ్మడికాయ నెట్లువండితివి” అని యడుగుదురు; పెచ్చుతీసియే వండితిమని వారు చెప్పినపక్షమున, “అదియే దోషము; ఆవిషయము నన్నడుగనైన నడిగితిరి కారు; నిష్కారణముగా రోగికి బాధ తెచ్చిపె ట్టితిరి; పెచ్చు తీయనియెడల నెంతయైన శ్రేష్ఠముగా నుండును” అం దురు. ఒక వేళ వారు పెచ్చుతీయకయే వండితిమని చెప్పెడిపక్షమున, “ఆ! అందుచేతనే జబ్బుచేసినది; దోష మంతయు నాపెచ్చునందే యుండును” అని పెడయుక్తులనుబన్ని, తమయాధిక్యముం గానిపించు కొందురు. ఇట్లు లోకములో లేనిమాయ లన్నియుఁ బన్ని, ఒక యశానాథము పేరుచెప్పి మఱియొకదానినిచ్చి, ఇదేసమయ మని సాధ్య మైనంతవఱకును ధనము నాకర్షించి, తమదుర్వ్యవసాయమువలనఁ గొన్నిచోట్లఁ బ్రాశోపద్రవమును సహితము గలిగించి, అదివఱకుఁ దృణప్రాయముగాఁ గుదిర్చెద మని చెప్పినవారే యిప్పుడు, “వైద్య లోపము లేకుండ సామ్మనకు వెనుకముందులుచూడక, కుప్పెలను బగులఁగొట్టి పోసితిమి; వైద్యుఁడు మందువేయఁ గలఁడుగాని, ప్రాణ మును దెచ్చిపోయఁగలఁడా! ఇంతకును రోగికి ఆయువు సరిపోయినది.”

అని మిట్టవేదాంతములఁ జెప్పదురు. ఇట్లు చెప్పటవలన మనలోని
 వైద్యు లందఱు నిట్టివారే యని మాయభిప్రాయముకాదు. కొంద
 ఱందందు తెలిసినవారు కలరుగాని, తక్కినవారందఱు బహుతరము
 గా నిట్టివారే యైయున్నారు. ఇట్టివారిచే వైద్యము చేయుచుకొనుట
 వల్ల మనధనమును విశేషముగాఁ జెల్లుచున్నది; రోగములు తిన్నగా
 బాగుపడుటలేదు; కొన్నిసమయములందు రోగాభివృద్ధియు నగుచు
 న్నది. కాఁబట్టి మనవాఱందఱునుజేరి, కొంతధనవ్యయమున కొప్పు
 కొని, ధాతునిదానము, శారీరశాస్త్రము, గుణపాఠము మొదలగు
 వానినిబోధించు గ్రంథములను దేశభాషలయందు వ్రాయించి, వానిం
 జదివి పరీక్షం దేసినవారుకాని వైద్యముం జేయఁగూడదని కట్లుదిట్ట
 ములను బుట్టించుకొని, అట్టివారిచేత నెకాని యితరులచేత వైద్యముం
 జేయుచుకొనకున్న, గొంతకాలములోపల నె మన వారిలోఁ గొంద
 టైన హెచ్చరికగలగి, ఆయుర్వేదమునందుఁ గృషిచేసి, మంచివైద్యు
 లగుదురు. అట్టివారు తమకుమాత్రమెకాక లోకమునకంతకు నుప
 కారము చేసినవారగుదురు. బొత్తిగా ననుభవజ్ఞానము లేనికేవల
 శాస్త్రవైద్య మంతగా శ్రేష్ఠమైనది కాదు గాని, శాస్త్రజ్ఞానశూన్య
 మైన వట్టియనుభవముమాత్ర మెందుకును గొఱగాదు; ఈరెండును
 నొక్కరియం దుండెనా బంగారమునకు వెలిగారము తోడగునట్లుం
 డును. కాఁబట్టి యెట్టులైన వైద్యగ్రంథములు మనలో నెల్లెడ నల్లు
 కొనుటకుఁ దగుప్రయత్నముల నెల్లవారునుం జేయుదురని నమ్ము
 చున్నాము.

వే శ్య లు. [1875 వ సం॥ జూన్ నెల]

ప్రపంచమునందలి యేదేశమునందును, ఏనాడును, వ్యభి
చారమున కయి యేర్పడి, ప్రత్యేకముగా నొకజాతినాతు లున్నట్టు
కనుపట్టదు. ఏమికాలకర్మదోషమోగాని, మనహిందూదేశమునందు
మాత్రము, పూర్వకాలమునుండియు నట్టిపాడుపనికిఁగా నొకజాతి
యేర్పడియుండి, యనాదిసిద్ధముగా నేటివఱకును, తెంపులేక వచ్చు
చున్నది. ఐనను బూర్వకాలమునందు మాత్ర మిప్పటివలె జను
తెల్లరుఁ బెల్లురేఁగి, లజ్జను త్యజించి, పరు లేమనుకొందురో యను
భయములేక, మూటికిన్ముడివైచి, విచ్చలవిడి నిరిగినవారుకారు. ఆ
కాలమునందు వేశ్యలతోఁగాని, మఱియెవ్వరితోఁగాని వ్యభిచరించి
తిరుగుట దూష్యముగా నెంచఁబడుచుండెను; లోకాపవాదమునకు
వెఱవక చెడి తిరిగినవారు, ఆకాలములో నీచులుగా నెన్నఁబడి, యవ
మానమునకుఁ బాత్రులుగాఁ జేయఁబడి పదుగురిలోఁ దలనెత్తుకొని
సంచరింప వల్ల కాకుండఁ జేయఁబడు చుండిరి. కావుననే యాసమయ
మున, వ్యభిచరించుటయన్నఁ దలవంపులుగా నుండెను; నలుగురిలోఁ
బెద్దమనుష్యుడ నని మెలఁగువాఁ డెవఁడును నట్టిపనికిఁ జొరకయుం
డెను; తప్పిదారి యొకానొకప్పుడు ప్రమాదవశమునఁ బ్రవేశించినను,
వెంటనే తెలివి తెచ్చుకొని యాపనినుండి మరలుచుండెను; అన్నిటికిం
డెగించినవాఁ డెవ్వఁడోయొకఁడు వదలలేకున్నను, ఆపనిని రెండవవా
రెఱుఁగకుండ మహారహస్యముగ జఱుపుకొనుచుండెను. తొంటికాల
మున మనస్వదేశ్యప్రభువులు జారులకుం దమయోగంబులఁ గొలుపు
లీయకుండిరి; అట్టివారు రాజకీయనియోగములకుం బనికిరా రనుశాస
నములును గలిగియున్నవి. వీనినన్నిటింబట్టి లెస్సగా నాలోచింపఁగా,

మున్ను వేశ్యాంగనాసంగతి యుండియు లేనట్టే నామమాత్రావ
 శిష్టముగానున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. అట్లయినచోఁ దొల్లింటికాల
 మునఁ బణ్యాంగన లెట్లు జీవనము చేయుచుండి రని కొందఱు బుద్ధి
 మంతులు శంకింతు రేమో—చెప్పెదము వినుండు. తొల్లింటి మన
 బల్లిదులు గణికామణులను బ్రత్యేకజాతిగా నేర్పఱచుటయందలియుద్దే
 శము, వారు సంగీతవిద్యం గఱచి దానివలన జీవింపవలెనని కాని,
 ప్రత్యేకముగా వ్యభిచారమువలననే జీవింపవలెననికాదు; జారత్వము
 తప్పక నింద్యమనియే వారియుద్దేశము. అందుచేతనే వేశ్యలకుం
 బెక్కుచోటుల దివ్యస్థలములయందు మాన్యములేర్పడియున్నవి;
 ఆదేవాలయములయందు వారు ప్రతిదినమును నాట్యాదికముం గావిం
 చుచు, ఆవచ్చుబడి ననుభవింప వలసినవారుగా నున్నారు. మఱి
 కొన్నిచోట్ల నుత్సవసమయములయందు నాట్యము సలుపుట
 కయి భూము లీయఁబడి యున్నవి; మఱియు వివాహదులను మేళ
 ములు కుదిరి రొక్కముం గడించుకొందురు. జారవృత్తియే హేయ
 మనియు దూష్య మనియునే మనపెద్దలయభిప్రాయ మయ్యెనేని,
 వేశ్యావృత్తి నెందున కంగీకరించి యుందురని కొందఱు అనవచ్చును.
 సంగీతవిద్యయే సర్వజనరంజక మయినదికదా; అందులో కంఠము
 కూడ మంచిదయి యున్నప్పుడు దానిసారస్యము చెప్పనలసినదే
 లేదు; సామాన్యముగాఁ బురుషకంఠమునందుకంటె స్త్రీకంఠము
 నందు మార్దవమును మాధుర్యమును నెక్కుడుగా నుండు ననుట
 యాబాలవృద్ధము నందఱకు ననుభవసిద్ధమే; దానికిందోడు లయను
 దెలుపు పాదాభినయమును, అర్థముం బ్రకటించు హస్తాభినయమును,
 భావాదులను బోధించు నేత్రాభినయమును, కూడఁ గలిగినచో నా
 సంగీతమును విన్నవానికి వేఱుగ స్వర్గసౌఖ్య మక్కఱ యుండదు.

కాబట్టి సంగీత మన్నది భరతశాస్త్రప్రవీణలయి, గాత్రమార్దవము గలలలనలు పాడినప్పుడే వినవలసినది. వివాహోత్సవాదులు బంధు మిత్రసమావేశసమయము లయి యుల్లాసజనకంబు లగుటచేతను, అట్లు వచ్చిననుజనసందోహములమానసముల నానందవారిధి నోల లాడింప సంగీతమును మించినసాధనంబు లేకపోవుటచేతను, ఆసంగీతము కర్ణామృతముగాఁ జేడియలు పాడినప్పుడే మిగుల శ్రోతపేయముగా నుండుటచేతను, కులకాంతలు సభలలో నిలిచి పాడుట పాడి గాకపోవుటచేతను, ఒక వేళ పాడియైనను వివాహితలు భర్తృపరాధీనలయి యుండవలసినవారుగానఁ బతుల యనుమతిలేక వలసినస్థలముల కేగ స్వతంత్రత గలవారు కాకపోవుటంజేసి యెల్లయెడల నాకాంతా మతల్లికల యాటలుం బాటలు నొడవుట యశక్య మగుటచేతను అన్నివిధముల సర్వస్వతంత్ర లయినకాంత లుండుటయే యావశ్యకమని యెంచి యట్లు గావింపఁబడి యుండవచ్చును. ఆజాతివారియందు సహితము నందఱును సానులే కావలసిన దని నియమము లేదు; ఇష్ట మున్నవారు పరిణీత లయి సంసారులుం గావచ్చును. అట్టివార నారులయందు వ్యభిచారమే దూష్యమని విధించినపక్షమున, మదన వేదన దురతిక్రమం బగుటం దలపోసి యెవ్వరు నందునకుం జొర రని యెంచి, వారనారులకు వ్యభిచారదోషము లేకుండ ననుగ్రహించి మఱింత యుత్సాహము పుట్టునట్టు స్త్రీపరంపరయందే వంశక్రమమున దాయము వచ్చుననియు, తల్లిసొత్తునకుం గొడుకు లున్నను గూఁతులే కర్తలగుదురనియు, అందులో వివాహితలకంటె ముందుగా సాను లయినవారికే యాసొత్తు వచ్చు ననియు, మనపూర్వులు కట్టుదిట్టములం బుట్టించిరి; అట్లుగావించినను బరాంగనాసాంగత్య మెల్ల వారికిని గర్హ్యమనియు, అట్టిసాంగత్యముం జేసినవారు సమ్మానా

ర్హులు కా రనియు, నిర్ణయించి, వారి నగౌరవముతోఁ జూచుచుండిరి. అందుచే నాకాలమున పడుపుచేడియలతోడఁగూడ నేకాసనంబునఁ గాని; ఏకయానమునఁగాని నిశ్శృంకముగా నెవ్వరు నుండకుండిరి. అప్పుడు వెలయాండ్రును పెద్దలబొడఁ గన్న, భయభక్తులతో లేచి దండమును సమర్పించి, కులోచిత మగుమర్యాదలను మేరమీఱక సంచరించు చుండిరి. వేశ్యాంగనాసంభోగము మనపెద్ద లనేకులచేత ననేకవిధముల నిందింపఁబడి యున్నది. వానింగాంచిన, మానవజన్మ మెత్తినవాఁ డెవ్వఁడును, రోసి యాసారసాక్షులతోడిపొత్తు నేవ గింపకపోడు. వానిలో నొకటిరెంటి నిందు క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

శ్లో. ఏతాహసంతిచ దుదంతిచ విత్తహేతో
ర్విశ్వాసయంతి పురుషం నతువిశ్వసంతి
తస్మాన్న రేణ కులశీలసమన్వితేన
వేశ్యాశ్చశానసుమనా ఇవవర్జనీయా.

శ్లో. జాత్యంథాయచ దుర్ముఖాయచ జరాజీర్ణాఖిలాంగాయచ
గ్రామీణాయచ దుష్కులాయచ గళత్కుష్టాభిభూతాయచ
యచ్ఛస్త్రీషు మనోహరం నిజనపు ర్లక్ష్మీలనశ్రద్ధయా
పణ్యస్త్రీషు వివేకకల్పలతికాశ స్త్రీషు రజ్యేతకః.

చ. విడువం పుట్టుగ్రుడ్డునకు వృద్ధశరీరికిఁ గుష్ఠరోగికి
నైడునకు జాతిహీనునకుఁ జారునిజాంగము లొక్కరూకకై
కడువడి నిచ్చువారి గుణకల్పలత ల్విదళించుకత్తులం.
బడుపుపడంతులం దనదుభావముఁ జేర్చునె యెవ్వఁడేనియున్.

శ్లో. కశ్చుమ్బతి కులపురుషో వేశ్యాధరపల్లవం మనోజ్ఞమపి
చార భట చోర చేటక విట నట నిష్ఠీవన శరావమ్.

క. జార భట చోర చేటక

చార నటప్రభృతి నీచజననిష్ఠివా

ధారశరావము వార

స్త్రీ రమ్యాధరము సంస్పృశింతురె కులజుల్.

చ. పడిగము తమ్ములం బుమియుపల్లవకోటికి నోరు, వేణి యం
గడిసవరంబు, సంతసారకాయ లురోజము, లచ్చరచ్చసా
వడి యెద, యూరువుల్ గమిడివాతియనంటులు, మోవి జిడ్డిగి
జిడ్డి, వెలయాలిజీవనము జీవనమే తలపోసి చూడఁగన్.

ఈకడపద్యమునం దుపమానము లన్నియు మిక్కిలి చక్కఁగా
నెక్కిలుపఁబడి యున్నవి. పయిశ్లోకమునందుఁ జెప్పఁబడినప్రకారము,
చార, చోర, చేటక, విట, నట, భట, ప్రభృతి నీచపల్లవులెల్లను
తమ్మఁ బెట్టుచుందురుగాన వేశ్యలనోరు పడిగ (గ్రామ్యభాషయందు
పీకుదాను) మనియే చెప్పనొప్పును ; అమ్ముట కంగడియందుఁ గట్టిన
సవరంబునట్టుల వేశ్యలకొప్పును బ్రతిపురుషుఁడును చేతంబట్టి నిమురు
చుండుంగాన నీయుపమయు మిక్కిలి చక్కఁగా ననువు పఱుపఁబడినది;
చూచినవాఁడెల్ల సంతలోఁ బెట్టినసారకాయల గిల్లి చూచుచుండుం
గాన బహుజననఖిక్షతంబులకు లోనగు వేశ్యలకుచముల కీయుపమా
నము నిరుపమాన మైన దనవచ్చును ; వీరు వారనునియము లేక
యెల్లవారును మీఁదం జేయు వైచికోని కూరుచుందురుగాన వెల
వెలఁదుకలవక్షస్థలము అచ్చముగా రచ్చసావడియె ; కన్నకన్నవా
రెల్లం జేతులఁబట్టి చూతురు కాఁబట్టి యాటవెలఁదులతోడలకు వీధి
ముంగలి యరఁటికంబములతోడి పోలిక మేలుగఁ దోచు చున్నది.
ఎంగిలి యని చూడక యందఱును నొక్కదానినే నోరం గఱచుకొని
సానముం జేయుటంబట్టి రోవెలందుకల మోవికిని, జిడ్డిగజ్జలికిని (=కల్లు

తావుతాటానుపాయ) సామ్యంబు నిరాక్షేపముగా నున్నది. ఇట్టి వేశ్యలతోడిసాంగత్యమునకంటె గర్హణీయమైనపని మానవంతునకు వేతొక్కటి లేదు. దానివలన యశోహానియు, ధనహానియు, మాన హానియు, పరలోకహానియు, గలుగును; వీరల బట్టి యొకానొకప్పుడు ప్రాణములవంటి మిత్రులతోడసహితము విరోధము సంభవించును ; గారవ మనుపేరుండదు; పరలోకసౌఖ్యముమాట యటుండనిండు; ఇహలోకసౌఖ్యమును దూర మగును. “అరగడియభోగము, ఆఱు నెలలు రోగము” అన్నట్లు లిట్టితచ్ఛసౌఖ్యమునకుం జొచ్చి, సంకటము లం దగిలించుకొని, ప్రబుద్ధులు పలువురు కలకాలముం గుందు చుందురు; మానంబులకుఁదోడు ప్రాణములనుసహితము గోలుపోయిన వారుఁ గలరు. ఇట్టిహాపరదూర మైనయీ శక్త్యమును సత్కృత్య మును గా భావించుకొని, మహానుభావు లనేకులు తమకు వేశ్యల తోడిద లోకం బని, మిన్నను మనున్న గానక, త్రుళ్లుచుందురు. ఇట్లు విశ్వము మఱచి, తమమీఁద నె ప్రాణములం బెట్టుకొని, యుండు నుపనాథులపయిని భోగభామినుల కేమైననిక్కంపుమోహ ముండునా యని విచారింప నదియును గానరాదు. వెలవెలఁదుకలకుం బలుకులనె యన్యతంబు లొలుకుంగాని హృదయములు కఠినశీలలకు న్నమంబులై యుండును, ఆ ! యే మని వర్ణింపును నావార నాదుల నేరుపరితనంబు ! దినమున కొకలక్ష యుపపతులం గలసియు, నెల్ల వారలకుం దమపయి నె పెల్లుగ వలపు గల దని తోచునట్లుగ నచ్చికబుచ్చికములను, కల్లవల పులను, వెల్లడించి నటియింతురు. అది యేమో తమమీఁది యవ్యాజ ప్రేమయే యనుకొని, వారివలలం జిక్కుకొని భ్రమగొని వెడలనేరక, విటకాండ్రు భర్తృహరి చెప్పినట్లు వేశ్యాపంచశ రాగ్నిందమయావన ములను ధనములను వేల్పురు.—

శ్లో. వేశ్యాసౌమదనజ్వాలా రూపేందనవివర్ధితా
కామిభిర్యత్రహణాయ నై యశావనాని ధనానిచ.

క. రూపేందనవివర్ధిత వే

శ్యాపంచశరాగ్నికీలలం దంగజపూ

జాపరతంత్రులు వేల్తురు

దాపుగఁ దమజవ్వనములు ధనములుఁ గడఁకన్.

ధనము గలిగినయన్నాళ్లు నాగణికామతల్లులును బల్లపులపయి
నుల్లముల మల్లడిగొను ప్రేమాతిశయమున వారికె చిక్కి చొక్కినట్లు
లభినయించుచు, మెల్లమెల్లఁగా విత్తంబునెల్ల లాగి, యావెనుకం
జల్లఁగాఁ దమతల్లులచే నిల్లు వెడలఁ గొట్టెంతరు.—

సీ. కమ్మవాతెరపానకమ్ములు చవిచూపి

నిద్దంపుఁ జెక్కులు ముద్దొసంగి

కులుకుసిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బ లంటఁగ నిచ్చి

దట్టంపుఁ గొంగిలింతలఁ బెనంచి

తమిరేచి నీవిబంధములు విప్పఁగ నిచ్చి

జఘనసంస్పర్శనోత్సవ మొనర్చి

బహువిధరతికళామహిమలఁ జొక్కించి

జిలబిలిసౌలపుఁబల్కులఁ గరంచి

మెల్ల మెల్ల నెచేతినా మెల్ల లాగి

తెల్లవాతినఁ దమదెస వెల్లిబెల్లి

తల్లులను దార్చి గణికామతల్లు లిండ్ల

వెళ్ళఁగొట్టించి రత్తఱిఁ బల్లపులను.—

అను పండితోక్తి యెన్నఁచును వ్యర్థముకాదుగదా. అట్లా
పల్లవపాములు తమ తల్లుల నప్పగించిన, నమ్ముదలంజెలు, తమకూతు

లకుం గోకలు తెచ్చిపెట్టవైతివని, సామియవైతివని, పీడించుచు,
 నెంత తెచ్చిపెట్టిన నిదిలేదని యదిలేదని గొణుగుచు “విటులపాలిటి
 యమదూత వేశ్యమాత” యన్నట్టు విటులం జంపుచుందురు. ఆహా!
 కర్తవ్యాంశమును విడిచిపెట్టి యింతతడవు నేమేమో వ్రాయుచుం
 టిమి. ఇక నిప్పటిసంగతి నివచారితము. ఈకాలంబుననో జారినో
 సంభోగమే సత్కృత్య మని కొనియాడఁ బడుచున్నది; కట్టుకొన్న
 యాలిని దుఃఖ పెట్టిపరాంగనలం గవియువారు గర్హణీయులుగా నెన్నఁ
 బడకున్నారు; మఱి లంజెలులేనివారు పెద్దమనుష్యులే కా రని గణిం
 పఁబడుచున్నారు; మీఁదుమిక్కిలి యేకభార్యావ్రతస్థులు పురుషులే
 కా రనియు, నపుంసకు లన్నియుఁ బరిహసింపఁ బడుచున్నారు. ఎల్లరచే
 గొప్ప వా రని గౌరవింపఁబడుచున్న ధనికు లయినయధికారస్థులే
 వేశ్యల కింటిబంటు లయి, వారికి వశవర్తు లయి యాభోగముచానల
 నాశ్రయించి తిరిగిన వారినే గౌరవించు చుండుటచేత, నాధనికుల
 యనుగ్రహము నపేక్షించి వారివలన బాగుపడఁదలఁచి యాశ్రయిం
 చుచున్నవా రందఱును, ఆ చెడుగుపడఁతుకల యడుగులకు మడుగు
 లొత్తవలసినవారుగానున్నారు. అందుచే నావారసుందరులు గండు
 మిగిలి, క్రిందును మీఁదునుఁ గానకఁ కాలిమీఁదఁ గాలు వైచుకొని
 కూరుచుండి, అగ్రజన్ములును, పెద్దమనుష్యులును వచ్చినను లేవక,
 దండముంబెట్టక యున్నారు. తమ కట్టిమహదాశ్రయంబులు దొర
 కుటవలన నామత్తకాశినులు గ్రుడ్లుమీఁదికి వచ్చి వీధియరుగునమీఁదం
 గుదురుగఁ గూర్చుండి, యాసరస నరుగువారి నైనఁ గానక, వెకవెక
 లాడుచు, కేరుచు, కాళ్ళులు చాచుకొని యస్మహానుభావుల సమ్ముఖ
 మున నిర్భయంబుగ నుందురు. ఇదియంతయు వారలం బట్టినమహా
 భూతముల దోషమువల్ల నయినదికాని, వారి సొంతదోషమువల్ల

నయినదికాదు. ఇట్టిచెట్టలెల్లపట్టులం గొంతవఱ కుండినను, “ఇంటింట
నొకపొయ్యి, మాయింట మఱియొకపొయ్యి” యన్నట్టు లీరాజమ
హేంద్రవరమున మిక్కుటముగ నెలకొనియున్నవి. వ్రాయఁబూను
కొన్న నెంతయైన నీవిషయ మయి వ్రాయవలసినదేకాని, యీసారి
కింతయే చాలునని తలంచి ముగించుచున్నాము.

ఐకమత్యము. [1875 వ సం॥ జూలై నెల.]

ఈపత్రికాధిపతిచే రాజమహేంద్రవరములో నుండు దేశపాఠ
శాలాసమాజము (Provincial School Club) వారు ఆగష్టు 15 తేది
భానువారమునాఁడు సభ చేరినప్పు డీయఁబడిన యుపన్యాసము:-

మిత్రులారా! పలుపరీక్షలం గృతార్థ లయి, పలువిషయము
లం దెలిసియున్న మీయందఱముందఱ నిట్లొకవిషయము నుపన్యసింప
బూనిన నాసాహసమునకు మన్నింపవలయును. నేఁ డీసభలో నైక
మత్యముంగూర్చి కొంత చెప్పబోవుచున్నాను. కాఁబట్టి మీరందఱు
నాయందు దయచేసి సావధానులరై యాలకింతురని నమ్ముచు
న్నాను. ఇట్లు చేయఁబోవుటయందు మీయందఱకంటె నెక్కుడు
తెలిసినవాఁడ ననియు, ఉపదేశకర్తననియు నాయభిప్రాయము
కాదుచుండి—తెలిసినవారికి జ్ఞాపకము చేయుటయును, ఎవరైనం
దెలియనివా రున్నయెడలవారికి బోధించుటయును నాముఖ్యోద్దేశము.

ఒకవిషయమునందుఁ బెక్కండ్రుజను లేకాభిప్రాయముం
గలిగియుండుట యైకమత్య మనంబడును. సర్వకార్యసిద్ధులకు నీట్టి
యైకమత్యమే ప్రధానసాధనము. కొంతవఱకైన నైకమత్యములేక
ప్రపంచములోని యేకార్యమును నడువనేరదు. మనము నివసించు

గృహాదులును పలువుర సాహాయ్యము లేక యొక్కనిచేత నిర్మింపఁ
బడనేరవు. ఇంతకంటె గొప్పకార్యములకు నింతకంటె నెక్కువమఁది
సాహాయ్యము కావలసియుండును. ఐకమత్యమున కసాధ్యమెద్దియును
లేదు. సర్వశ్రేయములకు నదియే నిదానము. అధికప్రమాదముఁ
గొనియు కొక్కనికి సాధ్యముకానిపని, పలువురై కమత్యముం గలిగి
పాటుపడుదురేని సులభసాధ్య మగును. ఇందునకు నిదర్శనము
చూడుడు. యావచ్చక్తియు నుపయోగించినరు నొక్క బలాధ్యుఁ
డుసహిత మీమవలేని రథమును బలహీను లగుబాలురుసహితము
పలువురుచేరి యవలీల న్లాగుచున్నారు. ఇట్టియైకమత్యమే నిక్కపు
నాగరికతకుం గుఱుతు. జగత్తున నేదేశమువా రెప్పుడు వృద్ధిలోనికి
వచ్చినను అదియంతయు నైకమత్యముచేతనే. మనదేశము పూర్వ
కాలమున నన్యదేశీయులయధీన మగుటయు మనలోఁ గల యైకమ
త్యాభావముచేతనే. మనలోపలనె పూర్ణమైనయైకమత్యమే కలిగి
యుండేనేని, యెట్టివాడును మనదేశమువంకనైనం దేటిచూడ
నోపక పోవుదురుగదా. హిందువులలో నైకమత్యము లేమియే
యీదేశమును నన్యదేశప్రభువుల పాలనమునకు లోబఱచి, మన
లను వారికి దాసులనుగాఁజేసి, కొలువుచేయించుచు ననేక దుర్దశలం
గుదువుచున్నది. వెనుక మనదేశమునకుఁ దురుష్కులు ప్రభువులై
యున్నప్పుడు మనపెద్దలం బఱచినపాటులు తలంచుకొన్న నిప్పుడును
మనసు నొచ్చుచున్నది. ఇప్పుడు మనభాగ్యవశమున వ్యాయైకదృష్టి
గలహూఁసలప్రభుత్వ మబ్బినది గనుక అట్టికష్టము లేవియు లేక
కొంతవఱకుఁ దలయెత్తుకొని సుఖించుచున్నాము. ఐకమత్యము
లేనిచో సంఖ్యకు జను లెంద యుండియు లాతివారి కశ్రమసాధ్యు
లగుదురు. —ప్రత్యేకముగా నొక్కొక్కకట్టెచొప్పున నెన్నిటినిన

విలుచుట కొక్కనికి శక్యమగును. వానిలోఁ గొన్నిటి నె మోపుగాఁ గట్టినచో దానినివిలుచుట పలువుఁకును శక్యముకాదు. మనచరిత్రములును నీవిషయమయి పలుదృష్టాంతములం జూపుచున్నవి. సురాజాదాలా యేఁబదివేల సైనికులఁ గలిగియు నోడిపాటుటయు, మూడువేలమందితో నంతసైన్యమును కైపు జయించుటయు, నెందుచే సంభవించెనో యందఱకుం దెలిసి యుండవచ్చునుగదా. ఇట్టిదృష్టాంతములు చరిత్రములనిండ నసంఖ్యములుగా నున్నవి. బహుచరిత్రములం జదివినమీకడ వాని నన్నిటి నెన్నుట యనావశ్యకముగాన మానుచున్నాఁడను. మృగకీటకాదులుసహితము కొన్ని యైకమత్యముగలిగి గొప్పకార్యములను సాధించి లాభమును బొందుచున్నవి. అడవులలో గుఱ్ఱములు, ఎనుములు మొదలగు మృగములు, మందలుగా నివసించుచు, సింహములకును లోనుగాక నిలిచి గెలుచుచున్నవి. చీమలు గుమిగూడి బలవంత మగుసర్పము నింతలో నంతము నొందించుచున్నవి. ఇట్టి యల్పమృగాదులే సాధనము లేనియులేకయె, యైకమత్యముచే నిట్టిలాభములను బొందుచుండఁగా వానికన్న వేయిమడుంగు లెక్కువజ్ఞానము గలిగి, సర్వసాధనములు గలవారయి, జంతుకోటిలో ప్రధాను లయినమానవులుమాత్రమేల యైకమత్యముగలిగి పాలుపడి, తమ్మును తమదేశమ్మును వృద్ధి చేసికొని, యైకమత్యమువలనం గలుగు పలులాభములనుబొంది సౌఖ్యపడరాదు? నీచములగు కాకాది తిర్యక్కులే యైకమత్యముం గలిగి యుండ, వానికంటె శ్రేష్ఠుల మనుకొనుచున్న మనుష్యు లైకమత్యములేక యుండుటకంటె లోప మేదియు లేదు. జంతువులమాట యటుండనిండు. ప్రాణము లేనిజడపదార్థములయందును గూటమిచే బాటవము గన్నట్లుచున్నది. ఒక్క గడ్డిపోచ యొంటిగా

నున్నప్పుడు ముట్టుకొన్నం దెగిపోవునది యై యేమియుం జేయలేకు
న్నది; అదియే పెక్కింటితోడంగూడి వెంటిగా నేర్పడి మదపుటే
నుఁగునైన న్బంధించి, కదలనీక నిలుపు చున్నది. ఒక్కనూలి
పోగు చిన్నకట్టనైన నీడువఁ జాలదు; అదియే పెక్కింటితోఁ
జేరి పగ్గమయి, తేరులనయిన లాగ ననుకూలించుచున్నది. సర్వ
దయామయుండగు నీశ్వరుం డన్నిటియందును నైకమత్యమువలనం
గలుగుఫలము లిట్టివని కనబడునట్లు చేసియున్నాఁడు. కాఁబట్టి
యెట్టి యైకమత్యమును సత్కార్యములయందె యుపయోగించిన,
వాణిజ్యాదులచేఁ దాము బాగుపడుటయేకాక శీఘ్రకాలముననె దేశ
మునుగూడ మంచిదశకుం దేవచ్చును; ఏకాలమునందును ప్రతిదేశ
మును వాణిజ్యాదులవలననే సర్వోన్నతపదముల బొంది యున్నట్లు
వినుచున్నాముగాని సేవకవృత్తిచే నెప్పుడుగాని యెవరును దమదేశ
మును మంచిస్థితికిఁ దెచ్చుకొన్నట్లు విని యుండలేదు. పూర్వము
జినోవా, వినీసుదేశములు మహోన్నతపదవిం జెందుట వాణిజ్యము
వల్లనే; ఇప్పుడు మనదేశమును బాలించుచుఁ బ్రబంధములో నెల్ల
వారికంటెను మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిగాంచి మించుచున్న యీయింగ్లీషువా
రిట్టియాన్నత్యముం గనుటయు వర్తకమువల్ల నె. సేవకవృత్తి యధమ
వృత్తియని మనశాస్త్రములును బహువిధముల సుద్ధోషించుచున్నవి.
ఏమికాలదోషమో యెఱుంగను. ఇప్పటి మనలోని చదువుకొన్నవా
రందఱును మఱియొకవృత్తికింజొరక హేయ మైనయీయధమవృత్తినే
యవలంబించు చున్నారు. సేవకవృత్తియే తమకు శరణ మని నమ్ము
కొని యుండుటవలనఁ గ్రమక్రమమున నాయువ్యోగకారవమును
జప్పుబడు చున్నది. చదువుకొన్నవారును జవుక యవుచున్నారు.
ఈప్రాంతములయందు నెల కాఱురూపాయ లిచ్చినను, వంటబ్రాహ్మ

వాడు దొరక కున్నాడు ; దొరకినను, ఏమన్న లేచిపోవునో యని
 యజమానుడు వానియడుగులకు మడుగు లొత్తుచు ననుసరించి
 కాలము గడుపుకొనవలసినవాడు గా నున్నాడు. ఆజీత మిచ్చినచో
 నిద్దఱు మంచి తెలివి గలయుద్యోగస్థులు దొరకుదురు. అధికారి వారిని
 దినమున కేబది కానిమాటల నాడినను వానికెల్లను దలయొగ్గి
 మాటుమాటాడిన నారవంతపనియుఁగూడ నెక్కడ నూడునో యని,
 రేయింబవలును విరామము లేక నాలుగెద్దులభారమును మోపినను
 జేయుచున్నారు. ఇక వంటబ్రాహ్మణుఁ డన్ననో తనపని నాలుగుగడి
 యలు నయినతరువాత నీవలికా లావలికిం గదలుపడు ఇట్టియనర్థ
 మంతయు మనలోఁ జదువు నేర్చినవారి తరవృత్తులకుం బోక యందఱు
 రాజకీయోద్యోగములకే యాసపడి కాచి యుండుటచేతఁ బుట్టిన
 దేకాని వేఱుకారణముచేతఁ బొసంగినది కాదు. కాబట్టియే
 మనదొరతనమువారును దమకార్యస్థానంబులయందలి చిన్నయుద్యో
 గస్థులజీతములఁ బెంపుఁ జెందింప కున్నారు; వా రిచ్చుస్వల్పజీవితము
 పెక్కండ్ర కన్నమునకే చాలక యున్నది; అప్పు చేసికొని యన్నము
 తిని యట్టివారిలోఁ గొందఱు వెట్టికిం బని చేయుచున్నారు; మఱి
 కొందఱు గుట్టునకుఁ దిండి లేకున్నను బయికిం బొట్టులు సవరించి యభి
 మానముచేఁ గొలుపు సేయుచున్నారు ; పరికించి చూడఁగా వీరి
 భాగ్యము కొంత మంచిదే యయినట్టు కానఁబడుచున్నది. వీరికంఠెను
 నదృష్టహీను లగువారు మఱికొందఱు గలరు. వారు తల్లిదండ్రులచే
 నిల్లువాకిలి తాఁకట్టు పెట్టించి, సొమ్ము వ్యయ మైపోయి, అయిదా
 తేడులు చదివి, తుదకుఁ బ్రవేశపరీక్షయందుఁగాని సాధారణపరీక్ష
 యందుఁగాని తేఱి, కార్యస్థానముల నాశ్రయించుకొని యుండి, ముం
 దెప్పుడో పని దొరుకు ననునాసచేత, ఏండ్లకొలదిని జీతబత్తెములు

లేక వెట్టిపనిని జేయుచు, గొప్పవా రనక కొంచెపువా రనక కొలు
 వుడుకాండ్ర నెల్లర ననుసరించువారు. విద్య యభ్యసించుటయు మన
 దేశమున కొక్కచెఱుపుగానె చూపట్టుచున్నది. చదువుకొనుట తెలివి
 సంపాదించుకొనుటకొఱకుఁగాని శ్వవృత్తికే పనికి వచ్చునట్లు తమ్ము
 జేసికొనుటకొఱకుఁ గాదు లోకములోనిసర్వవ్యాపారములకుఁ దెలివి
 యావశ్యకము. తెలివి గలవాఁ డేవృత్తియందుఁ బ్రవేశించినను
 రాణించును. అందుచే వానిగౌరవమునకుఁ గొఱత రాదు సరికదా
 ఘనతకూడ వచ్చును. ఇంగ్లాండు మొదలగుదేశములయందు వర్తకు
 లకుఁ గలగౌరవము రాజకీయసేవకులకు లే దని విందును. కాబట్టి
 మనవా రందఱును భారతాల వ్యవహారముల నుద్యోగములనే
 యాధారపఱచికొని వానికొఱకే కాచికొని యుండక దేశాభివృద్ధికిని,
 దయాక్షేమలాభములకును సాధనభూతములుగా నుండువాణిజ్యాదుల
 యందును ప్రవేశించి, సమస్త శ్రేయములం బొందుదు రని యెంత
 యుం బ్రార్థించుచున్నాను. ఇట్లన్నచోఁ గొందఱుఁ వాణిజ్యాదులు
 విశేషద్రవ్యైకసాధ్యములే యందఱకు ధన మెక్కడనుండి వచ్చునని
 యాక్షేపముం బలుకుదురు. నిక్కముగా నవి ద్రవ్యసాధ్యములేయైనను;
 ఒక్కఁడు చేయఁబూనుకొన్న సాధ్యములు కాకపోవచ్చునుగాని సంఘీ
 భవించిచేయనారంభించిన నెంతటి దుష్కరకార్యమైనఁగరము సుక
 రముగానె సాధ్య మగును. ఒకనినె వేయిరూపాయలు తెమ్మన్న
 భారముగా నుండునుగాని, పదిమందిచేరి యామొత్తమును దెచ్చుట
 యంత భారముగా నుండదు. దీనింబట్టియేకదా యెల్లపనులకు నైక
 మత్యము ముఖ్యముగాఁ గావలసి యుండు నని చెప్పితిని. ఇట్టియైక
 మత్యమును గలిగి యుండుటవలనఁ గష్ట మల్పమైన ఫల నుధికము
 గా నెయుండును. కావుననే యితర దేశములవర్తకులెల్లసంఘములుగాఁ

జేరి, యెవరికిని గట్టము లేకుండఁ దొంత మూలధనమును జేర్చికొని దానితోడనే వ్యాపారమును సాగించుచు, కొలఁదికాలములోపల నె యందఱును లక్షాధికారు లగుచున్నారు. ప్రసంగవశంబున నింతవఱకు వక్తవ్యాంశమును విడిచిపెట్టి నడుమ దేనిదేనినో చెప్పితిని. సభికు లారా! నన్ను మన్నింపుడు. మనవారిలో నైకమత్య మన్న సున్నగా నున్నది. అందుచేఁ బలువురు చేరి యొకలాభ కార్యమునకుఁగాని పూని కొనరు. తప్పిదారి యెవ్వరైనను బూనికొన్న నైకమత్యము గలిగి యందఱును వారికిఁ దోడుచూపి ప్రోత్సహమును పుట్టింపక, తాముం బూనుకొనక, మీఁదిమిక్కిలి మనమందఱము నుండ నాతఁడు చేయుట యేమి? ఇతఁడుమాత్రమే బుద్ధిమంతుఁడా? అని యాక్షేపముం జేయుచు, చేత నై సంతవఱకు వారియుద్యమములకు విఘ్నము లొద వింపఁ జూచుచు, వారిని నిరుత్సాహులం జేయుదురు. అందుచేతనే మనలోని పెక్కువార్తాపత్రికలును, సమాజములును నేఁడె పుట్టి రేపె పోవుచున్నవి. కొంతకాలముక్రిందటఁ జెన్నపురిలో “తత్త్వబోధిని” “సుజనరంజని” యను రెం డాంధ్రపత్రికలు పుట్టి రెండుమూడు సంవత్సరములవఱకు నెగడి, తగుసాహాయ్య మొదవమి నడఁగిపోయిన సంగతి నందఱు నెఱిఁగి యుండవచ్చును. అక్కడనే “చెన్నపురి యుప యుక్తగ్రంథకరణసభ” యనునది కొంతకాలము ప్రబలి యుండి, యిప్పు డాపే రెక్కడను వినరాకున్నది. ఎంతదూరమో పోనేల? మనయూర నె పూర్వము “గోదావరీ విద్యాప్రబోధిని” యనుమాస పత్రిక యొకటి తలయెత్తి, ఏమమాసములుమాత్రము బయలువెడలి, తత్ప్రవర్తకులకుఁ బ్రోత్సహము కలుగమిచేతనేగదా యది యస్త మించినది. మొన్న మొన్నటివఱకు నిచ్చట నొకసమాజము (Literary and Debating Society) కడుఁ బ్రబలముగా నుండి వారమున

కొకసారి సభకూడి, యనేకవిషయములం బ్రసంగించుచు, తత్సామా
జకులు లాభమును బొందు చుండఁగా ఉన్నట్టే యుండి యకారణ
ముగాఁ బ్రసంగములు చాలింపఁబడిన, పేరున కాసభ యుండియు
లేనట్టే యించుమించుగా నామమాత్రావశిష్ట మైనది. ఈసభ యట్లు
గాక దినదినంబు నభివృద్ధిం గాంచి, శాశ్వతముగా నెలకొని యుండఁ
జేయవలయునని జగద్రక్షకుని సత్యంతము నేడు చున్నాను. సమాజకు
లారా! మేము స్వల్పసంఖ్య గలవార మిక్కార్యము నవిచ్ఛిన్నముగా
నెట్లు నిర్వహింపఁ గల మని తలంపఁ బోకుడు. మొట్టమొదట భగవ
త్స్పృష్టిలోని వన్నియుఁ జిన్నవిగానే యుండి కాలక్రమమున నున్నత
పదముం జెందును. మొలచినపుడు మట్టిమొక్క యెంతచిన్నదో,
చివర కది యెంత గొప్పవృక్ష మగుచున్నదో విచారింపుడు. కాళీ
ఘట్టరాజధానియందు మిక్కిలి ప్రబలి యుండుబ్రహ్మసమాజము
మొట్టమొదట నారంభింపఁబడినపుడు, ఈసభవలెనే యిరువది ముప్పది
మందితోడనె యారంభింపఁబడెను ; వారును మీవలెనె సభలోఁ
దేలినసిద్ధాంతములప్రకారము తాము నడుచుకొనుటకు శపథముం
గావించుకొనిరి ; ఇప్పుడు వారు దేశమంతట వ్యాపించి పదివేలమంది
కంటె నెక్కుడుగా నున్నారు. ఈశ్వరునిసామర్థ్యముం గనుఁగొనుట
తక్కఁ, బ్రయత్నము చేసినమనుష్యునకు సాధ్యముకాని దేదియు
లేదు ; దాని కై కమత్యము ముఖ్యము. కాబట్టి మీరందఱును మీ
పూనిక మానక, పట్టు కలిగి యందఱు నై కమత్యముతోడ నిందుఁ
దేలినసిద్ధాంతముల ననుసరించి నడుచుచు, నితరులను నడిపించుచు,
మాపట్టే గెలువవలె ననుదురభిమానమును బోషింపి, సత్యమును
బాలుడు చెప్పినను గ్రహించుచు, అసత్యమును బండితుడు చెప్పినను
ద్యజించుచు, ఎందున్నను మీప్రవర్తనముఁ జూచి యితరులు తెలివి

తెచ్చుకొనునట్లు సంచరించును. సర్వప్రియత్నముల దేశాభివృద్ధికి వలయుప్రయత్నములం జేయుచుండు రని వేడుచున్నాను.

2. సత్యము [1875 వ సం॥ ఆగష్టు నెల.]

సత్యముయొక్క మహిమనుగూర్చియు, దాని ననుసరించి వర్తించువారికిఁ గలుగు పలుపథము లయినశుభములనుగూర్చియు, నిదివఱకే మనపెద్ద లనేకులు బహుగ్రంథములయందు బహువిధముల వ్రాసియున్నారు. వారికంటె మేము విస్తరించి వ్రాయశక్తి గలవారము కాకపోయినను, అంతకంటె నెక్కుడుప్రయోజనములు మావాక్యములు కలుగఁ జేయ లేకపోయినను, మేమునావిషయముం గుఱించి యవసరోచితముగాఁ గొన్నిపంక్తులను వ్రాయుట యనావశ్యమును నిష్ప్రయోజనమును గానేరదని యెంచుచున్నాము. మన వారిలోఁ బెక్కుండు దబ్బఱ లాడ కున్న నేవ్యాపారమును జరగదే, యెప్పుడును సత్యమునే పలికెదఁ మన్నఁ బలునష్టములు సంభవించునే, యని పలుమాఱు పలుకుచుండఁగా చెవులు చిల్లులునోవ నిత్యమును వినుచున్నాము. ఈమాటలే నిక్కమ్మలని నమ్మి మూఢులు సత్యముతో నించుకేనియు నసత్యమును జేర్చుకున్న లోక వృత్తమే నడవదని భ్రాంతిపడుచున్నారు. ఇది యెంతమాత్రమును సరికాదు. సత్యమునే పలుకుచుండుటవలన నెన్నడును నేవిషయము నందును నేవిధ మైనహానియుఁ గలుగదు సరిగదాఁ యన్నివిషయముల యందును బరిమితిలేని శుభపరంపరయే యొదవుచుండును. ఎంతటి యసత్యవాదియుఁగూడ, దాను జెప్పిన దెల్ల లోకులు సత్యమని తలంపవలయు లనియే కోరునుగాని, తా నసత్యముం జెప్పుచున్నాడ నని చెప్పుకొనుటకుఁ గాని జనులట్లు తలంపవలయు ననిగాని యిచ్చగింపఁడు

గదా! తా నసత్యమునే పలుకుచుండియు నితరులు దాని నాప్రకారముగా గ్రహింప కుండునట్లును సత్యమునుగానే గ్రహించునట్లును గోరుచుండుట, యీ లోక కార్యములయందుసహితము సత్యమే లాభకారి యనియు, నసత్యము, నష్టకారి యనియు నమ్మియే గదా? అసత్యమువల్ల లేశముగాని ప్రయోజన ముండ • దనియు, హానియాపాదిల్లు ననియు నెఱిగియే ప్రతిజనుడును దానీసంగతిలో నబద్ధము నాడితినని యెవ్వరితోను జెప్పకున్నాడు. సత్యము కాని దానినిసహిత మితరులు సత్య మని తలంచుటచేతనే యెంతోలాభము కలుగు నని యెన్నుచుండఁగాఁ దాను నిక్కముగా సత్యమునే పలికిన నంతకంటెను విశేషలాభము కలుగు ననియేకథా నిశ్చయింపవలసి యున్నది. మఱియు నసత్యమును సత్యమని పరులను భ్రమింపఁ జేయుటయం దనేకకష్టములు గలవు. వాస్తవము కానిదానిని వాస్తవమునుగా నితరులకుఁ దోచునట్లు చేయుటకొఱకు తనకృత్రిమము బయలరాకుండ నెన్నియేని మాయోపాయములు పన్నవలసి యుండును. ఆపన్నిన యుపాయమొకవేళ మంచిది కానట్లు తటస్థించెనా గుట్టెల్ల బట్టబయ లగును; అప్పు డందు నిమిత్తము పడినపా టెల్ల నిష్ఫల మగుటయేకాక దానివలనఁ బలుసిలుగులును గలుగును. ఒకవేళ నాయుపాయము మంచిదే యయి యప్పటికి ఫలకారియే యయినను చిరకాలము ప్రజలకన్నులను గప్పి వాస్తవము నడఁచిపెట్టుట మాత్రము సాధ్యముకాదు. కాబట్టి యెప్పుడైన దానివలనం గలుగు నష్టములు కట్టి కుడువకపోవు. ఎందుచేతనన లోకములో నందఱును దెలివితక్కువవారే యుండరు; కొందఱుకాకున్నఁ గొందఱై న బుద్ధి మంతు లుండకపోరు. కాబట్టి యట్టిబుద్ధిమంతులలో నొక్కరికైన మనకల్ల తెల్లము కాకపోదు, లోకములో నెల్లవారల కన్నులనుగప్పి

పూతబంగారమును మంచిబంగారముగా మార్చుట కెంతటి బుద్ధిమంతుడు కావలెను? ఎంతటి బుద్ధిమంతుడయినను, దా నందఱిని మోసపుచ్చు గలనను నమ్మకముగలిగియుండినవాడైనను, చిరకాల మట్లు నిజమును దాచిపెట్టుట శక్యముగాకపోవునుగదా? నేర్పరులు కొందఱు తఱచి చూచునప్పుడు పయిపూతమెఱుంగు పోయి లోని గుట్టు వెలువడు ననుటకు సం దేహములేదు గదా? లోకములో నెల్ల నేనే బుద్ధిమంతుడ, నందఱు నామాయకే లోబడుదు రనుకొనువాని కంటె బుద్ధిహీనుఁ డింకొకఁ డుండు నని మాకుఁ దోచదు. అసత్యము తా నాశ్రయించియున్నవానిని గ్రమక్రమముగా బలహీనునిఁగాను, నవిశ్వాస పాత్రునిగాను జేయును; సత్యమునందో యిందునకు విపరీతములయిన గుణము లున్నవి. అది తా నాశ్రయించినవానినిదిసక్రమమున బలవంతునిఁగాను, పరమవిశ్వాసినిగాను జేయును. సామాన్యముగా స్వల్పలాభమునిమిత్తము కల్ల లాడువారుఁ తమ కప్పుడు కలుగునట్లు కానఁబడు కొలఁదిమేలునే చూచుకొందురు గాని దాని వలన ముందురాఁబోవు ఘోరనష్టములను లేశముగాని యాలోచించుకొరు. ఇట్టివారు ప్రస్తుతము పొయ్యిమండక పోవుటచేతనే చింతించి యెండుకట్టియలకై పండుకొను పట్టెమంచమును పేళ్లుగా వేయువారు గాని వేఱుగాదు. సత్యమును పలుకుచుండువారియం దందఱకును విశ్వాసము పుట్టును. దానిచే నన్నివ్యవహారములయందును కార్య సౌలభ్య మొదవును; గొప్పసాక్ష్యము కావలె నని పాటుపడవలసిన యక్కఱయుండదు; పత్రముల వ్రాయించుకొనుట సహిత మనావశ్యకముగాఁ గాన్పించును; వ్రాయించుకొన్నను లేఖ్యరూఢములం గావించుకొను నావశ్యక ముండదు; నమ్మకముయొక్క మహిమచేత నెట్టి గొప్పవ్యవహారములును నోటిమాటలతోడనె సానుకూలము

లగును. ఇది యిట్లుండ నబద్ధ మాడుటవలన నవిశ్వాసమొక్కటి పుట్టి
 నయెడల స్వల్ప వ్యవహారము సహితము పలుఁదెఱఁగుల సాక్ష్యము
 లును లేఖ్యములును లేక కడతేర నేరదు. ఒక్కసారి యసత్యమాడు
 టవల్ల నవిశ్వాసమొదవి గౌరవము చెడిపోయెనా మరల దానిని సం
 పాదించుకొనుట యసాధ్యముగా నుండును. ఇంకొకవింత చూడుడు—
 అసత్య మసత్యముగాఁ దోచుట లోకములో స్వాభావికమైయుండ
 నట్టివారి నోటినుండి వెలువడినమాత్రముచేత సత్యముసహితమసత్య
 ముగానే కాన్పించును. ఈసారితోనే యీలోకమును వదలివేసి లేచి
 పోవలయు నని యత్నముచేయువాఁ డెవఁడైన నసత్యమునాడిన నాడ
 వచ్చునుగాని యీలోకముననే చిరకాలము వాసముచేయుచు, జను
 లకు విశ్వాసిగానుండి గౌరవముం బడయుచు, లాభముంబొందిసుఖింప
 వలయు నని కోరువాఁ డెవ్వఁడును దబ్బరలాడఁగూడదు. కాబట్టి
 తాను సత్యముం బలుకు నని లోకు లనుకొనునట్లు నటింప వాంఛిం
 చువా రందఱును, నిజముగాఁ దారాప్రకారముగానే ప్రవర్తిం
 చుచు నిక్కమైనసౌఖ్యలాభములను నిరంతరాయముగా నిత్యమును
 ననుభవింపవచ్చును గదా? అసత్యమువలె లోపల జంకుపుట్టించి
 యెప్పుడైనఁ దనంత నె బయల్పడెడి యసత్యవాదిని లోకుల కొప్పి పక
 సత్య మెల్లప్పుడును లోపల స్థిరముగానుండి ధైర్యమును బుట్టించి
 వేయిమంది రాత్రిందివములు ప్రయత్నించినను వెనుదీయక సత్యవా
 స్తగౌరవములకు స్థానముంగాఁ గావించును. అంతియ కాక
 సత్యముం బలుకుట కడుసులభమైన పనిగానుండును; దానికొక కయి
 మన మేమియుఁ బ్రయత్నము చేయ నక్కఱలేదు. అది మననాలుక
 చివరనే కాపురంబుండి యెప్పుడు పయి కుఱుకుదునా యని సిద్ధపడు
 చుండును. అబద్ధ మాడునప్పు డిట్టిదానిని బలవంతముగా లోపలికిఁ

దోచి పైకివెడలకుండ నాపుటయెకాక యెంతో ప్రయాసపడి యస
త్యమును సృష్టించి దాని నిజస్థితిని గప్పిపెట్ట నెన్నెన్నో వేషములు వేసి
దానిని మాటువేషముతో మెల్లగా లోకంబుముందటఁ బెట్టవలయును;
ఇప్పుడు దానితీరును తెస్సగాఁ బరిశీలించు ధీమంతులకు నిజము తెలి
యకమానదు. తోడనే యట్టిమాయవేషము వేసి లోకుల నందఱఁ
గనుబ్రామఁదెగించిన యా నెఱసాహసికి బ్రతికినంత కాలమును నలు
గురిలో నవ్వుబాట్లును చిన్నతనమును నందునకుఫలముగా సిద్ధింపక
పోవు. కాబట్టి యీలోకమందు సహితము సర్వశ్రేయములకు
సత్యమే నిదానముగాఁ గన్పట్టుచున్నది. కొన్నివిషయములందు బొం
కవచ్చునని చూపుటకు మాచందాదాదులలో నొక్క రీక్రిందిపద్య
మును తదర్థము నేబోధించు మఱికొన్ని పద్యములను నుదాహరిం
చుచు నొకకమ్మను వ్రాసి యున్నారు.—

“ఆ. వారిజాక్షులందు నై వాహికములందుఁ

బ్రాణవి త్తమాన భంగమందుఁ

జకితగోకులాగ్ర జన్మరక్షణమందు

బొంకవచ్చు నఘముఁ బొందఁ డధిప.

దీనికి న్మాకుఁదోచినరీతి నించుక సమాధానముం జెప్పఁబూ నెదము.
ఈపద్యము శుక్రునిచే బలిచక్రవర్తి కూరక చెప్పఁబడినదిగాని దీని
ప్రకార మాచరణముమాత్రము జరగలేదు. లోకములో నెవ్వఁ
డును స్త్రీలనిమిత్తముగాని, ప్రాణవిత్తమానభంగములయందుఁగాని
యబద్ధమునాడునుగాని, యేదియు లేకుండ నెంత వెట్టివాడు నసత్య
మును బలుకఁజూడఁడు. ఈవిషయములయందే యబద్ధము నాడవ
చ్చునను సిద్ధాంత మున్నచో నబద్ధము లాడఁగూడనిస్థల మొక్కటి
యుండునని తోచదు. స్త్రీనిమిత్తమయి యబద్ధము నాడవచ్చును;

ప్రాణమునకు హనివచ్చునప్పు డబద్ధము నాడవచ్చును; కొంత డబ్బ
యినను పోవునప్పు డబద్ధము నాడవచ్చును; మానభంగమునం దబద్ధ
మాడవచ్చును—ఇక నాడఁగూడనిదెక్కడ ? ఇట్టిపట్టులనేకదా
లోకులు తఱచుగా నసత్యములు పలుకుదురు. కాబట్టి పయిపద్య
మునందుఁ జెప్పబడినవి యక్రమముగాఁ దటస్థము కాఁబోవునప్పుడు
మాత్రమే యబద్ధము నాడవచ్చునని కొందఱు పలుకుదురు. అందుచే
స్త్రీలు మొదలగువారి కక్రమముగా వచ్చిన కీడులను బోఁద్రోలుకొ
ఱకుమాత్రమే యబద్ధము నాడవచ్చునని తేలుచున్నది కాని, స్త్రీల
నిమిత్తముకాని స్త్రీలతో మాటలాడునప్పుడుకాని యబద్ధము లాడఁ
గూడదనియు; ఒకనికి వివాహముచేయవలయునను నుద్దేశముతో
నయోగ్యుని యోగ్యుడని చెప్పి మోసపుచ్చి మంచికన్యను వివాహము
చేయింపఁ గూడదనియు నే సిద్ధాంతమగుచున్నది న్యాయమైనవిషయ
ములయందు కల్లునుబలికి నిర్దోషిని గాపాడునమయమే సంభవము
కాదని మాయభిప్రాయము. హత్యచేసినవానిని దొరతనమువారు
పట్టుకొని విమర్శచేయునపుడు హత్యచేయలే దని తప్పుసాక్ష్యముం
బలికి వానిని విడిపింప వలయునను బుద్ధిమంతు లెవ్వరు నుందు రని
మేము తలంపము ఒకవేళ నుందురుసో వారితోడ మేము మాటా
డుటకై న వలంతులముగాము. అట్టి నేరమును జేయనివానినై నేరము
మోపఁబడిన ట్టయిన నట్టివానిని తప్పించుట కొఱకుఁగదా యిక
నబద్ధము లాడవచ్చునందురు. అప్పుడు నేరము మోపఁబడ్డవాడు
హత్యచేసెనని చెప్పవలెనా ? చేయలేదని చెప్పవలెనా ? చేసెనని
చెప్పెడుపక్షమున నిర్దోషిని తప్పించుటకుమాఱుగా మీదిమిక్కిలి
శిక్షింపఁ జేయుటయెకాక దానికిఁదో డసత్యమును బలికినవాఁడు
సహిత మగును; చేయలేదని చెప్పెడుపక్షమున నబద్ధమే లేదు;

నిర్దోషిని శిక్షకుం దప్పించినవాడు నగును. ఇట్టిచోట్లనెల్ల నీరీతినే యూహించుకొనవలయును. మన పురాణములయందు, ఒకచోఁ గొందఱు దొంగ లొకభాగ్యవంతుని దోచుకొనఁ దఱుముకొనివచ్చి రనియు, అతఁ డొకఋషి తపస్సుచేయు స్థలమునుండి దొంగల కగ పడకుండఁ బాఱిపోయెననియు, ఆదొంగలువచ్చి యాతఁ డెట్టుపోయె నని యడుగఁగా నాయన యసత్యమునకు వెఱచి పోయినమార్గమును జెప్పఁగా దొంగ లాతనిం బట్టి వధించి సొమ్ముదోచుకొనిరనియు ఆపాపమంతయు నాఋషికి వచ్చెననియు, కథ యొకటి కానవచ్చుచు న్నది. ఇట్టిచోట్లసహిత మబద్ధము లాడుటవలనఁ గలుగు ప్రయోజన మొక్కటియుఁ గానిపింపదు. ఇట్టిసమయములయం దబద్ధము లాడ వచ్చునను విధియే యొక్కటియున్నచో నదియందఱకుం దెలిసియే యుండవలెనుగదా? కొందఱకుం దెలియక పోవచ్చు నన్న నావిధి యుండన ప్రయోజనమే లేకపోవునుగదా? కాబట్టి యట్టివిధి యందఱకును తెలిసియుండ వలసినదనియు, తెలియుననియుఁ జెప్పవ లెను. అందుచే నాదొంగలకుఁగూడ నావిధి తెలిసియుండును. అప్పు డు వారాఋషినడుగుటయే ప్రసక్తి యుండదు. ఎందుచేత నన నిట్టి స్థలములలో నబద్ధమూడవచ్చునని విధి యుండుటచేతను, ఆవిధిప్రకారము ఋషి యబద్ధమురాడునని తెలిసి యుండుటచేతను, ఎవ్వరైన నొక్కవిషయము నొరునడుగుట, యాతఁడు నిక్కము చెప్పునుగాన దానిం దాను తెలిసికోవలెనను నుద్దేశంబు తోడనేగదా? ఆ విషయ మందాతఁ డబద్ధమూడుననియు, నాతని నడుగుటవలనం గాలయాపన మేగాని నిజము తేలదనియు, మొట్టమొదట నిశ్చయముగాఁ దెలిసి యున్నపక్షమున, జ్ఞానములేనిబాలుఁడు సహిత మట్టివారి నొకవిష యమునడుగఁబోవఁగదా? ఒకవేళ నాదొంగ లాఋషినడిగినను ఆయ

నమాటలప్రకారము నడుచుకొనుటకుమాత్రమయియుండదు. మఱి
 యెందుకనిన—ఆయన రెండుత్రోవలున్నప్పు డేదో యొకత్రోవను
 జెప్పిన, చెప్పినత్రోవను పోలేదని నిశ్చయించి రెండవత్రోవను వెళ్ళి
 పట్టుకొని యాభాగ్యవంతునిం జంపునిమిత్తమై యుండును. అందువల్ల
 నబద్ధమునాడినదోషమును, నిర్దోషిని రక్షింపలేకపోవుట సరిగదా
 యెదురు చంపిచుటయుఁ గూడ సంభవించును. దానింబట్టి యబద్ధ
 మాడుటచే మఱియుఁ జెడుగులు నొడముటకే కారణ మగునుగాని
 కించిత్తయినను లాభము కలుగుట కవకాశము లేదు ఈనడు
 మను రాజమహేంద్రవరములోని దేశపాఠశాలాసమాజమునందును
 నీవిషయమే రెండుమూడుసార్లు చర్చింపఁబడినది అందులో,
 ఒకదొంగ రాత్రి రెండుజాములవేళవచ్చి కన్నమువేసి యింటిలో
 దూరి ధనమునుగానక యింటియజమానుని ధన మెక్కడదాచినావని
 యడుగుననియు, అతఁడు ధన మిక్కడఁ బాతిపెట్టితిని యెద్దియో
 యొకచోటు చూపిన పాఁడు దానిని త్రవ్వచుండఁ బాతిపోయి
 ప్రాణములు తప్పించుకొనుననియు, ఇట్టిచోట్ల ధనములేనిదే యచ్చట
 ధనమున్నదని ప్రాణసంరక్షణార్థము బొంకవచ్చుననియుఁ గొందఱు
 వాదించిరి. ఈవిషయమునందుఁగూడఁ బయియుక్తులే వర్తించును.
 దొంగ కావిధి యున్నట్లు తెలియ దనరాదు; తెలిసియున్నయెడల
 నాయజమానుని నడుగునని చెప్పటకు లేశముగానియవకాశములేదు.
 ఒకవేళ దొంగమోసపోయినను, ఇంటియజమానుఁ డిల్లు దాటి పోవు
 చుండఁ బోనిచ్చి తానునిర్భయంబుగ నేల త్రవ్వచుండు నని చెప్పట
 కంటె విరుద్ధములేదు గృహధిపతి వెలుపలకుఁ బోయిన రాజకీయ
 భటులం గొనివచ్చి త న్నొప్పగించు నను భయముచే నాతని నిల్లు
 గదలనీడు; త్రవ్వినమీఁదట సొమ్ము దొరకకపోయినట్టయిన,

మోసము చేసినందునకు మఱింత కోపము వచ్చి యదివఱకుఁ జంపఁ దలఁచుకోక పోయినను, నప్పుడు మాత్రము చంపక విడిచిపెట్టఁడు; అన్నిటికి నొప్పుకొని యాదొంగను మోసము చేసి యాతఁడు పాటి పోవు నని తలంచినను, చేసినమోసముం జూచి తఱివేచి మఱియొకప్పు డాదొంగ యాతనిం గడముట్టింపక విడిచి పెట్టఁడు; అంతేకాక యొకసారి మోసపోవుటచే మఱియొకసారి జాగ్రత్తగానుండి యింక నెవ్వరు దేనినిఁ జెప్పినను నమ్మక యందఱిని సంహరించుచుండును; అందుచే నాహానికంతకు నాయబద్ధమే మూల మగును. అబద్ధమువల్ల తప్పించుకొన్నను, తప్పించుకో లేకపోయినను వేయిమడుంగులు కీడులే కలుగుచున్నవి కాని లాభము కలుగుట లేదు. మఱియొకవిశేషము కూడఁ గలదు. ఇట్టి విషయములయందు బద్ధమునకుఁ జో టిచ్చుచు వచ్చిన యెడలఁ గ్రమక్రమముగా నదియె యభ్యాసమై స్వల్ప విషయములయందుఁగూడ నబద్ధమూడ బుద్ధిపుట్టును; మొదల ప్రాణహాని యప్పు డన్నది, తరువాత మానహానియందు గనును. ఆపిమ్మట విత్త హానియందును నగును; ఆవెనుక మఱియొక చిన్నవిషయమునందుఁ గూడ నగును. ఇట్టివిషయములయందు బొంకవచ్చు నన్నవారుసహితము, అబద్ధమువలన దోషమున కొప్పుకొని యితరుల కుపకారము చేయు మనిరికాని, యబద్ధమూ టవల్ల దోషము లేదన్నవారు కారు. ఇట్టిపట్టున నైన నబద్ధ మాడుటవల్ల నసత్యదోషము నిశ్చయము, పరోపకారము సందేహము (లేదనియుం జెప్పవచ్చును); సత్యమును బలుకుటవల్ల నసత్యదోషము లేదు. పరోపకారము సందేహముకలుగను వచ్చును.) ఈ రెండుపక్షములలో నేది మిక్కిలి లాభకరమో దానినిబుద్ధిమంతు లంగీకరింతురుగాత. ఈవిషయమును గుఱించి మా రెండవ సంచికయందు దొకయుపన్యాసము వ్రాయఁబడియున్నది గదా!

దయ్యములు, [1875 వ సం॥ సెప్టెంబరు నెల]

మన ఫాల్గునమాసపత్రికయందు దయ్యములను గుఱించి వ్రాయుచో, ఆవిషయమయి ముందు పత్రికలయందుఁ గొంతకొంత వ్రాయఁబడుచుండు నని సూచించి యుంటిమికదా! ఆవిషయమే “లోకరంజని” లో వైశాఖమాసమునఁ బ్రకటితమైన దానికి మాటుగా నొకయుపవిలేఖకులు విష్ణుశర్మభిధానులు మొన్నటియాషాఢమాసపత్రికయందుకొకజాబుం బ్రకటించియున్నారు. దానింగొంచి కరంబు హర్షించి పిశాచములంగూర్చియు, అవి మనుష్యుల నావహించు నను విషయముంగూర్చియు, నీసారికూడ నించుకంత ముచ్చటింపఁ బూనినారము. పూర్వోక్తవిష్ణుశర్మ “పిశాచదేహము మన కగపడకపోవుటచేత పిశాచమే లేదని మన మనుటకు వల్లకాదు, జీవుఁడు దేహమునుండి వెడలునప్పుడు మన కగపడుట లేదుగదా; అందుచేత జీవుఁడు లేడని మన మనుటకు వల్లపడునా? లింగదేహ మేప్రకారము మన కగుపడచో యదేప్రకారము పిశాచదేహము మన కగపడదని యనుకొనవలసినది” అని వ్రాయుచు, మాఘమాస మాహాత్మ్యాదులనుండి కొన్నిశ్లోకముల నెత్తి వ్రాసి దయ్యములు కలవనుటకుఁ బ్రమాణములుగాఁ జూపెను. ఈవ్రాతవల్లనే దయ్యములు మనుష్యుల కనబడునవి కావని విష్ణుశర్మగారి యభిప్రాయమయినట్లు స్పష్టమగుచున్నది కాని, దయ్యము లున్న వనునమ్మకము గలవారి యందఱి యభిప్రాయముమాత్ర మిట్టిది కాదు. —దయ్యములయినవారు తమ పూర్వస్వరూపములతోఁ గాని, తమమనసువచ్చినవేలు వికృతరూపములతోఁగాని కానఁబడుదు రనియె యట్టివారిలోఁ బలువుండ యభిప్రాయము. అట్లు దృగ్గోచరమగు నను వాదము

నకుఁ గలబాధకములును గొంత వఱకు పూర్వమే వ్రాయఁబడియెను గాన, ఆయుక్తులపైఁ బ్రత్యుక్తులు వెలువడు పర్యంతము మరల వ్రాసినదానినే వ్రాయుట చర్వితచర్వణంబువంటిది గావుటంజేసి యీసారి గ్రహములు మనుష్యులను సోకుటనుగూర్చియే ప్రస్తావింపవలసి యున్నది. మనవారిలో ననేకులకు దయ్యములు మనుష్యులను పట్టుననియు, ఆలాగున భూతావేశ మయియున్న కాలములలో వారలద్భుతకార్యములం జేయఁజాలుదు రనియు, వెట్టినమ్మక మొకటి బలిసి యున్నది. వారు చెప్పెడిరీతిని జీవించియున్నవారి నావహించు ననునది, చచ్చి దయ్యము లయిన వారియొక్క యాత్మయనియే మన వారి యభిప్రాయమయి యుండవచ్చును. అట్టియాత్మయైనను మానవులను పూనుట యసాధ్యము. ఎట్లనఁగా—మనము నిర్మించుకొను గేహములనువలె పలువురు నివసి చుటకుఁ దగినట్లుగాఁ జేయక, సర్వజ్ఞు డగు భగవంతుఁడు మనదేహముల నొక్కయాత్మమాత్రమే నివసించుటకుం జాలినదానిగా నిర్మించెను. కాబట్టి యట్టిశరీరము నందు మఱియొక్కయాత్మకూడ వచ్చి ప్రవేశించుట యసంభవమని బాలురకుసహితము తెలియునన, బహుగ్రంథద్రష్ట లయి జ్ఞానాధిక్యముంగాంచియున్న పెద్దవారలకుం దెలుపుట కిచ్చట లక్ష్యబాహుళ్య మక్కఱయుండదు. ఒక్కయాత్మకే సరిగా సరిపోయెడియవకాశము గలశరీరమునం దాయాత్మయే యంతటను నావరించి యుండఁగా దానిలోనే మఱియొక్కయాత్మ వచ్చి యెట్లు ప్రవేశింపఁ గలదు ? ఎక్కడనైన నొక్కగంటమునకు సరిగాసరిపోవు నోరయందు ముందున్నదానిని దీయకయే మఱియొక్కదానిని క్రొత్తగాఁ జొప్పించుట కెవ్వరికైన శక్యమగునా ! తన నివాసస్థాన మైన మేనియందు మఱియొక్కయాత్మ వచ్చి ప్రవేశింపఁ బోవుచుండఁగాఁ జూచి తొంటి

యాత్మ దానిం జొరనిచ్చునా? ఆత్మల కన్నిటికిని సమానమైన
 శక్తి నే సర్వసముఁ డైన యీశ్వరుఁడు ప్రసాదించి యుండఁగా ము
 న్నున్నదానిని పూర్ణముగా లోబఱుమకొనునంతటిశక్తి క్రొత్తఁగా
 వచ్చుదాని కెక్కడనుండి వచ్చును? స్థానబలముచేత మునువున్న
 దానికేకదా యెక్కుడుబలిమి కలిగియుండవలసినది? ఒకవేళ రెం
 డును సమానశక్తియుక్తములే యన్నను నొకదాని మించుసామర్థ్య
 ముమమఱియొకదాని కెట్లుసంభవించును? మృతులయాత్మలకే విశేష
 బలము కలిగి యుండుననుటకుఁగా బ్రబల మైన యాధార మేదిగలదు?
 అప్పుడు పుట్టి గిట్టిన కన్నులు తెఱువనివారును బాలగ్రహము లగుదు
 రని మనవారు పలుకుదురే యట్టిచిట్టిఁగొట్టెలయాత్మలకు గూడ మంచి
 యశావన మధ్యమున దేహదార్ధ్యము గలవారియాత్మల నించుకలో
 మించి లోఁగొనుబలిమికలిమి యొదవు ననుటకంటెఁ బరిహాసపాత్ర
 మయినవాక్య మిఁకెద్ది కలుగును? ఇంతకష్టపడి యొరునిశరీరమునఁ
 బిశాచరూపముగాఁ దూరినయాత్మ యేమిభాగ్య మనుభవింపవలె
 ననునుద్దేశముతో నందుఁజొరఁబడును? ఎంతటిదుర్మార్గుఁడయిన నేదో
 యొకసౌఖ్యము నపేక్షించియేకదా యొకదుష్కార్యముంజేయఁబాలు
 పడును? దొంగలు మొదలగువారు నరహత్యలం గావించుటకు సిద్ధ
 మగుట దానివలనం దమకు ధనమో తత్తుల్య మైనమఱియెద్దియో
 లభించి తన్ములమున సుఖపడ వచ్చునను వాంఛచేతనేకదా? అట్టి
 లాభసౌఖ్యములు పరులంబట్టి పీడించుటచే దయ్యములకేమికలుగును?
 సుఖము లేకున్నను దుఃఖమైన రాకుండవలె ననియే సమస్త ప్రాణుల
 కోరికయై యుండుంగానఁ జూచి చూచి యెవ్వఁడును సుఖముననున్న
 ప్రాణమును దుఃఖపెట్టుకొనఁడు. కాఁబట్టి పిశాచములు సహితము
 బయలనిచ్చవచ్చిన ట్లెల్లఁగ్రుమ్ముఱుచు సుఖముగా నుండునని యిటు

కై నమానవ దేహమున నిర్నిమిత్తముగాజొచ్చి సంకటపడునని చెప్పు
టకు లేశముగాని యవకాశములేదు. ఏలాభము లేకపోయినను తాము
పట్టి బాధించువారియెడ నీపిశాచముల కేమైన వైర ముండునా యని
విచారింప నదియుఁ గానరాదు. బ్రతికియున్నప్పుడు మిక్కిలి ప్రేమగల
తల్లులు మొదలగువారే చచ్చినతరువాత దయ్యములయి తమబిడ్డలు
మొదలగువారిం దూరి కారించుచున్నట్లు దయ్యముల నొప్పుకొను
వారు చెప్పుచున్నారు; “పిశాచజన్మ మెత్తవలసిన దుష్కర్మమును
జేసిన మనుజుఁడు చనిపోయినతర్వాత లింగదేహము యాతనాదేహ
మునం బ్రవేశించి యాతనల ననుభవించిగాని యనుభవింపక కాని
యమదేవుని యాజ్ఞాప్రకారము పిశాచదేహమునం బ్రవేశించి యాదే
హమోక్షకాలము పర్యంతము పిశాచకృత్యములం జేయు ననుటచేఁ
బిశాచజన్మము చేసికొన్నపాపమునకు శిక్షగా నేర్పఱపఁబడిన దని
యు; పిశాచమునకుసహితము సూక్ష్మమయిన దేహమొక్కటి యుండు
ననియు, మనవిష్ణుశర్మగారి యాశయ మయినట్లు కనుపట్టుచున్నది.
పిశాచజన్మమది యెత్తినవానికి శిక్షగా నిర్ణయింపఁబడ్డ దనుట యొక
నవ్వులాటమాటగా నున్నదేకాని మఱియొకవిధముగా లేదు. నేరము
జేసినవానికి నొప్పి కలుగఁజేయుట శిక్షగాని వానిచే నితరుల నిర్దో
షులబాధింపించుట యెన్నడును శిక్ష కానేరదు ; అగునని మనుష్య
మాత్రుఁడనఁడు చోరత్వముం గావించినవానింబట్టి తెప్పించి వానిఁ
గశాభిఘాతంబుల నొప్పించుటయే శిక్షయగునో, యట్టివాని నూరి
మీఁద నివ్వడిచిపెట్టి నిరపరాధులం జావమోదించుటయే దొంగకు
శిక్షయగునో బుద్ధిమంతు లూహించుకోఁగలరు గనుక నే నిందు వివ
రింపవలసినపని లేదు. నిజముగా నట్టియముఁడే యిట్టిదండనము
నాదుర్మార్గులకు విధించునేని యీతని నికమీఁద నధర్మరా జని

పిలువవలయునే కాని ధర్మరా జనియెంతమాత్రము పేర్కొనంజనదు.
 దయ్యాస్వరూపుఁడైనయీశ్వరుఁడే ప్రయోజనలేశముగాని లేని యీ
 పిశాచములను తన కుటుంబ మయినలోకము నేచుకొలుకే సృజించు
 నని దైవస్వభావముం గు రైఱిఁగిన వాఁడెవ్వఁడును నుడువ సాహసింపఁ
 డని మేము తలంచుచున్నాము. మఱియుం బిశాచములు సూక్ష్మ
 దేహముం గలవిగా నుండు ననుటయు ససంగతముగానే తోఁచు
 చున్నది. దయ్యములు పట్టుననుటకు మనుష్యులలోపల దూరుననియె
 కదా యర్థము. అట్లయినచో నెంతటి సూక్ష్మశరీరమును ధరిం
 చినజంతువయినను నరునిలోపలఁ జొచ్చినమాత్రముచేతనే జరరా
 గ్నిచేఁ గరఁగి నీరగుట ప్రత్యక్షమే కాబట్టి దేహధారణప్రభావమునఁ
 బిశాచములుసహితము లోన మ్రుండవలసియె యున్నది కాని బ్రతికి
 పీడింప శక్తిగలిగి యుండవలసినదికాదు. ఏవిధమునఁ జూచినను
 దయ్యము లున్నవని స్థాపించుట కనుకూల మగునాధార మొక్కటి
 యైనఁ గానరాకున్నది. అయినను లోకములో మనము పిశాచములు
 వలని బాధల ననుభవించువారిం గొందఱు ననుదినమును జూచుచుండ
 లేదా యనినమేము బొత్తిగా లేదనము. కాని యాబాధలుమాత్రము
 పిశాచములవలనఁ గలిగినవి కావనియు రోగాదికముచేఁగానిభ్రమచేఁ
 గాని కలిగినవే యనియుదృఢముగాఁ జెప్పఁగలము. దీనినిజమును గనుఁ
 గొనవలె నని మేము పెక్కుస్థలములకుఁ బోయి భూతావేశముం బొంది
 యద్భుతకార్యములం జేయుచున్నారన్నవారిని జూచి యున్నాము.
 చూచినచోట్ల నద్భుత మేమియుం గానరాలేదు; భూతావేశముచేతనే
 యట్టికార్యములు జరగెనని తలంచుటకుఁ దగిననిదర్శనమును కనఁబడ
 లేదు. విమర్శించి చూడఁగా ప్రపంచములోనిదయ్యములు పట్టు
 తెఱంగు రెండువిధములుగా నున్నట్లు చూపట్లు చున్నది. అందు

మొదటిది యేవిధమయినరోగమును భ్రమయును లేక విషమార్థముగాఁ దెలిసి యుండియే వికారములను జేయుట, పిశాచములపట్టుట, మనలో నాడువారియందే మిక్కిలిగాఁ గానవచ్చు చున్నదిగాని మగవారియందంతగాఁ గానరాదు; నిజముగా దయ్యములే యున్నపక్షమున విశేషముగా నాడువారినే బాధించు చుండుటకుఁ గారణము కానరాదు. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యములేమింజేసి వారిమాట చెల్లనపుడు తఱుచుగాఁ బిశాచముల నెఱమునఁ బురుషులనొడం బఱచి స్త్రీలు తమయిష్టానుసారముగాఁ గార్యములు నడిపించుకొనుచుండ మనము పెక్కుచోట్లఁ జూచుచున్నాము. పుత్రాదులు పుట్టినప్పుడు మగఁడు తననంకవారిపేరే యాబిడ్డకుఁ బెట్టవలెనని తలఁచి, భార్య కదియిష్టము లేక తననంకవారినామమునే యాశిశువున కుంచవలెనని కోరినసమయములయందుఁ దనమాట నెఱింగుకొనుటకు సాధనాంతరము లేమింజేసి పిశాచము పట్టినట్లు లభినయించి కొన్నివికారములనుజూపి యాపిమ్మట నేనని బయల్పడి యాబొట్టెకుం దనపేరు పెట్టినఁ బోయెదనని చెప్పి పురుషుని నందున కొప్పించి తమపంతు గెల్పించుకొను మగువల నెందఱిసో మనము చూచియున్నాము; ఇప్పుడు చూచుచున్నాము. మఱియొకచోట నొకబోటిదయ్యము పట్టినట్లునటించుచు నెన్నెన్నియో యల్లరిచేష్టలు జేయుచుఁ దనవా రందఱు సంభ్రమించు చుండుసమయమున వెనుకతిరిగి తనలోఁదాను నవ్వుకొనఁగాఁ జూచి యున్నాము. ఈసమీపగ్రామములో నొకచోట నొకబ్రాహ్మణస్త్రీ భర్తయందనురాగము లేనిదిగా నున్నదనియు, ఆబిడ్డ తన్నుఁ జూచినప్పుడు భయభక్తులతో లేచి చూచునకుఁ బోవుచుండుననియు, వారియింట నొకనాడురాత్రి యాపెకుం బిశాచము పట్టెనని వినితాను చూడఁబోగా నదివఱకు మంచముమీద గూర్చుండి తనపతి

లోనగువాడు క్రింద నున్నను సరకుచేయక మనసువచ్చినట్లు పిచ్చి
 చేతులు చేయుచున్నయాయన్ను తన్నేమటుపాటునఁ జూచి తొంటి
 వాడుకచొప్పున దిగ్గున లేచి నిలుచున్నదనియు, ఏమిటని యడిగినఁ
 జెంతల నున్నవా రేమియు లేదు కొంచెము గ్రహము సోకి వదలి
 పోయిన దని చెప్పినారనియు, మామిత్రు లొకరు చెప్పుచున్నారు.
 ఈవిధముగా దయ్యములు పట్టినవారికి మంత్రతంత్రాదులకన్న జెత్తు
 దెబ్బలే విశేషముగాఁ బని చేయుచున్నవి. కాబట్టి యట్టిభూతములు
 విడుచుటకు దెబ్బలే మందు. రెండవవిధము బుద్ధిపూర్వకముగాఁ గాక
 భ్రమాదులవలనం గలుగునదియే. ఇట్టిభ్రమలు పుట్టుట కొంతవఱకు
 సహజమే యనినను మనలోనిముసలివారిచే మఱింతవృద్ధిచేయఁబడు
 చున్నవి. క్రొత్తగా నెవ్వఁడైన మృతిపొందఁగానే యామరచటిదినము
 నుండియు వాడు దయ్యమై తిరుగుచున్నాడని యొకవదంతి వేయఁ
 బడును. విద్యాగంధము బొత్తిగాలేక మూఢత్వము కలిమిని సహజ
 భీరువులయి యుండుబోటు లామాటలను సులభముగా విశ్వసించుదు.
 అప్పటినుండి వారి కాభయము మనమున నెలకొని దినక్రమమున
 వృద్ధియై, ప్రతివస్తువును చచ్చినవానియాకృతినిగాని వేతొక
 వికృతాకారమునఁగాని కానఁబడును. చీకటి పడినకొలఁదిని నీ
 భయము రాత్రులయందు ద్విగుణీకృతం బగును. అందుచే వారు వెలు
 పలకు రావలసి వచ్చినప్పుడుసహితము నొకరిద్దఱు తోడులేక బయల
 నడుగు పెట్టలేకున్నారు. అప్పుడు చీకటిలో నుండుఒక్కొక్కపుడ
 కయు, ఒక్కొక్కత్రాడును, కడకుఁ బ్రతివస్తువును దయ్యమయి వార
 లను బాధించి కొన్నిసమయములను బ్రాణములనుసయితము పుచ్చు
 కొనును. మనుష్యులయం దిట్టిభ్రమ యుండునా యని సంశయింప
 వలను. రజ్జువుం (త్రాడు) జూచి సర్పమనియు, స్థాణువుం (మొద్దు)

జూచి మనుష్యుఁ డనియు భ్రాంతిపడువా రనేకు లుండుట యందఱకుం
దెలిసి యుండవచ్చును. ఒక వేళ భ్రాంతి పడినను పడవచ్చునుగాని,
యాయచేతనపదార్థములు వారి నెట్లుబాధింపఁగలుగు ననియు నన
రాదు. ఆజడపదార్థముల కట్టిశక్తింగలుగఁజేయునది వారిమనసులోని
భయముకాని మఱియొక్కటికాదు. ఒక్కొక్కయప్పుడు దొంగను
పొడఁగన్నవాఁడు, భయాకాంతుఁడయి తోడునిమిత్తము పిలువఁ
దలఁచియు, నోరురాక గద్గదస్వరముతో వికారముగా నేమో యఱచి
యూరకుండు మనకుఁ దెలియనివిషయము కాదుగదా? రాత్రుల
యందు త్రాడు నొకదానిందొక్కి, యది పామని తలఁచుకొనికఱిచి
గట్టు భ్రమించి ప్రాణములను విడుచువారి నెందఱను మనము కను
చున్నాముకాము. భయ మీరీతి నిమిషములోఁ బ్రాణములనేకొను
చుండఁగా నిక దేనినిగావించునని చెప్పిన నాశ్చర్యపడవలసియున్నది?
కొందఱు మఱియొకవస్తువును చూడకయు భ్రమించుట కలదు.
దయ్యము లున్న వని నమ్మకముకలవా రొంటిరిపాటున నడుచునప్పుడు
భ్రమగొని చచ్చినవారు తమకుఁగనఁబడట్టును, తమతోమాటాడు
చున్నట్టును, తమమోల నిలిచి నడచినట్టును, నెంచుకొందురు. వారికి
మాత్రమీసంగతులన్నియునిజముగా నడచినట్టేకానఁబడును. అందుచేఁ
గొందఱకు అభిఘాత జ్వరాదులును, ఒడలు తెలియక పలువిధములైన
వికారములును, గలిగి వారు పలుదెఱఁగులైనశ్రమలను బొందుదురు.
ఆభయముచేఁ గొందఱు దిగులుపడి, నిద్రాహారములు లేక యిలికి
యిలికిపడుచు, పలువిధములంబ్రేలుచుఁ గ్రమక్రమముగా శుష్కించి
యేమందు వేసినను గుణము గానక మరణము నొందుదురు. వీనికన్ని
టికిని వారివారి మనోవికారములుతప్ప వేఱుకారణము కానరాదు.
ఇట్టిస్థలములలో భయమును బోగొట్టుటకయి యేర్పడియున్నమంత్ర

తంత్రాదులు చాలవఱకుఁ బనిజేయును. భూతవైద్యుఁ డాయూరి
వాఁడు కాకుండుట కరము ప్రశస్తము; అట్లయినచో రోగికి వాని
యందు విశ్వాసమును గుఱియును కుదురదు. ఈ హేతువుచేతనే
యొకయూర నెందునకుం బనికిరాని పశుప్రియుఁడును గడ్డమును
బెంచి పాడుకలను దొడిగికొని, చేత బెత్తమును ధరించి, మొగమున
వికృతముగాఁ గుంకుమబొట్టును పెట్టుకొని రెండవయూరు పోయిన
తోడనే గొప్ప భూతవైద్యుఁడును మకత్రీశాస్త్రవేత్తయు నగు
చున్నాఁడు. మఱియు మన విష్ణుశర్మగారు చెప్పచున్నట్లు “దయ్య
ముపట్టినవారు కొందఱు తాము పూర్వము చదువనిభాషల ననేక
ములను మాటలాడుచుందు” రనియును, వారిశక్తికి మించిన కార్య
ములను జేయుచుందురనియుఁ గొందఱు నమ్ముచున్నారు. మనవా
రిలో సాధారణముగా కాసంత యున్న గంపంతచెప్పుట వాడుక.
భూతభీతిచేత దేహమును మఱచి పరవశ మయి యున్నప్పుడుకొందరు
స్వభాషలోనొండె నితరభాషలలోనొండెఁ దామువిన్న పద్యములను
మాటలను స్వభాషమునకు భిన్నముగాఁ గారణములేనిదే యసందర్భ
ముగా వచియించుటకలదు. ఈప్రకారముగానే తీవ్రజ్వరపీడితులును,
రోగమధ్యమున సంధియై త్తినవారును పలుకుదురు. తామదివఱకు విన్న
“జావ్” “ఆవ్” మొదలగు రెండు తురకమాటలనుగాని, యేదే
నొక శ్లోకమునుగాని వారినోటినుండి వెలువడినవానిని విన్నతోడ నె
తురక మెట్టిదో సంస్కృత మెట్టిదో యెఱుఁగని యవ్వలు వీధివీధిని
ప్రొగు లయి దానికి తురకదయ్యము పట్టి తురకము మాటాడుచున్న
దనియు, శాస్త్రులవారు పట్టి శాస్త్రములు ప్రసంగించుచున్నదనియుఁ
బ్రవృత్తుకొందురు. దానివిన్నవా రందఱు నొనొనని మాటుమాటాడక
నమ్ముచుందురు. ఇంతయేల? కొందఱు సుందరులు వినికి చేతనెతాము

విన్నభావలను శ్లోకములను గ్రహించుటయు, సిగ్గుచే వానిం దమకుఁ
దెలిసియున్నట్లు లితరుల కెఱుక నేయకుంటయు, రోగాదికముచేఁ
దెలివియొక్కసహజ స్థితి తప్పియున్నప్పుడు లజ్జా భయములులేక సం
కోచపడక వాని నుచ్చరించుటయు, చూచినవారి కది విపరీతముగాఁ
దోచి విభ్రాంతిపడుటయునూడఁ గట్టస్థించును ఇందునకు నిదర్శనము
గా నీయూరనే యొక నారి గలదు. ఆమె చదువెట్టిదో యెఱుంగదు;
అయిన వినికిచే నుపనయనమంత్రములయందుఁగాని, వివాహమంత్ర
ములయందుఁగాని, మఱియే వేదమంత్రమునందుఁగాని, ఎక్కడనించుక
స్వరము తప్పినను మఱియేతప్పు వచ్చినను వెంటనే యీమె క్రిమ
ముగాఁ దిద్దఁ గలదు. మఱియుఁ బైఁ జెప్పినతీరున గ్రహవేళ మయిన
దన్నవారు కొన్ని వేళలయందు విశేషప్రియత్నముపొందఁ దమసం
పూర్ణశక్తికిఁ దగియుండుభారమును మోయుటయు సంభవించును.
అదిచూచినవారు పూర్వ మామానిసి స్వాభావికముగా నెత్తు భార
మునకంటె నెక్కువభారమును వహించుటఁ జూచి వాస్తవమునుఁ
గనుఁగొనలేక నివ్వెరపోయి దానిని బిశాచకృత్యముగా భావించురు.
భూతము లనుపేరు గలజాడ్యము లున్నట్లును వైద్యగ్రంథములవలనం
దెలియవచ్చుచున్నది. కావుననే ధన్వంతరిప్రణీతం బైనశుశ్రుత
మను వైద్యశాస్త్రమునందు భూతావేళ మయినదన్న వారికి మందులు
నిర్ణయింపఁబడియున్నవి. ఇంతేకాక కుటుంబములోనివారిలో నొక
రికి యజమానునిఁగాని మఱియెవ్వరినిగాని వంచింపవలె నని బుద్ధి
పుట్టినప్పుడునూడ నిట్టికుతంత్రముల పన్నుట కలదు. అట్టివారు దయ్య
ములపేరు పెట్టి తామే రహస్యముగా తాళములువేసియున్న పెట్టెల
లోనివస్తువుల నొకదానిలోనివాని మఱియొకదానిలోనికి మార్చు
టయు, దండెములమీఁదగాని పెట్టెలలోపలఁగాని యుండువస్త్రము

లను రెం డవవా రెఱుగకుండఁ దీసి కొన్నిపొరలను కాల్చి చల్లార్చి
 మరల నెప్పటిచొప్పున మడతలుగాఁ బూర్వస్థలములలో నుంచు
 టయు, శుభ్రము లైనచోటుల నసహ్యము లైనవస్తువులు పడియుండు
 లాగునఁ జేయుటయు, చూరులలో మండుచుండుగడ్డితుట్టలు రాఁజు
 చుండుకొఱపులు దోపుటయు, మొదలగు దుష్కార్యములను జేయు
 చుండునాచారము కలవారుగా నున్నారు. మఱియు నిట్టితొందర లనే
 కములు ధనాకర్షణమునకుఁ గా భూతవైద్యుల మని వేషములు వేసి
 కొని తిరుగువారలచేసహితము తఱుచుగాఁ జేయుంపఁబడుచుండును.
 వారు సామాన్యముగా నాయింటికి రాకపోకలు చేయఁ గలయిరుగు
 పొరుగులవారిని, దాసీదాసాదులను తమకు స్వాధీనపఱచుకొని, ఇద్దఱు
 ముగ్గురి కెత్తరానిబరువుల నొకచోట నున్నవానిని వేతొకచోట
 నుండునట్టును, ఇండ్లమీఁద రాళ్ళు బొగ్గులు మొదలగునవి పడునట్టును,
 చేయుంచుచుఁ దాము భూతవైద్యుల మని పేరు పెట్టుకొని యాయీం
 టికిఁ బోయి యిష్టదై వతములం దలఁచికొని మిన్నవంకఁ జూచినాలుగు
 లేనిపోనికేకలు వైచి “ప్రీతిం,” “ప్రహం” అని నాలుగువిభూతిపం
 డ్లను చిదిపి గృహమున నలుపార్శ్వములం జల్లి, తవ్వెడు మినుము
 లను గోడలపొడుగునను బోసి, దయ్యము వదిలిపోయె నని చెప్పి
 నమ్మించి వారిచే నభిమతార్థసిద్ధిఁ బడలి మోసము చేసి పోవుదురు.
 మనవారియం దిట్టిదయ్యము లను పిచ్చిభ్రమ యుండుటయే మోస
 గాండ్రకు ధనమును గొల్లగొన సందుఁ గలుగఁ జేయుచున్నది.
 మఱియు వీరు దయ్యము పట్టిన దన్నవారిం దెచ్చి భయంకరముగాఁ
 బలువిధముల మ్రుగ్గులుపెట్టి యందుఁ గూర్చుండఁబెట్టి తామును
 దేహమునిండ బూడిద పూసికొని వికృతాకారముతో మఱింత భయ
 మును బుట్టించి యొడలు తెలియనప్పుడు వారిచే నేమేమో వాగిం

తురు; దానిచే లొంగనివారున్న యెడలఁ బైత్యముం గలుగఁ జేయు
కొనిపోగలువేసి, శ్రుతికి కటువులుగా నుండుకొన్నిమాటలను ని
లైగిరిపోవునట్లు భయంకరముగా నటచి, భయముపుట్టించి మేను పర
వశమవునట్లుచేసి యామీఁదఁ గొంత ప్రేలించెదరు; అక్కడికిని స్వాధీ
నము కానివారు కొందఱున్నపక్షమున లోనికిం దీర్థ మభిమంత్రించి
యిచ్చెద మని మిష చెప్పి, దానిలో గంజాయియాకు మొదలగు
వానిని గలిపి యానీళ్ళను త్రాగనిచ్చెదరు. ఈకడచికిత్సమాత్ర మెప్పు
డును తప్పిపోనేరదు. ఈప్రకారముగాఁ జేయఁబడినవారు పైత్యో
ద్రవముచే నదివఱకుం దమమనసులో నేమి యనుమాన ముండునో
యావిషయ మైనమాటలనె యొడలు తెలియనపుడును బలికెదరు.
మఱియు నీమాయలమారులు దొంగదయ్యములు పట్టినవారిని దెబ్బ
లచేఁగాని మఱియొకమార్గమునఁగాని తమకు లోఁబఱచుకొని, వారికి
రహస్యముగాఁ గొన్నిసంగతుల నుపదేశించి వానినే పదుగురముం
దఱ ధూపమువేసి పలికించుటయే కాక, యీరాత్రి వదిలిపోయెద నని
యనిపించి, యందునకు నిదర్శన మేమని తోడివారడిగినప్పు డూరి
బైల నున్న యొకవృక్షముకొమ్మను విఱచిపోయెద నని చెప్పింతురు.
అదివఱకే యీటక్కుదారు రాపసిం జేసివత్తురు కాబట్టి పోయి
చూచినవారి కది యెంతయు దృష్టాంతముగాఁ గానఁబడును. ఈభూత
వైద్యులను గుఱించి పూర్తిగా నింకొకసారి వ్రాయుట యుత్తమము
గాఁ దోచుచున్నది. కాబట్టి వారి నిష్ఠ డితటతో విడిచిపెట్టె
దము. అందందు బ్రదికి యున్నవారుకూడ నయ్యము లయి బాధిం
చుట కలదు. ఈవిషయము వివేకవర్ధని ప్రథమసంచికం జూచినఁ
దెల్లము కాఁ గలదు. మఱియు నీమండలములోని యొక గ్రామము
నుండి యిద్దఱు టటవబ్రాహ్మణులు ధనార్జనము నిమిత్తము పునహకుం

బోయిరి; వారిరువురకు నచ్చటఁ బరస్పరవైరము సంభవించి యం దొకఁడు రెండవవాఁడు చచ్చెనని వానిబంధువుల కుత్తరము వేసెను. దానిమీఁద సీగ్రామములో జరగవలసినకార్యము లన్నియు క్రమ ముగా జరగెను, ఆమరచటిదినము నుండియు నాతఁడు దనగ్రామ ములోఁ దనకుసొమ్ము ఋణపడియున్నవారి నందఱినిం బట్టి పీల్చు కొని తినసాగెను. 'ఈసంగతి యేలాగుననో పునఃపఱిగో నున్న యాత నికిం దెలిసి వెంటనే బయలుదేటి వచ్చి తనగ్రామము చేరినమీఁదట సహిత మాతనిని దయ్య మయి వచ్చినా డనియే భావించి యారాత్రి తలుపుతీసినవారు కారు. మఱుసటినాఁ డాతనిం జూచినప్పుడు పలు వురు నమ్మినవారుకారు. దీని కేమందుము? దయ్యము లున్నట్లు లెక్కడనో పురాణములయందున్నదనుటకంటె మంత్రశాస్త్రమునే మనవిష్ణుశర్మగారు ప్రమాణముగా నెత్తుకొనవచ్చును. మాఘస్నా నము చేయకపోయినంతమాత్రముచేతనే యెల్ల వారును బ్రహ్మకల్పాం శము పిశాచము లగుదు రనుటకంటె వింతలేదు. ఐనను నీశబ్దప్రమా ణమును గుఱించి ముందు ముచ్చటించుము.

ప్రమాణవిచారము. [1875 వ సం॥ అక్టోబరు నెల.]

యథార్థజ్ఞానము (=ప్రమ) ను బుట్టించునది ప్రమాణము ప్రతి విషయమునందును యథార్థజ్ఞానమే యావశ్యకము కాఁబట్టి ముందు గాఁ బ్రమాణములనుగూర్చి కొంత ముచ్చటించుట యిప్పుడు ముఖ్యకార్యము. ప్రపంచములోనివారిలో ననేకులు వారివారిమతా నుసారముగాఁ బెక్కుప్రమాణములను జెప్పిరి. మనలోనితార్కికులు ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అని నాలుగు

ప్రమాణములను గ్రహించిరి. వీనిలోనియుపమానప్రమాణ మను
మానప్రమాణాంతర్గతభాగమే కావున దానిని వేరుగాఁ బ్రమాణ
ముగా నెత్తుకొనఁగూడ దని కొందఱభిప్రాయపడిరి. తక్కిన మూడు
ప్రమాణములను సర్వమతములవారును, సర్వదేశములవారును నైక
కంఠ్యముగా నొప్పుకొనుచుండుటంజేసి వానినె యిచ్చటఁ బ్రమాణ
ములనుగాఁ జేకొనవలసియున్నది. ఒకసంగతియొక్క వాస్తవము
గనుగొనుట కీమూడును సాధనములే యైనను వీనిలోఁగూడ గౌరవ
తారతమ్యములు గలవు. అట్టితారతమ్యవిచారము నీసారి కొంతవఱ
కుఁ జేయుదము.

1.—అన్నిటిలో సర్వోత్కృష్టమైన ప్రమాణము ప్రత్యక్షము.
ఇతరప్రమాణ సాహాయ్యము లేకయే తన యింద్రియమువలన నవ్య
వధానముగాఁ దెలిసికొనుట ప్రత్యక్షము అట్టిప్రత్యక్షమువలనంగలుగు
జ్ఞానము ప్రత్యక్ష ప్రమాణజనితజ్ఞాన మనఁబడును. ఇట్టిజ్ఞానమునకు
త్వక్కు, చక్షువు, శ్రోత్రము, జిహ్వా, ఘ్రాణము, అనుబాహ్యకరణము
లయిదును, మనస్సనునంతఃకరణ మొకటియు సాధనములు. ప్రతిబా
హ్యేంద్రియ వ్యాపారమునకును మనస్సు సాహాయ్యమై యుండుటయే
కాక వానిసాహాయ్యములేక తానును గొంతజ్ఞానమును బొందునది
యైయున్నది కనుక మనస్సుకూడ నంతరింద్రియమని పేర్కొనఁబడి
ప్రత్యక్షమైనస్వాభావికజ్ఞానమును గలిగి వెలయుచున్నది. కడుపులో
నుండి పుడమిమీఁద బడినతోడనె పసిబిడ్డ యాకలిం దెలిసికొని
చనుఁ గుడవఁగడఁగుటయె యీజ్ఞానము కలదనుట కొక్కనిదర్శనము
గా నున్నది. ఈజ్ఞానోత్పత్తికిఁ గారణముల విచారించువిషయమున
నభిప్రాయభేదము లున్నను, జ్ఞానము కలదనిమాత్ర మెల్లవారునొప్పు
కొని యున్నారు. కాబట్టి మనస్సునకుఁగల యీస్వాభావికజ్ఞానమును

ప్రత్యక్షప్రమాణబద్ధజ్ఞానమే. బాహ్యేంద్రియములసాహాయ్యముచేతను, అనుమానాదులచేతను మనస్సునకుఁ గలుగునితరజ్ఞానము శిక్షితజ్ఞానమనఁబడును. ప్రత్యక్షప్రమాణమువలనం గలుగుజ్ఞానము, తక్కిన రెండుప్రమాణములంగలుగు జ్ఞానముకంటె శ్రేష్టమయినదియు దోషరహిత మయినదియు నిరాక్షేప మయినదియు నై యుండును. కాబట్టి మిగిలినప్రమాణము లన్నియు దీనిచే బాధింపఁబడునుగాని యిది యన్యప్రమాణములచే బాధింపఁబడదు అన్యప్రమాణము తెల్లను దీనికి లోకువ యయినవి గనుకను, వానిపై నెల్ల నిదియె యధికారముం జేయునదిగనుకను ప్రత్యక్షము ప్రమాణరాజ మనఁబడును. దీనికే యనుభవ మనిపేరు. ఇదియొక్కటియె సర్వోత్తమ మయిన ప్రమాణమయినను, ప్రతిమనుష్యుఁడునుప్రతివిషయమును తనయింద్రియములచేతనె తెలిసికొని మెలఁగుట యశక్యము గనుకను, ఒకవేళ మెలఁగఁ గలిగినను లోకములో జ్ఞానాభివృద్ధియే లేకయెప్పుడును నేకరీతిగా నందఱు మృగప్రియులుగా నుండవలసివచ్చునుగనుకను లోకములో మనుష్యప్రవృత్తికింబ్రత్యక్షేతరప్రమాణంబులుగూడ సాపేక్షంబు లయ్యెను.

2.—ప్రత్యక్షమునకుఁ దరువాత ననుమానము ముఖ్యప్రమాణము. ఇదిప్రత్యక్షప్రమాణము ననుసరించినప్రమాణముగాన దీనికిపేరు గలిగినది. అనుభవముఁబట్టి మన మావఱకుఁ దెలిసికొన్న సంగతులనుబట్టి విమర్శమీఁదఁ క్రొత్తసంగతుల నూహించి కనుఁ గొనుటయేదీనిఫలము. అట్టియూహలుమాత్ర మెన్నఁడును బ్రత్యక్షమునకు విరుద్ధముగా నుండఁగూడదు. ఉన్నచో నవి ప్రమాణములేకావు. కాబట్టియే పూర్వకాలమునం దగ్నిప్రవేశముఁ గాంచినవారిదేహముల కాయగ్ని మంచిగండమువలెఁ జల్లఁగా నుండు నేమోయని

యూహించినయెడల నాయూహ నమ్మఁ దగినది కాదు. ప్రత్యక్ష ప్రమాణమున కవిరుద్ధముగా నిట్లు చేయునూహలే యుక్తులనబడును. కొన్నివిషయములలో రెండుగాని యొక్కవగాని యూహలు చేయఁ దగినచో నందులోఁ బ్రబలమయినయూహచే దుర్బల మైనది బాధింపఁ బడును. మన మొకచేనినిండ నీరుండఁ జూచినచో బొలముకాపు నీళ్లు పెట్టుటవల్లఁగాని వర్షము కురియుటవల్లఁగాని, స్వాభావిక మైన నీటియూటవల్లఁగాని, ఒకజలాకరములోనుండి యున్నతూమువల్లఁ గాని, అనీరు వచ్చి యుండవచ్చునని యూహింప వచ్చినప్పటికిని, సమీపమునందలి భూమికూడఁ దడసియున్నయెడల నాజలము వర్షము వలననే గలిగిన దనియు, అట్లుండక చేరువస్థలములో నానీటిమట్టము నకు సమముగా నొకగొప్పనీటితా వున్నపక్షమున నాయుదక మూట వల్లనే యుద్భవించెననియు, అట్లుగాక యెం దైననొకతూములో నుండి నీరు వచ్చునట్లు లోపలఁ బ్రవాహారయముయొక్క చిహ్నములు గానవచ్చినచో నానీర మొకజలాశయమునుండి కాలువద్వారముననే వచ్చిన దనియు, పయిలక్షణము లేమియు లేనియెడ నానీరు క్షేత్ర స్వామి కట్టుటచేతనేపొడమె ననియు, నిశ్చయింపవలయును. మఱియు నాయూహ లన్నియు సమానబలముఁ గలవియే యయియున్నప్పుడు మాత్రము వేరుప్రమాణము లేక యిదియాలా గని నిశ్చయింప రాదు. ఎట్లనఁగాఁ బయి దృష్టాంతములో—పొలముచుట్టును నేల తడిసియుండి, సమీపమున దాని నీటినుట్టమునకు సమానముగా జలమున్న గొప్పజలాశయ ముండి, లోపలినుండి నీరువచ్చు నీటికాలువయుం గూడఁ గానవచ్చినచో నాజల మీవిధముననే వచ్చిన దని ప్రమాణాంతరము లేక నిశ్చయము చేయరాదు; ఎఱిగినవాఁ డొకఁడు వచ్చి యాజలము చెఱువులోనుండి పెట్టిన కాలువవలన వచ్చి

నదని చెప్పిన నమ్మవచ్చును. కాని వాడు ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధము
 గాఁ జెప్పినప్పుడు మాత్రము నమ్మరాదు. ఎట్లనగా—వాడు వర్ష
 మువల్లగాని, ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధముగాని మఱియొక విధమునఁ
 గాని, యానీరు వచ్చినదన్న విశ్వసింపవలసినదేకాని, యనుభవ విరుద్ధ
 ముగా మొన్న నొక చీమ మాత్రపతనము చేయుటచే నానీరు పు
 తిల్లె నన్న నమ్మఁగూడదు. ఒకవిషయము నందు నిర్బాధక మయిన
 యూహయొక్కటే యున పతమున దానిని సంశయింపక నమ్మవల
 సియే యుండును. ఇసుకలో మనుష్యుని యడుగులు కానబడినపక్ష
 మున, ఆయడుగులచిహ్నము లందుంట కొకమనుష్యుఁడదారిని నడచి
 యుండివలయుననియే యూహ చేయవలయునుగానిమఱియొకయూహ
 లేదు కాబట్టి యాత్రోవను మనుష్యుఁడు నడచె ననియే నిశ్చయింప
 వలసియున్నది. అయినను లోకములో నన్ని విషయములును కేవ
 లము ననుమాన ప్రమాణముచేతనే నిశ్చయింపరాదు. కొన్నియెడలఁ
 బ్రత్యక్షప్రమాణముగాని అబాధిత శబ్ద ప్రమాణముగాని లేక, కేవ
 లానుమాన ప్రమాణముచేతనే వాస్తవమును గనుఁగొన రానికార్య
 ములునుగొన్ని యుండును, అట్లనియనుమానప్రమాణముచేబాధింపఁ
 బడిన శబ్ద ప్రమాణమును గూడ నంగీకరింప వలయు నని మాయభి
 ప్రాయముకాదు. శబ్ద ప్రమాణముయొక్క వాస్తవముం దెలిసి
 కొనుటకు అనుమాన ప్రమాణ మావశ్యకముగాఁ గావలసియే
 యుండును, యుక్తులు లోకములోమనుజుల బుద్ధిపరిమాణము మీఁద
 నాధారముం గొని యుండు ననియు, బుద్ధి యెంత యెక్కువ గల
 వాఁడైనంతయుక్తులు చెప్ప సమర్థుఁ డై యుండుంగాన నొకవిషయ
 ములో నిది కడయుక్తి యని చెప్ప రాదనియు, ప్రస్తుతకాలమున
 యుక్తులచే సిద్ధాంత పఱచిన విషయముమీఁద మనవెనుకటివారు

ప్రబలమైన యుక్తులను దెచ్చి దానినిపూర్వపక్షము చేయవచ్చుగాన
యుక్తివలనఁ దేలునదియెల్ల నిజంబని యనుసరింప రాదనియు, కొంద
ఁతాక్షేపములం జేయుదురు. అది యెంతమాత్రము సరికాదు. ఎప్పటి
కేది వాస్తవముగాఁ గానిపించునో దాని ననుసరించియే మనుజుఁడు
ప్రవర్తింపవలెను గాని ముం దిదివాస్తవము కాకపోవు నేమో యని
యూహించి తనజ్ఞానముం బదటఁ గలిపి యొరులు చెప్పినదాని ప్రకా
రమే నడుచుచుండరాదు. ఇట్లు నడుచుచున్న మన మస్వతంత్రజీవుల
మయి యొరుల చేతులలోని పనిముట్ల వంటివార మగుదుము. అప్ప
టికి వాస్తవ మని తోచినదాని ననుసరించియే ప్రవర్తింపకున్న మన
మేపనిని జేయుటకును సమర్థులము కాకపోదుము. సత్యసంధతవలన
మేలుకలుగు నని యిప్పటివారు సాధించినను ముందువారు కీడుగలుగు
నని సాధింతురేమో యని యసత్యముం బలుకవలసి వచ్చును. వారి
యాక్షేపముం బట్టి యట్లు లసత్యముం బలుకుటకును వీలుగాదు;
ఆపయివారుమరల సత్యమువలన మేలుగలుగుననియే సాధింతురేమో?
ఈరీతిగా వారిపయివా రొకవిధముగాను, ఆపయివారిపయివారొకవిధ
ముగాను, సాధించుచుండవచ్చునని దేనినిచేయక యూరకుండవలసి
వచ్చును. వారి యాయాక్షేపమే ప్రత్యక్షమునకుంగూడఁ దగుల
వచ్చును—ఇప్పుడు నాకంటికి బంగారముగాఁ గానబడ్డది రేపు నాకం
టికి మసిబొగ్గుగాఁ గానబడునని సువర్ణముం బాఱవేయవలసివచ్చును.
ఇట్లనుకొనుటకుఁ బ్రపంచములో నెవ్వరికైన నొకవస్తు వొకప్పుడొక
విధముగాను మఱియొకప్పుడు మఱియొకవిధముగాను గానిపించుట
కలదా యనవలదు; అట్లు కనిపించుటయుం గలదు. రజ్జువును సర్ప
మనుకొన్నవారెందఱుగలరు? మనుష్యునకు భ్రమప్రమాదాదులుసహ
జగుణము లగుటం జేసి ప్రత్యక్షమునందువలెనె యనుమానమునం

మను భయముకలుగవచ్చుగాన నారీతిని ప్రమాదముచేఁ దప్పగా
 గ్రహించినవానిని వారుగాని వారితరువాతివారుగాని చక్కఁజేసికొన
 వలె ననవలెఁగాని యాప్రమాణమునే గ్రహింపరాదనరాదు. మనము
 పొరపడినవానిని మనవెనుక రాఁబోవువారు విమర్శమీద సవరింప
 వచ్చును. అట్లు చేయుచుండుటచేతనేకదా జనులు నానాఁట వృద్ధి
 లోనికి వచ్చి జ్ఞానాధిక్యముం గాంతురు; అది లేకపోయె నేని లోక
 ములో నభివృద్ధిలేక యందఱుం బశుతుల్యులుగానే యుందురు. కేవ
 లము యుక్తులచేతనే సాధింపరాని విషయములు కొన్నియున్నను,
 ప్రత్యక్షములుకానివానిలో యుక్తికినిలువనివిమాత్రమెంతమాత్రము
 నంగీకరింపఁదగినవిగా నుండవు. సూర్యుఁడు తమోరూపుఁ డనియు
 ప్రకాశస్వరూపుఁ డనియు, కూడ యుక్తులచే సాధింపవచ్చుననియు
 అట్లు సాధింపలేకపోయిన నది తనబుద్ధిలోపముగాని యుక్త్యభావము
 వలనఁ గాదనియు నొకబుద్ధిమంతుఁడు వ్రాయఁగాఁ జూచియున్నా
 రము. అది యెన్నటికిని సంభవింపనేరదు. అట్లు సంభవింపవచ్చు
 ననుకొను బుద్ధిమంతులు ప్రత్యక్షమునకంటె ననుమానమే ముఖ్య
 ప్రమాణ మనియు, అనుమానపర్యాయ మగుయుక్తియనఁగాఁ బ్రత్య
 క్షము ననుసరింపక నోరికివచ్చినట్లెల్లనుడువుమాట లనియుఁదలఁచి
 యుందురు కాఁబోలు. ఇంద్రియములకు గోచరములైన విషయముల
 వలన మనము పొందిన యనుభవమును దెలియనివిషయములయందుఁ
 జొప్పించి, కార్యకారణసంబంధముతో విమర్శించిన మనకుఁ దోచు
 నట్టియభిప్రాయములు యుక్తులుగాని తద్భిన్నములైనవెల్ల యుక్తులు
 కావుగదా. ప్రత్యక్షము కానివిషయములలో నొకరు చెప్పినదాని
 యొక్క సత్యాసత్యముల నిర్ణయించి నడుచుకొనుకొఱకు, ముందుగా
 నట్టిదిసాధ్యమో యసాధ్యమో కనుఁగొనుట కనుమాన ప్రమాణము

దక్క సాధనాంతర మెద్ది గలదు? అట్టిసాధనమే యక్కఱలేదన్నచో నొకరు చెప్పినది మంచిది యొకరు చెప్పినది చెడ్డది యను భేదము లేక యుక్తయుక్తముల రెంటిని నవలంబింపవలసి వచ్చును; లేదా రెంటిని త్యజింపవలసి వచ్చును; కాబట్టి యనుమానప్రమాణమే కొన్ని విషయములలోఁ బ్రత్యేకముగాఁ బనికివచ్చు ననియు ప్రత్యక్షముచేఁ గాని యనుమానముచేఁగాని బాధింపఁబడనివలెకే యితరప్రమాణములు వర్తించు ననియు నిందువల్లఁ దెల్ల మగుచున్నది.

3.—ప్రత్యక్షానుమానములకుఁ దరువాత ప్రమాణము శబ్ద ప్రమాణము. పరులమూలముగా మనకుఁగలుగు జ్ఞానమంతయు శబ్ద ప్రమాణమువలనఁ గలిగినదే ఇది మిత్రులు మొదలగువారు చేయు హితబోధవంటిది. మనమిత్రులెదుర నున్నప్పుడు వాగ్రూపమునను, దూరముననున్నప్పుడు లిఖితరూపమునను, మనకు హితబోధ జేయ వచ్చుఁగాన నాశబ్దప్రమాణము వాగ్లిఖితరూపములలో నొక విధముగా నుండవచ్చును. ఈమూడు ప్రమాణములలో నిది యధమప్రమాణమే యైనను, స్వానుభవముచేతను తనయనుభవమునుబట్టిపుట్టు యుక్తుల చేతను మాత్రమే సకలవిషయములను దెలిసికొని ప్రవర్తించుట కొక్క మనుష్యునకు శక్యముకాదు గనుకను, నాగరికతయందును జ్ఞానమునందును సభివృద్ధిచెందుట కవకాశము కలుగదు గనుకను, పరులవలనం దెలిసికోఁదగిన తనకుఁ దెలియనివిషయములు మనుష్యప్రవృత్తి కావశ్యకము లైనవి యున్నవిగనుకను, శబ్దప్రమాణముకూడఁ దప్పక యొప్పుకోఁబడవలసినదే. లోకములో మనుష్యులతో సంబంధించిన యన్ని కార్యములయందును సన్యోన్యసాహాయ్య మేరీతిగా నావశ్యక మగునట్లు చేసెనో యారీతిసే సర్వజ్ఞుడగులోక పిత యాజ్ఞానసంపాదనమునకుఁగూడ బరులతోఁబాటు ముఖ్యముగా

గావలసియుండునట్లు కావించెను. క్రొత్తగా మనమొకయూరికిఁ బోవునపుడు పరుని సడిగియేకదా మనము త్రోవను దెలిసికొందుము; అతఁ డాయూరి కిదిత్రోవ యని చెప్పినతోడనే లేశముగాని యను మానింపక యాతనిమాటలను నమ్మి యాతఁడు చెప్పినత్రోవనే కదా పోవుదుము. ఈచెప్పిన సంగతినిబట్టి చూడ శబ్దమునందు నమ్మకముంచుట కూడ భగవదీచ్ఛానుసారమయిన సహజగుణముగా మనయందుఁ గన్పట్టుచున్నది. అయిన నీనమ్మకము ప్రత్యక్షాదులచే బాధింపబడనివఱకే మనమనసులయందు నెలవుకొని యుండవలయు నని కూడ నీశ్వర సంకల్పమే. పరుల మాటలయందు విశ్వాస ముంచుట స్వతస్సిద్ధ గుణమే యయినను, పరుని నీవు త్రోవయడిగినపుడు నీకాతఁ డొక్కముండ్లకంచెను జూపి యిదియే త్రోవ యన్నచో నీవు నమ్మువుగదా. ఏలనమ్మువు? అది త్రోవ గాకపోవుట ప్రత్యక్షసిద్ధమే గనుక ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధ మయినందున నమ్మువు. మఱియు నాతఁ డుత్తరపు వైపునకుఁ బోవు మార్గమును జూపి యిదియే త్రోవ యని చెప్పినచో నాయూరు దక్షిణమున నున్నదని నీకుఁదెలిసె నేని యప్పుడు సహిత మాతని వచనమును నమ్మువుగదా. ఈసారి గూతడు త్రోవనే చూపెనే యిప్పు డేలనమ్మువు? దక్షిణపువైపున నున్న యూరికిఁ దీసికొని పోవు మార్గము దక్షిణపు వైపునకే యుండవలె ననియు అందునకు భిన్న మైనదిశకుఁ బోవు మార్గ మాయూరికిఁ గొనిపోవుట సాధ్యము కాదనియు ననుమాన ప్రమాణముచే నెఱుంగుదువు గావునఁ దద్విరుద్ధమైనందున నమ్మువు. ఇప్పు డిందు వలనం దేలిన పర్యవ సానము, విన్నతోడనే శబ్దమునందు విశ్వాస ముంచవలెననియు, అది ప్రత్యక్షముచేఁగాని యనుమానముచేఁగాని బాధింపబడనివఱకే యానమ్మకమును నుచవలయుంగాని బాధింపఁ

బడినచో నుంచఁగూడ దనియునేకదా? పూర్వులు మొదలగువారు
 వ్రాసినగ్రంథములుకూడ నించుమించుగా మిత్రులు వ్రాయుజాబుల
 తోడ సమానము లయినవే కాబట్టి యవికూడఁ బ్రత్యక్షానుమాన
 ములలో దేనిచేతను బాధింపఁబడనివఱకుమాత్రమే విశ్వసింపఁబడఁ
 దగినవిగా నుండును. దూరమున నున్నవారు పరదేశములయందలి
 తమమిత్రాదులకును, వెనుకటితరమువారు తమ తరువాతితరము
 వారికిని, తమయభిప్రాయములం దెల్పుటకు సాధనముగా నుండు
 కొఱకు బుద్ధిమంతులచే నేర్పఱచుకోఁబడినవ్రాతయం దున్నయభి
 ప్రాయములకే గ్రంథము లనిపేరు. ఆయభిప్రాయములు గ్రంథరూప
 ముగానున్నను లేకపోయినను, వచనములుగా నున్నను, పద్యములుగా
 నున్నను, సంస్కృతముననున్నను, తెనుఁగున నున్నను, ఆమనుష్యుఁడే
 యిప్పుడుండి నోటిమాటలతో నాసంగతిని జెప్పిన నెంతగౌరవ ముండ
 వలెనో యంత గౌరవమునకే యావిషయములు పాత్రములుగాని
 యంతకంటె నెక్కువగౌరవమునకుఁ బాత్రములు గావు. మఱియుఁ
 గొందఱు పూర్వులు చెప్పినదానియందును, పద్యరూపమున వ్రాయఁ
 బడినదానియందును, విశేషగౌరవ ముంచుదునుగాని యది యుక్తి
 మైనపని గాదు. పూర్వకాలమునఁ వ్రాయఁబడినగ్రంథము లన్నియు
 వారివారియనుభవమునుబట్టియు, అనుభవమువలనఁ గలిగినయాహ
 లనుబట్టియు, వ్రాయఁబడినవిషయములేకాని వేఱు కావు. మనుష్యుల
 కందఱకును భ్రమప్రమాదాదులు సహజధర్మములయి యుంటచేతను
 పూర్వకాలపువారుకూడ భగవంతునివలె సర్వజ్ఞులు కాక మితజ్ఞు
 లయియే యుండుటచేతను, వారివ్రాతలయందుఁగూడ దోషము
 లుండుట సహజసంప్రతిపన్నంబై ఇప్పటివా రందలిదోషములను గనుఁ
 గొనుటచే వారిగౌరవమున కేహానియుఁ గలుగనేరదు. మనము

చూచుచునుజులలోఁ గొందఱు తమకుఁ దెలియనివిషయములను
 దెలియ వని యొప్పుకొంట గౌరవహాని యని యెంచి యసత్యములను
 పలుకుచుండు లాగుననె, గ్రంథకర్తలలోఁగూడ గొందఱు తమకుఁ
 దెలియని విషయములను గూడఁ దెలిసినట్టు వ్రాయువారు నుందురు.
 విషయమునుబట్టి వారు వ్రాసినదానికి గౌరవ ముండవలయునేకాని
 వారినిబట్టి విషయమునకు గౌరవము రాఁగూడదుగదా. కొందఱు శబ్ద
 ప్రమాణము నె రెండవప్రమాణముగాఁ జెప్పియున్నారగాని శబ్దముచే
 ననుమానము బాధింపఁబడక, యనుమానముచే శబ్దము బాధింపఁ
 బడుటచే ననుమానమునే రెండవప్రమాణమునుగాఁ జేకొనుట
 యుక్తముగాఁ దోచుచున్నది. ప్రత్యక్షముచేతను ననుమానము
 చేతనుగూడ బాధింపఁ బడని దైవదత్త మైనశబ్దప్రమాణవిషయము
 లలో నిద్ద తేకాభిప్రాయముం గలిగి యుండుట దుర్ఘటము గాన నా
 విషయ మిందు చర్చింపఁబడదు. సేశ్వరవాది యైనసాంఖ్యుఁడును
 హిందువును సీశ్వరుని నొప్పికొనియు నొకఁడు దైవదత్త మైనపౌత్రము
 లేదనియు, నొక్కఁ డున్నదనియు, నిద్దఱలోనే భిన్నాభిప్రాయమును
 గలిగి యుందురు. మఱియు నట్టిగ్రంథముయొక్కయునికి కొప్పుకొన్న
 వారిలోసహిత మొకమహమ్మదీయుని, నొకహిందువును, నొకకైస్తవ
 వునిఁ బిలిచి యడిగినచో దైవదత్త మైనగ్రంథ మొకఁడు ఖురానని,
 మఱియొకఁడు వేదమని, యింకొక్కఁడు బైబిలని ముగ్గురును మూడు
 విధములుగాఁ బలుకుదురు. కాబట్టి సర్వజనులు నొప్పుకొన్నవియే
 యిందు వ్రాయఁబడునుగాని తక్కినవిషయము లిందు ముచ్చటింపఁ
 బడవు. ప్రత్యక్షాదిప్రమాణత్రయముయొక్క గౌరవతారతమ్యమును
 జక్కఁగా బోధించెడి యొక్కనిదర్శనముమాత్ర మిందుఁజూపి యీ
 విషయము నిప్పటి కింతటితో ముగించెదము. నీవు చూచుచుండ మీ

యింట నొకవస్త్రము దీప మంటుకొని కాలిపోయినపక్షమునఁ బ్రత్యక్షము కాఁబట్టి నీవు చూచినదానినే నమ్ముదువుగాని, గంధకపు ధృతిచేఁగూడ బట్ట కాలవచ్చుంగాన నాప్రకారమేకాలి యుండవచ్చునని యొక్కఁడుయుక్తి చెప్పి యనుమానప్రమాణమునుజూపినను, మఱి యొక్కఁడు గంధకపుధృతిచేతనే కాలినదని సాక్ష్యముం జెప్పినను నీవు నమ్మువు. మఱియు నీవింట లేనప్పుడే యాపుట్టము కాలిపోయిన యెడల నిప్పుచే నొండె గంధకపుధృతిచేనొండె గాలిపోయి యుండవచ్చునని యనుమానపడఁ దగియుండియు దానిక్రింద దీపము పెట్టబడి యుండి దానిచే బట్ట యంటుకోఁ దగినస్థితిలో నున్నపక్షమున దీపముచేతనే కాలెననియు, దీపములేక సమీపమునఁ జిలుకకొయ్యకు గంధకపుధృతి గలవాత్రము తగిలింపఁబడి యది పగిలిపోయి యుండి యాబొట్లు బట్టమీఁదఁ బడఁ దగినస్థితిలో నున్నపక్షమున గంధకపు ధృతిచేతనే కాలినదియు, దీపమును గంధకపుధృతియుఁగూడఁ బయిస్థితులలోనే యున్నపక్షమున నెట్లును నిశ్చయింపరాదనియునేకదా నమ్ముదువు; ఆపిమ్మటఁ జూచినవాఁ డొక్కఁడువచ్చి నిప్పుచేనొండె గంధకపుధృతిచేనొండెఁగాలెనని చెప్పినచో ననుమానింపక యాతని మాటను విశ్వసించువు; కాని యాతఁడే నీళ్ళచేఁ గాలెనని చెప్పినను, జాబు వ్రాసినను, తెనుఁగునఁ బద్యముతో వ్రాసినను, సంస్కృతమున శ్లోకముతో వ్రాసినను, నీవు నమ్మువు నీళ్ళచేఁ గాలిన దన్న సంగతినే యంతకంటెఁ బండితుఁ దొండె బామరుఁ దొండె బయి సాధనములలో దేనిచేఁ దెలిపినను నమ్మువు. కాఁబట్టి యిందువలన, ప్రత్యక్షప్రమాణము సర్వోత్కృష్ట మైనదనియు, దాని ననుమానప్రమాణముగాని శబ్దప్రమాణముగాని రెండునుగాని బాధింప నేరవనియు, అనుమానప్రమాణము ప్రత్యక్షప్రమాణమునకు రెం

డవది యనియు అది ప్రత్యక్షప్రమాణముచే బాధింపఁ బడవల
యుంగాని బబ్బప్రమాణముచే బాధింపఁబడ దనియు, అను
మానము రెండుమూఁడువిధములుగా నున్నచో నందుఁ బ్రబలమైనదే
యంగీకరింపఁబడఁ దగిన దనియు, అన్నియు సమానబలయుక్తములే
యయి యున్నయెడల వేఱుప్రమాణము లేక యేదియో యొకటి
మాత్ర మంగీకరింపఁబడఁ దగినది కాదనియు, శబ్దప్రమాణము
మాటలలో నున్నను వచనముగా వ్రాయఁబడినను పద్యముగాఁ
జేయఁబడినను సంస్కృతముతోఁ జెప్పఁబడినను ఇంగ్లీషుతోఁ జెప్పఁబ
డినను పండితునిచే నుడువఁబడినను పామరునిచే వచియింపఁబడినను
ప్రత్యక్షప్రమాణముచే నొండ్ల ననుమానప్రమాణముచేనొండ్ల బాధిత
ముకానంతవఱకె యంగీకరింపఁబడఁ దగినదనియు, స్పష్టమగున్నది.
మఱియు శబ్దప్రమాణ మితరప్రమాణములచే బాధింపఁబడినట్లు కను
పట్టువఱకు నమ్మఁదగినదే యనియుంగూడఁ దేలుచున్నది.

ఈశ్వరసద్భావము. [1875 వ సం॥ అక్టోబరు నెల]

ఇప్పుడు ప్రపంచములోని సర్వదేశస్థులును, సకలమత
ములవారును భగవంతునియునికి నొప్పుకొన్నవారైయైనను, అందంగుఁ
గొందఱు నాస్తికులుగూడ నుండి తమయాత్మానందలాభములకు
భంగముగా నీశ్వరుఁడు లేడని వాదింపఁ దలపడుచుండుటవలనను,
మన యీదేశపుఁ బాఠశాలలయందుఁ జదువుబాలురు స్వమతశాస్త్ర
వాసన లేకముగాని లేక క్రైస్తవమతాచార్యాదులు బోధించు మన
మతఖండనల వినుచుంటచే మనమతమునందును, స్వభావసిద్ధ మైన
యన్యమతములయంతలి నైషమ్యముచే నితరమతములందును, గూడ

నమ్మకము లేక రానురాను నాస్తికు లగుచున్నందువలనను, ఈ వ్రాయబోవువిషయము మాశక్తికి మించిన దనియు మాబుద్ధి కందని దనియు నెఱిగినవారమయ్యు మాచేత నయినంతవఱకుఁ గొంత వ్రాయుట నిష్ప్రయోజనము కానేర దని యెంచి యించుక సాహసించు చున్నాము ఆకాశసాధమున నందముగా నన్నికడలఁ గట్టిననవ రత్నంబులబంతులో యన నేత్రపర్వంబు లొక్కప్పు సహజతేజంబున నిరాధారముగా నంతరిక్షమున నొండొంటిం దగులక వేగిలు ననంత కోటిబ్రహ్మాండపంక్తులను, అపారపారావారపర్యంత మహీదుండ లంబునం గలవివిధవిచిత్ర సృష్టిజాతంబును, గనుఁగొన్నమాత్రమున నెంతటి కించిద్బునకును, ఇట్టివిచిత్రసృష్టికిం గారణభూతుఁ డయి సకల పదార్థములను తమతమనియతము లయినధర్మముల మేర మీఱు కుండ శాసించుచు నర్హస్థితియం దుంచి సర్వదా యేలుచుండసర్వశక్తి సంపన్నుఁ డగుమహామహిం దొక్కరుండు కలఁ డనుజ్ఞానము స్వభావసిద్ధముగానే కలుగుచున్నదికదా. ఆసంగతి యటుండనిండు.

1. మన యీప్రపంచములలోని పదార్థములలోఁ గొన్ని సాకారములు గాను కొన్ని నిరాకారములుగాను నున్నవి. జంతువులు వృక్షములు మొదలగునవి సాకారములు ; మనస్సు మొదలగునవి నిరాకారములు. ఆత్మ లేదనువాదములుకూడ నిప్పుడిప్పుడు గ్రొత్తగా బయలుదేలుచున్నవి గాని యట్టి యపూర్వవాదులవాదములు యుక్తి రహితములుగా నుండుటచేతను, సర్వసామాన్యముగా నెల్లమతముల వారిచే నొప్పుకొనఁబడి ప్రస్తుతవిషయముతో సంబంధింపని నిర్వివాదాంశము నిచ్చుట సిద్ధాంతీకరింపవలసిన యావశ్యకము లేదుగనుకను దాని నిందుమాని యీశ్వరస్థితమును స్థాపింపసాధనములుగా నుండు సంగతులనుమాత్రమే యిచ్చుటఁ బ్రస్తావించుచున్నాము. పయి

చెప్పబడిన సాకారపదార్థములలోఁ గొన్ని చరములుగాను, కొన్ని
 యచరములుగాను నున్నవి ఈసాకారపదార్థములలోఁ గొన్నిటికిఁ గల
 కదలుశక్తి వస్తుజన్యమైన స్వశక్తియా, లేక మఱియొక భిన్నపదార్థ
 సంయోగమువలనఁ గలిగినశక్తియూ యని యాలోచించి చూచునెడ
 శిలలు మొదలగువాని కట్టి శక్తి లేకుండుటయు, మనస్సుతోఁ గూడ
 కొనినమనుష్యులు మొదలగువాని కట్టిశక్తి కలిగియుండుటయు మన
 స్సంయోగముచేతనే చరపదార్థముల కట్టి శక్తికలిగినదికాని నిసర్గజ
 మైనదికాదని స్పష్టముగాఁ దేలుచున్నది. మనస్సంబంధములేకయే
 జడములైన దేహముల కట్టి చలనశక్తి కలిగియున్న దనెడుచో జడ
 ములైన సమస్తవస్తువులుకూడ స్వతస్సిద్ధిమైన చలనశక్తిని కలిగియుం
 డవలసినదేకదా. మఱియు జడములును చేతనములును భిన్నసాధన
 ములచేఁ జేయఁబడినవని చెప్పనప్పటి చుటకును, లోకములోని సాకా
 రము లైన సమస్తపదార్థములును పంచభూత వికారములే యని
 యేకవాక్యతగా సర్వజనులచే నొప్పుకోఁబడిన రాద్ధాంతాంశమున
 కును, అనుభవమునకును గేవలవిరుద్ధ మగునుగదా? కాఁబట్టి సర్వ
 విధముల జడపదార్థములను యుక్తరీతిని నడపించుశక్తి గల పదార్థ
 మొకటి యున్న దని యొప్పుకోవలసి యున్నది. అట్టిపదార్థమే
 మనస్సు. దానికే జడపదార్థముల నడపించు శక్తి యున్నది. అందుచే
 మనస్సే శ్రేష్ఠ మయినదనియు, తానుబట్టిన జడపదార్థముల నెల్లసెచ్చ
 వచ్చినట్లు నడిపింప శక్తికలిగిన దనియు, మనస్సునకు వ్యతిరీక్తముగా
 నే జడపదార్థమును నొక్కపని చేయఁజాల దనియు, నేర్పడుచున్నది.
 ఈహేతువునుబట్టియే లోకములో కాయకష్టముపడు కూలివాండ్రు
 కన్న మనఃకష్టము పడుమంతులు లోనగువారికి గౌరవాధిక్యమును
 వేతనాధిక్యమునుగూడ కలిగియున్నవి. సమస్తచరాచరములయందును

గొంచెముకొంచెముగాఁ జేరియుండు మృత్తు మొదలగున వానికిమూలా
ధారము లగుపృథివ్యాదులు ప్రత్యేకముగానే ప్రకారముగా నున్నవో
యాప్రకారముగానేభిన్నభిన్న దేహములయందుభిన్నభిన్నముగానుండు
మనస్సులకెల్లను మూలాధారముగానుండుమనస్సుకూడనొక్కటితప్పక
యుండవలెను. ఎంతచిన్నజడపదార్థముగాని తనయం దంతట నిండి
యుండి యర్థవిధమునఁ దత్తదవయవముల నడపించు మనస్సులేక
యొకవ్యాపారమును జేయనేరదుగాని, అగీతి నే జడములయి యాకాశ
మధ్యమున వేలిచు స్వస్వనియతము లయినకృత్యములను యథా
క్రిమముగా సర్వకాలము జరపుచుండు ననంతగోళములును దమయం
దంతట నిండియుండి సృష్టికాంత కవయవసదృశములుగా నుండు
గోళకోటులను యథాక్రిమముగా నెల్లకాలమును నడిపించుచుండు
మనస్సొక్కటి యుండక యట్టి విచిత్రకృత్యములను నిర్వర్తింప నేరవు
గదా. కాబట్టి యట్టిసర్వగోళములయందును నిండియుండి వాని నన్ని
టిని దన యద్భుతశక్తిచే వానివానిమార్గముల నీగకాలంతయుఁ దప్ప
కుండ నడపుచుండు మనస్సే పరమాత్మ. పృథివ్యాదిభూతముల
స్వరూప స్వభావములను విమర్శించి చూచునప్పు డవి యన్నియు
నశింపఁదగినవి గాను, మనస్సుయొక్క ధర్మముల విచారించి చూచు
నప్పుడది నశింపఁ దగినదిగాను, కానఁబడు చుండుటచే దృగ్గోచరము
లగు నీసమస్త భూగోళ ఖగోళములును నెన్నఁదోయొక్కప్పుడు
నశించునవి యనియు, సమస్త జగదంత రాత్మయగు పరమాత్మ
మాత్రము వాశము నొందక శాశ్వతముగా నుండుననియుం గూడఁ
దేటపడుచున్నది.

2. సర్వ కాలములయందును ప్రపంచము నందలి సర్వ
జనుల చేతను నభిప్రాయ భేదములేక సద్గుణములని యేక రీతిగా

నంగీకరింపఁ బడుచున్న కొన్ని మనోధర్మములు మార్పు నొందక
యెల్లయెడలను నెగడుచున్నవి. దీనికి దృష్టాంతముగా దయ సద్గుణ
మనియె కృతయుగమువారిచేతను, త్రేతాయుగమువారిచేతనుద్వాప
రయుగమువారిచేతను కలియుగమువారిచేతను దేశకాల భేదములు
లేక యింగ్లాండు దేశమువారిచేతను హిందూ దేశమువారిచేతను, మఱి
యెల్ల దేశములవారిచేతను కొనియాడ బడుచున్నది. ఇట్టి గుణములు
మనస్సునకు సంబంధించినవి కాబట్టి మార్పులేక శాశ్వతముగా
నెల్లచోటుల నుండు మన స్సొకటి తప్పక యుండవలసి యున్నది.
అట్టి మనస్సే లేకున్న నిట్టి ధర్మములు మార్పు నొందక స్థిరముగా
నుండవు. సర్వ వ్యాపియై నాశనరహితమై యుండెడి యామనస్సే పర
మాత్మ. ఆపరమాత్మ నుండియె ప్రపంచములోని సర్వజీవుల
యాత్మలును గలుగుచున్నవి.

3. సత్యము, శాంతత, దయ, మొదలగు సద్గుణములలోఁ
గొన్ని కొంతవఱకుఁ గొందఱి యందుఁ గానఁబడుచున్నవికాని యన్ని
గుణములును నొకచోఁ బూర్ణముగాఁ గానఁబడుచుండలేదు. కాబట్టి
యవి యెక్కడనైనఁ బూర్ణదశనుజెంది యుండవలసినది. గుణిలేకుండ
గుణములుండవు కాబట్టి సమస్తకల్యాణగుణములకు స్థానభూతమైన
పదార్థ మొక్కటియుండవలెను. ఆపదార్థమేపరబ్రహ్మ మనఁబడును.
మఱియు వేఱువేఱుమనుష్యులయందుఁ గొడకట్టుచుండు నాయా
యోగ్యతలు కొంచెమేని కళంకసహితములుగానేయుండు చుండుటచే
శుద్ధమైన యోగ్యత యొక్కటి యుండుటచేతనే దాని యంశము
లైన యాయోగ్యత లన్నియు నక్క డక్కడ హెచ్చుతగ్గులుగా వెల
యుచున్న వనుజ్ఞానము మన మనస్సుల యందుఁ బుట్టుచున్నది.
కాబట్టి నిష్కళంకమైన యోగ్యత యొక్కచోట నవశ్యముగా

నుండవలసియే యున్నది. అందుచే నట్టిస్వచ్ఛమైన సంపూర్ణయోగ్యత గల పదార్థ మొక్కటికంటె నధికముగానుండ వలనుపడ దనియు స్ఫురించుచున్నది. ఆయేకపదార్థమునే యెల్లవారును భగవంతుడందురు.

4. శూన్యమునుండి యెప్పుడును నొకవస్తువు పుట్టనేరదు. ఇప్పుడు సృష్టి యంతయుఁ గానవచ్చుచున్నది. కాబట్టి యీసృష్టియైన ననాదిగానుండవలెను; లేదా యీసృష్టినిచేసి యెప్పుడునాశమునొందక శాశ్వతము గానుండు సర్వశక్తి గలపదార్థ మొక్కటియైనననాదిగా నుండ వలెను. ఈసృష్టియొక్క స్వభావమునుబట్టి చూచునెడల నిది కేవలము పరతంత్రమైనదిగాను నాశనమును పొందఁదగినదిగాను గాన వచ్చుచున్నది. ప్రతిదినమును జంతువులు, తరుగుల్మ లతాదులు పర్వతములు మొదలగునవి మనకనుల ముందఱఁ గొన్ని నశించుచున్నవి; కొన్ని కొత్తగాఁ బుట్టు చున్నవి. ఇట్టి యస్వతంత్రపదార్థముల యొక్క మితిలేని పరంపర యనాదిగా వాని నట్లుచేయు స్వతంత్ర పదార్థమొక్కటిలేకయే పుట్టుచు గిట్టుచు నుండునని నమ్ముటకుసహేతుకమైనకారణ మొక్కటి కానరాదు. మఱియు నన్నిపదార్థములును నస్వతంత్ర మైనవిగా నుండుననుబయుఁ బొసఁగియుండదు. పరతంత్రములు దేనికైన నొకదానికిలోఁ బడియే యుండవలసినవి కాబట్టియస్వతంత్ర పదార్థములను శాసించుచు ననాదిగా నుండుసర్వస్వతంత్ర మైనపదార్థమే యెప్పుడు నున్నదని చెప్పవలసియున్నది. సర్వస్వతంత్ర మైనదై యనాదిగానుండు నాపదార్థమే పరమాత్మ యనఁబడును.

5. లోకములోని యొకమనుష్యుడు మంచిపనులని కొన్నిటి నెంతటి కష్టములు వచ్చిననోర్చుకొని చోయమన్నాడు; అలాగుననే మఱికొన్నిటిని చెడ్డపనులని యెంచి వచ్చెడి లాభమునైన మానుకొని చేయకున్నాడు. అదేప్రకారముగాఁ బ్రతిమనుష్యుడును యుక్త

మని భావించి సత్యము మొదలగువానినే యవలం బించుటకును, అయ్యుక్తమని భావించి యసత్యము మొదలగువానిని త్యజించుటకును, యత్నించుచుండును. ఒక కార్యమును జేయునపుడు ప్రతిమనుష్యుని మనస్సును నిది యకృత్యము దీనిని చేయఁగూడదనియు, ఇది కృత్యము దీనినిచేయవలయుననియు బోధించుట మాత్రమే కాక, యకృత్యముం జేసిన శిక్ష యగు ననియు, సత్కృత్యముంజేసిన మేలు గలుగు ననియు, కూడఁ జెప్పి మనము చేయుసర్వవ్యాపారములకీడుమేలుల నారసి శిక్షను బహుమానమును నొసఁగుప్రభు నొకఁ డున్నాఁడని స్పష్టముగాఁ దెలుపుచున్నది. ఇట్టిపాపభయము మనుష్యసామాన్యమునకెల్ల సహజమయియున్నది. ఇదిరాజుశిక్షించునని వచ్చినభయము కాదు; రాజులకుఁగూడ నిట్టిభయము కలదు. కాబట్టి ప్రతిమానపునిమనస్సును దేవుఁడున్నాఁడనియు మన చేయుసుకృతదుష్కృతముల విచారించి ఫలముల నొసంగుననియు నిత్యమును ఘోషించుచునే యుండును. దీనిఁబట్టి విచారించినను దేవుఁడున్నాఁడని నిస్సంశయముగాఁ దేటపడుచున్నది.

6. మనమీసృష్టి నొక్కించుక విమర్శతోఁజూచిన భగవంతుని యునికి వాస్తవ మగుట తెల్లమగును. అపరిమిత మైనయాకాశమున గ్రహములు, నక్షత్రములు మొదలగునవి మిక్కిలి సుందరముగాఁ బ్రకాశించుచు, తమతమగతుల నెంతమాత్రము తప్పక నిత్యమును సంచరించుచు, ఎప్పుడు నొండొంటిం దాకి వీకచెడక నెమ్మదిగా నుండుచు, ప్రక్కలను క్రిందను మీఁదను ఎడఁ తెఱిపిలేక యెంతో ముచ్చటగా వెలయు చున్నవి. వీనిస్థితిగతులను విచారించి చూడఁగా నెద్దియే నొక్కయుద్దేశముతో నవి యన్నియు నట్లు చేయఁబడినట్లు కానవచ్చుచున్నది. కాని యేయుద్దేశమును లేక విచ్చలవిడిగా

బయలుఁ గుప్పపడియున్నట్లు లెంతమాత్రమును గానరాదు. ఒక
 యుద్దేశకుఁడు లేనిది యుద్దేశముండదు. కాబట్టి యిట్టి విచిత్రగోళ
 ముల నిట్లు సృష్టించి యాయాయపయోగముములకొఱకు వానివాని
 నుద్దేశించిన యపరిమితబుద్ధివంతుఁ డొకఁ డున్నట్లు కరతలామలక
 ముగాఁగానవచ్చు చున్నది. ఈయనంతకొటిగోళములలో నొక టగు
 మనభూమికిని తక్కిన మఱికొన్ని గోళములకును గల సంబంధమును
 విచారించినను సృష్టికర్తయునికి తేటపడుచున్నది. సూర్యుఁడు భూమి
 లోనివారికెల్లను వెలుతురు నిచ్చుచు ఫలవృక్షములు మొదలయినవి
 యెదుగుటకును పండ్లు మొదలగునవి పండుటకును సహాయపడుచు,
 రాత్రిందివములు విరామములేక నిమిషమైన నొకచోట నిలువక తిరు
 గుచు భూమియడుగున నున్నవారికిఁ బయి నున్న వారికింగూడ వెలు
 తరును గాఁకను వంతువెంబడి నిచ్చుటయేగాక దినములు, ఋతు
 వులు, సంవత్సరములు మొదలయినకాలభేదముల నుత్పాదించుచు,
 తనకిరణములవేడిమిచే సముద్రములోని యుప్పునీటి నొకర్నించి తీయ
 నీటినిగా మరల భూమిపయిం బడఁజేసి జంతుజాలము నెల్లఁ బ్రో
 చుచు, మఱి యెన్నివిధములనో యీలోకమువారి కెల్ల మహోప
 కారిగా నున్నాఁడు. రాత్రులయందు సూర్యుఁ డుండఁడు గనుక నా
 కాలములో నాతనిపనిని నిర్వర్తించుచు చంద్రుఁడు వెలుతురు నిచ్చు
 చుండుటయేకాక వృక్షలతాగుల్మదులను జక్కఁగాఁ బెరుగఁజేయు
 చున్నాఁడు. ఆచంద్రుఁడును లేని రాత్రులయందు దారినడుచువారికి
 నక్షత్రములు మొదలైనవి త్రోవచూపి వారికిఁ గనువెలుగుగా
 నున్నవి. ఇట్టి మహోపయుక్తము లయినవీని నన్నింటిని పరిశీలించెడి
 యెంతటి మితజ్ఞునకుఁగాని యుద్దేశకుఁడను శిక్షకుఁడును లేక యిట్టి
 పనులు జరగ నేరవని తెలియవచ్చు చున్నది. ఎంతదూరమోపోనేల?

మన భూమిమీఁదివింతలనే విచారించుము. భూమిచుట్టును నలువది
యైదుమైళ్ళనటకును వాయు వనెడి పదార్థ మొకటి నిండియుండి
ప్రాణులు జీవించుటకును, నిప్పు మండుటకును, మనకు వెలుతురు
నుష్ణముం గలుగుటకును, ఆధారముగా నున్నది. అన్నముం దినక
యైన మనము కొన్నాళ్ళు జీవింపగలముగాని వాయువు నాఁఘా
ణింపక నిమిషమయిన జీవింపలేము. కావుననే యాహారోపయుక్త
మయినపదార్థము మితిమీఱఁ జేయఁబడియున్నది. ఉదకమను పదార్థ
మొకటికూడ సర్వప్రదేశములయందును నించుమించుగాఁ గలిగి
వెలయుచున్నది. అందులో కొంత యుప్పుసీరుగాను, కొంత తీయ
సీరుగాను, ఉన్నది. ఆహారముం గొనక యొకఁడు ఇరువదియొక్కదిన
ములు జీవముతో నుండునుగాని నీరు త్రావక యెనిమిది దినముల
కన్న నెక్కువగా జీవింపఁడు. స్నానపానాదుల కుపయోగించు నట్టి
వస్తువు దాని యుపయోగతారణమ్యముంబట్టి వాయువునకంటెఁ
గొంచెముగాఁ జేయఁబడినను విస్తారముగానే యున్నది, మిక్కిలిగా
నుండుమతియొకపదార్థ మైనయగ్నిలేక యాహారపదార్థములు పలు
విధము లైనపాకభేదములుగా వండఁబడనేరవు; నీళ్లు కాఁగవు;
మఱి యెన్నిపనులో జరగవు ఇంకఁ జిన్నవస్తువులం బేరుకొని వాని
యుపయోగముల నెన్నఁ బూచుకొన్న నెన్నియేండ్లయినం జాలవు.
ప్రపంచములో వెదకినను నిష్ప్రయోజన మైనపదార్థ మొకటియుఁ
గానరాదు. మఱియు నాయావిషయములలో వస్తుజాతమునకెల్ల
బరస్పరసంబంధము గలిగి యొకదాని కొకటి తోడుగాఁ బలి చేయు
చున్నవి. వీని నన్నిటిని జూచునప్పు డెంతతెలివితక్కువవానికిని సర్వే
శ్వరుఁ డొకఁడుండి యన్నింటిని తత్తదుచితములైన స్థితులయందుంచి
వాని వాని కాయాగుణముల నొదవించుచున్నాఁడనుజ్ఞానము సాధార

ణముగాఁ గలుగుచున్నది. తక్కినవన్నియు నేటికి? మనశరీరతత్త్వము
నించుక పరికింపుడు. అందులో ముఖ్యముగాఁ గాత్రమునకంతకుఁ
బ్రధానాంగ మైనయొక్క శిరస్సును గుఱించి కొంత వ్రాయుటయె
యిచ్చుట చాలియుండునని తోచుచున్నది, మనబుద్ధికి స్థానమె
మిక్కిలి మృదువయి యుండెడుమెదడునకు మెదను కష్టాల మనుబల
మైన యెక్కుక వేయబడియున్నది. అంతటి బలమైనయెముక పయి
నుండుటచే సాధారణమైనదెబ్బ తగిలినను లోనిమస్తిష్కమున కేహఁ
నియుఁ గలుగదు. ఆయెముకకూడ మిక్కిలి దట్టము లయి పొడవులైన
వెండ్రుకలతోడఁ గప్పబడియున్నది. అందుచేత స్నానము చేయు
నపుడు తడిగాని యెండలో నడుచునప్పు డుష్ణముగాని యామెదటికి
సోకదు. విండ్లవలెనుండు కనుబొమలు చెమ్మటపట్టినప్పు డానీటిని
కన్నులలో పడనీక ప్రక్కలనుండి జాతిపోవునట్లు చేయును. కను
బొమలే లేనియెడల మనుష్యుడు వర్షము కురియునప్పుడు నడవఁ దట
స్థించు నేని యెడతెగనియుదకధారలు నేత్రములం జొచ్చి వాడు
నడవనే లేకపోవును. కను తెప్పలమీద వెండ్రుకలు దుమ్ము మొద
లగు వానిని కంటిలోఁ బడకుండ దానిని కాపాడుచున్నవి. తెప్పలు
కన్నులకు తలుపులవలె నుండి యెండగాని గాలిగాని లోపలికిరాకుండ
మూయుట కుపయోగపడు చున్నవి. కన్నుకొలుకులయం దొకరీతి
జలముపుట్టి కన్నుల నెప్పుడును శుభ్రముచేయుచుండును. ఒక్కకన్ను
విషయమే వ్రాయబూనిన సోతయేని వ్రాయవలసియుండును. మన
వారిలో కొందఱు బొత్తిగా నిష్ప్రయోజనము లని తలంచుచున్న
ముక్కులోని వెండ్రుకలుసహితము ముక్కులోనికి చిన్నపురుగులు
దుమ్ము మొదలయినవి పోకుండ నాపుటకొఱకే చేయబడియున్నవి
వేయేల? సృష్టిలో నణువు మొదలుకొని బ్రహ్మాండమువఱకు నుప

యోగము లేనివస్తు వెట్లు లేకో యదేప్రకారముగా నఖిశిఖపర్యంత
ముం గల దేహమునందుఁ దుద కొక్కచిన్న వెండ్రుకయైన నిష్ప్ర
యోజన మైనది లేదు ఇట్టి చమత్కారములెల్ల సంపూర్ణశక్తియుక్తు
డైనసృష్టికర్త యుండినం దక్కఁ గలుగనేర వని పశుప్రాయుఁ డైన
కేవలమూఢుఁడును గ్రహించు ననిన బుద్ధిమంతులమాట నిచ్చట
వేఱుగ వక్కాణింప నక్కఱయేలేదు. ఆకాశమువంకఁ జూచినను,
దిక్కులప్రక్కలఁ జూడ్కి నిగిడించునను, క్రింద తిలకించినను, మేర
మీఱిన పదార్థములు సృష్టికర్తయొక్క చమత్కారములను సదా
ప్రకటించుచు, ఆయనమహత్వమును సహస్రముఖములఘోషింపుచు
నిలిచి యున్నవి.

ప్రపంచములోనివారందఱును పూర్వకాలము నుండియు నేటి
వఱకును దేవుఁ డొక్కఁ డున్నాడని నమ్ముచుండకూడ దేవుని
యొక్కయునికిని స్థిరపఱుచుచున్నది. ప్రపంచములోని యన్నిమతముల
వారిగ్రంథములయందును సృష్టి కొంతకాలముక్రిందనే కలిగె ననియు
మనుష్యుఁడును కొంతకాలముక్రిందనే కలిగె ననియు వ్రాయఁబడి
యున్నది. దేవుఁడు లేఁ డనుబాధలుకూడఁ బయి కట్లు చెప్పటయె
కాని లోపలఁ బాపమునకు వెఱచుచు దైవమువలనిభీతిని గలిగి
యుండనివారు కారు ; దేవుఁడు లేఁ డనువారు మంచిబుద్ధిమంతునిచే
నిర్మింపఁబడినయంత్రమువలె వర్తించు చున్నసృష్టిని చేసినవాఁ డొక
డున్నాఁ డని నమ్ముటకు సందేహించి, జడము లైనయఃపు లన్నియుఁ
జేతనపదార్థకర్తృత్వము లేకయే తమంతఁగూడి యిట్టివిచిత్రాకార
ముల నొంది వర్తించుచున్నవని సందేహపడక నమ్ముచున్నారు.
వారిబుద్ధివైశద్యము నిఁక నే మని కొనియాడవచ్చును !

ఆత్మ. [1875 వ సం॥ డిసెంబరు నెల]

కడచిన వివేకవర్ధనియందు భగవంతుని యునికిని గుఱించి
యించుక వ్రాయఁబడి యున్నది; కనుక, ఈసారి జగత్కర్త యగు
నీశ్వరునియొక్క దివ్యలక్షణముల గుఱించికూడఁ గొంచెమువ్రాసి
మఱియొకతూరి యాత్మవిషయమయిముచ్చటింప నెంచియు, ప్రతిభాను
వారమునాడును మావివేకవర్ధనీ సమాజమునకువచ్చి ప్రసంగములు
చేయువారిలో కొందఱు శరీరమునకంటె భిన్న మయినయాత్మ వేఱొ
క్కటిలేదనియు దేహమేయాత్మయనియు నీనడుమను వాదింపఁజొచ్చి
నందునను, మఱికొందఱు దేహవ్యతిరీక్తమయిన యాత్మయుండిన నుం
డచ్చుఁగాని యదిదేహము నశించినపిమ్మట మాత్రము ప్రత్యేకముగా
నుండదనియు దేహముతోడనే నశించుచున్నదనియు వాదింపఁదలఁపడు
చున్నందునను, ఇప్పుడుముందుగా నాత్మవిషయమయి వ్రాయుటయే
శ్రేయోదాయకంబని యెంచి మానేర్చుకొలంది నట్లుచేయఁ బూను
కొన్నారము. మున్ను కొన్నిమాసములక్రిందట బృందావనపట్టణంబున
శ్రీస్వధర్మప్రకాశినీవిలేఖకు లగుబ్రహ్మశ్రీ శ్రౌతము కోటీశ్వరశాస్త్రి
గారు దేహికి పునర్జన్మము కలదని చేసినయుపన్యాసముమీఁద తానే
లోకమిత్రుఁ డని పేరు పెట్టుకొన్న 'దేహాత్మ' వాదిగా కొక్కరు
దేహమే యాత్మయని, యొకవ్యాసమును వ్రాసి, దానిని శ్రీపురుషార్థ
ప్రదాయినీపత్రికయందుఁ బ్రసిద్ధము చేయించి యుండఁగాఁ జూచి,
యప్పు డొకకృష్ణామండలమునందుమాత్రమే యట్టి 'యాత్మలేని
వాదము' లున్నవని యెన్నుకొంటిమికాని, యిప్పు డిచ్చటసహిత మట్టి
సద్వాదములు పట్టుదలతో జరగింపఁబడుచుంటున్న నెంతయు వింతపడి,
జ్ఞానసూర్యాతపంబు దవులక సదా యజ్ఞానాంధకారంబునఁ బడి

యుండి క్రమక్రమముగా బుద్ధిజాడ్యము ప్రబలి పథ్యపదార్థంబులు రుచింపక సమయమున గోగమునకుం దగినమందు పడమింజేసి యవ సానదశం జెంద బోవుచున్న యాయపూర్వవాదులయాత్మలను యుక్త చికిత్స చేసి నిలువంబెట్టుట కిదియగదా మంచియదనని యెఱింగి సుహృద్భావంబున మా వివేకవర్ధనీకాంత పలుతావులనుండి యుక్తాప ధముల గ్రహించి వాని నెల్లఁ దనవాగమృతంబుతోడం జేర్చి దేహాత్మవాదుల యాత్మజాడ్యముం గుదుర్చ వారిహృదయంబుల నీస్వరచితసరసపదార్థంబులఁ జొప్పింప నుత్సహించుచున్నది. కొంత కాలమువఱకు స్వధర్మప్రకాశినివిలేఖకులే దేహాత్మవాదిగారి మహా వాదమును బూర్వపక్షము చేయుదురని నిరీక్షించి యుంటిమికాని, అదియేమోకాని వారి కాయుక్తుల పయి యుక్తులు తోఁచకపోవుట చేతనో మఱి యేహేతువుచేతనో ప్రతివాదముం గావింపక యూర కుండిరి. ఆమాట మన కేటికి ? పోనిండు. ఇప్పుడా దేహాత్మవాదిగారి యుక్తిప్రాబల్యమును గుఱించి యించుకంత విమర్శింతము “కశ్చి జ్ఞానులు దేహముకంటె భిన్నమని భ్రమించు చున్నశరీరగుణమై యున్నచైతన్యమును గురించి మేము చెప్పుచున్న దేమంటె ఎట్లయితే తాంబూలమదిరాది పరిణామయోగ్యము లగుపూగగుఱాదులు ప్రత్యే కముగాఁగాని యెట్లయినను మిళితము లయినవాటియందునఁగాని మదశక్తిని చూడక పోయినప్పటికిని తాంబూలమదిరాది పరిణామము నందు చూచుటనుబట్టి మదశక్తి యెట్లు అంగీకరింపఁబడినదో అట్లే వ్యక్తము లయినట్టియు ప్రకారాంతరముగ మిళితము లయినట్టియు భూతములయందు చైతన్యము చూడఁబడనప్పటికి శరీరాకార పరిణామ మైనభూతసంఘాతమునందు చైతన్యము మదశక్తి విజ్ఞానమై యున్నట్లేప్రత్యక్షసిద్ధమే, గనుక యంగీకరింపఁతగినది” అని వ్రాసి

దీనినే దేహాత్మవాదిగారు తమవాదమును సిద్ధాంతము చేసికొనుటకుం గలప్రబలయుక్తినిగాఁ జేకొని యున్నారు. కాని యారసి చూడఁగా నిది యెంతమాత్రమును దేహమే యాత్మ యని స్థాపించుటకు దగిన యుక్తిగా ధీమంతుల కెవ్వరికిని దోచదు. ఎట్లన్న—లోకములో భౌతికము లయినపదార్థము లొండొంటితోఁ జేరునప్పుడు వస్తుభేద ములనుబట్టి స్థాల్భము, సూక్ష్మత, మొదలుగాఁ గలరూపములయందుఁ గాని, నలుపు, తెలుపు లోనుగాఁ గలరంగులయందుఁగాని పులుసు, తీపి యాదిగాఁ గలరుచులయందుఁగాని మార్పు నొందవచ్చును ; చూర్ణమువలెఁగావచ్చును ; పలువిధములయినవాసనలు కొట్టవచ్చును; చలనశక్తి కలుగవచ్చును ; వెండియు సిట్టి వస్తుధర్మముల నెన్నిటి నైనఁ బొందవచ్చును; కాని యందుకు విరోధముగా భౌతికము లయిన యణువుల నెన్నిటి నేపాశ్చప్రకార మెన్నివిధముల నుంచినను జ్ఞానము జ్ఞప్తి, ఆనందము, మున్నుగాఁ గలజీవశక్తులుమాత్రము కలుగ నేరవు. మొట్టమొదట వస్తువులయందే బొత్తిగా లేనిగుణము వానిని దెచ్చి నిడుపుగాఁ బెట్టినను, చదరముగా నుంచినను, గుండ్రముగా నమర్చినను, వంకరగాఁ జేసినను, మధ్య పల్ల మొనర్చినను, మఱియొక్క చోట మిట్టలు కావించినను, మఱి వేయిగ్రొత్తవిధముల రూపములు మార్చిననుఁ లక్షవిధములపాల్లు వేసినను, నమమ పుట్టనేరదు పసపు నందుఁగాని, సున్నమునందుఁగాని, యెఱుపురంగు కానఁబడకపోయినను రెండు వేఱువేఱురంగుల నొకటిగా కలిపినపుడు మూడవరంగుగా మారుట వస్తుధర్మమేకాని వేఱు కాదుకనుక, పసుపును సున్నమును కలిపినపుడు కలిగెనయెఱురంగు మొదట నావస్తువులయందున్నదేకాని లేనిది కాదు ; మదిరాదులయందలి వారు చెప్పినమనశక్తియు నట్టిదే.

• కాబట్టి వారు చెప్పినయీరెండుదృష్టాంతములు నెవరివాదమునకు

నెందునకుఁ బనికిరావు. మృతశరీరమునందు చైతన్యము కానరాదు. రేమోయని శంక తెచ్చుకొని, కాచినపాలలోఁ గొంచెము లవణమును వేసినట్లయిన, పాలన్నియు విటిగిపోవులాగుననే శరీర ప్రకృతియందును నేదో యొకవికృతిచే చైతన్యము నశించుననియుక్తి చెప్పినారు కాని, మొట్టమొదట భౌతికపదార్థ సంయోగమువలన జ్ఞానాదు లగుజీవశక్తులు కలుగునని సాధించువఱకును నిద యుక్తిగా నెన్నఁబడదు. మొదట జీవశక్తులన్నియు భౌతికవస్తుగుణములే యని సాధించినపిమ్మటఁగదా తన్నాశమునకుఁ గారణ మారయవలసి వచ్చును? గడుయారమునందువలెనే దేహమునందును లోపల నుంచ బడిన సాధనకలాపముచేతనే చలనాదిశక్తులు కలుగుచున్నవికాని వేఱుకావనిరి. ఇదిసహితము వారివాదమున కేమియు సాధనముగా నున్నట్లు కానిపించదు. ఘటికా యంత్రము నందలి చక్రములు మొదలగునవి దానికిఁ జలన శక్తిని గలిగించినట్లు దేహములోని నాడులు మొదలగునవి దేహమున కొక విధమైన చలన శక్తిని గలిగించినను గలిగింప వచ్చును గాని యవి యెన్నఁడును (జ్ఞానము మొదలగు) జీవశక్తులను మాత్రము పుట్టింప నేరవు మఱియు గడియారము కాని మఱి యేయంత్రము కాని దాని దానికి నిర్ణయింపఁ బడినట్లు చేసినపనినే మరలమరలఁ జేయుచున్నదేగాని యొకప్పుడొక విధముగాను మఱియొకప్పుడు మఱియొకవిధముగాను జేయుచుంటఁ గానము. ఎట్లన్న గడియారము ప్రతిదినమును నిమిషములను గంటలను జూపుచు, చక్రములు మొదలగునవి యెప్పుడు నేకరీతిగానె తిరుగుచు ముల్లుమొదలగునవి యొక్కప్రక్క కేచనుచు, తిరిగితిరిగి చేసినపనినే చేయు చున్నదికాని స్వతంత్రముగాఁ దనయిచ్చవచ్చినట్లు లొకనాఁడు కుడివైపునకుఁదిరుగుచు రెండవనాఁడెడమవైపునకుఁదిరుగుచు, నుండ

లేదు. మఱి యేయంత్రమును మనసువచ్చినట్లు దినమునకొకకొత్త రీతిగాఁబని చేయుచుండఁగాఁ జూచియున్న వారము కాము. కాఁబట్టి మనదేహము నందలి చలనశక్తి కూడ, కేవల సాధనకలాపసంధాన మువల్లనే వచ్చినదనుటకు లేశముగాని యవకాశములేదు. మనదేహములు మనస్సు వచ్చినట్లు తూర్పుగాఁ గాని పడమరగాఁ గాని మఱి యేదిక్కుగాఁ గాని యేమూలగాఁ గాని గడియకు వేయివిధములఁ బోవుచున్నవి; లక్షవిధముల దినదినమును కొత్తకొత్త పనులను చేయు చున్నవి. యంత్రములయొక్క శక్తిస్వభావములనుగుత్తెఱిగిన వారెవ్వరును, మనదేహములయందుఁగానవచ్చునట్టి చలనశక్తులవంటి శక్తులుఉపకరణమాత్రముచేతఁ గలుగునని చెప్ప సాహసింతు రని తోచదు. మఱియు జ్ఞానాదులగు జీవశక్తులు మనదేహములోని నరములకుఁగాని, నాడులకుఁగాని, చర్మమునకుఁగాని, మాంసమునకుఁ గాని, రక్తమునకుఁగాని, క్రొవ్వునకుఁగాని, ఎముకలకుఁగాని, మఱియే యితరపదార్థమునకుఁగాని, సంబంధించినవిగా అజ్ఞులకుసహితము కానఁ బడవు. ఇంతయేకాక, 'నాయాత్మ' 'నాదేహము' అని లోకములో వ్యవహారము కలిగియుండుటను గూర్చి దేహాత్మవాదిగారు కొంత వ్రాసియున్నారు. అది యేవాదమునకు నంతముఖ్యమైనది కాదు. నేననుపదార్థ మాత్మయేయైనను సాధారణముగా జనసామాన్యము నకు నేననఁగా శరీరము నాత్మయును గలిసియున్న యుపాధియే యను జ్ఞానము కలిగియుండుటచేత నాయాత్మయనియు వ్యవహారము కలిగి యుండవచ్చును. 'నాయాత్మ' 'నాదేహము' అనుటచే సహిత మాత్మ యనునది దేహమునకంటె భిన్నమైన వేతొకపదార్థమనియే యెల్లరయభిప్రాయము నని స్పష్టమగుచున్నది. నాయాత్మ యనుట భ్రమయేగాని, వేఱుగాదు. పయినిఁ జెప్పినట్లు దేహమును, ఆత్మయు

కలసి యున్నవ్యక్తియే నేనని యొకమిథ్యాజ్ఞానము కలిగి యుంటు
చేతనే దేహవ్యాధిగలిగినను నేనే చిక్కితి ననియు, ఆత్మరోగముతట
స్థమయినను నేను దుఃఖించితి ననియు, దేహత్మలలో దేని కేది ప్రాప్తిం
చినను నాకది ప్రాప్తమయినదని వ్యవహారము కలిగియున్నది. అట్లు
న్నను, నేననునది సూత్రయేకాని దేహముకాదని యందఱకుం దెలి
యును. ఎట్లనఁగా లోకములో నొకఁడు చచ్చినప్పుడు, వాఁడు
పోయెననియు, నేను నెప్పుడో యాలాగుననే పోయెద ననియు, మూఁడు
డు సహితము చెప్పుచుండును. దీనింబట్టి విచారింపఁగా 'నేను'
'వాఁడు' అను శబ్దములకు 'ఆత్మ' యనియేకదా యట్లు చెప్పవారి
యభిప్రాయ మయియుండును. శరీర మీలోకముననే తనకన్నుల
యెదుట నుండఁగా వాఁడు పోయె ననఁగా నాత్మ పోయినదనికాక
మఱియేమియర్థము చెప్పఁదగియుండును? మఱియు మృతుని దేహ
మున కప్పటినుండియు 'వాఁడు' అనువ్యవహారముపోయి 'అది'
'శవము' అని యొకపనిముట్టున కుండవలసిన వ్యవహారము కలుగు
చున్నది. ఇట్టి భ్రమము తక్కిన మరికొన్ని విషయములలోఁ గూడ
నుండుట లోకవ్యవహారసిద్ధము—కోళ్లు పట్టెలు గలదాదరూపమే
మంచ మయినను, మంచముతోఁగూడ, నవారు తఱుచుగాఁ గూడి
యుండుటచే పట్టెలు కాళ్ళు గలకట్టరూపమును నవారును గలిసి
యున్న దానినే మంచముగా భావించుకొనుచు పట్టెడ తెగినప్పుడును
మంచమే తెగిపోయెనని చెప్పుదురు. పట్టెవిడిగినప్పుడును మంచము
విడిగినదనియే చెప్పుదురు. అట్లున్నను పట్టెడ నూడఁదీసినప్పుడును
బాగుగ విమర్శించినప్పుడును, పట్టెడకాక మిగిలినభాగమే మంచమని
యందఱకుం దెలియును. ఆప్రకారముగానే దేహవ్యతిరిక్త మయిన
సూత్రయనుపదార్థమే 'నేను' 'వాఁడు' అనునది యని యెల్లవారికి

గోచరమగును. పట్టెడ తెగినప్పుడు మంచముయొక్క పట్టెడ తెగెననియు
మంచము తెగెననియు వ్యవహార మెట్లుకలదో ఆప్రకారముగా నే దేహము
కృశించినప్పుడు నా దేహము చిక్కెననియు నేను జిక్కితిననియుఁ గూడ
వ్యవహారము కలిగియున్నది. ఎట్లు చెప్పినను మంచమును పట్టెడయు
నొకటియని కాని, దేహము నాత్మయు నొకటియే యని కాని చెప్పు
టకు వీలుకాదు. అయినను దేహమే యాత్మ యనుపక్షమునఁ
గలుగు సాధక బాధకములఁ గొన్నిటి నిందు క్రింద సంగ్రహముగాఁ
వ్రాయుచున్నాము. —

1. శరీరమే యాత్మయ నెడుచో, శరీర మనేకావయవముల
కూడిక యగుటంజేసి యవయవము లెన్నియో యాత్మలు నన్నియై
యుండవలసివచ్చును; అప్పుడు పెక్కు లొక్కసారియే యభిప్రాయ
భేదములు పుట్టి యాత్మలకన్నిటికిం బరస్పరవివాదము సంభవించును.
ఇట్టిస్థితి యెప్పుడును జరగియుండఁగా మనము చూచుచుండ లేదు.
కాబట్టి శరీరముయొక్క యవయవము లన్నియు నాత్మలనుట కెంత
మాత్రము నవకాశము కానరాదు. మఱియు నా యవయవములలో
నొక్కటిమాత్రమే యాత్మ య నెడుపక్షమున ఆ యవయవమునకు
హానికలుగునప్పుడు చైతన్యము నశింపవలసి యుండును; సుఖదుః
ఖాదులు శరీరమునం దంతట వ్యాపించుట కవకాశ ముండదు.
అందుచే మేనియొక్క యొకయవయవముమాత్రమే యాత్మయనుట
కావగింజంతయు నెడము లేదు. నేత్రాదిజ్ఞానేంద్రియములే యొక
వేళ నాత్మ యందు రేమో యాపక్షమునను శరీరమునం దనేకాత్మ
లుండి వానిలో వాని కన్యోన్యకలహము ప్రాప్తముకావలసివచ్చును.
'నేనుచూచితి' 'నేనువింటి' అని చూచినవాఁడును విన్నవాఁడును
నొక్కఁడే యెనట్లు జ్ఞానము కలుగకుండవలెను. కన్నులుపోయినవారికి

మున్ను చూచినయింద్రియము నశించుంజేసి వెనుకచూచిన వస్తువులస్మరణము లేకపోవలెను. ఈ హేతువులచే నింద్రియములే యాత్మ యనుట యబద్ధముగాఁ గానబడుచున్నది. మఱియుఁ బ్రతిదేహికిని నాహస్తము, నాకర్ణము, నాముక్కు, నానోరు, అని తా నొకఁడును తనకంటె భిన్నము లయినయవయవములు పెక్కులును అనుజ్ఞానము స్వభావసిద్ధముగానే పుట్టుచున్నది. ఈయింద్రియములన్నియు నాత్మ కుపరకణములుగానే కానవచ్చుచున్నవికాని యవియే యాత్మలుగా నెంతమాత్రము కానిపించుచుండలేదు. మనకన్నునకు దుర్భిణి యెటువంటిదో మనయాత్మకును మనకన్ను లట్టివే. దుర్భిణిలేకుండ మననేత్ర మేప్రకారముగ దూరమున నుండునక్షత్రాదులను చక్కఁ గాగ్రహింపనేరదో అనేప్రకారముగా మనయాత్మయు నేత్రసాహాయ్యములేక రూపమును చక్కఁగా గ్రహింపనేరదు. దుర్భిణి నశించిన మాత్రముచేత కన్ను నశించుననిగాని, నేత్రము నశించుటచేతనే యాత్మ నశించునని కాని చెప్పుట, కరణము నశించుటచేతనే కర్త కూడ నశించునని చెప్పు యుక్త్యనుభవవిరుద్ధమైన యున్మత్తప్రలాప మనుటకు సందేహములేదు. అవయవము లన్నియు నాత్మకుం బని ముట్లే యనుటకు వానిలో నొకటిపోయినను మఱియొకదానిచే, పోయినదానిపనులను జరిగించుకొనుచుంటయే చాలినంతనిదర్శనముగా నున్నది. ఎట్లన్న—కన్నులుపోయినవారు చేతులతోడనియే యిది యీవస్తువని గ్రహించుచున్నారు; చెవులులేనివారు సైగలచేతనే పరులు చెప్పినదానిని గ్రహించుచున్నారు; కాళ్ళులేనివారు చేతులతోదేకిగాని, కఱ్ఱకాళ్ళు చంకకఱ్ఱలు మొదలయినవాని సాహాయ్యముతోఁ గాని, గమ్యస్థానమును జేరుచున్నారు; ఇటువంటివి పెక్కులు చెప్పవచ్చును. మఱియొక్కటిచూడుడు—కొన్ని సమయముల మ

మనము మఱియొక కార్యముమీఁద ధ్యానము మంచి శ్రద్ధగా నాలోచించుచున్నప్పుడు కన్నులు తెరిచుకొనియుండియు, నెదుట నడచు వ్యాపారములఁ జూడకున్నాము; మిత్రులు మొదలగువాడు పిలిచినను వినకున్నాము; మనదేహము మీఁద నొకరు కొట్టినదియుఁ దెలియకున్నాము. ఇందువలననే చూచుట మొదలగు కార్యములనిర్వర్తించునది యాత్మయేకాని నేత్రాదులు కావనియు, అవి కేవలము పనిముట్లై యనియు స్పష్టమగుచున్నది. సర్వజ్ఞుఁడగుభగవంతుఁడు తన యపరిమిత బుద్ధిబలంబున నాలోచించి యాత్మకును శరీరమునకును విడువని సంబంధము కలిగించినందున దేహమునకు వ్యాధిబాధలు మొదలగునవి కలుగునప్పుడు జీవశక్తులకును గొంతలోపము సంభవించుచున్నది. అంతమాత్రముచేతనే శరీరమే యాత్మయనుట కాధారమున్నదన వల్లపడదు. దేహము శుష్కించి శల్యావశిష్టమై అవసాన కాలము సమీపించి యున్నప్పుడు సహితము కొందఱికి తెలివి మొదలగు జీవశక్తులు బొత్తిగా కుంటువడక యథాపూర్వకముగానుండఁగాఁ జూచుచున్నాము. జ్ఞానాదులగు జీవశక్తులు దేహజన్యములే యయి యున్నయెడల నట్టిస్థితిలోఁ దెలివి తప్పకుండుటకుఁ గారణ మొక్కటియు కనుపట్టదు.

2. ఒకవేళఁ గొందఱుజ్ఞానాదిశక్తులు దేహ మెల్ల వ్యాపించి యుండు నని చెప్పవచ్చెదరేమో. అదియు యుక్తియుక్తముగా నుండదు. దేహ మెల్ల భౌతికములయిన యణువులకూటమివలనఁ గలిగినదే యని యందఱకుఁ దేటతెల్లం బయి యుండవచ్చును. జడములయినయట్టియణువులవలనఁగలిగిన యేపదార్థమునందుచు జ్ఞానాదులగు జీవశక్తులు కలుగవని మున్నే వాక్రుచ్చి యున్నారము; కలుగునందురేని శిలలు మొదలగువానియందును కలుగవలసియుండును;

మనలోఁ బుట్టుతలంపులలో భాగము లున్నట్లు కనిపించదు, కాబట్టి
 యాతలంపులయుత్పత్తికి స్థానమయినదియు నొక్కటిగానే యుండ
 వలెనుగనుక నపరిమితము లయిన యనువులనుండి యీతలపులు
 గలుగు నని చెప్పవల్లగాదు. అంతేకాక దేహమే యాత్మయైన, పైని
 చెప్పినట్లు దేహముకృశించినప్పు డందఱకు జ్ఞానాదిశక్తులు క్షీణించి
 పోవలెను. అట్లు పోచుండలేదు సరిగదా, దృఢగాత్రులకు సహితము
 శరీరవ్యాధి యేమియు లేక బలిసియున్నప్పుడును జ్ఞానాదు లగుజీవ
 శక్తులు క్షీణదశఁ జెందుచున్నవి. ఇందువల్ల జీవశక్తులు దేహగుణ
 ములు కావనుట కలతలామలకముగా నున్నది. మఱియొక్కటి
 చూడుడు—ఇప్పటి వైద్యశాస్త్రజ్ఞు లందఱును, ఏడు సంవత్సరముల
 కొక్కపర్యాయము దేహమునందలి మున్నున్నయనువులన్నియుఁ
 బోయి వానిస్థానమునందు కొత్తయనువులు ప్రవేశించి నూతనదేహ
 మగుచున్నదని చెప్పుచున్నారు. అట్లు దేహములు పలుమాఱుమాఱి
 పోవుచున్నను, నేననుజ్ఞానముమాత్రము మాఱక స్థిరముగా నిలుచు
 చున్నది. అత్యయే శరీరమునకంటె భిన్నము కానిదేని యిట్టిజ్ఞానము
 సదా యుండఁబోదు. మఱియు జ్ఞానాదు లగుశక్తులు దేహమునం
 దొకభాగమునేయంటియుండుననియు, దేహమంతయుఁజిక్కియున్నను
 ఆభాగముమాత్రము దిన్నఁగానుండిన జ్ఞానాదిశక్తులు క్రమముగా
 నుండుననియు, శరీరము తిన్నఁగానుండియు ఆభాగము చెడిపోయిన
 జ్ఞానాదిశక్తులుదుగుననియు, అట్టిశక్తులకు స్థానమైనది నుస్తిష్క
 మనియు, కొందఱు చెప్పవత్తురు. అప్పుడుసహిత మీయుక్తిపై
 యాక్షేపణలకు లోబడియేయుండును. నుస్తిష్కము సహితము
 కొన్నియేండ్ల కొక్కసారి పూర్ణముగా మాఱి కొత్తది పుట్టుచున్న
 దని శరీరశాస్త్రజ్ఞులందఱు నైకకర్తవ్యముగాఁ బలుకుచున్నారు.

అందుచేత నెప్పుడును నే నని ఏకరీతిని జ్ఞానము కలిగియుండుట యను
పపన్నముగాఁ గనఁబడుచున్నది. మెదడుచెడి పిచ్చియెత్తినవారిలో
కొందఱికి మెదడు బాగుపడినతరువాత సహితము పిచ్చి కుదరకయే
యున్నదనియు, మెదడు తిన్నఁగా నుండియు కొందఱికి మతిభ్రమకలు
గుచున్నదనియు, పిచ్చివానిమెదడువంటిమెదడును కలవారు కొందఱు
చిత్తచలనములేక జ్ఞానసంపత్తికలవారుగానే యున్నారనియు, వైద్య
శాస్త్రవేత్తలందఱు నొప్పుకొనుచున్నారు. దీనింబట్టిచూడ జ్ఞానాది
శక్తులకు మ స్తిష్కమే స్థాన మైనట్లు కనఁబడదు.

3. ఈవఱకుఁ జెప్పిన హేతువులనుబట్టి ఆత్మ శరీరమునకంటె
భిన్న మయినదని స్పష్టపడుచున్నది. కొందఱు మనమాత్మ నెప్పు
డును జూచియు డలేదే చూడనిదాని నున్నదని యెట్లునమ్మవచ్చునని
శంక చేయుదురు. మన మాత్మను చూడకపోయినను, దానివ్యాపార
ముల నిత్యమును గనుచున్నాము కాబట్టి యాత్మ యనుపదార్థ
మున్నట్లందఱుము నెఱుఁగుదుము. వాయువు మనకన్నుల కగపడక
పోయినను, వెలుతురు స్పృశించుటకు వలనుపడని దైనను, వాని
వ్యాపారములనుబట్టి వానిని నమ్ముచున్నాము. ఆలాగున నే యాత్మను
స్పృశించ లేకపోయినను, చూడలేకపోయినను, జ్ఞానము, స్మృతి,
మొదలగు నాత్మగుణములను జూచుచున్నాము కావునను, జ్ఞానాదులు
శరీరగుణములు కావని యెఱుఁగుదుము కావునను, ఆత్మయున్నదని
నిశ్చయింపవలసియున్నది. మనయెఱుకనుబట్టి యదియొక్కటిగాను
భాగములు లేనిదిగాను కానిపించుచున్నందున, ఆత్మనశించునది
కాదనియు బోధపడుచున్నది. మనమెఱిఁగియున్నవఱకునాసమనఁగా
భౌతికము లయినయగువులపాటే గాని మఱియొకటి కాదు
గనుక భాగములు లేనిమాత్మ నశించుటకు వీలుండదు. నిద్రయందు

మనకు వచ్చు స్వప్నములుకూడ శరీరభిన్న మయిన యాత్మ కల
దనుటను స్థిరీకరించుచున్నది. మన యింద్రియము లన్నియుఁ దనుతమ
వ్యాపారముల నన్నిటిని మాని యున్నప్పుడును, ఆత్మ కన్నుల
తోఁజూచు లేకయే చూచుచున్నది; చెవులసాయము కోరకయే విను
చున్నది; మఱియేయింద్రియముయొక్కతోడును పడకయే సమస్త
కార్యములును నిర్వర్తించుచున్నది. ఇందువల్ల మనయింద్రియము
తెల్ల నాత్మకుం గరణములే యనియు, వానితోఁజూచు వడయకయు
మఱియొక విధముగా నన్నిపనులను నెఱవేర్చుకోఁ గలదనియు, తెల్ల
మగుచున్నది. మఱియు స్వప్నములో నొకప్పుడు తాను పక్షియయి
యాకాశమున కెగిరినట్టును, మఱియొకప్పుడు సింహ మయి యడవుల
నడయాడుచున్నట్టును, మఱియొకప్పుడు మఱియొక రూపమునుధరించు
నట్టును, కననగుచున్నది. జాగ్రదవస్థయందును, స్వప్నావస్థయందును
తా ననుజ్ఞానముమాత్రము సదా మార్పులేక యుండుటయు, ధరిం
చిన దేహములు మాఱుచుండుటయుఁగూడ దేహము లస్థిరము లయిన
వనియుఁ దానుమాత్రము సర్వకాలము స్థిరుఁ డయి యుండువాఁ
డనియు, తెలుపుచున్నది.

4. ఆత్మ వెలుఁగు మొదలయిన యితర వస్తుసాహాయ్యము
లేక తన్నుఁ దానెఱుంగును గావున స్వయంప్రకాశుఁ డనియు, నాశ
నము నొందఁదగిన పదార్థము కాదుగాన నిత్యుఁ డనియు, భాగములు
లేనిదిగాన నిరవయవుఁడనియు, జ్ఞానైకాకారుఁడయి చక్షురింద్రియా
గోచరుఁడు కావున నిరాకారుఁడనియు, వ్యవహరింపఁ బడుచుండును.
ఆత్మధర్మములనుబట్టి మఱియుం బెక్కుపేళ్ళుగలవుగాని గ్రంథవిస్తర
భీతిచే వాని నిందు వ్రాయుటమాని యాత్మ నిత్యుఁ డనుటంగూర్చి
కొంతవ్రాసి యీసారి కింతటితో ముగించెదము.

5. ఆత్మయొక్క నిత్యత్వమును గుఱించి విశేషముగా వ్రాయవలసియుండుటచేతను, ఈవఱకు మేము వ్రాసినదే విస్తారముగా నుండుటచేతను, ఇప్పుడు మిక్కిలి సంగ్రహముగా రెండుమూడు యుక్తులనుమాత్రము వ్రాసి యింకొకసారి యెప్పుడైన పూర్ణముగా వ్రాసెదము. ఆత్మ నిరాకర మయినది గనుక, అణువులకూడికవల్ల నయిన దని చెప్ప వలనుపడదు. లోకములో నొకవస్తువు నశించిన దనగా వెనుకటిరూపము చెడి, మున్ను దానియందు కూడియున్న అణువు లెల్లను విడిపోయెననియేకాని శుద్ధశూన్య మైనదని కాదు. మఱియు లోకములో శుద్ధశూన్య మగుపదార్థ మొక్కటి యయిన లేదు. తక్కినపదార్థములయందువలె విడిపోవుట కాత్మయందు భాగములు లేవు కాబట్టి యాత్మ నిత్యమై యుండు నని యొప్పుకొనక తప్పదు. ఇంతియేగాక ప్రపంచములోని పదార్థము లెల్ల క్రిమక్రమముగ పూర్ణత్వము నొందినపిమ్మట మరల క్షీణించుచు వచ్చి వానితోడిప్రయోజనము తీరినవెనుక నశించిపోవుచున్నవి. ఇందున కొకదృష్టాంతము చూడుడు. ఒకవృక్షము భూమిలో మొలకయెత్తి నానాట వృద్ధి నొంది ఫలములు మొదలగువాని నిచ్చి పిమ్మట కొంత కాలమునకు నశించుచున్నది. చెట్ల యుపయోగము కలపను ఫలములు మొదలగువానిని ఇచ్చుటయేకాన, దానితోడి ప్రయోజన మంతటితోడనే తీరిపోవును. ఆవృక్షము వేయెండ్లు జీవింపఁ గలిగినను ఎప్పుడు నిచ్చినఫలమునే యిచ్చుచుండునుగాని దానివలన మఱి యొకప్రయోజనము కలుగనేరదు. అది యట్లుండఁగా వృక్షము లెల్ల కాలము బ్రతుకుటచే దిక్కుల నెల్ల నల్లుకొని సూర్యకిరణముల నిరోధించి మఱియెద్దానిని పెరుగనీక చాలబాధకూడ గలుగజేయును. అవి పరులయుపయోగముకొఱకే చేయఁబడినవి. కాబట్టి యాప్ర

యోజనము తీసినవెంటనే నశింపవలసినవే. ఆత్మయయిననో యట్టిది కాదు. మనుష్యుడు లోకములో నేయేండ్లు జీవించియుండినను జ్ఞానమునందు క్రిమక్రిమముగా వృద్ధికొందుచునే యుండునుగాని యెన్నటికిని పూర్ణదశనుపొంది తీగించువాడు కాదు. వానిమనుగడవలన మతియేపదార్థముయొక్క యభివృద్ధికిని నాటంకము కలుగదు. అది యట్లుండగా వానియునికివలన పలుజీవులకు జ్ఞానదానమునందు సాయము కలుగును. కాబట్టి మనుష్యులయాత్మ నశింపవలసిన యావశ్యకమును లేదు; నశింపఁ దగినది యయినను గాదు. అపరిమిత బుద్ధిమంతుఁ డగుభగవంతుడు సంపూర్ణ దశ నొందకుండ నాత్మల నన్నిటిని నడుమనే యంతము నొందించు ననుటకుం దగుహేతువును గానరాదు. మనుష్యులలో పశుప్రాయుడు మొదలు పండితునివఱకు నెల్లరు తాముమరణానంతరము పుణ్యపాపములఫలముల ననుభవించు మని నై సర్గికముగానే నమ్ముచున్నారు. ఇదిసయిత మాత్మ నిత్యమైన దనుటకుఁ గొంతనిదర్శనముగానున్నది. ఇంతియకాక యీలోకములో పాపము చేసికొన్నవారి కందఱకు శిక్షగాని, పుణ్యముచేసికొన్నవారి కందఱకు బహుమానముగాని, కలుగచుండలేదు. కాబట్టి పుణ్య పాపఫలముల నాత్మ మతియొకప్పు డనుభవింపవలసియే యుండును. మరణానంతర మాత్మ జీవించియుండినంగాని యట్టిఫలము నొందుట కవకాశము కలుగదు.

బ్రాహ్మణులును, వారివృత్తులును.

సకలసంపదలకు నిలయ మైనయీ భరతఖండము పూర్వకాలమునందు మహాన్నతదశఁ జెంది యుండి లోకములోని యెల్ల దేశ

ములకంటెను మిక్కిలి వాసిగాంచి తక్కిన దేశములవారిస్థితిని జూచి
 పరిహాసింపఁ దగినదశయం దుండియు, క్రమక్రమముగాఁ దొంటి
 మహిమ నెల్లఁ భోగొట్టుకొని తుట్టుతుడ కిప్పుడు తన్నుజూచి యన్య
 దేశములవారు పరిహాసింపఁ దగినంత దౌర్భాగ్యదశం బొంది యుండు
 టకుఁ గారణ మేమని విచారించఁగాఁ బెక్కు కారణములు పొడకట్ట
 చున్నవి కాని వానిలో నెల్ల మిక్కిలి ముఖ్యములైనవి మనవారియందు
 బలిసి యున్న సోమరితనమును నైకమత్యాభావమునునని బుద్ధిమంతుల
 కెల్లరకు స్ఫురించకపోవు ఈలోపములు సాధారణముగా జనసామా
 న్యమునం దంతటను గొంతవఱకుఁ గానవచ్చుచున్నను, 'బ్రాహ్మణా
 నా మనేకత్వ' మన్నట్లు విశేషముగా నైకమత్యము లేమి భూమి
 సురలయందే యిప్పుడు నెలవుకొని యున్నది. పూర్వ మందలములు
 మోసినవారిమనుషులు తా మందలముల నెక్కి తొల్లి యందలము
 లెక్కినవారిమనుషులచేతనే మోయించుకొనుచుఁ దమయాన్నత్య
 మును జూచి సంతోషించుచుండ, క్రింద నందలములు మోయువారు
 తమతాత లెప్పుడో పల్లకులెక్కినదానిం దలంచుకొని సంతసించునట్లు
 మనవారును తమ చుట్టుపట్టులదేశములవారెల్ల నానాట నాగరికత
 యందును భోగభాగ్యములయందును విద్యాబుద్ధులయందును స్వకా
 యకష్టమువలన వృద్ధి నొంది తమ్ము మించుచుండఁగాఁ గన్నులు
 పెట్టుకొని చూచు చుండియుఁ దా మట్లు చేయఁగోరక "నానాటికిఁ
 దీసికట్టు నాగంభట్టు" అన్నట్లు సోమరితనమువలన సర్వమును జెడఁ
 గొట్టుకొని తమయవివేక మందఱకును వెల్లడించుకొను చున్నందునకు
 సిగ్గుపడుట మాని మీఁదిమిక్కిలి తమదౌర్భాగ్యస్థితిని గప్పిపుచ్చ
 తొల్లింటి పెద్దలగౌరవస్థితిని దలంచుకొనిసంతోషభరితు లగుచున్నారు.
 ఆహా! ఏమి వీరి నావహించినయభాగ్యదేవతయొక్కమా హాత్యము!

ఇట్లు దురదృష్టదేవత మనవారల నెత్తిమీఁద నెక్కి త్రొక్కి తాండవ
మాడుచుండఁగా నెవ్వ రేమి చేయఁగలరు? అయినం గంఠమునఁ
బ్రాణ ముండి పెండియుఁ బుడమిపై నడు గిడవచ్చు నని యాశ
యుండువఱకును ప్రయత్నమును మానఁజనదుగదా? దేశముయొక్క
క్షేమము నాలోచించి సత్యమును వాక్రువ్వఁబోయినచో, “నిజమాడిన
నిష్ఠుర” మన్నట్లు మాహితవచనములు కొందఱిమనసులకు సరిపోక
తల కంటగించు నేమో! ఎట్లయినం గానిమ్ము దైవముఖమును జూచి
సత్యము పలుకుచో జంక నేల? రోగికిఁ బథ్యాహారములు, రుచింప
వని వానియారోగ్యమును గోరువైద్యుఁ డపథ్యపదార్థముల నెన్నఁ
డైనఁ బెట్టనీవచ్చునా? మాకు దోచినయాశయ మేమో వ్యక్తపఱి
చెదము. తొంటికాలపుబ్రాహ్మణులలో మిక్కిలి పాలుబడి వేద
శాస్త్రాదుల నర్థసహితముగా నధ్యయనము చేసి పరులకుం దమకుఁ
దెలిసినవానిని బోధి చి పరోపకారబుద్ధితో నెల్లవారలకు మేలుఁ
జేయుట సహజధర్మముగా నుండెను; వారికిఁ బరులకడకుఁ బోయి
యాచించుట యన్నఁ బ్రాణాంతముగా నుండెను; ఆకాలమున నప్రతి
గ్రహీతలు గౌరవాధికులుగా గణింపఁబడుచుండిరి; అప్పుడు సోమరి
తన మన్నమాట వారికిఁ జెవి సోకఁగూడదు; త్రాగుబోతులు
మహాపాతకులుగాఁ జూడఁబడి జాతిబహిష్కృతు లగుచుండిరి; అసత్య
వాదులు, కూటసాక్షులు, మొదలుగాఁ గలదుర్మార్గులెల్ల సతిహీన
ముగా నెంచఁబడి యందఱినిందకును బాత్రులుగా నొనరింపఁబడు
చుండిరి. అప్పటికాలములలో నైకమత్య మన్నది మనవారిని జూచి
మఱియొకరు నేర్చుకోవలసినట్టిదిగా నుండెను; ఆయవసరంబున వ్యభి
చారము చేసినవాఁడు మరల నలుగురిలోఁ దల యెత్తుకొని తిరుగుట
దుర్ఘటముగా నుండెను; జ్యోతిషము, గణితము, శిల్పము, మొదలగు

నుపయుక్తములైన శాస్త్రములెల్ల మనదేశమునందె మొదటఁబుట్టి
 యాకాలపువారిచే నెంతయుం బెంపు చెందఁపఁబడినవి. ఇవి యవి
 యని ప్రత్యేకముగాఁ జెప్పనేల? ఆకాలములయందున్న యుపయోగ
 కరములైన శాస్త్రములన్నియు మనవారివలననే యుదయించి వర్ధిల్లి
 నవి; సద్గుణములెల్ల నప్పటి పెద్దలయందే కుదురుకొనియుండినవి.
 ఇప్పటివారియందు దేమిపాపమోకాని యీగుణములన్నియు విపరీతములై
 కానఁబడుచున్నవి. పాటుపడుట చచ్చినది; సోమరితనము హెచ్చినది;
 యాచనయే బ్రాహ్మణకృత్య మనునంతవఱకు వచ్చినది. అంతటితో
 సరిపోయినదా? “బ్రాహ్మణస్య ధనంబిక్షు” మన్నవచన మందఱకును
 గుడ్డిపాటగావచ్చి ముప్పినిమించినజీవనము బ్రాహ్మణునకే ధర్మశాస్త్ర
 మునందును విధింపఁబడి యుండలేనని పెల్లుగ నెల్లరచేఁ బేర్కొనఁ
 బడుచున్నది. ఆయంశము నొక్కింతవిచారితము. పూర్వయుగముల
 యందు బ్రాహ్మణగృహస్థులు శాలీను లనియు, యాయావరు లనియు
 రెండువిధములుగా నుండిరి. వారిలో మొదటి తెగవారు ఇండ్లువాకిండ్లు
 గలిగి యొక చోటనే స్థిరముగానుండి యాలుబిడ్డలతోఁగాపురముచేయు
 వారు; రెండవ తెగవారు ఒక చోటనుండక తీర్థయాదికమునకై దేశా
 తనముం జేయుచుండువారు. ఈ యుగమునందు యాయావరులు
 లేనందున యాయావరవృత్తియు నిషేధింపఁబడినదై యున్నది. పూర్వ
 యుగములయందు సహితము వీరు మిక్కిలి సంపాదించినఁ బండ్రెండు
 దినముల యాహారమునకుం జాలునంతకంటె నెక్కువగా ధాన్యాది
 సంగ్రహము చేయఁగూడదని విధియింపఁబడియున్నది. ఆయవార
 మీయుగమునఁ జేయఁగూడదని పయిసంగతివల్లనే స్పష్టమగుచున్నది.
 తక్కినవారికిని జీవనమునకై శిశ్రింఛాదివృత్తులును, ఆయాచితముగా
 వచ్చినధనమును గ్రహించుటయు ముఖ్యములుగా నిర్ణయింపఁబడి

నవి. యాచించి ధనసంపాదనము చేయుట మొదలగునవి కొన్ని
 యాపద్యవృత్తులుగాఁ పూర్వయుగములయం దంగీకరింపఁ బడినను
 యాపద్య తిర్ధివజ్రాగ్రాణా షశ్వస్తనికతాదిచ” యనమాధవీయ
 వచనముంబట్టి యట్టివృత్తు లీయుగమునందు నిషేధింపఁబడి యున్నవి.
 బ్రాహ్మణులీయుగమున నొరులను యాచించి సంపాదించుకొననుం
 గూడక, ముష్టికూడ నెత్తుకోరాకయున్న, ఇకవారలగతి యేమికావల
 సినదనియు, వారికి వేఱుజీవనాధారమైనవృత్తి యేది కలదనియు, మన
 వారడుగవచ్చును. ఈబాధకములనెల్ల నాలోచించియే పరమకారు
 ణికుఁ డగుపరాశరుఁడు కలియుగమునిమి త్తమై చేయఁబడిన తనస్మృతి
 యందు “పట్కర్మసహితోవిప్రః కృషికర్మచకారయే” త్తని
 బ్రాహ్మణులకు కృషివాణిజ్యాదులుకూడ విధించియున్నాఁడు. మనవార
 లిప్పు డీవిధి నుల్లంఘించి కలియుగమున నిషిద్ధము లైనముష్ట్యాది
 వృత్తుల నొండె, సర్వానర్థములకును మూల మయిన సోమరితనము
 నొండె, ఈరెండునుం గాకున్న శ్వవృత్తియు నధమవృత్తియునని పే
 రెన్నికగన్న సేవకవృత్తినిొండె నవలంబించుచున్నారు. శ్వవృత్తిచే
 జీవనము జరగనప్పుడు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరవృత్తులఁ బూన
 వచ్చునని విధి యున్నను వానిలోఁగూడఁ దారతమ్యములు గలవు.
 ఎట్లన్న నీతరవృత్తులకుం జొచ్చినప్పుడు క్షత్రియవృత్తి శ్రేష్ఠమైనది.
 అయినను భూపరిపాలనము చేయుటయు, యుద్ధములయందు మగంటిమి
 నెఱపుటయు సులభసాధ్యములును గావు; అందఱివల్ల నగునవియుం
 గావు కాఁబట్టి యట్టివృత్తిని బ్రాహ్మణుఁ డవలంబించుట యసాధ్య
 మనియే చెప్పవలసి యున్నది. అందుచేతనే పరాశరులవారు “కృషి
 కర్మచ” యని వైశ్యవృత్తియే మొదట నెత్తుకొన్నవారైరి. రెండవ
 పక్షము బ్రాహ్మణులు గ్రహించవలసినవృత్తి వైశ్యవృత్తిగాఁ గానఁ

బడుచున్నది. కృషి, వాణిజ్య, శిల్పాదులు, వైశ్యవృత్తులు కాబట్టి బ్రాహ్మణులు వీనివలన జీవనము చేయవచ్చుననుట కేయాక్షేపమును లేదు. వీనివలనను జీవనము నడవనియెడల సధమపక్షము శూద్రవృత్తియైన సేవకవృత్తికిం జొరబడవలయును. అప్పుడుసహిత మీశ్వవృత్తి కూడదని “నశ్వవృత్తికదాచన” యని మనుస్మృతి నిర్భంధము గాఁ బలుకుచున్నది. ఇట్లు శాస్త్రతిరస్కారముఁ జేసి నిషిద్ధవృత్తుల యందుఁబ్రవర్తించినను దానివలన ధనలాభమైన విశేషముగానున్న దేమో యన్న నదియునుం గానరాదు. ఈవిషయమై యిప్పుడు పని పూని మాయుక్తుల నెల్లఁబెల్లుగ వల్లించుటకంటె మనతోల్లంఠిబల్లిదులు వ్రాకుచ్చినదానినే యొకశ్లోకము నిందుదాహరించుటయే చాలి యుండు నని తలఁచి యట్లు చేయుచున్నాము.

వాణిజ్యే వసతే లక్ష్మీస్తదర్థం కృషికర్మణి
తదర్థం రాజసేవాయాం భిక్షాయాం నైవనైవచ.

కృషి వాణిజ్యాదులు విశేషద్రవ్యసాధ్యములు కాబట్టి వాని నెగడింప ధన మెల్లదవునని యనవచ్చును. కాని “కాసోక కాసిచ్చిన భూపుడు కోటిశ్వరుండగు” ననుట యెల్లరకుం దెల్లమయి యుండుం గాన మనవారిలో నై కమత్య మొక్కటి కుదిరి దేహము దాచుకోక పాటు పడెడుపక్షమున నిమిషములో కోట్లకొలది విత్తనమునుగూర్చి సంఘములుచేరి యెట్టికార్యములనై న ననివార్యముగా సాధించుకొన వచ్చునని చూపుటకిచ్చట లక్ష్యబాహుళ్య ముక్కటయుండదు. అయినను వీని కన్నిటికిని మొట్టమొదట సర్వశ్రేయములకును గర్భశత్రువయినసోమరితనమును మనచెంతఁ జేరకుండఁ బాఱదోలవలయును. అట్లు చేసినపిమ్మటఁగాని యైకమత్యమున్నది మనయందు నెలవుకొన సాహసింపదు. ఆయైకమత్యమే మనల నాశ్రయించిన ఆములచటి దిన

ముననే మనల నీవట కావరించి యున్న దారిద్ర్యదేవత వదలిపోయి
మనయొక్కయు దేశముయొక్కయు ఇంద్ర మొక్కసారి విలుగడయై
పోవును. సోమరితనముడిగిన నైకమత్య మెట్లుకలుగునని సందేహపడ
వలదు. పాటుపడువానికే పరులతోడి ప్రయోజనము కలిగియుండును
కాని, ఒకరిజోలి లేక యింటఁగూరుచుండు సోమరిసోతున కొడుని
సాయ మక్కట యుండదు. అందుచే నందఱు పాటుపడువారై రేని
యన్యోన్యసహాయ మావశ్యకముగాఁ గావలసి యుండును. అట్టి
తోడుపాటాడఁగూడకయే కార్యమును జేకూడదు గనుక, తప్పకుండ
నట్టిపట్టులనైకమత్యము పుట్టును. చిరకాలమునుండి మనల నాశ్ర
యించుకొని యుండి మనలను దనకు లోబఱచుకొని మనమీద నధి
కారమును జెల్లించు చున్న సోమరితనము నోటిలోనుండి యీవలఁబడి
పాటుపడి యైకమత్యాధిదేవతశరణముపొంది బాగుపడుకాలమెన్నటికిఁ
బ్రాప్తమగునో! సోమరితనమునుదుష్టచక్రివర్తియీప్రకారమునిరంకు
శాధికారము చేయుచుండమన దేశమునకట్టిభాగ్యమింతటిలోసంభవించి
చునని తోచదు, ఓహో! సోమరిచక్రవర్తి! నీప్రభావము నేమని
వర్ణింపఁగలము? నీవు మాదేశమున కీవలకు చేసిన మహోపకారమే
రాత్రిందివములు విరామములేక వేయెండ్లు చెప్పకొన్నను తఱుగదు.
దీనినే భరింపఁజాలకున్నాము. ఇంక నింతటితోనైన మాయందు
కటాక్షించి మమ్మును మాదేశమును విడిచిపెట్టి యొండుకడకుం
జనుమా. నీకు నమస్కరించెదము. మొదల నేమో వ్రాయఁబూని
నడుమ మఱియేమోవ్రాయఁజొచ్చితిమి. ఆహా! ప్రమాదమయ్యె
గదా! ఇక మొదలుపెట్టిన సంగతిని మరలనందుకొందుము. ఇప్పటిమన
బ్రాహ్మణోత్తములయందు, తొంటిమహానుభావులయందుఁ బొందు
పడియున్న సద్గుణము లన్నియు నొక్కటియుమిగులకుండఁబోయినవని

యీ వఱకే కొంతవరకు వ్రాసియున్నాము. ఇంకఁ బూర్వపువారియందు
గానరాని దుర్గుణములను మనయిప్పటి పెద్దలయందుఁ బొడకట్టువానిని
గొన్నిటివ్రాసి యీ ప్రస్తావము నింతటితోఁ జాలించి మాహితవచన
ములఁగూడ నించుకవ్యక్తీకరించెదము. ఇప్పటివారిలో వేదశాస్త్రా-
దుల నధ్యయనము చేయువారే కానరాదు. ఉన్నను వారు వేయింటి
కొక్కరో లక్షకొక్కరో యుందురు. ఆయున్న యొకరిద్దఱిలోఁ గూడ
ననుష్ఠాన మన్నమాట మందునకై న దొరకదు జనోపయోగకరము
లైన శిల్పశాస్త్రాదులలోఁ బెక్కులు మనవారి తెలివితక్కువవలననే
చూచువారులేక నశించినవి. అట్లు పోగా మిగిలిన కొన్నిటివైన
వార లభ్యసించి వానివలన లాభముం బొందుపాపముం గట్టుకొను
చున్నవారు కారు. కొందఱు అందందు వ్యాకరణాదిశాస్త్రముల నుప-
యోగమెఱుంగక బండవల్లన చేయుచున్నారు గాని వారు తమ
మిత్రుల కొక్కజాబు వ్రాయవలసివచ్చిన నొరులను పార్థించి వారి
యనుగ్రహముం బడసి వ్రాయుచుకోఁ దగినవారుగానే యున్నారు.
మఱియు నిప్పటివారిలో రోషావమానములు చచ్చిపోయినవి.
యాచించుటయన్న మనవారికిఁ బరమసంతోషము. అధర్మమునకు
వెనుకంజవేయరు. కొందఱు బ్రాహ్మణులు యజ్ఞములు యాగములు
చేసెద మని వేషమువేసి ధనము సంపాదించి దానితోఁ జక్కగా
గృహదులం గట్టించుకొనుచున్నారు. మఱి కొందఱు తేమియు లేనిదే
నాతమ్మునకు వివాహము, నాకొమారున కుపనయనము, అని
యూహారఁ దిరిగి ద్రవ్య మార్జించి దానిని నింటఁ గూర్చుండి
యథేచ్ఛముగా ననుభవించుచున్నారు. వారికింటె బుద్ధిమంతులు
మాయెంట నేడుశాస్త్రము, ద్రవ్యాభావమువలన బ్రాహ్మణత్వ
భంగము తటస్థింపవలసినగతి వచ్చినదని దైన్యముతో యాచించి, విత్తా

ర్జనము చేయుచున్నారు. వారిని మించినవారు చిరుగుగుడ్డలు కట్టు
 కొని పేదటిక మభినయించుచు, ఏదే నొక్క కొత్తబట్టనుగాని,
 నీరుత్రాగుటకుఁ బాత్రీ లేదని మిషపెట్టి యొక చెంబునుగాని, యెరు
 వుగాఁ గొనివచ్చి దానిని కన్నకన్నవారికిం జూపించి కొంతసొమ్ము
 పోగుచేసికొని వస్త్రాదికమును ఎవరివివారికి సమర్పించి డబ్బుఁ గొని
 పోవుచున్నారు. వీరందఱికింపై నుపాయశాలులగువారు గుళ్ళుగోపు
 రములు కట్టించెదమని, సత్రములు చలిపందిళ్ళు వేయించెద మని
 సకలజాతులవారిని పీడించి పయికముం గూర్చుకొని యాలుబిడ్డలకు
 నగలు చేయించుకొనుచు సుఖముగా జీవించుచున్నారు. ఇంతకంటె
 గొంచెము తెలివిలేనివారు కాళికిం బోవుచున్నామని గయకుఁ జను
 చున్నామని పేరుపెట్టి పయికముం గడించుకొనుచున్నారు. ఇఁకనాయ
 వారము సర్వసాధారణమే. ఎక్కడనైనఁ బెండ్లిపేరు వినఁబడినమా
 త్రమునఁ బిలువని పేరంటముగా నచ్చటకుం బరుగులెత్తిత్రోపుదులం
 బడియు జానుకూర్పరాఘాతంబుల కోర్చుకొనియుఁ బెనఁగులాడియుఁ
 బుచ్చుకొన్న కాసువీసములను జూచుకొని సంభావనం బడసితి మని
 సంతసించుచు సంభావనపదము నర్థముంగూడఁ జెటిపివేయుచున్నారు.
 పర్వదిన మన్నది రాభయము—తెల్లవాటకమునుపే నదులవద్దను
 జలాశయములవద్దనుజేరి తాముమాత్రము స్నానముచేయక స్నాన
 ముచేసిన పుణ్యము వచ్చునని తెలివిలేనివారికి భోధించుచు “యం
 బ్రహ్మ వేదాంత”తో సంకల్పముచేయించి నీరుకాసులు పట్టుటకు
 సిద్ధపడుచున్నారు. రెండురూపాయ లిచ్చిన న్యాయసభలలో దొంగ
 సాక్ష్యములు పలుకుటకు కించి త్తయిన సందేహపడక బయలుదేరుదురు;
 నీరుకాసులు పట్టి, దురన్న దుర్దానములకు లోనై యార్జించినవిత్త
 మును నువ్వెత్తుగ నొకరాత్రిలో వేశ్యలకు సమర్పించి వారిసేవ చేసి

కొనుచున్నారు. మాన్యములును మడులు నుండి వానివచ్చుబడిలో పడుపుపడఁతుకల కియ్యఁగా విగిలిన దేమైన నున్న మద్యపానము క్రింద వెచ్చపెట్టుచున్నారు. సారాయము నమ్మునుకాణములలోని పద్మల నెవ్వరైనఁ బరిశీలింపఁ దలంపుగలవా రుందురేని సగము పద్మలు బ్రాహ్మణోత్తములవియే యైయుండును. వారు వైదికాగ్ని హోత్రములను వదలిపెట్టినను తాత్కాగ్నిహోత్రములను (చుట్టలు కాల్పుట) మాత్రము విడువక త్రికాలములయందును శ్రద్ధాభక్తు లతో జరగించుచున్నారు. ఇట్టి దురాచారములు నిర్భయముగా నెల్ల వారలు జరగించుచుండఁగా నూరనుండు సభాపతులు లోనగువారు ను, దురాచారముల నెల్లఁ బోఁగొట్టఁ గంకణము కట్టుకొనియున్న మతాచార్యులును, ఊరక యుపేక్షించి చూచుచుండఁ దగునా? కట్టుకొన్న పెండ్లమును వదలిపెట్టి సిగ్గుమాలి నిశ్శంకముగా ముండల మరిగి యుండుజారప్రభువులను, సీసాలకొలది నంగశృనుండి తెప్పించు కొని వెనుకముందులు చూడక తప్పఁ ద్రాగి మైమఱచియుండు పాన మూర్తులను, గవ్వకు గడ్డితిని పాపభయములేక కూటసాక్ష్యములకుం దిరుగు సుప్రసిద్ధులను, అయిన జాతినుండి బహిష్కృతులను జేయఁ దగదా? మొదలఁ దాము శుద్ధులైనఁగదా యితరుల నట్లుచేయఁజాలి యుందురు? విద్యావయోవృద్ధులును, సత్యసదాచార సంపన్నులును, అయినవారే నిర్ణయింపఁబడక తండ్రియెన్నఁడో సభాపతి యను హేతువుంబట్టి పొట్టకొసిన నక్షరములేక కండక్రొవ్వునపిడిగుద్దులకుం జాలి చదువుకొన్నవారిని సాధువులను నోరెత్తకుండ గదమఁగల వారును సభాపతు లగుచున్నారు. ఊర నుండగొప్పగొప్ప తాత్కుల యిండ్లఁ జనవుగాఁ దిరుగుచు నైచ్యములకెల్ల లోనయి యింట వెచ్చ ములు తెచ్చి యిచ్చునిరక్షరశుక్షులే బ్రాహ్మణులలోనెల్లఁ బూజ్య

లగుచున్నారు. ఇతరమతాచార్యులగతి యింతకన్నను పాడుగానున్నది. వారిలో కొందఱు స్వకృత్యములను కలనేనిం జింతింపక, ఏనుఁగులు గుఱ్ఱములు మొదలయినవానిని వెంటవేసికొని, శిష్యులు పలువురు వెంటనంటిరాఁగా మహాడంబరముతో నూరూరఁదిరుగుచు, మంత్రో పదేశములు చేసెదమనియు, గురుదక్షిణలు కావలెననియు, పాదపూజ సమర్పించుకోవలెననియు, మాయామాటలు చెప్పి పేదసాదయనిచూడ క నిర్బంధించి యియ్యనివారిని వెలివేసెదమని భయపెట్టి ధనాకర్షణము చేయుచున్నారు. ఇట్టివిషయములు పూర్ణముగా వ్రాయదొర కొనినలెక్కకు మిక్కిలిగానున్నవి. కాని గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నీవర్ణన యింతటితో సరిపెట్టుచున్నాము. మే మిట్టువ్రాయుట మనవా రందఱును నీదురాచారముల మాని బాగుపడవలయు ననుశుద్ధాంతఃకరణముతోడఁ జేసినదే కాని వారిని దూషించవలె నను బుద్ధితో నెంత మాత్రమును జేయలేదు, కాబట్టి మనవా రందఱును మాహితవచనములను సావధానమతితోనాలించి, దైన్యాస్పదములయిన సేవకవృత్తి మొదలయిన వానినే ముఖ్యముగాఁ జూడక, శాస్త్రవిహితములును లాభకరములు నయి యున్నకృషివాణిజ్యాదివృత్తులయందును బ్రవేశించి, సోమరితనమును పయిదురాచారములను విడిచి తమ్మును దేశమును బాగుచేసికొని మేలు పడయుదురని నమ్ముచున్నాము. అందఱికిని నట్టిబుద్ధి పుట్టింప దైవమును త్రికరణశుద్ధిగాఁ బార్థింపుచున్నాము.

దయ్యములు. [1876 వ సం॥ సెప్టెంబరు.]

ఈవఱకే రెండుసార్లు దయ్యములను గుఱించి వ్రాసి, ఆవిషయమున గలసాధక భాధకములను గొంతెనఱకుఁ దెలిపి యున్నాము

గదా! ఈనడుమను బ్రకటితమైన సకల విద్యాభివర్ధనిలో నీవిషయమే
యెత్తుకోబడి, యుక్తియుక్తముగా దయ్యములుకలవనుటకుం జాలు
హేతువులు చూపబడక పోయినను, తత్పత్రికావిలేఖకులు చూచినా
రన్న యదృశ్యపుసంగతి యొక్కటి విశేషముగా వ్రాయబడియున్నది.
మరణానంతరము మనుష్యులు దయ్యము లగుదురనుట సహేతుక
ముగానుండకపోయినను, దయ్యము లొకసృష్టిభేదమని యెలచెప్పురా
దని పూర్వోక్తపత్రిక సందేహపడుచున్నది. దయ్యము లొకసృష్టిభేద
మని చెప్పుటకును బాధకము లసంఖ్యాతములు మామనోవీధిం బ్రవే
శించి, మమ్ముఁ గైకొను మమ్ముఁ గైకొనుమని వేగిర పెట్టుచున్నవి.
కాని యాసందడిని సహింపలేక, చిల్లరమూఁక నెల్లఁ బోద్రోలి,
యీసారికి మావివేకవర్ధని ముఖ్యమైనవారి నొకటిరెంటిని మాత్రమే
గ్రహించి, వానినె లోకమునకెల్లఁ గావింపఁ బూను చున్నది దయ్య
ములు నొకసృష్టిభేదమే యయినచో నవి సశరీరములా? లేక యశ
రీరములా? సశరీరము లనెడిపక్షమున నాదయ్యములు మనుష్యుల
నావహించు నన్నప్పు డర్థమేమి? లోపలఁ దూతినట్టయినను మున్ను
చెప్పినట్లు తక్కిన జీవజంతువులనలెనే యవియు జఠరాగ్నిచేత నేల
జీర్ణము కాకపోవును? లోపలఁ జొచ్చిన జంతువు మఱియొకరియవ
యవములఁ దానే యుపయోగించుకొనుచుఁ దనమనసువచ్చినపని నెల్ల
నెట్లు చేయఁగలుగును? అశరీర మయినను, సశరీర మయిననుఆవఱకే
యొకయాత్మ యునికి గొనియుండు శరీరమునందుఁ జొచ్చి తొంటి
యాత్మయొక్క వ్యాపారములను జ్ఞానాదిశక్తులను బోగొట్టి, తానే
దానిమీఁద నెట్లధికారము చేయఁగలుగును? సకలవిద్యాభివర్ధని
చెప్పిన ట్లుద్రదేవత లయినను, తామొరులనావహించివారిచేవారికిఁ
బూర్వము రానిభాషల నెట్లు మాటాడించఁ గలుగును? ఒకరిచే

నొకభాషను మాటాడించుటకు ముందు తమ కాభాష వచ్చి యుండ
 వలెనుగదా? అట్లా దేవతలకు భాషలు వచ్చియుండుటకు బ్రయోజన
 నము తమభాషముల నొండొరులకుఁ దెలుపుకొనుకొఱకెకదా యయి
 యుండవలసినది? విద్యాభివర్ధని యిచ్చిన వర్ణననుబట్టి చూడఁగా
 దయ్యములుగాని దేవతలుగాని మననేత్రములకు గోచర మగునట్టి
 రూపమును గలిగియున్నట్లు కనఁబడదు. మాటాడునపుడు శబ్దము
 పుట్టుటకు సాధనములుగానుండు జిహ్వా, పెదవులు, దంతములు గలనో
 రుండవలయును. రూపమే లేనియాదేవతలు మొదలగువానికి నోరు
 లేదు గనుక, అవి యేభాషగాని నేర్చి యుండు ననుట యసందర్భము.
 అందుచే నవి మాటాడ నేరనివిగానే యుండవలెను. ఒక వేళ వానిలో
 నవి తమతాత్పర్యములం దెలుపుకొనుటకుం దగిన భాష యొక్కటి
 వానికిం దెలియు నన్నను, భిన్నభిన్నదేశములలో భిన్నభిన్నములుగా
 వ్యవహరింపఁబడుచు, కాలక్రమమున పలుమార్పులనొందుచు, జిహ్వా
 మొదలగు నవయవములు లేక యుచ్ఛరింపఁబడరాని యీమనుష్య
 భాషలనే యవియు నేర్చుననుట యెట్లు? విద్యాభివర్ధనీవిలేఖకుల
 దయ్యములు సర్వజ్ఞత గలవా? మితజ్ఞతయే కలవా? పరబ్రహ్మ
 మొక్కటి తక్క సర్వజ్ఞత్వము గలపదార్థము వేఱొక్కటి లేను
 గదా. మితజ్ఞత గలవిద్యాభివర్ధని వారిదయ్యము లొకరికి నావహించి
 యుండియు నెక్కడనో దూరమున జరుగుచుండు సంగతుల నెట్లు తెలిసి
 కొనఁ గలుగును? సూతులలోని సీత్యు వచ్చుట కున్నమంత్రముల
 నెన్నిటిఁ జదివినను, చేత చేదఁబట్టుకొని తోడనంగాని యుదకము
 పయికి రాకుండుట మనము చూచుచున్నాము. రాళ్ళుగొని రువ్వ
 వలెనుగాని మాటలకుం జింతకాయ లూడిపడవు. మంత్రము
 లన్నియు నొకవిధ మయినశబ్దములే. శబ్ద ముచ్ఛరింపఁబడినపుడు

చెంతల నెవ్వరై న నున్న దాని యర్థముం గ్రహించి యాప్రకారము
ప్రవర్తింపవలయును; ఎవ్వరు లేకున్న నాశబ్దము గాలికి పోవలెను
గాని, దానివల్లఁ గొండొక ప్రయోజనము కలుగఁ గానము. కాబట్టి
కేవల మంత్రోచ్ఛారణముచే నొక్క కార్య మగునంటకు హేతు
వొక్కటియు, గానరాదు; తంత్రములతోఁ గొంతపని జరగవచ్చును.
ఆపనియు శరీరాదుల సంబంధము కలుగునట్లు చేసినప్పుడే కార్యకారి
యగునుగాని యిమ్మెఱుఁగక చేసిన వమ్మే యగును. ఎట్లన్న సూది
గొనివచ్చి యొకని దేహమున గ్రుచ్చినప్పుడే వానికి నొప్పి కలుగుంగాని
యాసూది నే యొకమనుష్యునిపేరు చెప్పి నిమ్మకాయకుం గ్రుచ్చిన
నిమ్మకాయ చిల్లిపడుటయు గ్రుచ్చెడువానికి వృథాశ్రమ కలుగు
టయుం దక్క పేరు పెట్టి గ్రుచ్చిన మనుష్యుని సిగవువ్వెనను రాలదు.
శరీరసంబంధమును విడిచినయాత్మ నేతంత్రములును బాధింపనేరవు.
అట్టిస్థితిలో దూరమున నిమ్మకాయకు సూదులు గ్రుచ్చినను, పసుపు
కొమ్ము దీపమునఁ గాల్చినను, రోగికిఁగాని రోగి నావహించి యుండు
నన్నపిశాచమునకుఁగాని యొకబాధ కలుగునంటకు యుక్తియుక్త
మయినకారణ మొత వెదకినను గానఁబడ దయ్యదును. ఆ సంగతి
నటుండనిండు. మందుఁడైనను నేదోయొకప్రయోజనము నుద్దేశింపక
యొకపనిని జేయఁడు. వారు దయ్యములు దేవతలు ననునవి యేయుద్దే
శముతో మనుష్యులనుబట్టి బాధించును? ఆహారమునిమిత్త మని
చెప్పటకును నవకాశము చిక్కదు. ఆహార మనఁగా దేహము పెరు
గుటనిమిత్తము లోనికిం బుచ్చుకొనుద్రవ్యముగదా? ఆత్మస్వరూ
పము లైనభూతములకు దేహమే లేకు గనుక దేహభారవ్యాధి
యొకరిని హింసించి కడుపు విపునొను నచుం యరంగతము. ఒకవేళ
నాగ్రహములు సూక్ష్మదేహములు కలవియే యున్నను, భూలపదార్థ

ములు సూక్ష్మపదార్థములలో నిమిడి వాని కెట్లాహారద్రవ్యములుగా
 కాగలవు? ఆత్మనే యాహారముగాఁ గొను ననుటకును, ఆత్మలక్షణ
 ములనుబట్టి చూడ నది యాహారయోగ్య మైనపదార్థమునహితము
 కాదుకదా? ఇంక నొకరు పంపుచేసిన, వానియాజ్ఞను నెఱవేర్చుట
 కయి యితరులనుబట్టి పీడించు నని చెప్పవత్తురు. ఆపక్షమున నీక్షుద్ర
 దేవతలు మనుష్యునకంటె మహత్తరము లయినవా? లేక నీచతరము
 లయినవా? అవి మహత్తరములే యయినచో తమకంటె నధము
 లయిననరులకు లోబడి వానికి వారియాజ్ఞలో నేల మెలఁగవలసి
 యుండును? మనుష్యులకంటె నల్పసామర్థ్యము కలవి యయినచో
 ప్రతిమనుష్యునకు నవి లోనయి యిడుమలఁ గుడుచు చుండవలసి
 యుండును. అట్టియల్పశక్తితో తనకు యజమానుఁ డయి యుండి
 తన్ను పంపు చేసినవానియాజ్ఞలను పిలుపులను దూరగ్రామములనుండి
 యెట్లు గ్రహింపఁ గలుగును? శరీరసహితములుకాని కేవలాత్మ
 లెందును లేనియీలోకములో నీయాత్మల నేల భగవంతుఁడు సృజి
 యించును? సృష్టిలో నెందును నుపయోగలేశముగాని లేక జంతు
 జాలములను బాధించునిమిత్తమే పుట్టింపఁబడినపదార్థ మొక్కటియు
 లేదు. అట్లుండ పరమదయాళు వగునీశ్వరుఁడు, జ్ఞానసంపదచేత జంతు
 జాలములలో నెల్ల శ్రేష్ఠత గాంచి యీశ్వరకుటుంబ మనఁబరఁగు
 చుండుమనుష్యుకోటినిబట్టి యపరాధలేశముగాని లేనపుడు బాధించు
 చుంటుఁగా నీపాడుదేవతల నేల పుట్టించును? ఏవిధమునఁ జూచినను
 విద్యాభివర్ధనివారు చెప్పదయ్యము లున్నవని స్థాపించుట కాధారము
 కనఁబడదు. ఈవఱకే విశేషముగా వ్రాసి యున్నాముగాన, తక్కిన
 సంగతుల నింకొకసారికి విడిచిపెట్టి ముఖ్యము లైనరెండుమాటలను
 ముచ్చటించి యీసారి కింతటితో విరమించెదము. ఈవింతరోగముచే

బాధింపఁబడు చున్నవిశాఖపట్టణములోనియాచిన్నదానివిషయ మయి
సకలవిద్యాభివర్ధనితోడఁగూడ మేమును మిక్కిలి భేదము నొందు
చున్నాము. వారు చెప్పినలక్షణము లన్నియు నాచిన్నదానికి భ్రమ
వలనఁ గలిగినమనోవ్యాధిచేఁ గలిగి యుండవచ్చును. ఎట్లయిన నా
విశ్వకర్మకులజుని రప్పించి శీఘ్రముగా భ్రమ నివారణము చేయుట
ముఖ్యకార్యము. పాప మావిశ్వకర్మవంశజుఁడు తన్ను దయ్యాలసో
తన్నను గొంతలాభమే యనుకొని తన కట్టిశక్తి యున్నదని ప్రతిష్ఠ
కయి దంభముల నటకు చున్నాఁడు గాఁబోలు. స వి. వ. వారు
వానిపే రేల పేర్కొనలేనో తెలియదు. పేరెత్తినఁ దమమీఁదికిఁ
గూడ నాదేవతను పంపు చేయు నని జడిసి రేమో. రూఢిగా వాఁడే
యీచెఱుపునకెల్లఁ గారకుఁ డని స్థిరపడిన వాని నధికారుల కొప్పించి
యేల శిక్షింపింపరాదు? ఆచిన్నదానికిఁ గలలక్షణములు కాకిసోమాల
మొదలగురోగజాతులలో చేరకపోయినను భ్రమచేత కలిగిన వయి
యుండు ననుట కేయాక్షేపమును లేదు.

వి వే క వ ర్ధ ని

రె ం డ వ భా గ ము

అంక

445

వివేకవర్ధని

రెండవ భాగము

సర్వతోముఖము. [1880 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల]

మాపట్టణములో సర్వతోముఖ మనుమహాశ్రతు వొకటి జర
గజోవుచున్నదని గతవారపత్రికయందుఁ బ్రకటించియున్నాముగదా?
ఆమహాయజ్ఞము మొన్నగురువారమునాఁ జారఁభింపఁబడి, యవిచ్ఛి
న్నముగా జరుగుచున్నది. ఇప్పుడు జరుగుచున్నరీతిని, ఆయజ్ఞము
యోగ్యమైన దవునా కాదా, దానివలనఁ బుణ్యము లభించునా
మఱియేదియైనను సంప్రాప్తమగునా యనునంశము ప్రస్తుతము
విచారణీయముగా నున్నది. యుక్తిచేత విచారించినచో వృథా జీవ
హింస క్రూరకృత్య మనియు, అందులోను బాధపెట్టి చంపుట క్రూర
తమమనియు, అల్పజ్ఞులకు సహితము తెలియునుగనుక, ఆవిషయ
మయినచర్చ నిచ్చటమాని వేసికొంతవఱకు శాస్త్రవిచారమునే చేయు
దము. శాస్త్రమునుబట్టి మనము చేయవలసినకర్మలు నిత్యములు,
నైమిత్తికములు, కామ్యములు, అని మూడువిధములు. సత్య, శౌచ,
పరోపకారాదు లగుసామాన్యధర్మములును, సంధ్యావందనాది విశేష
ధర్మములును నిత్యములు. నిమిత్తము తటస్థించినప్పుడు చేయవలసిన
శ్రాద్ధజాతకర్మాదులు / నైమిత్తికములు. ఈరెండువిధము లయినకర్మ
ములను జేయకున్నఁ బ్రత్యవాయము గలదు. యాగాదివేదవిహిత
కృత్యములు కామ్యములు; ఇవి చేయుటకు సమర్థుఁ డయి యిష్ట
మున్నచోఁ జేయవచ్చును; లేకున్న మానవచ్చును. ఇవి చేయక

౪౪౪

పోవుటచేతఁ బ్రత్యవాయ మేమియు లేదు. ఇట్టికామ్యకర్మలవలనఁ గలుగుఫలములు అనిత్యము లయినవేగాని వీనివలన శాశ్వతఫలము కలుగనేరదు. ఒక్కబ్రహ్మజ్ఞానమువలనమాత్రమే శాశ్వత మయిన మోక్షసామ్రాజ్యము లభించును. “జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గకామో యజేత” ఇత్యాదిప్రమాణమునుబట్టి యజ్ఞము చేయువానికి స్వర్గోప భోగ మనఁగా సంభాదిసంభోగసౌఖ్యము కలుగును. ఇందువలనఁ జూడఁగా యజ్ఞాదిక్రతువులవలనఁ గలిగెడిలాభము సర్వోత్తమమయి నదిగాను, జ్ఞాని యపేక్షింపఁ దగినదిగాను, ఉన్నట్టుతోఁచదు. అది యెట్టిదయినను, ఇప్పుటి సోమయాజి లీయజ్ఞమును చేయుట కర్హుఁడో కాఁడో చూచి, మావెనుక నిప్పుడు జరుగుచున్న యాగము విధ్యుక్తముగా జరుగుచున్నదో లేదో విచారితము. ఒకనిని యజ్ఞము చేయుట కర్హునిగాఁ జేయు “అర్థి సమర్థో విద్వాన్ జాతపుత్రః కృష్ణ కేశీ” ఇత్యాదిలక్షణము లిప్పు డీసోమయాజులుగారియందు పట్టుచా యని చూడఁ బూనుకొన్నచో, మొదటివిశేషణము ధనవంతుఁ డెన్న యర్థమునందు సార్థకము కాకపోయినను యాచకుఁ డనునర్థమునందు మాత్రము నిరర్థకముగాదు. పూర్వోక్తవచనములోని ‘యర్థి’ శబ్దము నకు కడపటియర్థమే సరియయినద నెడిపక్షమున, “త్రైవర్షి కాధికా న్నోయః సహిసోమంపిబేద్వీజ” యనిమూడుసంవత్సరములకంటెనధిక కాలమునకుఁ బుష్కలముగా గ్రాసమున్నవాడే సోమపానము చేయ వలయునని విధించుయాజ్ఞవల్క్యవచనము అగతికముకావలసివచ్చును. ఒకవేళ రెండవవిశేషణ మాయనయందు వర్తించుననియే యొప్పు కొన్నను, మూడవవిశేషణ మయినవిద్వాంసత్వము లేశమయినను సంభవించునా యని సంశయింపవలసియున్నది. అర్థ మెఱుంగక గుడ్డి పాఠముగాఁ పేదాధ్యయనము చేసినవారు విద్వాంసు లగుదురేని,

విద్యల్లక్షణము వారి కప్పుడు పట్టవచ్చును; అర్థవిచారణ లేకుండ నధ్యయనము చేసినవారు విద్వాంసులు కాకపోవుట యటుండఁగా, “స్థాణురయం భారహరః కిలాఘాత్, అధీత్య వేదం నవిజానాతి యోర్థ” మను నిరుక్తగ్రంథమునుబట్టి చూచినను, “పాఠమాత్ర రతాంస్తాద్విజాతీంశ్చార్థవరితాన్ పశూనివసతాన్ప్రాజ్ఞో వాఙ్మా త్రేణాపి నార్చయేత్” అను వ్యాసవచనమునుబట్టి చూచినను, “యోధీత్యవిదవద్విప్రో నవేదార్థం విచారయేత్ ససాన్వయశూద్ర సమః పాత్రతాంస ప్రపద్యతే” అను మనువచనమునుబట్టిచూచినను, వేదము నభ్యసించి యర్థ మెఱుంగనివాఁడు బడువునువహించు దుంగ వంటివాఁడనియు, వేదపాఠమునందుమాత్ర మాసక్తులయి యర్థ మెఱుంగనిద్విజులను ప్రాజ్ఞుఁడు పశుప్రాయులనుగాఁ దలఁచి మాటచే నైనను గౌరవింపఁగూడదనియు, విధ్యుక్తముగా వేదాధ్యయనము చేసి యర్థవిచారము చేయనివిప్రుఁడును అతవివంశమువారును శూద్ర సములయి యపాత్రు లగుదురనియు వరుసగా తేల్చపడుచున్నది. పూర్వోక్తలక్షణములలో నొక్కటి పట్టకపోయినను ద్విజుఁడు యజ్ఞ కార్య నిర్వహణార్హుఁడు కాఁడు గనుక, తక్కినవిశేషణము లేయన యందు వర్తించునా యనువిచార మక్కఱలేకయే యీసర్వతో ముఖయాజులుగా రీయాగము చేయ నర్హులు కారని సిద్ధాంత మగు చున్నది. అనర్హుఁ డయినచో చేసినకర్మ సఫలము కానేరదు గనుక, చేసినవారికిఁగాని చేయించినవారికిఁగాని ద్రవ్యసాహాయ్యము చేసిన వారికిఁగాని ఫల మున్నదని చెప్ప వల్లలేదు. పశుమారణవోషములో భాగ ముండిన నుండవచ్చును.

కామ్యకర్మ లన్నియు యథావిధిగా జరగవలసినవే కాని

యథాశక్తిని జరపఁదగినవి కావని యీవఱకే సూచించియున్నాము
 కదా? ఈయర్థమునే “యస్యనిత్యాని లుప్తాని తద్దైవాగంతు కానిచ |
 సుపథస్థోపి న స్వర్గం గచ్ఛేత్తు పశితోహి సః. తస్మా త్కందైః ఫలై
 ర్మూలై ర్మఘనాథరసేనవా | నిత్యం నిత్యాని కుర్వీత నచనిత్యాని
 రోపయే” త్తను బోధాయనవచనమును బోధించుచు, నిత్యనైమిత్తిక
 కర్మలు లోపించినం బతితుఁ డగును గనుక దానిని కందమూల ఫలా
 మలతో నై నను జేయవలసిన దని విధించు చున్నది. పూర్వోక్త
 మయిన “త్రైవార్షికే” త్యాది సూక్ష్మవల్క్య వచనమును, “యస్య
 త్రైవార్షికం విత్తం పర్యాప్తం భృత్యుత్పత్తయే | అధికంవాపి విద్యే
 త ససోమం పాతుమర్హతి” యను మనువచనమును, భృత్యుల తనివి
 తీఱునట్లుగా మూడుసంవత్సరములకు చాలినదానికంటె నధికవిత్తము
 కలవాడే యజ్ఞము చేయుఁ బూనుకోవలయునని నిర్బంధముగా విధిం
 చుచున్నది. ఇప్పు డీయజ్ఞమును జేయుయజమానున కిట్టిధనసాధనసం
 పత్తి యున్నట్లు కనఁబడదుగనుక, ఈయాగము యథావిధిగ జరుగు
 చున్నట్లు కానఁబడదు. మఱియు నీయాగమునందు రమారమినాలుగు
 వందలయేఁబదిగోవులను దానముచేయవలసి యున్నట్లు కనుపట్టు
 చున్నది; గోవులకు ప్రతినిధిగా హిరణ్యము నీయవచ్చునని శాస్త్ర
 మంగీకరించునట్లెచ్చటను గనఁబడదు. విధ్యుక్తముగా యాగమునిర్వ
 ర్తింపఁబడక శాస్త్రవిరుద్ధముగాఁ గొన్నివిషయములలో ప్రతినిధి
 నంగీకరించుచున్నప్పుడు, విహితరక్షిణాద్యభావమునందు ఛాగమునకు
 ప్రతినిధిగా పిష్టపశువు నుపయోగింపవలయు నన్నశాస్త్రసమ్మత
 మయినయాచరణము మనవారి కేల పనికిరాకపోయెనో యూహింపఁ
 జాలకున్నాము. “చెల్లఁబో నో రెఱుంగనిజీవములను కూయఁగాఁ
 బట్టుకొని గొంతుకోయవలెనె తినమరిగి చేయుదురుగాక దనుజులార”

యను బుద్ధోక్తినిజముచేయఁ దలంచి మనవా రొకవేళ నట్టికార్యమును జేయుచున్నారేమో! ఛాగమునకు మాటుగా పిష్టపశువు నుపయోగింపవలయు నన్నవిధి యెక్కడ నున్నదని కొందఱడుగవచ్చును. మనుస్మృతి పంచమాధ్యాయమునందు “కుర్యాద్విష్టపశుంతథాన త్వేవతోవృథాహంతంపశుమిచ్ఛేత్కదాచన” యని ఘృతముచేఁగాని విష్టముచేఁగాని పశుప్రతినిధి నేర్పఱుచుకోవలెనే గాని వ్యర్థముగా పశుహింసచేయఁగోరరాదని మనువు స్పష్టముగాఁ జెప్పుచున్నాఁడు. విహితదక్షిణాద్యభావమునందుఁ జేసెడియా ఛాగవధ వృథాపశుమారణమేగాని వేఱుకాదు. “యావంతి పశురోమాణితావత్కృత్వోహమారణం వృథాపశుఘ్నః ప్రాప్నోతిప్రేత్య జన్మని జన్మని” యను మనుస్మృతి ప్రమాణమునుబట్టి యీప్రకారముగా పశుమారణము చేయువారికి చంపఁబడిన మేకశరీరమునందెన్ని వెండ్రుక లుండునో యన్నిజన్మములయందు మారణము సంభవించు ననుటకుసంశయము లేదు. ఏమి చేయకపోయినఁ బాపము వచ్చునో యట్టి శాస్త్రవిహితము లయినబ్రహ్మచర్యాది నిత్యకర్మలను సహితము వదలివేయు మనబ్రహ్మనోత్తముల కిట్టికామ్యములును జంతుహింసాత్మకములును అయినకర్మములయం దింతయాసక్తి కలుగుటకు హేతువు మనదేశము చేసికొన్నపాపము తప్ప మఱియొకటి కానరాదు. అంతకును వారంతకష్టపడి తాము ధనము వ్యయము చేసి యితరులచేత ధనము వ్యయము చేయించి యాగము చేసి సంపాదింపఁ దలంచునది యంతయు స్వర్గమునందలివేశ్యాసంభోగ సౌఖ్యమే కదా? ఈవిషయ మయి మేము క్రొత్తగాఁ జెప్పుటకన్న దశావతారచరిత్రమునం దున్నదానినే యిచ్చట వ్రాయుట యుక్తమని యెంచి యట్లు కావించుచున్నాము:—

“శా. రంభాభోగముగోరి యాగముల కర్థంబెల్ల వెచ్చించుట
 యంభోదంబులఁ జూచి చెఱ్ఱుజల మాంద్యతంబు చల్లించుట
 ల్సంభోగేచ్ఛ జనించె నేని మఱి వేశ్యారత్నము లేర్పాకో
 సంభోగింపఁగ రాదె కానదు జనుల్ జ్ఞానంటు సామాన్యమే

క. వినుఁ డొకటి బావమఱఁదులు

జనకకుమారకులు మఖము సల్పిన రంభా
 వనితం గలియుదు రట్లులై
 నను లేవే వావివ ర్తనలు యజ్వలకున్.

మత్స్యపురాణమునందు

“అన్నహీనో దహేద్రాష్ట్రం మంత్రహీన స్తథ ర్విజః
 ఆత్మానం దక్షిణాహీనో నా స్తి యజ్ఞసమోరిపుః.

అని అన్నహీనమయినచో రాష్ట్రమును, మంత్రహీన మయి
 నచో ఋత్విక్కులను, దక్షిణాహీన మయినచో యజమానుని దహిం
 చునుగనుక యజ్ఞముతో సమామయినశత్రువు లేదని చెప్పుట
 వాస్తవమగునేమో యని పలువురు భీతిల్లుచున్నారు.

పట్టినపశువులశరీరముల నెన్నివెండ్రుక లుండునో యజ్ఞమున
 నంతమంది బ్రాహ్మణుల కన్నము పెట్టవలయు ననులోకప్రతీతిమాట
 యెట్లున్నను, సర్వతోముఖమునందు విధిగాఁ జేయవలసిన యన్నప్ర
 దానములలోపములను జరుగునో లేదో యని భయ మగుచున్నది.
 ఇప్పుడు ప్రతిదినమును రెండువందలవఱకు బ్రాహ్మణులు భోజనము
 లకు వచ్చుచున్నారట. ఇప్పుడు పట్టణములో పెక్కుచోట్ల వివాహ
 ములు జరుగుచున్నందున, యజ్ఞమునుచేయించువారి కన్నదానవ్య
 యము మిక్కిలి తక్కువ యగుచున్న దని వినుచున్నాము. నిన్నటి
 దినము నాలుగును, ఈదినమునాలుగును యాగపశువులు హింసింపఁ

బడినవి. మొదటి దినమున ప్రయత్నలోపమువలననో మఱి యేహేతువుచేతనో శరీరమంతయు నల్లగా నున్నమేకలు దొరకవట్టుకానబడుచున్నది. అందొకదాని కాళ్ళును కడుపును ఎఱ్ఱగా నుండుటయేకాక, అక్కడక్కడ వెల్లవెండ్రుకలును గలిగియుండెను. రెండుదినములయందునుగూడ పశువులు రాత్రియే పట్టబడెను. మొదటిదినమున కుమ్మరవాండ్లొకపట్టున నందఱును జంతుహింస చేయుటకొప్పుకపోవుటచేతఁ గాబోలును, ఒకమేకతరువాత నొకటిచొప్పున అయిదొకటిచేతనే హింసింపఁబడుచు వచ్చెను. మఱుచటిదినము మేకయొకటి కిద్దఱుచొప్పున కుదిరినను, వాండ్రు పనియందు గడితేటినవారు కాకపోవుటంజేసి నోరు వదులుగా బట్టుటచేతఁ గొన్ని మేకలు మధ్యమధ్య నఱచుచు వచ్చెను. వాండ్రు నవరంధ్రములను మూయుటయేకాక శీఘ్రముగాఁ జంపుట కయి ముష్కములను నలుపుట మొదలగు చెడుపనులను గూడ చేయుచువచ్చినందున, ఆచిత్రవధ చూచినవారి కందఱికిని అసహ్యముగాను క్రూరముగాను కనఁబడెను; కొందఱు చూడలేక దూరముగా తొలఁగిపోయిరి; మఱి కొందఱు తావధించువారిని తిట్ట మొదలు పెట్టిరి; మతమునందు దృఢభక్తిగల స్వల్పసంఖ్యాకు లయినమహానుభావులు మాత్రము చలింపకనిలిచి యానందముతో పశువధను చూచుచుండిరి. ఈమధ్యనిటువంటి గొప్పక్రియవెప్పుడును ఈపట్టణమున జరగియుండలేదు. ఇంగ్లీషువిద్య నభ్యసించి నాగరికశిఖామణు లనిపేరువహించిన మాపట్టణములోని ప్రముఖులు కొందఱు పూనుకొని శ్రద్ధవహించి ధనదానమును తాము చేయుటయేగాక యితరులచేతఁగూడ పుష్కలముగా చేయించి యీ ఘనకార్యమును చేయింపనిపక్షమున, ఈమహాయజ్ఞమును జూచి ధన్యులయ్యెడిభాగ్యము మాపట్టణములోనిబహు జనులు

కెప్పుడును కలుగక పోవలసియేవచ్చును. ఐర్లాండు దేశమున సంభవించిన కఱపు నిమిత్త మయి మేము పత్రికాముఖమున పలుమాఱు మొఱపెట్టుచువచ్చినను, అట్టియపాత్రదానమునందు తమద్రవ్యమును వినియోగింప నిష్టము లేకపోవుటచే గాఁబోలును మావారెవ్వరును మాప్రార్థనమును విన్నవారుకారు; మనుష్యులు తమకన్నులముందఱ మరణమునొందుచున్నఁ జూచుచునూరకున్న నుండిరికాని, దేవతల తృప్తికొఱకయిన బహుధనలబ్ధ మయినయాజ్యాదులను అగ్నిహోత్రముఖమున వ్రేల్చుపనిలోసహాయులయినందుకుమిక్కిలి సంతసింపవలసియున్నది అయినను మావారుకఱపునిమిత్తము బొత్తిగాపనిచేయక యూరకుండలేదనియు, టౌమబాధ నివారించుటకయి యాయాగమునందు గొఱ్ఱనొకదానిని చంపుచున్నారనియు, కారకపశువుంజూచి జను లనుకొనుచున్నారు. ఇక ప్రపంచమునం దంతటను టౌమబాధ నివారణము కావచ్చును, స్వదేశములో టౌమము సంభవించునప్పుడే బీదలకు ప్రాణప్రదానమును చేయుట కయి చిల్లిగవ్వయయినను వెచ్చపెట్టనివారు, ఎక్కడనో దూర దేశమునందు కఱపు సంభవించినప్పుడు సహాయముఁ జేయకపోవుట యొకవింతగాదు.

స్త్రీ విద్య [1830 వ సం॥ మార్చి నెల.]

స్త్రీవిద్యావిషయమయి మావివేకవర్ధని యీవఱకే యనేక పర్యాయములు వ్రాసి స్త్రీలకు విద్యగఱపుటవలని ప్రయోజనములను గుఱించియు విద్యాభ్యాసము చేయింపక పోవుటవలనఁ గలుగుచున్న నష్టములనుగుఱించియు తనయభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించియున్నది. పండితు లనేకులు స్త్రీవిద్య హిందూశాస్త్రసమ్మతము కాదనియు

పూర్వాచారవిరుద్ధ మనియు శ్రీవిద్యభ్యాసమువలన కీడు మూఁడు ననియు తోచిన టెల్ల వాదములుచేయ నారంభించిరికాని, కడపట వారందఱును విఫలమనోరథులయి స్వవాదము నుజ్జగించి యూరకుండ వలసినవారైరి. ఆచరణముమాట యెట్లున్నను బాలికావిద్యాభ్యాసమువలన లభించెడిలాభములను మనసునందైనం దెలియనివారు చదువుకొన్నపాఠిలో మిక్కిలియల్పసంఖ్యాకులుగానున్నారు, పట్టణములయందు చాలవఱకు బాలికలకు విద్య నేర్పఁబడుచునే యున్నది. ఒక్కదొరతనము వారు మాత్రము కాక బాలికా విద్యా భ్యాసమున కయి స్వదేశీయ సంస్థానాధి పతులును కొందఱు విశేష శ్రమ పుచ్చుకొని బాలికా పాఠశాలల నందందు నెల కొలిపి బాలికల కిచ్చు బహుమానములకిందను ఉపాధ్యాయుల కిచ్చు జీతములకిందను బహుధనమును వ్యయపఱుచుచు లోకోపకార ఘోషము లగుచున్నందున కెంతయు సంతసించుచున్నాము. ఇట్టి లోకోపకార పాఠములయిన జమీన్ దారులలో నెల్లను, ఈప్రాంతములయందు శ్రీవిజయనగరపుమహారాజులుగారు అగ్రగణ్యులుగా నున్నారు. వారు స్థాపించిన బాలికాపాఠశాలలు ఎల్లచోటులను వ్యాపించియున్నవి. మాపట్టణములలోనున్న పూర్వోక్తమహారాజుగారి బాలికాపాఠశాలలో ఇంచుమించుగా రెండువందలబాలికలు చదువుచున్నారు. బ్రాహ్మణులలోను వైశ్యులలోను పాఠశాలలో చదివెను బాలికల సంఖ్య ఉండవలసినంత యుండకపోయినను, క్రమక్రమముగా హెచ్చుచున్నందుకు సంతసింపవలసి యున్నది. ఇచ్చటి యాపాఠశాలాకార్యనిర్వాహకులు తగినశ్రద్ధ పుచ్చుకొందురేని, శీఘ్రకాలములోనే యగ్రవర్ణములవారి బాలికలసంఖ్య వృద్ధి యగుననుటకు సందేహముముండదు. కొన్నిదినములకిందట బాలికలకు స్వర్ణాభరణము

లును వస్త్రములును బహుమానము లీయఁబడినవి; ఆకాలమునందు మనపట్టణమందలి పెద్దమనుష్యులు పలువురు వచ్చియుండిరి; మిష్ట్రీన్ మెట్కూపుగా రగ్రాసనాసీనురాలుగా నుండెను.

శ్రీవిజయనగరపుమహారాజుగారితరువాత, మాప్రాంతముల యందు శ్రీపితాపురపురాజుగారు శ్రీవిద్యకు కొంతవఱకు ప్రోత్సాహముకలిగించుచున్నారు. వారు కాకినాడయం దొకటియు, పితాపురమునం దొకటియు, రెండు బాలికాపాఠశాలలను స్థాపించి కాపాడుచున్నారు. ఈవిషయమున శ్రీపితాపురపురాజుగారు చేయుచున్న యీ ఘనకార్యవిషయము వారినెంతయు నభినందించుచున్నాము.

ఇప్పుడు శ్రీవిద్యాభ్యాసమునకు వలయు పుస్తకములను గూర్చియు వానియందుండవలసిన విషయములను గూర్చియు కొంత ముచ్చటెంతము. బహువిషయములందు స్త్రీలును పురుషులతో సమానులుగానే యున్నందున జ్ఞానసంపాదనమున కయి పురుషులు చదివెడిగ్రంథము లన్నియు స్త్రీలును చదువఁదగినవే. భాషావిషయమున జ్ఞానమును వృద్ధిపఱుచు వ్యాకరణాదులును; వస్తువివేచన కావశ్యకమగు గణితశాస్త్రమును దేశకాలస్థితులను దెలుపు చరిత్రాదులును పురుషులవలె స్త్రీలచేతసహితము తగినంతవఱకు నభ్యసింపఁబడవలసినవే. కాని కొన్నివిషయములలో స్త్రీలు పురుషులకంటె భిన్నురాండుగా నున్నందున వారే ముఖ్యముగా నభ్యసింపవలసిన విషయములును కొన్ని యున్నవి. కుట్టుపనిని, పాకముచేయుటను, ఈవిధముగా ప్రత్యేకముగా స్త్రీలకు మాత్రమే పనికివచ్చెడి యితరవిషయములను బోధించెడి పుస్తకములను వారవశ్యముగా నభ్యసింపవలయును. ఇదిగాక సాధారణముగా స్త్రీలకంతములయందు మార్దవమును మాధుర్యమును పురుష

గాత్రములయందుకంటె అధికముగాఁ గనబడుచున్నందున, భగవంతుడు స్త్రీలే విశేషముగా సంగీతమును నభ్యసింప నుద్దేశించినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. కొంతవఱ కయినను స్త్రీలకు వైద్యవిషయము తెలిసియుండుట యత్యంతావశ్యకము. బిడ్డలను భూమిమీఁద పుట్టి నప్పటినుండియు పెంచే సంరక్షింపవలసినభార మంతయు స్త్రీల దయియేయుండును. కాబట్టి పిల్లలకువచ్చేడి సాధారణము లయిన జబ్బులకుఁ గావలసినచికిత్సలును దేహరోగ్యము చెడకుండ కాపాడుటకు వలసినవిధులును వారికిముఖ్యముగా తెలిసియుండవలెను. అంతయు కాక స్త్రీలకు ప్రసవకాలమున చేయవలసినవచ్చేడు పను లన్నియు పురుషులు చేయఁదగినవిగా నుండవుగనుక, మంత్రీసానితనమును నేర్చుకొనుటకు స్త్రీలే యర్హురాండుగా నున్నారు. ఇప్పుడు మనదేశము నందు మంత్రీసానితనమును జేయువారు స్త్రీలే యయినను, వారు తఱుచుగా చదువుకోనివారగుటచేతను శాస్త్రజ్ఞానము లేనివారగుట చేతను అట్టిస్త్రీలు చేయుపని మోటుగాను నేర్చుచాలనిదిగాను ఉన్నది; కొన్నిసమయములయందు మంత్రీసానుల లోపమువలననే బాలింత రాండ్రకు కొన్నిచెడుగులు కలుగుచున్నవి. పురుషులవలెఁ గాక స్త్రీలు సదా యిండ్లకడ నుండఁదగినవారు; ఇంటనున్న శిశువులలో నెవ్వరికైన అకస్మాత్తుగా నొకరోగము తటస్థించినప్పుడు వెంటనే తగినపని చేయుటకు స్త్రీలే తగి యుందురు. కాబట్టి పయిన జెప్పిన విషయములలోనైన స్త్రీలు కొంతవఱకు వైద్యము నేర్చి యుండవలెను.

పురుషులవలె స్త్రీలు యుద్ధములు మొదలయినవి చేయఁబోరు గనుక వారికి ధనుర్విద్య మొదలగునవి నేర్ప నక్కఱయుండదు. మనలో శాస్త్రమును నామమును సహితము చెఱుపుచున్నకళాశాస్త్రము

మొదలగునవి పురుషులే యభ్యసింపఁదగనివిగాను అనర్థదాయకములుగాను ఉండఁగా, అట్టిగ్రంథములను స్త్రీలచేతఁ జదివింపఁగూడదని మేము వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. స్త్రీలు చదివెడిగ్రంథములు నీతిబోధకములుగాను, మతవిషయములయిన సత్యములను తెలుపుదు చేయునవిగాను, పాతివ్రత్యధర్మములను వివరించునవిగాను, మితవ్యయము మొదలయిన యుపయుక్తవిషయములను చెప్పనవిగాను ఉండవలెను. అట్టివి వట్టికల్పనాకథలవలె నుండక సులభశైలిని మధురముగా వ్రాయఁబడి స్వాభావిక మయిన జీవ చరిత్రమువలె నుండు వచనగ్రంథములుగా నుండవలెను. మనలోని జమీన్దారులును ధనికులును అట్లువ్రాయఁబడిన ప్రతిపుస్తకమునకును కొన్ని వందలరూపాయల నిచ్చుటకు పూనుకొనెడిపక్షమున, శీఘ్రకాలములోనే బాలికల కుపయోగించు వచనపుస్తకములు కొన్ని బయలుదేఱవచ్చును. మేమును సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా నొకగ్రంథమును వ్రాయ నుద్యుక్తుల మయి యున్నారము. లోకోపకారధురీణులయిన పండితు లెవ్వరయిన నిట్టి ఘనకార్యమునకు పూనుకొని వచనగ్రంథములను వ్రాయదొరకొనినచో, అట్టివి సులభశైలిని చక్కఁగానుండు నేని మావివేకవర్ధని ప్రతివారమును కొంతకొంత ప్రకటింపఁగలదు.

కాలముయొక్క విలువ. [1880 వ సం॥ మార్చి నెల.]

సాగరికత గలదేశములయం దెల్లను కాలము బంగారమున కంటెను అమూల్యమయిన దని యెఱిగి తెలిసినవారు నిమిష మయినను వ్యర్థముగా పోగొట్టక యేదో యొక యుపయుక్తకార్యమునం దుపయోగపఱుచు చుండుట కయి ప్రయత్నించుచున్నారు. కాల

మును వృధాగా పాడుచేయు సోమరులను హీనులనుగాఁ జూచుచు
 న్నారు. ఈహిందూదేశమునందుమాఁగ్రిము సాధారణముగా జనులు
 పాటుపడకుండఁ బూర్వ లార్జించిన విత్తముతో వ్యర్థకాలక్షేపము
 చేయువారు సుఖపడుచున్నారనియు, అట్టివారే యదృష్టవంతు
 లనియు భావించుచున్నారు. మహారాజువలె కాలిమీఁద కాలువేసి
 కొని కూరుచుండి సుఖపడుచున్నారని జనులు భ్రమించుచున్నను,
 తగినంత శరీరకష్టము పడనివారి కెప్పుడును నిజమయినసుఖ ముండదు.
 భగవంతుఁడు మనకు సమస్తావయవయములను బ్రసాదించియుండుట
 వానిని మనము క్రిమముగా కుపయోగించుకొని వానివలనిఫలము
 లను పొందవలయు ననియేకాని, సమస్తసాధనములు నుండియు లేని
 వారివలె నిరర్థకపఱుచుటకొఱకుఁ గాదు. మన మెప్పుడు భగవద్దేశ
 మునకు విరుద్ధముగా చరింతుమో యప్పుడే కొంతవఱకు మనకు
 నష్టము సంభవింపకమానదు. చక్కఁగా పాటుపడనివారికి దేహ
 పటుత్వము క్రిమక్రిమముగా తగ్గిపోయి, వారు స్థూలకాయులుగా
 నున్నను బలహీను లయి యేపనిని జేయుటకును సమర్థులుకాక చెడి
 పోవుదురు; పట్టుమని నాలుగడుగులు నడచిన నెక్కడలేని యాయా
 నమును పడి రోజుచుందురు; కొన్నివిషయములలో అకాలమరణ
 ములను సహితము పొందుదురు. తాళము చెవి మొదలయిన యినుప
 పనిముట్లవలెనే మనదేహములును క్రిమముగా వాడుచున్నంతకా
 లమే ముంచిస్థితియందుండి బహుకార్యముల కుపయోగించుచు చిర
 కాలము మనును; అవి యొకమూలఁ బాటవేయఁబడి యుపయోగింపఁ
 బడనప్పుడు తుప్పుపట్టి స్థూలములయి వెంటనే చెడిపోవునట్టే
 మానవదేహమును క్రిమమయినపాటు లేనియెడల స్థూలముగా
 పెరిగి పనికిరాక నేగముగా నశించిపోవును. కాబట్టి యెల్లవారును

తగినంత దేహపరిశ్రమము కలిగియుండుట యావశ్యకము. పాటుపడి నివారు పంచభక్త్యపరమాన్నములను భుజించుచున్నను, వానిసారమును గ్రహింపనేరక యజ్జీర్ణము మొదలగువ్యాధులచేత బాధపడుచు హీనసత్తులగుచుందురు; పాటుపడెడివారు గంజిని త్రాగియు దానిసార మంతము దేహములఁ బట్టి వజ్రకాయు లయి యారోగ్యముననుభవించుచుందురు. ఒక వేళ జీవనోపాధికయి పాటుపడునక్కఱ లేనివారు, ప్రాతఃకాలమునఁగాని సాయంకాలమునఁగాని నిత్యమును చెమ్మటపట్టునట్లు కొంతదూరము నడచి శరీరము వారోగ్యదశయందుంచుచుఁ గాపాడుచు రావలయును.

మనకుతీటిక గానున్న కాలమునం దేదోయొకయుపయు క్తమయిన గ్రంథమును జదువుచు కాలమును సద్వినియోగమునకుఁ దెచ్చుచుండ వలయునేగాని యెప్పుడును వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టరాదు. అలవాటు పడినవానికి పుస్తకములను జదువుటవలన లభించెడిసంతోషమునకన్న హెచ్చయినది మఱియొకటి దేనివలనను లభింపదు. ఆపుస్తకములను జదువుటలోఁగూడ సాధ్య మయినంతవఱకు చెడుపుస్తకములను వదిలి వేసి మంచిపుస్తకములనే చదువుచు రావలయును. ఈశ్వరవిషయమయి చక్కనిజ్ఞానమును పుట్టించునట్టియు, మంచినీతులను బోధించి సత్ప్రవర్తనమును గఱపునట్టియు, ప్రపంచజ్ఞానము వృద్ధి యగునట్లుగా ప్రకృతిశాస్త్రవిషయములను దెలుపునట్టియు, మఱియు నితరవిషయములందు మనకుఁ బయోజనకరము లయినవిషయములను జెప్పునట్టియు గ్రంథములను చదువుచుండవలయును. వినోదార్థముగా మృదువయినహాస్యవచనములను చమత్కృతులను గలట్టియు, మానసోల్లాసజనకము లయినకల్పనాకథలను గలట్టియు గ్రంథములను జదువుటకూడ కొంతవఱ కావశ్యకమేకాని కాలమునంతనుఅట్టివానిని

జదువుటయందే వినియోగింపరాదు. మనలో నున్నకొక్కొక్కము మొదలై నపనికిమాలినగ్రంథములను కలలోనైనను జదువఁగూడదు. అట్టివి చదువుటవలన మనబుద్ధి యంతయుం బోయి దుర్మార్గప్రవర్తనమునకుఁ బోత్యాహము కలుగును.

తఱుచుగా మనుష్యులు తమపని నెంతసేపు చేయఁగల మను గర్వముచేత తేపు చేయలేనూ యెట్లుండి చేయలేనూ యని యాలస్యము చేయుచుందురు. ఆచేయఁగల మనుకొన్నకాలమున కేదో యిబ్బంది తటస్థమయి కొన్ని సమయములయందు చేయవలసినపని కాకపోయి పలునష్టములు సంభవించును. ముందు మనస్థితి యెట్లుండునో తెలియదు గనుక, చేయవలసినపనిని ముందుగానేచేసి తరువాత విశ్రాంతి ననుభవింపఁ జూడవలయును. కొందఱు రెండుమూడుపనులను ఏకకాలమునందే తలపెట్టి దేనిని తిన్నఁగా ముగింపనేరక పోవుదురు. ఒక్కకాలమునం దొక్కపనినే యారంభించి దానిని కడముట్టచక్కఁగా నిర్వహించువఱకును రెండవపనిని ముట్టకుండుట యెల్లవిధముల శ్రేయోదాయకముగా నుండును.

అపాత్రదానము. [1880 వ సం॥ మార్చి నెల.]

కన్ను కాలు మొదలయినయవయనలోపమువలనఁగాని, వార్ధకమువలనఁగాని, వ్యాధిబాధవలనఁగాని. దైవికముగా వచ్చినయితి రాపదలవలనఁగాని దరిద్రు లగువారును, మార్గాయాసపడి విదేశము నుండ వచ్చినపర దేశుమాత్రమే దానార్హు లనియు, అట్టివారికే దానము చేయవలయు ననియు, పెక్కుమతములు బోధించుచున్నవి; మనబుద్ధిచేత విచారించినను, అట్టివారికిచేయ దానమే సర్వోత్కృష్ట

మయినదిగాను ఫలప్రద మయినదిగాను గనబడుచున్నది. బహుదేశములయందు సాధారణముగా నిట్టివారికే దానము చేయబడుచున్నది. మనహిందూదేశమునందుమాత్రము దానవిషయమున సామాన్యముగా జనులలో విపరీత మైనయాచారము చిరకాలమునుండి జరిగి వచ్చుచున్నది. కుంటివాండ్రు మొదలయినయంగహీనులకు పెట్టుట వలన ఫలము లేదనునమ్మకమువలన, కాయపుష్టి గలిగి దిట్టముగా పాటుపడ శక్తిగలవారికే జనులు విశేషముగా దానము చేయుచున్నారు. అందుచేత దేశాదార్థ్యము గలిగి దారసుతోదరపోషణార్థము సంపాదించుకో శక్తిగలవారినేకులు సోమరులయి పాటుపడుటను విడిచి యాచనావృత్తియే జీవనముగాఁ జేసికొని మానహీనమయినబ్రతుకు బ్రతుకుచున్నారు; చిరకాలమునుండి యాచారముగా వచ్చుచున్నందుచేత యాచనావృత్తియే శ్రేష్ఠమయినదియు నిర్భాగమయినదియు ననుకొని యింతవఱకు నొక్కబ్రాహ్మణులుమాత్రమే యితరవృత్తులయందుఁ బ్రవేశింపక పరద్రవ్యమువలననే జీవనము చేయుచుండిరి. కాని యిప్పుడిప్పుడు పనిపాటులు చేసికొని జీవించెడి యితరజాతులవారు సహితము పలువురు యోగ్య మయినయితరవృత్తులను విడిచి సకలానర్థములకు మూలమును హైన్యాస్పదయనైన భిక్షుకవ్యాపారమనందుఁ బ్రవేశించి జనులను పీడించుచు జీవనము చేయ మొదలుపెట్టుచున్నారు. క్రమక్రమముగా నిట్టివారిసంఖ్య పెరుగుచు ప్రజలకు మిక్కిలి బాధాకర మగుచున్నది. బ్రాహ్మణులలోనియాచకులు కొందఱుపిల్ల వానియుపనయన మని, పిల్లదానినివాహమని, యజ్ఞములు చేసెదమని, సత్రములు సమారాధనలు చేసెదమని, పితృకార్యములని, దొంగవేషములు వేసి ధనార్జనము చేయునట్లే, ఇతరజాతులలోనియాచకులును తమకు భార్య పోయినని,

బిడ్డలు పోయినా రని, దొంగలు కొట్టినా రని, మూగవార మని, పలు విధముల మాయ వేషములు వేసి కోటివిద్యలును కూటికొఱకే యను నట్లు ధర్మానము చేయలేక పోయినను పూటకూటికయినను సంపాదించుకొనుచు తాము జనులను మోసము చేయఁగలిగినందుకు సంతోషించు చున్నారు. ఇట్టివా రంతకింతకు దేశమంతటను వ్యాపించి, యెల్లవారికి పీడఁ గలిగించుచు ముష్టికివచ్చినప్పు డెవ్వరును లేకపోయిన యెడల వాకిట నున్నచిన్నవస్తువులను దొంగిలించు చున్నందున, దొర తీనమువారు సంబంధము కలుగఁ జేసికొని యారోగ్యదృఢగాత్రులు యూచనకు వెడలినయెడల శిక్షకుఁ బాత్రులు కాఁగల రని శాసనము నొకదానిని చేసి యిట్టివారివలనిబాధను నివారించుట యుక్తముగాఁ గనుపట్టు చున్నది; పాటుపడ శక్తియు నిష్టమును గలవారి కయి కర్మ శాలలు స్థాపించి, బీదలచేత నుపయుక్తము లయినపనులను చేయించి వారికి జీవనోపాధి గలిగించుప్రయత్నములు చేయుటయు మనలోని ధనికులకు కర్తవ్యమయి యున్నది. మనవారు పలువురు తాము చేసెడి యిట్టిదానధర్మములవలనఁ దమకుఁ బుణ్యము లభించు నని భ్రమ పడుచున్నారుగాని యది యంతయు నిష్ఫలము దృఢశరీరుల కును తెప్పస్తోత్రములు చేయువారికిని ధనదానము చేయుచున్నందున వారు స్వకాయకష్టపడి జీవించుట మాని నేసి, అబద్ధములాడుట మొదలయిన దుర్వృత్తులవలననే బ్రతుకుచున్నారు. ఇట్టివారి దుర్వృత్తికి పయిరీతి దానమే కారణ మగుటవలన, అట్టిదానమువలన పాపము సహితము వచ్చునని చెప్పవచ్చును. ఇట్టిదానములు చేయుటకయి కొండలు మహానుభావులు ఋణములు చేసి సంతర్పణము లని పేరు పెట్టి సోమరుల కన్నదానములు చేయుచున్నారు. ఋణములు తీర్ప శక్తి లేక యిట్టిదానములు చేయువారు పట్టపగలు దారులు కొట్టు

దొంగలవంటివారేకాని యంతకంటె నెక్కువ పుణ్యాత్ములుకారు. ఈప్రకారముగానే మాసాశనమున కయినను గతిలేనివారుసహితము వివాహములయందు భూరిసంభావన యని వదలకొలదిరూప్యముల వెచ్చించి యింట నున్న కంచమును ముంతయు నమ్ముకొని యప్పులఁ బడి చెడిపోవుచున్నారు. మనవారిలో నింతకన్నను విపరీత మయిన దానమును చేయువా రొక పెగవా రున్నారు. వారు దరిద్రులు మొదలగువారు తిండికి లేక తమగృహములకువచ్చి వేడికొనినను వారి నోట గంజినీరయిన బోయక, చీమలపుట్టలను వెదకుకొనుచు వెళ్ళి యందు నూకలు పోయుచుందురు; వ్యాధిగ్రస్తులు మొఱలు వెట్టుచున్నను వారికి పట్టెడుపథ్యపుమెతుకులు పెట్టక గరుడపక్షి మొదలగువానికి మాంసఖండముల నెగర వేయుచుందురు. ఇట్టివారివిషయ మయి యింకొకసారి ముచ్చటెంతము.

ద్విజులలోని గొప్ప దురాచారము. [1830 వ సం॥ ఏప్రిల్ నెల]

మనము దిద్దుకోవలసిన దురాచారములు పెక్కులున్నను, వాని యన్నిటిలోను మిక్కిలి సూర మయినదియు మానుషస్వభావమునకు బొత్తిగా తగనిదియు నయివురును మనలను జూచి పరిహాసింపఁ దగినదియు నైనగొప్ప దురాచార మొకటి ద్విజాతులలో ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణులలో నెలవుకొని యున్నది. జాతివలనను మతము వలనను కలిగెడి ప్రయోజనము అపద వచ్చినప్పు డొకరికొకరు తోడుపడుట తప్ప వే తేదియులేదు; అపదలలో నెల్లను మరణమును మించినయాపద మజ్జెయొకటిలేదు. అటువంటి మహావిపత్తు సంభవించినప్పుడే సహాయ మొదవనిజాతికాని మతముకాని యుండుటకన్న

బొత్తిగా లేకపోవుట యెంతయు నుత్తమము సంపద యున్నప్పుడు మెతులకుఁ జేరు కాకులవలె మూఁగి పెక్కు మిషలచేత ద్రవ్యాపహరణముచేయుచు, ఆపద వచ్చునప్పుడు దూరముగా తొలఁగెడు జీవదనూపరు లయినమహాత్ములతో నిండియుండెడి దండుగమత మెందుకు? కాల్పనా?

తిన్నఁగా నున్నంతకాలమును చుట్టునుజేరి విందు లారగించెడు బంధువులును శుభాశుభకార్యములయందు దక్షిణలని పేరుచెప్పి ధనమును కొల్లగొనుమతమువారును, ఒకరియింట నెవ్వరు కయిన నసాధ్యరోగము వచ్చి జీవితాశ నిరాశ చేసికొన్నప్పు డెవరును తఱుచుగా రాదు; రోగికి ప్రాణము పోయిన దన్నవర్తమానము తెలిసినతోడనే బంధువులు మొగము చాటువేయుదురు; ఆవఱకు దగ్గఱ నున్నవారును రోగిని భూశయనము చేసినతోడనే మెల్లఁగా నావలకు జాటుదురు; ప్రాణము పోయిన తరువాత వర్తమానము పంపినను రాక కొందఱు చుట్టములు తా మింట నుండియు లోపలినుండి కదలి రాక స్త్రీలచేతను పిల్లలచేతను ఇంటలే రనిపించెదరు. ఇట్లుగాకకొంత దయగలిగి దగ్గఱ నున్నవారుసహితము దుద్రభూమికి శవమును తరలించుటలో తా మేమియు పనిచేయక, భారవాహులనిమిత్త మప్పుడూరి వెంట వర్తమానములు పంపుదురు. దయాశూన్య లయి బ్రాహ్మణవేషధారు లయియుండు నాకిరాతులువచ్చి లేశ మయినను కనికరము లేక శవమును మోచినందున కయి తమకు నాలుగు రూపాయలు చాలవనియు పదిరూపాయలు కావలెననియు బేరము లాడుటకు మొదలు పెట్టి, బీదవాండ్రీవద్ద నయినను తలకొకటి రెండు రూపాయల నయినను పుచ్చుకొనక శవము నక్కడనుండికదలింపరు. మహాపశ్చమయమునం దిట్టి కిరాతకృత్యము జరుగుచుండఁగా

చూచుచు తాము సంబంధమును కలుగఁజేసికోక యూరకుండుట కులమువారి కెల్ల నవమానకరముగాదా? బ్రతికి యున్నంతకాలమును గౌరవముతోఁ జూచుకొనెడివారి దేహములను ప్రాణములు పోయిన తోడనే సకలదూర్గుణదురాచారములకును లోనయ్యెడివాహకాధముల కొప్పగించి యపవిత్రము గావించుట న్యాయమా? ఒకరియాపద కొకరక్కటకువచ్చి పరస్పరసాహాయ్యమువలనసుఖపడుచు పెంపు చెందుటతగదా? కైస్తవులలోఁగానిమహమ్మదీయులలోఁగాని యొక్క బీదవాఁడుమృతుఁడయినను మతమువారందఱును తోడవెళ్ళి నానిని భూస్థాపనము చేయువఱకు నుండి యాపత్కాలమునం దోడుపడు చున్నారే! మొదట మనకట్టిబుద్ధి పుట్టకపోయినను తోడివారిని చూచి యైన నేర్చుకోరాదా? దురభిమానముచేతమనవారు శవముతోకూడ వెళ్ళుట యెంతయవమానకర మని తలచుచున్నారో, వారు శవము తోవెళ్ళి సాయముచేయకపోవుట యెంతయవమానకర మని యెంచు కొనుచున్నారు. ఎక్కడివారిమాటో మనకేల? మనలో శైవులు తమ మతస్తులలోనొక్కఁడు పోయినయెడల అందఱునువచ్చి రెండవనుత మువారినాశవముమీఁద చేయియైన వేయనీయక సమస్తవిధముల తోడుపడుచున్నారే. వారినిజూచి యైన మనమేల బుద్ధి తెచ్చుకొని వారి సద్గుణముల నవలంబింపరాదు?

ఈవిషయ మయినదురాచారము శైవేతరమతములలో నెల్లను గొంతవఱకున్నను, అందఱిలోను స్మార్తమతస్తులలో మిక్కిలియెక్కువగా నున్నది. ఆస్మార్తులలోను పల్లెలలోకన్న పట్టణములయందు బొత్తిగా హద్దు మీటియున్నది, ఏమివోషముననో కానికోమటులలో కూడ నీప్రాంతములయం దీదురాచార మంతకంతకు బ్రబలుచున్నది. కాఁబట్టి యిది మిక్కిలి ముదిరి యసాధ్యము కాకమునుపే మనవా

రెండఱును శక్తివంచన లేక పాటుపడి కొంతమార్పును పుట్టించి మతమున కంతకునుకంశంకము తెచ్చు చున్నయిదుప్రచారమును క్రమక్రమముగా రూపుమాపి జనులలో నైకమత్యమును ఆపదలయందన్యోన్యసాహాయ్యచింతయు వృద్ధిపొందునట్లు చేయుదు రని నమ్ముచున్నాము. ఈపట్టణములో నున్న “లిటరేరీ డి బేటింగు అసోసియేషన్” వారు తమసభలో నీవిషయమునుజర్చించి, పట్టణములోని పెద్దమనుష్యుల నందఱిని రావించి వారి కీవిషయమున శ్రద్ధ పుచ్చుకోవలసినయాశ్యకమును ఉపయోగమును మనసునకు నాటునట్లుగా బోధించి, శీఘ్రకాలములోనే మనపట్టణమున కయినను కొంతమేలు గలుగునట్లు చేయుదు రని యెదురు చూచుచున్నాము.

హిందూదేశాభివృద్ధి మార్గము. [1880 వ సం॥ ఏప్రిల్ నెల]

హిందూదేశ మిప్పుడు క్రమముగా బీదదశకు వచ్చుచున్నదన్నసంగతి నందఱు నెఱిగియే యున్నారుగదా? దానిని మంచిదశకుఁ దెచ్చుటకు మార్గము లనేకము లున్నను, వానిలో నొకదానిని గుఱించిమాత్ర మిప్పుడు కొంచెము ముచ్చటించుదము. మనహిందూదేశములో వృత్తులు మొదలయిన వంతకంతకు క్షీణించు చున్నవి. ఈదేశములో నున్న రెండుకోట్లజనులలోను బీదవాండ్రు మొదలుకొని భాగ్యవంతులవఱకును ధరించువస్త్రము లన్నియు నించుమించుగా నింగ్లాండుదేశములో నేసినవే. అక్కడివారు బట్టలు మొదలగువానిని యంత్రసాహాయ్యమువలన నేసినబట్టలకన్న అవి మిక్కిలి చౌకగా దొరకుచున్నవి. అందుచేత నెల్లవారును స్వదేశపుబట్టలను కొనుట

మానివేసి యూరపుదేశములో నేయఁబడిన వస్త్రములనే కొను
చున్నారు. ఈప్రకారముగా మనదేశమునుండి ప్రతిసంవత్సరమును
బట్టలక్రింద కర్చుపడు కోట్లకొలదిసొమ్ము పరదేశమునకు వెళ్ళు
చున్నది. అందుచేత మనదేశము క్రమక్రమముగా ధనహీనమయిన
దయి దరిద్రతాదశను పొందుటకుఁ గారణమగుచున్నది. మనదేశము
లోనే బట్టలను నేయుయంత్రములు స్థాపింపఁబడుపక్షమున, ఆసొ
మ్మంతయు మనదేశములోనే నిలిచి యుండునుగదా? ఇప్పుడు
మంచెస్టరునగరమునుండి వచ్చేబట్టలు ధూమనొకలమీదనే మన
దేశమునకు రావలసి యున్నందున, అక్కడివర్తకులు పుచ్చుకొను
లాభము గాక యోడకేవుక్రింద విస్తారముసొమ్ముతగులుబడియగును.
ఈదేశములోనే యంత్రసాహాయ్యమున బట్టలను నేసెడుపక్షమున,
ఓడకూలి మొదలగునవి యక్కర లేకపోవుటచే నిక్కడివారికి బట్టలు
మిక్కిలి తక్కువవెలకే దొరకు ననుటకు లేశమైనను సందేహ
ముండదు; ఈదేశములోనే యంత్రములు పెట్టుటవలన యంత్రములు
స్థాపించినవారికిని విశేషధనలాభము కలుగును; ఇప్పుడు పనిలేక బాధ
పడు వేలకొలది కూలివాండ్రకును జీవనాధారము కలుగును. ఇట్టి
వ్యాపారమువలన మనదేశములో లాభముకలుగునాయనిసంశయింప
బనిలేదు. కొంతకాలముక్రిందట బొంబాయినగరమున తాపిదాసు
వర్జుదాసు మొదలగువారు పెట్టిన నేతయంత్రమువలన 1879 వ
సంవత్సరములోకడపటిఆఱు నెలలలోనువచ్చినలాభము రు 5579 లు.
ఆసంవత్సరములో నంతయు వచ్చిన మెట్టులాభము రు 94221 లు.
విరివిగా వర్తకము సాగించినట్లయిన కాలక్రమమున లాభముమఱింత
యెక్కువ కావచ్చును. అయినను ఇటువంటివ్యాపారము ద్రవ్యసాధ్య
మయినదనియు, విస్తారముసొమ్ము తెచ్చుటకుఁ దగినవారు మనదేశ

ములో విస్తారముగా లే రనియు, మనవారు చెప్పదురు. సామ్యంతయు నొక్కఁడు తెచ్చుటకష్టమే యయినను, పలువురు సంఘములుగాఁ జేరి భాగమునకు వందరూపాయలో రెండువందలరూపాయలో యేర్పఱుచు కొన్నపక్షమున నెవ్వరికిని కష్టముగా నుండదు, లాభమును విశేషముగా నుండును. అయినను ఇట్టిపనికి ఐకమత్యము ముఖ్యముగా కావలసి యుండును. ఐకమత్యము కలిగినచో నన్నిపనులును సులభముగా సాధింపఁబడును. ఇప్పుడు మనదేశములో చదువుకొన్నవారి సంఖ్య నానాఁటికి వృద్ధి యగుచున్నది. ఈవఱకు చదువుకొన్నవారందఱును తాము రాజకీయోద్యోగములయందే ప్రవేశింపవలయునని యొకపిచ్చయభిప్రాయమును పెట్టుకొని యున్నారు. చదువుకొన్నవారెక్కువయినందున, ఇప్పుడే పలువురు దుద్యోగములు దొరకక పరీక్షలిచ్చి మెప్పు వడసినవారుసహితము జీతబత్తెములు లేకుండ రాజకీయకార్యస్థానములయందు ముందెప్పుడో పని యగుననునాశచేత వెట్టి పని చేసి కడపట కొందఱు విఫలమనోరథు లగుచున్నారు. చదువుకొన్నవారు దుద్యోగములే కావలె ననుపిచ్చను వదలివేసి యితరవ్యాపారములయందుఁ బ్రవేశింపవలసినయావశ్యకము తెలిసికోవలసినసమయమిప్పుడు వచ్చినది. కాబట్టి యింగ్లీషువిద్యాభ్యాసము చేసినవారు పలువురిట్టియుపయుక్తము లయినపనులయందుఁ బ్రవేశించి దేశమునకు డేమము కలుగఁజేయఁ బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాము. మొట్టమొదట వేయుయంత్రములు స్థాపింపఁబడి పని జరుగుచున్న పిమ్మట, కాగితములు చేయుయంత్రములును కత్తులు మొదలయిన యినుపసామానులను గాజుసామానులను జేయుయంత్రములునుకూడ స్థాపింపఁబడవచ్చును. ప్రతిసంవత్సరమును లక్షలకొలఁది ధనమును వ్యాజ్యములక్రింద పాడుచేయు మన జమీన్ దారులు మొదలగువారు

తమధనమును నేశమునకు క్షేమకరము లయిన యిట్టియంత్రస్థాపనాదులయందు వినియోగింపఁ జూతురని కోరుచున్నాము.

కన్యాశుల్కము. [1880 వ సం॥ మెయినెల]

అష్టవిధ వివాహములలోను బ్రాహ్మదైవార్ష ప్రాజాపత్యములు నాలుగుమాత్రమే బ్రాహ్మణుల కాచరణీయము లయినట్లు మన ధర్మశాస్త్రములు నహస్రముఖముల ఘోషించుచున్నవి. అయినను మనవారికి శాస్త్రమునందు ప్రమాణబుద్ధి లేకపోవుటచేతనో మఱియేమి కాలకర్మవోషముచేతనో బ్రాహ్మణులలో పలువురు తమకు విహితము లయియున్న వివాహముల నన్నిటిని త్రోసి కేవలా సురకృత్యమును నింద్యమును అయినమాంసవిక్రయమునకు లోబడుచున్నారు. లోకములో మాంసవిక్రయము చేయువారు సహితము మనుష్యేతరజంతువుల మాంసమునే విక్రయింతురుగాని యీదేశమునందలి బ్రాహ్మణవేషధారు లయియున్న ఘోరరాక్షసులవలె నరమాంసవిక్రయమును జేయుట కొడంబడదు. ఇది కేవల నరమాంస విక్రయమే కాదు; తమకడుపునఁ బుట్టినబిడ్డలనే నిష్కరుణు లయి యమ్ముకొనుట మాంసవిక్రయమును జేయువారు జంతువును జంపి దానిమాంసమును అమ్ముకొందురు; మరణమువలన నిమిషములో ఆజంతువుయొక్క బాధ నివారణ మగును. ఈనరమాంసవిక్రయమున కొడిగట్టుకొను క్రూరులో తమబిడ్డలమాంసము బ్రదికియుండఁ గానే యమ్ముకొందురు; అందువలన నాకన్నియలు యావజ్జీవమును మితిమీరినబాధ ననుభవింపవలసినవారగుచున్నారు. సమస్తనీచకార్యములకును బ్రాహ్మణులే లోబడుచుండుటవలనను, వారు

ముచేసినవారిని జాతిబహిష్కృతులనుగాఁ జేయకపోవుటవలనను, ఈ కన్యావిక్రయము చేయుదురాచారము బ్రాహ్మణులలో నంతకంతకు బ్రబలుచున్నది. కన్యాశుల్కముగొని చేసెడి యీవివాహ మసుర వివాహమని ధర్మశాస్త్రములు పిలుచుట న్యాయమే ఇట్టి యాసురవివాహములు వైశ్యులలోను శూద్రులలోను జరుగువచ్చునని కొన్ని ధర్మశాస్త్రము లంగీకరించుచున్నవి. అయినను స్మృతులలో నెల్ల సగ్రగణ్యమైన మనుస్మృతి

శ్లో. అదదీత సశూద్రోపి శుల్కం దుహితరం దదత్

శుల్కంహి గృహ్నన్ కుదుతే చ్చన్నం దుహితృవిక్రయమ్.

అని శూద్రుఁ డయినను కన్యాశుల్కము పుచ్చుకొనఁగూడదనియు, శుల్కమును పుచ్చుకొనుట పుత్రికావిక్రయమనియు స్పష్టముగాఁ జెప్పుచున్నది.

శ్లో. క్రియకీతాతు యానారీ నసాపత్న్యభిధీయతే

నసాదై వేచ పిత్రేచ దాసీం తాం కశ్యపోబ్రవీత్.

అని సామిచ్చి చేసికొన్నస్త్రీ పత్ని కాదనియు, దైవపితృకర్మలయం దాస్త్రీ పనికిరా దనియు, ఆమె దాసివంటిదనియు కశ్యపుఁడు చెప్పుచున్నాడు. ఈయాచారము ఘోర మయిన దని తెలిసికొని వైశ్యులును శూద్రులును అసురవివాహమును మానుకొన్నను, సిగ్గులేక యగ్రవర్ణమువార మని చెప్పుకొని బ్రాహ్మణులు పాపమునకు భయపడక సకలదోషాకర మయినట్టియు సశాస్త్రీయ మయినట్టియు నీవిశాచకృత్యమును నిరాఘాటముగా జరపుచున్నారు. ఈదురాచారము బ్రాహ్మణులలోనే నెలకొనియుండుట బ్రాహ్మణజాతి కంతకును అవమానకరముగా నున్నది. బ్రాహ్మణ లీహేయకార్యమును నివారింప యత్నింపకుండుట చూడఁగా, వారికి పుణ్యపాపనివేచనము

విపరీతముగా మాటిపోయినట్లు కనబడుచున్నది. జ్ఞానము కలుగుట కయి స్త్రీలకు విద్య చెప్పించుచున్న “హరిహరీ” యని పిడుగువంటి దుర్వార్తను విన్నట్లు చెవులు మూసికొనుచున్నారు; డబ్బుపుచ్చుకొని పిల్లలను ముసలివాండ్ర కిచ్చి వారిగొంతుకలను కోయుచుండగా చూచి యానందించుచున్నారు. ఇక నేమి చెప్పివలసి యున్నది! తెల్లి దండు) లాశాపిశాచ ప్రేరితులయి తమకన్న కూతులను వారికితాతలు గానో ముత్తాతలుగానో యుండఁ దగినవృద్ధవిగ్రహములకు వివాహ మిషమున బలియిచ్చుచున్నారు ; ఒక వేళ నట్టివారు వృద్ధులుగా నుండకపోయినను, ధనమునిచ్చి వివాహము చేసుకొనువారుసాధారణ ముగా మంచివారుగా నుండరుగనుక అంగహీనులో జడులో నిర్భాగ్యులో యగుచున్నారు. కన్యాశుల్కమువలన నట్టికన్యలకు తేమ సౌఖ్యములు చెడుటయేకాక, ధనికు లయిన ముసలివాండ్రు ధనమిచ్చి రెండుమూడుసారులు వివాహము లాడుచుండుటవలన పడుచువాండ్రే పలువురు వివాహములుగాక యావజ్జీవము బ్రహ్మచారులుగా నుండ వలసినవారుగాన వ్యభిచరించువారుగాను అగుచున్నారు. ఇట్టియాసుర వివాహమువలన వధూవరులకుఁ గలిగెడునష్టములు చెప్పఁబూను కొన్నచో లెక్కకు మిక్కిలిగా నున్నవి. వానినన్నిటిని దెలిసికొని కులమువా రట్టియక్రమముల నివర్తిచేయుటకుఁ బూనుకొనియెడల దొరతనమువారు సంబంధము కలుగఁజేసికొని కన్య నిచ్చి సొమ్ము పుచ్చుకొనువారుదండనార్హులగుదురని శాసనము పుట్టించుట సముచిత కార్య మని తలచుచున్నాము.

హిందూమహాజనులయుపేక్ష. [1880 వ సం॥ జూన్ 1 వ తేదీ.]

పూర్వకాలమునందు హిందూదేశము నీశియందును పాపభీతి
యందును నెంతయుత్కృష్టదశయందుండెనో యిప్పుడంతవికృష్టదశయం
దున్నది. పూర్వము జాతిమతభేదము లన్నియు నన్యోన్యసాహాయ్య
మునకు సాధనము లగుచుండెను; ఇప్పుడవియే పరస్పర ద్వేషమున
కును నైకమత్యాభావమునకు కారణము లగుచున్నవి. గొప్పరూపద
వచ్చినప్పుడు జాతివారును మతమువారును వచ్చి సాహాయ్యము
చేయవలసినదానికి మాటుగా శవమును జూచిన స్నానము చేయ
వలసివచ్చుననియు మయిలయింటికిఁ బోఁగూడదనియు తేనిపోనికట్లు
పాటులను కల్పించుకొని మరణమంతటి యాపద వచ్చినను దగ్గఱకు
పోక సాధ్యమయినంతవఱకు దూరముగా తొలఁగుచున్నారు; పలు
విధము లయినమిషలమీఁద వట్టి యాపత్సమయములందు సహితము
దానములకని ధర్మములకని ధనమును లాగుచున్నారు. కాబట్టి
యిప్పటిస్థితినిబట్టి చూడఁగా మతము శుభాశుభకార్యములయందు
ధనాకర్షణమునకుమాత్రమే యుపయోగపడుచున్నది. క్రిమక్రిమ
ముగా నిజమయినధర్మ మంతయు నశించి బాహ్యాడంభములును
మోసములును బ్రబలు చున్నవి. అయోగ్యమయినపనిని జేయు
వారిని శిక్షించువారెవ్వరును గనఁబడదు; యోగ్యమయిన వయినను
కొత్తపనులను జేయువారిని బెదిరించుట కెల్లవారును బయలుదేలు
చున్నారు. పాపవృక్షమున కంతకును మూలమయినవ్యభిచారమిప్పుడు
తప్పిదముగానే యెంచఁబడుచుండలేదు; పరదారగమనము చేయు
పురుషుని గాని పరపురుషసంభోగమున కాశపడుస్త్రీనిగాని యాజ్ఞ
పెట్టువా రెవ్వరును ముందుకయినను గనఁబడదు. పాపసంరక్ష

జార్థమయి యన్యదేశ పాదరక్షలను (బూట్సును) దొడుగుకొను
వారిని “పోఖరీ” లని పేరుపెట్టి జాతిబహిష్కృతులను జేసెద మని
మూలమూలల నున్న వారు సహితము పైకివచ్చి భయపెట్టుచున్నారు.
సమస్తవిషయములలోను ఇప్పు డీప్రాంతములయందుండువారి ప్రవ
ర్తన మీప్రకారముగానే యున్నను, వ్యభిచారవిషయమునందు
మఱింతపాడుగా నున్నందున నీసారి యావిషయమై యిండుక ప్రస్తా
వించు చున్నాము. దుష్కార్యములలో నెల్లను వ్యభిచారమే ఘోర
తమమైనదని చూపుటకు పెక్కునిదర్శనము లక్కఱ యుండవు.
తక్కినదుష్కార్యము లన్నిటికిని ఇహపరలోకములయందు రాజదండ
నమును దైవదండనమునుమాత్రమే యున్నవి; ఈవ్యభిచారదోష
మునకో పూర్వోక్తము లయినరెండుదండనములుమాత్రమే కాక
సుఖవ్యాధిరూప మయినమూడవశిక్షకూడ కలిగి యున్నది. తక్కిన
దోషములలో చేసికొన్నవారే దానిఫలము ననుభవింతురు ; ఈదోష
మునందు వారిబిడ్డలు మొదలగువారుకూడ దానిఫలము ననుభవింప
వలసినవారగుచున్నారు.

జగత్తున ప్రజాభివృద్ధి యగుటకును పరస్పర ప్రేమానుబంధ
ములు గలిగి కుటుంబములుగా నేర్పడి యొకరిబాధ్యత యొకరికిబలపడి
యన్యోన్యసహాయమును సౌఖ్యమును నతిశయించుటకును వివాహ
మనుషావనతమ మయినసంబంధ మొకటి మనుష్యజాతి కేర్పఱుపఁ
బడినది. వివాహ మనఁగా ధర్మార్థకామములయందు వధూవరు
లన్యోన్యసహాయకారులుగా నుండి యావజ్జీవము నొకరి నొక రతిక్ర
మించి తిరుగకుండ నుండుటకయి పలుప్రమాణములను జేసి యేర్ప
ఱుచుకొన్నయొడంబడికయేకాని వట్టివేడుక కాదు. వివాహానుబంధ
మునుబట్టి భార్యాభర్తలు తమజీవితకాలమునం దంతటను నొక్క

దేహముగా నుండి యితరజనసంభోగము లేక ధర్మమార్గమున
వర్తించుటకు బద్ధులగుచున్నారు. దంపతుల మైత్రి ప్రాణమిత్రుల
మైత్రికన్న సధిక మయినదిగా నుండవలసినది కాబట్టి వ్యభిచరించి
యొకరివిషయముననొకరు ద్రోహము చేసినచో వారు మిత్రద్రోహము
చేసినవారకంటెను సధికపాపులును క్రూరాత్ములును నగుచున్నారు.
అట్టివారిని జాతిబహిష్కృతులనుగాఁ జేసియో సభలకు పిలువక
యగౌరవము కనబఱచియో శిక్షించుట కులమువారికి విధిగానున్నది.
అట్టిశిక్ష యేమియు నీవఱకు జరుగకపోవుచుండుటచేత సంసారులయిన
స్త్రీపురుషులేహద్దు లేక విచ్ఛలవిడి పెచ్చు పెరిగి స్వేచ్ఛగావ్యభిచరించుచు
నగౌరవమునకు పాత్రులు గాకుండ నున్నారు. ధన మున్నవారి కట్టి
పాడుపని చేయుటచే గౌరవముకూడ కలుగుచున్నది. కొంతకాలము
క్రిందట మనపట్టణములో వేశ్యల నుంచుకొన్నవారే ఘను లని
పేర్కొనబడుచుండుటయు, న్యాయవాది (స్టేడరు) యుద్యోగము గల
వాఁడు వేశ్య నుంచుకొనక శోభించ కుండుటయు పలువు రెఱిగి
యున్నారు. దైవానుగ్రహముచేత నట్టివా రిప్పుడు పలువురు నశించి
నారు; వేశ్యలును మునుపటియున్నతదశలు పోగొట్టుకొని క్షీణదశకు
వచ్చుచున్నారు. అయిన నిప్పుడుసహిత మట్టిప్రముఖులు కొందఱు
నిశ్శృంకముగా పెద్దమనుష్యుల మని నలువురలో తల యెత్తుకొని తిరు
గుచునే యున్నారు; గాడిదకుపూసినగంధమువలె వారికిఁ గలవిద్యయు
నిరర్థక మగుచున్నది. తమపనులు విడిచి వేశ్యలపాదసేవ చేయుచు
మాన్యములు తాకట్టుపెట్టుకొని యాలంజె లెక్కడకుఁ బోయిన
నక్కడికెల్లను దేశసంచారము చేయుపుణ్యపురుషులను మనము కన్ను
లార చూచుచున్నాము. నెలకు నలువదేశిరూపాయలజీతము లిచ్చి
యుంచుకొని వందలకొలదిరూప్యముల వెచ్చించి కొత్తగా కన్నెఱిక

ములు చేయ యత్నించుమహానుభావులు నిత్యమును మనకన్నుల
యెదురనే పెద్దమనుష్యులవలె తిరుగుచున్నారు. వేశ్యలతోనైన
దృష్టినొందక విశేషధనమును వ్యయపఱిచి పొరుగువారలభార్యలను
తమవలలోఁ బడవైచుకొని స్థితి లేక తగుదు మని తిరుగు నరపశు
వులనైనను మనజాతిమతము లేమియు చేయఁజాలక యుపేక్షతోఁ
జూచుచున్నవి. పరభార్య నాశించి వెళ్ళి చైత్రమాసాంతముననే
నైశాకపూజను పొందిన సాపాటురాముని నెవ్వ రేమి చేయఁగలిగిరి?
ఈవిషయమున భర్త యభియోగము (ఫిర్యాదు) తెచ్చినంగాని రాజ
శాసన మేమియు చేయఁజాలదు. రచ్చ కెక్కినఁ దమకే యవమాన
మని యభిమానవంతు లయినభర్తలు మనస్సుననే భేదము నొందుచు
నూరకుండుచున్నారు; మోటువాండ్రు కొందఱు చావునకు తెగించి
జారిణు లయినభార్యలను విటులను పొడిచివేయు చున్నారు; భర్తలు
జారు లయినచో యోగ్యురాం ద్రయినభార్యలు మనస్సునందే
దుఃఖించు చున్నారు; కొందఱు నూతులలోనో గోతులలోనో పడి
ప్రాణహత్యలు చేసికొను కొన్నారు; మహాప్రతివ్రతలని చెప్పనొప్పు
పలువురుస్త్రీలు భర్త ప్రార్థించునట్లు వర్తించెడిస్త్రీయే ప్రతివ్రత
యనునీతిని మనస్సున నుంచుకొని భర్తయొక్కతె నుంచుకొన్న
భార్య నలుగుర నుంచుకొనుచు గౌరవము కాంచుచున్నారు. మత
ములోఁ దగినశిక్ష లేకపోవుటవలన వ్యభిచార మెక్కువయయి యేవీ
ధినిజూచినను జారిణులసంఖ్య యెక్కువ యగుచున్నది. ఈపట్టణము
నందు సంసారములు విడిచి లేచివచ్చి బహిరంగముగా వ్యభిచరించు
వారు ముగ్గురో నలుగురో యుండనివీధి లేదు. అట్టివారగౌరవము
నకు పాత్రురాండ్రు కాకనలుగురియిండ్లలోను నిరాటంకముగా తిరుగు
చున్నారు; పెద్దశాస్త్రులుసహితము మట్టివారి చేతిహస్తోదకములను

గ్రహించుచున్నారు. ఓహిందూసహోదరులారా! ఇట్టిఘోరపాతకములు నిత్యమును మీకన్నులముందరనే జరుగుచుండెగా శక్తులయి యుండియు వారించుటకు ప్రయత్నము చేయక మీరెంతకాలముపేక్షించెదరు! మనలో నిట్టియకార్యకరణము జరుగుచుండుట మీకందఱకును తలవంపులుగా నుండలేదా? మీరందఱును కట్టుచేసికొని మతసభలు చేయుచు నిట్టిదుర్మార్గులను దుర్మార్గురాండ్రును జూతినుండి బహిష్కారము చేసి తగినప్రాయశ్చిత్తము చేసినకొంతవఱకీదుర్మీతి యణగి పోదా? బొత్తిగా చెడిపోకమునుపే యింతటనైన మేలుకొని యుక్తకాలమున తగినమందు వేయుబుద్ధి మనవారికి పుట్టించుట కయి యీశ్వరుని ప్రార్థించుచు నిప్పటి కింతటితో విరమించుచున్నాము.

త్రాగుబోతుతనము. [1880 వ సం॥ జూన్ నెల.]

ఈయింగ్లీషుప్రభుత్వము వచ్చినతరువాత మన దేశము బహువిషయములలో బాగుపడుచున్నను కొన్నివిషయములలో నంతకంతకు చెడిపోవుచున్నది. పూర్వమిదేశము స్వదేశరాజులపాలనములోనున్నప్పుడు తక్కినయంశములయం దెట్టిదశలో నుండినను, మద్యపానాది దుష్కర్మనివారణమునందు మిక్కిలి కట్టుదిట్టములు కలదిగా నుండెననుటకు లేశముగాని సందేహము లేదు. తొల్లింటి మనబల్లిదులు సురాపానము పంచమహాపాతకములలో నొకదానినిగా పరిగణించి నోరిచాపలమున నెవ్వరయిన నట్టిపాడుపనికి లోబడిరేని వారిని రాజదండనమునకు పాత్రులనుగాఁ జేయుచుండిరి. అందుచేత మాలమాదిగలు మొదలయిన నీచజాతులయం దెక్కడనో త్రాగుబోతు

తనము శరణము నొంది యుండెనేకాని యుత్తమజాతులవారిలో
సురాపాన మన్నమాట కలలోను వినఁబడకుండెను. ఎప్పటిమాటలో
మనము విచారింపవలసినపని లేదు. మనము బుద్ధి యెఱిగినతరు
వాతనే పల్లెలకంటె నాగరికతయందు వాసిగాంచిన యీపట్టణమునం
దూరిబయల నెక్కడనో రెండుమూడు కల్లమ్ముగుడిసె లుండెడివి;
అక్కడ నైనను దేశముఁ జేయఁబడిన యొకరీతిసారాయమును
కల్లును విక్రియింపఁబడు చుండెను. అప్పుడు జను లన్యదేశపుసారా
యముల పేరె యెఱుఁగరు. అప్పుడు త్రాగెడివా రల్పజాతులవారిలో
సహితము మిక్కిలి తక్కువసంఖ్య గలవారుగానే యుండిరిగనుక,
ఆయున్న రెండుమూడుదుకాణములవారి కయినను వచ్చెడిలాభము
తిన్నఁగా తిండి కయినను సరిపోక యుండెను. ఈకై స్తవప్రభుత్వము
వారిచల్లదనముచేత జనులలో సురాపానమునందలి యభిరుచి కొంత
వృద్ధి పొందినతరువాత, యూరపుదేశపుసారాయముల నమ్ముదుకాణ
మొక్కటి యూరి కుత్తరదిక్కున వెలసి మెల్లఁగా తల యెత్త
సాగెను. లోకములో దుష్కార్యములు ప్రబలుట కెంతో కాలము
పట్టదుగనుక, ఆరంభదశలో నాకొత్తసారాయములను గొనువా
రీపట్టణమున నుండుయూరోపియను లొక్కరే యైనను శీఘ్రకాలము
లోనే యానూతనాసవముయొక్కకీర్తి స్వదేశీయులలోసహితము
వ్యాపించి మనవారు పూర్వాచారమును మీఱుటలో నెప్పుడును
వెనుకంజె వేయువారే యైనను భూమిమీఁదనే స్వర్గసుఖమును
గల్పించి యానందింపఁ జేయునీనూతనాచరణములకుమాత్రము ముం
దడుగిడిరి. అయినను పదిసంవత్సరములక్రిందటివఱకు నీపట్టణములో
నొక్కదుకాణమునకంటె నెక్కువ యుండవలసిన యావశ్యకము
లేకయే పోయెను. కడచిన పదిసంవత్సరములలోను మధుసారము

పొందినయున్నతదశ యిట్టిదనివర్ణింపశక్యముకాదు. సురాసారవిక్రయ
మువలన లాభము వచ్చుచున్న దన్నసంగతి కర్ణగోచరము కాఁగానే
యొక్క కైస్తవుఁడు మఱియొక సారాదుకాణము నుంచెను. అటుతరు
వాత వారినిజూచి వారు యూరపుసారాయముల నమ్మెడిదుకాణము
లను పట్టణమునం దంతటను నిండియుండునట్లు చేసిరి. ఇప్పు డెవ్వ
రయినను శ్రమ చేసి యొక్కసారి బజాటువీధి నుండి నడచినచో
సారాదుకాణములను పదింటికంటె నెక్కువగాఁ జూడగలరు. ఇక
నున్న కల్లుదుకాణములకును స్వదేశపు సారాదుకాణములకును
లెక్కయే లేదు. ఈవరుసను జూచినఁ గొంతకాలమున కీపట్టణములో
ప్రజలసంఖ్యకంటె సారాదుకాణముల సంఖ్యయే యధికము కావ
చ్చును. ఇప్పటికే యీవఱకుత్రాగి పాటవేసిన సారాసీసాలను గుట్ట
వేసినచో హిమవత్పర్వతశిఖరమునకంటెఁ గొన్నియడుగు లెత్తుగానే
యుండవచ్చును. ఇప్పుడు పల్లెలలోనివారుసహితము జాతిసారాయము
లనే త్రాగుచున్నారు. బ్రాహ్మణులలో దేవతలపేరు చెప్పి పూర్వ
మొక్కశాక్తేయులుమాత్రమే త్రాగుచుండిరికాని యిప్పుడు మన
వారికి ద్రాక్షాసవాదులు గంగ గౌతమి మొదలగు పావననదీజలము
వలె నైనవి. సీసాలకొలఁది త్రాగి వెళ్ళినవీధుల నెల్లను పరిమళింపఁ
జేయుమహానుభావులు గౌరవనీయులుగానే యెంచఁబడుచున్నారు.
ఇట్లు జాతిమతవివేచనములేక దేహములు మఱచి మహానందరస
మగ్ను లయి యింతమందిజనులు సేవించువివిధనామవిరాజితానవ
దేవతయందుఁ గలమహాత్వమును గొంతవిచారితము. అది తన్ను
సేవించువారికి జ్ఞానేంద్రియములును కర్మేంద్రియములును వశ్య
ములు కాకుండునట్లు చేయును; కాళ్ళకు తూలును పడుచు నడుచు
విచిత్రగమనమును నేర్పును; కన్నులకు కెంపులకాంతి ననుగ్రహించి

వింతగా గ్రుడ్లు త్రిప్పునట్లు నేర్చును; ఘోరేంద్రియమునకు కంపు
 కొట్టెడిముఠికినీటికాలువలో బడినను దుర్వాసన కొట్టకుండఁ జేయును;
 జిహ్వకు జ్ఞానోపదేశముచేసి దుర్భాష లన్ని నెగ్గులేకుండఁ జేయును;
 దేహమునంతను తనయధీనము గావించుకొని జనులందఱను నవ్విం
 చెడియాటలాడించును; ఆత్మకు విరక్తిని కలిగించి తనయింటఁ గల
 సొత్తును తుదకు భార్యాపుత్రులనుసహితము విడుచునట్లు చేయును.
 పానమూర్తుల కిటువంటిమేళ్య మఱియెన్నియైనను గలుగును. శీతల
 దేశములయందువలెఁ గొంతయైన మనదేశమునందు త్రాగవలసిన
 యావశ్యకములేదు; ఆంగ్లేయదేశమునందుసహితము బొత్తిగా త్రాగ
 నివా రనేకులు గలరు. వాతకెంతమాత్రమును నష్టముకలుగకపోవుట
 యేకాక వారు చిరకాలజీవులుగకూడ నున్నారు. ఇప్పుడు హూణదేశ
 మున మంత్రివర్గములఁ జేరినఁబ్రేటుదొరవారు మొదలగు వారు
 బొత్తిగా త్రాగనివారే త్రాగుటను మాన్పించుట కయి యూరపు
 దేశమున పలుసంఘము లేర్పడి యున్నవి; వానిశాఖలు కొన్ని యీ
 దేశమునందును గలవు. సమస్తవ్యాపారములకును కుదురయిన యీ
 దురాచారమును మాన్ప మనవారేలప్రయత్నింపరో తెలియకున్నది.
 మొట్టమొదట కొందఱు దీని నొషధ మనియు తరువాత జీర్ణశక్తిని
 వృద్ధిపఱుచు ననియు నటుపిమ్మట నారోగ్యప్రద మనియు మిషలు
 పెట్టి కష్టపడి యభ్యసించి క్రమముగా నలవాటు చేసికొనుచున్నారు.
 పానమూర్తులు పడుపాల్లు చూచుచుండియు నితరు లాదుర్వృత్తిని
 మానఁజాల కున్నారు. రెండు మూడు సంవత్సరముల క్రిందటనే
 యీపట్టణమునందు త్రాగుటచేత దేహమునందు వడఁకుపుట్టి మాట
 కొనుగుపోయి నడివయస్సునందే యొకప్రాప్రయిటరు మృతి నొం
 దఁగా మీరందఱును జూచి యుండలేదే? ఇక్కడనే కొంతకాలము

క్రిందట నొకకోర్టుగుమస్తా త్రాగుట కయి రూపాయకు నాలుగణాల వంతున వడ్డీ యిచ్చి వచ్చినజీతము నప్పుడే ఋణప్రదాతల కిచ్చివేసి యింటికి పోవుచుండఁగా మనము చూచియుండలేదా? త్రాగుబోతు కుటుంబమువా రన్నవస్త్రాదులకు లేక బాధ పడుదురు; ఒకవేళతిండికి కొఱత లేక యున్నను వారు పొందుమనస్తాప మింతంత యని చెప్ప నలవి గాదు; బిడ్డలకు యుక్తకాలమున విద్య లేకపోవును; ఇప్పుడు ప్రపంచమున జరగెడి నేరములందు సగముపాలు త్రాగుటవలననే కలుగును. డబ్బు లేనప్పుడు త్రాగ మరగినవాఁ డెన్నిదుశ్చేష్టలకు లోబడఁడు? మనవారు త్రాగుబోతుతనమును మాన్పించుట కయి యిచ్చట నొకసమాజము నేర్పఱుపవలయునని కోరుచు నిప్పటి కింత టితో విరమించు చున్నాము.

దేశాభిమానము. [1880 వ సం॥ జూలై నెల.]

ఈహిందూదేశీయులలో దేశాభిమానము బొత్తిగా లేక యున్నది. జాతిపట్టుదలచేతను, మత ద్వేషములచేతను పూర్వకాలము నుండియు జనులలో పలుభాగము లేర్పడి యైకమత్యము నశించి దేశీ యులలో పరస్పరాభిమాన ముండవలయు నన్నమాట యైనను స్మరణకు రాకయుండెను. ఇప్పు డిప్పుడు హూణవిద్యాభ్యాసము చేసి నాగరికాగ్రగణ్యు లగుచున్నవారిలోను కొందఱియందుమాత్రమే నిజమైనదేశాభిమానము పొడచూపుచున్నదిగాని, అందఱియందును జూపట్టకున్నది. నాగరికు లయి యున్నవారికిసహితము పూర్వము మనదేశములో నున్నది దురాచార మయినను సదాచార మయినను దానిని నిలువఁబెట్టుట కయి ప్రయత్నించుటయే దేశాభిమాన మను

విపరీతాభిప్రాయము కలిగియున్నది. అందుచేతనే యట్టివారు దేశము
యొక్క షేమమున కయి యెవ్వరైన నించుక పూర్వాచారవిరుద్ధ
మయిన యాచరణమును దెచ్చుట కయి యత్నముచేయుచో దానికి
విఘాతమును గలిగించి యట్లుచేయుటయే తమకు ప్రతిష్ఠావహ మను
కొని సంతోషించుచున్నారు. నిజమయిన దేశాభిమానము గలవాఁ
డెల్లప్పుడును జనసామాన్యముయొక్క షేమలాభములనే చింతించుచు
నిది పూర్వము మనదేశములో నున్నదా లేదా యనువిచారమును
దూరముచేసి యిది మనదేశమునకు షేమకరమా నష్టకరమా యని
యూలోచించి నష్టకర మయిన దని యేర్పడినయెడల పూర్వమున్న
దానినైనను మాన్పుటకును లాభకర మయిన దని తేలినపక్షమున
క్రొత్తదానినైనను వెలయించుటకును పాటుపడవలయును; వాస్తవ
ముగా దేశాభిమానము గలవారు జనులయందతీయభివృద్ధియందును
శ్రద్ధ యుంచవలయును; తాము చేరియున్న జాతివారియొక్కయు
మతమువారియొక్కయు నభివృద్ధినిమాత్రమే కోరుచు తక్కినవారి
నడఁగఁ ద్రొక్కుట కయి యెంతమాత్రమును బ్రయత్నింపరాదు.
వారిప్రయత్న మంతయు దేశములో సాధ్యమయినంతమందికి సాధ్య
మయినంతయధిక సౌఖ్యమును గలిగించుట కయి యుండవలెను.
కాబట్టి మనవా రెల్లరును స్వప్రయోజనపర్వతములు వదలిపెట్టి
హిందువుల మయినందున మనమీఁదఁ బడిన యీ దేశమునకుఁ
జేయవలసిన కార్యభారమును దెలిసికొని దానిని నిర్వహించుటకు
వలయు సాధనముల సంపాదించుటకును సంపాదించిన సాధనకలాప
ముతో పూనిక గలిగి కార్యమును యావచ్ఛక్తిని జేయుచుండుటకును
పూనుకొందురని నమ్ముచున్నాను. మన మిప్పుడు ముఖ్యముగా
నిర్వహింపవలసిన కార్యమును గూర్చి యిచ్చట నించుక ముచ్చ

టించుట యనావశ్యకము కానేరదు గనుక, తెలిసినవారికి స్మరణకుఁ
 దెచ్చుటయు తెలియనివారికి తెలుపుటయు కూడ కర్తవ్యములే
 యగుటచేతను, ఆవిషయమయి యించుక వ్రాయుచున్నాము. పూర్వ
 కాలమునం దించుమించుగా నన్ని దేశములలోను బలవంతులు బల
 హీనులను ధనికులు బీదలను ప్రబలనీయక యణచి వేయుట సహజ
 కృత్యముగా నుండెను. నాగరికత హెచ్చినకొలదిని యిప్పుడు బహు
 దేశములయందు సాధారణ జనుల స్వాతంత్ర్యములు చక్కఁగా
 కాపాడఁ బడుచు వచ్చుటచేత వారిస్థితియు బాగుపడు చున్నది.
 దేశమును మంచిదశకు తీసుకొనివచ్చి లోకములో ప్రఖ్యాతి కెక్కెడు
 దేశములలో నొకదానిని చేయవలె నన్నచో మొట్టమొదట
 సామాన్యజనులయొక్క స్థితిని బాగుచేయుటకుఁ బ్రయత్న పడ
 వలయును. మనపూర్వులు సాధ్యమయినంతమట్టుకు తమలో కొన్ని
 వర్ణములవారుమాత్రమే యత్కృష్టదశయం దుండవలయు ననియు
 మిగిలినవర్ణములవారు నికృష్టదశయం దుండవలయుననియు, స్వప్ర
 యోజనపరులయి శాసనములను కల్పించి క్రమముగా దేశమును
 క్షీణదశకు తెచ్చి జనులలోని యైకమత్యమునకు భంగము కలిగించి
 మనదేశము నన్యాయక్రాంత మగునట్లు చేసి తాము చెడిపోయిరి; పుణ్య
 నశముచేత హిందూదేశ మిప్పుడు న్యాయైకావలంబు లగుహూణ
 ప్రభుత్వమువారిపాలనమునకు లోబడి యున్నందున, వారు పూను
 కొని జనసామాన్యముయొక్కక్షేమమును విచారించుచు దేశమును
 మంచిదశకు తెచ్చుచున్నారు. జనులస్థితిని బాగుచేయుట కయి
 ముందుగా వారియం దున్నమూఢత్వము వదలునట్లు చేయవలయును.
 మూఢత్వమువదలుటకు విద్యతప్ప వేఱుసాధనము లేదుగనుక సమస్త
 జాతులవారిలోను విద్య వృద్ధిపొందునట్లు చేయవలయును. జనులందఱ

ఋను విద్యావంతులయి రేని వారికి తమకృత్యములు తెలిసి మూర్ఖపు
పట్టును విడిచి సత్కార్యాచరణమునకు ముందడుగుడుచు ప్రభుభక్తి
కలవారయి యుందురు; ఇతరులు చేయుమోసములకు లోబడక
జాగ్రత్త గలిగి యుందురు; పరస్పరైకమత్యము గలిగి దేశభివృద్ధి
విషయమయి పాటుపడుదురు; మూఢభక్తిని వదిలి యీశ్వరుని
విషయ మయి యథార్థజ్ఞానము గలవారయి యొక్కదేవుని నారా
ధించుచు నందఱు నొక్కకుటుంబములోనివారివలె నగుదురు. పూర్వ
మున మనదేశములో బ్రాహ్మణులు మొదలగువారు కొందఱు
మాత్రమే చదువుకొన్నవారయి యుండుటచేతను, సాధారణముగా
జనులందఱును మూఢశిరోమణులయి యుండుటచేతను మోసములు
లంచములు మొదలయినవి విశేష మయినవి. ఇప్పుడు మనదొరతన
మువారు కాపులనిమిత్తమయి పల్లెలయందు పాఠశాల లుంచినను,
మనలోని చదువుకొన్నవారు వాని నంతగాఁ బోత్సహపఱపక
పోవుటచేత వానివలనఁ గలుగవలసినంతప్రయోజనము కలుగకున్నది
కొందఱుమహాత్ములు శూద్రులు చదువుకొన్న ఘోరనరకములో
పడుదురని పుస్తకములలో వ్రాసిపెట్టుటచేతను, మూర్ఖులయినవా
రామాటనే నమ్ముకొని తమకు చదువు కూడ దనునభిప్రాయము
గలవా రగుటచేతను తమశాలరను పాఠశాలకుఁ బంపకున్నారు.
కాబట్టి వారి యీదుర్భ్రమమును నివారించుటకయి దేశభివృద్ధిని
గోరు మనలోని చదువుకొన్నవారు పూనుకోనియెడల, దొరతనము
వారిప్రయత్నము శీఘ్రకాలములో సఫలము కానేరదు.

రెండవది జనులకు మతవిషయ మయినజ్ఞానమును కలుగఁ
జేయవలయును. వారు గురువుల మని వేషములు వేసికొని మోసము
చేసి ధనాపహరణము చేయువారి మోసములకు లోబడ కుండు

నట్లుగా, మన మతవిషయ మయినచిన్నగ్రంథములను సులభశైలిని దేశభాషలతోఁ బ్రకటించి వానిని చదువునట్లు చేయవలయును. అట్టి పుస్తకములలో మూఢభక్తి ముదూరునట్టిసంగతులను వ్రాయక, యుక్తియుక్తముగా భగత్స్వరూపమును, ఆయనగుణములను, ఆయన దివ్యమహిమలను, ఆయనయెడల మన ముంచవలసినభక్తి శ్రద్ధలక్రమమును, జనులలో నన్యోన్యప్రేమయును నైకమత్యమును గలిగియుండుట భగవత్కృత మగుటయు, పరలోక సౌఖ్యమునకు నీతి మార్గము తప్ప నుతియొకదారి లేకపోవుటయు, మొదలయినసంగతులను మనసునకు నాటువిధమున వ్రాయవలయును.

సాధారణజనుల యభివృద్ధికయి మనము చేయవలసినపనులనేకము లున్నను వారిలో విద్యాభివృద్ధిని జేసితిమేని తక్కినవన్నియు తమంతటనే నివారణము కాగలవు. మనవారిలో మూఢులును తెలిసినవారునుగూడ కొన్ని విషయములలో సమానులుగానే యగపడుచున్నారు. మనవారు సాధారణముగా తమశక్తికిమించినవ్యయమును జేయుచున్నారు. ముఖ్యముగా తమయింట నొకవివాహము తటస్థించినపుడు దేహము తెలియక ఋణములుచేసి వందలకొలది ధనమును వ్యర్థముగా వ్యయము చేయుచున్నారు. అదేమన్నదాము చేయఁబోయెడుసంతోషకార్యములలో నెల్ల నదియే గొప్పది గనుక ధన మప్పుడు వ్యయముచేయక పోయినయెడల మతియెప్పుడు వ్యయము చేయవలె నని యడుగుదురు. వివాహము శుభకార్యములలో నెల్ల మే లయినదగుట వాస్తవమే యయినను, అంతధనమును వృధావ్యయముచేసిననేకాని సంతోషజనకము కాకపోదు. వేడుకకు విలువలేదుగనుక, వారు వారు స్వశక్త్యానుసారముగానే సొమ్మువెచ్చ పెట్టవలయును. వివాహములలో భూరిదక్షిణలక్రిందను సంతర్పణముల

కిందను తమ కున్న సామ్యంతయు పాడు చేసికొని ఋణములు చేసియు మాన్యముల నమ్ముకొని జోగు లయినవారి నెందఱిలో మనము చూచుచున్నాము. అట్టివధూవరులును తరువాత దారి ద్రవ్యము ననుభవించుచు బహుకష్టములకు లోనగుచున్నారు. అంతధన మట్లు వ్యయపడకపోయినపక్షమున దానితో ఆదంపతులు యావజ్జీవ మును సుఖజీవనము చేయవచ్చునుగదా ?

మూడవది మంచిస్థితియం దుండువారు సాధారణులను నీచ ముగా చూడక వారియెడల తగినంతగౌరవమును గనబఱుచు చుండ వలెను. కొందఱు కొంచెము లా క్యాధికార మొదవినమాత్రమున నె కన్నులు మీఁదికివచ్చి తక్కువ జాతులవారిలోను దరిద్రులతోను మాటాడుటయే పరువుతక్కువ యనుకొని వారిని మృగములనుజూచు నట్లు చూతురు. అట్టిది అల్పవిద్యాగర్వమువలనఁ గలిగినదే కాఁబట్టి తిన్నఁగా చదువుకొన్నవా రట్టిస్వాతిశయమును పెట్టుకొనకుండి రేని వారిని జూచి యితరులు బుద్ధి తెచ్చుకొందురు. ప్రతిదేశమునందును బీదవారును ధనవంతులును కొద్దివారును గొప్పవారును ఉండక తప్పదు గనుక, గౌరవతారతమ్యముసహిత ముండకతప్పదు. అయినను గొప్పవారు తక్కినవారిని బుద్ధిపూర్వకముగా లాఘవపఱుచుట మాత్రము న్యాయముకాదు. మఱియు గొప్పయధికారమునం దున్న వారు తమక్రిందియుద్యోగస్థులు సాధారణులను బాధ పెట్టకుండు నట్లును, ఘనుల కెట్లో నీచులకు నట్లే యన్నివిషయములయందును న్యాయము కలుగుకుండునట్లును చూచుచుండుట పరమధర్మము.

విద్యాభ్యాసోద్దేశము. [1880 వ సం॥ జూలై నెల.]

విద్య నేర్చుకొనుటవలనఁ గలుగవలసినఫల మెల్లను విహిక
లాభమేయని యీ దేశములో సాధారణముగా మహాజనులయభిప్రాయ
మయియున్నది. చదువులేక మూఢులయి యున్నవారికంటె చదువు
కొని జ్ఞానవంతు లయినవారి కనేకలాభములు కలిగియుండుటచేతను,
చదువుకొన్నవా రెందును గౌరవముతో జీవనము చేయుటకు సమర్థు
లగుటచేతను, రాజకీయోద్యోగములన్నియు విద్యావంతులకే యియ్య
బడుచుండుటచేతను, వారియభిప్రాయము కొంతవఱకు సరియయినదే
యయినను విద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశముమాత్ర మెప్పుడును ఇహలోక
మునందలియల్పలాభమును గూర్చినదిగా నుండగూడదు. విద్యవలన
సంపాదించవలసిన లాభములు గణనాతీతము లున్నవి. వానిలో నెల్ల
ను ముఖ్యములైనవిజ్ఞానాభివృద్ధిని జెందుట. అందువలన యుక్తాయుక్త
ముల నెఱిగి సన్మార్గప్రవర్తనమును నేర్చుకొనుట, భగవంతునివిషయ
మయి యథార్థజ్ఞానమును సంపాదించి పరలోకసాధనమును జూచు
కొనుట. కాబట్టి విద్యవలన మనకిప్పుడు సాధారణముగా లభించు
చుండెడి మనస్సంతోషముగాని, ప్రసంగములయందలి జయముగాని
ధనలాభముగాని, తాత్కాలికారముగాని, గౌరవముగాని యంతగా
ముఖ్యము లయినవిగావు నిజముగా విద్యాభ్యాసము చేయవలె నను
వాడు జ్ఞానాభివృద్ధికొఱకేచదువుకొనవలయునుగాని యిప్పుడు చెప్పిన
లాభములలోఁ గొన్నిటినిగాని యన్నిటినిగాని మనసునం దుంచుకొని
వానికొఱకయియే చదువఁగూడదు. మనముఖ్యోద్దేశము మాత్రము
జ్ఞానాభివృద్ధికొఱకే యయి యున్నయెడల, ఈపయినిజెప్పిన వన్నియు

మనప్రయత్న మక్కఱలేకయే వానియంత నె లభించును. సామాన్య ముగా స్వదేశపాఠశాలలయందు పుస్తకమును చూచి చదువుటకు, వ్రాయుటకు, కొంతవఱకు లెక్కలు చేయుటకుమాత్రము నేర్పుదురు. అక్కడ బాలురు చదివినదాని కర్థము చెప్పబడదు గనుక, అట్టిచదువువలన విశేషప్రయోజనము కలుగక కొన్నితాకికకార్యములకుమాత్రమే మది యుపయోగపడుచున్నది. తఱచుగా బడిచదువు చెప్పెడియుపాధ్యాయులకే యర్థజ్ఞాన ముండకపోవుట మనము చూచుచునే యున్నాము. కాబట్టి వారు బాలుర కర్థబోధ చేయును రని యెదురు చూచుట, గ్రుడ్డివాడు తెలియనివారికి మార్గముచూపుదు రని నిరీక్షించుటయేకాని వేఱుకాదు. ఏమి కాలకర్మదోషముననో కాని మనదేశములో కొంతకాలమునుండి చదువు నేరని వారిచేతనే బాలురకు చదువు చెప్పింపఁ బూనెడివెట్టి ప్రబలు చున్నది. పిల్లలకు విద్యనేర్పి వారిని వివేకులుగాఁజేయుభారమును పైని వ్రేసికొనువాఁడెంతటిపండితుఁడయి యుండవలెను? పూర్వకాలమునం దీదేశములో బాలురకు విద్యగఱపువారు పండితులే యయి యుండిరనుటకులేశము గాని సందేహము లేదు. చదువు చెప్పువారు వహించెడుపంతులను నామము పండితశబ్దభవమే అయినను వారి కిప్పు డాపేరు నేతి బీరకాయవలె సార్థక మగుచున్నది. నిరక్షరకుఁడు లుపాధ్యాయత్వమునకు పూనుకొనుటచేత క్రమక్రమముగా నట్టివారి కుండవలసిన గౌరవ మంతయు నడుగంటి, యిప్పుడు చదువులపంతులయుద్యోగ మన్న మిక్కిలినీచ మయినదిగా నెంచబడుచు, ఆవ్యాపారమునందుఁ బ్రవేశించి చదువు చెప్పువా రెల్లనుతిరస్కారభావముతోఁచూడఁబడుచున్నారు. అందుచేతనే విద్వాంసు లెవ్వరును విద్య చెప్పువృత్తిని జీవనోపాధిగా నేర్పఱుచుకొన సాహసింప కున్నారు. మనవా రట్టి

లోపమును శీఘ్రకాలములోనే నివర్తింపఁ జేయుటకు బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాము.

ఇప్పుడు దొరతనమువారిచే స్థాపింపఁబడిన పాఠశాలలయందు చదివెడిదెల్ల నర్థయుక్తముగానే నేర్పఁబడు చున్నను, అచ్చటసహితము కొన్నిలోపములు కానఁబడుచున్నవి. రాజకీయపాఠశాలలయందు తెలివిని వృద్ధిపఱుచుటకయి విశేషశ్రద్ధ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నదేకాని దేహదార్ధ్యమును స్థిరపఱుచుటకును నీతివర్తనమును పెంపుచెందించుటకును లేశమయినను శ్రద్ధపుచ్చుకొనఁబడుచుండలేదు. అందుచేత విద్యార్థు లేలాగుననయినఁ బరీక్షలం గృతార్థతఁ జెందవలయునను నభిలాషతో నతికాయకష్టపడి రాత్రియుఁ బగలును జదివి దేహములు దుర్బలములు కావించుకొని చివరకు ఫలకాలము వచ్చునప్పటికే కొందఱు కాలధర్మము నొందుచున్నారు; కొందఱు తాము పొందిన విద్యాఫలమును చిరకాల మనుభవింపకయే యకాలమున లోకాంతరగతు లగుచున్నారు. ఇట్టిదుర్దశను నివారింపవలెనన్నచో మనోబలాభ్యాసముతోఁగూడ ప్రతిదినమును దేహబలాభ్యాసమును సహితముచేయించుచు రావలెను. ఇప్పుడిప్పుడు కొన్ని పాఠశాలలలో మాత్రము దేహరోగ్యప్రదములయిన యూటలు మొదలయినవి కొన్ని యభ్యాసము చేయింపఁబడుచున్నవి. అట్టియూటలక్రింద వినియోగింపఁబడిన కాలమంతయు వ్యర్థముగా పోఁగొట్టఁబడుచున్నదని మనవారు పలువురు దురభిప్రాయమును గొనియున్నారుగాని, 'శరీరమాద్యంభులు ధర్మసాధన' మనుసంగతిని వారు గుర్తెఱిగి యుందురేని యట్టియభిప్రాయమును విడిచిపెట్టుదురని విశ్వసించుచున్నాము.

దేహబల మొంతగలిగియున్నను తెలివి మొంతగలిగియున్నను నీతి యొక్కటి లేకపోయేనేని లోకమున మనుష్యు డెందుకును బనికి

రాఁడు. మనము చదువుకొనెడు చదువులెల్లను మనప్రవర్తనమును సరిపఱచుకొనుటకే కావలసియుండును. విద్యవలన నట్టిప్రయోజనము కలుగక దుష్ప్రవర్తనమే వృద్ధి యగునేని, అట్టివిద్య లేకపోవుటయే మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము. కాఁబట్టి దొరతనమువారు పాఠశాలల యందు నీతివిద్యను పెంపు చెందించుటకయి సకలవిధముల ప్రయత్నములు చేయవలయును.

ఒకమనుష్యుని దుష్కార్యమునుండి మళ్ళించి సద్కార్యమునకు త్రిప్పనది భగవంతునియెడల ప్రీతియు పాపభీతియు తప్ప వేఱొక్కటి కానరాదు. అది కలిగించుటకయి మతబోధ యావశ్యకముగాఁ గావలసి యుండును. దొరతనమువారి మతము జనులమతమునకంటె భిన్నమయిన దగుటచేత రాజకీయపాఠశాలలయందు మతబోధ లేక పోవుట పయికి యుక్తముగానే కనబడునుగాని, యందువలన సాధారణముగా పాఠశాలలయందుఁ జదువుకొనుబాలురు నాస్తికులయి పాపభయము లేక యకార్యకరణమునకు వెనుకతీయక చెడిపోవుచున్నారు. ఈలోపమును నివారించుటకయి జనులమతపుస్తకములను బోధింపఁ బూనుకొన్నను, జనులయందు మతభేదము లనేకము లయినందున నదియు సరిపడదు. కాఁబట్టి ప్రత్యేకముగా నేమతము యొక్కయు సిద్ధాంతముల నుపదేశింపఁ బూనక సర్వమతములకును సామాన్యమయి యుండు స్వాభావికమతవిషయములను మాత్రము నేర్పవలయును.

సత్కార్యచరణధైర్యము. [1880 వ సం॥ అగష్టు నెల,]

చిరకాలాచరణమును బట్టియు కుత్సితగ్రంథపఠనశ్రమము
లను బట్టియుఁ గొన్నివిషయములలో మంచిని చెడ్డగాను చెడ్డను
మంచిగాను గ్రహించెడువిపరీతబుద్ధిమంతులు కొందఱున్నను,
ఈకాలములో సద్గ్రంథపఠనాదులవలన సత్యాసత్యములను చక్కఁగా
గ్రహించి యించుమించుగా ప్రతివిషయమునందును సత్య మయిన
జ్ఞానముగలిగి తాము చేయవలసిన కృత్యముల స్వభావమును గౌరవ
మును గుఱ్ఱిఁగినవారు పలువురు దున్నారనుటకు సందేహములేదు.
కాని యట్టివారిలో రూఢిగా తమకు కర్తవ్య మని తెలిసినకార్యము
లను మూఢజనులకు వెఱవక నిశ్శృంకముగా చేయ సాహసించువారు
మాత్ర మెక్కడనో లక్ష కొక్కరుమాత్రము కనబడుచున్నారు.
తాము విద్యావంతు లయి యుక్తాయుక్తముల నెఱిఁగి మూఢులకంటె
నధికుల మనుకొనుచున్నందునకు ఫలము తమకు యుక్తమని తెలిసిన
దాని ననుష్ఠించుటయేకాని మాటలయందు దేవతలవలెను కార్యము
లయందు రాక్షసులవలెను నుండుట కాదు. మూఢశిరోమణు లయి
యుక్తాయుక్తముల గ్రహింపనేరని సామాన్యమానవు లెల్లు ప్రప
ర్తించినను నొకవిధమున ఊమింపఁదగియుండునుగాని కర్తవ్యమును
దెలిసియున్న ప్రజ్ఞులుమాత్రము తా మెఱిఁగియుండియుఁ జేయక
విడిచిపెట్టిన ప్రతికార్యముకొఱకును ధర్మస్వరూపుఁ డయిన యీశ్వ
రుని కుత్తరవాదులు కాక తప్పదు. కాబట్టి జ్ఞానవంతుఁ డయిన
ప్రతిపురుషునకును తనకు న్యాయ మని తెలిసినప్రతికార్యమును
లోకులకు వెఱచి యూరకుండక నిర్వహింప యావచ్చుక్తిని వినియో
గించి ప్రయత్నించుటయే ముఖ్యధర్మము ; అట్లు నిర్వహింప సాహ

సింఛుటయే నిజమైన పౌరుషము. ఇట్టిసాహసము మనవారిలోఁ
 జదువుకొన్నవారియందుసహితము మృగ్యముగానున్నందున దేశమున
 కంతగా క్షేమాభివృద్ధులు కలుగకున్నవి. తాము చేయఁబోవు
 కార్యము నిజముగా మంచిది కాదని తెలిసియు దానినిజేయుటకుఁ దన
 కెంతమాత్రము నిష్టము లేకుండియు సత్కార్యచరణమునందు
 సాహసము లేకపోవుటవలనఁ బరు లేమనుకొందురో యను భయమున
 దమయిష్టమునకు వ్యతిరీక్తము లయినపనులనే చేయుచుండువారిని
 ప్రతిదినమును మన మెందఱినో చూచుచున్నాము. మనలో జరుగు
 చుండెడు వివాహములయం దిచ్చుచుండు భూరిసంభావన యంతయు
 దుర్వ్యయ మనియు, అట్టివ్యయమును జేయుటకుఁ దాము శక్తులము
 కా మనియు నెఱిఁగినవా రయ్యును పలువురు జనులు తమ్ము చులక
 చేసెద రనుభీతిచేతఁ దమకు న్యాయ మని తెలిసినదారిని ప్రవ
 ర్తింనుటకు వెనుకతీయక యప్పులనుజేసియు మాన్యములను విక్ర
 యించియు భూరిదక్షిణలక్రింద తమశక్తికిమించిన ధనమును వెచ్చపెట్టి
 పలుకష్టములకు లోనగుచున్నారు. సకలచరాచరాత్మక మయిన
 ప్రపంచమునంతను సృజించి కాపాడుచున్న యీశ్వరుఁ డొక్కఁడే
 యనియు, విగ్రహదులను చిల్లర దైవతములను నారాధించుట వ్యర్థ
 ప్రయాస మనియు నెఱిఁగియున్నవా రయ్యును, చదువుకొన్నవారే
 మూఢశిరోముసులకు భయపడి రాళ్ళకును రప్పలకును మ్రొక్కుచు
 నిరర్థకము లయినకర్మలను జేయుచు వేలకొలఁది మానవులు చెడిపోవు
 చున్నారు. ఈప్రకారముగానే మనకును మనదేశమునకును, లాభక
 రము లయిన కార్యములని స్పష్టముగాఁ గనఁబడుచున్న సంఖ్యాతీతము
 లయిన కార్యముల గౌరవనీయతను దెలిసి యుండియు పామరులకు
 భయ మొంది వాని నవలంబించుట మానివేసి స్వప్రయోజనపరు

లయిన మతాచార్యులచే గల్పింపఁబడినట్టిగాని మూఢభక్తిచే నుత్పన్నము లయినట్టిగాని కొందఱి యజ్ఞానమువలన ప్రబలినట్టిగాని దురాచారముల ననుసరించుచుఁ దమకు వచ్చిన విద్యవలని ప్రయోజనమొంతమాత్రమును బొందక పోలినవారే పామరతుల్యు లయిలెక్క కెక్కుడుగా పాడగుచున్నారు. మఱి కొందఱు విద్యావంతు లయ్యును మూఢజనులకంటెను దాము మూఢభక్తి మొదలయినవానియందధికు లయి యాచారపిశాచమునకు దాసు లయి చదువుకొన్నవాని కంటె చాకలివాఁడు మేలన్నసామెతను యథార్థము గావించుచున్నారు. ఇట్టి మహానుభావులపొట్టను పడఁబట్టి విద్యయనుపదము యొక్క గౌరవముకూడ చెడిపోవు చున్నది ఇటువంటివారివలన నునదేశమున కెన్నటికిని తేమాభివృద్ధులు కలుగనేరవు; ఇటువంటివారి వలన భూమికి భార మొదవుటతప్ప వేఱుప్రయోజనముకలుగనేరదు. తానురూఢిగా సత్యమని నమ్మియున్నదానిని మూఢులెవ్వ రేమనుకొన్నను లక్ష్యముచేయక యనుసరించునంతటిదైర్యము లేకపోయేనేని చదువరులైన పురుషవేషధారులయాధిక్య మేమియుఁ గనఁబడదు. నిజముగా నీతిమంతుఁడయినవాఁడు తన మనస్సాక్షి సన్మార్గ మనియుశుభదాయకమనియు దేనినిబోధించునో దానినే యనుసరించుచు, చాటున దూషణోక్తులనుబలుకుపందలయటపులకు చెవియియ్యక తనమనస్సాక్షి దేనిని దోషమూలమనియు దుర్మార్గ మనియు బోధించునో దానిని జనులు లక్షమంది యవలంబించియున్నను విడిచిపెట్టవలయును. అప్పుడు మనము పడ్డప్రయాసమునకు న్యాయైకస్వరూపుఁ డగు భగవంతుఁడు తగినఫలమును దయచేయక పోడు. మనమనస్సాక్షి చెప్పనది యంతయు భగవంతునియ్యాజ్ఞాస్వరూప మనుటకు లేశముగాని సందేహము లేదు. ప్రభువుల కెల్లను ప్రభువును శాశ్వతసుఖము

నిచ్చువాఁడు నయిన పరమాత్ముఁడు మనలను ప్రోత్సహపఱచి
కాపాడుటకు సిద్ధ మయియుండఁగా, ఈలోకములోని తుచ్ఛము
లయిన సుఖముల కాశపడియు నల్పాధికారము గలదుష్టప్రభువులకు
వెఱచియు సామరులమెప్పున కాశపడియు మన మేల సత్యమని తెలి
సినదాని ననుసరింపక వెనుకతీయవలయును? ఓ ప్రాజ్ఞులారా ! మన
ప్రవర్తనమును దిన్నపఱచుకొనుటయే కాక మనకు సోదరతుల్య
లయిన జనులయొక్క స్థితిని కూడ మంచిదశకుఁ దెచ్చుట కయి ప్రయ
త్నించుటకూడ విధి గనుక, మీరందఱును మీ విధాయకకృత్యమును
దెలిసికొని, మూఢభక్తిని దేశమునుండి పాఱదోలుట కయి సకల
ప్రియత్నములను జేయుచు, నిమిషభంగురములైన యిహలోకసుఖము
లనే యాశింపక సమస్తమునకును సర్వేశ్వరునే నమ్మకొని యెన్ని
కష్టములు వచ్చినను ఆయన యాజ్ఞను మాత్రము మీఱక ప్రవర్తిం
పుఁడు. అట్లు ప్రవర్తించినపక్షమునఁ గడపట పరమాత్ముఁడు మనకు
భూలోకసుఖములను మాత్రమే కాక మోక్ష సామ్రాజ్యమునుగూడ
కొల్లపెట్టును. అండఱికిని సన్మార్గావలంబనమునందలిబుద్ధి పుట్టు
నుగాక !

శవవహనసాహాయ్యము. [1880 వ సం॥ నవంబరు నెల.]

ఈలోకములో మనుష్యేతరజంతువులకుఁ బరస్పర సాహాయ్య
మఁతగా నక్కఱియుండదు. వానికి కాపుర ముండుట కిండ్లు కట్టుకో
వలసిన యావశ్యకము లేదు. భోజనమునిమిత్త మాహారపదార్థములు
పచనము చేసికోవలసిన యావశ్యకము లేదు; ఇతర సాయ్యముచేతనే
కావలసిన ఫని మఱియేదియు లేదు. మనుష్యస్థితి యటువంటిది కాదు.

మహారాజు మొదలుకొని మహాదరిద్రునివఱకు పరస్పరసాహాయ్యము లేక యొకదిన మయినను తిన్నఁగా జరగదు. మనముభుజించెడు భోజనపదార్థములను పాకముచేయుటమాట యటుండఁగా, అవి మొట్టమొదట పండించుటకే పలువుర పాటు లేక యనుకూలపడదు. ఈప్రకారముగానే మనము నివసించెడియిండ్లు నిర్మించుటకుఁగాని ధరించుకొనుబట్టలు నేయుటకుఁగాని మనకుఁ గావలసిన యేయితర పదార్థమును జేయుటకుఁగాని యన్యులసాహాయ్యము ముఖ్యముగాఁ గావలసియుండును. మనము నాగరికతయందు వృద్ధిపొందినకొలఁదిని మన మితరులవలనఁ బొందవలసినతోడ్పాటును అధిక మగుచుండును. మనుష్యుడే కేవలపశుప్రాయుఁ డయియుండి కండమూలాదుల వలననే జీవనము చేసెడి స్థితియందునహితము, దుంపలు మొదలయిన వానిని ద్రవ్యకొనుట కయి యన్యోన్యసాహాయ్యమువలనఁ జేయఁ బడెడు మోటుపనిముట్లయిన నుండకతప్పవు. కాబట్టి చక్కఁగా విమర్శించిచూడఁగా మనుష్యు లన్యోన్యసాహాయ్యమువలననే చక్కఁగా జీవనముచేయుచు సుఖపడవలసిన జంతువులుగానుండ భగవంతుఁ డుద్దేశించినట్లు కరతలామలకముగా తెలియవచ్చుచున్నది. మనము పరస్పరసాహాయ్యమును జేసికొనుచు సుఖపడవలయుట భగవదాజ్ఞానుసార మయిధర్మముగా నున్నది. అట్లు అన్యోన్యసాహాయ్యము చేసికొనక స్వప్రయోజనపరు లయి యుండుట మానుషస్వభావమునకుతగనిదియు భగవదాజ్ఞోల్లంఘనము చేయుటయు నయియున్నది. అవసరము వచ్చినప్పుడే సాహాయ్య మావశ్యకముగాని యవసరము రానప్పు డావశ్యకముకాదు. ముఖ్యముగాసాహాయ్యము చేయవలసిన యవశ్యకత యొకరి కాపద వచ్చినప్పుడు తటస్థించును; కాబట్టి మనము తప్పక యాపదవచ్చినప్పు డితరులకు సాహాయ్యము

చేయుటవిధిగానున్నది. అన్నియాపదలలోను మరణమును మించిన
యాపద మఱియొకటి లేదు. కాబట్టి యట్టియాపద వచ్చినప్పుడు
సాహాయ్యము చేయుటకంటె ముఖ్యకర్తవ్యము మఱియొకటి యుండ
దు. ఏదయిన నొక యనుబంధముకలిగిననే కానిపరస్పర సాహాయ్యము
చేసికొకపోవుట మనుష్యులకు కొంతవఱకు నైసర్గికము గనుక, మన
వారు భార్య యని భర్తయని బంధువులని జాతివారని మతము
వారని నిర్ణయమేర్పఱుచుట ప్రేమానుబంధమును బుట్టించి పరస్పర
సాహాయ్యమును బురికొల్పుటకొఱకే యనుటకు లేశముగాని సందే
హము లేదు. తమకుటుంబములోనివారి తరువాత బంధువులును వారి
తరువాత కులమువారును పారిపిమ్మట మతమువారును అభిమానము
నందు తారతమ్యము గలవారుగా నుండురుగనుక, ఎవ్వనికైన నొక
యాపదవచ్చిన మొట్టమొదట కుటుంబములోనివారునుపిమ్మట బంధు
వులు మొదలగువారును సాహాయ్యముచేయుట విధిగానేర్పడుచున్నది.
ఎవ రయినను మరణముపొందినప్పుడాయాపద మృతునిదిగాకయాతని
కుటుంబములోనివారందఱిదియు నగును గనుక, అప్పుడుచేయవలసిన
సాహాయ్యము మొట్టమొదట దగ్గఱబంధువులమీదను తరువాత
దూరబంధువులమీదను అటుపిమ్మట కులమువారిమీదను కడపట
మతమువారిమీదను పడుచున్నది. దీనినంతయు నాలోచించియే
మనధర్మశాస్త్రము శవవహనకృత్యమును మొదట సహిషులమీదను
పిమ్మట సమానోదకులమీదను కడపటసవర్ణులమీదను పెట్టుచున్నది.
దీనినిబట్టి విచారింపఁగా నెవ్వరియింటనైన మరణాపద సంభవించు
నప్పుడు బంధువులు మొదలయినవారు వెళ్ళి సర్వవిధముల తోడుపడి
శవవహనాదికృత్యములను నిర్వహించుట యనివార్యకార్యముగా
నున్నది. ఇట్లయ్యును మనలోనికొందఱు తమవిధానుకకృత్యమును

మఱచి యిట్టిఘోర మయినయాపద సంభవించినప్పుడు బొత్తిగా సాహాయ్యమును జేయకయున్నారు. ఈదినమున మఱియొకరికి వచ్చిన గూఢదయే తేపటిదినము మనకును దటస్థించును. ఈ దినము మనము వెళ్ళి సాహాయ్యము చేయకపోవుటచే తేపటిదినము వారువచ్చి సాహాయ్యము చేయరు. అందుచేత పంసర క్షేమమునకును ఐకమత్యము నకును భంగముకలిగి మనుష్యులు మానుషస్వభావమునకు విరుద్ధముగా నడచినవా రగుచున్నారు. కాబట్టి మనలోనిప్రముఖు లందఱును ఇప్పుడు మనలో-ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణులలో వాడుకగా వచ్చుచున్న యీదురాచారమును తొలగించుటకయి సాధ్యమయినంత ప్రయత్నము చేసి, అటువంటి సమయములయందు తాము ముందుగావెళ్ళి సాహాయ్యముచేసి తమనడతవలన నితరులు నేర్చుకొనులాగునజేసి, అప్పటికిని బుద్ధి తెచ్చుకొని యీకృత్యమునందు తిన్నగా నడుచుకోనివారిని మతపుకట్టుపాటుల ననుసరించి శిక్షించుచు, శక్తి వంచనలేక పాటుపడి యాక్షేపణీయ మయినమనలోని యీకొఱతను నివారింపఁ బ్రార్థించుచున్నాము. మఱియొప్పుడు వెళ్ళకపోయినను మరణము సంభవించినప్పుడు తప్పక వెళ్ళి మతమువారందఱును సాహాయ్యము చేయుచుండుట కైస్తవులలోను మహమ్మదీయులలోను శ్లాఘనీయమయిన యాచారముగానున్నది. వారినిజూచియైన మనలోనున్న లోపములను దిద్దుకొనుట కేలప్రయత్నింపరాదు? మనలోని శైవులందును ఈగొప్పయాపదయందు సాహాయ్యముఁ జేసెడు శ్రేష్ఠగుణము మెచ్చఁదగియున్నది. ఆమతమువారిలో నెవ్వరైనను కాలము చేసినపక్షమున, శైవులన్నవా రెల్లరును ఇతరమతస్థుల నాశవము చేంతకయినను చేరనియ్యక సమస్తకార్యములకు నక్కటకు వచ్చుచున్నారు. వారి సదాచారమును మన మవలంబింపరాదా? అట్టి

సమయములయందు సాహాయ్యము చేయుట బంధువుల కవశ్యకర్తవ్యమయినను, ఇతరులు చేయుట స్తోత్రార్హమయినపని కాకపోదు. ఎవ్వఁడు తనకు విధాయకము కాకపోయినను లోకోపకారముగా నొక పనిని చేయుచున్నాఁడో వాఁడే లోకములో సత్పురుషశిఖామణియని భూతదయాపరుఁడని ప్రఖ్యాతిగాంచును. అందుచేతనే,

శ్లో. అనాథం బ్రాహ్మణం ప్రేతం యే వహంతి ద్విజాతయః
పదేపదే యజ్ఞఫల మానుపూర్వ్యా ల్లభంతి తే
నతేషా మశుభం కించి త్పాపంవా శుభకర్మణాం
జలావగాహనా త్తేషాం సద్య శ్శౌచం విధీయతే”

అని పరాశరస్మృతి యనాథప్రేతమును వహించినవానికి ప్రతి పదమునందును యజ్ఞఫలము లభించుననియు, స్నానమాత్రముచేతనే వారికి శుద్ధి యగుననియుఁ జెప్పుచున్నది. శవమును మోసినవాఁడశుచిగా నుండి నక్షత్రదర్శన మైనతరువాతనే స్నానముచేసి భోజనము చేయవలయునని మనధర్మశాస్త్రములు శవమును మోచుట నీచకార్యమునుగా నెంచుచున్నవని కొందఱు భ్రమపొందుదురు. మనశాస్త్రముయొక్కయుద్దేశ మెన్నఁడును అటువంటిదయియుండదు. సాధారణముగా సాంక్రామికరోగములు మొదలయిన వానివలన జనులు మృతు లగుచుందురు గనుక, అట్టిశవములను ముట్టుకొన్న వారు స్నానము చేయవలయుననియు, లోపలికిరాక బయల శుద్ధి వాయువులోఁ జరింపవలయుననియుఁ జెప్పట వాహకులయొక్కయు వారికుటుంబములయొక్కయు దేహరోగ్యము నపేక్షించియేగాని మఱి యొక హేతువుచేతఁగాదు. అశుచిగా నుండవలయునని విధించుట మృతునివిషయమయి బంధువులతోడిపాటుగా వ్యసనాక్రాంతుఁడయి యుండి కనికరము గలవాఁడయి యుండునట్లు ప్రోత్సహపఱుచుట

కయి యుండును. ఇట్లగుచిగా నుండవలయు నన్నవిధి మనయొక్క
 మతములోమాత్ర మున్నదికాదు. క్రైస్తవులలోసహితము బంధు
 వులుమాత్రమేకాక యెవ్వరయినను మృతినొందినప్పు డట్టివారిమిత్రులు
 సహితము కొన్నిమాసములవఱకును విచారమును తెలియపఱచు
 నల్లగుడ్డ కట్టుకొని యుందురు. డబ్బు పుచ్చుకొని శవములను మోచు
 వాడు సాధారణముగా కఠినశిక్షుడయి యుండును గనుక, అట్టివాని
 చిత్తమును కరగించి కరుణ పుట్టించుటకయి మనశాస్త్ర మట్టివారి
 కాశౌచమును రెట్టింపుగావిధించుచున్నది. అంతేకాని మనశాస్త్రము
 శవవహనము నిషిద్ధకార్యమునుగా నెంచున ట్టెంతమాత్రమును
 నూహింప వలనుపడదు. ఎవ్వరియింటనైనను మరణోపద్రవము
 సంభవించునప్పుడు వెళ్ళుటయు శవవాహనాది కార్యములయందు
 సాహాయపడుటయు నిప్పటిస్థితినిబట్టి నీచకార్యముగా మొట్టమొదట
 గొప్పవార మనుకొను కొందఱికిఁ గనబడవచ్చును. కాని నాలు
 గయిదుసారులు వెళ్ళినతరువాత నలవాటుపడి మంచిదని తోచి
 కాలక్రమమున నట్టిపని చేయుట మనకు విధియనికూడ తోచ
 వచ్చును. ఒక్కపట్టణములోనివారు సాహసించి మొట్టమొదట నీ
 కార్యనిర్వహణమునకుఁ బూనుకొని.కొంతవఱకు సాగించిరేని, క్రమ
 క్రమముగా నితరపట్టణములలోనివారుకూడ మొదటివారు ప్రద
 ర్శించినమార్గముననే యవలంబించి యీసత్కృత్యము నంతటను వెల
 యింపఁ జేయుదు రనుటకు సందేహము లేదు. అందువలన జనులలో
 నైకమత్య మెక్కువయయి దేశమునకు విశేషక్షేమము కలుగ
 వచ్చును. ఇట్టిపనికి మొట్టమొదట సాహసించినవారే లోకమునకు
 పరమోపకారము చేసినవారగుదురు. కాబట్టి యీపనికిఁ బూను
 కొనుటలోను దానిని వ్యాపింపఁ జేయుటలోను మనపట్టణములోని

వారే మొదటివారుగా నుండఁ బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాము. ఇందువిషయ మయి యీపట్టణములోనిప్రముఖ లందఱును సాధ్య మయినంతశీఘ్రముగా కొన్నిసభలు చేసి తగినట్లుపాటుల నేర్పఱుతు రని కోరుచున్నాము. యుత్తమప్రయత్నమునకుఁ బరమదయాపరుఁ డైనపరమేశ్వరుండుసహాయుఁడై యందఱిమనస్సులను ఈసత్కార్య నిర్వహణముం దాసక్తములై యుండునట్లు చేయునుగాక !

స్త్రీవిద్య 2. [1880 వ సం॥ నవంబరు నెల.]

విద్యవలన వినయవివేకాదిసద్గుణములు గలుగు నన్నవిషయము ఎల్లవారలకుం దెలిసియున్నదేకదా? విద్య నెఱుఁగనివారు మనుష్యులే కారని మన పెద్దలయభిప్రాయ మగుటచేత వారు “విద్యావిహీనః పశుః” అని వ్రాసియున్నారు. ఒక్కపురుషులకుమాత్రమే కాక స్త్రీలకుసహితము విద్య యావశ్యక మనుట, స్త్రీలకుకూడ వినయవివేకాదిసద్గుణములు కలుగవలయు నని కోరువారి కెల్లను గరతలామలక మైయుండును. పురుషుఁడు సమస్తశాస్త్రములను జదివినరసికశిరోమణియై యుండి భార్య పశుప్రాయయైన మూఢశిరోమణిగా నుండిన యెడల, వారిరువురకును మన సెట్లుకలియును? సౌఖ్య మెట్లుసంభవించును? ముందొకహయరత్నమును వెనుక నొకదున్నపోతునుగట్టిన బండి యట్లుగాక కుటుంబచక్ర మెట్లు తిన్నఁగా నడుచును? విద్య వలన స్త్రీలకును బెక్కుప్రయోజనములు గలవు. మొట్టమొదట విద్యవలనఁ దెలివి గలుగును. గృహకృత్యనిర్వహణమునందును తెలివి ముఖ్యముగాఁ గావలసియే యుండునుగాన స్త్రీలు చదివిన వారగుదురేని యింటిపనులను వారు మిక్కిలి పాదుపుగాను జాగ్ర

త్తతోను నిర్వహింతురు. తెలివి గలుగుటచే నిది యుక్తము, ఇది యయుక్తము అనుజ్ఞానము కలుగును. అందువలన సత్కార్యములనే చేయఁగోరుటయు దుష్కార్యములను మానఁగోరుటయు సంభవించును. దానఁబట్టి యొక్కకుటుంబములోనివా రందఱును తగవులు లేక యైకమత్యము గలిగియుందురు. స్త్రీలు చదివినవారై నఁబూర్వపు పుణ్యసత్తులచరిత్రములను జదివి తామును వారివలె నగుటకు ప్రయత్నపడుదురు. ఇప్పటివలె స్త్రీలు పదిమంది కూడినప్పుడు పరుల మీఁదిదోషములు గణించుటతో పొద్దు పుచ్చక, మంచిగ్రంథములను చదువుకొనుటచేతఁ గాని యందలివిషయములను జెప్పకొనుట చేతఁ గాని కాలక్షేపము చేయుదురు. భర్త పరదేశమునకుఁ బోవ దటస్థించునపుడు గృహకార్యవిషయమందు రహస్యముగా భర్త యాలోచనను బొంది వానిని చక్కఁగా నిర్వర్తింప సమర్థురాండ్రగుదురు. తమబిడ్డలకు విద్యాబుద్ధులను నేర్పి సత్ప్రవర్తనము గలవారినిగాఁజేయుటయే కాక వారు పాఠశాలయందుచదువుకొన్నవానిని పరీక్షించి శిక్షించుచుందురు. విద్యవలనఁ గలిగెడి యిట్టిప్రయోజనములు స్త్రీలకును లెక్కకుమీఁతినన్ని యున్నవి. ఇట్లున్నను, ఇప్పటి మన వారుకొందఱు స్త్రీలకు విద్యకూడ దనియు, వారు చదివినచో చెడిపోవుదు రనియు, వారు చదివి యుద్యోగములు చేయఁబోయెదరా యనియు వాదమునుచేయుట చూడ మిక్కిలి యాశ్చర్యకరముగా నున్నది. కొందఱు చదివినస్త్రీలు చెడిపోయియు నుందురు; చదువును వారిదుశ్చైష్ట్యలకు తోడుపడియు నుండవచ్చును. కాన వారు చెడిపోవుటకు విద్యనూత్ర మెన్నడును కారణము కానేరదు. కూరలు తలుగవలసిన కత్తిపీటతో నొకానొక తె గొంతుకలుతలుగులాగుననే, విద్యనుగూడ దుష్కార్యమునం మపయోగించ వచ్చును.

అట్లని సర్వశ్రేయములకును మూల మయిన విద్య మానవలయు నని గాని, మిక్కిలి యుపయుక్తమైన కత్తిపీటలను చేయించుకోరాదనిగాని నిశ్చయము చేసికోవచ్చునా? చేసికోరాదు. విద్యలేకున్నను జీవనము చేయుటకు పెక్కుమార్గము లున్నవి కాబట్టి జీవనోపాధినిమిత్తమే విద్య కావలయు ననుట బాలవాక్యమువంటిది కాని వేఱుకాదు. పూర్వకాలమునందు మనదేశములో స్త్రీవిద్య వ్యాపించి యున్నదంటుకు భోజరాజుప్రభుత్వకాలమునందును, కృష్ణదేవరాయలప్రభుత్వకాలమునందును స్త్రీలు చెప్పినశ్లోకములును పద్యములును చాలినంత నిదర్శనములుగానున్నవి. మొల్ల యనునామె రామాయణమును సహితము రచియించి యున్నది. అంతియకాక పూర్వకాలమునందు పురుషులవలెనే స్త్రీలును ఎల్లరచేతను గౌరవింపబడుచుండిరి. నీత మొదలగువారు తమభర్తలతో సభలకువచ్చి సింహాసనముమీఁద కూర్చుండుట మొదలగుసంగతుల పెక్కింటి నిందుకు దృష్టాంతముగా జెప్పవచ్చును. స్త్రీలు స్వతంత్రురాండ్రు కారన్నమాత్రమున వారు గౌరవింప నర్హురాండ్రు కారని యెంచుట కేవలము పొరపాటు. స్త్రీలను పురుషులతో సమానముగా గౌరవించుచున్నంతకాలమును మనదేశమెంతో యున్నతస్థితియందే యుండినది. అట్లుగౌరవించుట మాని, విద్యచెప్పించుట వదలివేసి, వారిని దాసీజనులవలె జూడ మొదలు పెట్టినతరువాతనే మనదేశమున కిట్టిదౌర్భాగ్యదశ యారంభమయినది.

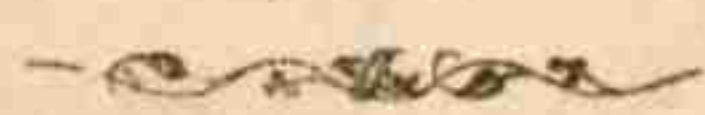
“శ్లో పితృభి రాభిృభిశ్చైతాపతిభి ర్దేవైస్తథా

పూజ్యా భూపయితవ్యాశ్చ బహుకళ్యాణ మీపుభిః”

అని మనుస్మృతియందును శుభమును గోరుజనకులును సోదరులును పెనిమిటియు మఱుదులును స్త్రీలను గౌరవింపవలయు నని విధింపబడి యున్నది. స్త్రీలు తమపురుషుల కాలోచన చెప్పుట

యందు మంత్రులవంటివా రయి యుండవలయు నని స్మృతులు
 ఘోషించుచుండుటచేత వారియెడల గౌరవ ముంచి వారియూలోచన
 లను గణ్యతలోనికిఁ దెచ్చుట పురుషులవిధియని వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱ
 యుండదు. అయినను వారు విద్యావతు లయినంగాని మంచి
 యూలోచనము జెప్పుటకు శక్తురాండు) కారనుట తెల్లమే కనుక,
 వారు విద్యావతు లయినంగాని వారు మహోన్నతవిషయములయందు
 మంచియూలోచన చెప్పుటకుఁగాని హితబోధను జేయుటకుఁగాని తగిన
 వారుగా నుండరు. విద్యాగంధమే యెఱుఁగనిమూఢవనితలు చెప్పెడి
 యూలోచనయు సంతగా గౌరవింపఁదగినదిగా నుండదు. మన దేశము
 నందు స్త్రీవిద్య నశింప మొదలుపెట్టినతోడనే వారియెడఁగలగౌరవ
 మును క్షీణింప మొదలు పెట్టిన దని యూహింపఁదగియున్నది. మన
 స్మృతులు స్త్రీలను పూజ్యరాం ద్రుని బోధించుచుండఁగా, స్మృతి
 కర్తల కన్నను బుద్ధిమంతుల మనుకొన్నపౌరాణికులును మఱికొంద
 ఱును స్త్రీలను నమ్మఁగూడ దనియు, వారు సహజముగా దుర్మార్గు
 రాం ద్రునియు, వారు గౌరవమునకుఁ దగనివా రనియు, మనసువచ్చిన
 ట్లెల్లను వ్రాసి యున్నారు. అపిచ్చివ్రాతల నేమియుపాటిగాఁబట్టక,
 మనవారు స్త్రీలకు మంచివిద్యనుజెప్పించి వివేకమహితురాండ్రుగాఁ
 జేసి, పిమ్మట వారియూలోచననుసహితము తగినవిషయములం దంగీ
 కరించి వారిని గౌరవించుచు మనపూర్వులు పొందియుండినమహో
 న్నతదశను మరల పొందుట కయి ప్రయత్నింతు రని మఱిమఱి
 కోరుచున్నాము.

సంఘ విద్యాభ్యాసము. [1881 వ సం॥ జనవరి నెల.]

జనసామాన్యమునందు విద్యాభివృద్ధికలిగిననేకాని యెప్పుడును నేదేశమును మంచిదశయం దున్నదని చెప్పవలనుగాదు. దేశములో నెవ్వరో కొందఱు విద్యాభ్యాసము చేసి తక్కినవారందఱును మూఢులుగానే యుండుటవలన దేశమునకు పలునష్టము లుండును. నేయిమంది మూఢులలో నొక్క తెలివిగలవాఁడుండినపక్షమున, అట్టివానిమాట యంతగాసాగక యతఁడును బహుతరముగా ఆమూఢులవలంబించెడు మార్గమునే యవలంబింప వలసినవాఁడగును; అట్టివాఁడు పూర్వ చారమునకు విరుద్ధముగా ప్రజాక్షేమకర మయిన దయినను నొక్క మార్పును గలిగింప వలె నన్నచో వానిప్రయత్న మెల్లను వ్యర్థ మగుటయేకాక యామూఢులవలన బహువిధములయిన బాధలు సంభవించును. మూఢు లెల్ల కాలము నాచారభూతమునకు దాసు లయియే యుండఁజూతురుగాని తమకు క్షేమము కలిగెడివిషయములయందైన దానిదాస్యమునుండి విముక్తు లగుటకుస్వస్నావస్థలయందును బ్రయత్నింపరు. ఆచారభూతమునకు పరమభృత్యుఁడైనమూఢుత యను భటునిచే నడుపఁబడుచున్నంతవఱకును ఆచారముయొక్క యాజ్ఞానుజను లెట్లు మీఱఁగలుగుదురు? అంతకంతకు విద్యాబుద్ధులయం దభివృద్ధి చెందవలయుట మానవధర్మము; అట్లు చెందుచున్న నేకాని జను లెప్పుడును నిజ మయిన నాగరికతను జ్ఞానానందమును గొందుటకు శక్తులు కాదు. మూఢుత వారి నాశ్రయించి యున్నంతవఱకును నాగరికత వారిని సమీపించుటకు సాహసింపదు. మూఢుతాభూతమును పాఠదోలుటకు విద్యయే మహామంత్రము. కాఁబట్టి దేశమును మంచి దశకుఁ దీసికొనిరావలె నన్నచో జనులలో విద్యను వ్యాపింపఁజేసి

మూర్ఖత్వమును వదలించుటకు మొట్టమొదట ప్రయత్నింపవలయును
 దేశములో నెంత విద్యాభివృద్ధియైనను సకలజనులును పండితులే
 యగుట యెప్పుడును సంభవింపదు. సాధారణముగా యుక్తాయుక్తము
 లనుగ్రహించి తాముక్రమముగా ప్రవర్తించుటకును నభివృద్ధినొందఁ
 గోరుటకును దగినంత తెలివినిగలిగించువిద్య యుండినంజాలును; అంత
 పాటివిద్యను గ్రహించుటకుసహితము తీతీక లేనివారును సాధనములు
 లేనివారును కొందఱుండకతప్పదు. కాబట్టి యందఱును విద్యావంతు
 లనుగాఁ జేయుటకెవ్వరికినిసాధ్యముకాదు. జనులలోవిశేషభాగమునకుఁ
 జదువు గఱపినంజాలును. మనమందఱమును సాధ్యమయినంతమందికి
 సాధారణజనులలో విద్య నేర్పించుటకు ప్రయత్నము చేయవలయును.
 ఇట్టిప్రయత్నము లితర దేశములలో సులభముగా ఫలింపవచ్చినను,
 మన దేశములో సఫలములు కావించుటకు విశేషశ్రమపడవలయును.
 స్వప్రయోజనపరులైన మనపూర్వులు కొందరు కొన్ని జాతులవారు
 విద్యాభ్యాసము చేయఁగూడదని విధించియున్నారు. చిరకాలమునుండి
 యాచారముగావచ్చుటచుండుటవలనపూర్వులవాక్యమునందే మిక్కిలి
 విశ్వాసము కలవారయి జనులలోసహితము తాము చదువఁ
 గూడ దనునమ్మకము కలవారును చదువవచ్చునా గూడదా మను
 సంశయముచేత బాధింపబడువారును పలువురున్నారు. కాబట్టి
 మనకు సామాన్యజనులవిద్యాభివృద్ధి కయి సాధనముల నాలోచించు
 టకుతోడుగా వారి మనసులో నాటుకొనియున్న నమ్మకమును
 తొలగించుట కయి చేయవలసినప్రయత్న మొదటి యధికముగా
 కావలసియుండును. జనులలో విద్యాభివృద్ధి చేయుట కయి దొర
 తనమువారిప్పుడు విశేషశ్రద్ధను పుచ్చుకొని బహు గ్రామముల
 యందు పాఠశాలలను స్థాపించునున్నారు. కాని జనులను దగ్గఱనుండి

ప్రోత్సాహపఱిచి పిల్లలను పాఠశాలలకు పంపునట్లుచేయుట కయి
 విశేషశ్రద్ధను పుచ్చుకొనువారు లేక బహుస్థలములయందు పాఠ
 శాలలు ప్రయోజనకరములుగా నుండు చుండ లేదు. జనులలోని
 తెలివిగలవారి తోడ్పాటులేక ప్రభుత్వమువా రేకార్యమునుగాని
 చక్కఁగా నిర్వహించుట శక్తులు కాజాలరు. కాబట్టి యీవిద్యా
 భివృద్ధివిషయమునఁగూడ మనవారు విశేషప్రయత్నముచేయుట
 యావశ్యకము. ఇప్పుడు మనలోబాలురు చదువుకొనుట కనుకూలము
 లగుపుస్తకములు సహితము దేశభాషలయందు కావలసినన్ని లేవు.
 ఆయున్నవన్నియు నించుమించుగా శృంగారప్రబంధములును మూఢ
 త్వమును వృద్ధిపఱుపఁ దగినపుస్తకములు నయియున్నందున, అవి
 నిష్ప్రయోజనకరములుగా లున్నవి. కాబట్టి నీతిబోధకములగుపుస్త
 కములను, చరిత్రములను, ప్రకృతిశాస్త్రములను, కృషిశాస్త్రాదు
 లను, దేశభాషలలో సులభశైలిని వచనరూపమున వ్రాయించుట
 ముఖ్యకర్తవ్యము. ఇట్టిపని యొక్కనివలన నెఱవేఱఁ దగినదికాదు.
 పలువురు సంఘీభవించి చేయవలసి యుండును. మనలోనిధనికులును
 సంస్థానాధిపతులును పనిపూని యాయావిషయములనుగూర్చి పుస్తక
 ములను వ్రాసినవారి కింతింతధనమును బహుమానముగా నిచ్చెదమని
 ప్రకటించి యాప్రకారముగా జరిగినచో, శీఘ్రకాలములోనే
 యుపయుక్త పుస్తకములు పెక్కులు పుట్టవచ్చును. కాబట్టి ధనము
 గలవా రట్టిపనికిపూనుకొందురనియు, తక్కినవారు జనులనుప్రోత్సా
 హపఱిచి బాలురను పాఠశాలకుఁ బంపునట్లు జేసి విద్యావ్యాపనము
 చేయఁ బూనుకొందు రనియు, తలఁచుచున్నాము.

వైద్యులు. [1881 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల.]

ఈ కాలమునందు మన దేశమందలి వైద్యులస్థితి యేప్రకారముగా నున్నదో యెల్ల వారును నెఱిగియే యున్నారు. ఈశ్వరుడు మనకు జ్ఞాన దేహమునువలెనే పంచభూతవికార మయిన స్థూలదేహమునుకూడ ప్రసాదించి, వాని నారోగ్యదశయం దుంచుకొన్నంత వఱకును సుఖము కలుగునట్లును, ఆరోగ్యదశ తప్పినమాత్రమున బాధ కలుగునట్లును, ఏర్పఱిచి యున్నాడు. కాబట్టి జ్ఞానదేహమును పాప కార్యము లనెడివ్యాధులచేత బాధింపబడకుండ కాపాడుకొనుచుండుట మన కెల్లు విధి యగునో యాప్రకారముగానే స్థూలదేహమునకు రోగము రాకుండునట్లు కాపాడుకొనుటయు మనకు ధర్మ మగును. అయినను లోకములో మన మెంత జాగ్రత్తగా నడచుకొనుచున్నను, కొన్నిసమయములయందు మనలను వ్యాధు లాశ్రయింపక తప్పవు. ఆత్మ మనోవ్యాధిచేత బాధపడుచుండునప్పుడు హృదయతాపమును వారించుటకు జ్ఞానాధికు లయినగురువులసాహాయ్య మేప్రకారముగా కావలసి యుండునో యదేప్రకారముగా దేహములు రోగముచేత పీడింపబడు చుండునప్పుడు సమర్థు లయినవైద్యులతోడపాటును కావలసి యుండును. గురువులు జ్ఞానబోధ చేసి హృత్తాపమును పోగొట్టవలయునట్లే వైద్యులు మహాషధప్రయోగమును జేసి దేహ పరితాపమును పోగొట్టవలయును. ఆత్మబోధచేయఁబూనుకొనువాడు సమస్త నీతిశాస్త్ర వేత్తయు బ్రహ్మజ్ఞాన సంపన్నుడును నయిన మహానుభావుడుఁకావలసియున్నట్లే వైద్యముచేయఁబూనుకొనువాడును శరీర తత్త్వమును నాషధ శాస్త్రమును దెలిసిన యనుభవశాలి యయి యుండవచ్చును. వాడుచేయఁ బూనెడు కార్యముయొక్క

గౌరవ స్వభావమును విచారింపఁగా, పూర్వోక్తము లయిన ఘనకార్యములలో దేనినిగాని చక్కఁగా నిర్వహింపఁగలవాడు తత్తదుచిత శాస్త్రములయందు సమర్థుఁడును బుద్ధిమంతుఁడును నయియుండుట యత్యావశ్యకము. అట్లున్నప్పుడు మాత్రమే నిజమయిన ఫలము కలుగును ; అట్లుగాక వారిరువురిలో నెవ్వరసమర్థు లయినను వారు చేయుపని నిష్ఫల మగుటయే కాక యనర్థావహముకూడ నగును. పూర్వకాలమునందు మనదేశములో బహుసమర్థులయినవారే వైద్యులుగాను గురువులుగాను నిర్ణయించుకొనఁబడు చుండి రనుటకు లేశముగాని సందేహములేదు. కాలక్రమమున మనదేశముయొక్క యశాస్యత్యము క్షీణింపసాగిన కొలదిని వైద్యుల స్థితియు గురువులదశయు క్రమక్రమముగా క్షీణదశకువచ్చు యిప్పుడు మిక్కిలి హీనదశను పొంది యున్నది. సాధారణముగా నిరక్షరగుఱులు గురువు లగుచున్నారు ; అందుచేత వారు శిష్యహృత్తాపహారు లగుటకు చేతఁగాక శిష్యవిత్తాప హారులుమాత్రమే యగుచున్నారు. ఎక్కడకు నేవృత్తికిని పనికిరాని వారే బాలురకు విద్యోపదేశము చేయుటకు వీధిబడులను పెట్టుకొనుచున్నారు. అలాగుననే యెక్కడను నెందునకును బనికిరానివారే వైద్యమునకుఁ బూనుకొనుచున్నారు. ఇట్లు చెప్పటచేత మన సూచార్యులును వైద్యములును నందఱును నిట్టివారే యని మాయభిప్రాయము కాదు. సమర్థులయిన వారందందు కొందఱు అగపడుదురుగాని వారు మిక్కిలి యరుదుగా నున్నారు. ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వము మనదేశమున బలపడ నారంభించిన తోడనేయీరెండు లోపములను నివారించుట కయి వారు బహుస్థలములయందు పాఠశాలలను వైద్యశాలలను నేర్పఱిచి వానితో సంబంధించిన పనులను నిర్వహించుటకు సమర్థులైన వారిని నియమించి యున్నారు. ఎంతమంచి కార్యమునుగాని

పూర్వ మనుసరింపఁ బడుచున్న దానికి వ్యతిరేక్తముగా నున్నదానిని జను లొకపట్టున నవలంబింప సాహసింపరు; అందుచేతనే పూర్వ మింగ్లీషుపాఠశాలలు స్థాపింపఁబడినప్పు డెవ్వరో బుద్ధిమంతులు కొందఱుతప్ప తక్కినవారు బాలురను పాఠశాలలకుఁ బంపకుండిరి. ఇప్పు డిప్పుడు విద్యాభిరుచి గలిగి విద్యవలని లాభములు చక్కఁగా తెలిసినతరువాత నెల్లవారును తమపిల్లలను పాఠశాలలకు పంపుచున్నను, ఇప్పుడుసహితము తమబిడ్డలను హూణపాఠశాలలకు పంపలే దని గొప్ప చెప్పకొనువారును తా మంతటిఘనకార్యములు జేసితి మని గర్వపడువారును ఛాందసులు కొందఱుండి యున్నారనుట యందఱకు ను దెలియును; తమబిడ్డలకు విద్య యక్కఱ లేదనుకొనువారు పల్లెల యందు లెక్క కెక్కువగానే యున్నారు. అట్లున్నను దొరతనమువారి ప్రయత్నమువలనను, లోకోపకారధురీణులైనస్వదేశీయులప్రయత్నములవలనను విద్యాభివృద్ధి చక్కఁగా నగుచునే యున్నది; ఇంక ముందును నగుటకు సందేహములేదు.

ఇంక వైద్యశాలలమాట కొంత విచారితము పాఠశాలలవలె వైద్యశాల లెల్లచోటులను నెలకొల్పఁబడి యుండ లేదు. నెలకొల్పఁబడి యున్నస్థలములలో సహితము వానివలనిలాభము లంతగాఁ గలుగుచుండ లేదు. దేశములో పాఠశాల లెంతయూవశ్యకములో వైద్యశాలలు నంత యూవశ్యకములే. ఒకపక్షమున వైద్యశాలలే యధికా పేక్షణీయము లని చెప్పవచ్చును. లోకములో నందఱును చదువుకొని పండితు లగుట యెన్నఁడును సంభవింపదు; జనులలో ముప్పాతిక మూడువీసములు విద్య యెఱుంగకయే వివిధవృత్తులవలనజీవనము చేయుచున్నారు. విద్యలేకయే సుఖజీవనము చేసినను చేయవచ్చును గాని వ్యాధి సంభవించినప్పుడు వైద్యునివలన తగుచికిత్స చేయించు

కొనక సుఖజీవనము చేయుట సంభవింపనేరదు ఎవ్వరుగాని ఎల్ల కాలమును వ్యాధిబాధ లేక తప్పించుకొని బ్రదుకఁగలుగుటయు సంభవింపనేరదు. కాబట్టి ప్రతిగ్రామమునందును ప్రతిమనుష్యునకును వైద్యుని సహాయము కావలసియుండక తప్పదు. అందుచేత విద్యకంటె వైద్యమే యిప్పు డత్యంతావశ్యకముగా నున్న దని చెప్పనొప్పును. ప్రతిశరీరికిని వైద్యునితోఁబాటు లేక సాగదుగనుక, ప్రతిగ్రామమునందు నెవ్వరో యొకరుగాని పలువురుగాని వైద్యులుండవలసి వచ్చుచున్నది. పయిని జెప్పినరీతిని సాధారణముగా నట్టివైద్యమునకు పూనుకొనువా రసమర్థులుగా నుండుటయే తటస్థించుచున్నది; వారు వైద్యశాస్త్రము నభ్యసించినవారుగాను నుండరు; అనుభవమువలన లాభమును పొందఁదగినంత తెలివి గలవారుగాను నుండరు. కొందఱు వాడుకగా వచ్చు కొన్నిశ్లోకములను కంఠపాఠముగా వచ్చినవారుగాను కొందఱు అదియులేక వాడుకగావచ్చు కొన్నిమందులనుమాత్రముచేయఁగలిగి రోగస్వభావము తెలియకయే వానిని మనసువచ్చినట్లు ప్రయోగించువారుగాను ఉన్నారు. వారు వైద్యశాస్త్రము నభ్యసించి యుండకపోవుటచేత నాషధములను జేయుటకు దెలియనివారయి, యేవో బహువిధము లయిన పలురంగుల కుప్పెలు చేసి వానికి తామువిన్న వాతరాక్షసాది మహానామములనుబెట్టి వానితోనే వైద్యము చేసి పొట్ట పోసికోవలసినవారగుచున్నారు. అట్టివైద్యుల గౌరవమునుబట్టియే వారికి జనులిచ్చెడియీవియు నామమాత్రముగానే యుండుచు వచ్చుచున్నందున, ఆమహావైద్యులు తమజీవనార్థమై యార్జింపవలసిన విత్తమును పనికిమాలినకుప్పెలను దివ్యౌషధములని చెప్పి మోసముచేసి వాని వెలల నెపమున నాకర్షించుచున్నారు. అందుచేత రోగులకు వైద్య నామధారకులవలన ప్రయోజనము కలుగక

పోవుటయేకాక కొన్నిసమయములయందు మహానర్థమును పొసఁగు
చున్నది. వారు తమయొద్ద తిన్ననిమంధులు లేకపోవుటవలన ప్రతిరో
గమునకును లంఘనములుకట్టి పెక్కుచోట్ల రోగులకు ప్రాణాంతోప
ద్రవమునుసహితము తెచ్చిపెట్టుచున్నారు. ఈవైద్యులు దైవవశమున
రోగము శాతించెనా, అది తమమహత్త్వమేయని దంభములు కొట్టు
దురు; తమలోపమువలన రోగి కాలముచేసెనా, ఆయువులేనప్పుడు
మందులు వేయఁగలఁడుకాని వైద్యుఁ డాయువు పోయఁగలఁడా,
యనియు, ఆదినముతో నారోగికి కాలము సరిపోయిన దనియు, తమ
లోపమును గప్పిపుచ్చుటకయి వేదాంతవాక్యములను చెప్పుదురు.
ఒక రిద్దఱిని చంపినఁగాని వైద్యుఁడుకాఁ డనుసామెత ననుసరించి
వైద్యులని పేరుపొందినవారు, నిత్యకృత్యమగుటచే పాపభీతి లేనివా
రయి రోగి యెట్లుపోయినను మనబహుమానము మాత్రము మనకు
వచ్చునని నిశ్చంకముగా పనిచేయుచుందురు. ఈకారణములను బట్టి
విచారింపఁగా మనయీకాలపు వైద్యులలో పలువురు భూభారమును
తొలగించుటకయి యవతరించిన మహాపురుషులుగా నెన్నఁదగి
యున్నారు. అయినను వారిని మనము నిందింపవలసిన యావశ్యకము
నంతగాఁ గనఁబడదు. చదువుకో నిచ్చగలవారికిని, సులభముగాఁ
దెలిసికోఁదగిన పుస్తకములు లేకయు నుపయుక్తవిషయములను సమ
ర్థకముగా బోధింపఁగల గురువులు దొరకకయు వారికోరిక సఫల
మగుట కవకాశము కలుగకున్నది. కాబట్టి దేశముయొక్క డేమము
నపేక్షించువారి కందఱికిని దేశభాషలలో మంచివైద్యగ్రంథములను
వ్రాయించుటయు నేర్చుకో నిచ్చగలవారికి వానిని నేర్పించుటయు
నవశ్యకర్తవ్యము. అపని చేయుటకయి ముందుగా గొప్పపట్టణముల
యందు వైద్యశాలలను స్థాపింపఁజేసి యక్కడ నింగ్లీషువైద్యగ్రంథ

ములను మాత్రమేకాక హిందూవైద్యగ్రంథములనుకూడ బోధించు
టకు తగినయవకాశము నేర్పఱచి, అక్కడ చనువుకొని కృతార్థు
లయినవారిని వైద్యులనుగా నితరస్థలములకుఁ బంపుచుండవలయును.
లోకములో నన్నిపనులును ధనసాధ్యము లయినట్టే యీకార్యము
కొఱకును లోకోపకారచింతగల ధనికులు కొంతధనసాహాయ్యమును
చేయవలయును ఇట్టివైద్యపాఠశాలలను స్థాపించి ఉపయుక్తగ్రంథ
ములను దేశభాషకు భాషాంతరీకరింపించి బోధింపఁజేయఁబూనుకొనుట
కయి యీపట్టణవాసులు మొదటివారుగానుండఁ బ్రయత్నింతు
రనియు నట్లుచేయుదు రనియుఁ గోరుచున్నాము. ఈవిషయ మయి
నిన్నటిదిన మొక పెద్దమనుష్యుఁడు బహుదూరము ప్రస్తావింపఁగా
వారిసదుద్దేశమున కెంతయు సంతసించిచారము వారి యుద్యమము
కొనసాగునుగాక ! ఇప్పుడు స్థాపింపఁ బ్రస్తావించిన పాఠశాలయందు
ఉపకార వేతనము నొందియున్న రాజకీయవైద్యశాలాసహాయుని నొక
నిని శాస్త్రజ్ఞానము గలిగి యనుభవజ్ఞుఁడుగా నుండుహిందూవైద్యుని
నొకనిని ఉపాధ్యాయులనుగా నియమించి వారిచేతను సమర్థులయిన
యితరులచేతను తెలుఁగున వైద్యగ్రంథమును రచియించుప్రయత్న
మును జూడవలయును. ఒక్కయింగ్లీషు పుస్తకముల భాషాంతరము
తోనే మన మెప్పుడును తృప్తి నొందియుండరాదు; సంస్కృతగ్రంథ
ములును నవశ్యకముగా తెలిగింపఁబడ వలయును. ఇంగ్లీషువైద్య
గ్రంథములు మిక్కిలి మంచివే యయినను, అవి శీతలదేశముల
నుండువారికే మిక్కిలి యుపయుక్త మగుటవలన వారియాపధము
లొకాకొకప్పుడు ఉష్ణదేశములవారమైన మనతత్వములమీఁద నడ
వవు. ఇంగ్లీషుమందులవలన కుదురనివ్యాధు లనేకములు మనయాప.
ధములవలనఁ బెక్కుచోట్లఁ గుమరుచున్నవి. కాలభేదములవలన మన

వైద్యశాస్త్రము కొంతమార్పు చెందవలయుట యావశ్యకమే యని నను, మనలోనిప్పుడు శాస్త్రలోపమునకంటె వైద్యలోపమే విస్తారముగా పొడకట్టుచున్నది. మనలో శారీరశాస్త్ర మంతగా మంచిది లేదు. కాబట్టి యీవిషయమును నేర్చుకొనుట కయి హూణభాషా గ్రంథములసహాయ్య మనివార్యముగా నున్నది. అట్టిగ్రంథములను బోధించుట రాజకీయ వైద్యశాలల బసీచేసినవారిచేతఁగాని మఱి యొకరిచేత కానేరదు. శరీరతత్వమును తెలియక శరీరజములగు రోగములకు చికిత్స చేయఁబూనుకొనుట, అక్షరజ్ఞానము లేనివాఁడు గ్రంథరచన చేయఁబూనుకొనుటవంటిదే. కాబట్టి వైద్యము చేయఁ బూనుకొనువారి కందఱికిని శారీరశాస్త్ర మభ్యసనీయమే యగును. ఈసంగతిని విచారించి మేము చెప్పినరీతి పాఠశాలలనుస్థాపించెడు స్థలములయం దెల్లను తప్పక యింగ్లీషువైద్యపుస్తకముల నభ్యసించిన వైద్యశాలాసహాయుల నుపాధ్యాయులనుగా నియమించి వారిచేత శారీరశాస్త్రమును బోధించుటముఖ్యము. అట్లు చేసినచో జనులు వైద్యవేషధారులవలన మోసపోయి వ్యర్థముగా ధనవ్యయమును చేసి కోక యీక్రొత్తవైద్యులయందు విశ్వాసము కలవా రయి నిజమయిన లాభమున పొందుదురు. అందుచేత నట్టిబహుజనోపయుక్తమయినకార్యమునకు కారకులుగా నున్నవారును ప్రేరకులుగా నున్నవారును లోకమునకు మహోపకారమును జేసినవారగుదురు. కాబట్టి ధనికులును విద్యావంతులును నగువా రెల్ల నిట్టిపనికి పూనుకొందురని నమ్ముచున్నాము.

భోగస్త్రీ పుత్రికా స్వీకారము. [1881 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల.]

లోకములో మనుష్యునకుఁ గలిగెడి యింద్రియసుఖములలో స్త్రీసంభోగమువలనఁ గలిగెడిసుఖ మొకటిగా నున్నది. ఈసుఖము సమస్తజంతువులకును సామాన్యమయినదేగాని దానియనువభము నందుమాత్రము జ్ఞానవంతుఁ డగుటచే మనుష్యుఁడు మృగాదుల కంటె భిన్నుఁ డయి యుండవలసియున్నది. మృగముల సుఖజీవనమున కయి పరస్పరసంబంధ మక్కఱలేదు; ఒకజంతువు మఱియొకజంతువును పోషింపవలసిన యావశ్యకముగాని ఒకజంతువు మఱియొకజంతువుచేత పోషింపఁబడవలసిన యావశ్యకముగాని యెప్పుడును తటస్థింపదు; అందుచేత వానిలోవానికి భార్యయని భర్తయని బంధువు లని సంబంధము లేమియు లేవు; కాబట్టి కామశాంతికిని సుఖమునకును వానిలో నవి స్వేచ్ఛముగా సంభోగించును. అయినను మృగములు ఋతుకాలమునందు తప్ప మఱియెప్పుడును సంభోగింపవుగనుక, వానిలో భార్య లని భర్తలని నియమము లేకపోవుటవలనఁ గలిగెడు నష్టము లేవియు లేవు. ఇక మనుష్యుఁడన్ననో మృగాదులవలె నెఞ్జాన శూన్యుఁడుగాక యుక్తాయుక్తవివేకము గలవాఁ డయి యున్నాఁడు; సరస్పరసాహాయ్యములేక మనుష్యున కెప్పుడును సుఖము కలుగ నేరదు. అందుచేత మనుష్యులలో పరస్పరసంబంధము లనేకము లేర్పడ వలసి వచ్చినవి. అట్టి వివిధసంబంధములలో భార్యభర్తలకుఁ గలసంబంధము మిక్కిలి ప్రబలమయినది. మృగములవలెఁగాక మనుష్యుఁడు తనకడుపున కయి కావలసిన భోజనపదార్థములసహితము బయట పాటుపడి సంపాదించుకో వలసినవాఁడుగానే యున్నాఁడు; అట్లంతకష్టపడి సంపాదించు బియ్యము మొదలగువస్తువు లింట నొక

రుండి పాకముచేయక భుజింప నర్హములుగావు. ఇందువలన నన్యోన్య సంబంధముగల యిరువురుండి యందులోనొకరు వెలపల పాటుపడి తేవలసినవారుగాను మఱియొక్కరు తెచ్చినపదార్థములను వ్యర్థము గాపోగొట్టక కాపాడుచు పాకాదులు చేయవలసినవారుగాను నుండ వలయునని యేర్పడుచున్నది. పురుషులు దృఢకాయులును ధైర్య శాలులును నయి బయలఁ దిరిగి కష్టపడుట కర్హులుగాను స్త్రీలుదుర్బల శరీరమును ప్రసవాది కష్టభాజనమును నయి బయలఁదిరిగి కష్టపడుట కనర్హురాండుగాను ఉండుటవలనఁ పురుషులు సంపాదించి తేవల యుటయు స్త్రీలు గృహమునుండి పదిలపఱుప వలయుటయు భగవ దుద్దేశ మయినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. స్త్రీపురుషుల కట్టిబాధ్యత కలుగుట కయి ప్రబల మయినయనుబంధ మేవో యొక్కటి యుండవలసియున్నది. జీవితకాలమునం దెల్లను విడువకుండెడు బాధ్యతను గలిగించునది వివాహబంధమును మించినది మఱి యొక్కటి యేదియు నుండదు. వివాహసంబంధమువలన భర్తపోషకుఁడును భార్య పోష్యురాలును నగుటయేకాక యందు వలనఁగలిగెడు సంభోగసుఖానుభవమునుబట్టి పరస్పరానురాగము గలవారుగాను నేక దేహము గలవారుగాను నగుచున్నారు. దంపతుల యందుఁ గలయన్యోన్యానురాగము సంతాన బంధమువలన దృఢపడి చిరసౌఖ్యదాయక మగును. కాబట్టి వివాహబంధమువలనఁ గలుగు ఫలములు ప్రజాభివృద్ధియు దంపతుల పరస్పరసుఖాభివృద్ధియు నని కొంచెము జ్ఞానముగలవారికెల్ల సులభముగానే తెలియును. ఈసౌఖ్య ము దంపతు లొకరి నొకరి మీఱి చరింపకున్నంతవఱకుమాత్రమే యుండును; వారన్యోన్యముమీఱివ్యభిచరించువారయి రేని వివాహబంధమువలన నిరువురకును సుఖమునకుమాఱుగా దుఃఖమే సంపాదిస్త

మగును. అందులోనొకరువ్యభిచరించినను రెండవవారికిమనస్తాపమును ద్వేషమును కలుగును. వివాహమువలన వధూవరులిద్దఱునుయావజీవమును నొకరినొకరుమీటి తిరుగకయొక దేహము వలెనుండుటకు బద్ధులగుచున్నారు. విభాగజ్ఞానముగలవారగుటచే మనమున్యాయముగా లభించెడుసుఖమునుమాత్రమేయనుభవింపవలసినవారము; నిమిషసుఖములకాశపడి యన్యాయమునఁ బ్రవర్తింతుమేని మనము నిజమయిన సుఖమును పొందలేక పోవుటయేకాక భగవదాజ్ఞోల్లంఘనమును చేసినవార మయి యీలోకమున నిందయు పరలోకమున నరకబాధలును ననుభవింపవలసినవార మగుదుము. మనభోగమునిమిత్తమయి వస్త్రానులేపనాదులను గోరితిమేని, వానినిస్వకాయకష్టముచేత సంపాదించుకొనవలయునేకాని దొంగతనమువలనపొందరాదు. అదేప్రకారముగా మనము స్త్రీసంభోగమును వాంఛింతుమేని, ధర్మవిధిని పెండ్లియాడినభార్యయం దాసుఖమునుపొందవలయునేకానిపరస్త్రీలయందు పొందరాదు. అట్లు చేసెడివారి కీలోకమునందే మాననష్టమును, ధననష్టమును, ఒకప్పుడు ప్రాణనష్టమునుకూడఁగలుగుచుండుట ప్రత్యక్షసిద్ధమేగనుక వ్యభిచార మనర్థదాయక మని ఘోరపాతక మని మేమిక్కడ పెంచి వ్రాయవలసిన యావశ్యకము లేదు. అట్లయ్యును పన్నీరును విడిచిపెట్టి బురదను మెచ్చుకొను పండులనలెనే కొందఱు మహానుభావులు నిజదారలను వదలి పరదారల నపేక్షించుచున్నారు. దొంగతనము మొదలగు మర్దనములు స్వభావముచేతనే దుష్టులయందు పుట్టుచుండును. ఏదేశమునందైన నట్టిదోషమునివారింపఁ బ్రయత్నించుటకుమాటుగా నొకజాతివారు దొంగతనము చేయవచ్చునని యనుజ్ఞ నిచ్చినచో నాదేశపుజనుల నెంతనీతిమాలినవారని యితరులెంతరో చెప్పుటకన్న వారువా రూహించుకొనుటయే యుచితము

గానుండును. లోకములో నందఱు పుణ్యాత్ములే యుండుట యెన్నఁ
డును సంభవింపనేరదుగనుక, వ్యభిచారమునకు వెనుకదీయనివారు
పురుషులలోను స్త్రీలలోను పలువురుండుదురు. అట్లుచదివించువారిని
గర్హ్యులనుగా నెంచి యవమానించి శిక్షించుటకుమాటుగా, ఏమి
కాలకర్మదోషముననో కాని మనదేశమునందు వ్యభిచారమునకని
ప్రత్యేకముగా నొకజాతి దేర్పడి అంతుతనమున కనుజ్ఞ యిఁబడి
యున్నది. చిరకాలమునుండి యాచారముగా వచ్చుచుండుట వలన
నొకవేళ మనవారి కది దూష్యముగాఁ గనఁబడక పోవచ్చునుగాని
న్యాయదృష్టిగలిగి పరిశీలనము చేయువారికిఁగతర దేశీయులకును ఘోర
పాతకముగాఁ గనఁబడి మనవిషయమై దుర్భిప్రాయము కలుగక
పోదు. కాఁబట్టి దేశాభిమానముగలిగి దేశముయొక్కస్థితిని బాగుప
ఱుచుకొన యత్నించు మహాత్ములకెల్లను మనదేశమున కీయపఖ్యా
తిని తొలఁగించుట ముఖ్యకర్తవ్యము అట్లుగుటచేత నుచితానుచిత
వివేకము గల ప్రతిపురుషుఁడును భోగస్త్రీకుల మనుపేరు లేకుండఁ
జేయుట కయి పాటుపడవలయును. కొంతకాల మెట్లున్ననుమొత్తము
మీఁద భగవంతుఁడు పాపము నభివృద్ధి నొంద నీయఁడు. మానావ
మానములు విడిచి వ్యభిచరించువారికి భయంకరము లయినసుఖ
వ్యాధులను కలిగించి బాధ కలిగించుచు నధర్మనివారకుఁడైన పరమేశ్వ
రుఁడు పాపమును నశింపఁ జేయుచునే యున్నాఁడు. ఈపట్టణములోనే
కొన్నిసంవత్సరములక్రిందట మంచివయస్సులోనుండి తగుమనుష్యు
లనిపించుకొనుచుండిన ధనాదాయము గలయుద్యోగస్థులయాదరణకు
పాత్రురాండ్రయి వయస్సులో నున్నజారపురుషులమనస్సుల కాశ
గొల్పుచుండినభోగస్త్రీ లిప్పు డెంతమంది నడివయస్సులోనున్నవారే
సుఖరోగములచేత నెందునకుం బనికిరానివారై చూచినవారికెల్లను

గోత పుట్టించు చున్నారో తెలిసికొని వారిస్థితి నించుక మనస్సునఁ
 దలఁచుకొన్న దేహము పులకరింపక మానదు. అట్లున్నవారినిజూచియు
 నితరులకు బుద్ధి రాకుండుట చూడ నెంతయు వింతగా నున్నది.
 బోగముజాతి వృద్ధి పొందుటకు వేలుప్రయత్నము చేయక యూర
 కున్నచోఁ గొంతకాలమున కాజాతి నశించు ననుటకు లేశముగాని
 సందేహములేదు. పలువురు సుఖవ్యాధులచేత దేహములు చెడఁగొట్టు
 కొని పిన్నవయసుననే యీలోకమును విడుతురు; పలువురు బహు
 పురుషసంభోగముచేత సంతానము లేనివారై వృద్ధి లేక నశింతురు.
 ఈప్రకారముగా నీజాతి యెప్పుడో వెనుకనే నశియింపవలసి యుండి
 నను, బహుకుటుంబములను కూలఁద్రోయ కంకణము కట్టుకొన్న
 వేశ్యాంగనలు తమకు సంతానము లేకపోయినను పతివ్రతాశిరోమణు
 లును కులాంగనలును కాఁ దగిన బీదలచూడుపిల్లలను ధన మిచ్చికొని
 బాల్యమునుండియు వారికి వ్యభిచారవిద్యయందలిపాండిత్యముకలిగించి
 అంకుటాండ్రను గాఁ జేసి లోకాపకారార్థము వంశక్షయము కాకుండ
 నిలుపుకొనుచున్నారు. అట్టిదుర్మార్గకార్యము నివారించుట యుక్త
 మని తలఁచి మన యిప్పటిదొరతనమువారు వ్యభిచారనిమిత్త మయి
 బాలికలను కొని పెంచుట నేరముగా నేర్పఱచి యట్లు చేసెడివారికి
 శిక్షను విధించియున్నారు. “దేవుఁ డొప్పుకొన్నను పూజారి యొప్పు
 కోలే”దనుసామెతప్రకారముగా మనప్రభుత్వమువారుజారత్వమునకై
 పిల్లలను పెంచుట శిక్షార్హ మైనపనిగా విధించినను, ఆరక్షకశాఖ
 వారును దండవిధాయులునుమాత్రము తగినంతశ్రద్ధను వహించి యీ
 దురాచారమును మాన్పింప యత్నింప కున్నారు. ఈపట్టణములో
 నించుమించుగా ప్రతివేశ్యయు నొకరిద్దఱుపిల్లలను కొని వ్యభిచార
 మున కయి పెంచుచున్నది. ఈప్రకారముగానే యితరస్థలములయందు

సహితము జరుగుచున్న దనుటకు సందేహము లేదు. వ్యభిచారార్థము బాలికలను గొని పెంచెడిదేరాచారమును మాన్పించుటకయి దండ విధాయులను ఆరక్షకశాఖవారిని గోరుటయేకాక యీవిషయమున గట్టియుత్తరువును పుట్టించి దండవిధాయకుల కందటికిని శ్రద్ధచేసి కనుగొని యట్టిపిల్లలను కొని పెంచువారిని విక్రయించువారిని శిక్షించు నట్లు ఆజ్ఞాపింతురని ప్రభుత్వమువారి నిందుమూలమున మిక్కిలి వేడుచున్నాము.

కృష్యాదివ్యాపారము. [1881 వ సం॥ మార్చి నెల]

ఈకాలములో మనదేశమునం దంతకంతకు విద్యాభివృద్ధి యగుచున్నదిగాని అట్టివిద్యాభివృద్ధివలన దేశమునకుమాత్రము కలుగ వలసినంతలాభము కలుగకున్నది. ప్రతినవత్సరమునందును మన దేశములో పలువురు పట్టపరీక్షయందుఁ గృతార్థులగుచు వచ్చుచున్నను, జనోపయోగార్థముగా ప్రకృతిశాస్త్రములను దేశభాషలయందు సులభశైలిని భాషాంతరీకరించిగాని తాము కృష్యాదివ్యాపారములయందుఁ బ్రవేశించి యావృత్తుల నవలంబించుటవలన గౌరవమున కెంతమాత్రమును కొఱత కలుగదని చూపిగాని జనులకు తేమాభివృద్ధిని జేయువారు వారిలో వెదకినను మందున కయినను గానరాకున్నారు. విద్యాభివృద్ధివలన మనదేశమున కిప్పు డొకవిధ మయిననష్టముసహితము కలుగుచున్నది. వివిధవృత్తులచేత సుఖజీవనము చేయుచుండెడువారిపుత్రులు పాఠశాలలం జదివి యేదో యొకయల్పపరీక్షలం దేతినమాత్రమునఁ దాము మరల తమపూర్వుల వృత్తియందుఁ బ్రవేశించుట లాఘవమనియు, చదువుకొన్నవా రంద

ఋను రాజకీయ సేవకపదము నొందియే జీవనము చేయవలయుననియు,
 భ్రాంతిని పొంది తమవృత్తిని వదిలివేసి పలువు రెందునకును బనికి
 రానివారయి చెడిపోవుచున్నారు. పూర్వకాలమునందు రాజకీయో
 ద్యోగములకన్నఁ బరీక్షలం దేఱువారిసంఖ్యయే యత్యల్పముగా
 నుండుచువచ్చినందున, అప్పుడు పరీక్షలం దేఱినవారి కందఱికిని
 వెంటనే మంచియుద్యోగము లగుచు వచ్చుటయేకాక పరీక్షలఁ
 గృతార్థులు కాకపోయినను చదువుకొన్నవారి కందఱికి నేదోయొకపని
 యగుచు వచ్చెను. కాలక్రమమున విద్యాభివృద్ధి యగుచువచ్చి
 యిప్పుడు రాజకీయోద్యోగములకంటె పరీక్షల నిచ్చి మెప్పువడసెడు
 వారిసంఖ్యయే యత్యధిక మైనందున, పరీక్షలం దేఱినవారి కందఱికిని
 రాజకీయకార్యస్థానములందు కొలువులు దొరకఁజాలవు. అందుచేత
 కొందఱు పనులుదొరకక ముందైనను దొరకు ననురాశచేత జీత
 బత్తెములు లేక పనిచేయుచు సంవత్సరములకొలది కార్యస్థానములను
 గనిపెట్టి యుండియు, నుఱిగొందఱు విద్యావిహీనులుసహిత మంగీక
 రింప నొడఁబడనిక పుచిన్నపనులకు లోబడియు, కష్టపడుచున్నారు.
 ఒకమండలములో నీనడుమ పట్టపరీక్షం గృతార్థుఁ డయినయొకఁడు
 ముచ్చిపనికి సహితము లోబడె నని వార్తాపత్రికలవలన నెఱిగి
 యున్నాము. అన్నిసంవత్సరములు కష్టపడి చదివి యంతధనమును
 వ్యయపోయి పరీక్ష లిచ్చి కడపట తిన్నఁగా తిండికయినను జరగని
 పనులలోఁ బ్రవేశించుట యేమి గౌరవావహము ? గౌరవము లేక
 పోయినను, అందువలన ధనలాభ మయిన నున్నదా ? అదియును
 లేదు. లక్ష్మీ వాణిజ్యమునందు వసియించి యుండుననియు, అందులో
 సగము కృషికర్మమునం దుండుననియు, అందులో సగము రాజసేవ
 యం దుండుననియు, ఆద్యులు చెప్పియున్నారు. నిజమాలోచింపఁగా

నట్టిదేకాని వేఱు కాదు. లోకములో నెందును కృషివాణిజ్యాదుల
 వలననే ధనలాభము విశేషముగాఁ గలుగునుగాని న్యాయమార్గమునఁ
 బ్రవర్తించువానికి రాజకీయ సేవవలన విశేషవిత్త మెన్నడును లభింప
 నేరదు. అంతేకాక యీజగత్తున మనస్వేచ్ఛ కెప్పుడు భంగము
 కలుగునో మన కప్పుడు నిజమయిన సౌఖ్యము కలుగదు. ఇప్పటికారా
 గృహములయందుండు సపరాధు లనుభవించెడి శిక్ష స్వేచ్ఛ భంగ
 మునకంటె వేఱేదియు లేదు. ఏవృత్తియందు స్వేచ్ఛకు లోపము
 రాకుండ జీవనము నడచునో యదియే నిజముగా గౌరవా వహమును
 సుఖప్రదమును నయిన వృత్తి. కాబట్టియే బుద్ధిమంతు లగువారు
 ధననష్టమున కయిన నొప్పుకొందురు గాని స్వేచ్ఛాభంగమున కెంత
 మాత్రము నొప్పుకొనరు. రాజకీయ సేవకు కుదిరినతోడనేమనశరీరము
 నొరుల కమ్ముకొన్నవార మయి మనస్వాతంత్ర్యమును గోలుపోయిన
 వారమయి యితరుల మనసు వచ్చినట్లు ప్రవర్తింప వలసిన వార
 మగుదుము. కృషివాణిజ్యాదుల యందో మనస్వాతంత్ర్యమున కణు
 మాత్రమును భంగము కలుగక పోవుటయేకాక ధనలాభముసహి
 తము కావలసినంత కలుగుచున్నది. కాబట్టి సర్వదేశములయందును
 రాజకీయ సేవకన్న కృషి వాణిజ్యాదులే సర్వవిధముల గౌరవ
 ప్రదములని యెన్నఁ దగియున్నవి. అయినను ప్రస్తుత కాలమునందు
 కృషివాణిజ్యములందుకంటె రాజకీయోద్యోగములయందేయధికగౌర
 వము కలుగుటకు కారణ మేమని విచారింపఁగా నిందు మొదటఁ
 జెప్పిన కృష్యాదివ్యాపారములయందు విద్యావంతులు ప్రవేశింపక
 పోవుటయే యని కరతలామలకముగా తెలియుచున్నది. చదువుకొన్న
 వారు పలువు రేవృత్తియందుఁ బ్రవేశించిన నావృత్తికే గౌరవము
 కలుగును. మనలో కృషివాణిజ్యములవలన జీవనము చేయువా రంద

ఋను సాధారణముగా నిరక్షరకుత్సులే యగుటవలన వారియందు జనులకుఁ గొంతవఱకుఁ గౌరవము తగ్గిపోయినది. ఇప్పుడు మనలోని చదువుకొన్నవా రావృత్తులయందుఁ బ్రవేశించి పోయినగౌరవమును మఱల నిలువఁబెట్టుటకై ప్రియత్నింపవలయును. నాగరికత గల యూరపు ఖండవాసులు మన దేశమునకుఁ సహితము వచ్చి చదువుకొన్న వారే యెట్లువాణిజ్యమువలన లాభముఁ బొందుచున్నారో యెల్లరును జూచుచుండలేదా ? ఆవృత్తియందుఁ బ్రవేశించుటవలన వారిగౌరవ మేమయిన కొఱపడినదా ? ఎప్పుడు నేదేశమును కృషివాణిజ్యాదుల వలననే మంచిదశకు వచ్చునుగాని సేవకవృత్తివలనఁ గాదు. ఇప్పుడు మనకు ప్రభువులుగా నున్న యింగ్లీషువా రిట్టిమహోన్నతదశను పొందుట వాణిజ్యమువలననే. చదువుకొన్నవారి కందఱికిని ఉద్యోగములు దొరకనికాల మీవఱకే వచ్చినది. ఎల్లవారును రాజసేవకొఱకే కని పెట్టుకొని యుండుటవలన నిరక్షర గార్యములేదు. కాబట్టి మనలోని చదువుకొన్నవా రుద్యోగములపిచ్చును విడిచిపెట్టి కృష్యాదులకుఁ జొచ్చి వానిని వృద్ధిచేసి సుఖజీవనమును పొందవలయును. పూర్వ కాలములయందు యుద్ధములు మొదలగువానివలన మన దేశమునందు జనసంఖ్య తక్కువగుచుండెను. ఇప్పుడు సత్పరిపాలనమువలన దేశము నెమ్మదిపడి జనులసంఖ్య దినదినాభివృద్ధి నొందుచున్నది. మన దేశము నందలిపంటభూములస్థితి వృద్ధి నొందినంగాని వారి కందఱికిని జాలి నన్ని యాహారపదార్థములు ప్రతి సంవత్సరమును లభింపనేరవు. చదువుకొన్నవారు వ్యవసాయమునకుం బూనుకొన్నఁగాని పంటభూముల స్థితి బాగుపడనేరదు. ఇప్పటి పంట చాలక యీవఱకే దేశమునకు యోమములు తఱుచుగా రా నారంభించినవి. ఇంక నయిన వెంటనే మేలుకొని చదువుకొన్నవారు కృషివృత్తియందుఁ బ్రవేశించి కఱవులు

మొదలయినవి రాకుండ దేశముయొక్కస్థితిని చక్కఁబఱచుటయే కాక తామును లాభమును పొందుట నముచితకార్యము. చదువుకొన్న వారు కృషికిం దిగిరేని వ్యవసాయశాస్త్రము నభ్యసించి క్రొత్తపద్ధతి నిప్పు డున్న పంటభూముల నధికసారవంతములనుగాఁ జేయుటయే కాక యిప్పుడు బీడుపడియున్న పనికిరాని నేలలనుసహితము కొంత కాలములో పంటభూములనుగాఁ జేయవచ్చును. మనలోని జమీన్ దారులు మొదలగువారు చదువుకొన్నవారిని కొందఱిని దొరతనము వారు చెన్నపురిలో స్థాపించియున్న వ్యవసాయపాఠశాలకుఁ బంపి కృషిశాస్త్రమునందు ప్రవీణులయినవారిచేత తమసంస్థానములయందు వ్యవసాయక్రమమును బాగు పఱుపవలయును. దొరతనపు కొలువు నకే యాసపడియుండక కృషివాణిజ్యాదులయందుఁ బ్రవేశించి పని చేయవలయునని చదువుకొన్నవారిని మరల హెచ్చరించుచు నీవిషయము నిప్పటి కింతతో విరమించుచున్నాము.

రాజకీయపాఠశాలలు. [1881 వ సం॥ మార్చి నెల.]

లోకములో విద్యాభ్యాసమువలన నిజముగాఁ గలుగవలసిన ఫలము సృష్టిలోని పదార్థధర్మములను తెలిసికొనుటయేకాక వానిని చక్కఁగా ప్రయోజనపఱుచుకొనుట యయి కూడనుండవలసియున్నది. జగత్తులోని యితరపదార్థధర్మములను తెలిసికొనుట యత్యంతావశ్యకము. తనసంగతియే తనకు తెలియక పోయినపక్షమున, ఇతర వస్తుధర్మముల నొకలక్ష తెలిసికొన్నను ప్రయోజనములేదు. కాఁబట్టి పాఠశాలలలో బాలురకు ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానాదులతోడిపాటుగా మనుష్యుఁ డెట్టివాడో, అతఁ డాచరింపవలసినధర్మము లెట్టివో,

ఆధర్మములను మీటి నడుచుటవలనఁ గలిగెడునష్టము లెట్టివో
 తప్పక నేర్పవలయును. ఇప్పటి మనపాఠశాలలలో దేహరోగ్యాదుల
 విషయము కొంతవఱకు నేర్పఁబడుచున్నను ముఖ్య మయినయొకవిష
 యము బొత్తిగా ననాదరింపఁ బడుచున్నది. దేహరోగ్యమునకుఁ గావ
 లసినధర్మములను బోధించుటకన్న నాత్మరోగ్యమునకు వలయుధర్మ
 ములను బోధించుట పెక్కుమడుఁగు లధికప్రయోజనకర మనియు
 నమస్తపురుషార్థసాధక మనియు బుద్ధి మంతు లగువా రెల్లరును నైక
 కంఠ్యముగాఁ బలుకుదురు. అట్లయ్యును మనపాఠశాలలయందు
 ఆత్మోజ్జీవనమున కయి ప్రయోజనపడెడు ధర్మము లంతగా నేర్పఁ
 బడ కున్నవి. మన శరీరములు శాశ్వతములుగాక క్షణభంగురము
 లైనవిగానున్నవి; కాబట్టి కేవల శరీరసుఖములును క్షణభంగురములు
 గానే యుండును. శరీరము చెడినను చెడక యంత్యమాత్రము శాశ్వ
 తముగా నుండునది; అందుచేత నాత్మానందసుఖమును శాశ్వత మయి
 నదిగానే యుండును. మతిమంతుఁ డగువాఁడల్పసుఖములకు భంగము
 కలిగినను దాని కయిననోర్చుకొని యధికసుఖములను పొందుటకును
 స్థిరసుఖమునకు భంగముకలిగించు చిలుసుఖములను విడుచుటకును
 ప్రయత్నించుచుండును. శరీరసుఖ మనిత్యమయినదిగనుకను, ఆత్మానం
 దము నిత్య మయినదిగనుకను, ధీమంతులగువా రాత్మానందమునకు
 ప్రతిబంధకముగా నుండునంతవఱ కింద్రియసుఖముల ననుభవించువా
 రయినను, ఆత్మానందసంపాదనమే పరమార్థముగా నెంచుకొని
 దానిని సంపాదించుట కనుకూలముగా నుండు రీతిని తాముప్రవర్తించి
 యితరులనాప్రకారముగా ప్రవర్తింపఁజేయవలసినవారగుచున్నారు.
 ఆత్మానందసంపాదనమునకు భగవద్భక్తితోఁ గూడిన యుక్తప్రవర్త
 నము తప్ప సాధనాంతరము లేదు. బాలురకు ముందుగా యుక్తప్రవ

ర్తనమును గుడుడుపఱుచుటకు సాధనముగా నుండు సంగతులను
 బోధించి యాపిమ్మట ప్రపంచజ్ఞానమును గలిగించు పుస్తకములను
 జదివింప వలయును. మనప్రవర్తనమును తిన్నపఱుచు నవి నీతిగ్రంథ
 ములు; అట్టి నీతి పుస్తకములు ప్రత్యేకముగా మనదేశపు పాఠశా
 లలో నేర్పఁబడుటయే లేదు. ప్రస్తావనమున నక్కడక్కడనీతులను
 బోధించెను పుస్తకములుమాత్రము కొన్ని నేర్పఁబడుచున్నవి. గాని
 వానివలనఁ గలుగవలసినంతప్రయోజనము కలుగకున్నది అందు
 చేత విద్యార్థులు బహుతరముగా నాత్మసుఖమునకు దూరులయి
 యింద్రియసుఖములయందే తగిలినవారగుచున్నారు; చదువుకొని
 మూఢులకును పరీక్షలం గృతార్థులయి విద్యావంతులని పేరొందు
 చున్నవారికిని నీతివిషయమున నిష్ఠ డంతగా భేదము గనఁబడు
 చుండలేదు. నీతిమార్గమునఁ బ్రవర్తించుటవలన నిహలోకమున
 బహులాభము లున్నను, అవియే నెల్లవారిని సన్మార్గమున ప్రవర్తిం
 చునట్లు చేయుటకుఁ జాలినవిగా నుండవు. ఒకనిని నీతిమార్గమును
 మీఠి చరింపకుండునట్లు పదిలపఱుచునవి పాపభీతియు నీశ్వరానుగ్ర
 హసంపాదనేచ్ఛయు. కాబట్టి మొట్టమొదట నెల్లవారికిని నిత్యత్వాది
 కళ్యాణగుణపరిపూర్ణుఁ డయినయీశ్వరుఁ డొకఁ డున్నాఁ డనియు,
 మనము యుక్తముగాఁ బ్రవర్తించినయెడల పరలోకమున మన
 యాత్మలకు శాశ్వతానందమును దుర్మార్గమున సంచరించినయెడల
 దుఃఖమును కలుగుననియు విశ్వాసమును పుట్టింపవలయును. అట్టి నమ్మ
 కమే లేనియడల సదా సన్మార్గముననే ప్రవర్తించుట యెవ్వరికిని
 సాధ్యముకాదు. ఆవిషయమును బోధించునదియే మతము మత
 మునువిడిచి నీతియు నీతినివిడిచి మతమును నెప్పుడును వెలయనేరవు
 గనుక నీతిమంతులనుగాఁ జేయవలె నన్నచో విద్యార్థులకు భగవద్వి

షయముకూడ బోధించి పాపభీతియు నీశ్వరభక్తియుఁ బుట్టింపఁజేసిం
చుట యనివార్యకార్యము. అయినను మతవిషయములయందు జను
లందఱును భిన్నాభిప్రాయము గలవారుగా నుండురనియు, మతమును
బోధింపఁబూనిన వో కలహములకును జనులకు దురభిప్రాయము
కలుగుటకును కారణ మగుననియు, అందుచేత మతపుస్తకములను
దొరతనమువారు పాఠశాలలయందు నేర్పింపఁ బూనుకోకపోవుటయే
యచితముగా నున్నదనియు, కొందఱు అందురు. మతవైషమ్యాదికా
రణములచేతఁ గొన్నిమతముల ననావశ్యకముగాఁ జేర్పఁబడిన
వాక్యములను బోధింపఁబూనినచో ప్రజల కొక వేళ ద్వేషబుద్ధి జనిం
చిన జనించవచ్చునుగాని సర్వమతసారము లైనపారమార్థికసత్యము
లను బోధించిన నెవ్వరికిని వైషమ్యము కలుగదు. ముఖ్యములయిన
విషయములలో నెల్లమతములును సాధారణముగా నేకీభావము
చెందియే యుండును. దేవుఁ డొక్కఁ డనియు అతఁడు సమస్త
కళ్యాణగుణపరిపూర్ణు డనియు నిత్యత్యసర్వశక్తత్వాది లక్షణములు
గలవాఁ డనియు, మనయాత్మలు నిత్యము లనియు, మన మీలోక
ములోఁ జేసెడి పుణ్యపాపకార్యములకు ఫలముగా పరలోకమున
మనకు సుఖదుఃఖములు కలుగు ననియు, లోకములో నున్నమతము
లన్నియు నేకవాక్యతగా ఘోషించును; అదేప్రకారముగా సత్యము,
శమము, కరుణ, ఆర్జవము మొదలయినవి పుణ్యకార్యము లనియు;
అసత్యము, ఆగ్రహము, హింస, కొటిల్యము మొదలయినవి పాపకా
ర్యములనియుఁగూడ నన్నిమతములును రెండవమాట లేకుండ
నొప్పుకొనుచున్నవి. ఇట్టిధర్మములను వాని ననుసరింపక పోవుటవలనఁ
గలిగెడినష్టములను దెలిపెడి స్వాభావికమతమును బోధించుటవలన
నెవ్వరికిని పాఠశాలలమీఁద ననిష్టమును గలుగదు. బాలురకు వివేచ

లాభమును గలుగును. బాలురకక్షరాభ్యాసకాలమునుండియుకొంచెముకొంచెముగా నీతిమార్గమున వర్తింపవలసిన యావశ్యకమును భగవంతుని ప్రేమించునీతిని బోధించుచు నచ్చినచోవారు పెద్దవారయినతరువాత మంచినడవడిక గలవారయి తమప్రవర్తనమువలనను వాక్యమువలనను పరులను సన్మార్గము నకుఁ ద్రిప్పటయేకాక రాజద్రోహమునకు లోబడి లంచములు పుచ్చుకొనక తాము కొలువున్నపనిలో నిష్పాక్షికముగా కార్యనిర్వహణము చేయుచు ప్రభుభక్తికలవారై యుందురు. మతములో క్రీస్తువు, మహమ్మదు, విష్ణువు, శివుడు, మొదలయిననామములను రానియ్యక సర్వమతసమ్మతములైనసారాంశములను పాఠశాలలందు నేర్పించుటకుఁ దగినసదుపాయముల నేర్పచినయెడల దొరతనమువారు లోకమునకు మహాపకారమును జేసినవారగుదురు. అట్లు చేయకపోవుటచే నిప్పుడు సాధారణముగా పాఠశాలలందుఁజదువుకొను బాలురు పలువురు నాస్తికులును పాపభీతిలేనివారును నగుచున్నారు. ఈయనర్థమును వారించుట కయి ప్రభుత్వమువారు సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా పాఠశాలలో నీతిని భగవద్భక్తిని బోధించువుత్తకములను నేర్పువిధుల నేర్పఱుతు రని కోరుచున్నాము.

బేషధదానము. [1881 వ సం॥ ఏప్రిల్ నెల.]

దానములని చెప్పబడునవి లోకములో ననేకము లున్నను, వానిలో నెల్ల విద్యాదానమును, బేషధదానమును, అన్నదానమును ముఖ్యములయినవి. సమస్తదానములలోను విద్యాదానము మిగుల శ్రేష్ఠమయినది గాను, అటుతరువాత నౌషధ

దానమును, దానికిపిమ్మట నన్నదానమును శ్రేష్ఠ మయినవిగాను,
ఉన్నవి. విద్యవలన జ్ఞానమును, కీర్తియు, గౌరవమును, ఇహపరసుఖ
ములునుగూడఁ గలుగును గనుక విద్యాదానమును మించినదానము
మఱియొకటి లేదని యెల్లవారికిని స్పష్టముగాఁ దెలియవచ్చును. దేహ
మారోగ్యదశయం దున్న నేకాని యీలోకములో నెవ్వరికిని నేసౌఖ్య
మును గలుగదుగనుక, ఇహలోక సౌఖ్యమునకు సాధనముగా నుండు
నౌషధదానము విద్యాదానముతరువాత మిక్కిలి యుత్కృష్ట మయిన
దని బుద్ధిమంతుల కందఱకును సులభముగా తేటపడఁగలదు. అన్న
దానము ప్రాణము నిలుపుట కాధారమయినదిగనుక, అదియు
మిక్కిలి శ్రేష్ఠ మయినదేగాని యౌషధదానమును మించినది
మాత్రము కాజాలదు. ఒకఁడు మరణము నొందుటకైన నిష్ట
పడునుగాని యావజ్జీవమును తీరినివ్యాధులచే బాధపడుచు తీసుకొను
చుండుట కిష్టపడఁడు. అన్నదానముకంటె విద్యాదానమును నౌషధ
దానమును నుత్తమములే యయినను, ఏమికాలకర్మదోషముననో
గాని మనదేశమునందన్నప్రదాతలుమాత్రమే మిక్కిలి గౌరవింపఁ
బడుచున్నారుగాని పై రెండుదానములను జేయువా రంతగొప్పగా
నెంచఁబడు చుండలేదు. మీఁదిమిక్కిలి విద్యాదానము చేయువారు
మిక్కిలి యధములుగాఁగూడఁ బరిగణింపబడుచున్నారు. విద్యాదాన
మును నౌషధదానమును జేయుట కసమర్థులయినవారే యాదానము
లను జేయుటకుఁ బూనుకొన్నందున మనదేశమునం దిట్టియనర్థము
పొసఁగుటకుఁ గారణ మయినది. మనయాత్మలకు సుఖముకలుగఁ
జేయునది విద్యాదానము; దేహములకు సుఖము కలుగఁజేయునది
యౌషధదానము. కాబట్టి యీరెండుదానములే సర్వోత్కృష్టము
లయినవి. తక్కినదానములయం దొక్కప్రతిగ్రహీత విషయమయియే

పాత్రాపాత్రవిచారము చేయవలసి యుండునుగాని దానముచేయుట కందఱును నర్హులుగానే యుందురు. ఇష్ట మున్నచోఁ గొంచెముగానో గొప్పగానో యెల్లవారును నన్నదానము చేయుటకుఁ జాలినవారు గానే యుందురు. పయిరెండుదానములవిషయములో మాత్రము దానము చేయుటకెల్లవారును శక్తులుగానుండఁ జాలరు. బహు కాలము కష్టపడి విద్యాభ్యాసము చేసి యితరులకు జ్ఞానబోధచేయుటకు సమర్థుఁ డయినవాఁడుమాత్రమే విద్యాదానము చేయ నర్హుఁ డగును; చిరకాలము శాస్త్రాభ్యాసము చేసి వస్తుగుణములను శరీర తత్వమును తెలిసినవాఁడుమాత్రమే వైద్యమునకుఁ దగినవాఁడగును. అందుచేతనే నాగరికత గలసమస్తదేశములయందును నుపాధ్యాయులును వైద్యులును మిగుల సమ్మానింపఁబడుచున్నారు. మనదేశము నందుమాత్రమే యితరవృత్తికిని పనికిరానియసమర్థులే యుపాధ్యాయత్వమునకును వైద్యమునకును గుదిరియుండుటచేత నావృత్తులయందుఁ బ్రవేశించినవారియందు గౌరవ మేమాత్రమును లేకపోవుటయే కాక జనసామాన్యమునకు వారియెడ లాఘవబుద్ధికూడఁ గలిగి యున్నది. హూణపాఠశాలలును, వైద్యశాలలును ప్రబలవారంభించిన తరువాత జనుల యభిప్రాయ మీవిషయమున నిష్పక్షిష్పడు కొంత మాఱుచున్నది. రోగము వచ్చినవారందఱును ఔషధదానమున కర్హులే యని స్థూలదృష్టితోఁ జూచువారికి పయికిఁ గనఁబడునుగాని, విచారించిచూడఁగా తక్కినదానములయందువలెనే యీదానము నందును పాత్రాపాత్రవిచారము చేయుట సూచ్యకమే యగును. ఏదానముగాని యశక్తులకు సాహాయ్యము చేయుటకొఱకే యుద్దేశింపఁబడెనుగాని శక్తిమంతుల కిచ్చి ధనాదులను కేవలము వ్యయము చేసికొనుటకే యుద్దేశింపఁబడలేదు. ఎవ్వఁడు మిక్కిలి బీదవాఁడయి

వ్యాధులచేతఁ బీడింపఁబడుచుండునో వాఁడుమాత్రమే యాషధదాన
 మునకు పాత్రుఁ డగునుగాని తదితరులు కాఁజాలరు. ధనవంతులకు
 వ్యాధి సంప్రాప్తమయినప్పు డాతనికి మందియ్యఁగూడదా యని
 యెవ్వరైన శంక చేయవచ్చును. అట్టివారికి మందియ్యవలసినదేగాని
 దానము చేయుటమాత్రమే మావశ్యకముకాదు. దాన మనఁగా ప్రతి
 ఫలము నొందక యుపకారార్థముగా నితరుల కిచ్చునదియేగాని ప్రతి
 ఫలమును పొందియిచ్చినదికాదు. ధనికులు తమకుఁ గావలసినమందు
 లను కొనుటకు సమర్థు లయి యుందురుగనుక అట్టివారికి మందులను
 విక్రియింపవలయును. ఈయాషధదానముచేయుటకుసహిత మెల్ల
 వారును నర్హులుగా రని యీవఱకే చెప్పియున్నాము. ఔషధ
 దానము చేయఁబూనువాఁడు మనము పుచ్చుకొనుపదార్థముల
 యొక్కయు మూలికలు మొద లయినవానియొక్కయు గుణములను
 చక్కఁగాఁ దెలిసినవాఁ డగుటయేకాక శరీరతత్వమును రోగతత్వ
 మును బాగుగ గ్రహించి రోగకారణమును దానికి తగినచికిత్సలును
 తెలిసి ప్రయోగించు నేర్పుగలవాఁడయినయనుభవశాలియై యుండ
 వలెను. ఒకరీతి రోగమునకే యొకప్పుడు పనికివచ్చినమందు మఱి
 యొకప్పుడు పనికిరాదు; పైత్యపు తలనొప్పికి పనికివచ్చెను మందు
 శైత్యపు తలనొప్పికి పనికిరాదు; శైత్యపు శిరోవేదనకు పనికివచ్చెను
 మందు ఉష్ణపు శిరోవేదనకు పనికిరాదు. రోగముయొక్కమూలమును
 తెలిసికొనక ప్రయోగించినమందు వ్యర్థ మగుటయేకాక యొకానొక
 పు డనర్థదాయకమును నగును. కాఁబట్టి వైద్యుఁడగువాఁ డిట్టి
 సూక్ష్మశ్రమములనన్నిటిని దెలిసినయత్యంతసమర్థుఁడుగా నుండ
 వలెను. ఇట్టిసామర్థ్యముగలవా రూర నెవ్వరో యొకరిద్ద యుందురు
 గాని పలువు రుండఁజాలరు; అందుచేత నట్టివైద్యులవలనఁ బొందవల

సినలాభ మందఱికి నన్నివిషయములయందును లభింపనేరదు ఏదో
గొప్పవ్యాధి సంభవించునప్పు డట్టివారిసాహాయ్య మవశ్యముగాఁ
గావలసియుండును. తక్కిన స్వల్పవిషయములయందుఁ గొంతవఱకు
వైద్యము తెలిసినవా రెవ్వరైనను పని చేయవచ్చును. అట్టివారు
సదా యింట నుండువారుగా నుండవలెను. పురుషులు పయిపనుల
యందుఁ దిరుగవలసినవారు గనుక స్త్రీలకుఁ గొంతవఱకు వైద్య
మును నేర్పుట మంచిది. ఎప్పుడో ఏవేళనో యింట నొకపిల్లవానికి
కడుపో కాలో నొచ్చును; అట్టిసమయమునందు పురుషులెవ్వరు నింట
లేకపోవుటయు సంభవింపవచ్చును. అప్పుడాడువాండుపిల్ల నింట
దిగవిడిచి వైద్యుని వెదకుకొనుచు నూరివెంట బయలుదేలుటకంటె
వారు సాధారణమైన వ్యాధులకుఁ దగినచికిత్సలు తెలిసినవారైన
నెంతయు క్తముగా నుండును. ఈసంగతులను చక్కఁగా నాలోచించి
మనవారు స్త్రీలకు వైద్యశాస్త్రవిషయములను, పారిశుద్ధ్యవిషయ
మును, ఆహారశుద్ధివిషయమును, కొంతవఱకు నేర్పింపఁ బ్రయత్నింతు
రని నమ్ముచున్నాము.

సుజ్ఞానము. [1881 వ సం॥ ఏప్రిలు నెల.]

లోకములో నిజ మయినపౌఖ్యమును పొందఁగోరువా రందఱును
ముందుగా సుజ్ఞానము నలవరించుకొనఁ బ్రయత్నపడవలయును.
మంచిజ్ఞానము లేనివారి కెన్నటికిని నిక్కమయినపౌఖ్యానందములు
కలుగనేరవు. కేవల జ్ఞానమువలననే సమస్తసుఖములును గలుగునని
కొందఱభిప్రాయపడుదురుగాని యది సరికాదు. సుజ్ఞాన మున్నందు
నకు ఫలము సుచరితను కలిగి యుండుటయే. జ్ఞానమువలన కార్యా

కార్యవివేకము కలుగును గనుకను, కార్యకార్యవివేకముదుష్కర్మ
లను త్యజించి సత్కర్మల ననుష్ఠించుటకు తోడుపడును గనుకను,
సత్కర్మాచరణము సకలసుఖప్రియ మగును గనుకను, సుఖానుభవ
మున కయి జ్ఞాన మావశ్యకముగా కావలయునేకాని వట్టిజ్ఞానము
వలన నేమియు ప్రయోజనము లేదు. ప్రవర్తనము తిన్నగా లేక
పోవునేని జ్ఞాన మెంత కలిగి యున్నను, అది యంతయు బూడిదలో
పోసినపన్నీరే యగును. మనుష్యుడు సంపాదించవలసినజ్ఞాన మెప్పు
డును క్రిమి మయినదిగా నుండవలెను. దుర్జ్ఞానము కలిగియుండుట
కంటె నజ్ఞానమే చాల మేలయినది. జ్ఞానము లేకపోయినంతమాత్ర
మున నెవ్వఁడును పర్వతము లాకాశమున గంతులువైచు ననికాని
నదులు మాటాడుననికాని తలఁపడు. మనలో కొన్నిగ్రంథములు
చదివినంతమాత్రమున నదులును పర్వతములును సంసారము చేసి
బిడ్డలను గను ననువిపరీతజ్ఞానముసహితము కలుగును. అట్టివ్యత్యస్త
మయిన తెలివి కలుగుటకంటె దెలివి లేమియే వేయిమడుగులు
శ్రేయోదాయక మని చెప్పవలసి యున్నది. అందుచేత మనము
పుస్తకములయం దున్నదంతయు మంచిదే యని భ్రమపడక యుక్తా
యుక్తవిచారము చేసి విపరీతాంశములనుబోధించుదుష్టగ్రంథములను
విడిచి సదంశములను బోధించెడి యుత్తమగ్రంథములనుమాత్రమే
యభ్యసించుచు రావలయును. కేవల పుస్తకములను జదివి యలవ
రించుకొనుదానికంటె ననుభవమువలన సంపాదించుజ్ఞానమే బహువిధ
ముల మేలయినదిగా నుండును. కాబట్టి బహువిషయములయందు
తనబుద్ధిని వ్యాపింపఁ జేసి తత్త్వవిచారముచేసి సత్యమును గనుఁ
గొనుచుండుట యత్యంతావశ్యకము. ఎంత విమర్శచేసి జ్ఞానము
సంపాదించుకొన్నను, తనకుటుంబమువారిని తాను కలిసిమెలఁగెడు

జనులనుగూడ జానవంతులనుగాఁ జేయక సుఖము ననుభవింపఁ జాలఁడు. అట్టివారు మూర్ఖులుగా నుండురేని, తెలివిగలవారి సుచరిత్ర లకుఁ బ్రతిబంధకారు లయి వారు మనోవేదనముకలిగింతురు. కాఁబట్టి బుద్ధిమంతు లయినవా రందఱును తాము సత్ప్రవర్తనమును కలిగి భాగుపడఁ దలఁచెడుపక్షమున, ముందుగాఁ దమకుటుంబములోని స్త్రీలు మొదలగువారిని పిమ్మట తమచుట్టు నుండుజనులను విద్యా వంతులనుగాను ఉచితానుచితవివేకము గలవారినిగాను జేయవల యును. పురుషుఁ డెంత విద్యావంతుఁ డయి నాగరికుఁ డయి క్రూరము లయినయాచారముల నెన్నిటిని మాన్పఁ దలఁచుకొన్నవాఁ డయ్యును, ఇంట స్త్రీలు విద్యాగంధము లేమిచే మంచిచెడ్డలు తెలియక మూర్ఖా చారమునే యెన్ని చెప్పినను మానక యాచరించుచు వచ్చుటవలన నాతఁడు చేయుసత్ప్రయత్నము లేమియు సాగక లోపల నెంత యాలోచన యున్నను పయికి మూర్ఖులతో సమానముగానే ప్రవ ర్తింపవలసినవాఁ డగు చున్నాఁడు. బయల నున్నంతసేపును మంచి మార్పులవిషయ మయి యుపన్యాసములు చేయుచు తాము నాప్రకారముగానే ప్రవర్తించుట కుత్సాహము గలవారయి యింటికిఁబోయి సద్విషయములను బోధించుట కయి నిశ్చయించుకొని సంతోషించుచు మూఢురాండ్రయినయాడువాండ్ర ముందఱ తమమాట లన్నియు చెవిటివారిముందఱ చేసినశంఖధ్వనులు కాఁగా వారిని సన్మార్గమునకు మరలింపలేక యెంతమంది తాముగూడ నిష్టము లేకపోయినను వారి మార్గమునే యనుసరింపవలసినవారయి యిల్లొకయడవిగాఁ దలఁచి నిరుత్సాహు లయి యూరకుండు చున్నవారు కారు? ఎంతమంది భార్యలు మార్ఖ్యపిశాచావేశముచేత దురాచారములం దగులుకొని యుప్పుసహితము ప్రతిదినమును కడిగి పాడుచేయుచు నాచార మని

చెప్పి వెలుపల తిరిగితిరిగి యలసి యిల్లుచేరిన మగలపయి పేడనీళ్ళను
 ద్రిమ్మరించువారు లేరు ? ఇట్టివన్నియు స్త్రీలను విద్యావతులను
 జేసినఁగాని మాననేరవు. అప్పుడుగాని పురుషుఁ డేమార్పు చేయుట
 కును సమర్థుఁడు కాఁడు. అట్టిమార్పులను జేసినఁగాని కుటుంబమునకు
 నిజ మయినసుఖసంతోషాదులు గలుగవు. స్త్రీలు మంచివిద్య నేర్చిన
 వా రయిరేని సమస్తసత్కార్యములయందును పురుషులకు తోడు
 పడి మంచియాలోచన చెప్పుచు సహాయురాం డ్రగుటయేకాక,
 బిడ్డలనుసహితము మొదటినుండియు సన్మార్గమునకుఁ ద్రిప్పి వారి
 దేహరోగ్యాదులవిషయ మయి మంచిశ్రద్ధను పుచ్చుకొనుచు గృహ
 కృత్యనిర్వహణమునందు పురుషుల కేమియు శ్రమనీయక కలహములు
 మాని యిల్లొకస్వర్గముగా నుండునట్లు చేయుదురు. అట్టివిద్యావతు
 లును గుణవతులు నగుభార్యలను తోడఁబుట్టినపడుచులను తల్లులను
 కూతులను గలవారిభాగ్యమే భాగ్యము; అట్టివారే యీలోకమున
 సుఖులని చెప్పఁదగినవారు. కాబట్టి యెల్లవారును స్త్రీవిద్యాభివృద్ధి
 చేయుట కయి తమశక్తి నంతను వినియోగింపవలయును. ఒక్క
 కుటుంబములోనివారుమాత్ర మిట్లున్నను, ఇరుగుపొరుగుల నుండెడు
 వారు మూర్ఖశిరోమణులేమయి యున్నయెడల ఆకుటుంబమునకు
 కలుగవలసినంతసుఖసంతోషమును కలుగవు. జనులు మూర్ఖులుగా
 నున్నచో నెవ్వరయినను తెలిసినవారున్నను వారిప్రయత్నములను
 సాగనియ్యక వారిసదుద్దేశములను విపరీతముగా గ్రహించుచు వారిని
 పరిహాసించుచు వచ్చుటయేకాక వారి కేవిధముగా నయినకీడు చేయు
 టకుసహితము చూచు చుందురు ; అట్టివారు తమ కెంతకీడు కలుగు
 చున్నను, పూర్వాచారమునే పట్టుకొని కూరుచుండుచు నెంతమేలు
 గలిగించునది యయినను నూతనాచారమును తా మవలంబింపనొల్లక

యితరులను నవలంబింపనీయక సర్వవిధముల దేశాభివృద్ధికి విఘాతము చేయువాడుగా నుండుడు. ఇట్టియనర్థములు మూడుటకెల్లను ముఖ్య కారణము వారి నాశ్రయించి యున్నమూర్ఖతయొక్క ప్రభావమే. సువిద్యామంత్రప్రయోగముచేతఁగాని వారి నావహించి యున్న మూర్ఖతాపిశాచమును వదలించుటకు శక్యము కాదు. దానిని వదలించినఁగాని జను లందఱును దేశముయొక్కయోగక్షేమములకయి యైకమత్యము గలిగి పాటుపడుచు దానిని మంచిదశకు తీపికొనివచ్చుట కయి సమర్థులు కాఁజాలరు. ఇప్పుడు జనులలో మూర్ఖత్వము బలిసి యుండుటచేత వారిక్షేమమునిమిత్తమయియే యెంతమంది మహానుభావులు వారిలోని నష్టకరము లయినదురాచారములను మాన్పుట కయి విశ్వప్రయత్నములు చేసియు విఫలమనోరథులు కావలసినవారగుచున్నారు? కాబట్టి జనసామాన్యములో నేనదాచారమును ప్రతిష్ఠింపవలయునన్నను ముందుగా జనులలో విద్యాభివృద్ధి కలిగించు ప్రయత్నము చేయవలయును.

దేశాభివృద్ధి ప్రయత్నము. [1881 వ సం॥ మేయి నెల.]

లోకములో దేశాభివృద్ధివిషయమయి ప్రయత్నము చేయువారి తరు లందఱును తమపక్షమునకు వత్తురని నమ్ముకొని వారికొఱకెప్పుడును వేచి యుండరాదు. జగత్తులోనివా రందఱు నేకాభిప్రాయముకలిగి యుండుట యెప్పుడును సంభవింపనేరదు; అట్లుసంభవించుటయే సాధ్యమయ్యెనేని లోకములో నిప్పు డిన్నిమతములును జాతులును నుండకపోయియే యుండును. అందులోను దేశముయొక్క లాభమున కయి పూర్వాచారమునకు విరుద్ధముగా నున్నపనికి పూనుకొన్నపక్షమున, తలపెట్టినపని యెంత సర్వోత్తమ మయినదయినను దాని కించుమించుగా నందఱును ప్రతిపక్షులుగానే యుండురు. ఎవ్వరో

తెలిసినవారు కొందఱును కూలుసగా నున్నను వారుసహితము లోక
మునకు వెఱచి పయికి రాకయే యుందురు. అట్లున్నప్పుడు తమపూని
కను వదలి నేయక పని చేయుటయే నిజ మయినపొరుషము. అందఱు
నేకీభవించి యున్నపని చేయుటలో ధైర్యసాహసములును లోకోప
కారపరాయణత్వమును నెక్కడ వెల్లడి యగును? పలువురుప్రతి
పక్షులుగా నున్నను జడియక దైవముఖమునుజూచి పని చేయువారు
మాత్రమే లోకోపకారమును జేయుట కర్హులు. వారికి కోపము
వచ్చునో వీరి కత్త ప్తికలుగునోయని భయపడువారేమియుఁ జేయుటకు
సమర్థులుకారు. అట్టివారు జను లాడించిన పైల్లను నాడుచుండెడి
బొమ్మలవంటివారే కాసిసత్యమైన మనస్థైర్యమును స్థిర మయిన
యుచితానుచితవివేకమును న్యాయమార్గానుసరణమును గలస్వతంత్ర
మానవులు గారు; అట్టివారు మనుష్యునికోపమును క్షణభంగు
రము లయినయల్పసుఖవైకల్యమునకును భయపడువారేకాని లోకాధి
పతుల కెల్లను నధిపతి యగుపరమేశ్వరునియాజ్ఞ నతిక్రమించుట
కయి భయపడి యామహామహుని యనుగ్రహ సంపాదనమున కయి
పనిచేయువారు కారు జనసామాన్యముయొక్క యభిప్రాయమును
గొనియే ప్రవర్తింపఁ జూచువారు వేయిమంది చేరినను వారొకఁగున
కార్యమును చేయఁజాలరు; ప్రజలకు భయపడక పరమేశ్వరున
కొక్కనికే భయపడుచు తనకువిధి యయినకార్యమును నిశ్చంకముగా
జేయువాఁ డొక్కఁడయినను వారు వేయిమంది చేసెడికార్యమున
కన్నను గొప్పకార్యమును చేయవచ్చును. సత్కార్యమని తనమన
స్సునకు దృఢముగా తోచినదానిని లోకోపకారార్థముగాఁ జేయఁ
దలంపుకొన్నవాడు తనయుద్దేశము నెఱిగి చేసినపనిని మెచ్చి

శాశ్వతఫలము నిచ్చునర్వలోకాంతర్యామి యయినపరమేశ్వరుడు
 ప్రాప్తిపయి యుండి నదా ప్రోత్సాహపఱచుచు చుండఁగా నేమియుఁ
 జేయుటకు శక్తులుగాని సామాన్యమానవులు తనకు తోడు లేరని
 సందేహింప నేల? ఎవరితోడ్పాటు లేకపోయినను సర్వశక్తుఁ డయిన
 భగవంతునితోడ్పాటొక్కటి చాలదా? మనహిందూదేశ మిప్పు
 డాచారపిశాచమునకు లోబడి పూర్వపు మహోన్నతదశను పోగొ
 ణ్టుకొని సర్వవిధములచేతను మిక్కిలి హీనదశయం దున్నది. అట్టి
 దేశము నీధుర్దశనుండి యుద్ధరించి తొల్లింటియుత్కృష్టస్థితికి తీసికొని
 వచ్చుట కయి యాచారపిశాచముచేత యుక్తాయుక్తవివేకము చెడి
 యున్న జనులమాట పాటింపక యొక్క భగవంతునిప్రాపును
 మాత్రమే నమ్ముకొని యాతని దివ్యాధికారమును స్థాపించుట కయి
 సాహసముతో నాచార మనెడిద్రోహిని జనులహృదయపీఠముల
 నుండి పడద్రోచిపాఱదోలుట కయి ధ్వజమెత్తెడు దేశాభిమా
 నులు కావలెను. మొట్టమొదట నాచారమునకు దాసు లగువా
 రెంతమంది యెన్నివిధములచేత నెదిరించినను, తనపక్షమున నున్న
 భగవంతుని బలముచేత నట్టివారి నందఱిని క్రిమక్రిమముగా సూర్య
 కిరణములు చీకటిని పాఱదోలునట్లు సందులకును గొందులకును
 తోలివేసి కడపట భగవంతుని నిర్మలాధిపత్యమును స్థాపించుటకు
 శక్తుఁ డగును. యుక్తాయుక్తవివేకము గలిగి సత్యమును ప్రవర్తింపఁ
 జేయుటకు వెనుకతీయనిధైర్యవంతులారా! నీరంతటి మృదుపదార్థము
 సహితము విషవక ప్రవహించుచు స్థిరముగా నాటుకొనియుండు
 మహావృక్షములను సహితము వేళ్ళతో పెల్లగించుచుండఁగా, మీరు
 విషవక పనిచేయుచున్నచో మానవహృదయములు కరగకపోవునా?
 ప్రస్తుత మెవ్వరయినను మీగోనికి వత్తురా యని చూడక, మీకు

విధియైనకార్యమును మీరు మానక చేయుచుండుడు. మిమ్ము మొదట దూషించినవారే కొంతకాలములో మిమ్ముజేరి మిమ్ము భూషించెడివారగుదురు. ఏకాలమునందుగాని పూర్వాచారమునకు విరుద్ధముగా మార్పులను గలుగజేయఁ బూనినవారిని జను లందఱును దూషింపకుండలేదు. వారు తమయుద్యమమును మానక కొనసాగించుటచే వారిప్పుడు మహానుభావులుగా నేర్పడిరి. ఆరంభములో మీప్రియత్నము లొకవేళ కొనసాగక పోయినను మీపూనికను విడువకుండు. మీరు గ్రంథములను వ్రాసియు, ఉపన్యాసములను జేసియు, జనులకు బోధించియు, మీరు ప్రవర్తించి చూపియు, విడువక మీప్రియత్నముయొక్క యుపయోగమును లోకమునకుఁ బూవుడు. తరువాత మీప్రియత్నముల నీశ్వరుడే సఫలముచేయును.

అతిబాల్యవివాహము. [1881 వ సం॥ జూన్ నెల.]

పదిదినములక్రిందట భానువారమునాఁడు అతిబాల్యవివాహములు మాన్పుట కయి యీపట్టణములోనే సభ జరిగిన దనియు, ఆసభలో నున్నవారందఱును కన్యల కెనిమిది సంవత్సరములు రాకమునుపు వివాహము చేయకుండవలయు నని నిశ్చయించి రనియు, గతవారపత్రికయందు వ్రాసియున్నాముగదా? ఈరీతిగానే పునానగరములోకూడ నొకసభజరిగి యచ్చటివారు పదిసంవత్సరముల యీడు రాకమునుపు కన్యలకు వివాహము చేయకుండునట్లు సమాఖ్య పత్రికను వ్రాసికొని తత్క్షణమురెండువందలమంది గొప్పవారందులో సంతకములు చేసిరి. అందులో పట్టణములోనివారును తదితరులను సంతకములు జేసి తామాప్రకారముగా నడుచుకొనుటయే కాక

యితరులనుకూడ నడిపింపఁ బ్రయత్నింతు రని వినుచున్నాము. వారు నిర్ణయించుకొన్నవయస్సు మిక్కిలి యుక్తముగా నున్నదని భావించుచున్నాము. మనపట్టణములోనివారుకూడ మరల నీసంగతి చక్కఁగా నాలోచించి మొదట నిర్ణయించుకొన్నట్లుగా చిన్నదాని కెనిమిదిసంవత్సరములవయస్సు వచ్చినతరువాతనే వివాహము చేసెద మనుటకు మాఱుగా పదిసంవత్సరములవయస్సు రాకమునుపు వివాహముచేయఁగూడదని మార్పుకొన్న నెంతయుచితముగా నుండును. అక్కడివారు పురుషులకు పదిమూఱుసంవత్సరములఁబూడు రాకమునుపు వివాహముచేయఁగూడదని నిర్ణయించుకొన్నారు. ఆవిషయమున నిక్కడిమనవారుకూడ నదేప్రకారముగా నియమముచేసికోవచ్చును.

సర్వత్ర ప్రీతిపూర్వకము వ్యాపింపని యీకాలములో కన్యలకు సాధ్యమైనంత యాలస్యముగా వివాహము చేయుట యుత్తమము. అదిగాక అతిబాల్యవివాహమువలన వధూవరుల కిద్దఱకును మితిమీరిననష్టము లున్నవి. చిన్నతనములోనే వివాహము చేయుట చేత వరులకు విద్య నశించును. చదువుకోఁదగిన కాలములోనే సంసారముమీఁదపడుటచేత పెద్దపరీక్షలకు చదువుకొనుటకు వీలులేక యల్పము లైనయుద్యోగముల కాశపడి చదువు మానుకోవలసినవారగుచున్నారు; చిన్నతనములోనే భార్యపుత్రాదులను పోషింపవలసినభారము మీఁదపడుటచేత పలువురు బాలురు నిరుత్సాహులై వారిపోషణార్థమయి యక్రమములకు లోబడి యేరీతినైనను ధనార్జనము చేయవలసివారగుచున్నారు. అందుచేత పలువురు నీతి మార్గము విడిచి తిరుగుట సంభవించుచున్నది. తగినంతవయస్సు రాకమునుపే భార్య లేదగి కూర్చుండుటచేత వారితో సంసారము

చేయువారు బలహీను లయి ఘనకార్యములకు పనికిరానివారుగాను
 దీర్ఘాయుష్కంతులు కానివారుగాను నగుచున్నారు. బుద్ధిబలము
 దేహబలము ననుసరించియే యుండును గనుక, అట్టివారు మనోదా
 ర్థము గలిగి గొప్పసంగతుల నాలోచించుటకు సహితము పనికిరా
 నివా రగుచున్నారు. స్త్రీలకు పిన్నవయసులోనే సంతానము కలుగు
 చుండుటచేత, అకాలమునందు కాచినకాయలవలె పిల్లలును బలహీ
 నులుగాను రోగప్రీడితులుగాను నుందురు; కొందఱుపురిటిలోను మఱి
 కొందఱు కొంతకాలము పెరిగియు చచ్చి పిన్నవయసులో నున్న
 తల్లిదండ్రులకు వృథా దుఃఖమును తెచ్చిపెట్టుదురు. అటువంటి
 సంతానమువలనపిన్నయీడులో నున్నతల్లులకును దేహదౌర్బల్యము
 కలుగుటయు వయసులోనే ముసలితనము వచ్చుటయు నల్పాయుష్కం
 తురాండ్రగుటయు సంభవించుచున్నది. మిక్కిలి చిన్నతనములో
 వివాహమగుటచే వధూవరులలో నెవ్వరికైన నంగవైకల్యముగాని
 తీఱనివ్యాధిగాని సంభవించినయెడల వారన్యాయముగా కష్టపడ
 వలసినవారగుదురు. కాలవశముచేత వారిలో నెవరికైనను మర
 ణము సంభవించినయెడల వివాహము నిమిత్తమయిన సామ్యంతయు
 వ్యర్థ మగుటయేకాక వారు లేనిపోని దుఃఖములపాలు కావలసినవా
 రగుదురు. ఈరీతిగా బాల్యవివాహములవలని నష్టముల నాలోచింపఁ
 బూనినయెడల మితిమీరి యుండును. కాబట్టి మనవా రందఱును
 చక్కఁగా నాలోచించుకొని పదియేండ్లు రాకమునుపు కన్యలకు వివా
 హము చేయకుండ కట్టుదిట్టములు చేసికొని యాప్రకారముగా నడప
 వలయును. అప్పుడు పదిసంవత్సరములలోపలనే రజస్వలగువారిగతి
 యేమికావలయునని కొంత ఆడుగవచ్చును. పదియేండ్లు దాటినదాని
 కేగాని రజస్వల యనుమానము లేదని మనశాస్త్రమే స్పష్టముగాఁ

జెప్పచున్నదిగనుక, ఆయిబ్బంది యేమియు సంభవింపదు. యుక్తవయస్సు వచ్చినతరువాత నేకన్యలకు వివాహము చేసెడిసదాచారముపూర్వము బ్రాహ్మణేతరులయం దంతటను వ్యాపించియుండెను. ఇప్పుడు తక్కినవర్ణములవారుసహితము బ్రాహ్మణులు చేయుచున్నందున నది యేమో సదాచారమనుకొని యుక్తాయుక్తవిచారము లేక మిక్కిలి పసిపిల్లలకే వివాహములు చేయుచున్నారు. బహునష్టకర మయిన యీనూతనాచారమును తెచ్చిపెట్టుకో వలదనిబ్రాహ్మణేతరులనిందు మూలమునఁ గోరుచున్నాము.

ఇప్పుడు కన్యలకుఁగాని బాలురకుఁగాని మిక్కిలి పసితనములో వివాహము చేయువారు తమకు వచ్చుమంచిసంబంధములు ముందు మించిపోవుననియో, చిన్నతనములోనే వివాహము జరిగిన వేడుకలు చక్కఁగా నుండుననియో, పెద్దవారివివాహముతోనో మఱియేశుభ కార్యముతోనో చిన్నవాండ్ర పెండ్లికూడ చేసిన కర్చుతగ్గుననియో, వృద్ధు లయినతల్లిదండ్రులలో మఱియెవ్వరో చూడవలెననియో సాధారణముగా నాలోచించుకొందురుగాని యన్నింటికం టెను ముఖ్యమయిన వధూవరుల సౌఖ్యముసంగతి నంతగా నాలోచింపరు. వివాహము వట్టివినోదము కాదు; వధూవరులు యావజ్జీవము పొందవలసిన సుఖదుఃఖములు వివాహముమీఁదనే యాధారము గొనియుండును. కాబట్టి కార్యగౌరవమునుబట్టి చక్కఁగా యోచించి తమ కప్పుడుకలిగెడి యల్పసమపాయములను పాటింపక కన్యావరుల సౌఖ్యస్థితినే మనసునం దుంచుకొని బాలికలకు పదిసంవత్సరములవయస్సు రాకముందును బాలురకు పదియాఱు సంవత్సరములయీడు రాకముందును వివాహము చేయకుండుట కయి నిశ్చయము చేసికోవలయును. దీనితో నేసంబంధించినకన్యాశుల్కమును మాన్పించుటయే కాకముసలి

వాండు) పసిసిల్లలను వివాహమాడుచుండుదురాచారమునుమాన్పుట కయి కూడఁ బ్రయత్నింపవలయును. ఈపత్రిక చదువువా రందఱును నిట్టిసభలను ప్రతిగ్రామమునందును స్థాపింపయత్నముచేయుదురని కోరుచున్నాము.

వివాహవ్యయము. [1881 వ సం॥ జూన్ నెల.]

వివాహముయొక్క యుద్దేశము కన్యావరులు యావజ్జీవమును సర్వవిధముల సుఖింపవలయు ననియేకాని యాకాలపువినోదము మాత్రము కాదు. లోకములోని యొడంబడిక లన్నియు నందుఁ జేరినవారిని కొంతకాలమువఱకు బద్ధులనుజేయునవియేకాని యెల్ల కాలమును వారిని బద్ధులనుచేయునవికావు; వివాహబంధము మాత్రమట్టిది గాక వధూవరులను యావజ్జీవమును సమస్తవిషయములయందు నన్యోన్యసహకారులుగా నుండునట్లు బద్ధులనుజేయును. కాఁబట్టి వివాహబంధము నేర్పఱచునప్పుడు చక్కఁగా నాలోచించి కన్యావరుల సౌఖ్యమును మనసునం దుంచుకొని మిక్కిలి జాగ్రత్తతో పని చేయవలయును. ఆచారమహిమచేత నునవారు సర్వసాధారణముగా దంపతులయొక్క భవిష్యత్సుఖమును గూర్చి యించుకయు విచారింపక తాత్కాలికపువేడుకనుమాత్రమే ముఖ్యముగాఁ జూచుకొనుచు తమవేడుకలకొఱకును పామరుల మెప్పుకొఱకును విశేషధనమును వ్యయ పెట్టుచున్నారు. మిక్కిలి విత్తవంతులయినను తమధనము నంతను నొక పెండ్లి కార్యమునకు వ్యయపెట్టుట యంతమంచి కార్యముగాఁ గనుపట్టదు. ధన మధికముగా నున్నచో మంచిసీళ్ళు లేనిగ్రామాదులలో చెఱువులు మొదలగునవి త్రవ్వించియు, ఇతరము

లైన ధర్మకార్యములను చేయించియు, తమ ధనమును లోకోపకార కృత్యముల కయి సద్వినియోగముచేసి యావివాహకార్యముయొక్క సూచనార్థముగా వానికి కన్యాప్రదాతలయొక్క గాని వరులయొక్క గాని వారిపితరులయొక్క గాని నామము నుంచవచ్చును. ఒకవిధమున ధనికు లయినవారు తమ ధనము నేవిధమున వెచ్చపెట్టినను గొంత బాగుండునుగాని, వారినిజూచి బీదవారుసహితము తామును ధనికుల వలె పేరుపొందవలెనని ఋణములుచేసియు మాన్యమును మళ్ళును తాకట్టుపెట్టియు దుర్వ్యయముచేయుట యెంతమాత్రము నర్హకార్యముగాఁ గనబడదు. ఆధనముతో పెండ్లికూతున కాభరణములు చేయించి పెట్టినను, పెండ్లికుమారున కరణమునిచ్చినను, వధూవరుల పేర భూములు కొనియిచ్చినను, వారు చిరకాలము సుఖపడుచుండురు. అట్లుగాక వ్యర్థదంభమున కయి ధనమును పాడుచేయుటచేత దంపతులు బీదలయి తిన్నఁగా నన్నవస్త్రములకు లేకయు, ఋణశాధలకు లోనయియు, బహువిధకష్టములకు లోనుగావలసినవారగుదురు. కులమువారు తృప్తికయి పెండ్లిదినములలో విచ్చలవిడిగా ధనవినియోగముచేసి తలయెత్తుకొని తిరిగి మఱునాటిననుండియు నప్పులలోమునిగి తేలలేక యెల్లకాలమును నలవంచుకొని మెలఁగుటకంటె నానాలుగు దినములు నెట్లయిన నోదిగియుండి లోభియని కులమువారు దూషించుమాటలను పాటింపక తరువాత కలకాలమును తలయెత్తుకొని సుఖముగా బ్రతుకుట యెంతయు తనుకార్యము? తరువాత కష్టములకై న నోర్చుకొని ధనమును పోగొట్టుకొనుటకు చేసెడిపనియైన నుత్తమమైనది కావలెను. అదియును లేదు. మనము చేసెడుధనవ్యయము విస్తారముగా నన్నదానముక్రిందను భూరిదానముక్రిందను నగును. అట్టిభోజనములకు వచ్చువారిలో ముప్పాతికమూడువీసము లన్నాతు

రులుగా నుండుబీదవారుగా నుండక ధనము కలిగియు పరాన్నము చేతనే శరీరమును పెంచుకొనుట కలవాటుపాడి తిండికయ్యాయూరఁ దిరుగుసోచురులుగా నుండురు. అట్టివారికిఁ జేసినయన్నప్రదానమంతయు బూడిదలో పోసినపన్నీరువంటిదేకాని యంతకింటి మేలైనది కాదు. వేడుకనిమిత్తమయి భోజనములు పెట్టెడుపక్షమున ముఖ్య బంధువులకును మిత్రులకును సంతోషకార్యముగనుక విందులు చేయవచ్చును. పారమార్థికచింత కలిగినపక్షమున, తిండికి గడవక నిరుపేదలుగా నుండుయోగ్యుల కన్నము పెట్టవచ్చును. అంతేగాని యీరెండు తెగలలోఁ జేరనియల్లరిమూఁక కెల్లను వీధులు గట్టించి యన్నసత్రిములు వేయించుట నిష్ఫలమగుటయేకాక యొకానొకప్పుడనర్థదాయకముకూడ నగును.

భూరిసంభావన యిచ్చుట పయినిజెప్పిన దానముకంటెనుహీనమైనది. అందువలన దాతకును ప్రతిగ్రహీతకునుగూడ సంతోషము కలుగదు. విద్వాంసులగువారు సాధారణముగా నిట్టిసంభావనకురారు. సత్రిములయందు తిని యూరఁదిరుగుకాకిమూఁక లేబహుదూరమునుండి స్వల్పధనమున కాశపడి వత్తురు. ఎంతడబ్బిచ్చినను మఱింత యియ్య లేదని దాతను తిట్టుదురు. నిజముచేత తలయొకటికి రూపాయచొప్పున నిచ్చినను పుచ్చుకొనువారిబీదతనము తీఱదు, అందువలన వారి కంతగా ప్రయోజనమును గలుగదు. దాతకుమాత్ర మందు వలనవిశేషధనము వ్యయమలు యొకానొకప్పుడుబీదవాఁ డగుటయు ఋణములపా లగుటయుఁగూడ తటస్థించుచున్నది. అనేక సంస్థానాధిపతులును వివాహసమయములయందుఁ జేసెడియీ భూరిసంభావన చేతనే తమసొత్తు నంతనుపోగొట్టుకొని కూటిపేద లయినవారున్నారు. ఇదిచాలవఱ కప్రాప్తదాన మగుటచే నిందువలన పరలోకసుఖము

కలుగు నన్నమాటనున్న. ఇహలోకమునందు మొదలే సుఖములేదు. సంభావననిచ్చి బ్రాహ్మణోత్తములచేత తిట్లు తిననివాని నెందును గానము. అట్టివారు చేసెడియాశీర్వాదములు తొమ్మిదవయట్టము తోడనే. దాత వారిచేత దెబ్బలు తినకుండ బయలకు వచ్చెనా యాతఁడు మిక్కిలి యదృష్టవంతుఁడు. కొన్నిసమయములయందు వారు పెండ్లివారితోరణములు తెంపియు తలుపులు బద్దలుకొట్టియు నానామా గళ్యములును జేయుదురు. ఈనడుమ నమలాపురములో జరగినవివాహమునకు వెళ్ళినవారికందఱికి నీసంగతి చక్కఁగా తెలిసి యుండును. ఇప్పుడు మాపట్టణములో గొప్పవివాహ మొక్కటియగు చున్నది గనుక, ఇందేమి జరగునో చూడవలసి యున్నది. ఇహపర దూర మైనయీదానమునుజేసి ధనమును వ్యర్థపుచ్చుటకంటె నిజ మయినవిద్వాంసులకును బహుజనోపయుక్తము లయినసత్కార్యముల నిమిత్తమును నీధనములోఁ గొంత యైనను వినియోగపఱచిన నెన్ని రెట్లు బాగుగ నుండును ?

మూడవ విధమయినవ్యయము పెండ్లికివచ్చినబంధులకెల్లను బట్టలు కట్టఁబెట్టుట. ఇదియు నొకవిధమైనదుర్వ్యయమే. ఈకార్యము నిమిత్త మయి కట్నపు గుడ్డ లని యొకవిధ మయినచౌకబట్టలు విక్రయింపఁబడును. కొనువారికి ధనము వ్యయ మయినను కట్టుకొనువారి కాబట్ట లెందుకునుపనికిరావు. బట్టలిచ్చెడి యీదురాచారముమానిన యెడల కొంతకడ్చు కూడివచ్చును. ఈయాచారముతోడనేవివాహ సమయములయందు బంధువులు కట్నములు తెచ్చెడియాచారము కూడ పోవలయును. కలిగినవా రెవ్వరైన మిక్కిలి దగ్గఱబంధువు లకును మిత్రులకును మంచిబట్టలు పెట్టవచ్చును. మనలోనిచదువు కొన్నవారందఱును జేరి వివాహాది శుభకార్యములయందు సాధ్య

మయినంతవఱ కిట్టివ్యయములను తగ్గించుట కయి ప్రయత్నించి
ముందుగా తా మటు చేసి చూపియితరులచేత చేయించవలయును.

దేశాభివృద్ధి కరణ మార్గము. [1881 వ సం॥ జూన్ నెల.]

ఎంతమాత్రమును మార్పులేక సదా యేకరీతిగా నుండునవి
తిర్యగ్గతులుమాత్రమే. పశుపక్ష్యాదులవలెగాక యంతకంతకు
జ్ఞానాభివృద్ధిని చెందుచు సుఖాధిక్యమును పొందుచుండుట మానుష
ధర్మము. అభివృద్ధి యన్నమాటయే లేక యెప్పుడును నొక్కవిధము
గానే యుండునేని, మనుష్యుడు పశ్వాదులకన్నను నికృష్టుఁ డనియు
దుఃఖవంతుఁ డనియుఁ జెప్పవలసి యున్నది. కాబట్టి మానవజన్మ
మెత్తినవాఁ డెల్లప్పుడును తనజ్ఞానమును పెంపు చెందించుకొనుట
కయి ప్రయత్నము చేయుచుండవలయును. తా నొక్కఁడు
మాత్రము తెలిసినవాఁ డయి యుండి చుట్టునుండువారు మూర్ఖ
శిరోమణులుగా నున్నపక్షమున, తనకు నిజ మయినసౌఖ్యము కలుగ
నేరదు. మనసౌఖ్య మెప్పుడును మనబంధుమిత్రాదుల ననుసరించియే
యుండును. కాబట్టి నిజ మైనసౌఖ్యము ననుభవింపఁ దలంపుకొన్న
వాఁడు సాధ్య మైనంతవఱకు తనతో మెలఁగువారి నందఱిని జ్ఞాన
వంతులనుగాఁ జేయ పాటు పడవలయును అట్లు లేకపోయేనేని తాను
విద్యావంతుఁడై యొకమంచికార్యమును జేయఁ బూనుకొన్నను,
తోడివారు విద్యావిహీనులయి కార్యగౌరవమును తెలిసికోఁజాలి
నంత యుక్తాయుక్తవివేకము లేనివా రగుటచేత వారూరకుండ
నయిన నూరకుండక యామంచికార్యమును చెడఁగొట్టుటకుసహి
తము తమయావచ్చక్తిని వినియోగపఱుతురు. అట్టివారి కాచారమే

పరమధర్మము; ఉచితానుచితవిచారముతో పనియేలేదు. అటు
వంటిసమయములయందు లోకోపకారముగా సత్పురుషులు చేయు
మంచికార్యములకు తఱుచుగా విఘాతము కలుగును. ఎంతప్రయ
త్నము చేసినను కొన్నిసమయములయందు మూర్ఖజనుల ప్రతిబంధము
వలన కార్యములు కొనసాగవు నూఱుకాకులలో నొకకోయిల యేమి
చేయఁగలుగును? అంతేగాక స్వప్రయోజనపరుఁ డయి యుండక
పరులకన్న తేలిపి కృత్యాకృత్యజ్ఞానము గలిగించి దేశాభివృద్ధి
చేయుట మనుష్యునకు పరమధర్మము. దేశాభివృద్ధి యనఁగా దేశము
నందలి జనులయభివృద్ధియేకాని వేఱు కాదు. నిక్క మయినదేశాభి
మానము గలవారి కందఱికిని జనులయొక్కస్థితిని బాగుచేయుటకై
ప్రయత్నము చేయుట విధి. దేశాభివృద్ధిని జేయఁ దలంపుఁ గొన్న
వాఁడు ముందుగా తనగృహమునందలివారిని తరువాత నితరులను
వివేకులనుగాఁ జేయ పాఠ్యపడవలయును. ఇంటఁగలవారిలో స్త్రీలు
మూఱ్ఱులు; వారిస్థితి బాగుపడిననేగాని పురుషులస్థితి బాగుపడనేరదు.
పురుషుఁ డెంత చదువుకొన్నవాఁ డైనను బయల నెంత గౌరవము
పడయువాఁడయినను, ఇంట భార్య విద్యాగంధ మెఱుఁగనిమూఱ్ఱస్త్రీ
యయ్యేనేని పరస్పరము మనస్సు కలియకపోవుటచేత నిజమైనసౌఖ్య
మేమియుఁ గలుగదు. దంపతు లిరువురును పరస్పరవిరుద్ధాభిప్రాయము
గలవారగుటచేత నొక రేటికి తీయువారును నొకరు కాటికి తీయువా
రును నయి సంసారచక్రము తిన్నఁగా జరగక, సకలసౌఖ్యములకును
నిదాన మయి యొక్కవైపున వృషభమును మఱియొక వైపున
దున్నపోతును గట్టి యీడ్చునట్లుగా నుండును. మూఱ్ఱవనితలకు
మగనిని నగలు పెట్టుమని బాధించుట తప్ప వేరుమాట లుండవు;
పరులమీఁది దోషములు తప్ప వేఱురహస్యము లుండవు; పొరుగు

వారలతోడి కలహములు తప్ప వేలుప్రసంగము లుండవు. అట్టివారు
 సాధారణముగా మూర్ఖపుష్టుపట్టి విమననివా రగుటచేత నింట
 స్త్రీలమాటలే సాగును; ఒక వేళ విసుగుపుట్టి పురుషుడు స్త్రీని కొట్టి
 నను ప్రయోజన ముండదు. అందుచేతనే వీధులలో సింహములవలె
 నుండి యందటికిని భయము కలుగఁ జేయువారు సహితము పలువు
 రింటికి రాఁగానే పిల్లులవలె నొదిగి యుందురు. భార్యలు విద్యావిహీను
 రాం ద్రగుటచేతనే పాఠశాలలయందుఁ జదువుకొని గొప్ప పరీక్షల
 యందుఁ గృతార్థులయి యెన్నియో మంచిమార్పులను జేయవలెనని
 కోరిక గలిగి పని చేయువారు సహితము తమయింటనే యొక్కమార్పు
 నయినను జేయలేక నిరుత్సాహు లగుచున్నారు. కాబట్టి యెల్ల వా
 రును స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికయి చేత నయినంతపనిచేయవలెను. స్త్రీలకు
 విద్యాభివృద్ధి కలిగించుటముఖ్యకర్తవ్యమేయయినను, ఒక్కయాపనిని
 తోనే తృప్తి నొంది యుండరాదు; జనసామాన్యమునకుఁగూడ విద్యా
 బుద్ధులు చెప్పించి వారిని మంచిదశకు తీసికొని వచ్చుటకయి తగినంత
 కృషి చేయుచుండవలయును. కుటుంబములో నందఱును తెలివి గల
 వారే యయి గృహమునందలి సౌఖ్యమున కేమియు కొఱతలేకపోయి
 నను, బంధువులును మనతోడిసంబంధము గలయితరులునుగూడ తెలివి
 గలవారు కాకపోయినయెడల మనసౌఖ్యము పూర్తి కానేరదు.
 మూర్ఖు లయినచుట్టములు మొదలయినవారు తెలివిగలవారు చేయు
 పనులను జూచి యాక్షేపించుచు పరిహసింతురు; తమవలె వారు
 నడుచుకొనిపక్షమున, వారికి బహువిధము లయినతొందరలను కలి
 గింతురు; ఆపత్సమయములయందు తోడుపడరు. అందుచేత కులము
 నకు వెఱచి యొకానొకప్పుడు తెలిసినవారు సహితము మూర్ఖులు నడి
 చెడుమార్గముననే నడువవలసివచ్చును. కాబట్టి యేకకాలమునందే

మనము స్త్రీలకుమాత్రమేకాక సర్వజనులకును సద్విద్యను జెప్పింప
ప్రయాస పడవలయును. అట్టివారికి చెప్పించెడిచదువు జ్ఞానాభివృద్ధిని
జేయునదిగా నుండవలెనేగాని మూఢత్వమును పెంపు చెందించు
నట్టియు దుర్మతిని గఱపునట్టియు చదువువలన నేమియు ప్రయోజనము
లేదు. అట్టిపాడుచదువు చెప్పించుటకంటె బొత్తిగా చదివింపకుండు
టయే కొంత మేలు. మనము చెప్పించెడిచదువుతోడిపాటుగా మంచి
మార్పులనుగూడ మనము చేసి చూపుచు నితరులలోఁగూడ వానిని
ప్రవేశపెట్టుచు రావలెను. మొదల నెప్పుడో యారంభించి క్రమ
ముగా పని చేయుచున్న నేకాని యేమంచికార్యమును వ్యాపించి స్థిర
పడ నేరదు. సూర్యజనులదూషణమునకు వెఱచి యూరకుంటిమేని
మన మేకార్యమును సాధింప నేరము. పామరవాక్యములను పాటిగాఁ
గొనక ధైర్యసైర్యములు గలిగి పూనిక విడువక పని చేయుదుమేని
కాలక్రమమున నెంతటి కార్యమునైనను సాధింపవచ్చును. కాబట్టి
మహానుభావు లగువారు సత్కార్యచరణమునందు తమపూనికను
విడువక యీశ్వరతృప్తికయి పని చేయుచు మొదట నెన్నికష్టములు
వచ్చినను వాని నన్నిటిని గెలిచి కడపట - లబ్ధమనోరథు లగుదురు.
ధైర్యసాహసములు లేనిసామాన్యమానవులు లోకోపకారకార్యముల
యందుఁ బ్రవేశింపకయు మొదట నొకవేళ ప్రవేశించినను తమపూని
కను తుదముట్టింపక లోకమునకు వెఱచి భగవంతుని మఱచి యొక్క
కష్టము రాఁగానే నడుమను విడిచిపెట్టుదురు పౌరుషము గలవాఁ
డట్టిమార్గము ననుసరింపక భగవంతునిప్రాపును నమ్మి తనకు విధి
యైనకృత్యము నెన్నియాపదలు వచ్చినను విడువక ధైర్యముతో నిర్వ
హింపవలయును. అట్టిధైర్యవంతుని మనుష్యు లెందఱు చేయివిడిచినను
పరమేశ్వరుఁడుమాత్రము చేయివిడువక కాపాడును. శాశ్వతసుఖమును

ప్రసాదింప సంసిద్ధుఁడుగా నున్న పరమేశ్వరుఁ డట్టిప్రాప్తియందుండఁగా
సాధారణముగా నవులకోపమునకు భయపడనేల ? ఓవిద్యావివేకసంప
న్నులారా! మీ రొక్కభగవంతునిప్రాప్తునే నమ్ముకొని మీకు విధి
యైన కార్యములను నిశ్చంకముగా చేయుఁడు

శిశుపోషణము. [1881 వ సం॥ జూలై నెల.]

మనలో శిశువులను పెంచు పద్ధతి మిక్కిలి హీనదశయం
దున్నది. అందుచేత మనబాలురు పలువురు బలహీనులును వ్యాధి
బాధితులును నగుచున్నారు. కాబట్టి శిశువులక్షేమమును గోరిన
యెడల మనలో నిప్పుడు జరుగుచున్న కొన్నిపద్ధతుల నవశ్యముగ
మార్చుకొనవలసియున్నది. మొట్టమొదట ప్రసవదినములలోనే తగిన
శ్రద్ధ పుచ్చుకొనుచుండలేదు. ఎక్కడనో పట్టణములలో కొన్ని యిం
డ్లలోతప్ప సాధారణముగా ప్రసవమునిమిత్తమయి యేర్పఱచినయిండ్లు
గాలివచ్చుటకు వీలులేక పూర్వకాలపుకారాగృహములవంటి చీకటి
గదులుగా నుండును. కుంపట్లపొగచేతను, ఉల్లిపాయలు మొదలయిన
వానిదుర్గంధముచేతను, అట్టిగదులలో నున్నవాయువంతయు చెడి
పోవును. సాధారణముగా వీధినిబడి నడుచువారికిసహితము పలుగజ
ముల దూరమున నుండఁగానే దుర్గంధ మెదురుగా వెళ్ళి యీవీధిని
వురుటిల్లి కలదని తెలుపుచుండును. అంతదూరమున నుండువారికే
యట్లుండఁగా, సరిగా గదిలోవసించు వారి కావాసన యెంతదుస్సహ
ముగా నుండునో దీనిం జదువువారే యూహించుకోవచ్చును. అప్పు
డట్టిగదులు మనుష్యులకు వాసార్థములు గావనుట కప్పుడప్పుడు
దుర్గంధమువలన నందుపుట్టు పేడపురుగులు మొదలయినవియే సాక్ష్య

మిచ్చుచుండును. అయివంటి గదులలో ప్రసవము లయినతల్లులు గాని శిశువులుగాని స్వర్గస్థు లగుట యేమియాశ్చర్యము? తల్లియు బిడ్డయు నేమియు నాపద పొందకుండ నాపదిదినములును బ్రతికి యీవలఁబడిరా యది దైవయత్నమేకాని మనుష్యయత్నమేమియుఁ గాదు. అట్టిపురుగులు పుట్టుటకుఁ గలకారణమును దెలిసికొని గదుల లోనికి గాలి మొదలగునవి వచ్చుటకుఁ దగినవీళ్ళ నేర్పఱుచుటకు మాఱుగా మనవా రట్టిపురుగుల కెన్నెమ్మ లని పేరుపెట్టి దేవత లని వాని నారాధించుచు, అప్పుడు పోయినపిల్లలకు సందుగొట్టె నని యేవేవో యక్కఱకు మాలినపనులను గొన్నిటిని చేయుచున్నారు. ఈయనర్థము చాలవఱకు మనలో స్త్రీలమూఢత్వమువలన పొసఁగు చున్నది.

పిల్లలు విద్రోహిపురు రని మనవారు పసిబిడ్డలకు మిక్కిలివేడి నీళ్ళను పోయుదురు. అందుచేత వారిదేహములు చెడి కాళ్ళకు చిడుము మొదలయిన చర్మరోగములు పుట్టును. కాఁబట్టి బిడ్డల కుడుకునీళ్ళు పోసెడియాచారమును మానిపించి గోరువెచ్చనీళ్ళు పోయినట్లు చేయవలయును. అంతేకాక శిశువులపయిని శుభ్రము లయినబట్టలు వేయుటకు బదులుగావాండు) చెఱుపుదు రని ముఱికి గుడ్డలను మీఁదకప్పుచుండురు. పసిబాలురను విశాలమయినతొట్లలో పరుండఁబెట్టుటకు మాఱుగా కాలును జేయియు నాడించుటకు వీలు గాకుండ ఇఱుకుతొట్లలో నుంచుదురు. అన్నముతిని జీర్ణముచేసికొ గలశక్తి రాకుండ నాఱవనెలను పండ్లు మొలవకమును పేయన్నప్రాశన మను పేరుచెప్పి బలవంతముగా నన్నము తినిపింప నారంభింతురు. ఈహేతువులజేత మనలో సామాన్యముగా బాలురు కొన్ని సంవత్సరములు వచ్చువఱకును పలురోగములచేత వీడనొందువారుగాను

దుర్బలులుగాను నగుదురు. కొంచె మన్నము తిననారంభించినతరువాత సహితము నియమితకాలములో యుక్తాహారమును బెట్టుచుండక యింట నెవ్వరుభోజన చేయుచుండిన వారితో నెల్ల తిండిపెట్టుచు, మధ్యమధ్య మధురాహారములను పెట్టుచుందురు. అందుచేత బిడ్డలు పొట్టలుపెరిగి చూచుట కసహ్యముగానుండురు. బుద్ధిమంతులగువారీదురాచారముల నన్నిటిని సాధ్యమయినంతవఱకు మాన్పుట కయి ప్రయత్నము చేయవలయును. మనలో బాల్యదశలో వివాహము లగుటచేతనే పిల్లలు పీలవారును దుర్బలులు నగుచున్నారు. అందులోను తామాడుకోడగినదశలో నున్నపదుమూడు పదునాలుగేండ్ల పిల్లలే తల్లులు కావలసివచ్చుచుండుటచేత తామాటలయందు మరగియు చేతఁగాకయు పిల్లలను తిన్నఁగా పెంచలేక పోవుటవలన వారు మరింతబలహీను లగుచున్నారు.

ఈగండము లన్నియుఁ గడచి కొంచెము తిరుగుటకు తగిన వయస్సు వచ్చినతరువాత సహితము మనవారు దేహసాధనమున కనుకూలము లయినయాటలకు వారి కవకాశ మియ్యక భోజనకాలముల యందు తప్పక సూర్యోదయము మొదలుకొని సూర్యాస్తమయము వఱకును వాండ్రను బడులలోనే యుంచి చదివెడి దేమియు లేకపోయినను నిర్భంధమునూత్ర మధికముచేసి వారి దేహములను మనస్సులనుగూడఁ జెడఁగొట్టుచున్నారు. ప్రతిదినమును కొంతసేపు బయలఁ దిరిగి యాటలాడుచుండుటగూడ బాలుర దేహరోగ్యమున కావశ్యకము కాఁబట్టి యాటలకు విడిచినకాలము వ్యర్థమైన దని యెంచకకొంతసేపనుదినమును దేహము కడలెడియాటల కయి బాలురను తప్పక విడుచుచుండవలయును.

దేశాభిమానము. [1881 వ సం॥ జూలై నెల.]

మనపూర్వులలోని కొందఱి మహానుభావుల యనుగ్రహము వలన మన దేశములో లెక్కలేనిజాతిభేదము లేర్పడి నానాఁటికి జనులలో పరస్పర ద్వేషము ప్రబలుచుండుట వలన హిందూదేశమున నిప్పుడు దేశాభిమానమే బొత్తిగా చచ్చిపోయినది. దేశాభిమాన మన్నమాట యప్పు డప్పుడు కొందఱి నోళ్ళలోనుండి వినఁబడు నున్నను, అపదమున కిప్పుడు క్రిమ మైనయర్థమే లేదు. మనవారిలో పలువురు మనపూర్వులు చేసినది మంచి దైనను చెడ్డదైనను దానిని కాపాడుచుండుటయే దేశాభిమాన మని భ్రమించి యన్యోన్య ద్వేషము పుట్టించి జనుల యైకమత్యమునకు భంగము కలిగించెడి యనావశ్యకములయిన తొల్లింటియేర్పాటులను కొన్నిటిని తమశక్తి నంతను వినియోగించి నిలుపుచు నిజముగాతాము దేశమునకు నష్టమునే కలుగఁజేయుచున్నను తామే గొప్ప దేశాభిమానుల మని సంతోషించుచున్నారు. ఒకరియం దొకరి కభిమాన ముండుటకు ఫలము వానిని బాగుచేయుటకాని వానిలోపముల నెల్లను సద్గుణము లని వాదించి పోరాడుచు వానికి చెఱుపుచేయుటకాదు. అప్రకారముగానే దేశాభిమాన మనఁగా దేశమునందలిమరాఠారములను తొలగించి సదాచారములను ప్రతిష్ఠాపించి దేశమునకు షేమము కలిగించుటయే కాని యుక్తాయుక్తవివేచన లేక తొంటియాచారముల నెల్ల నంధ ప్రాయముగా బలపఱచుచుండుట కానేరదు. కాబట్టి దేశముయొక్క షేమలాభములయందు దృష్టి యుంచువాడు రోగిషేమమును గోరి యాతని కప్పటి కింపుగా నుండకపోయినను చేదుమందులనుసహిత మిచ్చి యాతని నాశ్రయించియున్న వ్యాధులను పోగొట్టి దేశమున

కారోగ్యదశను కలిగించునదైవ్యద్యునివలెనే చిరకాలమునుండి దేశము
 నాశ్రయించి బాధించుచున్న దురాచారము లనువ్యాధులను హితోప
 దేశరూప మయినదివ్యాపదముచే పోగొట్టుటకు సర్వవిధముల
 ప్రయత్నము చేయవలయును. ఆహితోపదేశము లప్పటివారి చెవు
 లకు మొట్టమొదట వెగటుగానేయుండవచ్చును; పలువురు వాని నాద
 రింపకయు నుండవచ్చును. అట్టిని దేశాభివృద్ధిని కోరువారికి తనకృత్య
 మును విడుచుట ధర్మముకాదు. దైవముఖమును జూచి శక్తివంచన
 లేక కర్తవ్యమును జేయుచునే యుండవలెను. ఒకవేళ దానివలన
 తాత్కాలిక ఫల మగపడకపోయినను దేశాభిమానులు విడువక ప్రయ
 త్నము చేయుచుండుటవలన జనుల కిప్పుడు వెగటుగా తోచినవాక్య
 ములే కాలక్రమమున పథ్యములుగా తోచి కడపట విశేషఫలము
 కలుగు ననుటకు లేశముగాని సందేహము లేదు. మొత్తముమీఁద
 దేశమంతయు మంచిదశయం దుండవలెనే కాని వారిలో కొందఱు
 మాత్రము మహోన్నత దశయం దుండుట చాలదు. ప్రతిదేశము
 లోను కొందఱు బీదవాండ్లుగాను కొందఱు విశేషధనికులుగాను
 నుండుట సంభవింపక మానదు. అట్లుండుట యనివార్యమే గనుక
 మనము సాధ్య మైనంతవఱకు విశేషభాగము దేశములోనివారు
 నడిమిస్థితికి వచ్చునట్లు చేయుట కయినను బ్రయత్నము చేయవల
 యును. ఒక తెగవారుమాత్రమే సర్వోత్కృష్టులుగా నుండి వారు
 స్వప్రయోజనమునకయి తక్కిన తెగలవారిని ప్రబల నీయక హీన
 దశయం దుంచుచున్నంతవఱకును దేశమునకు నిజమయిన యభివృద్ధి
 కలుగదు. కాబట్టి వివేకి యగువాఁడు సాధ్యమయినంతవఱకు జను
 లందఱును మంచిదశకు వచ్చుటకు తగినసదుపాయములను చింతింప
 వలయును. మనలో నిప్పుడున్నన్ని భేదము లుండువఱకును జనులు

పరస్పరైకమత్యము గలవారై యన్యోన్య తేమాభివృద్ధులు కోరుట సంభవింపనేరదు. అందుచేత స్వప్రయోజనపరులు కానివారు మొట్ట మొదట చేయవలసినపని యనావశ్యకములును నడుమ వచ్చినవియు నైన భేదములను తగ్గింపఁబూనుట. ఆపని నెఱవేఱుట కయి యొక భగవంతుఁడే మనల నందఱిని సృజించి కాపాడుచుండుటచేత మన మందఱమును సోదరత్వల్యులమేయనియు, మనమందఱము పరస్పర ప్రేమానుబంధము గలవారమయి యొకరి నొకరు సోదరులనుగాఁ జూచుచుండుటయే భగవంతుని కిష్టమనియు, అట్లుచేయక లేనిపోని దురభిమానములను పెట్టుకొని యెకజాతివారి నొకరు ద్వేషించు చున్నచో మనము భగవదాగ్రహమునకు పాత్రుల మగుదుమనియు, జనుల మనసులలో నాటుకొనునట్లు చేయవలయును. దేవుఁడొక్కఁడే యనియు, పలుదైవతము లుండుట యసంగత మనియు జనుల కెప్పుడు దృఢముగాఁజూచునో యప్పుడేవైష్ణవులమనియు శైవులమనియు శాక్తేయులమనియు జెప్పకొని పరస్పరాధిక్యమున కయి పోరాడి యొకరి నొకరు దూషించుకొనుచుండు క్రూరకృత్యము నశించును. జనులలో మోసము మొదలగునవి తగ్గించుట కయి సాధ్యమయినంతవఱకు జనులలో విద్యాభివృద్ధి చేయవలెను. రాజకీయ సేవకులు మొదలగు వారు మూఢులను మోసముచేసియు బాధించియు లంచములు మొదలగునవి పుచ్చుకొనునట్లుగా చదువుకొన్నవారివద్ద పుచ్చుకొనలేరు. జనులు చదువుకొన్నవారగుదు రేని తమకుఁ గల స్వాతంత్ర్యములను తెలిసికొని వానిని పొందుట కయి ప్రయత్నము చేయుదురు; నీచముగా నెల్లవారికిని బెడరి యొదిగియుండక వారు చేసెడుపని క్రిమమయినదో యక్రిమ మయినదో యాలోచించు కొనుచుండురు. ఇప్పుడు దొరతనమువారు జనులవిద్యాభివృద్ధి కయి పల్లెలయందు

సహితము పాఠశాలలను పెట్టించినారుగాని జనులకు విద్యవలనిలాభములు చక్కగా తెలియకపోవుటవలన వారియుద్యమము మంతగా నెఱవేఱుచుండలేదు. మనలోని చదువుకొన్నవా రందఱును దొరతనము వారి కీవిషయమున సహాయులుగానుండి పల్లెలలోనివాండు తమ బాలురను పాఠశాలలకుఁ బంపి చదివించుటకు వారిని ప్రోత్సహపఱుచుచుండవలెను.

దేశాభివృద్ధి చేయుట కయి మనలో పలువురు సంఘములు కూడి యంత్రసాహాయ్యమున బట్టలు నేయుట మొదలయినవ్యాపారములను విరివిగా సాగించునదు పాయము నాలోచింపవలెను. అట్టి పనులు విశేషవిత్తసాధ్యము లగుటచే నొక్కఁడు పూనుకోఁ దగినవి కావు. మనలో విస్తారపుమంది చేరి యట్టిపనులను చేయుట కయినను సాధారణముగా జనులందఱును మిక్కిలి బీదస్థితియందున్నారు. అట్టి బీదస్థితికి కారణ మేమని విచారింపఁగా మనలో పలువురు పాటుపడ గుండుటయు తమ కున్నదానిని దుర్వ్యయము చేయుటయు తప్ప వేఱు కారణము కనఁబడదు. మనదేశములో సంతకంతకు బిచ్చగాండ్ర సంఖ్య యధిక మగుచున్నది. ఇతర దేశములలోవలె నట్టివా రంగ హీనులును వృద్ధులును వ్యాధిబాధితులు నగుటకుమారుగా వారు తఱుచుగా దృఢకాయులుగా నుందురు. ఇటువంటివారికెల్లను భిక్షము పెట్టుచుండుటవలన సోమరితన మెక్కువ యయి తక్కువజాతులలోని వారుసహితము పాటుపడుట మానివేయు చున్నారు. ఇట్టిమాత్ర మేకాక మనలో కొన్ని తెగలవారు యాచనయే జీవనోపాధిగాఁ జేసి కొని యున్నారు. వారికి యాచనావృత్తి నీచముగాఁ గనఁబడకపోవుటయేకాక పాటుపడుటచే హీనకార్యముగాఁ గనఁబడు చున్నది. కొందఱు బైరాగు లనువారు బీదలనుసహితము బెదరించియు తిట్టియు

బిచ్చములనుగొనుచున్నారు. ఈదుర్వ్యయములనువివాహసమయము
లయందు వ్యర్థదంభమునకయి చేసెడియతివ్యయమును మానినచో
మనదేశము చాలవజ్రకు మంచిదశకు రావచ్చును. అప్పుడు జనులు
పాటుపడుటచేత దేశ మిప్పటికంటె ధనసంపన్నము కావచ్చును;
అందుచేత శిల్పములును కళలును వృద్ధిపొందవచ్చును. దేశాభిమాని
యగువాడు చేయవలసినకార్యములు పెక్కులు గలవు. వాని నన్నిటి
నిక్కడ చెప్పట కవకాశము చాలదు గనుక ముందుముం దీవిషయ
మునఁ గొంతకొంత వ్రాయు చుందుము.

భర్తకు భార్యావిషయమున నడపవలసినధర్మములు.

[1881 వ సం॥ సెప్టెంబరు నెల.]

భార్యాభర్తలుపరస్పరానురాగము గలవారయి యొకరికివిష
యమున నొకరు ద్రోహము చేయక సంచరించుట యావశ్యకము;
ఒకరినొక రతిక్రమించి యన్యత్ర తిరుగకుండుటయే వారికి ముఖ్య
ధర్మము. ఇదియే యీవిషయమున పశువులకును మనకునుగలముఖ్య
భేదము. మనకు యుక్తాయుక్తవివేకము కలదు కనుక పశువులవలె
నియమము లేక కామనివారణమున కయి మనసువచ్చినవారితోనెల్ల
సంభోగింపక వివాహబంధముచే నొకనియమమునకు లోబడి భార్యా
భర్తలు నూవజ్జీవమును ధర్మార్థకామములయం దొకరినొకరు మీటి
తిరుగకుండుట మానుషధర్మము. మనలో నీతిమా లినవా రనేకు లట్టి
మానుషధర్మమును విడిచి పశుధర్మము నవలంబించి వ్యభిచారాదుల
యందుఁ బ్రవేశించి సిగ్గుపడ కున్నారు. ఇప్పు డీదేశములో క్రమక్రమ

ముగా స్త్రీలు వ్యభిచరించిననే దోషముగాని పురుషులు వ్యభిచరించుట యంతగా దోషము కాదనునంతవఱకును నీతివిద్య యధివృద్ధి నొందినది; ఇక నెంతవఱకు రానయి యున్నదో యూహింప శక్యము కాదు. పూర్వకాలమునం దెవ్వఁన వ్యభిచరించినచో గ్రామము మాటుమడఁగినతరువాత చీకటిలో నొంటిగా నెవ్వరును జూడకుండ వేశ్యాగృహమునకు వెళ్ళుచు, మరల తెల్లవారుజామున కొండంత చీకటి యుండఁగానే యిల్లు చేరుచు, అపనిని మహారహస్యముగా జరపుకొనుచువచ్చిరి. అప్పుడు కులమువా రట్టివానిని మిక్కిలి నీచునిగా భావించి యగౌరవ పఱుచుచుండిరి. అందుచేత నన్నిటికిని తెగించి మానాభిమానములు విడిచినవాఁ డెవ్వఁడో తప్ప సాధారణముగా నాదుర్వృత్తికి లోనగుటకు జడియు చుండిరి. ఇప్పు డాభయమంతయుఁ దీరినది. ఇప్పు డెవ్వరుగాని పట్టపగలు నిర్భయముగా బోగముదానియింటికి వెళ్ళివచ్చి కులమువారిలో గౌరవము పొందవచ్చును. వ్యభిచారము దోషమన్నమాట కృతయుగపుమాట యయి పోయినది. ఈకాలమునందు జాటుగోచి పెట్టుకొనుటయే దోషముగాని వ్యభిచారము దోషముగాదు, అది యట్లుండనిండు. ఎప్పుడును పురుషులనుజూచియే స్త్రీలును సద్వర్తనమును నేర్చుకోవలసిన వారుగా నుందురు. భర్తలుదీపములు పెట్టినతోడనే వేశ్యాసేవ కయి యిల్లువిడిచి బయలుదేలుచు పగలుసహితము బహిరంగముగా వేశ్యలను తమయిండ్లకు పిలిపించి యాటపాటలతో కాలము పుచ్చుచు త్రోవ చూపుచున్నప్పుడు విద్యావివేకాదులు లేనిభార్యలు నీతిమార్గము నెట్లు విడువకుండఁగలరు? వారిలో కొందఱు భర్త మెలఁగినట్లు మెలఁగు స్త్రీయే మహాపతివ్రత యనునీతి మనసునం దుంచుకొని మగనితోడుపాటు తామును పరస్థలమును దొక్కుచుందురు.

ఇట్టివారుగాక యుత్తమురాండ్రయిన యిల్లాండు సహితము ముగ్ధులగు
గృహమువిడిచి వెళ్ళి వేశ్యాగృహమున తుచ్చసుఖ మనుభవించు
చుండఁగా తామిండ్లకడ చాపలమీఁదనో మంచములమీఁదనో
దేహములుచేర్చి నిద్రపట్టక రాత్రియంతయు పరితపించు చుందురు.
మనవారు సద్వర్తనమునందు దృష్టియుంచి యిటువంటిదుశ్చేష్టల
నెప్పుడు మాన్పింప యత్నింతురో తెలియకున్నది. ఇటువంటిదుర్మార్గు
లనుగతి విడిచి పెట్టి, క్రమముగా నుండువారు భార్యలవిషయ
మయి జరపవలసినముఖ్యధర్మములను గొన్నిటి నిందుఁ దెలుపు
చున్నాము.

భార్యభర్తలమన సొక్కటి యయినంగాని వారికి పరస్పరాను
రాగమును నిజ మయినసుఖమును కలుగవు. అట్లుగాక యొకరిమాట
యొకరికి సరిపడక యిద్దఱును ప్రతివిషయమునందును భిన్నాభిప్రాయము
గలవారయి పోరాడుచున్నచో నిల్లొకమహారణ్యముగా
చుండును. అందుచేత దంపతు లిద్దఱు నైకమత్యము కలిగి యుండుట
కుటుంబసౌఖ్యమున కత్యంతావశ్యకము. అట్టియేకవాక్యత కలుగుట
కయి చదువుకొన్నవారు సాధ్య మయినంతవఱకు చదువుకొన్నస్త్రీలనే
వివాహమాడుచుండవలయును. ఒక వేళఁ కొందఱికి చదువుకొన్నవారు
లభింపక పోయినను, వివాహ మయినతరువాతనైనను విద్యాభ్యాసము
చేయించి భర్తయే ప్రతిదినములు భార్యకు కొంతసేపు చదువు
చెప్పుచుండవలయును. ప్రతిదినమును విడువక గంటసేపు చదువు
చెప్పుచువచ్చినచో కొన్నిసంవత్సరములలో నెంతవిద్యయైనను రా
వచ్చును. తెలివి గలవారికిని తెలివి లేనివారికిని మైత్రి యెప్పుడును
కలుగ నేరదు గనుక విద్యావంతులు తమభార్యలనుగూడ విద్యావతు
లను గాఁ జేయుట కయి సర్వవిధముల పాటు పడవలయును.

భార్యలు ప్రతివిషయములోను భర్తలకు సహాయురాలై డ్రాయి
యుండి మంచియాలోచన చెప్పుచు కష్టకాలములయందు ధైర్యమును
జెప్పి యుత్సాహము కలిగించుచు నేక దేహమునలె నుండుకొఱకుఁగాని
పశువులలోవలె కేవల సంభోగమునిమిత్తమే యుపయోగపడుటకుఁ
గాదు. అట్టియాలోచన చెప్పుట కయి భార్యలకు తెలివి యావశ్యక
ముగా కావలయును. కాబట్టి పెనిమిటులు తమభార్యలకు తీరుబడి
యైనప్పుడెల్లను నానావిషయములయందును జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగునట్లు
చేయవలయును. అట్లు చేయనిపక్షమున వారియాలోచన లెప్పుడును
భోజనముమీఁదికిని బట్టలమీఁదికిని తప్ప మహావిషయములమీఁదికి
వెళ్ళవు. అందుకు నిదర్శనముగా నిప్పుడు మనలోనిస్త్రీ లెప్పుడు
మాటాడుకొన్నను తిండివిషయమును బట్టలవిషయమును నగలవిషయ
మును పరులదోషములవిషయము నయి యుండుట యెల్లవారు
నెఱిగియే యుందురు. భార్యలు బహువిషయములను తెలిసినవారయి
నచో కాలానుగుణము లయిననానావిషయములను ముచ్చటించుచు
సరసోక్తులచేతను శ్రావ్య మగుసంగీతముచేతను పగలెల్లను కష్టపడి
వచ్చినభర్తలకు వినోదము కలిగించి శ్రమ నివారణము చేయుదురు.
కొన్నిసమయములలో భర్తలుసహితము వినోదకరము లయినపుస్తక
ములను జదివి భార్యలకును వేడుక కలిగించు చుండవచ్చును. గృహ
కృత్యనిర్వహణము క్రమముగా నడుచుచున్నచో దంపతులకు వినోద
గోష్ఠికి కొంతయకాశ ముండు ననుటకు సందేహము లేదు. ఇప్పుడు
మనలోనిస్త్రీలు మూఢురాలై డ్రాయి యుండుటచేత కడిగినదానినే పది
సార్లు కడుగుచు చేసినపనినే మరలఁ జేయుచు నాచార మని పేరుపెట్టి
పదిన్నానములు చేయుచు తెల్లవాటి లేచినదిమొదలుకొని రాత్రి
కాలమువఱకును పనిలో మునిగి తేలు చుండుదురు.

తరువాత పురుషులు తమ స్త్రీలను నీతి విద్యయందును దైవభక్తి
యందును గూడ దిద్దవలయును. మనస్త్రీలు నీతియం దెంతయు హీన
దశయం దున్నారు. అసత్య మాడుట పాప మనియే వారికి జ్ఞానము
లేదు: అందుచేత నేదో శిక్షను తప్పించుకొనుటకయి ప్రతిస్వల్పవిష
యమునందును బొంకు చుందురు. తిట్లాడుట, పోట్లాడుట, పాపమని
వారికి తెలియనే తెలియదు. అందుచేత వారు మాటికిమాటికిని
దుర్భాషలాడుచు తమబిడ్డలు కొంచెము నేరము చేసినచో నోట పట్ట
రానితిట్లు తిట్లుచు కొట్టుచు నిమిషములో నితరులతో కలహించు
చుందురు; మఱియు నొకరిమీఁదనొకరు చాటున కొండెములు చెప్పు
చుందురు. కాబట్టి యీదురభ్యాసములు పోయి స్త్రీలలో నీతి వృద్ధి
నొందుటకుఁ దగినప్రయత్నము చేయుట పురుషుల కందఱికిని విధా
యకకృత్యము. ఈశ్వరవిషయ మయికూడ స్త్రీలకు మంచిజ్ఞానము
పుట్టించుట యావశ్యకము. మనలోని కొందఱుస్త్రీలు దైవభక్తి గల
వారుగానే కనఁబడు చున్నను, వారిది మూఢభక్తియు నిరర్థక మైన
యాచారమును తప్ప మఱియొకటి కాదు. వారి కీశ్వరుఁ డిట్టివాఁ
డనియు, ఆయన నారాధించువిధ మిట్టిదనియు, ఇట్టివనులు చేసిన
భగవదనుగ్రహము కలుగుననియు, లేశముగాని తెలియదు. పంచి
తము మీఁద చల్లుకొన్నను తులసిచెట్టుకు నీళ్ళు పోసినను, దినమున
కెనిమిదిన్నానములు చేసినను మోక్షము వచ్చుననియే వారి యభి
ప్రాయము. అందుచేతనే వారు సదా నోములలోను వ్రతములలోను
మునిగి యుండి, నేలములగచెట్లను కందపిలకలను నన్నెకండ్లను
పూజించుటలోను నుపవాసములు చేయుటలోను జాగరము చేయుట
లోను తమ కాలమునంతను గడపుచుందురేగాని యుక్తప్రవర్తనము
కలిగియున్ననే భగవంతుని ప్రీతి కలుగు నన్నమాటను లేశ మయినను

గురైఱుఁగరు. కాఁబట్టి మనస్త్రిల నిట్టిస్థితినుండి మరలించి సమస్తవిషయముల యందును జ్ఞానవంతురాండ్రనుగాఁ జేయ యత్నింపవలయును.

విద్యకంటె నీతి ముఖ్యము [౧౮౮౧ వ సం॥ అప్టోజకు నెల.]

....౩౦....

మనదేశములో సాధారణముగా విద్యావంతుని గౌరవింతుకే గాని యాతనిగుణముల నెంతమాత్రము నాలోచింపరు. విద్య గలవాని నవశ్యముగా గౌరవింపవలసినదే గాని నీతికంటెను చదువును గొప్పగా చూచుట మాత్రము తగదు. ఒకనికి విద్య లేకపోయినను హాని లేదుగాని నీతి లేకపోయిన వక్షమున వాఁ డిహపరమూఁడుడగును. భూమిమీఁద దేహ మెత్తిన ప్రతిమానవునకును సర్వముఖ దాత యయిన యీశ్వరుని కళ్యాణగుణస్వభావాదులను దెలిసికొని యాతని నారాధించుచు, ఆయనకు తృప్తికలుగునట్లు పరోపకార పరాయణుఁ డయి నీతివశార్థమున ప్రవర్తించుచుండుట పరమధర్మము. భగవంతుని నెఱిగి భజించుటకును, యుక్తాయుక్తవివేకము గలిగి తిన్నఁగా నడుచుటకును, విద్య సాహాయ్యపడును గనుక, అందునిమిత్తమయి విద్య యాదరింపఁబడవలసినదే గాని, ఆరెండుకార్యములకు నుపయోగపడక మీఁదిమిక్కిలి హానికి భంగము కలిగించునప్పు డతియెంతమాత్రమును గౌరవింపఁబడఁదగినది కాదు. విద్య యనఁగా వస్తువుల విషయ మయి యధార్థజ్ఞానమును పుట్టించు చదువు. ప్రపంచమందలి పదార్థములవిషయ మయి విపరీతజ్ఞానమును పుట్టించునేని, అట్టిది యవిద్యయేగాని విద్య యెన్నటికిని గానేరదు. అందుచేతనే వస్తుధర్మములను తెలుపు శాస్త్రములను పలుమాఱు పరిశీలించుచు వానియం దేఱున దోషములు గనఁబడినప్పుడు మాత్రుకొనుచుండుట

యత్యంతావశ్యకము. అట్లు సత్యము బయలుబడ్డప్పుడు తగిన
 మార్పులనుజేసికొనక పూర్వులు సర్వజ్ఞులని యొకతేనిపోని దురభిమాన
 మును కల్పించుకొని వెనుకటివారు, చెప్పిన దెల్లను నత్యమే యని
 పట్టుపట్టి కూర్చుండెడుపక్షమున, దేశమున కభివృద్ధి కలుగకపోవుటయే
 కాక క్రమముగా ననేకము లయిన యనర్థములును సుఖక్షీణతయుఁ
 గలుగుచుండును. తమకు తెలియని విషయములను తెలియ వని
 యొప్పుకొన్న పక్షమున తమ సర్వజ్ఞత్వమునకు భంగము కలుగు నని
 యెంచుకొను బుద్ధిమంతులు తా మావిషయములను భగవదాదేశము
 వలన రచించినట్టును దానిసత్యమునుగూర్చి సందేహపడువారు ఘోర
 నరకములో పడునట్టును వ్రాసిన పుస్తకములు మనదేశమునిండ కుప్ప
 తిప్పలుగా నున్నవి. ఆపుస్తకములకుతోడు వానియందు వ్రాయుఁ
 బడిన వన్నియు దేవతా వాక్యములనియు ప్రత్యేకవిరుద్ధముగా కనఁ
 బడినప్పుడు సహితము వానిని విశ్వసించకపోవుట పాప మనియు
 భావించువారును జనుల కావిధముగా బోధించువాతును గూడ
 నెక్కడఁజూచినను లెక్కకు మిక్కిలిగాఁ గనఁబడుచున్నాడు. అందు
 చేతనే మనదేశ మెన్నటికిని అభివృద్ధిగాంచక నానాటికి క్షీణదశకు
 వచ్చుచున్నది. వెనుకటివారు వ్రాసి రను హేతువుచేత ససత్య
 మెప్పటికిని సత్యము కానేరదు; పంచదార తేదుగాను తిప్పలేఁగ
 తీసిగాను కాదు. ఎవరు చెప్పినను మార్పుచెందక సత్య మెల్లకాల
 మును సత్యముగాను, అసత్య మెప్పుడును అసత్యముగాను, ఉండునే
 కాని విపరీత మెప్పటికిని కానేరదు. మానుష్యులకు భమవ్రమా
 దాదులు నైసర్గికములగుటంచేసి భమపడ్డ విషయములను సంస్కరించు
 కొనుటయే మానవధర్మము; అట్లు చేయుచున్న నే మనుష్యుఁ
 డెప్పుడును జ్ఞానాధికుఁ డగుచుండును. అట్లుగాక విరుద్ధాంశములను

బోధించు పుస్తకములలోనిది విద్యయుఁగాదు; కష్టపడి యట్టివానిని
 చదువుకొన్నవారు పండితులునుగారు. అట్టిచదువును చదువుకొనుట
 కంటే నేమియు చదువుకొనకుండుటయే దేశమునకు మిక్కిలి శ్లేషకర
 మగును; ఏమియు చదువుకొననివాఁ డెప్పుడు సముద్రములో నీ
 రుండుననియే యెంచుకొనును గాని కల్లును పెరుగును పాలును
 నేయియు నుండు నని యెంచుకొనఁడు; మనుష్యుల కెప్పుడును రెండు
 చేతులును నొకశిరస్సు నుండు నని తలంచునేకాని వేయితలలును
 నిరువదిబాహులును నెనిమిదిచేతులు నుండు నని తలంపఁడు; స్త్రీలకు
 బిడ్డలు పుట్టుదు రనియు శవజంతువులు పిల్లలు పెట్టుననియు భావిం
 చునేకాని మగవాండ్రకు బిడ్డలు పుట్టుదు రనియు నదులును వర్షత
 ములును పిల్లలను గనుననియు భావింపఁడు; మనుష్యులుమాత్రమే
 మాటాడుదు రనుకొనునేగాని కొంగలును నక్కలును మాటాడు
 ననుకొనఁడు; ఇప్పుడు మనలో పురాణము లనుపేరఁ బరఁగుచున్న
 మహాపుస్తకములను జదువుకొన్న మహావిద్వాంసులను బిలిచి యడిగి
 నచోఁ బైని చెప్పఁబడిన విరుద్ధముల నన్నిటిని వారు నమ్ముటయే
 కాక వానిసత్యమునుగూర్చి సందేహపడువారిని నాస్తికు లనియు
 మతదూషకు లనియు నిందించుటకూడ మనము తెలిసికోఁ గలము.
 కాబట్టి యట్టి పాండిత్యము గలవానికంటే నేమియుఁ దెలియనివాఁడే
 జ్ఞానాధికుఁ డని చెప్పవచ్చును. అట్టిపాండిత్యము లోకమునకు
 విశేషముగ చెఱువునుగూడ కలిగించును. కాబట్టి వదార్థముల
 విషయ మయి యథార్థజ్ఞానమును సంపాదించుట యత్యంతావశ్య
 కము. అట్టిజ్ఞానమే విద్య యనఁబడును. విద్య యెప్పుడును మనకు
 యుక్తాయుక్తములను దెలిపి మనను మంచిమార్గమున నడపించుట
 కుపయోగపడవలయును. నడత తిన్ననిది కానిపక్షమున నెంత చదివి

నను ప్రయోజనము లేదు. కాబట్టి యెల్లవారును విద్యయందు
కంటె సత్ప్రవర్తనమునందే యెక్కువ గౌరవ ముంచవలయును.
ఒకనికి విద్య లేకపోయినను పరుల కేమియు నష్టములేదు గాని నీతి
లేనిపక్షమున నితరుల కెన్ని నష్టములైన నుండును. నీతిలేనివాఁ
డెవృత్తియందు ప్రవేశించినను మోసముచేసి వారికి బహువిధము
లైన నష్టములను గలిగించును. కాబట్టి జనులు నీతిపరులు కానియెడల
లోకమున కేమియు సౌఖ్యమును నెమ్మదియై గలుగదు. దుర్నీతిగలవాఁ
డన్యులకు బాధకలిగించుటయేకాక తానును చిత్తశాంతి గానక
యసౌఖ్యపడును; భగవదాజ్ఞోల్లంఘనము చేసి తన యంతరాత్మ
బోధించినదానికి విరుద్ధముగా నడుచుకొనుటచేత నీతిమాలినవాని కెంత
ధన యున్నను నిజ మయిన మనశ్శాంతి కలుగనేరదు. ప్రజలకు భయ
పడక తనయంతరాత్మ చెప్పినట్లు నడుచుకొనువాఁ డొక్కఁడే లోక
ములో నిజముగా నుఖి యని చెప్పవలసి యున్నది. జను లందఱును
చేయుచున్నారన్న హేతువుచేత దుష్కార్య మొప్పుదును నత్కా
ర్యము కానేరదు. కనుక పలువురాచరించు చున్నారా యను విచార
మును మాని మనము చేయుపని యోగ్య మయిన దగునా కాదా
యను విచారమును ముఖ్యముగా చేయవలయును. మనదేశములో
సిప్పుడు నీతి యన్నమాట చచ్చిపోయి జాతి కట్టుపాట్లు మాత్రమే
సర్వోత్కృష్టధర్మములుగా నేర్పడి యున్నవి. ఒకఁడు దొంగతనము
చేసినను చివరకు నరహత్య చేసినను బహిష్కరింపఁ బడఁడు; తన
లాభమునిమిత్తము ద్వీపాంతరమునకు వెళ్ళినమాత్రమున వెలి వేయఁ
బడును. స్వప్రయోజవరులైన కులపు పెద్దలచే నడపఁబడుచున్నంత
వఱకు దేశమున నీతి వర్ధిల్లనేరదు. నీతిపరులు కాదలఁచి భగవంతు
నికి భయపడువారు మనలోపల సంతరాత్మరూపమున నుండి

బోధించు భగవద్వాక్యములను శ్రద్ధతో విని తదనుసారముగా నడుచు
కొనవలయును. అంతరాత్మయొక్క బోధ నలక్ష్యముచేసి గురువుల
మాటలనే నమ్ముకొన్న పక్షమున వారు స్వప్రయోజనపరు లయి
తమకు ధనమిచ్చుచు తాము ధర్మముని చెప్పినదాని ననుసరించిననే
కాని మోక్షములేదని నమ్ముబలికి నీతిమార్గమునకు మాటుగా వేటు
మార్గమును చూపకపోరు. విద్యచేత శుద్ధముచేయుచున్ననే యంత
రాత్మ యద్దమువలె మనకు స్పష్టముగా కృత్యాకృత్యములను చూపఁ
గలుగును. సద్విద్య సంతరాత్మకు తోడుపఱిచి దానిద్వారమున
మంచిచెడ్డలను కనుగొనుచుండుటకు ప్రయత్నము చేయుట యెల్ల
వారికిని విధి. తఱుచుగా నుపయోగించు కొనుచున్నంగాని యంత
రాత్మ నిర్మలముగా నుండదు. కాబట్టి మనము చేయుబూనిన ప్రతి
విషయములోను సంతరాత్మ నడిగి యది చెప్పిన ప్రకారముగానే
నడచుచుండవలయును. అట్లు నడుచుకొన్ననే మనుష్యుఁ డిహపర
లోక సుఖములను రెంటిని చూచి గొనఁగలఁడు.

దేశభాషలు. [గూర్కవ సం॥ అక్టోబరు నెల.]

0000

దేశభాషలు వృద్ధిపొందినంగాని దేశముయొక్కస్థితి యెన్నటి
కిని బాగుపడనేరదు. రాజకీయభాష యెంత యభివృద్ధి గాంచినను,
అది యెన్నటికిని దేశభాష కాఁజాలదు. జనసామాన్యముయొక్క
స్థితిని బాగుపఱచ వలె నన్నచో, తప్పక దేశభాషలలో నుప
యుక్తము లయిన గ్రంథములను నులభశైలిని వ్రాసి యవి యెల్ల
వారికిని సుబోధము లగునట్లును నులభక్రయ సాధ్యము లగునట్లును
చేయవలయును. ఇట్టివినిని నిర్వహించుటకు హానిభాషయందు

మంచిపాండిత్యమును సంపాదించి బహుగ్రంథద్రవ్యలయి దేశభాషల
యందుఁగూడ తగినంతకృషి చేసినవారే సమర్థులగుదురు. ఏమికాల
కర్మదోషముననో గాని మనదేశమునందు హూణభాషయందు విశేష
పాండిత్యము గలిగి బహుపరీక్ష లిచ్చి మెప్పువడసిన వారెవ్వరును దేశ
భాషయందు మంచిపుస్తకములను వ్రాసి జనసామాన్యమును మంచి
దశకు తీసుకొని వచ్చుట కించుకయు ప్రయత్నింప కున్నారు; పండితు
లనుకొనువారును హూణవిద్యాగ్రంథ మైనను లేనివారును పుస్తకము
లను రచించుచు వచ్చుటవలన, అట్టి గ్రంథములలో కఠినపదము
లును దీర్ఘసమాసములును కుప్పతిప్పలుగా నుండుట తప్ప ఉపయుక్తాం
శము లంతగా నుండవు. కొందఱు పుస్తకములను తమపాండిత్యమును
కనఁబఱచుకొనుటకే రచించి యుండుటవలన నవి గద్యకావ్య
ములే యయినను కాతన్యమున పద్యకావ్యములకు మించియుండియు,
వానియర్థము కొన్నాళ్ళకు గ్రంథకర్తలకే చింత్యముగా నుండియు,
జనుల కంతగా వ్రయోజనకరముగా నుండక పోవుచున్నవి. అట్టి
గ్రంథకర్తలను మనము మాక్షింపవలసిన పని యేమియు లేదు; వా
రింగ్లీషుభాష నభ్యసించి యుండక పోవుటచేత ప్రకృతిశాస్త్రాదుల
యందు వారి కేమియు జ్ఞానముండదు; వారు చిన్నప్పటినుండియు
పురాణములనే చదివి యందులోఁ జెప్పఁబడిన యాచారముల కుగ్గు
పాలనాటినుండియు నలవాటుపడి యుండుటవలన వానిలోని యసంగ
తములు వారికి దోషములుగాఁ గనఁబడవు; అందుచేత వారు సాధ్య
మయినంతవఱకు పూర్వాచారమునే నిలువఁబెట్టుటకు సర్వవిధములఁ
బ్రయత్నించుచు తదనుగుణముగానే పుస్తకములయందును వ్రాయు
చుందురు; అట్టివారి కెంత మంచిమార్పయినను క్రొత్త దగుటచేత
తల కంటగించుచుండును; సీతీవిషయమునందు సహిత మట్టివారి యభి

ప్రాయము లొకరీతిగా నుండును; వారు యుక్తప్రవర్తనము గలిగి
 విగ్రహారాధనము చేయ నొల్లనివానికంటె దినమునకు నూఱుకల్ల
 లాడినను ప్రాతస్నానములుచేసి దేవతార్చనము చేయువారు
 పుణ్యాత్ములనియు యోగ్యులనియు భావింతురు; నడత యెట్లున్నను
 కులాచారమతాచారములను మీఱకున్నమాత్రమున మహానుభావు
 లని తలంతురు. అట్టివారు వ్రాసెడు పుస్తకములవలన దేశమునకు
 విశేషలాభము కలుగునని మన మెప్పుడు నెదురుచూడరాదు. దేశము
 నకు మహోన్నతదశ రావలసిన దెప్పుడును మాణవిద్యా
 భ్యాసముచేసి గొప్ప పరీక్షలయందుఁ గృతార్థు లయినవారి
 వలననే. అట్టివారే దేశక్షేమమునకుఁ దాము చేయవలసిన కృత్యము
 లను చక్కఁగా తెలిసినవా రగుటచేత దేశభాషల యభివృద్ధి కయి
 శక్తివంచన లేక కృషి చేయుట వారి కత్యంతకర్తవ్యముగా నేర్పడు
 చున్నది. మనదేశములో ప్రతిపంపత్సరమును నకలకళాశాలాపరీక్షల
 యందుఁ జెక్కండ్రు కృతార్థు లగుచున్నను, వారిలో దేశాభివృద్ధి
 కయి పని చేయువారి నెక్కడనో నూటికి శోటికి నొక్కరినిగాని చూడ
 కున్నాము. వారు పాఠశాలలలో నున్నంతవఱకును దేవతలవలె దేశ
 క్షేమమున కనుకూల మయిన మాటల నమృతోపమానములనుగా
 చెప్పుచుందురు. సమాజములకు వచ్చి తాము మంచిదశకు వచ్చి
 నప్పుడు ముం దేమో లోకమునకు మహోపకారమును జేయునట్లుగా
 ప్రసంగములు చేయుదురు; తరువాత పాఠశాలను వదిలివేసి మంచి
 పనిలో ప్రవేశించినతోడనే తాము మునుపన్నమాటల నన్నిటిని
 మఱచిపోయి ధనాకర్షణయంత్రములో పడిపోయి ప్రపంచము
 మాటయే జ్ఞప్తియం దుంచుకొనరు. క్రమక్రమముగా తమ తొంటిస్థితి
 సంతను మార్చుకొని లోపల విశ్వాసము లేకపోయినను పామరుల

మెప్పుకొని కయి మున్ను పాతశాలలయందుండునప్పుడు దూషించిన
సంతర్పణములలోను సమారాధనములలోను నోములలోను వ్రతముల
లోను ప్రవేశించి తెలిసినవారికిని తెలియనివారికిని నుండవలసిన భేదము
నంతను రూపు మాపుదురు. ఇట్లు చెప్పుటవలనఁ జదువుకొన్నవా
రందఱు నిట్టివారే యగుదు రని మాయభిప్రాయము కాదు. దేశాభి
వృద్ధికయి పని చేయవలె నని తలంపుకొన్నవారు సహితము వారిలో
పలువు రున్నారు. అయినను మనదేశములో తమకు యుక్తమని
తోచినప్రకారముగా నడుచుకొనుటకు సాహసించు ధైర్యశాలులు
మాత్రము వెదకఁ దగినవారుగా నున్నందున వారి కోరికవలన ప్రయో
జన మంతగాఁ గలుగ కున్నది. అందుచేతనే యితరదేశములలోవలె
పామరజనులు చదువుకొన్నవారిచే నడపఁబడక యీదేశమునందు
తెలిసినవారే పామరజనానుకూలముగా ప్రవర్తింపవలసినవా రగు
చున్నారు. ఓమహాజనులారా! యోగ్యకార్యమని మీయంతరాత్మ
బోధించినట్లు ప్రవర్తించుటకే మీకు మనోధైర్యము కలుగనిపక్ష
మున, మీస్థితి నేమి బాగుచేసికొందురు? దేశముయొక్కస్థితి నేమి
బాగుచేయుదురు? మీరు యుక్తాయుక్తములను తెలిసికొన్నవా రగుట
చేత భగవంతుఁడు దయచేసిన బుద్ధిని సార్థకపఱుచుకొని యుక్త
మయినరీతి నే నడుచుకొనుచు దేశాభిమానము గలిగి దేశక్షేమమునకు
మీశక్తివంచన లేక పాటుపడుట మీకు విధి యనియు, మీకు విధి
యైన కార్యమును జేయనందున కయి భగవంతునికి మీరు త్రరవాదము
చెల్లింపవలసినప్పుడు మీ మ్మీపామరులమెప్పుగాని మీలోకాపవాద
భీతిగాని వచ్చి రక్షింపఁజాల దనియు సదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనుఁడు.
మేడిపండునందు పురుగులు వుట్టుచు నశించుచు నుండులాగుననే యీ
బ్రహ్మాండభాండమునందును మానవకీటకము లనంఖ్యములు వుట్టి

నశించు చుండును. ఎవ్వరు లోకోపకారముగా దేశాభివృద్ధికి వలయు
 పని నొక్కదానినైనను జేయుదురో వారిదిమాత్రమే సార్థకజన్మము
 గాని స్వప్రయోజనపరులయి స్వాదరపోషణార్థమయి పాటుపడి నశించు
 నిరర్థకజీవుల జన్మ మొక్కజన్మము కాదు. కాబట్టి సర్వకళాశాలా
 పరీక్షలయందుఁ గృతార్థు లయినవా రందఱును దేశాభివృద్ధి కయి
 యేమో తమచేత నైనంతవనిని కొంత చేయుచు మాధ్యమును మన
 దేశమునుండి పాఠశాలప్రయత్నమును చేయవలయును. ఇది యందఱి
 కిని సాధ్యమయిన పని గనుక ముందుగా వహణభాషయందలి
 శాస్త్రాంశములను దేశభాషలలో నుబోధముగా వ్రాయఁ బ్రయ
 త్నింపుడు. ప్రకృతిశాస్త్రవిషయములలో నొకటి తెలిసినను జనుల
 మాధ్యములో కొంతభాగము తగ్గును. గ్రహణము లీ హేతువుచేతఁ
 గలుగునని తెలిసినతోడనే గ్రహణనమయములయందుఁ గనఁబఱుచు
 మూఢభక్తియు ధనాకర్షణమున కయి యితరులు చేయు మోనములును
 వెనుకబట్టును. జనులలో ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞాన మెంత హెచ్చిన దేశమున
 కంత మూఢభక్తి మూలపట్టి త్నేమము గలుగును. కాబట్టి యిప్పుడు
 సమర్థు లయిన మనవా రందఱును దేశభాషలలో నీతిబోధకములును
 ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానబోధకములును నయిన వచనగ్రంథములను రచి
 యింపఁ బ్రయత్నింతు రని నమ్ముచు వారి నిందుమూలమునఁ
 బ్రోత్సహపఱుచుచు వారి కట్టిబుద్ధి నుదయింపఁజేయ నీశ్వరుని
 ప్రార్థించు చున్నాము.

వివేకవర్ధని.

మూడవభాగము.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

165

వివేకవర్ధని.

మూడవభాగము.

.....

విద్యాధికుల యర్హకృత్యము. [౧౮౮౨ వ సం॥ మార్చి నెల.]

విద్యాదిలాభములు మనుష్యున కెంతయెక్కువగా నుండునో యంతయెక్కువగా నతఁడు దేశభివృద్ధి కయి పాటుపడ వలసి యుండును. ప్రపంచములోని సమస్తజంతువులును తమ సుఖమున కయి మాత్రము పని చేయు చుండుటయు, మనుష్యుఁ డొక్కఁడును మాత్రము తనసుఖమునిమిత్తమేకాక యితరుల సుఖమునిమిత్తము కూడ పాటుపడవలయుటయు భగవద్దత్తము. అందుచేతనే మనుష్యుఁడు లోకములో తానెంతస్వప్రయోజనపరుఁ డయి యుండునో యంత హీనుఁడుగా నెంచఁబడు చుండుటయు, తా నెంతపరోపకారపరాయణుఁడుగా నుండునో యంతయధికుఁడుగా నెంచఁబడుచుండుటయు తటస్థించుచున్నది. కాబట్టి ప్రతిమానవునకును తనశక్త్యనుసారముగా జనోపయుక్తము లయిన కార్యములు చేయుచుండుట పరమధర్మము. ఒక యవయవహీనుఁడు పని చేయలేక పోయినయెడల మన మట్టి వానియెడల తప్పుపట్టము సరిగదా వానిదుస్థితిని జూచి విచారమును సహితము పొందుదుము. ఆప్రకారముగానే జ్ఞానదేహమున లోపము గలవాఁడు లోకోపకారకము లయిన కార్యముల నేమియుఁ జేయనియెడల నట్టివానిని యోగ్యుఁ డెవ్వఁడును గర్హింపఁడు. మఱియును వాని యజ్ఞతనుజూచి జాలిపడి వానిస్థితిని బాగుచేయుట కయిగూడ ప్రయత్నించును. దృఢకాయుఁ డయియున్నవాఁడు పని

చేయక కూరుచున్నచో నిందార్హుఁ డగునట్లే జ్ఞానశరీరమున పూర్ణ బలము గల విద్యావంతుఁడు లోకోపయుక్తము లైన పను లేమియు చేయనప్పుడే నిందాపాత్రుఁ డగును. దేశాభివృద్ధి కయి యెల్లవారును జ్ఞానాధికునికొఱకే యెదురుచూచు చుందురు. సమయము వచ్చినప్పుడు తమ కిచ్చిన యాయుధాదిసాధనముల నుపయోగించుటకు సైనికు లేప్రకారముగా సేనాధిపతికి బద్ధులయి యుందురో యాప్రకారముగానే జనులును తమ కిచ్చిన జ్ఞానాదిసాధనములను యుక్తసమయమున క్రమముగా నుపయోగించుట కయి బద్ధులయి యుండుటయేకాక తమధర్మమును మీఱినందున కయి సర్వలోకాధిపతియగు నీశ్వరున కుత్తరవాదు లయి శిక్షార్హు లగుదురు. కాఁబట్టి విద్యాధికు లయినవారందఱును దేశాభివృద్ధి కయి తమ శక్తివంచన లేక పాటుపడి జనులను మంచిస్థితికిఁ దీసికొనివచ్చుటకై కృషి చేయవలయును.

విద్యావంతులు దేశమునకుఁ జేయవలసిన కృత్యములను జెప్పుటకుముందు నిజముగా విద్యావంతు లనఁగా నెట్టివారో పరిశీలింపవలసి యున్నది. చదువునకును జ్ఞానమునకును మిక్కిలి భేదమున్నది. ఎందునకుం బనికిరాని పురాణగాథలతోను సత్యమునకు చాలదూరములగు విరుద్ధకల్పనములతోను పిట్టకథలతోను మనస్సులను నింపినమాత్రమున జనుఁ డెప్పుడును జ్ఞానవంతుఁడు కానేరఁడు. జ్ఞానాధికుఁ డగుటకు సత్యములగు పూర్వచరిత్రములను నీతిశాస్త్రములను నిదర్శనములవలన సరిచూచి సత్యమును తెలిసికొన్న ప్రకృతి శాస్త్రములను సభ్యసింప వలయును. మనలో నట్టిచరిత్రాదులు లేవనుట యెల్లవారికిని తెలిసినవిషయమే కాఁబట్టి మనపండితులను విద్యావంతులని చెప్పుటకు వల్లకాదు. ఏవోవిషయములను వారు

విశేషముగా చదువుకొన్నవా రయినను సత్యమైనజ్ఞానమును కలిగి
చుట కనుకూల మయిన వుత్తరములు వారికి లభింపవు. వారు
చదువుకొన్న చరిత్రములయందు దొక్కపురుషుఁ డొక్కబాణముతో
మూడక్షాహిణులను జంపినట్టును, ఒక్కపురుషుఁడు మూడుశంఖముల
సంవత్సరములు జీవించినట్టును, శవములు పిల్లలను గన్నట్టును,
ఒక్కమనుష్యునకు వేయిచేతు లున్నట్టును, ఒక్కఁడు సముద్రోదకము
నంతను పానము చేసినట్టును, ఒక్కఁడు భూమిని చావగాఁ జాట్టి
నట్టును, నదులకును పర్వతములకును పిల్లలు పుట్టినట్టును జెప్పఁబడి
యున్నవి. వారికి తెలిసినభూగోళశాస్త్రమునందు భూమియంతయు
నా సేతుహిమాచలమును, పర్వతములు నువర్ణాదులును రజతాదు
లును, పట్టణము లన్నియు వారు తఱచుచుగా యాత్రలుచేయు కాశీ
ప్రయాగాది పుణ్యక్షేత్రములును, సరస్సులు నునర్ణకమలాదులుగల
మానసాదులును, సముద్రములు పాలసముద్రములును నేతీసముద్ర
ములును కల్లుసముద్రములును, అయి యుండును; వారి ప్రకృతి
శాస్త్రములయందు చంద్రుఁడు పాలసముద్రమునఁబుట్టి రోహిణ్యాది
నక్షత్రములతో సంసారముచేయు పురుషుఁడుగాను వాయ్వాది
భూతములు మనుష్యులకు పరము లిచ్చుదేవతలుగాను, వృక్షములు
కోరినకోరికల నిచ్చునవిగాను, ఉండును. ఇఁక కల్పనాకథలకో
పరిమితియే లేదు. ఇట్టి మహాగ్రంథములను జదువుటవలనఁ బుట్టెడు
జ్ఞానమెంత శ్రేష్ఠమయినదిగా నుండునో యెవరిమనస్సులకు వారికి
తార్కాణము కావచ్చును. ఇట్టిగ్రంథములను జదువుటయందే తమ
కాలమునంతను కడపినపండితులచదువు లోకమున కంతయుపయుక్త
ముగా నుండఁజాలదు. ఇవిగాక మనపండితులు చదివెడి యితర
గ్రంథములు వ్యాకరణము, అలంకారశాస్త్రము మొదలయినవి; వారు

చదివెడు నీతిగ్రంథములో 'వారిజాక్షులందు వైవాహికములందు ప్రాణవిత్ర మానభంగమందుఁ జకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు బొంకవచ్చు' ననెడు పరమసిద్ధాంతము లుండును. ఇఁకఁ బొంకరాని స్థలము లెక్కడ నుండునో నురూహ్యములుగా నున్నవి. వస్తుధర్మములవిషయమయి యేమియుం దెలియక పోవుటకంటెను విషరీతముగా తెలిసియుండుట మిక్కిలి నష్టకరము. కాబట్టి యట్టిగ్రంథములను జదివి వానినే నమ్మెడువారివలనను లోకమునకు నష్టమే కలుగునుగాని లాభమెంతమాత్రమును కలుగదు. అందుచేత మేమిప్పుడు విద్యావంతులని చెప్పెడువారు పశ్చిమ ఖండవాసులచే రచియింపఁ బడినచరిత్రములు ప్రకృతిశాస్త్రములు మొదలయినవానిని తెలిసికొని దేహముయొక్క లాభమున కయి తాము చేయవలసినకృత్యము లెఱుఁగఁ గలవారనియే. ఓవిద్యానిధులారా, మీమూలముననే దేశమభివృద్ధి చెందవలసియున్నది. భగవదనుగ్రహమువలన మీకుఁ గలిగియున్నజ్ఞానమును సార్థకపఱచుకొని, మీరు జ్ఞానాధికు లయినందుకు ఫలముగా నితరులవిషయమయి మీకువిధాయకమైనకృత్యములను నిర్వహింప కుందురేని భగవదాజ్ఞోల్లంఘనము చేసిన తప్పిదమున కయి ముందు మీరు భగవత్సన్నిధానమున నుత్తరవాదము చెల్లింపవలసియుండును. కాబట్టి యీశ్వరముఖమును జూచి యాతని తృప్తికయి మీధర్మమును మీరు నిశ్చంకముగా నిర్వహింపుఁడు; మూర్ఖజనుల కోపమున కెంతమాత్రమును భయపడకుఁడు. ఎప్పుడయినను మరణము తప్పదుగనుక, ఈలోకమును విడుచునప్పుడు ధర్మభీరువు లని పించుకొనకధర్మాచరణమునందు నిరుపమానధైర్యస్థైర్యములు గలవారనిపించుకొని మఱి చావుఁడు. ఇతరుల విషయ మయి మీరు నడపవలసినధర్మము సాధ్య మైనంతవఱకు లోకులకు సత్యమైనజ్ఞానమును

బోధించి వారిని యుక్తప్రవర్తనము గలవారిగాఁ జేయుట.
ముందుగా మీగృహములయందు వాస్థితిని సుజ్ఞానబోధచేతను
విద్యచేతను బాగుపఱచి వారియందు చిరకాలాచారమును బట్టి
నాటుకొనియున్న మూఢభక్తిని అవివేకమును పోగొట్టవలయును ;
ఆపనితోఁగూడ చుట్టుప్రక్కలవారికిఁగూడ సుజ్ఞానోదయము కలుగు
సదుపాయములనుజూచి వారిమూఢ్యము తొలగిపోవు సాధనములను
జేయవలయును. ఒక్కపురుషులుమాత్రము మంచిస్థితికివచ్చి స్త్రీయ
యథాస్థితిలోనే యున్నయెడల నిజమైనయభివృద్ధి యెంత మాత్రమును
గలుగనేరదు. కాబట్టి పురుషులతోపాటుగా స్త్రీలకును సువిద్యాదు
లను నేర్పవలయును. తమయింట నున్న స్త్రీలకు విద్యనేర్పనివారు
బాలికాపాఠశాలలను స్థాపింపవలయునని యుపన్యాసములు చేయుచు
వచ్చినచో వారి శుష్కవచనములయందు దెవరికి గౌరవ ముండును ?
అందుచేత దేశాభిమానము గలవా రందఱును గృహమున తను
తోడబుట్టువులను భార్యలను తల్లులు మొదలగువారిని విద్యావతులను
జేయవలయును. ఎంత తీక్షణతేనివాగును దినమున కొక రెండుగడియల
కాలమును తమయింటఁ గల మానినుల యభివృద్ధివిషయ ము గడప
వచ్చును. అటుతరువాత బాలికాపాఠశాలలను బీదలకు పనికివచ్చు
రాత్రి పాఠశాలలనుగూడఁ బెట్టించి సర్వజనులలో మంచివిద్య
వ్యాపించునట్లు చేయవలయును. విద్య పుస్తకములవలననే గాక
మంచి యుపన్యాసములవలనఁగూడ నులభముగా వ్యాపించును గనుక,
యుక్తసమయములయందు జనసంఘములనుగూర్చి వారికి సద్ధర్మబోధ
కములును సదాచారప్రవర్తకములు నైన యుపన్యాసములను తఱు
చుగా చేయుచుండవలయును. అట్టిసమయములయందు దెవ్వ రేమను
కొందురోయని నత్యమును పలుకుటకు భయపడక దేవునిముఖమును

జూచి నిశ్చంకముగా సత్యమును బోధింపవలయును. జనులను మోసముచేసి జీవనముచేయువారికట్టి సత్యబోధవలన సప్తముకలుగుట సహజము కనుక, వా రెప్పుడును నిజ మాడువారిని ద్వేషించి దూషించుచుందురు. వారిదూషణములకు జడియక యట్టివారి కపటకృత్యములను తప్పక జనులకు వెల్లడి చేయవలెను. అట్లుచేసినగాని యెవ్వరికిని క్షేమము కలుగదు. ఆరంభదశయందు తాము చెప్పినదే దైవవాక్యమని బోధించి జనులను మోసపుచ్చి జీవనముచేయు స్వప్రయోజనపరులైన ప్రతిపక్షులసంఖ్య యధికముగానే యున్నను, గడవట సత్య మెప్పుడును వ్యాపింపక తప్పదుగనుక దైవముఖమునుజూచి యసత్యముతో పోరాడువారు కొంతకాలములోనే దైవబలమువలన విజయము నొందుదురు.

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి. [౧౮౮౨ వ సం॥ జూన్ నెల.]

.....

ఆంధ్రదేశమున వార్తావత్రికలసంఖ్య యధికమగుచుండుట భాషాభివృద్ధికి కొంత పురోనూచకముగా నున్నదికాని చక్కని దేశభాషాగ్రంథములు పుట్టువఱకును భాష వృద్ధి చెందుచున్నదని చెప్పవలనుపడదు. భాషాభివృద్ధినిబట్టియే జనుల నాగరికతయు సభివృద్ధి చెందుచుండును. కనుక జనుల యభివృద్ధినిగోరు దేశభాషామానులందఱును ముందుగా నాంధ్రభాషను మంచిస్థితికి దీసికొనివచ్చుటకై ప్రయత్నింపవలయును. జనులు జ్ఞానబోధకములగు పుస్తకములను జదివి విశేషాంశములను నేర్చుకొని వానిఫల మనుభవించుటవలన నుభయవిధములగౌరవమునకు పాత్రు లగుదురు గాని దీర్ఘసమాసములను నిరర్థక విషయములను నేర్చుకొనుటవలన గౌరవార్హులు కాజాలరు. కాబట్టి

జనులయభివృద్ధికై కావలసిన గ్రంథములు నులభశైలిని రచియింపఁ
బడిన ప్రకృతిశాస్త్రములును భగవంతునిగూర్చి చెప్పు మతగ్రంథము
లును యుక్తప్రవర్తనమునుబోధించు నీతిశాస్త్రములును లోనుగాఁ
గలవిగా నుండును. అట్టిగ్రంథము లేభాషయందు విస్తారముగా నుండి
యభివృద్ధి చెందుచుండునో యాభాషయే మందిదేశయం దున్నదని
చెప్పనొప్పును. అందుచేతనే వార్తాపత్రికావిలేఖకులుకూడ సాధ్య
మైనంతవఱకు తమపత్రికలయం దట్టివిషయములను సకలజనులకును
సుబోధముగా నుండునట్లు ప్రచురించుచుండుట యావశ్యకము. అట్టి
భార మయిన పనిని నిర్వహించువారు బహుగ్రంథద్రష్ట లగు సమర్థు
లుగా నుండవలయును. సాధారణముగా నట్టివారుమాత్రమే పత్రికా
విలేఖకులుగా నుండక కేవల సాహిత్యపరులును సామాన్యశక్తిగల
వారును వృత్తాంతపత్రికావిలేఖనమునకు పూనుకొనుటవలన వారివాత
యందు గూఢపదములును దీర్ఘసమానములును క్లిష్టార్థవాక్యములును
యచుకాదులును తప్ప ఉపయుక్తవిషయము లంతగాఁ గానరా
కున్నవి. అట్టివా రొక్కపదమునకు బహ్వర్థము లుండుటయు ఒక
వస్తువును, దేలువుటకు బహుపర్యాయ పదము లుండుటయుమాత్రమే
భాషాభివృద్ధి యనుకొని యొక్క చిలుక పేరు చెప్పవలసినవచ్చినచో
వచ్చినమాట రాకుండ పదిపర్యాయపదములను వాడుచు ఒక్కవారి
శబ్దమును పదిస్థలముల పదియర్థములయం దుపయోగించుచు తమ
పాండిత్యమును కనఁబఱుపఁ జూచుచున్నారేకాని జనులకు తెలివిని
గఱపుట కయి లేక మయినను బ్రతుక్నింపకున్నారు. మొట్టమొదట
వార్తాపత్రికలే సామాన్యజనుల కర్థము కాకపోవుచుండుట వలనను
ఒకవేళ కష్టపడి యర్థముచేసికొన్నను వానియందు కఠినపదములు
తప్పు సేర్పుకోవలసినయంశములు విశేషముగా లేకపోవుచుండుటవలనను

వానిం జదువుచారు మిక్కిలి తక్కువసంఖ్య గలవారుగా నుండి
చందాదారులవలన వచ్చేడిధనము ముద్రాభృతికే చాలక నశించియు
నశివక మిగిలినవి యభివృద్ధిలేక పురిటిండ్రవద్ద వ్రేలాడఁగట్టిన కలబంద
చెట్లవలె చచ్చియు చావకుండ కట్టూపిరితో నిలిచియు వార్తాపత్రి
కలు ప్రబలకున్నవి. విలేఖకులకు తమపత్రికలు నిజముగా వృద్ధినొంది
పలుపుర కుపయుక్తముగానుండి బహుజనులచే చదువఁబడవలయునని
కోరికగలిగినచో జ్ఞానాభివృద్ధి కావశ్యకము లయిన విషయములను
నులభ్యశైలిని తప్పక వ్రాయుచుండవలయును. అట్టి పత్రికలతో
మాత్రమే తృప్తి నొందియుండక తెలివిగలవా రుపయుక్తవిషయములు
గల వచనకావ్యములను రచించి వాని నందఱకును లభించునట్లుగా
నులభ్యక్రయమునకు విక్రయించు చుండవలయును. అట్లుచేసిననే
భాషాభివృద్ధియు దేశాభివృద్ధియుకూడ కలుగును. మనము నిత్య
మునుజూచుచుండు సూర్యచంద్రాదు లెట్టివో, వర్షము లేవకారముగా
కురియునో, ఉరుములును మెఱుములును పుట్టుటకు కారణమేమో,
గ్రహణము లెందువలన కలుగునో, వడగండ్రవాన లెందుకు కురి
యునో, దివములును ఋతువులును సంవత్సరములును నెట్లేర్పడునో,
మొదలయిన సంగతులే జనులకు తెలియకుండనున్నప్పుడు వారి
కిక నేవిషయమున జ్ఞానము కలుగును? స్వప్రయోజనపరు లైన
యభిజ్ఞులు వారి నెట్లు మోసము చేయకుందురు? మూఢభక్తి మొద
లయినవి వారి నెట్లు విడిచిపెట్టును? బహుజను లట్టిమాధ్యమహాసము
ద్రమునందు మునిగియున్నప్పుడు జ్ఞానాధికుల కయినను సత్యమైన
సౌఖ్యలాభము లెట్లు కలుగును? కాబట్టి జనసామాన్యముయొక్క
నుఖసంపదను పెంపుచేందింప నశక్తించువారు గ్రహణాదుల కారణ
ములను దెలుపు శ్యాతిషగ్రంథములను, దేహధర్మములను దెలుపు

శారీరశాస్త్రములను, దేహమును మంచిస్థితియం దుంచుకొనుట కనుకూలపడు భోజనపానద్రాదులను గూర్చి చెప్పు నారోగ్య శాస్త్రములను, రోగాదికమువచ్చినప్పుడు నివారించుకొనుట కక్కఱకు వచ్చు వైద్యశాస్త్రములను, మనోధర్మములనుగూర్చియు భగవత్ప్రసాదగుణాదులను గూర్చియు చెప్పు తత్త్వశాస్త్రములను, జల వాయ్వాదులనుగుఱించి చెప్పు జలశాస్త్రములను, యంత్రశాస్త్రములను, తర్కశాస్త్రమును, నీతిశాస్త్రమును, అర్థశాస్త్రమును, భూగోళశాస్త్రమును, దేశచరిత్రలను, తేటగానుండు తెనుఁగుశైలిని వచనరూపమున వ్రాయవలయును. సర్వకలాశాలాపరీక్షలయందుఁ గృతార్థు లయిన వా రట్టిపనికి పూని సార్థకజన్ము లయ్యెదరని నమ్ముచున్నాము.

దానధర్మము. [౧౮౮౨ వ సం॥ జూలై నెల.]

.....

బీదలుగా నుండువా రందఱును దానమునకు పాత్రు లని స్థూలబుద్ధిచేత విచారించినప్పుడు కనఁబడినను నిపుణముగా పరిశీలించినచో నెల్లవారును దానమున కర్హులు కారనుట తేటపడకపోదు. ఆపదలోనున్నవారిని జూచినప్పుడు జాలిపుట్టుట యందఱకును సహజగుణముగా నున్నది. ఆపన్నులకు సాహాయ్యముచేయ ప్రోత్సహవఱుచుటకే సర్వదయాపరుఁ డయిన పరమేశ్వరుఁడు మన కట్టి కనికర మనుదివ్యగుణమును కలుగఁజేసి యున్నాఁడు. అయినను బండవాఁ డొకఁడు శరీరమునిండ గాయములు చేసికొని యాదించుచున్నప్పుడు వానిమీఁద కనికరము పుట్టుటకు మాఱుగా వివేకులకు కోపము వచ్చును. ఈగుణమును బట్టి చూడఁగా వచ్చినయాపద

తనంతటతాను తెచ్చిపెట్టుకొన్నదిగాక దైవవశమువలన వచ్చిన
 దమునప్పుడు మాత్రమే మనము తోడు చూపవలయుట భగవ
 దుద్దేశ మయినట్లు స్పష్టముగాఁ గనబడు చున్నది. పాటుపడి
 సంపాదించుకొనుట కయి భగవంతుఁ డందఱికిని అవయవములను
 ప్రసాదించి యున్నాఁడు. అవయవపటుత్వము కలిగియు వాని
 నుపయోగించుకొనక బుద్ధిపూర్వకముగా సోమరితనముచేత దరిదు
 రయినవారు భగవదాజ్ఞోల్లంఘనము చేసి యీశ్వరదత్తము
 లయినసాధనముల నుపయోగించుకో నొల్లనివా రగుటచేత
 దానిఫలమును వా రనుభవించి బుద్ధి తెచ్చుకోవలసినవారే. అట్టి
 సోమరిపోతులకు చేసెడిదాన మపాత్రదాన మనుటకు లేక మయినను
 సందేహము లేదు. పాత్రదానమువలన దేశమునకు లాభము కలిగి
 నట్లే యపాత్రదానమువలన బహువిధము లయిననష్టములు కలుగును.
 ఏమి కాలకర్మదోషముననో కాని పూర్వకాలమునుండియు మన
 హిందూదేశమునం దపాత్రదానమే విశేషముగా జరుగుచు దేశమునకు
 మితిమీరినయనర్థముల నాపాదించు చున్నది. మనలో కొన్ని తెగల
 వారు దృఢకాయు లయి యుండియు యాచ్ఛావృత్తినే తమకు జీవ
 నాధారముగాఁ జేసికొని పాటుపడ నొల్లక సంతర్పణములయందును
 సమారాధనలయందును కుడుచుచు పరాన్నపుష్ట నర్వాంగు లయి
 ఘనతను వహించుచున్నారు. అట్టివారు భోజనమునిమిత్తమయి
 యూరూరఁ దిరిగి సత్రములయందును వీడించి ధనికులయిండ్లయందును
 భుజించుచు లోకు వయినవారియిండ్లవద్ద శుభకార్యములయందు
 తోరణములు త్రేంపియు పెనుగులాడియు దుండగమును జూపి ధనా
 ర్జనము చేయుచు భార్యాపుత్రాదులకు నగలు చేయించుకొనుటకు
 సహితము శక్తు లగుచున్నారు. ఇట్టివారిసంఖ్య నానాటికే ప్రబలు

చుండుటచేత తాము పాటుపడక యితరులకష్టార్జితధనమును వెచ్చ
పెట్టువారు గణనాతీతు లగుటవలనను, పాటుపడువారు తమకుటుంబ
భరణముతోడిపాటుగా పెక్కుమిషలమీద నసంఖ్యాకు లయిన
సోమరిపోతులను పోషింపవలసినవా రగుటవలనను, దేశమునకంత
కంతకు బీదతనము నంభవించుచున్నది. ఇటువంటివారికి దానము
చేయక వారిని పాటుపడునట్లు నిర్బంధించినచో వారుదరపోషణమున
కయి వేణుచూర్గము దొరకక పాటు పడవలసినవా రగుదురు. వా
రందఱును పనికివ్రానినచో ఈవఱకు బీడుపడి యున్నభూము లనేక
ములు నేవ్యమునకు వచ్చియు, ఈవఱకు మూల పడియున్నవృత్తు
లనేకములు మరల ప్రబలియు, దేశము పంటలు ప్రబలి సుఖిక్ష మగు
టయేకాక భాగ్యసంపన్నముసహిత మగును. అవయవపటుత్వము గల
బీద వారివిషయ మయి మనము చేయవలసిన దంతయు మనము వారికి
యుక్తమయినపనిని జూపి వారిపాటునకు తగినప్రతిఫలము కలుగునట్లు
చేయుటయే. అదియే వారికి మహోపకారము. సోమరిపోతులకు
దానము చేయుటవలనఁ గలిగెడుకీడులు మఱియును పెక్కులు గలవు.
మనుష్యున కేదోయొకపని యున్నపక్షమున వానిమనస్సు దుర్మార్గ
మయినయాలోచనమీదికి పోవకుండును. పరద్రవ్యమువలన సుఖజీవ
నము చేయుచు చేయుట కేమియు పని లేనివారు కావలసినంతయవ
కాశము కలవారయి దుర్మార్గకార్యములను జేయుటకయి దురాలో
చనలు చేయుచుండురు. దొంగతనము మొదలగుకార్యములు చేయు
వారు సాధారణముగా పాటుపడనొల్లని దైవవంచకులుగానేయున్నారు.
కాబట్టి సోమరులకు దానము చేసి ప్రోత్సహము కలుగఁజేయువా
రించుమించుగ చార్యాదులను జేయుకూరులకు ప్రోత్సహము కలి
గించువారే. కాబట్టి బుద్ధిమంతు లగువారు సాధ్య మయినంతవఱ

కిట్టిదానములను గట్టిపెట్టి దానయోగ్యులయినవారికిమాత్రమేధనాది
దానములను జేయునుండుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయును. ఆపన్నుల
యాపదను తొలగించుటకుకాక కీర్తికొఱకే దానము చేయుట మన
వారి కలవాటగుటవలన మనదేశమున నీయపాత్రదానము ప్రబలు
టకు కారణ మయినది. పేరుకొఱకుఁగాక భగవంతునిప్రీతికొఱకు
దానము చేయుట కారంభించినచో, ఈదురాచారము శీఘ్రకాలము
లోనే రూపు మాసిపోవచ్చును. దానమునకు నిజముగా నర్హులయిన
వారు తల్లిదండ్రులు లేనిపసిబిడ్డలును రోగాదికముచేతఁగాని ముసలి
తనముచేతఁగాని యంగవైకల్యముచేతఁగాని పాటుపడ నసమర్థులయి
యుండుదండ్రులును కాబట్టి సర్వవిధముల నట్టివారికే సాహాయ్యము
చేయుట వివేకిలోకమునకెల్లను విధిగా నున్నది.

మతకలహములు. [౧౮౮౨వ సం॥ ఆగష్టు నెల.]

=====

ఈనడుము నేలమునగరమునందు మతవిషయమున హిందువు
లకును మహ్మదీయులకును కలహములు సంభవించి యిరువక్షములను
ధననాశమును ప్రాణనష్టమును సంభవించినవి. ఇటువంటికలహములే
కొంతకాలముక్రిందట ఉత్తరహిందూస్థానమునందుకూడ పొసఁగి
పెక్కునష్టములకు కారణ మయినది. సాధారణముగా నిటువంటిమత
వివాదములయందు కొంతవఱ కుభయపక్షములవారును దోషులుగానే
యుందురు. మతావేశముచేతను మూర్ఖతచేతను కక్ష ప్రధానము
చేసికొని వివేకము వదలి పోరాడునప్పుడు యుక్తాయుక్తవిచారమును
న్యాయదృష్టియు నెక్కడ నుండును? అందుచేత రెండుప్రక్కలను
కలహమునకు కారకులుగా నున్నవారిని విమర్శించి కొందఱిని శిక్షించి

సంతమాత్రమున పయి కప్పుడు నెమ్మదికలుగునట్లు కనబడుటయే
కాని కలహములు మరల పుట్టక మొదలంట నడఁగ నేరవు. ఇట్టివివాద
ముల మూలకారణమును కనుఁగొని దానిని వారించుటకు ప్రయ
త్నము చేయకపోవుటచేత ద్వేషము మనసులో రాజుచుండి యెప్పుడో
యొకప్పుడు భగ్గున మండి మరల మునుపటికంటె నధికముగా
నవ్వమును కలిగించును. కాబట్టి యిట్టియవివేకకార్యముల కెల్లను
మూల మయిన మతవైషమ్యమును మూర్ఖతను సాధ్య మయినంత
వఱకు జనసామాన్యమునందు రూపురూపుటకుఁ బ్రయత్నింపవల
యును. కొన్ని న్థలములయందు దధికారములోనున్న వారు కొందఱు సమ
బుద్ధితో న్యాయమును తీర్పుటకుమారుగా నొకపక్షము వారియెడల
నెక్కువ యనుగ్రహమును రెండవపక్షము వారివిషయము యధిక
క్రొర్యమును కనబఱుచుటవలన జనులమనసులలోనిఁకొధాగ్నికి పిడ
కలు తగిలించినట్లయి యది యెప్పుడు నాటిపోక కడపట నణఁవరాని
యాపదల నాపాదించును. ఇట్టి యనర్థములు పొసఁగకుండఁ జేయవలె
నన్నచో రాజకీయాధికారులు నిష్పాక్షికముగా విమర్శచేసి న్యాయ
ముగా దండ్య లయినవారిని శిక్షించి తాత్కాలికశాంతిని కలుగఁ
జేయుటయే కాక జనులమూఢభక్తిని తొలఁగించుటకు తగిన సాధన
ములను సర్వత్ర వ్యాపింపఁ జేయవలయును. గ్రామములయందు
చిన్న పాఠశాలల నేర్పఱిచి యక్కడ జనులకు వ్రాయుటకును చదు
వుటకునుమాత్రము నేర్పినంతమాత్రమున వారికి వివేకము కలుగఁ
జాలదు. మూఢభక్తిని తొలఁగించుట కయి వారికి కొంతవఱకు
ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానమును, మతాభినివేశమును కలిగించుట యత్యం
తావశ్యకము. గ్రహణాదులకు కారణము లేవో బొత్తిగా తెలియ
నప్పుడు ధనాకర్షణము నిమిత్త మయి స్వప్రయోజన పరు లయిన

పెద్దలు పన్నినకారణములను భ్రమపడి నమ్మి విద్వావిహీను లయిన
యజ్ఞానవరులు వారికుతంత్రముల కెల్లు మోసపోవకుండఁ గలుగు
దురు? ఇటువంటి యజ్ఞానము వలనను, అంతకంటె నధికముగా దుర్
జ్ఞానమువలనను నిష్కారణముగా కలహములును మనస్తాపములును
ప్రాప్తము లగుచుండును. కొంతవఱ కయినను మతవిషయమును
బోధించి యందలిసత్యసంప్రదాయములను వానివలన లాభములను
బోధించుచు వచ్చినంగాని మతద్వేషమును తన్నూలమున వచ్చు కల
హములును నశించి జనసామాన్యములో పరస్పరానురాగమును
నైకమత్యమును పుట్టి సత్ప్రభుత్వమువలన కలుగవలసిన యోగక్షేమ
ములు కలుగవు. దొరతనమువారు మతవిషయమున నెంతమాత్ర
మును సంబంధము కలుగఁ జేసికొనఁ గూడదనియు, అట్లు కలుగఁ
జేసికొన్నచో జనులలో సంక్షోభముపుట్టి ప్రజాక్షేమమునకు భంగము
కలుగు ననియు కొందఱు బుద్ధిమంతు లనవచ్చును. రాచత్రికమువా
రేదో యొకమతము నవలంబించి యందలి యాక్షేపణీయము లగు
సిద్ధాంతముల నెల్లను బోధించుచువచ్చిన నట్టికిడు మూడునుగాని
యేమతమునుగైకొనక సర్వమతములకును మూలాధారములుగా
నుండుసత్యములను బోధించుచు వచ్చినచో సర్వమతములవారును
వానిని శిరసావహింతు రనుటకు సందేహము లేదు. అట్టిసర్వమత
సామాన్యమయిన స్వాభావిక సత్యములను తెలిపినమాత్రముననే
వేఱుగఁ జెప్ప నక్కఱలేకయే ప్రజలు తా మవలంబించెడివిరుద్ధా
చారములయందలి దోషములను తమంతతామే తెలిసికొని వ్యర్థకల
హములకు పోక యితర మతములవారిని ద్వేషింపకుండవచ్చును.
సాధారణముగా మనుష్యులను సాపకార్యములనుండి ముల్గించుటకు
ప్రబల మయినసాధనము పాపభీతి. అటువంటిభీతి భగవత్స్వరూప

స్వభావగుణములను భగవంతునకును దనకును గలసంబంధమును భగవ
ద్విషయమున తాను నడుచుకోవలసిన ధర్మములను యథాస్థితముగాఁ
గొంతవఱ కయినను తెలిసినంగాని కలుగ నేరదు. అది లేకపోవుట
చేతనే మనపాఠశాలలయందలివిద్యార్థులు విద్యావిషయమున మిక్కిలి
సమర్థులుగా నున్నను నీతివిషయమునను సత్ప్రవర్తనవిషయమునను
మూఢజనులకంటె విస్తారముగా వ్యత్యాసము కలవారుగా నున్నట్లు
కనబడరు.

చిరకాలము హూణభాషాధ్యయనము చేసి జ్యోతిషాదిప్రకృతి
శాస్త్రముల ననేకముల సభ్యసించినవిద్యార్థులగతియే యట్లుండఁగా,
ఏశాస్త్రజ్ఞానమును లేని పామరజనులస్థితి యెట్లుండును? ఈశ్వరుఁ
డాత్మస్వరూపుడను స్థూలజ్ఞాన మయినను వారికి లేక పోవుటవలన
విగ్రహములయందో శిలలయందో దేవుఁడున్నాఁ డనుకొని తమ
యిష్టానుసారముగా పెక్కురూపముల నేర్పఱిచి తాము సృష్టించిన
దారు శిలాలోహరూప మయిన దేవతలలో తమదెక్కువ యని యొక
రును తమ దెక్కువ యని మఱియొకరును దురభిమానముచేత
వృధావివాదములు పెట్టుకొని యుత్సవాదులయందు తమవిగ్రహము
కుడివైపుననుండి వెళ్ళులె నని యొక తెగవారును తమప్రతిమయే
కుడివైపుననుండి పోవలె నని రెండవ తెగవారును పోరాడి నడివిధు
లలో తలలు పగులఁగొట్టుకొని మానవస్వభావమును మఱచి దయా
దాక్షిణ్యములను నీటఁగలిపి ఘాతుకమృగములధర్మము నవలంబించు
చున్నారు. చిన్నపాఠశాలలయందుఁగూడ భగవంతుఁ డొక్కఁడే
యనియు, మనుష్యాదిసమస్తజంతుజాలము నాతనిచేతనే సృజియింపఁ
బడె ననియు, ఒక్కయోశ్వరునిచేతనే సృజియింపఁబడినవా రగుట
చేత మనుష్యు లందఱును సోదరతుల్యులుగా నుండి యున్నోస్వ

ప్రేమము గలిగి యొకరికొకరు సర్వవిధముల తోడుపడు చుండవలె ననియు, అట్లుచేయక పరస్పర ద్వేషమును పెంచుకొని యొండొరుల కవకారము చేయఁ బూనుకొన్నచో భగవదాగ్రహమునకు పాత్రులయి పరలోకదూరులగుదు రనియు, భగవదనుగ్రహసంపాదనమునకు నీతి ప్రధానమనియు, యుక్తప్రవర్తనమును భూతదయయు లేనియెడల నుభయలోకములయందును భ్రష్టులగుదు రనియు, సర్వజనాదరణీయము లగుపరమార్థములను మనస్సులకు నాటునట్టుగా నులభగ్రంథ రూపమున దేశభాషలయందు బోధించుచు వచ్చినచో మనుష్యులు మృగప్రాయు లగుట మాని యొక దేవతయొక్క గుడిగుమ్మమువద్ద నుండి మఱియొక దేవత వాద్యములతో పోఁగూడ దనెడి వెట్టి భమయందు పడక వివేకము గలవారివలె నడుచుకొందురుగదా? ఇట్టి స్వాభావికమతమును బోధించుటవలన నేమతమువారికిని వైరము కలుగుటకు కారణ మగపడదు. పాఠశాలలయందు దొకవేళ నిట్టి గ్రంథములను బెట్టినను, అందఱు నక్కడ చదువుట సమకూడి యందు వలనిలాభము పొందుట సంభవింపనేరదు గనుక దేశభాషామానము గలపుణ్యాత్ములు దేశభాషవృద్ధికయి యప్పుడప్పుడు నభలుచేయుచు పలుపురజనుల నక్కడ కాకర్పించి యువన్యాసరూపమునను వాదరూపమునను పైని జెప్పఁబడినరీతిని సత్యములను వారిమనసుల కెక్కునట్లుగా మృదురీతిని ఉపదేశింపవలయును. ఈప్రకారముగా కొంతకాలము జరిపినపిమ్మట జనులస్థితి బాగుపడి దేశమునందు వ్యర్థములయిన మతకలహము లదృశ్యములు కావచ్చును.

వృద్ధవివాహము. [గూర్త వ సం॥ ఆగష్టునెల ౨౩ వ తేది.]

అతిబాల్య వివాహమువలన మనదేశమునకు సంభవించుచున్న నష్టములనుగూర్చి వార్తాపత్రిక లప్పుడప్పుడు ముచ్చటింపగా జూచు చున్నను అంతకంతకు దేశమునం దంతటను ప్రబలుచు మితిమీరిన నష్టములనాపాదించు చున్న అతివృద్ధవివాహములనుగుఱించి యేపత్రి కయు వ్రాయుచుండఁగానము. బాల్యవివాహములవలన కొన్ని సమయములయందుమాత్రమే దంపతుల కసౌఖ్యము కలుగుచుండును గాని వృద్ధవివాహములవలన నన్ని సమయములయందును వధూవరులకు తీరిని మనోవ్యధ సంభవించుటకు కారణ మగుచున్నది. బాల్య వివాహములవలెనే వృద్ధవివాహములును బ్రాహ్మణులలోనే విస్తారముగా వ్యాపించియున్నవి. పండ్లూడిపోయినముసలిపెండ్లికొడు కులు తా మేమి సౌఖ్య మనుభవింపవలె నని మూడేండ్ల పెండ్లికూఁ తులను పరిణయ మగుచున్నారో మేమూహింపఁ జాలకున్నాము. బహువిషయములలో నావృద్ధు లొకన్నియలకు భర్తలుగా నుండుట కన్న ముత్తాతలుగాను వారితండ్రులుగాను నుండుటకు తగినవారుగా కనఁబడుచున్నారు. అట్టివా రొకవేళ వివాహము ధర్మప్రజాసంపత్త్య ర్థముగనుక తమభార్యలవలన ధర్మసంతానము నపేక్షించియే యా పెండ్లిండ్లను జేసికొందురేమో! ఆ ముదిపెండ్లికొడుకులకు పెండ్లి యగువఱకును సంతోషమేకాని యటుతరువాతి భార్య యెదుగ నారంభించినకొలఁదిని మనస్సునందు విచారము పెరుగుచునేయుండును ; భార్య యీడేతినదన్నమాట విన్నతోడనే మనస్సు కలుక్కు మనును. సాధారణముగా నేయీడువారిలో నాయీడువారికే స్నేహము కలియుట సహజ మయియుండును గనుక, స్వర్గసుఖమున కయి

ప్రయాణము కట్టుకొనియున్న ముసలిమగనికిని భూలోకసౌఖ్యమునే
 చిరకాల మనుభవింపఁగోరెడి పడుచుభార్యకును గలిగెడిమైత్రి
 యెట్టిదో చెప్పుటకన్న వారువారూహించుకొనుటయే సులభముగా
 నుండును. కామమునిమిత్తముగాక కర్మలనిమిత్తమే వివాహము
 చేసికొన్న వగ్గుభర్తల సంభోగసౌఖ్యముమాట తలపెట్టవలసిన పనియే
 లేదు. ఇంక నాయూలితోడి యాలింగనసౌఖ్యమో భర్తకిన్న
 మంచపుపట్టెలకే వేయిరెట్లధికముగా నుండును. దేహమునకు మంచి
 గంధపుపూఁతిలకన్న మగనిగదిలోనికి వెళ్ళవలసినప్పు డెల్లను తలకు
 సొంటిగంధపుపట్టే సహస్రాంశము లధికముగా నుండును. భార్య
 నోటి కర్పూరతాంబూలము భర్తనోటి నలంకరించుటకన్న తిలుచుగా
 భర్త మొగమునకే రంగువేయుట కుపయోగించు చుండును; మన్మ
 థుని పంచబాణములును వృద్ధభర్తమనస్సున నాటుటకన్న పడుచు
 భార్యయొక్క సఖరూపమును ధరించి యామెవ్రాణేశ్వరుని దేహ
 ముననేనాటి గంట్లుచేసి దేహములో రక్తమున్నయెడల నయిదు
 సెలయేళ్ళను ప్రవహింపఁ జేయుచుండును. వేయేల? సఖక్షత
 దంతక్షతిములు శాస్త్రునియమములేక యప్పుడప్పుడు భర్తయొక్క
 శరీరమునం దంతటను కెంపుపొడులను కల్పించి ముసలిదేహమునకు
 శ్రోత్తయందమును దెచ్చిపెట్టుచుండును. ఇటువంటి యిహలోక
 నుఖములరుచి మరగినభర్త పరలోకనుఖమును మఱింతిశీఘ్రముగా
 ననుభవించునిమిత్తమయి యత్యాతుయఁ డయియుండుట యొకవింతి
 కాదు. ఈప్రకారముగా ముముక్షువయి యుండుభర్త "పరోపకా
 రార్థ మిదంశరీర" మన్ననీతివాక్యమును మనసునందు నిలుపుకొని
 పారమార్థికచింత కలవాఁ డయి తన క్రిందియపటుత్వము తగ్గి జవ
 సత్త్వము లుడిగియున్న హేతువుచేత నేమిచేయుటకును శక్తుఁడుగాక

భార్య తనయర్థశరీరముగట తలపోసి యాయర్థశరీరమును పరోవకా
 రార్థము విడిచిపెట్టి మనోరథసిద్ధి పొందును. ఈప్రకారముగా
 జరగుట కొన్నిస్థలములలోనే కాని బహుస్థలములలో ముసలిభర్త
 లీవైభవమునంతను చూడకమునుపే స్వర్గస్థులగుటయే సంభవించు
 చుండును; నూటికి కొటికి నొకచోట పతిశుశూషయ పరమధర్మ
 మనుకొని యితరసౌఖ్యములను నోచుకొనక పోయినను పతినేవ చేసి
 కొని పసపును కుంకునుమును పెట్టుకొనుభాగ్యము నైనను పొందితి
 మని సంతోషపడుభార్యలు నుందురు. తమకడుపునఁ బుట్టిన నుందరు
 లయిన ముద్దుబాలికల నిట్టివృద్ధవిగ్రహములకు బలిపెట్టునట్లు ప్రేరే
 పించినది ధనాశాపిశాచముతప్ప వే తేదియుండును? ధనాశాపిశాచ
 గ్రస్తులకు వివేకములేకపోవుట యాశ్చర్యముకాదుగాని యాదురాశా
 పిశాచమును పాఱఁదోల శక్తిగల కులజనమాంత్రికు లెందును
 మందున కైనను గానరాకుండుట వింతగానున్నది. ఈవృద్ధవివా
 హములకును నరబలులకును వ్యత్యాస మంతగా కనఁబడదు; అలం
 కారములును వాద్యములును పిండివంటలును రెంటికి సమాన
 ములే; మెడకు నూత్రము కట్టుటయందును భేద మేమియు లేదు;
 ఉన్నవ్యత్యాస మంతయు మొదటిదానికి మామిడాకును రెండవ
 దానికి వేపరొట్టయు కట్టుట యయి యున్నది. వివాహ మనుమిషచేత
 చేయునీనరమేధయాగమునకంటె ననఁగా నీయపూర్వస్త్రీమేధయాగ
 మునకంటె నొకవిధమున శిలావిగ్రహములకు పెట్టునరబలులే నుభా
 వహ మయిన వని చెప్పవచ్చును. నరబలులవిషయమున పశువుల
 యొక్కశ్రమ నాటితోనే నివారణ మగును; వివాహరూప మైన
 యీస్త్రీబలులలోనో యావజ్జీవమును సహింపరానిశ్రమ ననుభవింప
 వలసి యుండును. కన్యాశుల్కము నొక్కదానిని మాన్పించిన నర

మాంసవిక్రయరూప మైన యీ ఘోరరాక్షసకృత్యములు నివారణము కావచ్చును. పురాణములయందు వర్ణింపఁబడిన రాక్షసులయినను తమయుదరపోషణార్థ మయి నరహత్యలను చేసినట్లు కనఁబడు చున్నది. కాని యీవిధముగా తమకడుపునఁ బుట్టినకన్నయలను దయమాలి వృద్ధవిగ్రహములకు విచాహవ్యాజమున బలిపెట్టినట్లు కనుపట్టదు. కాఁబట్టి పయియకృత్యముయొక్క కార్యమును తెలుపుటకు రాక్షసకృత్యమన్నమాట చాలదు. తమపుత్రికలవిషయమున నిట్టికిరాతవృత్తి నవలంబించుటకు భూదేవుని మనుగొను బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లమున సొప్పునో మాయూహ కందకున్నది. స్వర్గమునకు దారిచూపెనమని వేషము వేసికొని శిష్యవిత్తాపహరణము చేయుచు నేనుఁగులతోను పల్లకులతోను వాద్యములతోను శ్రోతృపెండ్లికొడుకులవలె నూరూర నూరేగు శంకరావరావతారు లగుమతగురువు లీదురాచారమును మాన్పింప నేల యుపేక్షించు చున్నారో తెలిసికొన మానుషబుద్ధి కగోచరముగానున్నది. గురువుల కీగొడవ యేల? ఈలోక సౌఖ్యము లన్నియు తుచ్ఛములనియు, అర్థము వ్యర్థమనియు, మృత్యు వెప్పుడు వచ్చి యెగనెత్తుకొనిపోవునో తెలియదు కాఁబట్టి తేపటిదినముసంగతి విచారింపక యున్న దంతయు నేడే సత్పాత్రదానము చేసి పుణ్యము సంపాదించవలె ననియు, అట్టిసర్వస్వదానమునకు త్రికాలాగ్ను లయి లీలామానుషవిగ్రహమును దాల్చి యీశ్వరాంశసంభూతు లయి యున్న తమకంటె పాత్రు లెవ్వరు గలుగుదురనియు, శిష్యులకు పరమార్థము నుపదేశించి వారిని మోక్షకాములను జేసి తద్దత్తవిత్తముతో తాము గజాశ్వాందోళనాదులతో భూలోకసుఖమును చూఱుకొనుచున్నం జాలదా? సరిసరి! అంతటితో నూరకున్నను కొంతమేలే. వా రట్టియక్రమములను వారింపక పోవు

టయేకాక పరలోకగతు లయినయావృద్ధులు తమ్మువిడిచి చనిన
నుస్సహవ్యధలనుండి తప్పించుకొని బయలుబడ నపేక్షించుననాధులకు
తోడు చూపఁబూనిన దయాభురపై సహితము ధ్వజ మెత్తి వారి
నా లోలోపకారకృత్యమునుండి మరలించుటకుఁగూడ తమయమానుష
శక్తినంతను జూపుచున్నారు. ఎద్దువుండు కాకి ముద్దు కాకపోవుట
నహజమే.

పీతాధికారులు. [గూ॥ ౨ వ స॥ సెప్టెంబరు నెల.]

.....

ఈదేశమునం దిప్పుడు ముఖ్యముగా ద్వైతాద్వైత విశిష్టా
ద్వైతమతములు మూడును వ్యాపించి యున్నవి. ఈతమతముల
వారికిని ఆచార్యపీఠము లుండి యున్నవి. అద్వైతులసంఖ్య బ్రాహ్మ
ణులలో నత్యధికముగా నున్నది గనుక, దక్షిణహిందూస్థానమునందే
యద్వైతమతపీఠము లయి దుండి మతాచార్యులు చిరకాలాగతము
లయినవసతుల ననుభవించుచున్నారు. ఈయైదుపీఠములును గాక
యత్యల్పకాలముక్రిందట నేవిధముగానో యేర్పడిన యభినవవిరూపాక్ష
పీఠ మని పిలువఁబడు నొకపీఠము కృష్ణానది కీవలిభాగము మొదలుకొని
యాంధ్రదేశమునందు తిరుగు చున్నది. ఈపీఠమునకు నివాసస్థాన
మెక్కడనులేదు; భూములు మొదలయినస్థిరవసతి యంతకుమునుపే
లేదు. ఈ యాచార్యులు దేశాటనము చేసి జనులు చేసెడిభిక్షలు పాద
పూజలు మొదలయినవానివలననే పరివారమును గజాశ్వాదోళ
నాదులను కాపాడవలసినవారుగా నున్నారు. వీ రందఱును తమతమ
పీఠము లాదిశంకరులచేతనే స్థాపింపఁబడిన వని చెప్పుచు తామును
శంకరాచార్యనామమునే వహించుచున్నారు. పూర్వకాలమందీపీఠ

ముల నేర్పఱచుటయందలియుద్దేశము జనులకు మతబోధ చేసి మత
వ్యాపనము చేయునిమిత్తమును, ఆయామతముల యందలివారిలో
నెవ్వ రయిన సక్రమమయిననడత గలవా రయినపక్షమున వారిని
జాతిబహిష్కారాదిశిక్షలచే సన్మార్గులనుగాఁ జేయు నిమిత్తమును,
అయి యందు ననుటకు లేక మయినను సందేహము లేదు. ఇటువంటి
వనిని నిర్వహించుటకు సమస్తశాస్త్రపారంగతు లయినపండితులును
ఇంద్రియనిగ్రహము చేసి రాగద్వేషాదులకు లోనుగాక నిష్పక్షపాత
బుద్ధితో న్యాయమును దీర్చఁగలమహాత్ములును మాత్రమే యర్హులుగా
నుందురు గనుక, వేదాంతాదిశాస్త్రములయందు ప్రవీణు లయి సంసార
సుఖములను త్యజించిననన్యాయులే వీరమును స్వీకరింపవలయు నని
విధులు పుట్టి యున్నవి. అటువంటివారు వీరాధిపతులయి తమకృత్య
మును నిశ్శంకముగా నిర్వహించుచు వచ్చినచో దేశమునకు కొంత
క్షేమము కలుగవచ్చును. ఇప్పుడున్న ప్రకారముగా వీరాధిపతులవలన
దేశమున కేమయినలాభము కలుగుచున్నదా, సాధారణముగా వీరము
లకు వచ్చువా రెటువంటివారుగా నున్నారనునది ప్రస్తుతవిచార
ణీయాంశము. ఈమతాచార్యులవలన నిప్పుడు దేశమున కావగింజంత
యయినను లాభము కలుగుచుండలే దని మేము యాధిగా చెప్పఁ
గలము.

ఇప్పుడు వీరములకు వచ్చేడిమతాచార్యులు మతబోధ తమవని
యన్నమాటయే యెఱుఁగరు; పలువురు భిక్షులుమాత్రమే తమవని
యనుకొనువారును గలరు. వారు తఱచుచుగా విద్వాంసులు గాకపోవుట
చేత మతబోధ చేయుటకును వారర్హులు కాదు. వారు పేరునకు
సన్యానులే యయినను వారిసన్యాస మంతయు భూలోకసుఖమును
పొందుటకొకకేగాని త్యజించుటకుఁ గాదు. బ్రాహ్మణార్థములు చేసి

సప్పుడు తప్ప అభిఘోరమును భక్త్యములను నెఱుంగనివారు నిత్యమును దొప్పలకొలదినేతితో గారెముక్కలు విఱువవచ్చుననియు, సంభావనకయి కాళ్ళు పొక్కు లెక్కునట్లుగా తొక్కులపల్లకులవెంట పరుగెత్తువారు పల్లకు లెక్కి వాద్యములతో నూరేగవచ్చు ననియు, స్వప్నములయందు తప్ప డబ్బు మొగ మెఱుంగనివారు సదా ధనముతో కొల్లలాడవచ్చుననియు, సన్యసించువా రనేకు లున్నారు. అట్టి పరమహంసలకు ధనాకర్షణోపాయమే ప్రణవజపము; ఉదరపూరణమే పరమార్థము; అపూపాదిభక్షణమే మోక్షసామ్రాజ్యము; వాద్యాది భోగమే యోగ్యము. ఇటువంటిపారమార్థికచింత గలగురువులవలన లోకమున కేమిలాభము కలుగఁ గలదు? వారు చేయుఁగలిగినపని యంతయు బహిష్కారము చేసెద మనిబెదరించి బీదలయొద్ద ధనము గొనుచు వారికి ధనరక్షణమునందలి శ్రమను తగ్గించుట తప్ప మఱి యొకటి యేదియుఁ గానరాకున్నది. వెట్టివానిచేతిలోనిరాయివలె నసమర్థులచేతులలో జాతినుండిబహిష్కరించెడి యధికార ముండుట వలన దానిని క్రమముగా నువయోగించుటకు తెలియకయు శక్తి లేకయు ప్రముఖులుగానున్నవారితోఁజేరియట్టివారికి విరోధులుగా నున్న వారిని సాధించుటకును తన్మూలమున వారి యనుగ్రహసంపాదనము చేసి ధనము సంపాదించుటకును తమయధికారమునంతను జూపి దుర్బలులను బాధించుచున్నారు. ఈస్వాములవారు, యుక్తాయుక్త విచారమును గట్టి పెట్టి బహిరంగముగా సారాయములను త్రాగి మత్తెక్కి వీధులలో పడుచు న్నను, చేసికొన్నభార్యలను విడిచిపెట్టి దీపములు పెట్టినతోడనే స్వేచ్ఛముగా భోగస్త్రీలయిండ్లకు వెళ్ళుచున్నను, వారు ధనికు లయి రేని పాదపూజల కాశపడి ముందుగా వారియిండ్లకడనే భిక్షలుఁజేసి వారి చెడునడతలను జూచి నహింసలేనినిర్దోషులను జూత చెప్పేట

తొడిగినారని వెలివేయు చున్నారు; మితిమీరినశిశుహత్యామలను
 జేయుచున్నను, నిరంతరజహువురుషసంభోగవ్రతము పట్టినను, అట్టి
 విధవలు ధనికురాం డ్రయిరేని వారియింటనే ముందుగా హస్తోదక
 మును స్వీకరించి భిక్షులుచేసి యాటంకుటాండ్రమీఁద వ్యభిచారదోష
 మెన్నినవంతతువులనే రెండవపూట భోజనము చేయుచున్నారని వెలి
 వేయుచున్నారు. కొన్నిచోట్ల తా మడిగినంతధనము నిచ్చుకోలేక
 పోయినారని బీదసాదలకు వెలిపత్రికలు పంపి కంచమును ముంతయు
 నమ్మించి ద్విగుణముగా ధనమును గైకొని వెలి తీసివేయు చున్నారు.
 రాఁగరాఁగ లోకగురునామధారులకు ధన మిచ్చినవారు పుణ్యా
 త్ములుగాను ధన మియ్యనివారు పాపాత్ములుగాను సిద్ధాంత మగు
 చున్నది! ధర్మశాస్త్రములును మనుష్యసామాన్యమున కెల్లను భగ
 వంతుఁడు దయచేసినసహజజ్ఞానమును మంటఁ గలియు చున్నవి!
 జనులయొక్కనుఖముగాని దుఃఖముగాని వారివారినుచరితలలోను
 దుశ్చరితలలోను లేక ధనాశాపరాయణు లగుగురువుల కటాక్షము
 లలో నుండవలసివచ్చుచున్నది! జనులనుఖమును విత్తమును హరించు
 టకే గురువులు నెలయు చున్నారు! ఓ జనులాతా! ఇటువంటిగురువులు
 లేకున్న దేశమున కెంత క్షేమము కలుగును? మనలను సమస్తవిధ
 ముల సంరక్షణము చేసెడిదొరతనమువారికి కొంచెముపన్ను నిచ్చుటకు
 విచారపడెడు మీరు లేనిపోనిబాధలను తెచ్చిపెట్టుకొనుటకయి మీ
 ధనము నేల వ్యర్థపఱిచెదరు? ఈగురువులలో నెవ్వరయిన మీ కెప్పు
 డయిన మతబోధ చేసి యున్నారా? మీనిమిత్తమయి యెక్కడ
 నైన మీవద్ద పుచ్చుకొన్నధనములో నాలవపా లయినవ్యయపఱచి
 యొక్క వేదపాఠశాలను శాస్త్రపాఠశాలను స్థాపించినారా? మీకు
 జ్ఞానాధిక్యము కలుగుటకయి దేశభాషలయం దొక్కమతగ్రంథము

నైనను రచించి యెఱుఁగుదురా? ఏమియులేకుండ నీదందుగవ్యయ మెందుకు? గురువులయినవారికెల్లను విధాయకము లగులోకోప కారకృత్యములను గొన్నిటిని నై నం జేయుచుండనిచో మన మాగురు వుల యాజ్ఞాబద్ధులమయి యుండవలసినవారము కాము. కాబట్టి యిప్పటిస్థితినిబట్టి గురువులయధికారము నెంతతగ్గించిన నంతమేలు కలుగును.

దేశాభివృద్ధి. [౧౮౮౩ వ సం॥ జనవరి నెల.]

౦౦౦

విద్యయందును బుద్ధియందును నాగరికతయందును జనసామాన్యముయొక్కస్థితి బాగుపడిననే దేశాభివృద్ధి యనఁబడునుగాని యెవ్వరో కొందఱు మహోన్నతదశను పొంది తక్కినవారు హీనదశ యందున్నంతవఱకును దేశాభివృద్ధి కలుగుచున్న దని యెంతమాత్రమును చెప్పవల్లకాదు. మొత్తముమీఁద జను లందఱును విద్యాబుద్ధులు కలవారయి యుక్తాయుక్తవివేకము కలిగి దేశకాలపాత్రముల నాలోచించి తదనుగుణముగా తమ యాచారవ్యవహారములను మార్చుకొనుచు నభివృద్ధి పొందుచుండిననే విద్యావివేకాదులయందు మహోన్నతదశను చెందినవారి కయినను నిజమైనసౌఖ్యము కలుగును గాని జనులందఱు మూఢశిరోమణులుగా నున్నంతవఱకు సౌఖ్యమేమాత్రమును కలుగనేరదు. కాబట్టి బుద్ధిమంతు లయిన వారెల్లను తాము నిజ మయిన నుభయు ననుభవింప తలఁచుకొన్న యెడల తప్పక యితరులనుగూడ తమస్థితికి తీసికొనివచ్చుట కయి ప్రయత్నింపవలయును. అట్లు చేయక యుపేక్షించినచో కొంతకాలములో నామూఢజనులే తెలివిగలవారినిసహిత మాచారబలముచేత

తమతో సమానమయినస్థితికి దింపుటకు సమర్థు లగుదురు. ఒకఁడు ననుస్తమును తెలిసినవాఁ డయి మూఢభక్తిని విడిచి యుక్తమార్గ మున ప్రవర్తింపఁ గలవాఁ డయియున్నవక్షమున, వానిగృహమందలి స్త్రీలును బంధువులును చుట్టుపట్ల నుండువారును యుక్తాయుక్తవివే కము లేని యనాగరికులయి యభివృద్ధినిమిత్తమయి యతఁడు చేయు ప్రయత్నములకెల్లను ప్రతిబంధమును జేయుచు బాధించుచు వచ్చి నప్పు డట్టివానికి తన విద్యావివేకాదులవలని లాభము ననుభవించు టకు శక్తి యెట్లు కలుగును? అతఁడు మనస్సంతోషమును సౌఖ్య మును ఎట్లు పొందఁగలుగును? తున కట్టివారితో మనసుకలిపి సహవాసముచేయుట కయినను బుద్ధి యెట్లుపుట్టును; ఈ హేతువుచేతనే యిప్పుడు హూణవిద్యాభ్యాసముచేసి తమ కలవడిన శాస్త్రజ్ఞానము వలని లాభమును పొంది యభివృద్ధిచెంద నపేక్షించువారు జనసామాన్యముయొక్క మాధ్యప్రభావముచేత తా మేమియు చేయుటకును శక్తులు కాకపోవుటయేకాక భయల విద్యావంతు లయినమిత్రులతో మాటాడుచున్నంతవఱకు పరమానందభరితు లగుచు నింటికి వచ్చి విద్య యెఱుఁగనిస్త్రీలను బంధువులను గలిసి వారితోనున్నంతసేపును త్రోవతప్పి ఘాతుకజంతుసమావృత మయిన మహారణ్యములో వడినవారివలె నిరుత్సాహు లగుచున్నారు. కాఁబట్టి బుద్ధిమంతులు ముందుగా తమస్త్రీలకును, చేత నయినంతవఱకు జనసంఘమునకును మంచివిద్యను నేర్పింప పాటుపడవలయును. ఈవనినిమిత్త మయి బాలికాపాఠశాలలును రాత్రిపాఠశాలలును సాధ్యమయినయెడల ప్రతిగ్రామమునందునుకూడ స్థాపింపఁబడ వలయును. పూర్వకాల మునం దీహిందూ దేశము స్త్రీలపాండిత్యముచేత మిక్కిలి ప్రసిద్ధి చెందిన దైనను మధ్య వచ్చినముష్కరతొరుష్క ప్రభుత్వమువలన

తొంటి యాన్నత్యమును పోగొట్టుకొని తుదకు స్త్రీవిద్యాభ్యాసము
దూష్యమని తలచునంత హీనదశకు వచ్చినది. అయినను హఠాః
ప్రభుత్వము ప్రబలినతరువాత నిప్పు డిప్పుడు బాలికావిద్యాభ్యాసము
కొంత తలయెత్తుచున్నదిగాని యిప్పటికిని తగినంత వ్యాపనము కెంది
నదికాదు. కలకత్తారాజధానియందు స్త్రీవిద్యాభివృద్ధిచేయుట కయి
యనేకసభ లేర్పడినందున, ఆదేశపుస్త్రీ లంతకంతకు మంచిదశకు
వచ్చుచున్నారు. మహారాష్ట్రదేశమునందు స్త్రీలచదువు బంగళా
దేశమునకంటెను చక్కఁగా నున్నట్లు వినుచున్నాము. ఈనడుమ
పండిత రమాబాయి వునానగరమున ప్రసంగము చేసినప్పుడు రెండు
వందల యెనుబదిమంది నుందరులు నభకువచ్చి యువన్యాసకౌశలమును
విని సల్లాపసౌఖ్యము ననుభవించుటయే యక్కడస్త్రీల యున్నత
దశను తెలుపుచున్నది. ఈప్రాంతములయందుకూడ ధనికులయినవారు
స్త్రీవిద్యాభివృద్ధి కయి తగినంతప్రయత్నము చేయుదురని నమ్ము
చున్నాము. ఇప్పుడిప్పుడు జనసామాన్యముయొక్క విద్యాభివృద్ధికిని
కొంతప్రయత్నము జరుగుచున్నందున కెంతయు సంతోషించు
చున్నాము. మాపట్టణమున పెక్కు రాత్రిపాఠశాలలు వెలసి రూపు
మాసినను రెండుపాఠశాల లయిన నొకరీతిగా నిలిచియున్నందుకు
హర్షింపవలసియున్నది. ఇటీవల మామండలములో పెక్కుచోట్లను
రాత్రిపాఠశాలలు బయలుదేలి దినదినాభివృద్ధి చెందుచున్నందునకు
మే మపారమయిన మోదము నందుచు వానిని పెంపుచెందింపవలె నని
త్రికరణశుద్ధిగా నీశ్వరుని వేడుకొనుచున్నాము.

బాలికాపాఠశాలల కుపాధ్యాయులు. [౧౮౮౩ వ సం॥ జనవరి నెల.]

....౦౦....

పురుషులవలెనే పూర్వకాలమునందు హిందూనుందరులు విద్యాభ్యాసము చేసి మిక్కిలి సమర్థురాండ్రయి గ్రంథరచనయందు సహితము వ్రవీణత పొందియుండినను, దుష్టప్రభుత్వమువలనను మఱిగొన్ని యితరకారణములవలనను కాలక్రమమున స్త్రీవిద్య యించుమించుగా నశించి సాంసారికనాదులను చదివించుట యనర్థ దాయక మని తలచుస్థితిగూడ కొంతకాలముక్రిందట మనదేశమునకు వట్టినది. అయినను హాణాప్రభుత్వము మనదేశమునందు బలపడి ముఖ్యపట్టణములలో నెల్ల బాలికాపాఠశాలలను స్థాపించి స్త్రీలగతిని కాగుచేయుచు వచ్చినతరువాత ఇప్పుడిప్పుడు జనులు స్త్రీవిద్యాభ్యాసమువలని లాభములను తెలిసికొని నిరభ్యంతరముగా తమబాలికలను పాఠశాలలకుఁ బంప నారంభించుచున్నారు. కాని యాబాలికలకు విద్యవలనఁ గలుగవలసినలాభ మంతయుఁ గలుగుచుండ లేదని యొప్పుకోవలసినవార మయినందున కెంతయు చింతిల్లుచున్నాము. బాలికాపాఠశాలలకు స్త్రీలనే యుపాధ్యాయులనుగా నియమించి వారిచేత పని చేయించనంతవఱకును స్త్రీలకు విద్యవలనఁ గలుగవలసిన నిజమయినలాభము గలుగనేరదు. హిందూబాలికలనే సాధారణముగా నెనిమిది సంవత్సరములు మొదలుకొని పదిసంవత్సరములలోవలనే వివాహముచేయుట యాచారముగా నున్నది. ఎక్కడనో కొన్ని కుటుంబములలోతప్ప సర్వసామాన్యముగా వివాహ మయిన తోడనే బాలికలను బడికిఁబంప మానిపింతురు. అందుచేత వారు రెండుమూడు సంవత్సరములకంటె సధికకాలము చదువుటకు శక్తురాండ్రు కాకున్నారు. ఆయల్పకాలములో చదివెడి చదువు బాలిక

లకు యుక్తాయుక్తవివేకమును గలిగించి వారినడతను దిద్దుటకు చాలి
నదిగా నుండనందున కొంచెము చదువుటకును వ్రాయుటకును శక్తు
రాండ్రుగాఁ జేయుటలో తప్ప నితరవిషయములయందు దావిద్య వారి
కంత వ్రయోజనకరముగా కనబడుచుండలేదు. సదనద్వివేకము
కలుగ నవకాశములేక యల్పవిద్యమాత్ర ములవడుటవలన పాఠశాలను
మానినతరువాత మనభాషలో కుప్పలిప్పలుగా నున్న శృంగారప్రబం
ధములను చదవమరిగి పాడయినవారును పలువురు కానబడు
చున్నారు. కాబట్టి బాలికలకు విద్యవలని వ్రయోజనమును పూర్ణ
ముగా కలిగింప నెంచినపక్షమున, వారధికకాలము విద్యాభ్యాసము
చేసి యుక్తప్రవర్తనమును లోకజ్ఞానమును గలపు సద్గ్రంథములను
జదువునట్లు చేయవలయును. బాలికాపాఠశాలలో పురుషులే
యుపాధ్యాయులుగా నున్నంతవఱకును వారిని చిరకాలము చదివిం
చుట సాధ్యముకాదు. ఆడుపిల్లలు పదివంద్రెండ్రెండు దాటినతరు
వాత పరపురుషులతో మాటాడుటయే తప్పిదముగా గణింపఁబడెడి
యీకాలములో ఈడువచ్చిన కన్నియలను పురుషులవద్ద బహిరంగ
ముగా బడులలో చదివించుటకు కులీను లయిన బంధువు లెంత
మాత్రము నొడఁబడరు. జనుల యిప్పటిస్థితినిబట్టి యెదిగిన పడుచులను
మగవాండ్రవద్ద చదివించుటవలన ననేకము లయిన యనర్థములును
గలుగును. ఇప్పటి మూర్ఖతను వదలించి స్త్రీలగతిని బాగుపఱుచుట
కయి క్రమశిక్ష గల పాఠశాలయందు స్త్రీలనే యుపాధ్యాయునుల
నుగా దిద్ది సాధ్యమయినంతవఱకు పట్టణములయందును పల్లెల
యందును గల బాలికాపాఠశాలల కెల్లను బంపవలయును. అటుతరు
వాత సద్వంశమునందు పుట్టిన సాంసారికస్త్రీ లుపాధ్యాయునులుగా
కుదురుట కొడఁబడుదురా యనుట కూడ విచారింపఁదగియుండును.

భర్తలు తమభార్యలకు పాతకాలలలో ఉపాధ్యాయులుగా పంపుట కంగీకరించుట సాధారణముగా సంభవింపనేరదు గనుక, ఎక్కడనో భర్తలుపాధ్యాయులుగానుండి బాలురకు చదువుగలవుచు తమ యింటనే యొకమూల బాలికలకు చదువునేర్ప తమభార్యల సంగీకరించెడి కొన్నివిషయములలో తప్ప మగవాండు దొరకుట తటస్థింపదు. ఇక విధవలలోసహితము ధనికురాండ్రయినవారు తాము పనికొప్పుకొందు రని యూహించుట కవకాశము కనబడదు. బీదలయి గౌరవము గల కుటుంబములలోని వితంతువులు తాముపాధ్యాయులుగా కుదురుట కొప్పుకోవచ్చును. మగఁడు పోయినతోడనే యట్టి స్త్రీలు పొందెడు దురవస్థ చెప్ప నలవికాదు. తక్కినకష్టము లెట్లున్నను వారి కన్నవస్త్రాదులకైనను లోపములేకుండ జరుగుచుండిన కొంత మేలుగనుండును. బహుస్థలములయం దదియునులేదు. భరణమునిమిత్తము వ్యాజ్యము వేసినమీఁదట భర్తబంధువులు తమకు పితౄత్వమున సొత్తు లేదనియు, ఆమె వ్యభిచరించుచున్నదనియు లేనిపోని ప్రతివాదములను చేసి యేలాగున నైనను భరణము నెగఁజెట్టుటకు లోకములో నున్న మాయోపాయముల నన్నిటిని పన్నుదురు. ఆగండముల నన్నిటిని జయించి యావితంతువులు మనోవృత్తి కయి తీర్పు పొందఁగలిగిన పక్షమున, ఇప్పించెడి భరణము తఱుచుగా సంవత్సరమునకు పదిరూపాయలో పండ్రెండురూపాయలో యుండును. ఆచిన్న మొత్తమును క్రమముగా నుపయోగించుకొనుపక్షమున తిన్నగా మూడుమాసముల గ్రాసవాసముల కైనను చాలియుండదు; అందుచేత నట్టివితంతువు లేబంధువులయిండ్లకడనో చేరి వారికి సమస్తసీచపువనులను చేయుచు వారనెడి రోతమాటల కెల్లను తలయొగ్గి గౌరవహీన మయిన బ్రతుకు బ్రతుకవలసివచ్చును. కాబట్టి యట్టి వితంతు

వులు క్రమశిక్షనుపొంది బాలికాపాఠశాలల కుపాధ్యాయులు లగుదు
రేని స్త్రీవిద్యాభివృద్ధి చేసి హిందూనుందరుల స్థితిని బాగుపఱచినవా
రగుటయే కాక తామును లాభమును పొంది నెలకు పది పండ్లెండు
రూపాయలచొప్పున జీతము సంపాదించుకొని తాము నుఖజీవనము
చేసి యితరులను పోషించుటకుకూడ శక్తురాండగుదురు. అప్పుడు
వారింట పనిలేక తిని కూర్చుండి పరదోషకథలతో ప్రొద్దువుచ్చుట
కంటె విద్యాగోష్ఠితో నత్కాలక్షేపము చేయవచ్చును. అటువంటి
కులీనలయినవిదుషులు పాఠశాలలం జదువుచెప్పుచు వచ్చినచో నెల్ల
వారును తమబాలికలను చిన్నతనములోనే బడికివంపుట మాన్పింపక
వారికిమంచివిద్యాబుద్ధు లలవడువఱకును చదువు చెప్పింతు రనుటకు
లేశమయినను సందేహ ముండదు. స్త్రీలకు విద్యవలనిలాభములు
స్పష్టముగా కనబడుచున్నతరువాత వివేకు లెల్లను యువతు లగుతమ
భార్యలనునహితము తప్పక పాఠశాలలకుం బంపుదురు. ఆట్లు పంపి
నప్పుడుమాత్రమే మనదేశమునందలి స్త్రీలకు విద్యవలని ప్రయోజనము
పూర్ణముగాఁ గలిగి దేశమునకు నిజమయినక్షేమము కలుగును.
అయినను వితంతువులను సమకూర్చి వారికి క్రమశిక్షను నేర్పి విద్యా
బుద్ధులయందు దిద్దుటలోను కొన్నికష్టములు కలవుగాని దొంతనము
వారును దేశాభిమానము గల పుణ్యపురుషులును చేయుతోడ్పాటు
తోడ నాకష్టములను పెక్కింటిని నిస్తరింపవచ్చును. ఈపనికి పూను
టకు ముందుగా కులాంగన లుపాధ్యాయులుగా కుదురుట గౌరవా
వహమే యనియు నందు నైచ్యమేమియు లేదనియు అనాధయువతు
లకును వారిసంరక్షకులకును తోచునట్లు చేయవలయును.

విద్యాధికుల యర్హకృత్యము. [౧౮౮౩వ సం॥ జూన్ నెల.]

.....

జ్ఞానహీనులకంటె జ్ఞానాధికు లయినవారికి విధిగా నుండు కృత్యము లధికముగా నుండు ననుట నమస్తవివేకి జనాదృతమైన నిర్వివాదాంశము; భగవంతుడు మన కవయవములనుగాని బుద్ధిని గాని జ్ఞానమునుగాని నిష్ప్రయోజనముగా నిచ్చియుండలేదు. మన కాయన ప్రసాదించినప్రతిసాధనమును మనము క్రమముగా నుపయోగించి దానివలనిఫలములను మనము పొందుటయేకాక లోకమునకు కూడ కలుగజేయుట మనకు ముఖ్యకర్తవ్యము. మన మావ్రకారముగా చేయక యీశ్వరదత్త మయినసాధనకలాపమును మనము తిన్నగా నుపయోగించుకొననిపక్షమున, మనయశ్రద్ధకును ననాదరణకును మన ముత్తరవాదుల మయి వానివలనిఫలముల ననుభవింప వలసినవార మగుదుము. అంతేకాక లోకులును మనకృత్యమును మనము క్రమముగా నిర్వహింపనందుకు తప్ప లెన్ని మనలను నిందింతురు. మన కాలోచించెడిశక్తి యున్నప్పుడు మేచూవిషయమున నాలోచించి శ్రద్ధ చేయలే దనుట మన కెంతమాత్రమును క్షమార్పణము కానేరదు. ఒకగుడ్డివాడు కన్నుగానక యెవ్వరి నైనను త్రొక్కిన పక్షమున జనులు వానిమీఁద కోపపడుటకు మాటుగా జాలి పడి వానిని చేయిపట్టుకొని తీసికొనివెళ్ళి మంచిమార్గమున విడిచి సాహాయ్యము చేయుదురు. కన్నులున్నవాఁ డొకఁడు వచ్చి యెవ్వరి నైనను త్రొక్కినయెడల వానివిషయ మయి కనికరింపక పోవుటయే కాక కోపపడి యొకానొకసమయమునందు కొట్టను సహితము కొట్టుదురు. వాఁడు తాను చూడక కన్నులు మూసికొని వచ్చి త్రొక్కితి నన్నను వాని క్షమార్పణము నంగీకరింపక భగవంతుఁ డిచ్చిన నేత్రము

లుండఁగా వాని నుపయోగించుకొనకుండుట మఱింత తప్పిదముగా నెంచి తగినశిక్ష చేయుదురు. బాహ్యనేత్రములు లేనివాఁడు తెలియక యొకపనిని మానివేసి జనులకు నష్టము కలిగించినను వానిని క్షమించి వానివిషయమై జాలిపడునట్లే జ్ఞాననేత్రము మాత్రపడి యుండు మూర్ఖులు తెలివితక్కువచేత నొకలోపపుపని చేసినను చేయవలసిన పనిని మానివేసినను సహించి యారకుండురుగాని జ్ఞాననేత్రప్రకాశము చక్కఁగా గలిగి ననుస్తమును చూచుటకు శక్తు లయియున్న విద్యాధికులు తమ కృత్యమును మానినప్పుడు జను లోర్చి యుండఁ జాలరు; ఒకవేళ జనులు సహించి యారకున్నను ఊరకుండకపోయినను, వారు తమ యశ్రద్ధకుఁ దగినఫల మవశ్యముగా ననుభవింపక తీరదు. వా రొకవేళ తమ కిది కృత్యమని తెలిసికొనక యుపేక్ష చేసినను, కన్ను లున్నవాఁడు చూడకపోయిన నపరాధ మెట్లధిక మగునో జ్ఞాననేత్రసాహాయ్యమున తెలిసికొఁ గలవాఁడు తెలిసికొన కుపేక్షించినందున కధికదోషియు నధికశిక్షార్హుఁడు నగు ననుటకు సందేహము లేదు.

మృగాదులవలెఁ దన సౌఖ్యమునుమాత్రమే చూచుకొనువాఁడు గాక మనుష్యుఁ డెప్పుడును పరుల సౌఖ్యమును కూడ ముఖ్యముగా చూడవలసినవాఁడుగా నున్నాడనుట యించుమించుగా నెల్లవారు నెఱుఁగుదురు. అందుచేతనే మనుష్యుఁ డెంత స్వప్రయోజనపరుఁడైన నంత నీచుఁ డనియు నెంత పరోపకారశీలుఁ డైన నంత యుత్తముఁ డనియు పామరజనులుసహితము నమ్మియున్నారు. విద్య యధికమైన కొలఁదిని పరోపకారవిషయ మయిన జ్ఞానము ప్రబలి యితరులవిషయ మయి తా నాచరింపవలసిన ధర్మముల గౌరవమును తా నాధర్మము లను పాటింపక పోవుటవలనఁ గలిగెడు ప్రత్యవాయమును పూర్ణముగా

గ్రహింసఁ గలుగును. లోకము విషయ మయి విద్యావివేకనంపన్నుఁ
డయిన ప్రతిమనుష్యుఁడును తా నాచరింపవలసిన ధర్మములు వివిధ
ములుగాను సంఖ్యాతీతములుగాను నున్నను మన దేశమునందలి చదు
వరులగువా రందఱును దేశభిమానమును పరోపకారచింతను తమ
మనసులనుండి పాటదోలి యేవిషయమునందును దేశభివృద్ధినిమిత్త
మయి పాటుపడక స్వార్థపరులయి యుండుట యెంతయు వింతగా
నున్నది.

ఓ విద్యానిధులారా! మీ రిచ్చనైనను మిమ్మాశ్రయించి
యున్నమాంద్యమునుండి లేచి కన్నులు తెరిచి మీ ముర్త కృత్యమును
తెలిసికొని మీ రేమోసమస్తవిధముల మహోపకారమును చేసి
తన్నావరించి యున్న యజ్ఞానాంధకారమునుండియు దుర్దశలనుండియు
నుద్ధరింతురని యాశపడి మీనిమిత్తమయి కనిపెట్టుకొని యున్న
దేశముయొక్క మనోరథమును నఫలము చేయుటకు ప్రయత్నింపుఁడు.
ఈహిందూదేశమిప్పుడు జాతికట్టుపాట్లవిషయమునను మతవిషయము
నను నీతివిషయమునను పాతాళమంటి లేవలేక బాధపడుచు సాహ
య్యమునిమిత్తమయి యెదురు చూచు చున్నది; ఈసమయమునందు
మీరందఱును జేయూత యిచ్చి లేవఁదీయుటకయి ప్రయత్నింపక
పోయినయెడల మీరందఱును శక్తిగలిగి యుండియు దేశమును
గట్టెక్కింపక ముంచివేసినపాపమును కట్టుకొన్నవా రగుదురు. మీరు
దొరతనమువారి యుద్యోగములయందు ప్రవేశించినమాత్రముచేత
మానుషస్వభావము మిమ్ము విడువలేదు! మీకధికారప్రాబల్యమును
మాటచెల్లుబడియు నధిక మయినందుచేతకూడ మీరు లోకమునకు
చేయవలసినకృత్యములలో నధికశ్రద్ధ వహింపవలసినవారే యగు
చున్నారు. వంధ్యభూమియందు నాటినవిత్త నమువలె హిందువుల

హృదయక్షేత్రములయందు నాటినవిద్యాభీజము నిష్ఫల మగుచున్న
దని యితరదేశములవారినిండను పొందక కొందఱుజనులలో నున్న
మూఢభక్తినిపోగొట్టుట కయి పాటుపడవచ్చును; కొందఱుమూర్ఖతా
విశాచావేశపరవశు లయి యున్నకావులస్థితిని బాగుచేయుట కయి
పాటుపడవచ్చును; కొందఱు బాలికావిద్యాభివృద్ధికయి ప్రయత్నింప
వచ్చును; కొందఱు స్త్రీలమాధ్యమును వదల్చుటకును వారలదురవస్థ
లను తొలగించుటకును కృషి చేయవచ్చును; కొందఱు అతిబాల్యవివా
హములు మొదలయిననష్టకరము లైన దురాచారములను రూపు
మాపుటకై యత్నింపవచ్చును; కొందఱు జనులను నీతివరులనుగాఁ
జేయు పని చేయవచ్చును; కొందఱు జనులకు జ్ఞానబోధ చేయవలసిన
తమకృత్యమును విడిచి జనులను నిష్కారణముగా బహిష్కారములు
మొదలయినమిషలచేత భయపెట్టి విత్తాపహరణము చేయుమతగురు
వులదౌర్జన్యమును మాన్ప వూచుకోవచ్చును; కొందఱు ప్రజలకు
రాజ్యాంగవిషయము లయిననంగతులను బోధించి వారిస్వాతంత్ర్య
ములను హెచ్చు చేయుటకయి ప్రయత్నింపవచ్చును; కొందఱు
ప్రకృతిశాస్త్రాదులను భాషాంతరీకరించియు సులభవచనశైలిని నీతి
బోధకము లైనమంచిగ్రంథములను రచించియు, వినోదకరములును
జ్ఞానప్రదాయకములు నైననాటకములు చేసియు, దేశమునకు మేలు
చేయవచ్చును. ఈప్రకారముగాఁ జేయఁ బూనుకొన్నచో దేశాభి
వృద్ధికి వలయు కార్యము లింకను నెన్నియైన నున్నవి. ఈవిధ మయిన
లోకోపకారకృత్యములలో దేనిలోను కృషి చేయక యెల్లకాలము
నేదో యొకవిధమున ధనార్జనము చేయుటకును స్వోదరపూరణము
చేసికొనుటకును స్వకుటుంబభరణము చేసి స్త్రీలదేహమునిండ నగలు
దిగ వేయుటకునుమాత్రమే విద్యాధికులుకూడ పామరులుసహితము పరి

హసించునట్లుగా తమ శరీరములను ధారపోయుట యెంతయు నవమాన కరముగా నున్నది. లోకోపకారమునిమిత్తముయి పాటుపడువారు నూటికికోటికి నొక్కరుమాత్రమే యున్నను దొరలమెప్పునకయి తామే హిందూదేశము నుద్ధరించు చున్నా మని యిచ్చకము లాడి వారియనుగ్రహమును సంపాదించుకొని యందుమూలమున లాభముపొందువారనేకు లుండుటవలన హిందువులు ముఖప్రీతి మాటలాడువారనియు, స్వప్రయోజన పరులనియు, మోసగాండ్రనియు నిందకూడ నొకటి వచ్చుచున్నది. కాబట్టి విద్యావివేకసంపన్ను లైనతాత్కాలికాధికార ధూర్వహు లటువంటి నీచోద్దేశముతోను పరులమెప్పుకొఱకును దేశోపకారధురంధరులవలె నటింపక పారమార్థికచింతతో తమశక్తివంచన లేక దేశక్షేమమున కయి పాటుపడుదు రని కోరు చున్నాము.

బాలికావిక్రయ వ్యాపారము. [౧౮౮౩ వ సం॥ అక్టోబర్ నెల.]

.....

వేలకొలది కాకపోయినను వందలకొలది రూపాయలను స్వీకరించి తమకడుపున పుట్టినపుత్రికలను వివాహవ్యాజమున వృద్ధులకును వికలాంగులకును ప్రతిదినమును మనకన్నలయెదుట విక్రయించుచుండఁగా మనము చూచుచున్నాము. ఈనరమాంసవిక్రయ వ్యాపారము ప్రతిస్థలమునందును పట్టపగలు బహిరంగముగా జరగుచున్నను చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండుటవలన మన మీదురాచారమువిషయమయి కొంచెమైనను ఆలోచింపక యుపేక్షచేయుచున్నాము. ఇప్పుడైనను కొంత శ్రద్ధపుచ్చుకొని యీదురాచారనివారణమున కయి తగినపని చేయకుంటిమేని కాలక్రమమున నిది యెల్లవారిలోను వ్యాపించి, చిరకాలాచారమువలన దురాచారముగా సహితము

తోచకపోవచ్చును. ఇందుకు నిదర్శనముగా నాగరికతయందు సమస్త
దేశములవారిని మించియుండి, మనుష్యులందఱును భగవంతుని
బిడ్డలే గనుక ఒండ్లొరులు సహోదరప్రేమ గలవా రయి యుండవలె
ననియు జాతిమతవైషమ్యము కూడ దనియు నెల్లవారికిని బోధించెడి
యూరపుఖండవాసులలో సహితము కొంచెముకాలము క్రిందటివఱకు
స్వమతస్థులు కాని యనాగరికులను వట్టుకొని వచ్చి పశువులను విక్ర
యించునట్లుగా నంతలయం దమ్మియు, గుఱ్ఱములు మొదలయిన
వారిచేత పని చేయించునట్లుగా కొట్టి బలవంతముగా తోటలయం
దును గనులు త్రవ్వుటయందును శక్తికిమించిన పని చేయించియు
బాధించెడి దురాచారము దీర్ఘకాలాచారమహత్వముచేత చెడ్డదిగా
తోచకపోవుటయేకాక, మీఁదిమిక్కిలి సదాచారముగానే దైవభక్తు
లకు సహితము కనబడి నరవిక్రయరూప మయిన యాక్రూరాచార
మును భూతదయగల మహాపురుషులు కొందఱు మాన్పింప ప్రయత్నించి
నప్పుడు పుట్టిన సంక్షోభమును మనము విని యున్నాము. అదే
ప్రకారముగా భూతదయను ముఖ్యముగా పాటించువార మన్న ప్రతిష్ఠ
వహించిన హిందువుల మయిన మనకును మనదేశమునఁ బుట్టిన నిరప
రాధిను లయిన ముద్దుబాలికలను నిర్దాక్షిణ్యముతో ధనాశాభూతా
వేశమత్తు లయి యున్న పితృరూపధారు లగు ఘోరరాక్షసులు పనికి
మాలినవారికి విక్రయించెడి దురాచార మెవ్వరికిని లక్ష్యముగా కనఁ
బడకున్నది. ఇటువంటి విషయలయందు శ్రద్ధ వహింపవలసిన మతా
చార్యులు భిక్షులలోను గారెలలోను బూరెలలోను మునిగి తేలుచు
ధనాకర్షణవిషయమున తప్ప విశ్వమును మఱచియున్నప్పుడు దేశాభి
మానము గల మహాపురుషులైనను సంబంధము కలుగఁ జేసికొని తమ
శక్తివంచనలేక పని చేయవలెను.

బాలికలను విక్రయించువాడుక రూప్యమును అశాస్త్రీయము
 నైనను వెనుకటివారిని జూచి యిప్పటివారును, ఇప్పటివారిలో నొక
 రినిజూచి మఱియొకరును కొంచెమైనను సంశయింపక కొందఱు బహి
 రంగముగా విక్రయించుచు మఱికొందఱు ఆభరణముల వ్యాజమున
 వందలకొలది రూప్యములను గొనుచుఁ గొంచెమైనను తమ బిడ్డల
 భవిష్యత్సౌఖ్యమును ఆలోచింపక విక్రయము చేసి వారిని యావజ్జీవ
 మును దుఃఖసముద్రములో ముంచుచున్నారు. పూర్వకాలమందు
 తలిదండ్రులు తమ పుత్రికలకు వివాహము చేయునప్పుడు ముఖ్యముగా
 వారిభవిష్యత్సౌఖ్యమునకు కారణము లగు విద్య, సత్సవర్తన, దేహ
 శోగ్యము మొదలగువిషయములను బాగుగ పరిశీలించి అన్నింటిచేతను
 సర్దుఁ దయిన వరునకు పుత్రికను వివాహముచేసి తమ శక్తికొలది
 తామును వరుఁడును వివాహ కాలమందుఁ గాని తదనంతరము గాని
 యాభరణములను బాలికల కిచ్చు వాడుకమాత్రమే యుండినను, అది
 నానాటికి మాఱి యిక్కాలమున ధనము మాత్రము వరునకు సర్ప
 నుగుణముగా నున్నది. వాఁ డెట్టివాఁ డైనను సీశ్వకావభ్యు
 మోచియో శవములను మోచియో పునానతారా మొదలగు విదేశ
 ములకుపోయి శ్రాద్ధపిండములను తినియో సంపాదించిన ముఱికిద్రవ్యము
 మాత్రము వానికి వివాహయోగ్యతను గలుగఁ జేయుచున్నది. ఇది
 బ్రాహ్మణులలో బాగుగ వ్యాపించి వేరు నాటుకొని యున్నది. ఇది
 శాస్త్రవిరుద్ధ మయినదనియు నింద్య మనియు శిక్షార్హ మయినదనియు
 కన్యాదాతలకు స్పష్టముగాఁ దెలిసియు తమబిడ్డలకు చేయు చెఱుపు
 తాము యోగ్యోద్దేశముతో చేయుచున్నట్లు నటించుదు. కొందఱు
 కన్యాదాతలు పరమార్థచింతతో తాము వృద్ధులయ్యు లోకోపకార
 మునకై ప్రయాసపడి తమ భార్యలు గర్భిణులయి యున్న కాలమున

నామెకు తప్పకుండ స్త్రీశిశువే యుద్భవించు నను జ్యోతిషప్రమాణమును ఆధారము చేసికొని యావఱకు పెండ్లి లేక యేకాకులై సంచరించు బ్రాహ్మణోత్తములలో నలుగు రైదుగురికి నొకరికి తెలియకుండ మఱియొకరికి మహాదార్యముతో తమ పరోపకారచింతను వెల్లడి చేయుచు ముసళ్లు లగు నావిప్రులనుండి యొక్కొక్కరివద్ద రెండువందల రూప్యములకు తక్కువ గాకుండఁగ వెల దీసికొని గర్భస్థయైన యాశిశువును ఫలకాలమునకు పూర్వమే పాలముకావులు తమ పండనై యున్న చేలను వర్తకులకు జట్టిల కిచ్చునట్లు, దానము చేయుదురు. ఆగర్భస్థమైన శిశువు మగశిశు వైనను మృతశిశు వైనను ఆధర్తలు వీచారించి మఱియొకసారి గర్భిణి యగుకొఱకు నిరీక్షించి వేల్పులకు మ్రొక్కుచుందురు. లేక అదృష్టవశమున నాడుశిశువే జన్మించిన నలుగురు మగలును నాలుగువైపులనుండి వస్తువడి యున్న పులులవలె వాని యింటిమీఁద నొకసారి వడుదురు. తరువాత వరులలో నొకరొకరికి వివాదము పుట్టుటయు వారందఱు కలిసి కన్యాదాతమీఁద న్యాయసభలయందు తమకు రావలసిన సొమ్మునకై అభియోగము తెచ్చుటయు నది తీలుమాన మగులోపల నాకన్యాదాత అతిపరమార్థచింతచే మరియొక వృద్ధవిప్రునకు కొన్ని రూప్యములకు మాత్రము శిశువును విక్రయించి వివాహమును హూర్తము నిశ్చయించి వినాహము చేయుటయు మొదలైన యనేకాదృశకృత్యములు బ్రాహ్మణులయందు సామాన్యములు కావు. ఈప్రకారముగ్గా నీబ్రాహ్మణోత్తములు పరోపకారార్థమై చేయు వివాహమువలనఁ గలుగు సౌఖ్యమో యత్యద్భుతము. చిరకాలమునుండి యనేకనీచ కృత్యములు చేసి కడుపు నోరు కట్టి పోగుచేసిన ద్రవ్యమంతయుఁ జాలక తమగృహముల నమ్మియు అప్పులు చేసియు పెండ్లాడిన

యానివ్రలు తమభార్యలు కాపురమునకు వచ్చినతోడనే యుండ
 నిల్లును పండమంచమునులేక ఊహార విచ్చమెత్తుచు, వారిలో
 కొందఱు పనిపాటలు చేసి జీవనము చేయుచు, మఱికొందఱు తమ
 మామలవలెనే బిడ్డలనుగని బాలికావిక్రయవ్యాపారము సలుపుచు,
 మఱికొందఱు తమభార్యలు కాపురమునకు వచ్చినకొలదికాలము
 నకే వారియనుగ్రహమునకు పాత్రులుగాక కొలదికాల మైనను
 శాఖ్య మనుభవించు నదృష్టములేక తమభార్యలు పోయినవైపునే
 వృధాగా పండ్లికిలించి చూచుచు, తుదకు ప్రాణమునకంటె తీసి యగు
 ధననాశనమునకుఁ భార్య మోసమునకును లోకాపవాదమునకును
 గుంది నశించుచు మరికొందఱిపాపకర్మముల నేమియుఁజూడకాలము
 చాలక యామెకాలు నట్టింట పెట్టకమునుపే పరమపదమునకు
 వేంచేయుచు, ఉందురు. ఇట్లు వేంచేసిన వారిభార్యలు పుట్టినింట నత్తింట
 నుండ నెలవులేక పొట్టకై పడరానిపాట్లుపడుచు, నింతలో నింద్రియ
 దౌర్బల్యముచే నేదయిన నాపద సంభవించినయెడల అపకీర్తికిని
 లోకాపవాదమునకును లోనగుచు, నుండుటకూడ బ్రాహ్మణజాతీయం
 దసామాన్యము కాదు. దయార్ద్రహృదయు లగు నస్మద్దేశీయు
 లారా! మహాదూష్యమును నింద్యమును నగునీబాలికా విక్రయవ్యవ
 హారమును మాన్పుటకై యిచ్చుకై నను మీమనసునఁ దలఁపరా?
 ఎంత కాల మీతీరున బాలికలగొంతుకలు కోయువారిని చూచి యుపే
 క్షించెదరు? ఎంతకాల మీతీరున నాచారముచే కట్టుపడియుండెదరు?
 మీరు చేయుకార్యము తల్లిదండ్రులకర్హ మగుకార్యమేనా? మీరే
 యట్టిస్థితిలోనున్నయెడల నెట్లునహింతురు?

దేశాభివృద్ధిసాధనము. [౧౮౮౩ వ సం॥ అక్టోబరు నెల.]

.....

హిందూదేశము పూర్వమునం దున్నమహోన్నత
దశను పోగొట్టుకొని బహువిషయములయందు పరిహాసార్హ
మైనస్థితికి వచ్చినదని తెలిసికొని కొందఱు దేశాభి
మానము గలవారు దానిని మరల మంచిదశకు తీసుకొని రాదగిన
మార్గ మేదా యని యాలోచించుట కిప్పుడిప్పు డారంభించినారు.
ఇట్టిమార్గ మేదా యని యాలోచించువారిలో కొందఱు మతగురువుల
నేకీభవింపఁ జేసికొని వారిమూలమున నావశ్యకము లయినమార్పు
లను చేసికొనవలయు ననియు, కొందఱు మొట్టమొదట విద్యాధికు
లయినవారు కొందఱు సాహసము చేసి మార్గమును జూపియు ముఖ్య
పట్టణములలో తిరిగి యుపన్యాసములు చేసియు నులభశైలిని గ్రంథ
ములువ్రాసి యల్పక్రయమునకుఁగాని యూరక కానియిచ్చి వ్యాపింపఁ
జేసియు మార్పులను చేయవలయు ననియు, సభిప్రాయ పడు
చున్నారు. వీరిలో మొదటితెగవారియభిప్రాయమును గూర్చి మొట్ట
మొదట కొంచెమువిచారించుము. ఏనాడును ఏదేశములోను మంచికి
మార్పులు వైదికవృత్తివలన జీవనము చేయువారివలనఁగాని మత
గురువులవలనఁగాని జరిగినట్టు చరిత్రము లెంతమాత్రమును చెప్పవు.
వారెన్నటికిని కాలముతో వచ్చువారుకారు. మంచిమార్పులకు
విరోధులుగానుండి ప్రతిబంధములను గల్పించి యభివృద్ధికి విఘాతము
కలిగించువారిలో వారే యేదేశమునందును సగ్రగణ్యులుగా
నుందురు. శాస్త్రములలో లేనివియు మతముతో సంబంధింపనివియు
నై సప్రతాదులను కల్పించి జనులను మూఢులను జేసి యందువలన
ధనలాభమును పొందుచు గౌరవింపఁబడు చుండువారు తమలాభము

సకును గౌరవమునకును భంగము కలుగునట్లుగా వని చేయుటలో
 మనకు సహాయులగుదు రనుట కలలోనైనను నమ్మదగియుండునా?
 అట్టివారిని పురస్కరించుకొని మతబోధ యన్నమాట స్వప్నాపస్థము
 దైనను తిలపెట్టక వారి యనుగ్రహమువలన మహారాజులవలె
 గజాండోళనాదిసమస్తవై భవముల ననుభవింపుచు నిత్యమును పిండి
 వంటలతో భిక్షులుచేయుచు జనులను బెరరించి ధనాకర్షణము చేయు
 మరగినగురువులు తమశిక్షలకును పాదపూజలకును అకాలప్రళయము
 సంభవించునట్లుగా మార్పులను జేయఁగోరువారితో కలియుదురనుట
 పులి మాంసాహారమును మానుననుట కంటె సధికవిశ్వసనీయ మైన
 మాటకాదు. వ్యాఘ్రమునకు భూతదయను బోధించి మాంసాశన
 మును మాన్పుట శక్యమగునేని, వీరి నప్పుడు దేశాభివృద్ధిని బోధించి
 కాలానుగుణము లైనమార్పులకు దింపవచ్చును. ఈమహానుభావులకు
 స్వప్రయోజనపరత్వమే పరమార్థము; దేశక్షేమవిచారమునకును
 వీరికిని బహుదూరము; యుక్తిబీజమునకు వీరిమనసు లూషరక్షేత్ర
 ములు. వీరికి సాధారణముగా పాపభీతి లేదు; శాస్త్రప్రమాణబుద్ధి
 యంతకుమునుపే లేదు; వారి కాచారము పరమదైవతము. వా రా
 యాచారదేవతకు సమస్తశాస్త్రములను సమస్తజీవులను బలిపెట్టు
 మన్నను పెట్టుదురు. క్రూరాచారమున కనుకూలముగా శాస్త్ర
 ముల కపార్థములు చేయుదురు! మూడవయేట పెండ్లిచేసి మగఁడు
 చచ్చిన యాముద్దుబాలికను యావజ్జీవమును హింసపెట్టుటకు ధర్మ
 శాస్త్రములను దీసికొని వత్తురు; కాటికి కాల్లుచాచుకొన్న ముదివగ్గు
 నకు కర్మలు నిలుచుట కని మూడేండ్ల ముద్దుకన్నియలను ముడిపెట్టి
 గొంతుకలు కోయట కయి స్పృతులను తెత్తురు; ప్రాతవివారక
 కున్న క్రొత్తగా నవబ్రహ్మలయి సృష్టి చేసి యాయపూర్వస్పృతు

లకు వ్యాపాదిమహర్షులను కర్తలను చేయుదురు ; మునుపున్న శ్రుతి
స్మృతులను తమ కనుకూలముగా నున్నవానిని గొని తక్కినవానిని
నీటఁ గలుపుదురు ; జ్ఞాననేత్రము లేనివారిని గోతులలో పడఁద్రోసి
యది దైవకృతమందురు. ఇట్టివారిని కలుపుకొని వారితోడ్పాటువలన
లోకోపకారకము లైనకార్యములు చేయ నుద్యమించుట యెండ
మావులను జేరఁదీసి వానివలన దాహశాంతి చేసికొనఁ గోరుటయే.
కాబట్టి బుద్ధిమంతులగువారు వారిని నిరాకరించియే పనిచేయువల
యును. జనులు తమయోగక్షేమములను తెలిసికొని లేనివారయి చిర
కాలాచారమువలన వారివాక్యములే పథ్యములుగాఁ గొని తమ
బాగునకయి పనిచేయువారికి సకలవిధముల బాధలుకలుగఁ జేయువా
రగుటచే అటువంటివారికి వ్యతిరిక్తముగా పనిచేయుట యేటికెదు రీది
నట్టయైనను, తా మాచారప్రవాహమును దాటి దరిజేరుటకును తమ
తోడ వచ్చినవారిని దరిజేర్చుటకును మొట్టమొదట మజ్జియొకసాధ
నము లేదుగనుక, ఈపూజ్యులకు ప్రతికూలముగానే పనినారంభింప
వలయును. మన కాథారము సత్యమును అెప్పయొక్కటియె కానఁ
బడుచున్నది. దైవ బలముచేత మనలను గల్కెక్కించెడి శక్తి దాని
కొక్కదానికే కలదు. ప్రవాహవేగమునకు జడియక కొందఁ తొవలి
యొడ్డును చేరఁగలిగిన పక్షమున క్రమక్రమముగా చేతికందినంత
వఱకు కొట్టుకొని పోవుచున్నవారిని చేయూత యిచ్చి తీరమునకు
లాగుచుండవచ్చును. ఈప్రకారముగా కొంతకాలమునకు దరిచేరిన
వారిసంఖ్య బలపడినతరువాత సంఘీభావమువలన ప్రవాహమునే
మరలింపవచ్చును. అప్పు డందఱును తమంతనే మనవైపునకు
వత్తురు. కాబట్టి యెన్నఁడును మొట్టమొదట నొకఘనకార్యమును
నిర్వహింపఁ దలపెట్టినవా రధికకష్టపడక తీరుదు. కష్టపడక లోక

ములో నేకార్యమునందును ఫలమేలేదు. కార్యమునకు దిగక దూరమునుండి చూచువారి కన్నియుకష్టములుగానేతోచును. నిజముగా కార్యమునకుఁ బూనుకొన్నవారి కనుకొన్నన్ని కష్టము లగపడవు. ఒకవేళ కొన్నికష్టములు వచ్చినను అలవాటువలన నవి కష్టములుగా తోచకపోవచ్చును. కష్టములుగా తోచుననియే నమ్ముద మన్నను పూనినకార్యము యోగ్య మైనదియు మనుష్యులకుఁ గాకపోయిన భగవంతుని కైనను ప్రీతికర మయినదియుఁ గనుక కష్టమే సుఖముగా పరిణమించును. నిజమైన ధైర్యశాలికి తానంత యెక్కువగాకష్టపడిన సంతకృతార్థతను పొందినట్లు తోచును. కాబట్టి పూనికయొక్కటి కలిగి పనిచేసినపక్షమున నెటువంటిదుష్కరకార్యమును సులభముగా సాధ్య మగును. ఆరంభదశలో కార్య మెంత మంచి దయినను అందఱును చేరుదు రనుట కల్ల; మతజీవనులు మొదలే చేరరు. అత్యల్పసంఖ్యతోనే యారంభింపవలెను. లోకములో నేది కాని యారంభములోనే పెద్దదిగా నున్నది లేదు. వస్తువిషయమెట్లో పనులవిషయము నట్లే మొదట కొంచెముగా నారంభ మయి క్రమ క్రమముగా పెరిగి కడపట మహత్తరమైన దగును. కాబట్టి లోకోపకార పరాయణు లగువాడు తా మందఱిగొఱును కనిపెట్టుకొని యుండక తాము సత్యమని లోకోపకారమని యాధిగా నమ్మినదానిని మొట్టమొదట తా మాచరించుచు తరువాత లోకుల నాచరింపఁ జేయుటకు ప్రయత్నింపవలయును. నూదంటురాయి యినుము నాకర్పించినట్లే సత్కార్య మందఱిని కాలక్రమమున తనప్రక్క కాకర్పించును.

ఇతరులను సత్కార్యములకు త్రిప్పువారి క్రమము.

[౧౮౮౩ సం॥ నవంబరు నెల.]

ఇంచుమించుగా కొంచెము సన్మార్గచింత గలవారి కందఱికిని లోకమును మంచిమార్గమున నడపింపవలయు ననెడియభిప్రాయ ముండునుగాని పరులను నిజముగా మంచితోవను ప్రవర్తింపజేయుఁ గలిగినవారు నూటికిఁగోటికి నెక్కడనో యొక్క రరుదుగా నప్పుడప్పుడు కానఁబడు చున్నారు. ఇట్లంతమంది కట్టిసదుద్దేశ మున్నను వారి కోరిక కొనసాగక పోవుటకు వారియం దేదో ప్రధానగుణము లేక పోయి యుండవలె ననుట స్పష్టము. అట్టిగొప్పలోప మేదాయని విచారింపఁ బూనినచో తానితరులవిషయమున బోధించుదానిని తా నవలంబింపకుండుట యని తెలియవచ్చును. స్వాచరణమునందు లేక పరోపదేశమునందుమాత్రమే వినియోగపడెను పాండిత్యమును జూచి పలువురు మెచ్చవచ్చునుగాని లోకమును సత్కార్యములయందు ప్రవర్తింపజేయుట కది యెంతమాత్రమును సమర్థమయినది కాదు. ప్రపంచమును త్రిప్పఁ దలఁచుకొన్నవాఁడు ముందుగా తాను కాలూని నిలిచి తనశక్తి నుపయోగింపఁ గలుగుట కయి తనకు స్థిరమయిన స్థలము నేర్పరచుకోవలెను. అట్లుచేయక కాలిక్రింద తన కేదియు దృఢమైనచోటు లేక తోలుబొమ్మవలె నిటునటు తూలుచుండువాఁ డేమి చేయుటకును శక్తుఁడు కాఁడు. సన్మార్గప్రవర్తనమును మొట్ట మొదట తనయొద్దనుండియే యారంభింపవలయును. ఒకవేళ లోక ములో మఱియెవ్వరిని బాగుచేయలేక పోయినను తన్నొక్కనినైనను బాగుచేసికొనినవాఁడగును. ఎవరిప్రవర్తనము వాఁడు చక్కఁబఱచు

కొని బాగుపడుటకు విద్యగాని ధనముగాని ప్రసిద్ధిగాని శక్తిగాని
 యేమియు నక్కఱలేదు. ప్రతిమనుష్యుఁడును బుద్ధి గలిగినచో తన
 కున్న సాధనములతోనే తాను పరిశుద్ధుఁడు కావచ్చును. విష్కళంక
 మయినవస్తువుమీఁద నెల్లవారికిని ప్రీతియు నాశయుఁ గలుగుట
 సహజగుణమే గనుక, ఒకఁడు పరోపదేశమును స్వానుష్ఠానము చేసి
 కొని పరిశుద్ధవర్తనము కలవాఁ డయినచో నందఱును తమంతనే
 యట్టివానిచుట్టును చేరుదురు. అప్పుడు సత్యమనుజ్యోతియొక్క వెలు
 తురు సూర్యతేజస్సు లోకమం దంతటను వ్యాపించునట్లే మొట్ట
 మొదట చెంతఁ జేరినవారి హృదయ కుహరములయందు ప్రవేశించి
 యక్కడి యజ్ఞానాంధకారమును పోఁద్రోలి క్రమక్రమముగా దేశ
 మంతటను ప్రసరించి ప్రకాశించును. ఒకమంచికార్య మెప్పుడును
 నశింపదు గనుక మనము పూనినకార్యము యెన్నఁడును
 జడియవలసినపని లేదు. నేనధికారము గలవాఁడను ధనము గలవాఁ
 డను అయినపక్షమున లోకమునంతను బాగుచేయుదు నని భ్రమపడి
 యెప్పుడును వానినిమిత్ర మయిమాత్రమే ప్రయత్నము చేయుచు
 తుదకు తమజీవితకాలములో నేమియుఁ జేయఁజాలక యపాత్రపుచావు
 చచ్చినవారి నందఱి నో మనము చూచుచున్నాము. ధనాధికారాదు
 లెన్నియో యకార్యముల కొడిగట్టినంగాని సాధారణముగా లభించు
 నవి కావు. ముందు మేలుచేయ సాధనములుగా నుండు నన్న నిర్మ
 లాంతఃకరణముతోనే యొకవేళ సమస్తోపాయములచేతను ధనార్జనా
 దులు చేయఁ గలిగినను కొంతకాల మొకకానిపని కలవాటు పడినచో
 తానిని మార్చుకొనుట యసాధ్య మగును గనుక మొట్టమొదట నా
 ప్రకారముగా ధనసంపాదనాదులు చేసినవా రని చేకూరినతరువాత
 లోలోపకారచింత యనుమాటయే మఱచిపోయి సమస్త పరమార్థము

లును తమ యధికారాదులే యనుకొని ప్రపంచముతో వేఱుపడి తమ ప్రాభవముకొఱ కెల్లకాలమును పరులను బాధించుచు పాడగుచున్నారు. కాబట్టి లోకోపకారమునిమిత్తము ముందుగా క్రొత్త సాధనములనిమిత్తమయి వేచియుండుటగాని ప్రయత్నించుటగాని కేవలాజ్ఞానము. మనకు భగవంతుఁడు ప్రసాదించిన సాధనములతోనే ముందుగా పని నారంభించినచో కాలక్రమమున మన మెన్నఁడు నెదురు చూడనిసాధనము లనేకము లేర్పడుచుండును.

మొట్టమొదట తన్నుతాను దిద్దుకొనుటలోకూడ ననేకకష్టములున్నవి. సత్యమునేనమ్ముకొని నిర్భయముగా న్యాయమార్గమున సంచరింప నిశ్చయించుకొన్నఁ వా డావశ్యకము వచ్చినప్పుడు తల్లియని తండ్రియని మిత్రులని బంధువులని చూడకుండవలసివచ్చును. ఒకానొకప్పుడటువంటి సమయములలో ప్రియులందఱును విడిచినను, అన్నపానాదులుతిన్నఁగా దొరకకపోయినను, ఇతరులు దూషించినను, బాధించినను, సహించి యూరకుండవలెను. శాశ్వత మయినపరలోక సుఖము నపేక్షించి సత్యప్రియు లయి యున్నవా రటువంటి తుచ్ఛములయినకష్టములకుఁగాని సుఖరాహిత్యమునకుఁ గాని జడిసి వెనుక తీయరాదు. రాజాధిరాజులకెల్లను ప్రభువయి యున్నభగవంతుని యందే విశ్వాసముంచి యన్నిటికి నాతనిప్రావునే నమ్ముకొని తదాజ్ఞానుసారముగా నడవ దృఢనిశ్చయుఁడై యున్నవాఁ డిటువంటి యాపదలు లక్షలువచ్చినను తుదకు ప్రాణముపోయినను గణనచేయుఁడు. బంధుమిత్రాదు లటువంటివానిని పిలిచి పరలోకమని పిచ్చిభ్రమ పెట్టుకొని యిప్పుడున్న సుఖసంతోషాదులను చెడఁగొట్టుకొని కష్టముల నేల తెచ్చిపెట్టుకోవలెనని బోధించి నిరుత్సాహునిగాఁ జేయుఁ బ్రయ

త్నింపవచ్చును. ధర్మస్వరూపుఁ డయిన యీశ్వరుఁడే యన్నిటికిని
 తన్నే నమ్ముకొన్నయట్టి ధైర్యశాలుల హృదయపీఠమును సదా నివాస
 స్థానముగా నేర్పఱుచుకొని ప్రోత్సాహము కలుగఁ జేయుచుండుటచేత
 వారు తుచ్చమైన యల్పకాలనుఖమున కాశపడి పరలోకహాని తెచ్చు
 కొని యంతరాత్మ సదా దూషించుచుండునట్లుగా పేరులేక చెడుట
 కంటె నెన్నికష్టముల కయిన నోర్చి యంతరాత్మను భగవంతునిని
 గూడ నన్మార్గావలంబనముచేత సంతోషపెట్టుచుస్థిరసౌఖ్యమునొందుట
 సహస్రగుణముల శ్రేయోదాయకముగా నెంచి న్యాయమార్గము
 సణుమాత్రమును దాటి చరింపకుందురు. అంతరాత్మ బోధించిన
 దానిని లోకము మెప్పున కయి కప్పిపుచ్చి యాత్మశాంతి గానక
 యాచారచక్రమునం బడి పరిభ్రమించువా రూరురు పేరును లేక
 లోకవృత్తమున నశించునప్పుడు పరుల తృప్తికొఱ కయినసన్మార్గ
 మును మీఱి చరింపక యిప్పు డన్యులదూషణమునకు పాత్రులయిన
 వారుమాత్రమే యెల్లవారలచేత శ్లాఘింపఁబడుచు నెల్లకాలమును
 కీర్తిశరీరముతో నెల్లచోటులను వెలుఁగొందుచుందురు. కాఁబట్టి
 సుఖాసుఖములను గణనచేయక యొకసత్యమునుమాత్రమే పురుషార్థ
 ముగా భావించి యెవ్వ రన్నివిషయములయందు నావ్రకారముగా
 చరింతురో వారొక్కరే లోకమును నడుపుటకుఁ దగినవారు. తాను
 బాగుపడనిది యితరులను బాగుచేయుట యెవ్వరికిని శక్యముగాదు.
 తానుబాగుపడుట కాచారభూతమునేవ విడిచి సత్యదేవత నారాధింప
 వలయును. సత్యగ్రహణమునందు నిజమైనభక్తి కుదిరినయెడల తదను
 గ్రహమువలన ధైర్యము స్థైర్యము శాంతత సహనము నిరంతరవ్యవ
 సాయము మొదలైనసాధనము లన్నియు నిమిషములో లభించును.
 ఈసాధనములు లభించినతరువాత బలహీనుఁడు సహితము లోకము

నంతను నల్లలనాడించి తనప్రక్కకు త్రిప్పవచ్చును. అస్త్రములు శస్త్రములు మొదలయినవానికంటె నివియే వేయిరెట్లు అమోఘములయిన ప్రబలసాధనములు.

స్త్రీవిద్యాభ్యాసము [గూరవ సం॥ ఫిబ్రవరు నెల]

.....

ఈనడుమను మనరాజప్రతినిధిగారు విద్యావిషయమున నేర్పఱచినసభవారు విశేషముగా ప్రోత్సాహపఱుపఁ దగినవానిలో స్త్రీవిద్య నొకదానినిగా వుచ్చుకొని దానివిషయమున తమకుఁ దోచినయభిప్రాయములను తెలిపి యున్నారు. ఇప్పు డీదేశములో స్త్రీవిద్య మిక్కిలి హీనదశయందున్నది. కాబట్టి దానిని ప్రోత్సహపఱుచుట కయి నగరపరిపాలనసభవారును స్థలనిధిసంఘమువారును దొరతనమువారును కూడ సాహాయ్యము చేయవలయునని చెప్పి యున్నారు. అట్లుచేయుట సముచితకార్యమనియు ప్రస్తుతపుస్థితినిబట్టి విచారింపఁగా మిక్కిలి యావశ్యకమనియు, తలఁచుచున్నాము. గొప్పపట్టణములు కొన్నిటియందు బాలురకువలెనే బాలికలకును విద్య చెప్పింపవలయునని పలువురు తలఁచినను వల్లెలయందు దింకను స్త్రీవిద్య శాస్త్రదూష్యమనియు, అనర్థదాయకమనియు, భ్రమించి పలువురు ప్రతిపక్షులుగా కూడ నున్నారు. అట్టివారు తమస్త్రీలు చదువుటవలన లాభమును తెలిసికొని వారికి విద్య చెప్పించుకాల మింతట వచ్చునని తోచదు. అదిగాక బాలికలను చదివించెడివారిలో నైనను బాల్యవివాహములనుబట్టి పదివంద్రెండుసంవత్సరములు వచ్చునప్పటి కెల్లను వారిని పాఠశాల మాన్పించుచున్నారు. ఆయల్పకాలములో వారికి మంచివిద్య యబ్బకపోవుటవలన చదివెడి కొందఱికియినను పుస్తక

మును చూచి చదువుటకును కొంచెము జాబులను వ్రాయుటకును మాత్రమే యుపయోగపడుచున్నది గాని యావిద్య యుక్తాయుక్తములను తెలిసికొని సన్మార్గమున నడుచుకొనుటకును, లోలోపకారములయిన శ్శత్యములను చేయుటకు ప్రోత్సాహపఱుచుటకును అంతగా వినియోగపడుచుండ లేదు. ఈకడపట చెప్పినలాభము బాలికలను మఱికొంతకాలము చదివించినం గాని కలుగనేరదు. అట్లు వారికి మఱికొంతకాలము చదివించుట కయి పండ్రెండు సంవత్సరములు దాటినపడుచులు చదువు వదలిపెట్టక యున్నయెడల పాఠశాలయందున్నంతకాలమును వారికి ప్రతిమాసమును బహుమానవేతనముగా కొంత యిచ్చుచుండవలయునని యెడ్యుకేషన్ కమిషన్ వా రేర్పఱిచిన పథక మెంతయు ననుకూల మయిన దని భావించుచున్నాము. ఆప్రకారముగా చేయుచువచ్చినచో ధనవంతులు కాకపోయినను బీదలయినను ధనమున కాశపడి తమకన్యలను మఱికొన్ని సంవత్సరములు చదివించు రనుటకు సంశయము లేదు. అట్టివారిలో కొందఱిని భర్తల యనుమతిమీదనే యుపాధ్యాయులనుగా నేర్పఱుపవచ్చును. నయను వచ్చినపడుచులు చదువు చాలించుటకు ముఖ్యకారణము పురుషులుపాధ్యాయులుగా నుండుటయు చదువుచెప్పటకు స్త్రీలు లేకపోవుటయు నని యెల్లవారికిని దెలియును. ఈలోపమును నివారించుటకై పయిసభవారు బోధనశాలను పెట్టించి యందు చదువుకొను స్త్రీలకు మాసవేతనము లేర్పరచినచో కొందఱు పేదపడుచులును ముఖ్యముగా బీదలయిన విధవలును చదువుకొని పరీక్ష లిచ్చి మెప్పు వడయుదు రని దృఢముగా చెప్పవచ్చును. ఈదేశమునందు బాలికలు పలువురు పసి తనములోనే విధవ లగుచున్నారు. అదృష్టహీనలయిన బాలవితంతువులలో పలువురకు గ్రాసవాసములు జరుగుటయే దుర్లభముగా

నున్నది. వారిలో కొందఱు నీళ్లు మోసికొనియో యటుకులు కొట్టు
కొనియో పని చేసికొనియో హీనపుజీవనము చేయవలసినవారగు
చున్నారు. అటువంటివారందఱుఁ గాకపోయినను కొందఱయినను
బోధనపాఠశాలలయందు చేరినయెడల పరీక్షలం గృత్యాధారాం ద్రయి
యుపాధ్యాయనీత్యమును వహించి తాము నుఖవడుటయేకాక లోక
మునకును కావలసినంత యుపకారము చేయవచ్చును. ఈరీతి వారు
పలువురు స్త్రీలలో బయలుదేరినయెడల కులకాంతలు పెక్కుండ్రు తా
మట్టివారిని తమయింటికి రప్పించుకొనియు తామే వారియిండ్లకు
పోయియు విద్యాభివృద్ధి చేసికొందు రని నమ్ముట కనేక ప్రబలకారణ
ములు కనబడుచున్నవి. స్త్రీవిద్యయందు కొంతవఱకు గొప్పపట్టణ
ములలో కొంతవఱ కభిరుచిగలిగి కొన్ని దురభిప్రాయములు దొలగి
నను నూట తొంబదిమంది యశ్రద్ధచేతను ఉపేక్షచేతను తమబిడ్డలను
బడులకు పంపకున్నారు. స్త్రీలకు ప్రత్యేకముగా నుపయోగించు
పుస్తకములు లేకపోవుటకూడ కొంతవఱకు వారి విద్యాభివృద్ధికి ప్రతి
బంధకముగా నున్నది. ఈ కొఱతను తొలగించుట కయి తగిన
పుస్తకములను వ్రాయించవలయు నని పూర్వోదాహృతసభవారు
చెప్పి యున్నారు. అటువంటి పుస్తకములను రచింపఁబూనినవారికి
దొరతనమువారు బహుమానముల నిచ్చుటయేకాక యాపుస్తకములను
కొన్ని పరీక్షలకు పఠనీయ గ్రంథములుగా నేర్పఱిచి ప్రతిబాలికా
పాఠశాలలోను చదువునట్లు చేసినయెడల సమర్థులయిన గ్రంథకర్త
లకు ప్రోత్సాహము కలిగి శీఘ్రకాలములోనే పెక్కు పుస్తకము
లుత్పన్న మగు ననుటకు సందేహములేదు. క్రిందఁటినంవత్సరమువఱకు
మన ఛెన్నపురి రాజధానితోఁ జేరిన దేశములయం దెల్లను గిగ్గి
బాలికా పాఠశాల లుండినవి. వానిలో 3గింరూ బాలికలు చదువు

చుండిరి. బొంబాయి రాజధానిక్రింది దేశములలో 383 బాలికాపాఠశాలలు మాత్రమే యుండినవి; వానిలో 92-922 గురు బాలికలు చదువుచుండిరి. బంగాళమునందు 1007 బాలికాపాఠశాలలుండి వానిలో 80338 గురు బాలికలు చదువుచుండిరి. ఈప్రకారముగానే పాంచాలము మొదలయిన దేశములయందుగూడ ననేక బాలికాపాఠశాలలుండి బాలికలెందఱో చదువుచున్నారు. మొత్తము మీఁద మనహిందూదేశమునం దున్న బాలికాపాఠశాలలన్నియు 3272; వానిలో చదువుకొను బాలికలందఱును 120222 గురు. ఇన్ని పాఠశాలలుండి యింతమంది చదువుచున్నను చదువుటకు తగిన యీదలో నున్న బాలికలలో నూటిలో నొక్కరయినను చదువుచుండలేదు. మనచెన్నరాజధానితోఁ జేరిన దేశములయందు ప్రత్యేకముగా చూచిన మొత్తము మీఁద నూటి నొక్కరికంటె నధికముగానే చదువుచున్నను బంగాళమునందువలె గొప్పపరీక్ష లిచ్చిన స్త్రీలు మనదేశమున నొక్కరునులేరు. ఆలోపము నహితము అచిరకాలములోనే పోగొట్టుట కీశ్వరుని వేడు చున్నాము.

అతిబాల్యవివాహము, నిర్బంధవైధవ్యము.

[1008 వ సం॥ సెప్టెంబరు నెల.]

.....

మనహిందూమహాజనుల నుఖివృక్షమునకు వేలుపురుగులుగా నున్న అతిబాల్యవివాహమును విధవావివాహనిషేధమునుజూచి మనసు కరఁగి హిందువు కాకపోయినను బొంబయినగరమున వసించు బెహరాంజీ మలబారీ యనుఘోరసీమతస్థుఁడు వానిని మాన్పుటకయి చేతనయినంతప్రయత్నమును జేయుటకు నిశ్చయించుకొని విశేషవ్యయ

ప్రయాసముల కోర్చి యిందునిమిత్తముయి సిన్హానగరమునకు పని
కట్టుకొని వెళ్ళి యచ్చటి గొప్పవారితో మాటాడి యెల్లవారిని
ప్రోత్సహపఱచుచు ప్రకటనపత్రికలను బంపి యున్నాడు. మన
కన్నియలదుర్దశలను జూచి మతాంతరులుసహితము జాలివడి వారి
స్థితిని బాగుచేయుటకై ప్రయత్నించు చుండఁగా విద్య గలవార మని
గర్వపడుచు స్థానికస్వపరిపాలనమునకు తగినవార మని ఘోష మిడు
చున్న మనవారు రక్తసంబంధము గలతమయబలలగతి తిన్నపఱచుట
కయి లేక మయినను ప్రయత్నము చేయుకుండుట హిందూజాతికంతకు
నెంతయు నవమానకరముగా నున్నది. మేము స్త్రీపునర్వివాహవిష
యమున నీటకే పెక్కుసారులు వ్రాసి యున్నాము గనుక నిప్పు డతి
బాల్యవివాహమునుగూర్చి మాత్రము కొంచెము ముచ్చటించెదము.

అతిబాల్యవివాహములలో వధూవరుల పరస్పరానురాగమును
జ్ఞప్తమును లేక పోవునుగనుక తఱచుచుగా బహుదంపతులు నుఖమెఱుఁ
గనివారుగానే యుందురు; కొన్నిసమయములయందు వారు పెద్దవారు
గాకమునుపే యెవ్వరికో దైవయోగముచేత ప్రాణవియోగము సంభ
వించి వృధావ్యయమునకు కారణమగుటయేకాక నిరపరాధిను లయిన
కన్నియలు యావజ్జీవమును మరణములకంటెచు హీన మయి తీవ్ర
వేదనాకర మయినదుర్భరవైధవ్యదుఃఖముపాలు కావలసినవా రగు
చున్నారు ; కొన్నిసమయములయందు మరణము సంభవింపకపోయి
నను వ్యాధులచేత దంపతులయు దెవ్వరైన వికలాంగులును దుర్బలు
లును నగుట సంభవించి బహుకష్టములపా లగుచుండురు ; మఱికొన్ని
సమయములయందు భర్తలకన్న భార్యలు ముందుగా నెదిగి యీడు
తగక యనేకాక్రమములకు లోను కావలసినవా రగుదురు; వధువుల

యొక్కయు వరులయొక్కయు విద్యకు భంగముకలుగును; చిన్నతనము
లోనే గర్భాదానములు జరపుటచేత నిరువురదేహములును చెడిపోయి
పెక్కండ్రు వ్యాధిగ్రస్తు లగుదురు; చిన్నతనములోనే శిశువులుపుట్టి
వారు దుర్బలులయి వ్యాధులచేత తీసికొనుచు చిన్నతనములో స్వర్గ
మునకు పోనివారు వాలఖిల్యాదులను పోలజూచు చుందురు; సంపా
దించుకొనశక్తి లేనప్పుడే పెక్కండ్రుపిల్లలు పుట్టుటచేత బీదతనము
వచ్చి యప్పులపాలయియు భార్యాపుత్రాదిపోషణమున కయి యొకరి
మీఁద భారమువేసి వారినే నమ్ముకొని యుండి వారికి దానులయి
స్వాతంత్ర్యమును గోలుపోయియు సమానుషమయిన జీవనమునకు
లోబడవలసినవా రగుదురు; ఇటువంటి నష్టముల నాలోచించిమే
మనపూర్వులు బాల్యవివాహములను మానివేసి దారనుతాదులను
పోషించుకొన శక్తిగలవారికే వివాహములు చేయుచువచ్చిరి. అందు
చేతనే పత్నిని భరించువాఁడు గనుక భర్తయు, సతనిచే భరింపఁబడు
నది గనుక భార్యయు నని వారినామములు సార్థకమగుచు వచ్చెను.
ఈసదాచారమిప్పటికిని క్షత్రియులయందును శూద్రులయందును నిరంత
రాయముగా వచ్చుచున్నది. ఏమి కాలకర్మదోషమునకోకాని బ్రాహ్మ
ణులయందును వైశ్యులయందును మాత్రము చిన్నపిల్లలకు వివాహము
చేసెడియాచారము కొంతకాలమునుండి వచ్చు చున్నది. తదనుగుణ
ముగా కొన్ని శ్లోకములుసహిత మిటీవల కల్పింపఁబడినవి. అంతేకాని
మాన శ్రుతిస్మృతులను కూలంకషముగా చదివినవారికి మనఃకుషలు
బాల్యవివాహము సంగీకరింపనివారని స్పష్టముగా తెలియక మానదు.
వివాహమంత్రములు బాల్యవివాహముల కెంతమాత్రమును పనికి
రావు “సోమః ప్రథమో వివిదే” అనుఋగ్వేదమంత్రమునుబట్టి కన్ని
యును మొట్టమొదట సోముఁడు వరించుననియు, పిమ్మట గంధర్వుఁడు

వరించు ననియు, అటుతరువాత నగ్నివరించు ననియు, శాస్త్రమర్యాద కలదు. ఆయాదేవతలు కన్నియును వరించుకాలమును దెలుపుటలో

శ్లో. రోమదర్శనసంప్రాప్తే సోమోభుంక్తేధ కన్యకాం
రజోదృష్ట్యాతు గంధర్వః కుచౌ దృష్ట్యాతు పావకః.

రోమదర్శనకాలమందు సోమః డనుభవించు ననియు, రజోదర్శన మయినతరువాత గంధర్వః డనుభవించు ననియు, కుచదర్శన మైనతరువాత పావకుః డనుభవించు ననియు, స్పృతులు ఘోషించు చున్నవి. దీనినిబట్టి విచారింపఁగా వివాహమున కర్హురా లయినకన్య రోమములేర్పడి రజస్వలయై స్తనములు పూర్ణముగా నెదిగిన దయి యుండవలయు నని స్పష్టమగుచున్నది. వివాహమునందు కన్యావరు లకు జరిగెడిసంభాషణమును జూచినను వారిలో నెవ్వరును వయస్సు రానివారుగా కనఁబడరు. వివాహములో మూడుదినము లయినతరు వాత నాలవదినము వధువు “అవన్యం త్వా మనసా.....ఇహ ప్రజా మిహరయిం రరాణః ప్రజాయ స్వప్రజయ పుత్రకామ” అను వాక్యమువలన నీ మూడుదినములనుండియు మనస్సుచేత నీ సద్వర్తన మును కనిపెట్టినాను కనుక పుత్రకాముఁడ వయిన నీవింక సంతోష పూర్వకముగా నాయందు సంతానము కను మని వరునిగూర్చి చెప్పు చున్నది. ఆపస్తంబ, ఆశ్వలాయన, గోభిలసూత్రములు మూడును గూడ నాలవదినమున గర్భదానమునుగూడ విధించుచున్నవి. శ్లో. “వివాహాదికర్మగణోయ ఉక్తోగర్భదానం శుశ్రుకు యస్య చాంతే” ఇత్యాది వచనములవలన గర్భదానముతోఁ గాని వివా హము పూర్తికాదు గనుకనే మనవారు పసిబాలికలకు సహితము వేడుకగా నాలవనాటిరాత్రి గర్భదానకాండ నేకరువు పెట్టవల సినవారగుచున్నారు. “ఉదీర్వాతోవిశ్వావశో” అను వివాహమంత్ర

మునుబట్టి విశ్వావసుడు వివాహిత యయినయాకస్యను విడిచి కుచములు రానిమఱియొకకస్యయొద్దికి పోవఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నాడు. ఈమంత్రములనుబట్టి విచారింపఁగా కన్నులు తెఱవనిపసిపిల్లలకు కూడ వివాహము చేయవచ్చునని జ్ఞానలేశముగలవా రెవ్వరయినను జెప్ప సాహసింపఁగలరా? అంతేకాక స్మృతులన్నియు కస్యయొక్క ప్రాశస్త్యమును జెప్పునెడల “కన్యాచాక్షతయోనిః స్యాత్ కులీనా పితృమాతృతః బ్రాహ్మదిష్ఠ వివాహేష్ఠ పరిణీతా యథావిధి” “అస్పృష్టమైధునాం” అని బ్రాహ్మదివివాహములయందు పురుషసంభోగ మెఱుంగనిది ప్రశస్త్యురాలని యుద్ఘోషించు చున్నవి. ఏడేని మిదిసంవత్సరముల యీడు గల పిల్లలకే వివాహము చేయవలసిన యెడల పురుషసంభోగ మెఱుంగనిస్త్రీని వివాహమాడ వలెనని యేల చెప్పఁబడును? మఱియు మన్వాదిస్మృతులు “శ్లో. త్రీణివర్షాణ్యుదీక్షేత కుమార్యృతుమతీసతీ । ఊర్ధ్వంతు కాలాదేతస్మాద్విందేత సదృశంపతిం.” “త్రీణివర్షాణ్యృతుమతీ కాంక్షేత పితృశాననం తతః చతుర్థేవర్షేతు విందేత సదృశంపతిం” అని ఋతుమతి యైనకన్నియ మూడుసంవత్సరముల వఱకును తండ్రి యనుజ్ఞకొఱకు కనిపెట్టుకొనియుండి నాలవసంవత్సరమున స్వయముగానే వరుని కోరుకొనవచ్చునని కంఠోక్తిగా చెప్పుచున్నవి. మనపెద్దలు బుద్ధిమంతులుగనుక ఋతిమతి యైనంతమాత్రముచేత కన్నియలకు తగినంత ప్రాజ్ఞతరాదని యెఱిగి భర్తృవరణమును ప్రత్యేకముగా కస్యకే వదలిపెట్టక యామె శ్రేయస్సును గోరుతండ్రియందుఁ గూడ నుంచి యున్నారు. అయినను ఋతిమతియైనతరువాత కన్నియకు వివాహము చేయక చిరకాల మట్టెయుంచినయెడల చోరదతియు గర్భధారణాదులును సంభవింపవచ్చునుగనుక “అప్రయచ్ఛన్ సమాప్నోతి

భూణహత్యా మృతావృతా” తండ్రి ఋతుమతియైన కన్యను వివాహము చేయనివక్షమున ప్రతిఋతువునందును భూణహత్య చేసిన దోషమువచ్చునని సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా పెండ్లిచేయుటకు యాజ్ఞవల్క్యుదులు విధు లేర్పఱచి యున్నారు. ‘శ్లో. త్రింశద్వర్షోద్వహేత్కన్యాం హృద్భాంద్వాదశవార్షికీం త్ర్యప్తవర్షోష్టవర్షాంవాధర్మేనీదతి సత్వరః’ అని మనుస్మృతియందు దొక్కచోటమాత్రము ధర్మము చెడునప్పుడు ముప్పదియేండ్లవాఁడు పండ్రెండుసంవత్సరములదానినైనను, ఇరువదినాలుగుసంవత్సరములవాఁడెనిమిది సంవత్సరములదాని నైనను వివాహ మాడవచ్చునని బాల్యవివాహమునకు కొంచె మనుజ్ఞ యియ్యఁబడినది. ఆమనువే “శ్లో. కామమామరణాత్తిష్ఠేద్గుహేకన్యార్తుమత్యపి నచేదై నాంప్రయచ్ఛేత్తు గుణహీనాయకర్హిచిత్.” కన్యను మరణ పర్యంతము వివాహము చేయకుండ నైన నుంచవచ్చునుగాని గుణహీనునికిమాత్ర మెప్పుడును నియ్యకూడదని విధించియున్నాఁడు. “శ్లో. పితా దృష్ట్వాసుమంతోపి స్త్రీచిహ్నం యావనేస్థితాం కస్మైదేయా మయాకన్యే త్యచింతయదతీవసః మునిఃకాండిన్యనామావై వివాహేచ్ఛ రథాగతః తస్మైప్రదేయా కన్యేతి నుమంతేనాపి నిశ్చితం.” అని సుమంతుఁడనుబ్రాహ్మణుఁడు తనకొమార్తె స్త్రీచిహ్నములు ధరించియకావనవతియైయున్నప్పుడామె నెవ్వరికిత్తునా యని యాలోచించుచుండఁగా వివాహార్థియై కాండిన్యమునిరాఁగా నాతని కియ్య నిశ్చయించినట్లు పురాణముల యందుఁ గనఁబడుచున్నది. మనపురాణాదులయందును యావనవతులకే బ్రాహ్మణాదివర్ణములలో పెండ్లిజరుగుచు వచ్చినట్లు చెప్పఁబడినదిగాని పసిబాలికలకు జరిగినట్లు చెప్పఁబడియుండలేదు. ఇటీవల వుట్టిన స్మృతులయందలి. కొన్ని ప్రక్షిప్తవచనములందు మాత్రము

బాల్యవివాహము లంగీకరింపఁబడినవికాని మంత్రములకును నూత్ర
కారుల యభిప్రాయములకును విరుద్ధము లగుటచే నవి యంతగా
గ్రాహ్యములు కావు. కాబట్టి బాల్యవివాహమువలనఁ గలుగుచున్న
అనంతము లయినసప్తములను శాస్త్రమును విచారించి “దశవర్షాభవే
త్కన్యా” అను పరాశరస్మృతిప్రకారముగా పదినంవత్సరములకు
పూర్వ మయినను కన్నియలకు పెండ్లి చేయకుండునట్లు కట్టుదిట్టము
లేర్పఱుతు రని మనలోని తెలిసినవారినికోరుచు నీవిషయము నిప్పటికి
ముగించుచున్నాము.

పాటుపడుట. [౧౮౮౪ వ సం॥ అక్టోబరు నెల.]

.....

మన దేశమునందు బహుకారణములచేత పాటుపడుట తగ్గిపోయి
నానాటికి సోమరితనము హెచ్చుచున్నది. ఎక్కడఁజూచినను బిచ్చ
గాండ్రు పెచ్చుపెరిగి దృఢకాయులయి పని చేయఁగలవారును లేని
వారునుకూడ పనికిమాలిన యీవృత్తికే లోనయి పిశాచములవలె
నెల్లవారిని వీడించుచున్నారు. పూర్వమావృత్తి యొక్కబ్రాహ్మ
ణులయందే విస్తారముగా కనఁబడుచుండెనుగాని యితరజాతులవారి
యందంతగాఁ గానరాకుండెను. ఇప్పుడో యొకరినిజూచి యొక రన్ని
జాతులవారును పెక్కువేషములు వేసికొని ముష్టికొఱ కయి దేహ
ములనిండ దుడ్డునామములు ధరించుకొనియు బూడిద పూసికొనియు
భక్తుల మని దొంగపాటలు పాడియు కాళికావభృ మోచియు లేని
రోగములు నటించియు నీఁగలవలె ప్రతిగృహమును ముసరుచున్నారు.
ఈహీనవృత్తివలన భిక్షుకులకు మానవజాతికి నహజము లయిన
మానావమానములు చచ్చిపోయినవి; కల్లలును మోసములును

వారికి బెల్ల మయినవి. కదలిక లేక నీరు నిలకడగా నున్నచో దుర్గంధ మొత్తి పురుగులు పుట్టునట్టుగానే మనస్సునకు యుక్తమయిన పని లేక నిర్వాప్యపారముగానున్నచో దురాలోచనలును దుర్వికారములును పుట్టును. దురాలోచనలవలన దుష్కార్యములు కలుగు నని వేతె చెప్పనక్కఱయే లేదు. అందుచేతనే యీబిచ్చగాండ్రలో పలువురు ప్రొద్దుటిపూట ముష్టి ముగిసిన తరువాత జూదము లాడియు తప్ప త్రాగి తగవు లాడియు దొంగతనములు చేసియు బహువిధదుర్వృత్తుల కాటపట్టగుచున్నారు. ఈవ్రకారముగా బిచ్చమొత్తువృత్తి యందతిలోను లేకపోయినను రాజులు మొదలుకొని విద్యార్థులవఱకును సమస్తజనులలోను సోమరితన మంతకంతకువిస్తారమగుచున్నట్టు కనబడుచున్నది. ఎవ్వరియం దున్నను సోమరితన మది చేయవలసిన పని చేయకమానదు. త్రుప్పు వాడుక చేయనితాళము చెవులను తినివేసి దుర్బలము చేసినట్లే పనిపాటలు లేకపోవుటయు మనుష్యుల సారమును పీల్చివేసి వారిని బలహీనులగాను అల్పాయుష్కులను గాను జేయుచున్నది. ఈహేతువుచేతనే మన దేశములో జనులు సామాన్యముగా దుర్బలశరీరులయి వార్ధకదశను పొందకయే మృతులగుచున్నారు. ఈబ్రతికియున్న కాలములోకూడ పనిలేనివారి మనస్సులనేకములయిన చెడుగులకు నిలయము లగుచున్నవి. రాజులు దుర్భరమయినప్రజాసంరక్షణభారమును క్రిందివారి యనుగ్రహముల కొప్పుగించి తాము విటనటపరిహాసకాదులతో కాలము గడుపుచు భోగపరాయణులయి యంతఃపురములుచేరి స్త్రీలోలు రయి లెక్క కెక్కువగా నుండుభార్యలను వివాహ మాడుచు తృప్తిలేక యెవ్వరివలననునంతానము గానక వంశములు నిలుచుట కయి యెవ్వరినో పెంపు తెచ్చుకొని రాజ్యము పరులకు కట్టిపెట్టవలసినవా రయి దేహముల

యందు డబ్బెత్తు సత్తువలేక యడుగెడు నడచిన నాయాసపడుచు
 వయఃకాలములోనే పరలోకగతు లగుచున్నారు. ఇట్లు చెప్పటచేత
 రాజులందఱు నిట్టివారే యని మాయభిప్రాయము కాదు. వారిలోను
 కొందఱు కష్టపడువారుగాను రాజకార్యములను స్వతంత్రముగా
 నిర్వహించువారుగాను నున్నారుకాని వారిసంఖ్యమాత్రము మిక్కిలి
 తక్కువగా నున్నది. కొందఱు కావలసినంతధనము గలిగి పనిలేక
 మహారాజులవలె కూరుచుండి సుఖపడెదమని కోరి సంతోషింతురు
 గాని, ఎంతధన మున్నను ఎన్నివైభవము లున్నను ఎన్నిభోగము
 లున్నను, పనిపాటలులేక సోమరులుగానుండువారు లోకములో నిజ
 మయినసుఖము నెన్నఁడును పొందఁజాలరు. కష్టపడువారే సుఖపడ
 వలయునని భగవంతుఁడు విధించియున్నాఁడు. కాబట్టి విధివిధాన
 మున కెప్పుడును తిరుగుండదు. పనిలేక సుఖపడుచున్నారని జనులను
 కొనుట భ్రమ; పనిలేక దుఃఖపడుచున్నారని భావించుట క్రమము.
 కొంతకాలము కష్టపడి బహుప్రసిద్ధి కెక్కి రాష్ట్రములను సంపదలను
 పొంది తరువాత భోగములనుమరిగి ప్రమత్తతచేత పాటుపడ నొల్లక
 బహుదేశములు చెడిపోయినసంగతి చరిత్రములను జదివినచో మనము
 చూడవచ్చును. నిజమయినగౌరవమును లాభమును సుఖమును లోక
 ములో ననుభవింపఁ దగినసమస్త సంతోషములును క్రమ మయిన
 పాటుపడుటవలననే యెల్లవారికిని లభించును. పాటుపడుట తమగౌరవ
 మునకు తగదని యేదేశములో జనులు భావింతురోయాదేశ మెప్పటి
 కయినఁ దనయున్నతదశను పోగొట్టుకొని చెడిపోవలసినదే.

మనదేశములోని విద్యార్థులలో ముప్పాతిక మాడువీసములు
 తమ కించుకయల్పవిద్య లభించినతోడనే తమతండ్రితాతలవృత్తి
 నవలంబించుట తమపరువునకు యోగ్యమయినది కాదనియెంచి

శ్వవృత్తి కే కాచుకొనియుండి యందు విఫలమనోరథు లయి యెందు నకుం బనికిరాక సోమరు లయి పాడగుచున్నారు. వారిలో ననేకులు తాము ధనముగలవా రయినను కృషివాణిజ్యాది స్వతంత్రవృత్తుల పొంతఁ బోనొల్లక హేయ మయిన నేవకవృత్తి కాశపడి మానావ మానములు గణింపక గబ్బిలములవలె కార్యస్థానముల నంటిపట్టు కొనియుండి యచ్చటి యుద్యోగస్థుల నాశ్రయించి ముం దేదో పని యగునేమో యను నాశయే యాధారముగా సంవత్సరములకొలఁది జీతబత్తెములు లేక వెట్టిపని చేయుచు వారు పెట్టెను చీనాట్ల కెల్లను తల నొప్పగించి వారియొద్ద చుట్టును తిరుగుచుందురు! ఆహా! చదువు కొన్నవారి కిది యెంత యవమానకరము. తాము వృత్తులయందు ప్రవేశించి వృత్తులకు గౌరవము తెచ్చి తామును గౌరవలాభమును పొంది కష్టపడుట గౌరవలోపమని తలంచు పామరుల దుర్భమను తొలఁగించి దేశమునకు క్షేమము చేయుట దాస్యమునకు కుదురయిన నేవక వృత్తికంటె నెన్ని రెట్లు గౌరవావహ మయినవని?

మనుష్యుడు న్యాయమార్గమున కష్టపడినపక్షమున తగిన ఫలము కలుగక పడినపా టెప్పుడును వ్యర్థముగా పోదు. సత్కార్యమునందు పడ్డపా టెప్పుడయినను లోకములో తప్పిదారి తత్కాల ఫలము నొందకపోయినను మనస్సునకు విచారము కలుగక చేసిన కృషి మంచిదనియైనను సంతోషము కలుగును. ఏవనిగాని పూని తుదముట్ట కష్టపడక నడుమ విడిచిపెట్టినచో కృషి సఫలము కాదు. అట్టి విఫలము లైన ప్రయత్నములను జూచి ఫలము దై వాయత్తము కాని కష్టపడిన కార్యము లేదని భావించుట యనాలోచితాభిప్రాయము. ఏవనికని పూనిక యావశ్యకము. మన హిందువులయందా పూనిక యంతగా కనఁబడదు. ఉత్సాహము కలిగినప్పుడు మహా

ప్రయత్నము చేసి పని కారంభించి తరువాత నిన్న నున్న యుత్సాహము నేడు లేక క్రమక్రమముగా నువ్వేక్ష వహింతురు. అందు చేతనే మనవారు పూనిన కార్యము లనేకములు నెఱవేఱును. కాబట్టి మనవా రీలోపమును నివారించుకొన ప్రయత్నించి మొదటి ప్రయత్నము విఫలమయినను విఘ్నములు వచ్చినను పూనినపని మంచి దయినచో విడిచిపెట్టక మరల ప్రయత్నించి పాటుపడుచుండవలెను. అట్లుచేయుటయే విజయమునకు నిజమయిన మార్గము.

అతిబాల్యా వివాహము, [గూర వ సం॥ నవంబరు నెల]

బొంబయినగరమునందు బెహరాంజీ మలబారి యనునతఁ డతి బాల్యవివాహములను గుఱించియు నిర్బంధవైధవ్యమును గుఱించియు నీవఱకు చిన్నగ్రంథములను వ్రాసి వానిని పలువురకు పంపుటయు వార్తాపత్రికా విలేఖకులును తదితరులును వానిమీఁద తమకు తోచిన యభిప్రాయముల నిచ్చుటయు వృత్తాంతపత్రికలం జదువువారి కందఱి కిని తెలిసియుండును. ఆయభిప్రాయములు చేరినమీఁదట మరల నతఁ డావిషయముల మీఁద మరల కొంతవ్రాసి ప్రకటించియున్నాఁడు. వానిలో నతిబాల్య వివాహములను గూర్చినది మాత్ర మీసారి కొంచెము వ్రాయుచున్నాము. ఆ యభిప్రాయము లిచ్చినవారనేకులు బహువిషయములయందు గ్రంథకర్తతో నేకీభవించి యున్నారు. అతిబాల్యవివాహములవలన నిర్బంధవైధవ్య మధిక మగుచున్న దనుట నిర్వివాదాంశము. అతిబాల్యవివాహములు మతముతో సంబంధించి యుండలేదనికూడ నెల్లవారు నొప్పుకొని యున్నారు. శ్రుత్యాద్యుత్తమమతగ్రంథములు యుక్తవయస్సు రాక

మునుపే బాలికలకు వివాహము చేయవలయునని నిర్బంధింపకపోవు
టయే కాక యుక్తవయస్సు వచ్చినతరువాతనే వివాహము కావలె
నని విధించుచున్నవి. మనస్మృతులనుబట్టి ప్రతిపురుషుఁడు పెండ్లికి
ముందు దీర్ఘకాలబ్రహ్మచర్యము చేయవలసియే యుండును గనుక,
ఇరువదిసంవత్సరములకు ముందు పెండ్లి చేసికొనేకూడదు. అటువంటి
వానికి భార్య కాదగినకన్య పండ్రెండేండ్లకంటె నధికవయస్సు గలదిగా
నుండవలెనని స్వభావముచేతనే యందఱకును దెలియును. శాస్త్రము
లీప్రకారముగా నున్నను కొన్నిజాతులలో బాల్యవివాహములు సర్వ
సాధారణము లయి నూటయెనుబదిమంది పసిబాలికలకే వివాహములు
చేయఁబడుచున్నవి. విద్యావివేకవంతులు సాధారణముగా నీదురాచా
రమును గర్హించుచున్నను, అధికారుల సాహాయ్యము లేకపోవుటచేత
వారేమియు చేయుటకు శక్తులు కాకపోవుచున్నారు. హిందూదేశ
ములో మితిమీరిన పర్ణభేదములవలనను, ఆచార వ్యవహారవ్యత్యాస
ములవలనను, వేరు నాటుకొని దృఢపడి యున్న యీదురాచారవిష
వృక్షమును పెకలించుటకుఁగాని దాని దుష్ఫలములను తప్పించుకొను
టకుఁగాని దేశాభిమానము గలవా రెంత పాటుపడినను సమర్థులు కాక
యున్నారు. అహమదాబాదునందు కొంతకాలముక్రిందట కొందఱు
చేరి తమబిడ్డలకు కొంతవయస్సు వచ్చువఱకును వివాహము చేయ
కూడదని కట్టేర్పఱచుకొని సమాజము నొకదానిని స్థాపించినను
సమయము వచ్చినప్పుడు కులమువారి యొత్తుడులకు నిలువలేక తామే
తమయేర్పాటులను మీఱవలసినవా రయిరారు. అందుచేత కొంత
వఱకైనను ప్రభుత్వమువారు విద్యావివేకవంతుల కారంభదశలో
తోడుపడవలయును. ప్రజలను దురాచారములనుండి తొలగించి
సౌఖ్యమియ్యవలసినభారము దొరతనమువారి మీఁదకూడ నుండును

గనుక వారంతమాత్రము తోడుపడుట యనుచితము కానేరదు. అతిబాల్యవివాహములవలన పలువిధములయిన చెఱుపు లున్నవి. అవి దంపతుల యసౌఖ్యమునకును, స్త్రీలవిషయములో బాల్యవైధవ్యము లకును దుఃఖములకును కారణ మగును; జనుల బీదతనమునకును హేతుభూతము లగును. కాబట్టి ప్రజాసంరక్షకులయిన ప్రభుత్వమువా రీవిషయమున జోక్యము కలుగఁ జేసికొనుటకు బద్ధులయి యున్నారని నేను భావించెదను.

మొట్ట మొదట నీదురాచారమును నిరుత్సాహపఱుచుటకును దీనిని మార్చ సాహసించినవారిని ప్రోత్సాహపఱుచుటకును రెండు విధము లయినసాధనముల నాలోచింపవలెను. మొదటివిషయములో తగినంతకాల మవధి యేర్పఱిచి తగునాత వివాహితులు సర్వకళా శాలాప్రవేశపరీక్షకు రాకూడదని నియమము చేయవలెను. శాస్త్ర పాఠశాలలో చదువుకొను పెండ్లి యయినవిద్యార్థులకు బహుమానములను విద్యార్థివేతనముల నిచ్చుట మానివేయవలెను; వివిధ రాజ్యాంగశాఖల యధికారులు తక్కినవిషయములయందు సమానశక్తి గలవారయిన పక్షమున వివాహములుకానివారు దొరకినప్పుడు వివాహములయినవారి కుద్యోగము లియ్యకుండవలెను. ఇది మతవిషయమున సంబంధము కలుగఁ జేసికొనుట యని యెంతమాత్రమును తలఁప వలసిన పనిలేదు. బాలికల మేలుచూచుట తల్లిదండ్రుల కెంత ధర్మమో దొరతనమువారికి నంతే ధర్మము. ఇటువంటి విషయములనేములలో నీవఱకు దొరతనమువారు ప్రవేశించి ప్రజాసంరక్షణమునకయి పనిచేసి యున్నారు. జనులయిష్టమునకు విరుద్ధముగా టీకాలు వేయించుకొనుట నిర్బంధమని విధించి వేయించుకొని వారికి శిక్షల నేర్పఱిచి యున్నారు; జనుల మతాచారములకు విరోధముగా చంపఁ

బడినట్టు సం దేహింపఁ బడని వారిశవముల నింగ్గీషు వైద్యుఁడు
కోయునట్లేర్పఱచి యున్నారు ; మతము పేరుచెప్పి చేసెడు సహ
గమనము, నరబలులు, శిశుహత్యలు సిడులు మొదలయిన వానిని
మాన్పించి యున్నారు. ఈవిధముగా నింక ననేక విషయములయందు
మతమునకు విరోధముగా ప్రజలక్షేమము నిమిత్తము దొరతనము
వారు పనిచేసినప్పు డీవిషయములో నేల పనిచేయరాదు? ఈదురా
చారము దీర్ఘరోగమువలె పట్టుకొని సర్వత్రవ్యాపించి మితిమీరిన
నష్టము నాపాదించుచు నొక్కరు మానుప శక్యము కానిదిగా
నున్నది గనుక దొరతనమువారు తమతోడ్పాటును చూపి యీ
యరిష్టమును మాన్పుదు రని కోరుచున్నాను.

సంఘదురాచారనివారణమునకు స్త్రీ విద్యయావశ్యకము.

[౧౮౮౫ వ సం॥ మార్చి నెల.]

.....

అమృతసారునం దొక స్త్రీపునర్వివాహము కొన్నివారముల
క్రిందట జరిగినదని వెనుకటి పత్రిక యందు వ్రాసియున్నాము. అక్క
డనే మఱిరెండు స్త్రీపునర్వివాహములు జరుగుటకు సిద్ధముగా నున్న
వని యొక వార్తాపత్రికవలనఁ దెలియ వచ్చుచున్నది. ఉత్తర
హిందూస్థానమున ఝాంగమండలమునందు నాలుగు స్త్రీ పునర్వి
వాహము లీనడుమను జరిగినట్టు ఆర్య సామాజికుఁ డొకఁ డొక
వృత్తాంతపత్రికకు వ్రాసియున్నాఁడు. బొంబాయిలో క్రిందటినెలలో
జరిగిన విధవావివాహమునుగూర్చి యీ పత్రికలోనే మఱియొక
చోటఁ బ్రకటింపఁబడియున్నది. బళ్ళారిలో జరిగిన రెండువివాహ
ములనుగూఱించి వెనుకటి వివేకవర్ధని చదివినవారి కందఱికిని తెలిసి

యుండును. ఆదంపతులు చెన్నపురికి వచ్చినతరువాత హైకోర్టులో
 వకీలుగానున్న పరమశివయ్యగారు వారిని భోజనమునకు పిలిచి తమ
 మిత్రులయిన పదిమంది బ్రాహ్మణులతోఁ గలిసి విందు చేసిరట!
 ఇప్పుడు దేశముయొక్కస్థితి యింతవఱకు వచ్చినను, మన స్త్రీల
 యొక్క మూర్ఖత్వముచేత మన దేశమునం దభివృద్ధి శీఘ్రముగా
 కలుగకున్నది. ఈ హేతువుచేతనే మొన్న చెన్నపురిలో పునర్వివాహిత
 భర్తలతో కలిసి భోజనము చేసినపురుషులలో కొందఱికికూడ
 భార్యలవలని బాధ కలిగియున్నట్లును, వారాబాధను గణింపక యింత
 వఱకు ధైర్యము గలవా రయి యున్నట్లును మా కొకమిత్రులు
 వ్రాయుచున్నారు; బయటిబాధ యెంతయినను సహింపఁ గలిగి
 యుందురుగాని సదా యింట నుండుబాధను సహించుట కెంతటిధైర్య
 శాలులకు సాధారణముగా సాధ్యము కాదు. స్త్రీల మేలుకొఱకే
 పనిచేయుచున్న యిటువంటివిషయములొకూడ స్త్రీలేలప్రతిబంధకారి
 ణులుగా నున్నారని విచారింపఁగా, ఈయనర్థమున కంతకును వారి
 మూర్ఖత్వముతప్ప మఱియొక కారణము నూహించుటకు మేము శక్తు
 లము కాకున్నాము. మూర్ఖత్వ మెక్కడ సధికముగ నుండునో
 యక్కడ నెల్లను స్వప్రయోజనపరిత్వము సహిత మధికముగానే
 యుండును. ఆస్వప్రయోజనపరిత్వముచేత తోడివారు దుస్సహదుఃఖ
 ముల ననుభవించుచున్నను జాలిలేక వారికష్టములను వారింపవలె
 నని లేశ మయినను ప్రయత్నింపక మనస్త్రీలు హృదయము రాయి
 చేసికొని యుందురు. వారెంతసేపు విచారించినను తమకు నగలు
 కావలె ననియు ధనము కావలె ననియు వస్తువాహనములు కావలె
 ననియు తలపోయుటతప్ప లోకోపకారచింత వారిహృదయములయం
 దెప్పుడో కాని ప్రవేశింపదు. మానుషస్వభావమునకు విరోధమయిన

యీ సార్థపరత్వమును వారిననులనుండి పాఠదోలువఱకును,
 వారికి పరోపకారశీలత గలిగి వారు విద్యాధికు లయినతమ పురుషు
 లతో సత్కారాచరణమునం దేకీభవించి వారికి తోడుపడఁ జాలరు.
 స్వప్రయోజనపరత్వమును తొలగించుటకును యుక్తాయుక్తవివేకము
 కలిగించుటకును మనము ముఖ్యముగా సాధ్యమయినంత విద్యాబల
 మును మనస్త్రిలకు కలుగఁజేయవలెను. కాబట్టి లోకక్షేమము
 నిమిత్తమయి పాటుపడెడు మనవారు తాము చేసెడి పనితోడిపా
 టుగా మనస్త్రిలకు విద్య వృద్ధిచేయుటకూడ పరమార్థముగా భావించు
 కొని యావిషయమయి సహితము తగినంతకృషి చేయుచుండవలెను.
 అట్లుచేయకపోయినయెడల మన మేవిషయమునందును స్థిరమయిన
 మార్పును చేయ శక్తులముకాము. అందుచేతనే మనవా రనేకులు
 బయట నున్నంతసేపును విద్యలయందు భోజనివంటివారును, పాండి
 త్యమునందు శేషాహివాల్మీకులవంటివారును, భాషించుటయందు
 బృహస్పతివంటివారును, అయినను, ఇల్లు చేరినతరువాత తమయభి
 ప్రాయములను వెల్లడిగా చెప్పుటకును తాము మంచి దని భావించిన
 ప్రకారముగా తమ యాడువారిని నడిపించుటకును, కట్టకడపట వారి
 యెదుట నోరెత్తుటకును సమర్థులుగాక యింట తమకార్యములయం
 దన్నిటిలోను తామును స్త్రీలవలె మూఱు లయి మూర్ఖరీతినే ప్రవ
 ర్తింపవలసినవా రయి బుద్ధిమంతులకు పరిహాసపాత్రు లగుచున్నారు.
 విద్యాధికుఁ డయినభర్తకును విద్యావిహీనురా లయినభార్యకును
 తుచ్ఛము లయిన యింద్రియనాభివిషయములయందు తప్ప మహత్తర
 ములయిన నీతిసౌశీల్యాదులయం దెంతమాత్రమును ఏకీభావ
 ముండదు. అందుచేతనెక్కడనో యసామాన్యదైర్యసంపద గలమహా
 పురుషులు కొందఱు తప్ప సామాన్యముగా నెల్లవారును ఇంట పోరు

లేకుండ బ్రతుకుట కయి భార్యలతో సమానముగా తామును మూర్ఖ
వేషమును ధరించి తమమహాగుణముల నన్నిటిని మఱచిపోయి,
కొంతకాలమాప్రకారముగా కృత్రిమనాటకము నభినయించుచు కట్ట
కడపట తామును నిజముగానే చిరకాలాభ్యాసముచేత మూర్ఖాచార
ములే సదాచారము లని నమ్మునంతటి బుద్ధిమంతు లగుదురు. అట్లు
కాకపోయినను పశ్చిమఖండవిద్యాప్రవీణు లయినపురుషు లొకవేళ
యుక్తవయస్సు వచ్చువఱకును తమకొమార్తెలకుఁగాని కొమాళ్ళకుఁ
గానివివాహముచేయ కుండవలెనని నిశ్చయించి యాయభిప్రాయమును
చెప్పినచో చదువులేనిభార్యలు పకపకనవ్వి యాపిచ్చియభిప్రాయమును
విడువనియెడల తాము నూతిలోనో గోతిలోనో పడెద మని బెదిరింప
గానే జడిసి భర్త లామూర్ఖరాండ్రయాజ్ఞలో మెలగవలసినవారయి
నను లగుదురు. కాబట్టి యిట్టి వైపరీత్యములు మానుట కయి
స్త్రీల నవశ్యముగా విద్యావతులనుగాఁ జేయవలెను.

ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలని లాభములు. [౧౮౮౫ సం॥ మార్చి ౨౫]

.....

ఇంగ్లీషువారు హిందూదేశమును జయించుటకు పూర్వము
మహమ్మదీయుల దుష్టపరిపాలనముచేత దేశముయొక్కస్థితి మిక్కిలి
చెడియుండినది. అక్కరుమొదలైనవారి కొండఱి పరిపాలనములో
తప్ప సామాన్యముగా నిరంకుశప్రభువుల దౌర్జన్యమునకు దేశము
చిరకాలము లోఁబడియుండుటచేత పాడిపంటలకు లోపము గలిగి
తఱుచుగా ధామములు వచ్చుచు తిన్నగా ధనప్రాణములకు సంక్ష
ణము లేకపోవుటయేకాక, చిరకాలదాస్యమునకును స్వేచ్ఛావిహారుల
నిరంకుశాధికారమునకును లోఁబడి యుండువలన జనులును మొత్తము

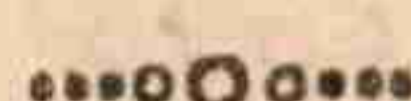
మీఁద పురుషులకు నహజధర్మము లయిన ధైర్యసాహసాదులను సత్య
ఋజువర్తనములను పోగొట్టుకొని పిఱికితనమును మోసమును సత్యా
నాదరమును గలవా రయినారు. ఈభరతఖండ మిటువంటి దుస్థితి
యం దుండఁగా భాగ్యవశముచేత న్యాయపక్షావలంబకులును ప్రజా
క్షేమాచరణవరాయణులు నయిన యింగ్లీషువారు మనకు ప్రభువులు
కా తటస్థించినది. అప్పటినుండియు మనదేశమునకు మరల మంచి
దినములు రా నారంభించినవి. మునుపటివలె బందిపోటు దొంగతన
ములును దారిద్ర్యోపిడులును వినబడవు; సామాన్యముగా వీధిలో
పాఱవేసుకొన్న వస్తువైనను భద్రముగా నుండును. పూర్వమువలె
భూములనేకము లెక్కడచూచినను బీడుపడి యుండక సాగుబడి యగు
చున్నవి. నదులలోనినీరు వ్యర్థముగా సముద్రగామి గాకుండ నేతు
వులు కట్టి కాలువలు త్రవ్వి నీరు దేశమునం దంతటను ప్రవహింప
జేయుటవలన పట్టభూములుసహితము పంటభూములయి దేశము నుభిక్ష
మగుటయేకాక పడవలమీఁద ప్రయాణముచేయు నదుపాయమును
ప్రతిగ్రామమునకును త్రాగుటకు మంచినీరును గలిగినవి. ఈపేతువు
చేత పూర్వమువలె ద్వాదశ వర్ష క్షామములులేక ప్రజానాశనము
విస్తారముగా కలుగకున్నది. ఒకవేళ నప్పు డప్పుడు కొంచెము కాట
కములు సంభవించుచున్నను, పండిన దేశములనుండి ధాన్యాదులను
శీఘ్రముగా తీసికొని వచ్చి ప్రజలను కాపాడుటకు తగినమార్గము
లన్నియు నేర్పఱువబడినవి. పూర్వము గొప్పపట్టణముల కయినను
మంచిమార్గములు లేవు. అందుచేతనే కాళికి పోయినవాఁడును కాటికి
పోయినవాఁడును సమానుఁడని మనలోనొకలోకోక్తి వెలసియున్నది.
ఇప్పుడు కొన్ని దినములలోనే మనదేశములోని ప్రతిపట్టణమునకును
రాకపోకలు చేయ మంచిదారు లేర్పడియుండుటవలన ఒక్క కాళి

పురమునకుమాత్రమే కాక దానికి మిక్కిలి దూరముగా నుండు పట్టణములకుసహితము సులభముగా సురక్షిత మయినయాత్ర చేసి రావచ్చును. ఈబాటలుమాత్రమేకాక, అయోమార్గములును ధూమశకటములునుకూడ వేయఁబడి యుండుటచేత సనేకపట్టణములకు వాయువేగముగా పోవ వీఱ్యుకలిగి దూరదేశములు సమీపగ్రామములవలె నయి యెంతదూరదేశమున పండిన పదార్థములును ఎల్లవారికిని లభించుచున్నవి. ఈవిధముగా వాణిజ్యము వృద్ధిపొందుటకు ధూమశకటాదులు మాత్రమేకాక సముద్రములమీఁద ధూమనౌకలుకూడ వేయఁబడి యుండుటచేత జంగమపురములవలె సవి బయలుదేటి ద్వీపాంతరములను సదులలోని లంకలవలెఁ జేసి వివిధఖండముల విదితవస్తువుల మనకు లభింపఁ జేయుటయే కాక భిన్నదేశముల వారితోఁగి సంబంధముచేత నాగరికతను వృద్ధి చేయుచున్నవి. పూర్వకాలమునం దొకయూరివారి క్షేమవార్త రెండవయూరివారికి తెలియుటయే కట్టసాధ్యముగా నుండెను. ఈకాలమునందో దూరపట్టణములలోని బంధుమిత్రాదుల సుఖవార్తను మాత్రమేకాక ఖండాంతరములయందలి విశేషవార్తలనుకూడ సత్యల్పధనవ్యయముతోడ తెలిసికొనుటకు నిరుపేదలకు సహితము సులభసాధ్య మగుచున్నది. ఇట్టివార్తలను తెలిసికొనుటకు జాబులపూలముననేకాక బహుయోజనములదూరమున వుట్టిన విశేషములను సహిత మొక్కనిమిషములో తెలిసికొనుటకు మనోవేగమును పరిహసించెడు తంత్రీమార్గములు వేయఁబడియున్నవి. ఇవిగాక న్యాయపరిపాలనమునిమిత్తమయి నిర్ణయింపఁబడి కట్టుదిట్టములును మిక్కిలి యద్భుతముగా నున్నవి. తక్షకభటనిర్ణయము, న్యాయసభాస్థాపనము మొదలయినవానివలన సాధారణముగా నిరుపేదకు సహిత మిప్పుడు న్యాయము దొరక

వచ్చును. బీదలనిమిత్తమై ధర్మవైద్యశాలలు ప్రతిముఖ్యపట్టణమునందును నెలకొల్పబడి యున్నవి. ఇటువంటి దేశక్షేమకరము లయిన సాధనములు మితిమీరి చీయుబడుటయేకాక, జనుల జ్ఞానాభివృద్ధికిని నీతివృద్ధికిని కూడ తగినంతశ్రద్ధ వహింపబడుచున్నది. ఎక్కడఁజూచినను పాఠశాలలు స్థాపింపబడి సర్వజనులలోను విద్యాభివృద్ధి చేయుబడుచున్నది. పీనియన్నిటికంటెను ముఖ్యమయినది దొరతనమువారు మనకు కావలసినంత స్వేచ్ఛను గలుగఁజేసి యున్నారు. అపరాధము చేయకపోయినపక్షమున ఎల్లవారును మహారాజులవలె నుండి స్వతంత్రముగా నమస్తనుఖములు ననుభవింపవచ్చును. పూర్వమువలె కొన్నిజాతులవారు ఎల్లకుల నెక్కకూడదనియు, గోడలకు పెల్లవేసికొనకూడదనియు, చదువుకొనకూడదనియు, నిర్బంధము లేవియు లేవు. ఇటువంటి సత్పరిపాలనము మఱియేప్రభుత్వమునందును లభింపదు. మనుష్యులకు భ్రమప్రమాదాదులు నహజము లగుటచేత వీరి దొరతనమునందును కొన్నిలోపము లున్నవికాని యవి యంతగా పాటింపవలసినవి కావు. కాబట్టి మనదేశముయొక్క పురోవృద్ధికయి యీప్రభుత్వమే చిరకాల ముండవలయునని జగదీశ్వరుని ప్రార్థించుచు జనులు కృతజ్ఞులయి ప్రభుభక్తి గలవారయి యుండవలెను.

మనబాలురనీతివర్తనము. [గూర్చి వ సం॥ ఆగష్టు నెల ౧౯౬౦]

మనదేశములో సంతకంతకు విద్యాభివృద్ధి కావలసినంత యగుచున్నను విద్యార్థులనీతిప్రవర్తనమువిషయ మయి లేక మయినను శ్రద్ధవహించి వారిని నన్నార్గమున నడిపించుటకు తగినసాధన

ముల నేమియు నాలోచించు చుండలేదు. అందుచేత మనవిద్యార్థులు కొంతవయస్సు రాగానే పాపకార్యములలో నెల్లను పరమహేయ మయినవ్యభిచారమునందు ప్రవేశించి తమదేహములను చెడఁ గొట్టుకొని యనేకము లయినయితరాపత్తులనుకూడఁ దెచ్చి పెట్టు కొనుచున్నారు. దీనికి నిదర్శనముగా మొన్న నీనడుమను కల కత్తానగరమునందు జరిగినయొకవ్యసనకర మయినకథను కొంత వివరించుచున్నాము. కలత్తాలో ప్రసిద్ధుఁ డయినయొకవైద్యునకు వందొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయము గలయొకకుమారుఁడు గలఁడు. అతనిపేరు టింకారీపాలుఁడు. అతఁడు కడచిన మూడుసంవత్సరముల నుండియు కుళామ యనువేశ్యకాంతతో సంబంధము కలిగియుండెను. ఈసంబంధ మారంభమయినప్పుడు టింకారీపాలునకు పదునాఱు సంవత్సరములును, ఆవేశ్యకు పదునాలుగుసంవత్సరములును వయస్సయి యుండెను. ఇంతపిన్నవయస్సులో నింతటి దుర్మార్గమునందు ప్రవేశించుటయెంతసంతాపకరముగానున్నది. కాలముకడచినకొలఁదిని వాని కావేశ్యమీఁద ననురాగము హెచ్చుచువచ్చెను గాని యాభోగము పడుచుమాత్రము తనజాతికి సామాన్యమయిన యాచారమునుబట్టి యన్యపురుషులకుగూడ ధనమునకయి తనదేహము నర్పించుచుండెను. ఈసంగతి తెలిసి టింకారీపాలుఁ డనుమానపడుచు వచ్చెను. అంతేకాక కొన్ని సమయములయందు పల్లవుఁడొకఁడు లోపలనున్నందున, అతనిని రానియ్యక కొన్ని మిషలమీఁద సాగనంపుచు వచ్చుటచేత మఱింత కోపమువచ్చి యాచిన్నఁవా డొకనాఁడు పట్టపగలుత్రాగి, అపాయకర మయినయాయుధ మొకటిబట్టలలో దాచుకొని తిన్నఁగా దానియింటికి పోయెను. అప్పు డావేశ్యతల్లికూడ దావున నుండగా దానికేదో పని చెప్పి యావలకు పంపివేసి, ఆచిన్నదానిని కత్తితోపొడిచి గడియలోప

లనే చంపివేసెను. ఈనాత్య జరిగిన పావుగంటలోనే యతఁడు పట్టు
కొనఁబడెను. తరువాత విమర్శమీద నేరము ఋజువు పడినందున,
కలకత్తాయున్నతన్యాయసభవా రాతని నురితీయుటకు తీర్పు చెప్పిరి.
అతఁడు పందొమ్మిదిసంవత్సరముల ప్రాయము గల బాలుఁ డగుట
చేతను, తల్లిదండ్రులు మిక్కిలి వృద్ధు లగుటచేతను, భార్య పది
యేనుసంవత్సరములప్రాయము గల దగుటచేతను అతనికి విధించిన
శిక్షను యావజ్జీవద్యౌపాంతరవాస శిక్షగా మార్పవలసిన దని ముప్పది
యైదు వేల జనులు లెప్టినెంటు గవర్నరుగారికి సంఘవిజ్ఞాపనము
లను బంపికొనిరిగాని వారిప్రార్థనవలన కార్యము లేకపోయెను.
అతనిభార్య మన రాజప్రతినిధిగారికి కూడ శిక్షను మార్పవలయు
నని తంత్రీవార్తను బంపుకొనెను గాని యందువలనను ప్రయోజనము
లేకపోయెను. అందుచేత నాబాలుఁ డీనల గరి వ తేదిని ఉరి తీయఁ
బడెను. ఉరితీయుటకు ముందుగా నతఁడు చూడవచ్చినవారి కందఱికిని
తన చెడునడతవలని దుష్ఫలమును చెప్పి, తనవలె చిన్నతనముననే
దుర్మార్గమునందు ప్రవేశించి దుర్గతి తెచ్చుకోవలదని వారికి హితోప
దేశముచేసి, తరువాత మరణదండనమును పొందెను. ఉరితీయఁబడిన
తరువాత శవము నచ్చటియధికారులు దహనసంస్కారమునిమిత్తమయి
యాతనితండ్రియధీనము చేసిరి. అతనితండ్రి వైద్యమునందు మిక్కిలి
ప్రసిద్ధుఁ డయి జనులచే మిక్కిలి గౌరవింపఁబడు చుండుటచేత వార్ధక
దశలో నేకపుత్రవిషయమున సంభవించినవిపత్తును తలఁచి జాలిపుట్టి
జనులు వంపుకొన్న సంఘవిజ్ఞాపనమును దొరతనమువా రంగీకరింప
నందుకు దొరతనమువారి నేమియు మేము నిందింపఁ జాలము.
బాలుఁడు చెడుదుర్మార్గములఁ బడకుండఁ జేయుటకయి తగినయేర్పాటు
లను జేయనందునకును, తప్పుత్రోవను బట్టినవారిని యుక్తకాలములో

శక్తింపనందునకును మేము కులమువారిని నిందింపవలసియున్నది. ఇప్పుడు కుల మనునది కర్మలని పేరుపెట్టి శుభాశుభకార్యముల యందు ధనాకర్షణము చేయుటకుతప్ప మఱియెందునకును వినియోగ పడకున్నది. కట్టుకొన్న భార్యను వదలిపెట్టి బహిరంగముగా వ్యభిచ రించుచున్నను, న్యాయసభలలో తప్పుప్రమాణములు చేసి పరుల కొంపలు కూల్చుచున్నను, తుదకు శిక్షను తప్పించుకొన్న యెడల హత్యలు చేయుచున్నను, అట్టిపాపికి కులములో నగౌరవములేదు. బీదవాఁ డగుటచేత జగద్గురువుల మనుకొనుచు గజాశ్వాందోశనాదు లతో తిరుగుచు శిష్యవిత్తాపహరణము చేయు మఠాచార్యులకు 'పాద పూజ సమర్పించుకోలేక పోయినంతమాత్రముచేత కులమునుండి బహిష్కారము సంభవించును. కుల మిట్టిహీనదశకు వచ్చినతరువాత కులాచారధర్మములలో పూర్ణమయిన మార్పు కలిగినం దప్ప లేని యెడల నీకులమును లేకుండఁ జేయుటయే ప్రజలక్షేమాభివృద్ధి కను కూలముగా నుండును. బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణము చేయనందు నకును, ధనదానము చేయనందునకును, అనావశ్యకము లయిన కులా చారకర్మలను జరపనందునకును వేసెడి బహిష్కారములు పేరు లేకుండఁజేసి, జారత్వ చోరత్వాదు లయిన నీతిమాలిన వసులను జేయు వారిని కులమువారు శిక్షించి లాఘవపఱుచు నూతననదాచారమును నెలకొల్పుట కయి విద్యాధికు లయినవారు ప్రయత్నము చేయవల యును. అట్లు చేయనిపక్షమున మనకుల మంతకంతకు దుర్దశను పొంది నీతిమాలిన దయి యోగ్యుల దూషణమునకును పరిహాసము నకును పాత్ర మగును.

అదిగాక పాతశాలలం జదువుకొను బాలుర నీతివర్తనమును కాపాడుటకయి యుపాధ్యాయులును, తల్లిదండ్రులును, మహాజనులును

కూడ ప్రయత్నము చేయవలయును. వదియూఱు సంవత్సరముల బాలుఁడు వేశ్య నుంచుకొన్నఁ డన్నమాట వినుటకే చెవుల కసహ్యముగా నుండును. ఈవ్యభిచార మొక్కయుత్తరహిందూస్థానమునందు మాత్రమే కాక యీదేశమునందును విద్యార్థులలో వ్యాపించి యున్నది. దీని నివారించుట కయి యుపాధ్యాయులు విద్యార్థులకు పాఠములు చెప్పటతోడిపాటుగా నీతి నుపదేశించుటయు నొకపనిగా పెట్టుకొని, నీతిని వృద్ధిచేయుట కయి విద్యార్థులలోనే సమాజము లేర్పడునట్లు చేసి ప్రోత్సహ పఱుపవలయును. తల్లిదండ్రులును తమ బిడ్డలవిద్యనుమాత్రమే ముఖ్యముగా చూడక చిన్నప్పటినుండియు వారిప్రవర్తనముకూడ మంచిదిగా నుండునట్లు చేయుటకయి పాటు పడవలెను. మహాజనులు విద్యార్థులలో మాత్రమేకాక పెద్దవారిలో సహితము వ్యభిచారము మొదలయిన దుర్మీతి కసఁబడినపక్షమున తగిన ప్రాయశ్చిత్తములను విధించి శిక్షించుచు, అట్టివారిని కులములో తక్కువగా చూచుచు రావలెను.

కులీనబ్రాహ్మణవివాహములు. [౧౮౮౫ వ సం॥ సెప్టెంబరు ౨]

—0—

బంగాళమునందలి కులీనబ్రాహ్మణ వివాహములు హిందూ దేశమునందలి బ్రాహ్మణజాతి కంతకును అవమానకరముగా నున్నవి. ఈకులీన బ్రాహ్మణులు వంగ దేశములో బ్రాహ్మణుల జాతిలో నెల్లను మహాత్కృష్టులనియు వారికి కన్యాదానము చేసిన యెడల కన్యా ప్రదాత యొక్క పెక్కుతరములవారు తరింతు రనియు, తమకు పుణ్యమువచ్చుననియు జనులు భావింతురు. ఈదేశమునందు కొన్ని తెగల బ్రాహ్మణులు తమ కూతులను విక్రయించి వరుల

యొద్ద వేలకొలది రూప్యములను స్వీకరించుట యాచారముగా నున్నది. ఈ కులీనులో తమకు పిల్లల నిచ్చెడి వారికడ నెల్లను ధనమును స్వీకరించుచుందురు. ఎక్కడనో తమ కూతులనిచ్చి యెదుటివారి కూతులను తాము చేసికొనెడి కొన్ని విషయములలో తప్ప సాధారణముగా మామగారి యొద్ద సాధ్యమయినంత ధనమును లాగక కులీనబ్రాహ్మణుడు కన్యను వివాహము చేసి కొనఁడు. ఇదిగాక యీతఁడు మామగారియింటికి పోయినప్పుడెల్లను ప్రత్యేకముగా నితనికి ధనమిచ్చు చుండవలయును. రెండు తెగలుగా నున్న యీ కులీనబ్రాహ్మణులలో కన్యలకు కులీనుఁడు దొరకనియెడల కన్య యావజ్జీవమును వివాహము లేకయే యుండవలెను. ఈమధ్యను దొరతనమువారి యుత్తరువుమీఁద కులీనవివాహములనుగూర్చి కొంత విమర్శ జరిగి యాసభికులు తమవిచారణముయొక్క పర్యవసానమును దొరతనమువారికి తెలిపి యున్నారు. ఈబ్రాహ్మణులకు తఱచుగా పదునేనుగురు, ఇరువండు, ముప్పండు, నలువండు, ఏబండు, ఎనుబండుకూడ భార్య లుండుచు వచ్చుచున్నారట! వీరిలో ననేకులు మామ లిచ్చుధనమువలననే జీవనము చేయుచు, ముఖ్యముగా క్షేప్త మాసమునం దత్తవారియిండ్లకు పోయి బహుమానములు పొంది వచ్చు చుండురట; ముసలితనములోకూడ వివాహములు చేసికొనుటయేకాక కొందఱు వివాహ మయినతరువాత మరల తమజీవితకాలములో భార్యలమొగ మయినను జూడరట; మఱికొందఱు మూడు నాలుగుసంవత్సరముల కొకసారి పుట్టినంటనుండి భార్యలవద్దకుపోయి కొన్నిదినము లుండి వారిబంధువులవద్దనుండి ధనము తెచ్చుకొనుచుందురు. ఒక్కదినమున నొక్కపురుషునకు మూడు నాలుగు మొదలు కొని యిరువదిమూడువఱకును వివాహములు జరుగుట పయి సభికులు

ప్రత్యక్షముగా చూచినారు. ఒకానొకప్పుడు ఒకని కున్న కూతులను పెండ్లి కానితోఁ బుట్టిన పడుచులను అందఱిని ఒక్క కులీనునకే యిచ్చి యేకకాలమునందే వివాహము చేయుదురు. ధన మిచ్చి వివాహము చేయలేకయు వరులు దొరకకయు పలువురు కులీన స్త్రీ లవివాహితలు గానే యుంచబడి కాలము గడపుదురు. అవివాహితలుగాని వివాహితలుగాని కులీనులకూతులును భార్యలును సాధారణముగా నక్రమ మయిన ప్రవర్తనము కలవారయి యుందురని చెప్పుదురు. ఒక్క పురుషున కొక్క స్త్రీ యుండవలె నన్నభగవన్నియమమును మీఱి యస్వాభావిక మయిన మార్గము నవలంబించినతరువాత యుక్తప్రవర్తన మెట్లుకలుగును; అందుచే వీరిలో వ్యభిచారమును, గర్భపాతములు, శిశుహత్యలు సర్వసాధారణ మయినదోషములుగా నున్నవి. అది గాక గొప్పకుటుంబము లగుటచేత వీరిలో కొందఱు తిండిలేకయు బాధ పడుచుందురు. ఒకఁ డెనుబదియిద్దఱుభార్యలను కలిగి వారివలన వదునెనమండ్రు కొమాళ్ళను ఇరువదియాఱుగురు కొమార్తెలను గలిగి యున్నాఁడట; మఱియొకఁడు డెబ్బది యిద్దఱు భార్యలను వారివలన ముప్పదియిద్దఱు కొడుకులను ఇరువదియేడుగురు కూతులను గలిగి యున్నాఁడట; ఇంకొకఁడు అఱువది యైదుగురు భార్యలను కలవాఁడయి వారివలన నలువదియొక్క పుత్రులను ఇరువదియైదుగురు పుత్రికలను గలిగి యున్నాఁడట; వేఱొకఁడు అఱువది మంది భార్యలను వారివలన ఇరువదియైదుగురు కొడుకులను పదియేనుగురు కూతులను గలిగి యున్నాఁడట; ఒండొకఁడు నలువది యిద్దఱు భార్యలను కలవాఁడయి వారివలన ముప్పది యిద్దఱు సుతులను పదియాఱుగురు సుతలను గలిగి యున్నాఁడట; ఈప్రకారముగానే పలువురు తాము పోషించుకో లేనంత పెద్దకుటుంబములను గలవారుగా నుండి చెప్పురాని

దుర్దశల ననుభవింపు చుందురు. భరతవన హుగ్గీమండలముల యందున్న బహుభార్యలఁ గలవారి పట్టికలు దొరతనమువారి నిమిత్తమై వ్రాయఁబడినవి. వీరిలో ననేకులు కేవల ధనాశ చేతనే వివాహము చేసికొని తరువాత తాము పెండ్లియాడినభార్య లెల్లున్నారో వారిగతి యేమయినదో విచారింప నయినను విచారింపరు. అలవాటు పడి యుండుటచేత వీరిలో జరిగెడుభూణహత్యాదిదోషములను బంధువులును కులమువారును పొరుగువారును సాధ్యమయినంతవఱకు మఱుగు పఱిచి రాజభటులకు తెలియకుండఁ జేయుదురు. భర్తలు తమకున్న బహుభార్యలలో నొక్క దానికయినను జీవనాధార మేర్పఱువరు. ఇదియెంత క్రూరాచారముగానున్నది! ఈయనర్థమంతయు బ్రాహ్మణులలో నన్యోన్యవివాహములు లేకపోవుటచేత సంభవించినది. ఇటు వంటిదురాచారమును దానివలనఁ గలిగెడి యపరమితము లయినపాప కృత్యములను చిరకాలము సాగనిచ్చుట యొక్కబ్రాహ్మణునికే గాక హిందువులకందఱకు నవమానకరము. ప్రజలయొక్కక్షేమము విచారించి వారిలో జరిగెడి పాపకార్యములను వారించి సంరక్షించుట ప్రభుత్వమువారి కర్తవ్యము. దొరతనమువారు సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా నొక్కపురుషుఁ డొక్క భార్యకంటె నధికముగా వివాహము చేసికోఁగూడదనియు, భార్యయొక్క దీర్ఘవ్యాధివలనఁగాని పిచ్చి తనము మొదలయినవానివలనఁగాని యింకొక భార్యను చేసికొనుట యనివార్స మయిన పక్షమున పయి యధికారులకు తెలియఁ బఱిచి వారియనుమతి పొంది మఱి వివాహము చేసికోవలె ననియు రాజశాసనమును చేయవలయునని కోరుచున్నాము. ఈశాసనమును మీఱి నిష్కారణముగా బహుభార్యలను చేసికొనువారికి తగినశిక్షలను గూడ విధించుచుండవలయును.

రాజ్యాంగసంస్కరణము, కులాచారసంస్కరణము. [సెప్టెంబరు ౨౩.]

బొంబయినగరమునుండి యొక రొక లండన్ పత్రికకు వ్రాయుచు రాజ్యాంగవిషయములయందు మార్పులనుగోరి పాటుపడెడు హిందూవ్రముఖులు కొందఱు రాజ్యాంగవిషయములయందె తమ కాలమును వ్యర్థపూచుటకంటె కులాచారవిషయములయందు మార్పులు కలుగజేయుటకయి శ్రద్ధచేసి పాటుపడుట సర్వోత్తమమనియు, నీతివిషయమున మాత్రమే కాక శరీరదార్ధ్యవిషయమునఁ గూడ మితి మీఱిన నష్టముల నాపాదించు చున్న అతిబాల్యవివాహములను, వివాహసమయమునందు తప్ప తరువాత భర్త యనఁబడుచాని మొగ మెట్టివో యెఱుంగని పసిబాలికలను సహితము సంతతవైధవ్యదుఃఖము ననుభవింప నిర్బంధించు బలవంతపు విధవాత్వములను జాతిమత ద్వేషాదులవలనఁ గలిగెడుసకలానర్థదాయకము లయినక్రొర్యములను, పరిశుద్ధాస్తికమతమునుండి నీచ మయిన శుద్ధ విగ్రహారాధనమునకు మాఱిన మతహైన్యములను, జనసామాన్యమునందు విద్యావిహీనత వలనఁ గలుగుచున్న మోసములను, మాన్పుట కయి వ్రయత్నించుట దేశమున కెంతయు శ్రేయస్కర మని వ్రాయుచున్నారు. వారు వ్రాసిన యంశముయొక్క నత్యమును మేము పూర్ణముగా నెఱిగి యున్నాము. రాజ్యాంగవిషయములయందు స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకయి వ్రయత్నించుట యత్యంతావశ్యక మేయయినను కులాచార సంస్కరణాదికము నిమిత్తమయి పనిచేయక యొక్క రాజ్యాంగవిషయమునందు మాత్రమే పాటుపడుచుండుట దేశమునకు ఔనుకరము కాదని మేముభావించుచున్నాము. తనకులమువారికిని, ముఖ్యముగా తన కుటుంబమునందలి యనాధలైన నిర్భాగ్యకాంతలకును వారి స్వాతంత్ర్య

ముల నిచ్చి వారిని నుఖపెట్ట నేరక వారి నూరక కలకాలమును
 దుఃఖపెట్టు చుండెడువారు జనసామాన్యముయొక్క నుఖమున కెట్లు
 తోడుపడగలరు? ఇంట గెలిచి కదా రచ్చ గెలువవలెను? ముందుగా
 తమగృహములయందును తమకులమునందును గల లోపములను నివా
 రించుకొని వారికి సౌఖ్యానందములు కలుగఁ జేసికదా తరువాత
 దేశముయొక్కయు జనసామాన్యముయొక్కయు నుఖాభివృద్ధి నిమిత్త
 మయి పని చేయవలెను. అతిబాల్యవివాహములచేతను, నిర్బంధవైధ
 వ్యముచేతను, ఇతరక్రూరాచారములచేతను ప్రతికుటుంబమునందును
 నుఖము గానక యెల్లవారును బాధపడుచుండఁగా, వారికి రాజ్యాంగ
 విషయ మయిన స్వాతంత్ర్యము లెన్నివచ్చిన నిజ మయిన సౌఖ్యము
 కలుగును? కాబట్టి మనవా రిప్పుడు పరిపాలనవిషయ మయిన
 స్వాతంత్ర్యములనిమిత్త మెట్లు పాటుపడుచున్నారో, అట్లే కులాచార
 ములలో కాలానుగుణము లయినట్టియు నుఖాభివృద్ధికరము లయి
 నట్టియు మార్పులను గలిగించుటకయి ప్రయాసపడవలెను. అయినను
 రాజ్యాంగవిషయకము లయిన స్వాతంత్ర్యవిషయములో వాగ్యుద్ధ
 మున మహాశూరులుగా నున్నవారు కులాచారవిషయము లయిన
 మార్పులనిమిత్త మయిన పోరాటములో పిఱికిబంటులుగా నుండుటకు
 కారణము లేకపోలేదు. మొదటివిషయములో దూరముగా నుండి
 గవర్నరుజనరల్ గారినో, ప్రేటుసెక్రటరీగారినో, గవర్నరుగారినో, రాజ
 శాసనమునో, ప్రతికామూలమున నాక్షేపించి కావలసినంతధ్వని చేసి
 యేవిధ మయిన కష్టములకును సష్టములకును లోనుగాకయే జనులచే
 నులభముగా గట్టివాడని పేరు పొందవచ్చును. రెండవవిషయముననో
 జనులలో నున్న దురాచారములను వెల్లడిచేసి వారి యాగ్రహమున
 కును దూషణమునకును పాత్రు లయి బహువిధము లయిన కష్టములను

నష్టములను పొందవలసి వచ్చును. ఎల్లవారును సాధారణముగా తమకు ప్రయాసము లేకుండ పేరువచ్చెడిపనికి పని చేయుదురుకాని కష్టసాధ్యమయిన పనికి సాహసింపరు. అందుచేతనే మనదేశము దింతమంది చదువుకొన్న వారున్నను, స్థానికస్వపరిపాలనము మొదలగు విషయములందుపన్యాసములు చేయువారున్నను, కులాచారాదులను బాగు చేయుట కయి పాటుపడువా రెక్కడనోకాని కానరాకున్నారు. అంతే కాక యీబుద్ధిమంతులలో కొందఱు తమ యశ క్తతయు స్వప్రయోజనపరత్వమును వెల్లడి కాకుండ కప్పిపుచ్చుటకయి, అట్టి మార్పులకింకను కాలము రాలేదనియు జనసామాన్యముయొక్క యభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగా పని చేయఁగూడదనియు మనపూర్వులు బుద్ధిమంతులు గనుక చక్కఁగా నాలోచించి మనదేశమునకు తగిన యాచారములనే నెలకొల్పిరనియు కూడ వాదించుచున్నారు. ఆ వాదములయొక్క దౌర్బల్యవిషయమయి ముందెప్పుడయినను జర్చింతము.

అతిబాల్యవివాహమును, నిర్బంధవైధవ్యమును.

[౧౮౮౫ నవంబరు ౧౧.]

.....

ఈ రెండువిషయములను గూర్చియు కొంతకాలమునుండి బహుస్థలములయందు చర్చ జరుగుచున్నది. మాయభిప్రాయమును మేమనేకపర్యాయములు తెలిపియున్నాము. అతిబాల్యవివాహము కాని, నిర్బంధవైధవ్యముగాని పూర్వకాలమునందు మనదేశములో నుండలేదనియు, తరువాత నేకారణముచేతనో కొన్ని తెగలవారిలోఁ బ్రవేశించి కాలక్రమమున నన్నిజాతులలోను అల్లుకొనుచున్న పనియు వేదశాస్త్రములను విమర్శించినవారి కందఱికిని తెలిసియుండును. అయి

నను గొందఱు చిరకాలాచారమువలన విమర్శ మానివేసి ప్రామాణి
కము లయిన స్మృతివాక్యములను పాటిగాఁబట్టక యీ నడుమ వచ్చిన
కొన్ని ప్రాంతములనే పంచప్రమాణములను గాఁ జేకొనుచు దురభి
మానముచేత శ్రుతిస్మృతుల కాచారానుగుణముగా విరుద్ధార్థములను
కల్పించి సాధించుట కయి పాటుపడుచున్నారు. శాస్త్రములమాట
యటుండ నిచ్చి పూర్వకాలమునందులేక నడుమవచ్చిన యీ రెండు
సవీనాచారములను గుఱించియుఁ గొంచెము విమర్శించిన పక్షమున
నిష్పాక్షికబుద్ధి కలవారి కందఱికిని వీనివలన మితిమీరిన యనర్థ
ములు వచ్చుచున్నవనియు వీనిని నివర్తింపఁ జేసికొన్నయెడల బహు
శ్రేయస్సులు కలుగుననియు తోచక మానదు. పసితనములో
వివాహములు చేయుటవలనను, పసితనములో భర్తలను పోగొట్టు
కొన్న బాలవితంతువులకుఁ బునర్వివాహములు చేయక పోవుటవలనను,
నష్టము లున్న వని యొప్పుకొనువారిలోఁగూడఁ గొందఱు నష్టము
లించుమించుగా బాల్యవివాహములును నిర్బంధవైధవ్యమును లేని
దేశములలో సహిత మున్నవనియు, ఆవిషయ మయి ప్రయాసపడక
స్వభావమునకు విడిచి యూరకుండవలసిన దనియు, చెప్పివారు సహి
తము కానఁబడుచున్నారు. అట్టివారిసమాధానమున కయి మేమిక్క
డఁ గొంత వ్రాయఁబోవుచున్నాము. ఇతిరులు కష్టపడుచున్నారు
గనుక మనమును కష్టపడవలయుననుట యొక యుక్తికాదు. దైవిక
ముగా కష్టములు సంప్రాప్తము లయి వానిని వారించుకొనుట
సాధ్యముకానప్పుడు కష్టములకు సహించి ధైర్యమువలంబించి యుండుట
లోకోత్తరగుణమే యయినను, కష్టముల బుద్ధిపూర్వకముగాఁ దెచ్చి
పెట్టి వానిని తొలగించుకొనుటకు సాధనము లున్నను చేయనీయక
కష్టము లనుభవించవలసిన దని నిర్బంధ పఱుచుటనూత్ర మెప్పుడును

మానుషకృత్యము కా నేరదు. ఒక్క యీదేశమునందలి మన పెద్దలు తప్ప మఱియేదేశమునం దయిన నెవ్వరైన పసిబాలికల కజ్ఞానదశయందే వారియనుమతి లేకుండ వివాహములు చేయు వారును, దైవవశముచేత వైధవ్యదుఃఖము తటస్థించినప్పుడు వయసు వచ్చినతరువాతఁగూడ వారిని మరల వివాహముచేసికొని నుఖపడ నీయక నిర్బంధపఱుచువారును, గలరా! దీనిని కిరాతకకృత్యమనిగాక మఱి యేపేరునఁ బిలువనలెను! భర్తపోయిన స్త్రీ మఱియొకభర్త నొల్లక విరక్తిమార్గము నవలంబించి కష్టముల కోర్చి యావజ్జీవమును దృఢముగా నుండిన నుండనిండు. అట్టివతీతిలకములవిమలచరిత్రము లను జనులు శ్లాఘింపనిండు. అంతేకానిభర్తతోడినుఖ మనుభవింపఁ గోరి యున్నయనాధను బాధించి నీవు నుఖ మనుభవింపక యావజ్జీవమును దుఃఖపడవలసిన దని నిర్బంధించుట వివేకిలోకమున కర్హకృత్యమా! ఒకఁడు తనసర్వసంపదలును దానము చేసి తాను బీద తనము ననుభవించుచున్నచో నాతనిని దాత యని శ్లాఘింపవచ్చును గాని పరులు వచ్చి నీధనము నిచ్చివేయవలసిన దని నిర్బంధపఱిచి యాతనిచేత ధనము నిప్పించినచో నట్టిదాతనుగాని ప్రోత్సాహకులను గాని, జ్ఞానలేశ మయినను గలనా రెవ్వరైన శ్లాఘింతురా? అట్టిది దొంగతనముకాదా? అదిగాక యీదేశమునం దున్నరీతి కష్టములు మఱియేదేశమందును లేవు. గృహం వ సంవత్సరమునందుఁ బ్రకటింపఁబడినలెక్క ప్రకారముగా మనదేశమునందు హిందువులలో పురుషులు ఎనిమిదికోట్ల నలుబదినాలుగు లక్షలును, స్త్రీలు ఎనిమిది కోట్ల పదియొండులక్షలును, ఉన్నారు. స్త్రీలకన్న పురుషు లిరువదియెని మిదిలక్షల కెక్కువయున్నను దందులోఁ గొలుపులుండియు నపాయ కరము లయినసముద్రనావలమీఁద పనులు కుదిరియు చచ్చుట

కేక్కువయవకాశము కలవారుగా నుందురుగనుక ప్రతిదేశము నందును సాధారణముగా పురుషులసంఖ్య హెచ్చుగా నేయుండును. యుద్ధములు మొదలయిన ప్రాణోపద్రవము లంతగా లేనియీ కాలమునం దందఱిస్త్రీలకును వివాహము లగునన్నను స్త్రీలసంఖ్య తక్కువగుటచే పురుషు లనేకలక్షలు వివాహముకాక బాధపడవలసినవారుగా నుందురు. అట్టి స్థితిలో వివాహమునకు యోగ్యురాలైన స్త్రీలనుగూడ వివాహ మాడనియ్యక నిర్బంధపఱచినచో వివాహములుకాక పురుషులస్థితి మఱింత నిర్భాగ్యకరము కాక తప్పదు. అందుచేతనే యీదేశమునందు మూడుకోట్లతొంబదియేడు లక్షలపురుషులును రెండుకోట్ల యేబదిలక్షల స్త్రీలును వివాహము కానివా రుండుటనుబట్టి వివాహము కాని స్త్రీలకంటె వివాహములుకాని పురుషులు కోటి నలుబదియేడులక్ష లధికముగా నున్నారు. స్త్రీపునర్వివాహములే యున్నయెడల నింతమంది భార్యలు దొరకక కష్టపడరుగదా; యిది యిట్లుండఁగా బాల్య వివాహములవలన వయస్సువచ్చిన తరువాత భార్యలు పోయినవారి కీడేరిన భార్యలు లభింపకయు పిన్నవయసులో నున్న బాలికలకు వగ్గుభర్తలు లభించియు, నుఖ మన్నది యెఱుఁగక యావజ్జీవవివాహదుఃఖ మనుభవించుచున్నారు. ఇట్టిబాలికలయవస్థ యొకవిధముగా వితంతువుల దురవస్థకంటెను హీనమయిన దని చెప్పవచ్చును. ఇక సీదుర్దశల ననుభవించు వారిసంఖ్యను గొంచెము చూడుడు. మనదేశములో పదిసంవత్సరములకు లోపల వివాహము లయినపురుషు లాఱులక్షల యఱువదియేనిమిదివే లున్నారు; పదిసంవత్సరములకు లోపల వివాహముయినస్త్రీలో పందొమ్మిదిలక్షల ముప్పది రెండు వేలున్నారు. అనఁగా నాయీమ పురుషులకన్న వివాహముయిన స్త్రీలు పదుమూడులక్షల

యలువదినాలుగువేలెక్కువయ్యారు. ఇకవదియేండ్లు మొదలుకొని
 పదునేనేండ్లకు లోపువారిని పుచ్చుకొన్న పక్షమున పురుషులు పదు
 నెనిమిదిలక్షల యెనిమిదివేలును స్త్రీలు నలువదిమూడులక్షల తొంబది
 యైదువేలును వివాహమయినవా రున్నారు. కాఁబట్టి యీవయసు
 లోనివారిని విచారించినను పురుషులకన్న వివాహిత లయినస్త్రీ
 లిరువదినాలుగులక్షల యెనుబదియేడువేలెక్కువగా నున్నారు.
 ఆవయసి పదునేనుదాటి యిరువదింటికె లోపు వయసులోనున్నవారిని
 చూతము. ఆయాదువారిలో పెండ్లియైనపురుషు లిరువదియేడులక్షల
 నలువదివేలును, స్త్రీ లేబదిమూడులక్షల యిరువదిమూడువేలును
 ఉన్నారు. వీరిలోఁగూడ పురుషులకన్న స్త్రీలే వివాహ మయినవా
 రిరువదియైదులక్షల యెనుబదిమూడువేలెక్కువగా నున్నారు.
 మొత్తముమీఁద విచారింపఁగా నిరువదియేండ్ల లోపువారిలో వివా
 హము లయినపురుషులకంటె వివాహము లయినస్త్రీ లలువదినాల్గు
 లక్షల ముప్పదినాల్గువేలధికముగాఁ గనఁబడుచున్నారు. ఈయలు
 వదినాల్గులక్షల స్త్రీలకు భర్త లేటువంటివారుగా నుండురా యని
 యాలోచింపఁగా గృహస్థాశ్రమమును వదలి వానప్రస్థాశ్రమమునో
 సన్యాసాశ్రమమునో స్వీకరింప వలసినవారుగాను మంచముదిగక
 యువచారములు చేయించుకొను పూజ్యులుగాను ఉండవలసి
 యాహింపవలసియున్నది. ముదిపెండ్లికొడుకుల సంఖ్యను విచారించెడు
 పక్షమున నీసంగతియు బట్టబయలుగును. నలువది యేండ్లుదాటి
 యేబదియేండ్లకు లోపలివారిలో వివాహ మయినపురుషులు డెబ్బది
 యొక్కలక్ష యెనుబది తొమ్మిదివేలును స్త్రీలు నలువదిమూడులక్షల
 నలువదివేలును నయియున్నారు. వీరిలో వివాహములైన స్త్రీలకన్న
 పురుషులే యిరువదియెనిమిదిలక్షల నలువదియేడువేలధికముగాఁ

గనబడుచున్నారు. ఇంక నేబది సంవత్సరములుదాటి యువది సంవత్సరములలోపుగానున్న వృద్ధదంపతులచూట యెత్తుకొన్నయెడల వారిలో నలువదిలక్షల నలువదియేడువేల పురుషులును పదునేడులక్షల యేబదిమూడువేల స్త్రీలును కాపురములు చేయుచున్నవారున్నారు. కాబట్టి యాప్రాచయమువారిలోను స్త్రీలకన్న పురుషులే యిరువది రెండులక్షల తొంబదిన్నాల్గువేలధికముగా నున్నారు. ఇంక గట్టకడపట కాటికిఁ గాఢు చాచుకొన్న యువదియేండ్లు దాటిన వృద్ధఘటముల సంగతి విచారితము. వీరిలో పురుషు లిరువదియాఱులక్షల డెబ్బది రెండువేలును స్త్రీలొకలక్షల యెనుబదినాలుగువేలును ఉన్నారు. వీరిలోఁగూడ సంసార మీడ్చుపురుషులే స్త్రీలకన్న పందొమ్మిదిలక్షల యెనుబదియెనిమిదివేల ధికముగా నున్నారు. మొత్తముమీఁద నలువదియేండ్లు దాటిన పెద్దలలో భర్తలున్న స్త్రీలకంటె భార్య లున్నపురుషులు డెబ్బదియొక్కలక్షల యిరువదితొమ్మిదివేలెక్కువగా నున్నారు. అనఁగా నీ డెబ్బదియొక్కలక్షల పురుషులకును తమకు మనుమరాండ్రుగానో మునిమనుమరాండ్రుగానో యుండవలసిన భార్య లున్నారని యూహింపవలసియున్నది. ఈప్రకారముగా స్వర్గలోకయాత్రకు నడిచారిలో నున్న భర్తలనుగట్టుకొని యువది నాల్గులక్షలబాలికలేడ్చుచుండుటకును, బొమ్మలాటలతో సంతోషించు చుండవలసిన పిల్లభార్యలను గట్టుకొని డెబ్బదియొక్కలక్షల వృద్ధు లేడ్చించుచుండుటకును, అతిబాల్యవివాహములును నిర్బంధవైధవ్య ములునే కారణములుగదా? ఇట్టి ఘోరవృథలు మఱియేదేశమునం దైన నుండునా? వీనిని జూచియైన మనవా రీదురాచారములను మానుకొన యత్నింపరాదా? పెండ్లిండ్లుకాక బాధపడు పురుషుల సంఖ్య నీవఱకే చెప్పి యున్నాము. ఇంక మనస్సు వ్యర్థముగాఁ గడ

పెను వితంతువులయొక్కయు విధురులయొక్కయు సంఖ్యను జిత్తగింపుడు. పదిసంవత్సరముల లోపువయస్సువారిలో నిరుపదియొక్కవేలు విధురులును అఱుపదిమూడువేలు విధవలును ఉన్నారు. పదిసంవత్సరములుదాటి పదునేనుసంవత్సరములకు లోపలివయస్సువారిలో నఱుపదియైదువేల విధురులును లక్ష డెబ్బదినాలుగువేల విధవలును ఉన్నారు; పదునేనేండ్లుదాటి యిరువదిసంవత్సరములకు లోపువారిలో లక్షయైదివివేల విధురులును మూడులక్షలపంద్రెండువేల విధవలును ఉన్నారు; ఇరువదియేండ్లు దాటి యిరువదియైదు సంవత్సరములకు లోపలి యీడువారిలో విధురులు రెండులక్షల యాఱువేలును విధవ లాఱులక్షలపదివేలును నున్నారు. ఈప్రకారముగా మనదేశములో నిరుపదియైదు సంవత్సరములకు లోపువయస్సువారిలో భార్యలను పోగొట్టుకొన్నవారు నాలుగులక్షలును భర్తలను పోగొట్టుకొన్నవారు దాదాపుగా పంద్రెండులక్షలును ఉన్నారు. మొత్తముమీద మనదేశములో విధురు లనగా భార్యలు పోయినవారు నలువదినాలుగు లక్షలును విధవలు కోటి యఱుపదియొక్కలక్షలును ఉన్నారు. ఇన్నిలక్షల విధురులును మొదలే వివాహములు కాక వయసు ముదిరినవారును బాలికల నిమిత్తమే ప్రయత్నము చేయుచు బాలికలసంఖ్య చాలనందున వేలకొలది రూప్యములనిచ్చి కన్యకలను కొనుచు కొనుటకు దొరకక ఘోటకబ్రహ్మచారులై వ్యభిచారాదులకు లోనై బాధపడుచుండుటకంటె నీబాలవితంతువులలో నిష్టమున్నవారిని వివాహమాడుచు వచ్చినచో దా మంతసుఖపడి యితరుల నెంతసుఖపెట్టుదురు? ఇప్పుడు నిత్యకృత్యములై యున్న శిశుహత్యలును గర్భస్రావములును అప్పు డెన్ని నివారణ మగును? ఓమహాజనులారా! మీరు కాశ్రమమును లోకానుభవమును చక్కగా

విచారించి యింతట నైనను స్త్రీపునర్వివాహముల కనుజ్ఞ యిచ్చి బాల్యవివాహములను మానుకొందు.

నీతివిద్య. [౧౮౮౬ వ సం॥ సెప్టెంబరు ౨౯.]

.....

ఈకాలమునందు నీతి యధికముగా నున్నదా పూర్వకాలము నం దధికముగా నున్నదా యని భలుచోట్ల విచారములు జరుగు చున్నవి. అయినను పూర్వకాలము వారే నీతిమంతులు నిప్పటికాలము వారు నీతిరహితు లనియుఁ గాని యిప్పటికాలము వారే నీతిమంతులు పూర్వకాలపువారు నీతిశూన్యు లనియుఁ గాని యభిమానముచేతఁ జెప్పుట వ్యాయము కాదు. నీతిమంతులు పూర్వకాలమువారిలో నెట్లుండిరో యట్లే ప్రస్తుతకాలమువారిలోను నుందురు. పూర్వులలో నీతిమాలిన వారున్నట్లే యీకాలపువారిలోను నీతిరహితు లుందురు. కాని పూర్వకాలమునందు నీతిమంతు లధికముగా నుండిరా యిప్పటి కాలములో నధికముగా నున్నారా యన్న యంశము విచారింపవలసి యున్నది. పూర్వకాలమునందు మన శ్రుతులయందును ధర్మశాస్త్ర ములయందును పురాణములయందును సమస్తజనులకును భక్తివిశ్వాసము లధికముగా నుండినవి. ఎల్లవారును వారిని దైవదత్తము లని నమ్మి వానియందుఁ జెప్పఁబడిన ధర్మముల నాచరింపనివక్షమున పాపమువచ్చునని భయపడుచుండిరి. అందుచేత విగ్రహారాధనము మొదలయినవి మన దేశములో ప్రబలముగా నుండినను, మూఢభక్తి ముదిరియుండినను, వానితోఁగూడ పాపభీతియు నధికముగా నే యుండెను. దానినిబట్టి జనులును వారియప్పటి స్థితినిబట్టి వారప్పుడు నీతి యని నమ్మినట్లు యుక్తముగా ప్రవర్తించుచుండిరి. ఆకాలమునం

దలి ప్రభువులుకూడ పయిని జెప్పబడిన శాస్త్రాదులయందు వరమ
ప్రామాణికబుద్ధి కలవారుగనుక, జనుల శాస్త్రములను మీటి నడిచి
నప్పు డెల్లను వారిని దండితులనుగాఁ జేయుచువచ్చిరి. అదిగాక కులము
వారు సహిత మాకాలమునందు శాస్త్రవిహితధర్మములను మీటిన
వారికి ప్రాయశ్చిత్తాదులు విధించుచు వారంతకును లొంగనిపక్షమున
వారిని మతగురువులచేత కులమునుండి బహిష్కారము చేయించుచు
వచ్చిరి. కాబట్టి యాకాలమునందు జనులకు శాస్త్రోక్త ధర్మములను
మీఱకుండుటకు పాపభీతియు రాజదండనయును కులశిక్షాభయమును
తోడుపడుచుండెను. ఇప్పు డాస్థితియంతయు మాటిపోయినది. మతాం
తరులు ప్రభువు లగుటచేతను, అన్యమతస్థు లయిన ప్రభువులు మత
విషయములోను నీతివిషయములోను తాము సంబంధము కలుగఁ
జేసికొక పోవుటచేతను, కులధర్మములను మీఱకుండుట కయి రాజ
భీతి లేదు. రాజాదరము లేనివా రగుటచేత మతాచార్యులను జను
లంతగా లక్ష్యము చేయరు. ఈకాలమునందలి మతాచార్యులు
పూర్వపువారి వలెఁగాక ధనాకర్షణపరాయణు లయి యుండుటవలన
జనులకు వారియెడఁ గల కౌరవమును నానాటికి తగ్గిపోవుచున్నది.
ఇప్పటి పాఠశాలలలోఁ జెప్పెడి హాణ విద్యవలన మన పూర్వపుస్తక
ముల యందలి లోపములు వెల్లడి యయి శాస్త్రాదులయందలి విశ్వా
సము తగ్గిపోయినది. అందుచేత నింగ్లీషు చదువుకొనెడి యిప్పటివారిని
నీతిమార్గమునుండి తొలఁగకుండ బంధించు పాశములు వదు లయి
యున్నవి. పూర్వపుకట్టుపాటులయందు నమ్మకము చెడుచున్నప్పుడు
వారిని నీతిమార్గమును తప్పి నడవకుండఁ జేయుట కయి దృఢతర
మయిన బంధము లేవియైన నుండవలెను. అందునిమిత్త మయి కావల
సిన మతసహిత మయిన నీతిబంధము లీకాలమున పాఠశాలలయందు

బోధింపఁ బడుచుండలేదు. మతాంతరులు తమ తమ ధర్మములను
 రాజకీయపాఠశాలలయందు బోధింపకుండుటయే యుక్తము గనుక
 మన మావిషయమున దొరతనమువారిని నిందింపవలసిన యావశ్య
 కము లేదు. అయినను తల్లిదండ్రు లిండ్లవద్ద తమబిడ్డల నీతివిషయ
 మయి బొత్తిగా శ్రద్ధవహింపకుండుటచేత ననేకానర్థములు కలుగు
 చున్నవి. ఇప్పటివారికి పూర్వమతసిద్ధాంతములయందు నమ్మక
 మునులేదు; వానిస్థానమునఁ దమ్ము నన్యార్థమున నడిపింపఁ జాలు
 బంధములును దృఢముగా నాటుకొన్నవి మనస్సున లేవు. కాని
 యుద్దేశ మెట్టిదయినను కార్యాచరణమునందు మాత్ర మిప్పటివారికిని
 పూర్వపువారికిని వ్యత్యాస మంతగాఁ గానఁబడదు. వారాచరించిన
 విగ్రహారాధనాదులనే వీరును జేయుచున్నారు. ఆలోచింపఁగా నుభ
 యులయాచారములకు నొక్కవ్యత్యాసముమాత్ర మున్నది. పూర్వపు
 వారు తా మాచరించుదానియందు భక్తివిశ్వాసములు కలిగి
 హృదయపూర్వకముగా నాచరించుచుండిరి. ఇప్పటివారో తాము
 చేయుదానియందు విశ్వాసములేక తాము సత్యమని నమ్మిన దానిని
 చేయుటకును చెప్పటకును ధైర్యము చాలక యెఱుఁగనివారి ప్రీతి
 కయి తమ మనస్సునకు విరోధముగాఁ జేయుచున్నారు. అందుచేత
 వీరు వేషధారు లగుట తటస్థించుచున్నది. సత్యమునందు ప్రామా
 ణిక బుద్ధి లేక యొకదానియందు మాయకు లయి ప్రవర్తించువారు
 మఱియొకదానియం దాప్రకారముగా ప్రవర్తించుటకు సంశయింపఁ
 బోరు గనుక బహువిషయములయందు పలువురు ఋజుమార్గులు
 గాకున్నారు. పురాణములయందుఁ జెప్పఁబడిన దేవతలయందు వీరికి
 విశ్వాసము లేకపోవుటం బట్టియు, పాఠశాలలయందు భగవద్విషయ
 మయి బోధింపక పోవుటయేకాక హృదయక్షేత్రములయందు నాస్తి

కతాబీజముల నంకురింపఁ జేసెను పుస్తకములనే బోధించు చుండుటం బట్టియు, ఇప్పటివారిమనస్సులయందాస్తికతాబుద్ధియు భగవద్భక్తియు లేక హేతు వాదములు ప్రబలి, పరస్పరనుభేదకు భంగము గలుగఁ గూడదు గనుక వ్యభిచారమువలన దోషమే లేదన్నంత దుస్థితికి వచ్చినది కాబట్టి దీనినొక్క దానిని బట్టియే నీతి విషయమున పూర్వ లకును నాధునికులకును గల తారతమ్యమును కొంతవఱకు తెలిసికో వచ్చును. పూర్వకాలము నందుఁగూడ స్వభార్యులను విడిచి వేశ్య లతో వ్యభిచరించు వారు కొందఱున్నను, వారిప్పటి వలె నాపనిని ధారాళముగాఁ జేయక జనాపవాదమునకు వెఱచి యెవ్వరును జూడ కుండఁ ఆపనిని బహురహస్యముగా చేయుచుండిరి. ఇప్పటివా రాపని యందఱకును దెలియుటయే ప్రతిష్ఠాపహమని యెంచి పట్టపగలే వేశ్య లకు దాస్యముచేయ సాహించుచున్నారు. ఇటువంటివి ప్రత్యేక ముగా నెన్నఁబూనినచో ననేకములు గలవు. వీనికన్నిటికిని మూలము చిన్నతనములో నీతివిద్యాభ్యాసము లేకపోవుటయే కాని వేఱొకటి కాదు కాబట్టి యిండ్లకడ తల్లిదండ్రులు తమబాలురకు యుక్తసమ యములో భగవద్భక్తియు శాపభీతియు నీతిమార్గానురక్తియు కలుగు నట్లు చేయుదురని కోరుచున్నాము. అంతేకాక పాఠశాలలయం దుపాధ్యాయులుకూడ తీఱిక యైనప్పు డెల్లను బాలుర నీతి ప్రవర్తన మున కయి తగిన హితబోధ చేయుచుందురని నమ్ముచున్నాము.

అతిబాల్యవివాహమును, నిర్బంధవైధవ్యమును.

[౧౮౮౬ అక్టోబరు ౨౦.]

ఈరెండు విషయములనుగూర్చియు రెండుసంవత్సరముల క్రిందట బొంబయినివాసి యగునులబారి యనునతఁడు పత్రికలను వ్రాసి

ప్రకటించుటయేకాక వానిని దొరతనమువారికిఁ బంపి తాను స్వయముగా సిమ్లానగరమునకుఁ బోయి ప్రముఖులయినరాజప్రతినిధిగారి సభికులతోఁ గూడ నీవిషయమయి మాటాడివచ్చెను అందుమీఁద నిండియాదొరతనమువా రాతని పత్రికలను ప్రదేశ ప్రభుత్వము వారికిఁ బంపి వారివారియభిప్రాయములను తమకుఁ దెలుపవలెనని కోరినారు. ఆపయిని ప్రదేశప్రభుత్వములవా రాపత్రికలను హిందువులతో ప్రముఖులుగా నున్నవారి కభిప్రాయముల నిమిత్తమయి పంపఁగా వారును తమకుఁ దోచిన యభిప్రాయములను దెలియఁజేసినారు. ఈరెండంశములవిషయమయి హిందూదేశమునం దంతటను కడచిన రెండు సంవత్సరములనండియు సభలు జరుగుచు విశేషచర్చ చేయఁబడు చున్నది. ఈవిషయమయి యింతకదలిక కలుగునట్లు చేసినమలబారి యనునతఁ డీవాదములతోను వార్తాపత్రికలయందలి చర్చతోను తృప్తిపొంది యూరకుండక తాను స్వయముగా బయలుదేలి యుత్తరహిందూస్థాన మంతయుఁ దిరిగి బహుస్థలములయందు సభలు చేసి యుపన్యాసము లిచ్చుచున్నాఁడు. ఇది యిట్లుండఁగా నీనడుమను బొంబయిదొరతనము వారియాలోచనసభికులలోని యొకరు తమయభిప్రాయమును వెల్లడించుచు నీవిషయ మయి దొరతనమువా రిట్టినిర్ధారణీయ శాసనమును ప్రకటించుట యుచితముగా నుండునని తెలిపినారు. అదిచూచి పండితులు మొదలయినపూర్వార్వాచార పరాయణులు భయపడి బొంబయి పురములోనిమాధవబాగునం దొకసభ చేసిరి కాని యీసభ తిన్నగా సాగక యల్లరి జరిగినది. అటుపయిని పునానగరమునం దున్నపండితులందఱు నొకసంఘముగాఁ జేరి, బొంబయినగరమునకుఁ బోయి గవర్నరు గారిని పందర్శించి యీవిషయమయి విన్నవించుకొనిరి. ఆవిన్నపములోనిముఖ్యాంశములు బాల్యవివాహములవలనను స్త్రీపునర్వివా

హములు లేకపోవుటవలనను నిజముగా మలబారి చెప్పినన్ని నష్టములు లేవనియు, అతడు లేనినష్టములను కల్పించి పెంచి చెప్పిననియు, హిందువులయం దట్టిదోషముల నారోపించుటచేత తమ కపకీర్తికరముగా నున్నదనియు, దొరతనమువా రీవిషయముయి యెంతమాత్రమును సంబంధము కలుగజేసికొ కూడదనియు అయి యున్నవి. బొంబాయిగవర్నరుగా రందుమీఁద పయిరెండుకార్యములవలనను గలుగు చున్న నష్టములు కొంతవఱ కెల్లవారు నంగీకరించి యున్నవే గనుక వానిప్రతీకారమునకు మీ రేమి యాలోచించు చున్నారని యడుగఁగా అపండితు లావిషయ మయి తా మొకసమాజము నేర్పఱుపఁ బోవుచున్నామని చెప్పుటయేకాక యాసమాజముయొక్క ప్రథమసభకు గవర్నరుగారిని రండనికూడ ప్రార్థించిరి. పండితులుకూడ స్త్రీపునర్వివాహాదులవిషయ మయి సమాజము లేర్పఱిచి పనిచేయుదుమని వాగ్దానము చేయుట యెంతయు సంతోషకరముగా నున్నది. పూర్వము పునానగరమునందలి పండితులు విష్ణుశాస్త్రి స్త్రీపునర్వివాహములు చేయింప నారంభించినపుడు, అక్షతయోని వివాహములను మాత్రమే చేసినయెడల తాము నంగీకరించెద మని చెప్పిరట! అట్టిస్థితిలో నిప్పు డక్కడిపండితులు స్త్రీపునర్వివాహములు శాస్త్రసమ్మతములు కావని విన్నవించుట మిక్కిలి యాశ్చర్యకరముగా నున్నది. అయినను పండితు లేదో యొకవిధ మయినసమాజము నేర్పఱిచి శాస్త్రవిషయ మయిన చర్చ జరుపుచు వచ్చుటచేత ప్రస్తుతకాలమున కాకపోయినను కాలక్రమమున నయినను కొంతమేలు కలుగకపోదు.

ఈవిషయ మయి మనరాజప్రతినిధిగారుకూడ తమయభిప్రాయమును తెలిపి యున్నారు. ప్రస్తుతస్థితినిబట్టి అతిబాల్యవివాహవిషయమునను నిర్బంధవైధవ్యవిషయమునను తాము సంబంధము కలుగఁ

చేసికొని యొకశాసనము చేయ నిష్పముగలవారు కాకపోయినను
 దొరతనమువారు హిందువులు ప్రార్థించిన పక్షమున సాత్తువిషయ
 మయి విధవావివాహశాసనమునం దున్న విధిని మార్పుటకు సంసిద్ధు
 లయియున్నారు. ఈవల కున్న శాసనమునుబట్టి యొకవితంతువు పున
 ర్వివాహము చేసికొనఁగానే యామె పూర్వభర్తసాత్తుంతయు మృతుఁ
 డైన యాభర్తయొక్క దాయాదులను చేరును. అందుచేత ధనికురాం
 డ్రయిన వితంతువులు వివాహ మాడినయెడల తమసాత్తు పోవు నన్న
 భీతిచేత పునర్వివాహము చేసికొక వ్యభిచారమున కయినను లోబడు
 చున్నారు. ఇది యిట్లుండఁగా స్త్రీకి సంక్రమించిన మృతుఁ డైన భర్త
 యొక్కసాత్తు వ్యభిచరించుటచేత పోదని యున్నతన్యాయసభవారు
 తీర్పు చెప్పియున్నారు. దీనినిబట్టి చూడఁగా వ్యభిచరించుటచేత
 సాత్తు పోదనియు వివాహము చేసికొనుటచే పోవుననియు సిద్ధాంత
 మేర్పడినట్టు స్పష్టము గనుక వ్యభిచారమునకు ప్రోత్సాహమును
 వివాహమునకు నిరుత్సాహమును కలుగుచున్నది. ఇప్పు డీవిధిని
 మార్చి వివాహము చేసికొన్నంతమాత్రముచేత వితంతువును చెందిన
 పూర్వభర్తసాత్తు పోదని విధించినపక్షమున స్త్రీపునర్వివాహములకు
 ప్రోత్సాహము కలుగు ననుటకు సందేహము లేదు. కాబట్టి హిందూ
 దేశమునం దున్న స్త్రీపునర్వివాహ ప్రవర్తకసమాజములవారును స్త్రీ
 పునర్వివాహములు వ్యాపించుటచేత శిశుహత్యాదు లగు ఘోరపాప
 ములు నశించి దేశక్షేమము కలుగు నన్న తలంపు గలవారును సమస్త
 ప్రదేశములయందును సభలు చేసి పూర్వోక్తమయిన విధిని మార్పుట
 కయి యిండియాదొరతనమువారికి సంఘవిజ్ఞాపనలను పంపుదు రని
 మిక్కిలి కోరుచున్నాము. వేడి చల్లారకమునుపే కార్యమునకు పూన
 వలెనుగాని, యుక్తసమయములో నుపేక్ష చేసి సమస్తమును చల్ల

వడినతరువాత ప్రయత్నము చేయుటవలనఁ గార్యములేదు. ఈయల్ప
కార్యమునకుసహితము పూర్వాచారపరాయణులైన పెద్దలు విఘా
తము చేయుటకు సర్వవిధములఁ బ్రయత్నము చేయుదు రనుట యెల్ల
వారికిని విశద మైన విషయమే గనుక మే మిక్కడ విస్తరించి చెప్ప
వలసిన యావశ్యకము లేదు. జీర్ణమై పోయిన స్త్రీపునర్వివాహ సదా
చారమును పునరుద్ధారణము చేయ సభిలాష గల మహాపురుషు లంద
ఱును సంఘీభవించి యైకమత్యము గలిగి యితరస్థలములవారితో
నుత్తర ప్రత్యుత్తరములను జరుపుచు నర్వస్థలములనుండియు విజ్ఞాపన
పత్రిక లించుమించుగా నొక్కసారియే దొరతనమువారికి చేరునట్లు
చేయుటకై తగినకృషి చేయవలెను.

దేశభాషలు. [గూర్క వ సం॥ నవంబరు ౧౦.]

.....

ఇంగ్లీషుభాష యీ దేశములో నెంతవిస్తారముగా వ్యాపించి
నను, అది యెన్నటికిని దేశభాష కానేరదు. రాజకీయోద్యోగముల
కాశపడువారును మఱికొందఱుమాత్రమే యాభాష నభ్యసించుదు
గాని సర్వజను లెప్పుడు నభ్యసింపరు. కాబట్టి జనసామాన్యమునకు
జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగవలె నన్నచో నెన్నటికైన దేశభాషలమూలము
ననే కలుగవలెనుగాని రాజభాషమూలమునఁ గలుగ నేరదు. దేశభాష
లెంతవృద్ధికి వచ్చునో జనుల నాగరికతయు నంతవృద్ధి నొందును.
కాబట్టి జనులను జ్ఞానులనుగాను నాగరికులనుగాను జేయవలెనన్నచో
ముందుగా దేశభాషలస్థితిని బాగుచేయవలెను. నీతిజ్ఞానబోధకము
లును సుబోధములు నైన పుస్తకములు కావలసినన్ని యున్నంగాని
దేశభాష మంచిస్థితియం దున్నదని చెప్ప వల్లకాదు. మనవారు

కొందఱు దేశభాషలు మంచిస్థితిలో లేవా యని యడుగవచ్చును. లేవనియే మేము దృఢముగాఁ జెప్పఁగలము. ముందుగా తెలుఁగును గుఱించి విచారితము. ఆంధ్రమునందు వద్యరూపమున రచియింపఁ బడిన పురాణములును ప్రబంధములును దప్ప మఱియేమియు లేవు. ఉన్నచో నవిగాక కొన్ని కథలును వేదాంతగ్రంథములును కూడ నున్నవి. ఇవి యంతగా నీతిబోధకములు గావు; జ్ఞానబోధకములును గావు. ఈగ్రంథములలోఁ గొన్ని జనసామాన్యమునకు బోధపడవు సరికదా వానిని రచియించినవారికైన వ్యాఖ్యానము లేక యర్థ మగునో లేదో యని నంశయింపవలసినంత కఠినపాకమునం దున్నవి. ఎంతో కష్టపడి యట్టివానిని గురుముఖమున నేర్చుకొన్నను నిరుప యుక్తము లయిన కఠినపదములయర్థమును తెలిసికొనుటతప్ప వానిలోఁ దెలిసికొనఁదగినది మఱి యేదియు నుండదు. ఉన్న యంశము లనేకములు మఱచిపోయిననే మేలు చేయునవిగా నుండును. పెక్కుపుస్తకములలో వర్ణించినరీతిగానే మరల మరల వర్ణింపఁబడెడు స్త్రీలయొక్క కుచ కచాద్యవయవ వర్ణనలును సంభోగప్రశంసలును గలిగి యుండును. అం దుండెందు భూగోళవిషయములను జూడఁబోయిన మన ముండు లోకములోని సంగతులును దేశములలోని సంగతులు నుండక యతలకుతలాదు లయినయథోలోకములసంగతులును భువస్సువరాదు లయిన యూర్ధ్వలోకములసంగతులును విస్తారముగా నుండును. పయి లోకములలోని విశేషములమాటయటుండఁగా మనలోకములోని సంగ తులవాస్తవ మెట్లుండునా యని విచారింపఁగా కల్లుసముద్రములును పెరుగు సముద్రములునే కాని నీటిసముద్రము లంతగా నుండవు. ఇఁక నదులున్నచో సంబంధబాంధవ్యములు చేసికొని బిడ్డలను గనుచు వియ్యమందుచుండునుగాని ప్రవహించి స్నానపానముల కంతగా జల

మిచ్చునవిగానుండవు. పర్యతములమాట చూడబోయిన నింద్రుడు
 తెక్కలు తెగఁగొట్టి పాపము కట్టుకొన్నను అంతతో నూరకుండక
 యన్యోన్య ద్వేషములతోను పరస్పరానూములతోను నొండొరులతోఁ
 గలహించుచు నాకాశమంటి సూర్యచంద్రాదుల గతులసరికట్టి లోకో
 పద్రవము చేయునవిగా నుండును. భూగోళము నొకమూలను పోఁ
 ద్రోచి చరిత్రములకుఁ బోద మందుమా యాకాలమునందు వేయి
 ముఖములవారును నూఱుముఖములవారును పదిముఖములవారును
 నాఱుముఖములవారును నాలుగుముఖములవారును వేయిచేతుల
 వారును పండ్రెండుచేతులవారును నాలుగుచేతులవారును విశేషముగా
 నుందురేకాని యొక ముఖమువారును రెండుచేతులవారు సంతగా
 నుండరు. వారిమహిమలును శక్తులును చూడబోతిమా మనము
 నోరెత్తలేము. భూమిని చాపఁగా చుట్టినవా డొకఁడును, సముద్ర
 మును పానముచేసినవాఁ డొకఁడును, స్వర్గమునకు మెట్లుకట్టినవాఁడు
 మఱియొకఁడును, భుజములనుండి బిడ్డలనుగన్నవాఁడు వేఱొకఁడును,
 ఉందురు. వారిజీవితకాలమో శంఖములును వేలును సంవత్సరము
 లుండునుగాని నూఱులును పదులు నుండవు. ఈవిషయములను
 వదలిపెట్టి ఖగోళాదిశాస్త్రవిషయములకుఁ బోతిమా సూర్యచంద్ర
 గ్రహణములు రాహువు సూర్యచంద్రులను మ్రింగుటచేతఁ గలుగును
 గాని భూచ్ఛాయాదులవలనఁ గలుగవు; వాయువు లేడి నెక్కి తిరుగుచు
 స్త్రీలోలుఁ డయి పిల్లలను గనుచుండును; అగ్నిహోత్రుఁడు హవి
 ర్భాగములను మోచుకొనిపోయి దేవతల కర్పించుచు మునిపత్నులను
 కామించి విరహతాప వడుచుండును. నీతి పరిశీలించితిమా వివాహ
 ములవిషయమునను స్త్రీలవిషయమునను బ్రాహ్మణులవిషయమునను
 అసత్యముపలుకుట దోషముకాక వుణ్యామే యగును. ఇటువంటిపుస్త

కములవలన జనుల కేమిజ్ఞానమును నీతియుఁ గలుగుఁ బోవును? ఆపుస్తకములయందు బొత్తిగా నీతిబోధకములును జ్ఞానదాయకములు నయినవిషయములు లేనేలేవా యనెడుపక్షమున పూర్ణముగా లేవన లేముగాని యట్టివానివలనఁ గలిగెడు మేలుకంటెఁ బయినివివరించిన వానివంటివిషయములవలనఁ జేయుపే యధికముగాఁ గలుగు నని నిలిచి చెప్పఁగలము. కాబట్టి జనులయభివృద్ధికయి కావలసినపుస్తకము లిట్టివికావు. లోకవ్యవహారమున కుపయోగించెడు భూగోళవిషయ ములును సత్యము లయిన పూర్వచరిత్రములును ప్రకృతిశాస్త్రాదు ✓లును పరిశుద్ధనీతిబోధకగ్రంథములును వినోదమును గలిగించెడు హృద్యము లయిన నాటకాదులును నులభశైలిని వ్రాయఁబడినవి కావలెను. ఇట్టిపుస్తకములను రచించుట యింగ్లీషునందు మంచి పాండిత్యముకలిగి బహుశ్రుతు లయి సంస్కృతాంధ్రభాషలయందు తగినంతజ్ఞానము కలవారికే సాధ్య మగునుగాని కేవల సంస్కృత పండితులకును కేవలాంధ్రపండితులకును సాధ్యము కాదు. కాబట్టి యీపనిని నిర్వహించి దేశభాషలను వృద్ధిచేయవలసినభార మింగ్లీషు భాషనభ్యసించి ప్రతిసంవత్సరమును పట్టపరీక్షాదులయందుఁ గృతార్థు లగుచుండువారిమీఁద నున్నది. వారు తమమీఁదఁబడిన యీ కార్యభారమును వహించి దేశభివృద్ధికి తోడుపడనిపక్షమున దేశము యొక్క హీనదశకు వారు తురవాదులుగా నుందురు. కాబట్టి యిఁకనైన సర్వకలాశాలలయందుఁ బట్టపరీక్షలనిచ్చి మెప్పొందినవారు తాము లౌక్యాధికారములయందుఁ బ్రవేశించి భార్యాపుత్రాదుల కాభరణములు చేయించి పెట్టుటతోడనే కృతార్థుల మయితిమనుకొక దేశభాషావధూటికేఁ గూడ సద్గ్రంథాభరణములను వృద్ధిపఱువఁ బ్రయత్నింతు రని నమ్ముచున్నాము.

మూడవ భాగము

“అర్థస్యపురుషోదాసః” [౧౮౮౬ వ సం॥ ది నవంబరు]

.....

కాలమహిమ యెట్టిదో కాని యిప్పటివా రనేకులు ధనమునకు దానులయి యితరవిచారము లేక “ధనమార్జింపంగ నెవ్విధంబున వలయున్” అన్న వాక్యమును వేద వాక్యముగా జేసికొని పాపభీతి యించుకంతయు లేక విచ్చలవిడిగా సంచరించుచున్నారు. అట్టివారి కధికారపిశాచముకూడ పట్టియున్న పక్షమున దేహము తెలియదు; అల్పవిద్యో మహాగర్వయున్న సన్నుతోక్తి ననుసరించి వారు గర్విష్టులయి తమబంధువులతోడను మిత్రులతోడనుగూడ తిన్నఁగా మాటాడరు. మన మంధులను జూచినను బధిరులనుజూచినను మననుకరఁగి వారియభాగ్యస్థితినిగూర్చి చింత నొందుదుము. ఆలాగుననే యధికారభూతావిష్టులయి కన్నులు గాననివారిని చెవులు విననివారిని జూచి మనము చింతనొందవలసి యున్నది. భగవంతుఁ డనుగ్రహించి వారికి వినుటకుఁ జెవుల నిచ్చినను చేరువఁజేరి చెప్పుకొనువారి మనవులను వినక తామును జెవిటివారి కన్నదమ్ము లగుచున్నారు; దేవుఁ డిచ్చిన కన్ను లున్నను దగ్గఱకు వచ్చినవారిని కన్నెత్తి చూడక యంధుల కగ్రభ్రాత లగుచున్నారు; మాటాడుట కీశ్వరుఁడు నోరిచ్చినను దాని నుపయోగించుకొనక సామాన్యులతో మాటాడక మూగ వారికి మిత్రు లగుచున్నారు. ఇట్లు దేవుఁ డియ్యని యంధత్వమును బధిరత్వమును మూకత్వమును తాము తెచ్చి పెట్టుకొనుటచేతనే ఘనుల మగుచున్నామని గర్వించి వారెంత విఱ్ఱవీగుచున్నను, ప్రజ్ఞలకుమాత్రము వారి స్థితి శోచనీయముగాఁ దోచకపోదు. పాపభీతిలేక వారు సాధువుల కపకారమే చేయుచుండనిపక్షమున, వారు వేయి మూగ వేషములు వేసికొన్నను లక్ష గుడ్డివేషములు వేసికొన్నను కోటి

చెవిటివేషములు వేసికొన్నను వారికేకాని లోకమున కేమియు నప్త
ముండదు. ఇట్టివా రనేకులు పయి నీశ్వరుఁ డున్నాఁ డన్నమాటనే
తల పెట్టరు; పుణ్యపావము లున్నవన్నమాట న్యపనములోను స్మరిం
వరు; అవకీర్తి యని యొకటి యున్నదన్నమాట వా రేజన్మము
నందును నెఱుఁగరు. వారికి ధనమే పరదేవత; మోసమే వ్రతము; నుజ
నాపకారమే వ్రతిష్ఠ. ఆధనదేవత నారాధించి తదనుగ్రహము సంపా
దించుట కయి యెట్టియక్రమముల నయినను జేయుదురు. ధనము
కొఱకు సాధువులను జెఱుపుదురు; దోషులను బాగుచేయుదురు;
మిత్రులను ద్వేషింతురు. ఓధనదేవతా! నీకు దాను లయియున్న
ద్విపాదజంతువులకు సత్యము కరుణ న్యాయము మొదలయిన
మానుషధర్మములను పోగొట్టి ఘాతుకమృగకృత్యములను తెచ్చిపెట్టి
బంగారు సంకెళ్ళనుగట్టి భ్రమపెట్టి వారినెట్లు తెలియకుండ కన్నులు
గప్పి ఘోరనరక కూపమునకుఁ ద్రోయుచున్నావు! ప్రాణములవంటి
మిత్రులను శత్రువులనుగాఁ జేసెడియద్భుతశక్తి గలయోధనపిశాచమా!
పుణ్యచింత యనెడియుచ్చాటనమంత్రము నిన్నెప్పుడు పాఱఁ
ద్రోలునో!

పరులను వంచించిన లజ్జ పరిత్యజించి వివేకమును వర్జించి ధర్మ
మును విసర్జించి యర్థమే పురుషార్థ మని యక్రమముగా ధనార్జనము
చేయువా రొక్కచిల్లిగవ్యయైనను పోవునప్పుడు వెంటఁగొనిపోరు;
బ్రతికియున్నప్పుడయిన నొక్కరాగికాను నైనను కొఱుకుకొని తినరు.
ధనము లేనివారివలెనే యున్నంతకాల మింతయున్నమునే తిందురు.
ధన మంతయు విడిచి చచ్చిపోవునప్పుడు కావలసినంతపావము నార్జించు
కొని పోదురు. బ్రతికియున్నకాలములో వేలకొలది బీదలు జీవించు
టకుఁ జాలినసొమ్మును దెచ్చి యాభరణము లని పేరుపెట్టి మణులు

చెక్కినసంకల్పవలె దేహములనిండ దిగవేసినను భార్యబంధు పుత్రాదులలో నొక్కరును తాము స్మశానభూమిని దాటి పైకిరాక మరణానంతర మొక్క పాపపిశాచమునుమాత్రమే తోడిచ్చి పంపుదురు. నిన్న చూచినవాడు నేడు లేడన్న ప్రతిష్ఠ నీభూమి వహించి యెల్లవారికి ధర్మోపదేశము చేయుచున్నను, ఆహితబోధను విననొల్లక తామిలోకములోనే యెల్లకాలము నుండఁ బోదుమని నమ్మి తా మెంత యెక్కువకాలము బ్రతికిన నంతయెక్కువ పాపధనమును పర్వతోపమానముగా నార్జించుకొనుచుందురు. ఓ కన్ను గానని తాత్కాలికారధూర్వహములారా! ఈలోకమునందలి యధికారమును నైశ్వర్యమును క్షణభంగుకము లనియు మృత్యుదేవత ప్రతిక్షణమును వాతప్రవేసికొనిపోవుట కయి యాకాశమంత నోరుతెఱచుకొని వేచి యున్నదనియుఁ దెలిసికొని మరణానంతరము ధర్మ మొక్కటియే మనకుఁ దోడుపడి శాశ్వతసుఖము నిచ్చునని యెఱిగి బ్రతికి యున్న నాలుగుదినములును పరోపకారచింతగలిగి ధర్మసమార్జనమున కయి ప్రయత్నము చేయుడు. ఈమాటలు విని, హంసమాటలు విని పరిహసించిన బకములవలె పరిహాసము చేయక పరమార్థమును మనసులో విచారింపుడు.

బకహంస సంవాదము

ఉ. ఎవ్వఁడ వీవు కాళ్ళు మొగ మెట్టిన? హంసను; నెందు నుందువో? దవ్వుల మాననంబునను; దానివిశేషము లేమి చెప్పుమా? మవ్వపుఁ గాంచనాబ్జములు మాక్తికము ల్లల వందు; సత్తలో? యవ్వి యెఱుంగ; నన్న నహహ యని నవ్వె బకంబు లన్నియున్.

కులాచారమతాచార సంస్కరణము, [గూరకెవ సం॥ ఏప్రిల్ ౬.]

....00000....

ఇప్పుడు మనదేశమునం దెక్కడఁజూచినను హాణభాషాభ్యాసము చేసిన వారిలో రాజ్యాంగవిషయ మయిన స్వాతంత్ర్యములు కావలె నని ప్రసంగములు చేయువారు లెక్కకు మిక్కిలిగా నున్నారు. అట్టివారు జనప్రతినిధి పరిపాలనము కొంతవఱ కేర్పడినంతమాత్రము చేత జనులు సుఖపడుదు రనియు మనదేశమున కా స్వాతంత్ర్యముల కన్న కావలసినది మఱియేదియు లేదనియు భావించుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారిని జనుల కుండవలసినంత స్థానికపరిపాలనమును ఇతర స్వాతంత్ర్యములను ఇయ్యనందున కయి దూషించుచు వార్తాపత్రికల యందు ప్రచురించియు సమాజములలో ప్రసంగములు చేసియు వారంతటితో కృతార్థు లగుచున్నారు. అట్టివారిని జూచి సామాన్య జనులు వారు తమదేశము నుద్ధరింప నవతరించిన మహాపురుషులని భావించి వారి నూరక పొగడుచుందురు; ఇతరవిషయములయందు వారి కున్న దుర్గుణములను పొటింపక యీవిషయమునందు వారు చేసిన యల్పకార్యములను మహాకార్యములనుగా కొనియాడుచుందురు. ఇట్టిస్తోత్రములచేత వారు పరమానందభరితులయి లోకములో తామే గొప్పవారమును దేశాభిమానము గలవారమును అనుకొని గర్వపడుచు, కష్టపడకుండ వట్టిమాటలతో వచ్చిన తమకీర్తినిజూచి దేశాభివృద్ధి నిమిత్త మయి కష్టపడువారిని బుద్ధిమాంద్యము గలవారని భావించు చున్నారు. అంతటితో నైన నూరకుండక చౌకగా పేరు పొందు చున్న యీమహాపురుషులు కులాచార మతాచారవిషయములైన మార్పుల కింకను సమయము రాలే దనియు, సమయము వచ్చినప్పు డామార్పు లెవ్వరి ప్రయత్నము నక్కఱలేక తమంతనే జరుగు

ననియు, ఈ రెండువిషయములందును ప్రస్తుతమున్న యాచారములే
మంచివియు సుఖప్రద మయినవియు ననియు, శ్రోతమార్పులకై
ప్రయత్నించువారు దేశమున కనర్థము తెచ్చుచున్నారనియు, అందు
చేత వారు సిందార్హు లనియు, మీఁదిమిక్కిలి ఘోషించు చున్నారు.
మూఢు లయినజనులుకూడ వీరితోఁ జేరి కులాచార మతాచారము
లను సంస్కరింపఁ గృషి చేసెడువారిని బాధింప మొదలు పెట్టు
చున్నారు ; ప్రతివిషయమునందును వారిప్రవర్తనమును నిపుణముగా
పరీక్షించి వారిలోపములను వెల్లడి చేయుటయేకాక వారియం దుండు
గుణములకుసహితము విపరీతోద్దేశములను నారోపించి వారిని పలు
విధముల దూషించుచుందురు. లేనిదోషములను కల్పించి వారు
స్వప్రయోజనపరులనియు వంచకు లనియు పేరున కయి పని చేయువా
రనియు నితరులతోఁ జెప్పుచుందురు ; కులాచార మతాచారములను
సంస్కరింపఁ బూనుకొనెడివారియం దారోపించెడు మొదటిదోషము
వారాపనిని పూనుట కర్హులు కా రనుట, పూనినపని మంచి దము
నప్పుడు పూనినవారు తగినవారు కారనుట నిజ మయినయాక్షేపణ
కాదు. నిజముగా వా రర్హులు కా రనియే తాము భావించెడుపక్ష
మున, ఈయాక్షేపణలు చేయుమహాత్ములు తామాపనికి పూని నిర్వ
హించి వారికంటె తా మర్హతరు లయినట్లు కార్యములచేత లోకము
నకుఁ జూపిన నెంతయు నముచితముగా నుండును.

వారు చేసెడు రెండవయాక్షేపణ కులాచారాదులవిషయ మైన
సంస్కారమునకుఁ బ్రయత్నము చేసెడివారియుద్యమము లసాధ్యము
లనియు, జను లాచరించుటకు శక్యము కాని వనియు, పలుకుట అసా
ధ్యములయినవియు జను లాచరించుటకు తగనివియు నైనమార్పు
లేవియుని విచారించినచో, కులాచారవిషయమున స్త్రీలకు విద్య

చెప్పించి పశువులతో సమానురాండ్రుగా నున్నకులాంగనలను జ్ఞాన
 పతులను గాఁ జేయు మనుటయు బొమ్మవలె నాడించునట్లెల్ల నాడు
 చుండెడి పసిబిడ్డలకు జ్ఞానము లేనిదశలో వారియనుమతి లేకుండ
 వేడుక కయి పెండ్లిఁడ్లు చేసి వారు తరువాత యావజ్జీవమును దుఃఖింప
 వలసినగతి కల్పింపక వయస్సు వచ్చినతరువాత పరస్పరానుమతిమీఁద
 వివాహములు చేయుమనుటయు, జ్ఞానమెఱుఁగనిదశలో వివాహ
 మని పేరు పెట్టి పరులు చేసినతంతములమున ననాధ లయినబాల
 వితంతువులను విరూపిణులను జేసి యావజ్జీవమును తీఱనివ్యధలపాలు
 చేయక వారిపునర్వివాహముల కంగీకరించి నుఖపడునట్లు చేయు
 మనుటయు, మతాచారవిషయమున మనుష్యులు చేసినప్రాణములేని
 విగ్రహములను పశుపక్ష్యాదులను కొలువక సృష్టికర్త యైనయీశ్వ
 రుని మానసికముగా నారాధించు మనుటయు, గుళ్ళలోనివిగ్రహము
 లకు మేకపోతులను దున్నపోతులను కోడిపిట్టలను బలిగా సమర్పింపక
 హృదయములోని పరమేశ్వరునికి ప్రేమను భక్తిని విధేయతను కృత
 జ్ఞతను సమర్పింపు మనుటయు, తప్ప మఱి యేమున్నది? ఇవి యసా
 ధ్యము లఁట! వీని ననునరించుట కింకను కాలము రాలేదఁట!
 స్త్రీలకు విద్య చెప్పింపక మూఢురాండ్రుగా నుంచుటకును జ్ఞాన
 మెఱుఁగనియవస్థలో పెండ్లి యని తెచ్చి పెట్టి పెండ్లియీడు రాక
 మునుపే ముండమోయించి తమకడుపున పుట్టినబిడ్డలను బ్రతికినంత
 కాలమును మరల వివాహముఖ మనుభవింపనీక బాధించుటకును
 మాత్రము కాలము వచ్చిన దఁట! విగ్రహములను కొలుచుటకు
 కాలము వచ్చిన దఁట! దేవుని కొలుచుటకు కాలము రాలే దఁట!
 జీవజంతువులను బలిపెట్టుటకు కాలము వచ్చిన దఁట! జీవహింస
 చేయరా దనుటకు కాలము రాలే దఁట! ఆహా! ఏమి యీపాడు

కాలము! మనపూర్వు లెప్పుడయిన నిటువంటి ఘోరకృత్యముల కొడి
గట్టుకొన్నారా? పూర్వకాలమునందు మనపెద్ద లైనయూర్వులు
తమస్త్రీలకు విద్య చెప్పించుచుండలేదా? నోరెఱుఁగనిపసికూనలకు
వివాహములు చేసెడివారా? దైవవశమున విపత్తు వచ్చినప్పుడనాథ
బాలికలకు పునర్వివాహము చేసి వారిని సుఖపెట్టుచుండెడివారు
కారా? ఈశ్వరుని మానసికముగా నుపాసించుట మాని విగ్రహము
లకు మ్రొక్కి యెఱుఁగుదురా? నిష్కారణముగా జీవహింస చేసి
యెఱుఁగుదురా? ఆకాలమునందు మనపూర్వులు నాగరికాగ్రగణ్య
లయి యెల్లదేశములవారిచేతను పొగఁదొందుచు స్వతంత్రు లయి
మహాన్నతదశయం దుండి సుఖపడుచుండలేదా? ఇప్పటిహీనదశను
దానికి కారణము లయినదురాచారములను పోగొట్టుకొని పూర్వుల
సదాచారముల నవలంబించి మరల మంచిదశకు రండని బోధించి
కృషి చేయుటయేకదా కులాచార మతాచారసంస్కరణము నపే
క్షించువారి వ్రయత్నము! ఇంట తమభార్యలను జదివించి తాము
సుఖంపలేనిమహానుభావులు జనుల నెట్లు సుఖపెట్టఁగలుగుదురు? గర్భ
మున జన్మించినముద్దులకూతుల వివద్దశ తొలఁగించి చేతనయ్యు
నాపన్నివారణము చేయనేరనివారు ప్రతినిధులయి జనులయావద
నెట్లు వారింపఁగలుగుదురు? ఇటువంటివారు తాము లోకోపకారము
చేయక పోయినను చేయఁబూనినవారివయి లేనిపోనివంకలు పెట్టి
నిరుత్సాహపలుపక యూరకున్నను కొంతలోకోపకారముగా నుండును.
ఓవిద్యాధికులారా! రాజ్యాంగ విషయమున కొన్నిస్వాతంత్ర్యములు
వచ్చినంతమాత్రముచేత దేశమంతయు బాగుపడునని స్వప్నావస్థ
యందును తలఁప బోకుఁడు. ఇట్లు బాగుపడినంగాని దేశము బాగు
పడదు. ఈసంగతిని మీరు నిశ్చయముగా మనసులయందుంచుకొని

రాజ్యాంగసంస్కరణముతోడిపాటుగా కులాచార మతాచారసంస్కరణమునకుఁగూడ కృషిచేయుచు చేసెడివారిని నిరుత్సాహపటపక సహాయపడుచు రండు. కులాచారములందలిదోషములు పోయినంగాని యొక మత్యమురాదు. ఐకమత్యము వచ్చినంగాని యేస్వాతంత్ర్యము వలనను జనులకు ప్రయోజనము కలుగదు.

[తాగుబోతుతనము. [గూర 2 వ సం॥ ఏప్రిల్ 2.]

.....

హిందూదేశమున కింగ్లీషుదొరతనమువలన సంభవించిన దురభ్యాసములలో నురాపానము ప్రధాన మయినదని చెప్పవచ్చును. పూర్వకాలమునం దీహిందూదేశములోతాగుబోతుతనము మిక్కిలి తక్కువగా నున్నదనుట యెల్లవారికిని తెలిసినవిషయమే. నురాపాన మగ్రవర్ణములవారిలో బొత్తిగా లేనేలేదు. ధర్మశాస్త్రములయందు మధుపానము పంచమహాపాతకములలో నొకటిగా పరిగణింపఁబడి యున్నది. అందుచేత పూర్వకాలమున పానమూర్తులను మహాపాత కులనుగాఁ జూచి వారిని పతితులనుగా నెంచి యెల్లవారును త్యజించు చుండిరి. తక్కువజాతులవారిలో కల్లుత్రాగుట కొంతవఱ కున్నను, వారిలోఁగూడ మిక్కిలి మితముగా నుండెను. ఆకాలమునం దిప్పటి వలె వివిధము లయిన సారాయములు లేవు. ఇప్పటివలె నాలవజాతి వారిలో ధనముకూడ లేకపోవుట చేతను, కూలినాలి చేసికొని సంపాదించినసొమ్ము కుటుంబభరణమునకే చాలి చాలక యుండుటచేతను, నీచజాతులవారిలోకూడ పలువురు త్రాగకయు కొందఱు కొంచెము త్రాగినను మేరమీఱినయైకము చేసెడుసారాయముల నెఱుఁగక తీయుని యీతకల్లు మొదలైనవానిలో తృప్తికొందియు నుండుచు

వచ్చిరి. ఇప్పు డింగ్లీషుప్రభుత్వమువా రీదేశములో బహువిధములైనసారాయములను చేయుటకును విక్రయంచుటకును నదుపాయములు చేయుటయేకాక దేశాంతరముల నుండియు ఖండాంతరముల నుండియు ద్రాక్షాసవాదులను పర్వతోపమానము లగు నీసాలతో నోడలమీఁద తెప్పించి యీవ్యాపారమువలన ధనా దాయమును కలిగించుచున్నాఁడు. హూణప్రభుత్వమువారి దేశమునకు వచ్చిన తరువాత మనదేశమునకు దిగుమతి చేయఁబడిన సారానీసాల నన్నిటిని గుట్టలుగా వేసినయెడల హిమవత్పర్వతముల వంటి వెన్నియో యన్నిదిశల నేర్పడియుండును. ఈనురాపాన మీదేశమున దిన దినాభివృద్ధి చెందుచున్నది. పదిసంవత్సరముల క్రిందట ననఁగా ౧౮౭౬-౭౭ వ సంవత్సరమునం దొక్క బొంబయి నగరములో యూరపు ఖండము నుండి వచ్చిన సారాయము రు ౧౧౧౨గి రూపాయలది కర్చుపడినది; కడచిన సంవత్సరమునం దనఁగా ౧౮౮౬-౮౭ వ సంవత్సరమునం దాపట్టణములోనే ౯౦౫౧౩ రూపాయల యైరోపాసారాయము వ్యయపడినది. దీనినిబట్టి చూడఁగా కడచినపదిసంవత్సరములలోను త్రాగుబోతుతనము పదిరె ట్లెక్కువ యయ్యె నని స్పష్టపడు చున్నది. సారాయ మెక్కువవ్యయ మగుచున్న దనుట కర్థము దుర్నిత యెక్కువగుచున్న దనియే యగునుగనుక ప్రజలనీతిని కాపాడవలసిన దొరతనమువారు నీతి భంజక మైన యీపనికి మాలిన వ్యాపారమును ప్రోత్సహింపఁజూచుట యనుచిత మని వేఱుగఁ జెప్పవలసిన యక్కఱలేదు. గొప్పపట్టణములయం దిప్పు డగ్రవర్ణముల వారిలోఁ గూడ త్రాగుబోతుతన మంతకంతకు ప్రబలుచున్నది. మాపట్టణములో సారాదుకాణములు పదిసంవత్సరముల క్రింద కంటె నిప్పుడు పదిరె ట్లెక్కువయైనవి. ఇఁక కల్లంగడు లన్ననో సహస్రగుణము లెక్కువ

యయి యొక్కడనో యీడిగగూడెములలో నుండెడివి సమస్త వీధుల
లోను బ్రాహ్మణ వాసముల సమీపమునను కూడ వెలసి యున్నవి.
౧౮౮౫-౮౬ వ సంవత్సరమునం దాబుకారీవ్యాపారము వలన దొర
తనమువారికి చెన్నపురిరాజధాని క్రిందిదేశము వలన రు ౮౦౫౩౧౦౨
రూపాయల వచ్చుబడి కలిగినది. ఈసంవత్సరమునం దొక్క చెన్న
పట్టణములో గతసంవత్సరము నందుకంటె ౧౧౨౮౧ రూపాయ
లెక్కువ యాదాయము వచ్చినది. నురాపానముల వలన దేహములు
దుర్బలము లయి పానమూర్తుల కకాలమృత్యువు సంప్రాప్తమగుటయే
కాక; ప్రాణహానికితోడు రెండువిధము లయిన ధనహానికూడ సంభ
వించుచున్నది. సారాయములను విక్రయించువారు కల్లు మొదలయిన
వానిలో మత్తుచేసెడి యితర పదార్థములనుకూడఁ గలిపి పానమూ
ర్తులు దేహములు తెలియక మత్తెక్కి పడిపోయినతోడనే యావఱకు
మధునిక్రయము నిమిత్త మయి స్వీకరించిన సొమ్మును మాత్రమే
కాక వివశు లయి యున్నవారి శరీరములయం దుండునగలను రొక్క
మునుగూడ కొల్లగొను చుండుటయు తఱుచుగా విను చున్నాము.
త్రాగ మరిగినవారు నురను కొనునిమిత్తము కొని త్రాగిన తరువాత
నొడఁబ్బు తెలికయు చేసెడు దొంగతనము మొదలయిన నేరములకు
పరిమితియే లేదు. పానమూర్తుల యాలుబిడ్డలు పొందెడు కష్టము
లిన్నియున్ని యని చెప్పుట కలవిగాదు. సమస్తానర్థములకును మూల
మయిన త్రాగుఁ బోతు తనమును నాగరికాగ్రగణ్యు లయిన ప్రభుత్వ
మువారు ప్రోత్సహపఱుచుచుండుటకంటె నవమానకరమైన కార్యము
మఱియొకటి యుండదు. కాబట్టి నీతిరక్షణపరాయణు లయిన దొర
తనమువారు పదింబదిగ విచారించి రాబడి తక్కువగునన్న యాలో
చనను మాని జనుల నీతికిని క్షేమమునకును భయంకరముగా నున్న

నురాపానమును నిరుత్సాహపడిచి సాధ్యమయినంతవఱకుక్రమక్రమముగా తగ్గించుటకుఁ బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాము.

భార్యాభర్తల యొకమత్యము. [౧౮౮౭వ సం॥ జూన్ ౧౫.]

.....

ఈలోకములో సాధారణముగా సమానవయస్సు గలవారికే స్నేహము కలిగియుండుట మన మందఱమును స్పష్టముగాఁ జూచుచున్నాముగదా? క్రొత్తనలములకు చిన్నపిల్లలు వెళ్ళినచో ముందు ముఖ్యముగా వారితోడి సమానవయస్సు గలవారితో స్నేహము చేయుదురుగాని పెద్దలవద్ది కంతచనపుగ వెళ్ళరు. ముసలివారిద్దఱు కలిసినచో వారి తరవ్యాపకములను మఱచిపోయి యేవేవో కొన్ని సంగతులు మాటాడుకొనుచు ప్రొద్దుపుచ్చెదరు. అట్లుగాక యొకచిన్నవాఁడు ఒకముసలివానితో మాటాడవలసి వచ్చినయెడల మిక్కిలి వినుగుగా నుండునుగాని మనస్ఫూర్తిగా మాటలాడఁడు. వీని నన్నిటిఁబట్టి చూడఁగా సమానవయస్సు గలవారికే స్నేహము త్వరగా కుదురుననుట స్పష్టమగును. భార్యాభర్త లిరువురు సన్యోగ్యస్నేహము గలవారుగ నుండరేని వారికి సౌఖ్యము పూర్ణముగఁ గలుగదు. ఈలోకములో వివాహమాడుట సౌఖ్యముకొఱకేగదా? అట్టిసౌఖ్యమే లేనియెడల వివాహముతో నేమిప్రయోజనము? భార్యాభర్త లిరువురు అసమానవయస్కులుగ నుండుట మనదేశమందు తఱచుగఁ గలదు. సమానవయస్కు లనుటచే వారిరువు రొకదినమునందును ఒకగడియయందును పుట్టినవారుగ నుండవలె నని మాయభిప్రాయము గాదు. కొన్ని సంవత్సరముల భేద ముండినను అది యొక భేదముగా నెంచఁబడదు. కావున అసమానవయస్కు లనుటచే నలావది యేబది సంవత్స

రముల పెనిమిటియు అయిదారుసంవత్సరముల భార్యయు నని
 మాయభిప్రాయము. ఇట్టివారిని మనదేశములోఁ గనుగొంట యొక
 దుష్కరముగాదు. ఇట్టిదంపతుల కెట్లు స్నేహము గలుగును? సమస్త
 సుఖముల ననుభవించి విసిగి వేసరియున్న పెనిమిటియొక్కయు,
 సౌఖ్య మన్న నేమియో యెఱుగక అప్పుడే ప్రపంచములోనికి వచ్చిన
 యువతియొక్కయు స్నేహ మెంతయనుకూలముగ నుండునో వేరుగఁ
 జెప్పనక్కరలేదు. ఈలోకమునందు మనుజునికి భార్యకన్న నెక్కువగు
 మిత్ర ముండదుగదా! ఆమెయే తనతోడ సుఖ మనుభవించును;
 కష్టము వచ్చినప్పుడు ఓర్పుకొనియుండి కష్టములను అనుభవించును.
 వేయేల! వారిరువురును చూచుటకు భిన్నమయిన దేహములు గల
 వారుగ నుండినను నిజముగ నాలోచించిన నొక్కదేహ మనియే
 జెప్పవచ్చును. ఏలయున నొకరు సంతోష మనుభవించినప్పుడు
 రెండవవారి కదియు సంతోషమేకదా! ఒకరువిచారించిన నది రెండవ
 వారికిని విచారముగానే యుండును. ఇట్లన్యోన్యసుఖదుఃఖములఁ బంచు
 కొనువారికంటె నితరస్నేహితులు లోకమునం దుందురా? ఉండరని
 వేరుగఁ జెప్పనక్కరలేదు. ప్రాణసమానమైన మిత్రుఁడు సముత్తము
 భార్యకంటె తక్కువయేనుమా! కాఁబట్టియే కదా భారతమునందు,

“తే. గీ. అఖిలదుఃఖరోగార్తున కావధంబు

నురుచిరంబుగ భార్యయ చూవె యెందు

నొనర భార్యాసమేతుడై యున్నవాని

కెంతలాపద లయ్యును నెఱుకపడవు.”

అని చెప్పిరి. అట్టివిషయములలో నిప్పు డట్టిదాంపత్యములు గలవా
 యని యడిగిన మే ముత్తర మిచ్చుటకు మిక్కిలి విచారించు
 చున్నాము. అంత యనుకూలదాంపత్య మిప్పటిలోఁ గానఁబడుట

దుష్కరము. ఏల యన, అనుకూలదాంపత్యము గలిగియుండుటకు వయస్సునందుమాత్రమే గాక బుద్ధియందును సమాను లయియే యుండవలెను. పెనిమిటి యేటికిలాగిన భార్య కాటికిలాగినయెడల నెట్లు ఐకమత్యము గలుగును? దీనికి కారణమున్నది. ఎట్టిరత్న మయినను సానపెట్టనిది ప్రకాశింప దన్నట్లు మొదలహృదయ మెట్టి దయినను విద్యాగంధములేక రాణింపదు. “విద్యావిహీనఃపశుః” అను వాక్యము వ్యర్థ మయిన దగునా? ఎన్నటికిని గానేరదు. కావున స్త్రీ విద్యయే అనుకూలదాంపత్యమునకు ముఖ్యమయినది. విద్య లేని వారియందు మాత్ర మిప్పు డనుకూలదాంపత్యము లేదా యని అందు రేమో, నిజముగానే యున్నది. దంపతు లిద్దఱును విద్యావిహీనులే యయినయెడల నుండుట దుష్కరము గాదు. అట్లుగాక స్త్రీ మాత్రమే విద్యావిహీనురా లయినయెడల అట్లు గలుగుట దుష్కరము. విద్య యన వ్రాయుట చదువుట యని మాయుద్దేశముగాదు. సంపూర్ణ పాండిత్యమని మాయభిప్రాయము. విద్యయం దసమాను లయినదంపతు లొక వేళ ననుకూలురై యుండినను, ఒక్కచో భిన్నాభిప్రాయు లగుట తటస్థించును. అట్టివాని నెఱిగి పెనిమిటి భార్యకు వ్యతిరిక్తముగానో లేక తెలియకుండఁగనో నడువవలసి వచ్చును. అట్లు చేసిన సంగతి భార్యకుఁ దెలిసె నేని యామె యతిసాధ్యి యయినయెడల నూరకుండును; లేనియెడల, తనకు తెలియనియ్యక తనపతి చేసినవనికి మనమున కిస్కవొడమి సమయము వచ్చినప్పు డెత్తి పొడువఁజూచును. ఇట్లుండుటచే యుభయులకును మనములందు ద్వేషములు గలుగును. క్రమక్రమముగా నివియే పెద్దవియై అన్యోన్య విరోధములు సంభవించును. వీని కన్నిటికిని కారణ మేమో యెల్లరకు స్పష్టముగనే తెలియును. స్త్రీయే సౌఖ్యమునకును, ప్రతిష్ఠకును

ముఖ్యకారణము. అట్టిస్త్రీరత్నములకు విద్యాగంధ ముండిన నెంత
రాణించును! బంగారమునకు పరిమళమబ్బినట్లే యుండునుగదా! అన్ని
సౌఖ్యములకును ముఖ్యకారణ మయిన స్త్రీవిద్య యే కారణముచేతనో
కాలక్రమమున నీదేశమున నశించి స్త్రీవిద్య యశుభదాయకం బను
స్థితికి వచ్చినది. కాని యిప్పు డిప్పుడు కొందఱుబుద్ధినుంతులు ప్రయ
త్నము చేసి కొంతవఱకు నెండిపోయిన స్త్రీ విద్యావృక్షమును మరల
చిగిరింపఁజేయఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. వారియుద్యమము చక్కఁగ
నెఱవేఱిన శీఘ్రకాలములోనే దానిఫలముల జనులనుభవించి సుఖంపఁ
గలరు. ఈయుద్యమము శీఘ్రకాలములో ఫలితమునకు వచ్చునట్లు
నర్వేశ్యరుఁడును గరుణించుఁ గావుత!

అదృష్టము. [గూరఁక వ సం॥ జూలై ౬.]

లోకములో నెవ్వరైన మంచిదశను పొందినప్పుడు వా రదృష్ట
వంతు లనియు, ఎవ్వరికైన కష్టములు ప్రాప్త మయినయెడల వారు
దురదృష్టవంతు లనియు, సాధారణముగా వాడుదురు. ఈసిద్ధాంతము
సం దతివిశ్వాస ముండుటచేతనే మనదేశమునం దనేకులు తా మేవని
యందుఁ బ్రవేశించినను వృద్ధిపొందక దఃఖభాజను లగుచున్నారు.
తాము తమవ్యాపారములయందు వృద్ధిపొందకపోవుట చూచి నిజ
మైనకారణమును తెలిసికోలేక తాము దురదృష్టవంతుల మని చింత
పడువారు సామాన్యముగా తమయజాగ్రత్తయొక్కయు బుద్ధిమాలి
న్యముయొక్కయు ఫలముల ననుభవించుచుందురు. అట్లుగాక యదృష్ట
మనుమూల మఱచిపోయి తమయభివృద్ధికి తమయోగ్యతయు పూని
కయు పాటునుమాత్రమే కారణము లని నమ్మి పనిచేయువారు

మాత్రమే లోకములో నభివృద్ధిపొంది నిజ మయిననుఖము ననుభవించురు.

లోకవ్యాపారములలో మనుష్యుడు బాగుపడుటకై కావలసిన ముఖ్యసాధనములలోగొన్నిటి నిందు సంగ్రహముగా వివరించెదము. వానిలో ప్రధాన మైనది మనమేవృత్తియందు ప్రవేశించుదుమో యావృత్తి విషయమై చక్కనిజ్ఞానమును సంపాదించి దానియందలి మెలకువలను గ్రహింపవలయును. అట్లాయావృత్తులయందలి పుర్వములను తెలిసికోక యేదోవిధముగా పని చేసి దానివలనగలుగవలసినలాభము కలుగకపోయినప్పుడు మనదోషమును గప్పిపుచ్చి దైవమును కాలమును దూషించుటవలన లేశమాత్రమును ప్రయోజనములేదు. ఆయావృత్తులయందు మంచిజ్ఞానముసంపాదించినతరువాత సంతటితో తృప్తిపొందియుండక తమబుద్ధి నుపయోగపఱిచి క్రమముగా పని చేసి యా జ్ఞానమువలనిలాభమును పొందుచుండ వలయును. తాము చేసెడు కార్యములయందలి మెలకువలను దెలిసికొని యుక్త సమయములయందు తగినపని చేయకపోవుటచేత తా మెంత తెలివి గలవారైనను గట్టివారైనను పలువురు తమకార్యములను చెడగొట్టుకొను చున్నారు. తిన్నగా నుపయోగించుకోక పోయిన యెడల కేవల జ్ఞానమువలన నణుమాత్రమును ప్రయోజన ముండదు. లోకములో తెలిసినమూఢులను మన మెందఱిని జూచు చున్నాము కాము? కొందఱు అనేకాంశములను తెలిసినవా రయ్యును గ్రుడ్డి వారి చేతిలోనిదీపమువలె వారిజ్ఞానము వారి కుపయోగపడకున్నది. మఱి కొందఱు సదా యేదో విధముగా పనిచేయుచున్నను యుక్తసమయమునందు యుక్తవిధముగా పని చేయక పడినపాటును వ్యర్థము చేయుచున్నారు. అదను తప్పించి ఆఱునెలలు పని చేయుటకంటె నద

నెఱిగి యాఱుదినములు పని చేయుటయే యధికప్రయోజనకరముగా నుండును. ఇట్లు చెప్పుటచేత సదా పాటుపడు చుండుట యనావశ్యక మని మాయభిపాయ మెంతమాత్రమును గాదు. కార్యసాఫల్యము నకు బుద్ధియు మెలకువయు నెంత యావశ్యకములో పాటుకూడ నెంత యావశ్యకమే. నిలుకడ గలిగి పనిచేయని సమర్థునికంటెను నిరంతర శ్రద్ధతో పనిచేసెడియసమర్థుడే పనిని చక్కగా నిర్వహించుటకు సమర్థుడగును. పాటున కుత్సాహము మిక్కిలి సహకారిగా నుండును. నిరుత్సాహుడై వదిదినములు చేసెడిపని నుత్సాహము కలిగి యొక్క దినములో చేయవచ్చును. అంతేకాక పనిని చేయువిధమును మొట్ట మొదట మనస్సులో నిశ్చయము చేసికొని యావిధము ననుసరించి చేసిననే పని తిన్నగా జరుగునుగాని, యేవిధమయిన నిశ్చయమును లేక నమయమునకు తోచినట్లెల్లను పని చేయు చుండినపక్షమున పని తిన్నగా సాగక పోవుటయేగాక చేసినపనియు దోషసహిత మై యుండును.

ఒకవ్యాపారమునం దెవ్వరైన పేరుపొంది దానివలన లాభము పొందవలెనని కోరెడుపక్షమున వారొప్పుకొన్నపని ననుకొన్నదినము నాటికి తప్పక చేసి పని చేయించువారి కొప్పగింపవలయును. అట్లు చేయక పని యిచ్చినవారిని రేపు మాపని త్రిప్పుచువచ్చుటవలన పని చేసెడివారియొక్కయు చేయించుకొనెడువారియొక్కయు కాలము వ్యర్థ మగుటయేకాక చేయించుకొనువారికి పనివాండ్రయెడల నమ్మకము చెడి బహువిధముల నష్టము కలుగును. అట్లవిశ్వాసము కలిగిన పిమ్మట నెవ్వరి ననుసరించినను ఎవ్వరుపకారముచేయఁ బ్రయత్నించి నను ప్రయోజన మంతగా నుండదు. ఎల్లవారును తమబాగునకై తమపనిని తమనీతిని నమ్ముకొని యుండవలెనేకాని పరులప్రాపును

నమ్మి యుండుటవలన కార్యము లేదు. ఇదిగాక మనుష్యుఁ డెంత చక్కఁగా పని చేసినను, ఎంత న్యాయముగా ప్రవర్తించినను, తన యదాయమును మించిన వ్యయము చేయువాఁ డగునేని బాగుపడ నేరఁడు. క్రమక్రమముగా తీర్పలేని యప్పులపాలు పడి యప్పులవా రొకమూల బాధించుచుండుటచేత మనస్థిమితత లేక యేపని చేయుటకును తోచక చెడిపోవును. కాబట్టి యెల్లవారును వివాహదుల యందును కులాచారములయందును వ్యర్థదంభమునకై భూరిదక్షిణలు సంతర్పణములు మొదలైనవానిక్రింద ఋణము చేసి వ్యయము చేయక కలకొలఁదిని జరుపుటకై ప్రయత్నింపవలెను. కార్యసాఫల్యమునకును లాభమునకును పైని చెప్పిన వన్నియు ముఖ్యములే యైనను సమస్తమునకును ప్రధానమైనది నీతి. నీతిమాలినవాఁ డేపని చేసినను దానివలన లాభమును పొందఁజాలఁడు. ప్రతివిషయమునందును అసత్యములాడుచు పరులు తనుచేతఁ బెట్టినదాని నపహరించుచుండెడు వారియం దెవ్వరు విశ్వాస ముంచి వారిచేతఁ బనిచేయించుకో గోరుదురు? మోసగాండ్రొకవేళ కొంతకాలము కొందఱిని మోసము చేసి ధనార్జనము చేసి బాగుపడుచున్నట్లు కొంతకాల మగవడినను వారు కడపట బయలుబడి యెందుకును బనికిరానివారై చెడిపోయి తాము చేసిన దుష్కృత్యముల ఫలములను పదిరెట్లెక్కువగా ననుభవించుచు యావజ్జీవమును పశ్చాత్తాపపడవలసినవా రగుదురు. న్యాయముగా ప్రవర్తించువారొకవేళ కొంతకాలము పేరును ధన లాభమును లేక మూల నడఁగియుండవలసినవారైనను వారి యోగ్యత తెలిసినతరువాత జనుల కందఱికిని వారియందు విశ్వాసము గలిగి యందఱయనుగ్రహమునకు వారు పాత్రులయి కడపట నమస్తలాభములను పొందుదురు. ఒకవేళ నట్టిలాభమును పొందనివారు కొంద

ఊండవచ్చు ననుకొన్నను వారికి మఱి యేలాభమును లేకపోయినను మన మెప్పుడును నీతిమాలి ప్రవర్తింపలే దన్న మనస్సంతోషమైనను తప్పక కలుగును. కాబట్టి యెల్లవారును తా మేవృత్తియందు ప్రవేశించినను నీతిని విడువక ప్రవర్తింపు చుండవలయును.

స్వబంధుజనాభిమానము. [౧౮౮౭ వ సం॥ జూలై ౨౦.]

ఈనడుమ వల్లికుసర్విసుకమీషనువారియెదుట నిచ్చిన సాక్ష్యములో యూరపియను లనేకులు స్వదేశస్థులకు గొప్పయుద్యోగము లిచ్చడిపక్షమున తమబంధువులను కులమువారిని జేర్చి వారి కుద్యోగము లిత్తురనియు, అందుచేత వనులు తిన్నగా జరగక యాలస్యము మొదలయినవానికి హేతువగుచున్న వనియు, కాబట్టి హిందువులు పోస్ట్ శాఖలోను, ఫారెస్టు శాఖలోను, ఆబుకారీ శాఖలోను, స్వతంత్రములయిన గొప్పయుద్యోగముల కర్హులు కారనియు చెప్పియున్నారు. ఇది కొంతవఱకు నిజ మయినందున కెంతమాత్రమును సందేహము లేదు. ఇది మంచి దనియు మే మణుమాత్రమును చెప్పజాలము. కాని యీదోషము హిందువులలో మాత్రమే కాక యూరపియను లలోఁ గూడ సమానముగానే యున్నది గనుక, ఆయొక్క హేతువు చేతనే హిందువులు స్వతంత్రాధికారము గల గొప్పయుద్యోగముల కర్హులు కానిపక్షమున యూరోపియను లంతకుముందే యనర్హులని మాత్రము చెప్ప సాహించుచున్నాము. మారాజధానితోఁ జేరిన దేశములయందలి యుద్యోగములనుబట్టి విచారింపఁగా సామాన్యముగా గవర్నరులు మొదలుకొని చిన్నయుద్యోగస్థులవఱకును యూరపియనులు కూడ పైనిచెప్పిన దోషమునకు లోబడినవారే యని

చెప్పవలసి యున్నది. గొప్పయుద్యోగములలోనున్న యూరపియనులు తమకొడుకులకును బంధువులకును జాతివారికిని తా మేదోవిధముగ పనులు కల్పించి వారికి జీవనోపాధి కలిగించుచున్నారు. గొప్పయధికారములలో నున్నవారి యనుగ్రహమువలన నిట్టియుద్యోగములను సంపాదించినవా రించుమించుగా నందఱును వరీక్షలం గృతార్థులు కానివారును, అందుచేత వా రాయాపనులకు తగనివారును నని మే మిక్కడ చూపవలసిన యావశ్యకము లేకయే యందఱకును దెలిసి యుండును. పోస్ట్ యిలాకాను జయిలులలోను సూపరింటెండెంటులుగాను, పోలీసుయిలాకాను ఇన్ స్పెక్టర్లుగాను, సూపరింటెండెంట్లుగాను ఫారెస్టుఇలాకాను ఫారెస్టర్లుగాను ఆబుకారీ సాల్టుఇలాకాలను ఇన్ స్పెక్టర్లుగాను ఉండి పెద్దజీతములు పుచ్చుకొనువారిలో పలువురిట్టివారుగాక మఱి యెవ్వరు? చెప్పఁబూనినచో నిటువంటి వన్ని శాఖలలోను కొంచెముగానో గొప్పగానో కానబడక మానవు. ఇటువంటిదోషము తమయందే విస్తారముగా కనబడుచుండఁగా, ఈ యల్పదోషమునుబట్టి హిందువులను దూషించి వారందుచేత గొప్పయుద్యోగముల కర్హులు కారనుట యేమి న్యాయము?

రాజకీయోద్యోగములలో నున్నవారు కార్యస్థానములయందు బంధువులను జేర్చుట యుచితకార్యము కాదని మే మీమిఱకే చెప్పి యున్నాము. హిందువులయందున్న యీదోషమునకు యూరపియనుల యుపేక్షయే ముఖ్యకారణ మని మే మనుకొనుచున్నాము. హిందువులలో స్వతంత్రాధికారములయందున్నవారే మిక్కిలి తక్కువ. కాబట్టి వారు వేసెడు పనులు సాధారణముగా యూరపియను లంగీకరింపవలసినవిగానే యుండును. వా రట్లు పరిశోధింపక కలెక్టర్లు మొదలయినవారు తమ శిరస్తాదారులు లోనగువారు వ్రాసి

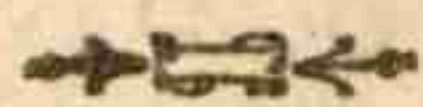
కొని వచ్చినవారికెల్లను పను లిచ్చినట్లు కన్నులు మూసికొని సంతక
ములుచేయుచు వచ్చినచో నాలోపము యూరపియనులదికాక మఱి
యెవ్వరి దయి యుండును? ఉద్యోగము లిచ్చెడునప్పుడెల్లను దరఖాస్తు
దారు లేజాతినారో యేపరీక్షలయందుఁ దేసినవారో వారికంటె
సమర్థులయినవారు దొరకుదురో తేరో విచారించుచుండుట కలక్ష
కులు మొదలయినవారికి విధిగా నున్నది. వారట్లు చేయకయు రాజ
కీయవ్యవహారపత్రికలయందు పనులున్నవని మైనను ప్రచురపఱుప
కయు పరీక్షలం గృతార్థు లైనవారు పంపెడు విన్నపముల నయినను
స్వయముగా చిత్తగింపకయు నర్హమును క్రిందివారికే వదలివేసినప్పు
డితరు లాహిందువులను దూషించుటయు కార్యకరము కాదు.

అధికారము గలవారు తమ స్వాతంత్ర్యము నమ్మకముచేతను
పనితొందరచేతను క్రిందివారికి వదలివేసినప్పుడు చేసినపనికిని తా
ముత్తరవాదులము కామని క్రిందియుద్యోగస్థులు తమబంధువులకును
కులమువారికిని ఉద్యోగము లిప్పించుచు విచ్చలవిడిగా ప్రవర్తించు
టయు మిక్కిలి దూష్యమేకాని శ్లాఘాపాత్ర మైనపని కాదు. పయి
యధికారులు తమయం దెంతవిశ్వాస ముంచి తమ కెంతస్వాతం
త్ర్యము నిచ్చినారో తా మంతన్యాయముగా ప్రవర్తించుట కయి
సర్వవిధముల ప్రయత్నింపవలెను. ఇట్లు చెప్పుటచేత నర్హుఁ డయి
యున్నప్పుడు తమకులమువారి డన్న హేతువుచేత పరీక్షలం దేటి
యితరయోగ్యత లున్న వానికికూడ పని యిప్పింపఁగూడ దని మేము
చెప్పరాము. అట్టివారి కవశ్యముగా పను లిప్పింపవలసినదే. కాని
యుద్యోగములు వచ్చినప్పు డెల్లను బంధుత్వమును కులాభిమాన
మును విచారించి యర్హులైయున్న యితరుల నెప్పుడును కార్యస్థాన
ములయందుఁ జేర నియ్యక వారికి శుభ్యము కలుగునట్లు తమవారికే

పను లిప్పించుటమాత్రము కానివని. పరీక్షల నియ్యనివారికిఁ గూడ
 పయి హేతువుచేత పనులిప్పించుట కేవలకూరకృత్యము. ఈమండ
 లమునందు సాధారణముగా నెవ్వరు గొప్పయుద్యోగములకు వత్తురో
 వారు తమవారితో కార్యస్థానముల నింపుట యాచారమై యున్నది.
 బ్రాహ్మణులలో నొకనియొగి శిరస్తాదా రైనయెడల సాధ్యమైనంత
 వఱకు తనబంధువులు మొదలయినవారికే పను లిప్పించు చుండును.
 ఆతనికాలము పోయి యొక మాధ్యుడు శిరస్తాదా రగుట తటస్థింపఁ
 గానే సమయము వచ్చినప్పు డెల్లను మునుపున్న వారిని దూరముగాఁ
 బంపివేసి వారిస్థానమునఁ దన బంధువర్గముతోనే కార్యస్థానములనెల్ల
 నింపుచుండును. ఆతనిదశ తొలగిపోయి యొకనాయుడు శిరస్తాదారు
 కాఁగానే తనయావచ్చుక్తిని వినియోగించి మఱియే జాతివారిని తన
 కార్యస్థానమునకు రానియ్యక మును పున్నవారినికూడ నేదో మిష
 మీఁద సాగనంపి స్వజాతివారికే పను లిప్పించుచుండును. ఆయనదిన
 ములుపోయి యొకవైదికి శిరస్తాదారు కాఁగానే వచ్చిన పనుల నెల్లను
 తనవారికే యిప్పించుచు నితరులను దరికి రానియ్యకుండఁ దఱిమి
 వేయుచుండును. ఈప్రకారముగానే మఱి యేకులమువారు శిరస్తాదారు
 పనికి వచ్చినను వారు స్వజాతివారికితప్ప మఱియొకరికి సాధ్యమైనంత
 వఱకు పనులు కానియ్యరు. కొందఱు కూర్చులై యేదో లేనిదోషము
 లను మోపి మును పున్నవారిపనులను తీసివేయించి తమవారి కాపనుల
 నిప్పించుచుండుటయుఁ గలదు. విద్య యధిక మైనకొలఁదిని కొంతవఱ
 కీలోపము నివారణ మగుచున్నను, విద్యాధికులై యితర విషయముల
 యందు న్యాయముగా ప్రవర్తించువారియందుఁగూడ కొందఱియం
 దీదోషము కనబడుచున్న దని విని యెంతయుఁ జింతిల్లుచున్నాము.
 ఇటువంటి యక్రమమైన స్వజాత్యభిమానముచేత కడులు ప్రబలి పర

స్వరద్యేషములు హెచ్చి హిందువులయం దితరులకు దురభిప్రాయము కలుగుటకును దేశమునకు పలువిధము లైననష్టములు కలుగుటకును హేతు వగుచున్నది గనుక విద్యాధికు లయినవారు చక్కఁగా నాలోచించుకొని రాజకార్య విషయములయందును రాజకీయోద్యోగ విషయములయందును కులాభిమానమును స్వాశ్రితపక్షపాతమును జూపక న్యాయముగాను నిష్పక్షపాతముగాను ప్రవర్తింతు రని నమ్ముచున్నాము.

కులాచారనంస్కరణము. [గూర 2 వ సం॥జూలై ౨౭.]

రాజకీయ విషయముల యందు స్వాతంత్ర్యములను పొందుట కయి మనవారు కావలసినంత ప్రయత్నమును జేయుచున్నను, కులాచారవిషయ మయి యుక్త మయిన మార్పులను జేసికొని యావిషయమునఁ దమకు గల స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకును స్త్రీలకుఁ గలస్వాతంత్ర్యముల నిచ్చి వానిమూలమున నుఖించుటకును మనవారెంతమాత్రమును బ్రయత్నింపకున్నారు. ఇంట నుఖములేక బాధ పడుచున్నప్పుడు బయట మనకేమి నుఖము కలుగఁ గలదు? మనస్తాపముచేత వేగుచున్నవానికి పయి నెన్నిగంధములుపూసిన తావళాంతి గలుగును? కాబట్టి మనవారు ముందుగా నింట గెలిచి మరి రచ్చ గెలుచుట కయి పాటుపడవలెను. నీతివిషయమునను, మతవిషయమునను, కులాచార విషయమునను మన కున్నలోపమే మన ప్రస్తుత హీనదశ కెల్లను కారణ మగుచున్నది. పూర్వాచారములను మంచి వానిని యెడదవానినికూడ సమానముగా కాపాడుట కయి మనలోని చదువుకొన్నవా రిప్పుడు చేయుప్రయత్నమే యీ యనర్థమును

మఱింత హెచ్చు చేయుచున్నది. చదువుకొన్నవారు పయివిషయములయందు శ్రద్ధ వహింపక పోవుటయు గుణదోషములను చక్కగా విచారింపక పోవుటయు విచారించి తెలిసికొన్నను న్యాయపక్షమున నిలిచి పోరాడుటకు ధైర్యసాహసములు కలవారు కాకపోవుటయు తాము తటస్థులుగానైన నూరకుండక తమధైర్యాభావమును కప్పి పుచ్చుట కయి పూర్వపుదెల్లను మంచిదని సాధించుట కయి యుక్తి కల్పనము చేయుటయు చూడఁగా మనహిందూదేశము చేసికొన్న యభాగ్యమువలననే యూషరక్షేత్రమునందు పడిన సద్బీజములవలె మనవారిహృదయక్షేత్రములయందు పడినసద్విద్యాబీజములును నిష్ఫలమగుచున్నవని చింతిల్లవలసియున్నది.

ఈనడుమ నొకకలకత్తాపత్రికకువిద్యాధికుఁ డైన యొక మహానుభావుఁడు కులాచారవిషయ మయి వ్రాయుచు బాల్యవివాహములను నిర్బంధవైధవ్యమును మంచివని పొగడ మొదలు పెట్టెను. అందులో బాల్యవివాహము నందుకొని మహాభారత కాలమువఱకును హిందువులలో బాల్యవివాహములు లేవనియు శంతనునిభార్య యైన సత్యవతికిని పాండురాజుభార్యయైన కుంతికిని వివాహమునకుముందే సంతానము కలుగుటను విచారించి వ్యభిచారమును జారపుత్రజననమును శిశుహత్యలను మాన్పుట కయి బుద్ధిమంతు లాలోచించి సర్వోత్తమమయిన యీబాల్యవివాహమును నెలకొల్పి నీతిపథమును స్థిరపఱచినారనియు, నాటినుండియు మనదేశమునం దనేకదోషములు నివారణ మయి నిర్వాజసుఖము కలుగుచున్నదనియు, వ్రాసినాఁడు. బాల్యవివాహములను స్థాపించుట నీతిని వృద్ధిపఱుచుటకై చేసినట్లే వితంతువివాహములను మాన్పుటకూడ వ్యభిచారము జారపుత్రజననము శిశుహత్యలు మొదలయినవి పోయి నీతి వృద్ధిపొందుటకయియే

చేసియుందురేమో! బాల్యవివాహమువలన మనదేశమున కనంతఫలములు కలుగుచున్నవట! ఈకలుగుచున్న ఫలములు దుష్ఫలములుగాని సత్ఫలములుకావు. లక్షలకొలది బాలికలు యుక్తవయస్సును పొందకమునుపే వైధవ్యమును పొంది యావజ్జీవమును దుఃఖపడుచుండుట బాల్యవివాహములవలనఁ గలిగినఫలములలో నొకటి; స్త్రీలలో విద్యాభివృద్ధిపోయి వారు మృగప్రాయ లగుట తటస్థించుట రెండవఫలము. భార్యాభర్తల కైకమత్యములేక తఱచుగా మనస్తాపము కలుగుచుండుట మూడవ ఫలము. శాస్త్రవైద్యుల నడిగిన పక్షమున పిన్నతనములో పునస్సంధానము చేయుటవలనను పిల్లలు కలుగుటవలనను గలుగుచుండెడి యనంతము లయినఫలముల వివరముగాఁ జెప్పఁగలరు. ఈబాల్యవివాహములవలననే మనవా రంతకంత కాయుఃప్రమాణము తగ్గినవా రగుటయేగాక దేహబలోన్నత్యాదులనుగూడ పోఁగొట్టుకొన్నవా రయి క్రమక్రమముగా పురాణముల యందు వర్ణింపఁబడినయంగుష్ఠమాత్రశరీరు లగుటకుఁ గూడఁ బ్రయత్నించుచున్నారు.

ఇక నిర్బంధవైధవ్యమును గుఱించి వ్రాయుచు పైవారు క్రూరాచారమని భావించినను హిందూవితంతువులు తమస్థితితోనే తృప్తిపొంది నుభించుచున్నారనియు, ఇతరు లనుకొనునట్లుగా వారు కష్టపడుచుండలేదనియు, మనపూర్వులు బుద్ధిమంతులయి కల్పించిన నోములు వ్రతములు మొదలయినవి వారిసుఖమునకు సహాయపడుచున్నవనియు, వితంతువులు తమస్థితి బాగుండలేదని యెవ్వరితోను మొఱపెట్టుకొను చుండలేదనియు, చెప్పుచున్నారు. వారు మొఱపెట్టుకొనకపోవుట యితరులవలని భయమునుబట్టియు వారిస్వాతంత్ర్యహీనతను బట్టియు మూఢత్వమునుబట్టియుఁగాని తమస్థితికి సంతోషించి

యది యుత్తమ మయినదని భావించుటచేతఁ గాదు. లెక్కలేని వితంతువులు వ్యభిచరించుచుండుటయు, శిశుసాత్యులు మొదలయినవి చేయుచుండుటయు, గృహములువిడిచి లేచిపోవుచుండుటయు వారు తమస్థితితో తృప్తిపొందలేదని ఘోషించుచున్నవనుటకు ప్రబల సాక్ష్యములుగా నున్నవి. వైధవ్యమే మంచినది మనస్త్రీలు భావించెడు పక్షమున భర్తపోయినందున కయి దుఃఖించుటయు, భర్తలను పోగొట్టుకొన్న బాలవితంతువులను జూచి లోకులు జాలిపడుటయు, వితంతువులు పాపవశమున నట్టిదురవస్థ పొందవలసినవా రయినారని యెల్లవారు చెప్పుచుండుటయు, వేడుకలు కాని వేఱుకావనియే చెప్ప వచ్చును. ఇటువంటి సత్యమునకుదూరము లయిన కుయుక్తులతో నేమి ప్రయోజనము ? మనదేశస్థితిని చక్కఁగా విచారించి యింక నైనను పత్రికా విలేఖకులు మొదలయినవారు కేవల రాజకీయవిషయములను వ్రాయుటతో తృప్తి నొంది యుండక దేశాభివృద్ధి కావశ్యకము లయిన కులాచారాదులసంస్కరణములనుగూర్చి తఱుచుగా ముచ్చటెంపుచుండు రని నమ్ముచున్నాము.

మతద్వేషము. [౧౮౮౭ న సం॥ ఆగష్టు ౨౪.]

రాజ్యనిర్వాహకస్వాతంత్ర్యములను బొందుట కయి జాతిమత ద్వేషము లీదేశమునందు ప్రబలప్రతిబంధకములుగా నున్న వని గతపత్రికయందుఁ గొంత వ్రాసియున్నాము. మనదేశమునం దనావ శ్యకము లయిన వర్ణము లేర్పడుటయే కాక యొక్కవర్ణమువారి లోనే పరస్పరవిరోధములు గలమతము లనేకము లుండి యైకమత్యా భావమును ద్వేషమును గూర్చి ప్రవాభివృద్ధికిని సౌఖ్యమునకును

భంగము కలిగించుచున్నవి. ఒక్కబ్రాహ్మణులలో విచారింపఁగా
 నీయాంధ్రదేశమునందు ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైతము లని మూడు
 మతము లున్నవి. ఈ మూడుమతములవారును పూర్వమున్నంత
 మతవైరము కలవారు గాకపోయినను కొంతవఱ కయిన మత
 ద్వేషము కలవా రయి యిప్పటికిని భోజనప్రతిభోజనములును సంబంధ
 బాంధవ్యములును లేనివా రయి యున్నారు. ఇం దొక్కకులము
 వారిలో నయిన నందఱికిని వైకమత్య మున్నదా యని విచారింప
 నదియుఁ గానరా కున్నది. ఈ ప్రతిమతములోను శాఖ లనేకము
 లేర్పడి పరస్పరవైరమునకును ద్వేషమునకును గారణము లయినవి.
 ఒక్క యద్వైతమును పుచ్చుకొన్న పక్షమున స్మార్తులలో వైదికు
 లనియు నియోగు లనియు ప్రథమశాఖ లనియు బహువిధము లయిన
 భేదములు గలవా రయి పరస్పర సంబంధబాంధవ్యములను లేక
 యున్నారు. ఇం దొక్క శాఖ యయిన వైదికులమూట విచారిత
 మన్న వారిలోను వెలినాటివా రని ముఱికినాటివా రని నాడిభేదముల
 చేత పలుతెగలఁగా భాగింపఁబడి సామాన్యముగా నన్యోన్యసంబంధ
 బాంధవ్యములు లేనివారుగా నున్నారు. ఈప్రకారముగానే నియో
 గులలోను వెలినాటినియోగులు తెలగాణ్యపు నియోగులు మొద
 లయిన భేదము లనేకము లున్నవి. విశిష్టాద్వైతమతమువారిలోను
 శైవ వైష్ణవభేదము లుండి వీరశైవులు వైష్ణవులను, వీరవైష్ణవులు
 శైవులను ద్వేషించుచుండుటయేకాక కేవల వైష్ణవులుగూడ పడ
 గలివారు తెంగలివారు నను భేదములచేత నన్యోన్యసంబంధములు లేని
 వారయి యితరేతర ద్వేషమును వహించుచున్నారు. ఈరీతిగా ప్రతి
 వర్ణమునందును ప్రతిమతమునందును మితిమీరిన శాఖోపశాఖ
 లేర్పడి తస్మత్కాలంబకుల కందువలన నేవిధము లైన లాభములును

లేకపోయినను బహువిధము లైన నష్టములుమాత్రము కలుగుచున్నవి. ఈ శాఖాభేదములకుఁ దగినంతకారణములున్నవా యని విచారింపఁగా, ఆకారణములలోఁ గొన్ని యితరులు విన్న నవ్వఁదగినవిగా నుండును. ముఖమునఁ బెట్టుకొను నామము నాసాగ్రమునుండి యుండవలె నని నియమమేర్పఱుచుకొన్నచో, ముక్కుయొక్క మొదలేది యని తగవులు పడి యొక రీచివర యనియు రెండవవా రాచివర యనియు వాదించి విడిపోయి పరస్పరబంధుత్వమును పంక్తిభోజనములను లేకుండఁ జేసి కొని శాశ్వతదేషములు వహించుట యేమి సరసముగా నుండునో బుద్ధిమంతు లందఱు నూహించుకొ వచ్చును. ప్రతిమతమునందు నుండు భేదము లించుమించుగా నిట్టివే యయియుండును. ఒకవేళ నిట్టి యల్పాంశములయందుఁగాక ముఖ్యాంశములయందే మభిప్రాయ భేదము కలిగినను అభిప్రాయభేద మున్నంతమాత్రముచేత పంక్తి భోజనములును బాంధవ్యములు నొక్కవర్ణమువారిలో నేల మానుకొ వలెనో మే మూహింపఁజాలకున్నాము. మరణానంతరము మన మీశ్వరునితో నైక్య మగుదుమో యాతనిలోకమున నుందుమో యాతనిరూపము నొందుదుమో యెవ్వరు చూచివచ్చినారు? బుద్ధి మంతులు వారి వారి బుద్ధ్యనుసారముగా ననేకవిధములుగా నూహిం తురు; వారియూహలు సత్యములు కానువచ్చును కాకపోను వచ్చును. ముక్తి యిట్టి దయినను పరలోకానందము నిమిత్త మయి మన మీలోకమున ననుసరింపవలసిన మార్గమును మాత్ర మెల్లవారును దాదాపుగా నేకరీతిగానే చెప్పుదురు. మతావేశ కక్ష్యావేశములచేత తా మేర్పఱుచుకొన్న జోలిమాలిన కట్టుపాటులుకూడ ముక్తిమార్గ ములని యతికించినను దయాసత్యశౌచశమదమాదులు పరమానంద ప్రాప్తికరము లని చెప్పనివా రెవ్వరును లేరు. కాబట్టి పరమార్థ

మునుబట్టి విచారింపఁగా తేలెడి సకలమతసార మైన సిద్ధాంతాంశము
యుక్తప్రవర్తనమును భగవద్భక్తియు తప్ప వేఱుకాదని నృప్త మగు
చున్నది. నామముల నెంతదిట్టముగాఁ బెట్టినను విభూతిరేకల నెంత
దట్టముగా తీర్చినను సఖిశిఖాపర్యంతమును తులసిపూసల తావళములు
వేసినను రుద్రాక్షమాలలు వేసినను నీతిమాలినవాఁ డేమతమునం
దున్నను వానికి సద్గతి కలుగనేరదు. మతమున కెల్ల నీతి ప్రధా
నము; నీతిలేనిది మతముకాదు; దయాశాంత్యాదులు లేని యీశ్వర
భక్తి యంతకుమునుపే లేదు. ఈశ్వరునియెడలఁ గల మనభక్తిని కార్య
ములచేత ననఁగా ప్రవర్తనమునందుఁ గనఁబరువవలెను గాని యది
లేని వట్టినోటిమాటలతోఁగాదు. గడియకు వేయిసారులు తావళములు
త్రిప్పినను లక్షసారు లీశ్వరనామమును జపియించినను భూతదయయు
సత్యశౌచాదులును లేనిపక్షమున వాని కుత్తమలోకములు రానేరవు.
మనవారు కాలకర్మదోషముచేత నీప్రధానాంశమును మఱచిపోయి
లేనిపోని యాచారములను బట్టుకొని ప్రాకులాడుచుండుటచేత నీయనర్థ
మంతయుఁ బొసఁగినది. మనవారు మతమున కంతకును నీతియు పరస్పర
సోదరభావమును ప్రధానము లనియు తక్కిన వన్నియు సప్రధానము
లనియు నెప్పుడు తెలిసికొని తదనుగుణముగాఁ బ్రవర్తింపఁజూతురో
యప్పుడు వృద్ధిపొంది పరస్పరద్వేషములను మాని యైకమత్యము కల
వారై సమస్తస్వాతంత్ర్యములను సుఖములను పొందుదురు. అదిగాక
యిప్పుడున్నట్టుగానే యుండుటకయి తెలిసినవారుకూడఁ బ్రయత్నించెడు
పక్షమున వా రేస్వాతంత్ర్యములను పూర్ణముగా పొంది సుఖంపఁ
జాలరు. ఇప్పుడు చెప్పఁబడిన ముఖ్యాంశమును తెలిసినవారు సహితము
స్మరింపకుండుటచేత మనమతములలో నీతిబాహ్యము లైన విషయము
లనేకములు చేరి యవియే సర్వోత్తమధర్మములుగా పరిగణింపఁబడు

చున్నవి. అందుచేత తన్నతావలంబకులు నీతిమాలినవారై తామేమో భక్తాగ్రేసరుల మని మిథ్యానందమును బొందుచు నిహపరదూరము లైనకార్యములను జేయుచున్నారు. ఇందుకు నిదర్శనముగా వైష్ణవ మతములోని యొకశాఖ యైన వల్లభమతమునుగూర్చి యాలోచింపుడు. ఈవిషయ మయి ముందుపత్రికయందుఁ గొంత ప్రచురించెదము.

వల్లభాచార్యమతము. [౧౮౮౭వ సం॥ ఆగష్టు ౩౧.]

.....

ఈమతస్థాపకుఁ డైనవల్లభాచార్యుఁ డాంధ్రదేశపుబ్రాహ్మణుడు; ఈతనితండ్రి పేరు లక్ష్మణభట్టు; ఇతఁడు నారాయణభట్టువద్ద విద్యాభ్యాసము చేసినాఁడు. ఇతఁడు తన పదునొకండవసంవత్సరము నందు తనతండ్రి కాలము చేయఁగా, తరువాత కొంతకాలమునకు దేశసంచారము బయలుదేటి తనమతమును వ్యాపింపఁ జేసినాఁడు. ఇతఁడు కృష్ణదేవరాయలసంస్థానమునకుఁ బోయి యక్కడ శివమతస్థులతో వాదము చేసి విజయము పొందినందున రాజనన్మానముచేత నితనికి మిక్కిలి ప్రసిద్ధి వచ్చినది. ఇతఁడు గోపాలకృష్ణుఁడు తనకు ప్రత్యక్షమని చెప్పి బాలగోపాలమతమును బోధింపఁగా మూఢజను లామాటలను విశ్వసించి గోపాలురను వెంబడించెడు మేకలవలె నీతని ననుసరించి యీతనిసిద్ధాంతముల నవలంబించిరి. ఇతఁడు క్రీస్తుశకము ౧౮౮౭ వ సంవత్సరమునందు జనన మొందెను; కాళికానగరమునందితఁడు మహాలక్ష్మి యనెడి యొక బ్రాహ్మణస్త్రీని వివాహమయి యామెవలన క్రీస్తుశకము ౧౮౧౬ వ సంవత్సరమునందుఁ దనజ్యేష్ఠ పుత్రుఁ డయినవిఠలనాథజీని గనెను. మరణకాలమునం దాతని

కేబదిరెండుసంవత్సరముల ముప్పదియేడు దినములు చెల్లినవి.
 తానువదేశించిన పానభోజనసిద్ధాంతమున కితఁడు పుష్టిమార్గముని
 పేరు పెట్టెను. ఇతఁడు వశ్చిమహిందూస్తానములో దేశసంచారము
 చేసి తనజీవితకాలములో రెండుమూడువందలను తనశిష్యులనుగాఁ జేసి
 నను, వీరిలో ముక్కాలు మువ్వీసము బ్రాహ్మణేతరులుగా నుండిరి.
 ఆశిష్యులలోఁ గొందఱుమాత్రము బ్రాహ్మణులును మహమ్మదీయు
 లునుగూడ నున్నను, బ్రాహ్మణులును బ్రాహ్మణేతరులును గలిసి
 వారు సహపంక్తిభోజనాదులను జరుపుచు వచ్చిరి. ఈతనిమరణా
 సంతరము పెద్దకుమారుఁ డైనవిఠలనాధజీ బహుగ్రంథములను చేసి
 దేశములు తిరిగి బోధించి యీమతమును వ్యాపింపఁజేసి, క్రీస్తుశకము
 ౧౫౮౩ వ సంవత్సరమున మృతి నొందెను. ఈతనియనంతర మీతని
 యేడుగురుకుమారులలోను మిక్కిలి ప్రసిద్ధుఁ డయినగోకులనాధజీ
 యనునాలవపుత్రుఁడు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి చెంది యీమతమును
 మఱింత వ్యాపింపఁ జేసెను. వల్లభాచార్యుని కృష్ణాంశగాఁ దన్నతా
 వలంబకులు విశ్వసించిరి గనుక తత్పుత్రులను వారినంతటి వారినిగూడ
 నేటివఱకును కృష్ణావతారపురుషులనియే నమ్ముచున్నారు. గోకుల
 నాధజీ గోస్వామికాలమునుండియు వీరికి మహారాజు లని పేరు వచ్చి
 నట్లు కానఁబడుచున్నది. వీరు మధుర బృందావనము మొదలైన
 స్థలములయందు మఠములను గొన్నిచోట్ల దేవాలయములను గట్టించి
 సారు. వీరికి ముఖ్యయాత్రాస్థానములు జగన్నాథమును ద్వారకయు.
 వల్లభాచార్యవంశజు లయినమహారాజు లిప్పటికి డెబ్బదిమందివఱ
 కున్నారు. ఈడెబ్బండ్రలో నిద్దఱుముగ్గురు తప్ప తక్కినవా రందఱును
 సంస్కృతజ్ఞానము లేక మూఢులయి కామభోగాదులలో మునిగి
 తేలువారయి యున్నారు.

వల్లభాచార్యుడు బోధించినమూఖ్యసిద్ధాంతములు ముక్తికి
వైరాగ్య మక్కఱ లేదనియు, రాగభోగప్రియుడైన కృష్ణున
కమూల్యవస్త్రాభరణ భక్త్య భోజ్యాదులను సమర్పించుచు భక్తులును
రాగభోగాదుల ననుభవింపవలసిన దనియు, గురువును దేవతాంశజుఁ
డగుటచేత దేవునికిఁ జేయవలసినకైంకర్యాదులను గురువులకును
జెల్లింపవలె ననియు, అయి యున్నవి. వల్లభాచార్యుడును తత్సంతతి
వారును కృష్ణుని యవరావతారు లని వల్లభమతస్థులు నమ్ముదురు
గనుక దేహ ధనప్రాణాదులను గురుసమర్పితము చేయువలె ననువారి
సిద్ధాంతము చేత స్త్రీలనుసహిత మాగురువులకు సంభోగార్థ మర్పిం
తురు. దేవునకు స్త్రీరుష భేదము లేదు గనుకను ఆయన నేవిధము
గాఁ బ్రేమించినను ముక్తికలదుగనుకను, ఆయన కన్నియు లీలలు గను
కను, గోపికలు తమ దేహములను కృష్ణున కర్పించి ముక్తి నొందిరి
గనుకను, స్త్రీలు తమతనువులను కృష్ణస్వరూపు లగుగురువుల కర్పిం
చుట పుణ్య మనియు ముక్తిదాయక మనియు వారు బోధింతురు.
ఈసిద్ధాంతములను నమ్మి మూఢభక్తిచేతను ముక్తి వచ్చు నను
దుర్భ్రాంతి చేతను తన్మతావలంబకులు తమస్త్రీల నామహారాజుల
వద్దికిఁబంపుటయు స్త్రీలు పాపహేతు వయిన యాపని కంగీకరించు
టయు మీఁదుమిక్కిలి యభిలషించుటయుఁ దటస్థించుచున్నది. స్త్రీ
లామహారాజు నారాధింపవలసిన యేకాంతమందిరమునకుఁ బోయిన
స్త్రీలలో నెవ్వరి నామహారా జభిలషించునో, వారు కృతార్థురాండ్రయి
నా రని భక్తులు తలఁచుకొందురు. ఈపాదువని కయి గురుదక్షిణలను
గూడ సమర్పింతురు. జనులమౌఢ్యము నాధారముచేసికొని యీ
మహారాజు లనేకవిధములుగా వారివలన ధనాకర్షణము చేయుదురు.
ఈమహారాజు నుయ్యలలో నూఁచునిచ్చినందుకు దక్షిణ యియ్యవలెను;

ఉమిసిన తాంబూలమును తిననిచ్చినందుకు దక్షిణ యియ్యవలెను;
కాళ్ళుకడిగిననీళ్ళు త్రాగనిచ్చినందున కయి దక్షిణ యియ్యవలెను;
పాదధూళి శిరస్సున ధరింపనిచ్చినందుకు దక్షిణ యియ్యవలెను. చూచి
తిరా! మతమునుమిషచేత లోకములో నెటువంటిసీతిమాలిన పశు
కృత్యములు జరుగుచుండునో!

౧౮౬౦వ సంవత్సరమునం దేత న్మతావలంబకులలో నొక రైన
సత్యప్రకాశికా పత్రికావిలేఖకుఁ డీవైష్ణవ మహారాజులకుఁ బ్రతి
కూలముగా నొక యుపన్యాసమును వ్రాసి ప్రచురించెను. మహా
రాజు లప్పుడూరకుండి తరువాత బహుమానములకు మలఁచటినంవత్స
రమునం దాపత్రికావిలేఖకునిమీఁద మాననస్తాదుల కొకవ్యాజ్య
మును తెచ్చినారు; ఆపత్రికావిలేఖకుఁడు వల్లభమతగ్రంథముల యందు
వ్యభిచారము పుణ్యముని చెప్పఁబడిన దనియు, ఈమతగురువు లయిన
మహారాజు లందఱును మతవ్యాజ్యమునఁ దమశిష్యురాండ్రతో వ్యభి
చరించుచు వచ్చి రనియు, వ్యాజ్యము తెచ్చి నాతిఁడుకూడ వారిలోఁ
జేరినవాఁడే యనియుఁ జూపి యామతాచార్యుఁడు స్త్రీలవిషయమై
జరిపినదుశ్చర్యను సాక్షులచేత ఋజువుపఱిచెను. ౧౮౬౨వ సంవత్స
రమునందు బొంబయి యున్నతన్యాయసభలో సాక్షులవిమర్శయే
యిరువదినాలుగుదినములు జరప బడినది. వల్లభమతాచార్యులు శిష్యు
రాండ్రతో సంభోగించుచు వచ్చి రనువిషయములోను, వ్యాజ్యము
తెచ్చిన యాయాచార్యుఁడుకూడ తద్విషయమున దోషి యనువిషయ
ములోను, ఉన్నతన్యాయసభవారు ప్రతి వాది యయిన ప్రతికావిలేఖ
కునివక్షమున తీర్పు చెప్పటయేకాక యాతీర్పులో నీమతాచార్యులు
ప్రమాణముమీఁదఁ జెప్పినసంగతులుకూడ నమ్మఁదగి యుండలే దని
వ్రాసినారు. ఈవిధముగా వల్లభమతాచార్యులు ధనవ్యయము చేసి

యభియోగము తెచ్చి తమయక్రమములను లోకమునకు వెల్లడి చేసి
కొని తమయయోగ్యతను స్థాపించుకొన్నారు. ఈమతములోనే గాక
యితరమతములలోఁగూడ నీతిబాహ్యము లయిన దురాచారము లనే
కము లున్నవి గనుక మనలోని చదువుకొన్నవారు సామాన్యజనుల
యువయోగార్థ మయి మతమున కేమి యావశ్యకములో యేవి దుష్ట
ములో దేశభాషలలో వ్రాసి ప్రకటించి సులభక్రయమునకు విక్ర
యింపఁ బూనుకోవలెను.

దేశభిమానము. [౧౮౯౩ వ సం॥ ఆగష్టు ౨౩.]

.....

దేశభిమాన మనఁగా స్వదేశముమీఁద ప్రేమాధిక్యము
కలిగియుండుట. ఏవస్తువుమీఁదనైన నభిమాన మున్నందునకు
ఫలము దానిని మంచిస్థితికిఁ దెచ్చుటకై ప్రయత్నించుటగాని దానిని
బట్టువలె పొగడుటకాదు. దేశభిమాన మనఁగా దేశములోని
జనులమీఁది యభిమానమే యగుటచేత దేశభిమానదేశము గల
ప్రతిపురుషుఁడును తన దేశమునందలి లోపములను తెలిపి తొలగించి
జనులను మంచిస్థితిలోనికిఁ దెచ్చుటకును, గుణాధిక్య మెం దున్నను
గ్రహించునట్లుచేసి స్వదేశజనులు విద్యావివేకముగల వారిదృష్టియందు
గౌరవార్హు లగునట్లు చేయుటకును, సర్వవిధముల ప్రయత్నము
చేయవలయును. చేయవలసినకృత్య మిట్లుండఁగా మనదేశమునం
దిప్పుడు ప్రబుద్ధులనేకులు బయలుదేటి దురభిమానముచేత దేశము
నందలి దురాచారములను మూఢవిశ్వాసములను, గూడ సదాచార
ములుగాను వివేకిజనసమాదరణీయములుగాను పొగడి తన్మూలమున
జనులలో మతోన్మాదమును దురాగ్రహమును వృద్ధిపఱచుచు,

ఇతర దేశములవారియం దున్న గుణములనుగూడ దోషములుగా
 ఘోషించి జనులమనస్సులలో నన్యజాతులవారిమీఁద ద్వేషమును
 బురికొల్పుచు, దేశము నభివృద్ధి కవకాశము లేకుండఁ బాడుచేయుచు
 మూఢజనులు మెచ్చుకొనునట్లుగా తా మేమో మహాదేశాభిమాను
 లయినట్లుగా నటించుచున్నారు. ఇట్టి యపూర్వదేశాభిమానులు
 దేశమున కిప్పుడు చేయుచున్న యెదు గింతంత యని చెప్పుటకు శక్యము
 కాదు. గుణముల నెందున్నను పొగడుట శ్లాఘ్యమే యయినను
 అయినవానిని కానివానినిగూడ నేకరీతిగా పొగడుటమాత్రము శ్లాఘా
 పాత్రముకాదు. అవిచారపూర్వకము లయిన యిట్టిపొగడ్తలవలన
 కనులలో దురభిమానమును దుర్గర్వమును బలిసి యుక్తాయుక్తవిచా
 రము యెడిపోయి దేశమున కభివృద్ధికిమాటుగా క్షీణదశ సంప్రాప్త
 మగుచున్నది. గర్వ మెప్పుడును మూర్ఖత్వనూచకము. తామే
 గొప్పవార మని జను లెప్పుడు గర్వపడనారంభింతురో నాటినుండియు
 నిజమైనవృద్ధియు సత్యగ్రహణబుద్ధియు వారిని విడిచి దూరముగా
 తొలఁగ నారంభించును. ఒక దేశముయొక్క యభివృద్ధిని పాడు
 చేయుటకై గర్వముతో సమానమయిన శత్రువు లోకములో మఱి
 యేదియు లేదు. కాఁబట్టి దేశాభిమానుల మని నటించెడు మహాను
 భావు లందఱును దేశక్షేమ మేయనిమాత్ర మయినను తమమనస్సు
 లలో నున్నపక్షమున, పనికిచాలిన పొగడ్తలు పొగడి జనులను
 గర్వితులను జేసి యెడఁగొట్టుటకు తోడుపడక సత్యమును దెలిపి చేత
 నైనంతవఱకు వారికన్నులు తెరిపి వా రభివృద్ధిపొందుటకుఁ దగిన
 మార్గమును జూపుట కయి పాటుపడవలెను. ఇట్లు చెప్పుటవలన మన
 పూర్వులు బుద్ధిహీనులనియు మనలో నేదియు మంచిది లే దనియు
 మాయభిప్రాయ మెంతమాత్రమును గాదు. చుట్టుపట్లదేశములవా

రజ్జానాంధకారమున మునిగి హీనదశయం దున్న కాలములో మన పూర్వులు జ్ఞానజ్యోతిని వహించి యున్న తపదము నొంది సర్వజనశ్లాఘాపాత్రులుగా నుండి రన్న సత్యమును మే మెఱుంగని వారము కాము. వారి యప్పటి మహోన్నతస్థితియు వారు దేశమునకుఁ జేసిన మేలును దలఁచు కొనఁగా మే మిప్పుడును సంతోషము పట్టజాల కున్నాము. అయినను తొంటివారి యున్నతస్థితిని దలఁచుకొన్నప్పుడు మాహృదయమున కంతసంతోషము కలుగుచున్నదో యిప్పటివారి హీనస్థితి తలఁపునఁ బాటినప్పుడు మాహృదయమున కంత భేదము కలిగి సత్యగ్రహణపరాయణులయిన యట్టి మహామహుల సంతతివార మయ్యును వారివంశ్యుల మని నోరు తెఱచి వివేకులతోఁ జెప్పుకొనుటకు సిగ్గుపడవలసిన నీచదశకు వచ్చియున్నాముగదా యన్న విచారమే మమ్మిప్పు డాదుర్దశను తొలఁగించుకొను సాధనము నాలోచించుటకుఁ బురికొల్పుచున్నది! మనపూర్వులు నిజముగా గొప్ప వారే యయినను మనకు గొప్పతనము కావలసినచో మన యిప్పటి యోగ్యతవలన రావలసినదేకాని మనపూర్వులు గొప్పవారని విజ్ఞప్తిగొట్టవలన నించు కేనియు రాదు. మనము నిజముగా గొప్ప వారము కాఁగోరెడుపక్షమున మనపూర్వులు విడిచిపోయిన నుజ్జాన నిక్షేపమును పొంది వారి సుగుణచరితల నూతనగొని వారివలెఁ గాఁ జూచుటయే కాక వారి కాలమునందు లేని నూతన జ్ఞాన ధనమునుగూడ సంపాదించి వారిని మించుట కయికూడఁ బ్రయత్నము చేయవలయును. నూతనజ్ఞానము సంపాదించ వలయు నన్న మాటచేతఁ గొందఁ జదరిపడి మనపూర్వులు సర్వజ్ఞులుకారా, వారిని మించఁ బ్రవర్తించుట యసాధ్యసాహసము కాదా, వారికంటె భిన్నాచారమును బూనుట యపచారము కాదా, యని మమ్ము తూలనాడ

వచ్చును. మనపూర్వులేకాదు. మఱి యెవ్వరిపూర్వులును గూడ సర్వ
 జ్ఞులుకారు. దేవుఁ డొక్కఁడు మాత్రమే సర్వజ్ఞుఁడు గాని మనుష్యు
 లందఱును ప్రాచీను లయినను నవీను లయినను తప్పక మితజ్ఞలే. మను
 ష్యులకు సర్వజ్ఞు లనుట యీశ్వరదూషణము. మనకువలెనే మన
 పూర్వులకును భమ ప్రమాదాదులు సహజగుణములు. మనపూర్వుల
 యుదును, మనము దిద్దుకొనవలసిన లోపము లనేకము లున్నవి.
 పూర్వుల సదాచారములను మాత్ర మనుసరించి దురాచారములను
 సంస్కరించుకొని దేశక్షేమకరము లయిన నూతనాచారముల నవలం
 బించుచుండుటవలననే జను లెప్పుడును నభివృద్ధి పొందఁ గలుగుదురు.
 అట్లు చేయక తమ పూర్వులే సర్వజ్ఞులని గర్వపడుచు తమ పెద్దల
 దురాచారములను సహితము నదాచారము లని యవిచార పూర్వ
 కముగా నమ్మి యాచరించుచు పూర్వాచారవిరుద్ధము లన్న హేతువు
 చేత లాభకరము లయిన నూతనాచారములను నిరాకరించుచు వత్తు
 రేని జను లభివృద్ధిలేక యంతకంతకు చెడి, కడపట వివేకులదృష్టియందు
 పరిహాసాస్పదు లగుదురు. గుణగుణవిమర్శనము చేయక యంధప్రాయ
 ముగా పూర్వాచారముల నెల్ల దేవతలను వలె నారాధించుచు వచ్చుట
 చేతనే మనదేశమున కనంతము లయిన యనర్థము లాపా దిల్లినవి.
 కాబట్టి సత్యము దేవతకాని పూర్వాచారము దేవత కాదని
 బోధించి యెల్లవారలహృదయముల యందును ఈసత్యము నాటుకొను
 నట్లు చేయుటయే దేశాభిమాన మానసీయుల కెల్లను ప్రథమకర్తవ్య
 మయిన పరమధర్మము. అయినను మనదేశమునం దిప్పుడు చదువు
 కొన్న వారు సహితము తాము చదువుకొన్న చదువును వివేకమును
 పడటఁగలిపి మూఢాచారములకు దాను లయి పామరులకు ప్రియ
 ముగా నుండుటకై వానిని పొగడుచుండుట యెంతయు కోచనీయ

ముగా నున్నది. పట్టపరీక్షయందుఁ గృతార్థుఁ డయిన మహానుభావుఁ
డొకఁడు మనదేశ మిప్పు డిన్ని ముహూర్తములతోను జాతకముల
తోను ధనహీన మయి యజ్ఞానాంధకారావృత మయి బాలవితంతు
మయమయి దౌర్భాగ్యదశయం దున్నను, పశ్చిమఖండమునందు
పూర్వ మెప్పుడో పిశాచములవలె నుండి వదలిపోయి యిప్పుడు మన
దేశమును పట్టుకొని వీడించుచున్న జ్యోతిశ్శాస్త్రములోని ముహూర్త
జాతకభాగములను శిరసా వహించి శ్లాఘించుచు పశ్చిమఖండములోని
ప్రకృతిశాస్త్రరహస్యవేత్తలయిన విద్వాంసులు మన యీజ్యోతిశ్శాస్త్ర
పండితులపాదములకు దాస్యము చేయుట కయిన నర్హులు కారని జయ
ఘోష మిడుచున్నాఁడు. మఱియొక మహాత్ముఁడు తాను బొందిన
హూణశాస్త్రపాండిత్య మంతయు సార్థక పడునట్లుగా పలువురు మహా
జనులు నందర్పించుచు వచ్చుటవలన మహాత్ముల మనోబల మంతయు
వైద్యుతశక్తివలె శిలలయందు ప్రవేశించి వానిని మహిమాధ్యము
లను జేయు నని నమ్మించి జనులయారాధనమున కయి యాశ్వరునకు
బదులుగా విగ్రహములను నెలకొల్పిన ధీమంతుల బుద్ధిమహిమను
శేషుని మించి వేయినోళ్ళ మెచ్చుకొనుచున్నాఁడు. ఇంకొక గుణా
ధ్యుఁడు తాను నేర్చుకొన్న యారోగ్య శాస్త్రములో సబ్బు మొద
లయిన వస్తువులయందుఁ జెప్పఁబడిన మాలిన్యమును శుద్ధపఱచు గుణ
మును, మృత్పిండములయందుఁ గనిపెట్టి కర్మకాండమునందు శౌచ
విధిని గల్పించిన పురాణపురుషుల నిరుపమానసర్వజ్ఞతను పూర్ణముగా
వర్ణించుటకు తన కీశ్వరుఁడుప్రసాదించిన నూతేంద్రును చాలవని చింతిల్లు
చున్నాఁడు. ఇదియది యని చెప్పనేల! ఈపుణ్యపురుషులు ప్రపంచము
యొక్క బాల్యదశలో ఉత్కలానుగుణముగా నేర్పఱపఁబడిన
ప్రతిమూఢాచారమును, స్వప్రయోజన పరులచే ధనాకర్షణార్థము

కల్పింపఁబడిన ప్రతిమూఢవ్రతమును, అనూయాపిశాచావిష్టులచే
 సృష్టింపఁబడిన ప్రతి క్రూరకర్మమును కాపాడుటకై హేతుకల్పన
 ములు చేయుటయందు తమబుద్ధిని హాణవిద్యను ధారపోయు
 చున్నారు. ఈరూచారములనే మనపూర్వు లాచరించుచు వచ్చినను
 వారవి మంచివని నమ్మి మనఃపూర్వకముగా నాచరించుచుండెను
 వారు ఇంగ్లీషు చదువుకొన్న యీపండితులలో నేరియందును దమకు
 విశ్వాసము లేకపోయినను వేనిని చా మాచరింపకపోయినను కపట
 వర్తనులయి దురాచారములను స్థాపించుట కయి పూర్వు లెఱుఁగని
 శ్రోత్ర శ్రోత్ర కారణములను సృజించుచు లోకమును భ్రమింపఁ
 జేయుచున్నారు. వీరింతటితో నైనను తృప్తిపొంది యూరకుండక
 దేశాభిమానలేశము గలవా రెవ్వరైనను దేశమునకు నష్టకరము
 లైన క్రూరాచారములను సంస్కరించు ప్రయత్నమున కించుక పూనఁ
 గానే యట్టి సంస్కారప్రియులకు కపటవర్తనులనియు నాస్తికులనియు
 దేశానర్థదాయకులనియు మఱియుఁ దమకుఁ దెలిసిన యిట్టి శ్లాఘ్యము
 లయిన యితరనామముల నన్నిటినిబెట్టి దూషించుచు తమ పాండిత్యము
 నన్వర్థముచేసికొని కృతార్థు లగుచున్నారు. ఓ మహాశయులారా!
 పూర్వాచారములను భూషించుటయు నూతనాచారములను దూషించు
 టయు దేశాభిమానముకాదు. దేశమునకు భంగకరముగా నున్న
 దురాచారములను తొలఁగించుచు క్షేమకరములుగా నున్న సదాచార
 ములను నెలకొల్పుచు దేశాభివృద్ధికై పాటుపడుటయే నిజ మైన
 దేశాభిమానము. మన దేశమునఁ బుట్టిన వ్రణ మని మన కది సుఖ
 మియ్యదు; అరణ్యమునఁ బుట్టిన చెట్టని మందు వ్యాధినిబోఁగొట్టి సుఖ
 మియ్యకపోదు. సత్య మెక్కడి దైనను సుఖప్రదమును గ్రాహ్యమునే
 యగును. మీ రీసత్యమును దృఢముగా మనసునం దిడి జనులలో నన్య

దేశములవారిమీఁద ద్వేషమును పురికొల్పక యనర్థదాయక మైన
యాచారము మన దైనను త్యజింపవలయు ననియు, శుభకర మైన
యాచార మన్యుల దైనను భజింపవలయు ననియు బోధించి దేశము
నందు సత్కారమును పరోపకారబుద్ధియు ప్రబలునట్లు చేయుఁడు.
మనపూర్వులు విద్యాధనాదుల నార్జించి మనకు విడిచిపోయినందునను,
మనపూర్వుల కాలమునందు లభ్యముకాని నూతనశాస్త్రసంపద
కొంత మనకధికముగా లభించినందునను, ఈ నూతనశాస్త్రసంపద
మనపూర్వులకే లభించి యుండినయెడల వా రెట్లు ప్రవర్తించి
యుందురో యట్లును తమవంశజ లధికసంపదనుబొంది యధికబుద్ధి
మంతులై యధికయోగ్యముగాఁ బ్రవర్తించుచున్నారని విన్న మన
పూర్వు లెంతసంతోషింతురో యట్లును ప్రవర్తించుట కయి జనులను
పోత్సహపఱుపుఁడు. తా మేకార్యమును జేసినను పూర్వార్చార
మునుమాత్రము తృప్తిపఱుచుటకై కాక యీశ్వరుని తృప్తిపఱుచుట
కయి చూచుచుండునట్లు జనుల కుపదేశింపుఁడు.

సత్కార్యశూరత్వము. [౧౮౯౩ వ సం॥ నవంబరు ౨౯.]

.....

ఇంగ్లీషు విద్యాభ్యాసము వలనను, మనస్థితిని పశ్చిమఖండ
వాసుల స్థితితో పోల్చి చూచుకొనుచుండుట వలనను, క్రైస్తవ
మతాచార్యులు మొదలయినవారు మనలోపముల నెత్తిచూపుచుండుట
వలనను, మఱికొన్ని హేతువుల చేతను మన దేశమునం దనేకుల
మనస్సులలో సత్తృప్తి యుదయించి కొన్ని విషయములయం దిప్పటి
స్థితిని మార్చుకొవలె నన్న బుద్ధి పుట్టుచున్నది. ప్రస్తుతపు స్థితితో
సత్తృప్తి పొంది యనేకు లనేకఫలములయందు చిరకాలమునుండి

యుపన్యాసము లిచ్చుచు ప్రసంగములు చేయుచుండుట దేశము
 యొక్క పురోభివృద్ధికి కొంత యనుకూలముగా నున్నదిగాని యెల్ల
 కాలమును కార్యములేక మాటలతోనే సరిపోవుచుండుట మాత్ర
 మంతగా శుభనూచకముగా నుండలేదు. కార్యశూరులు లేక కేవల
 వాక్పూరులుమాత్రమే యున్నయెడల నేదేశమును నెప్పటికిని వృద్ధి
 కానేరదు. ఏమిదోషముననో కాని దేశమునందు తాము సత్యమని
 నమ్మినదాని నాచరించెడు పురుషులక్షణ మైన ధైర్యము మన మగ
 వారిమనస్సులలో తల చూపకున్నది. మన విద్యాధికులు వాగాడంబ
 రము చూపవలసి వచ్చినప్పుడు సభలలో తమ పాండిత్యము నంతను
 జూపి సింహకిశోరములవలె గర్జించువా రైనను కార్యాచరణ శూరత్వ
 మును జూపవలసి వచ్చినప్పుడు గృహమునం దవ్వలవద్దను ముత్తవ్వల
 వద్దను నోరెత్తలేక మేఁకపిల్లల కన్నదమ్ములై తమ పాండిత్యము
 నుపన్యాస మందిరములలోనే విడిచి మూఢురాండ్రయాజ్ఞ జవదాటని
 పోటుబంట్లగుచున్నారు. ఇతరులకంటె తా మెక్కువ తెలిసినవారమని
 విజ్ఞప్తివేగువారు నత్కార్యాచరణ ధైర్యమును పూని యుపదేశముల
 యందెట్లో యనుష్ఠానములయందు నల్లై తమ పుంస్త్యమును చూప
 గలిగినంగాని విద్యాధికులు తామును బాగుపడరు; లోకమును బాగు
 చేయు నేరరు. తెలివికి లక్షణము తమకు తెలిసినదాని నాచరించుట
 కాని జ్ఞానహీనులకు భయపడి తెలియనివారివలె నటించుట గాదు.
 మనలో చదువుకొన్నవారు మాటలపోగులేకాని క్రియావంతులు కా
 రనియు, వారిమాటలు కోటలు దాటునేకాని కాలు గడప దాటు
 దనియు, మనవిద్యాధికులమీఁద నీవటకే యన్యదేశస్థులవలన దుర్భర
 మైననింద యొకటి పడియున్నది. మనమీఁద పడినయానిందను
 మాటలవలనం గాక చేష్టలవలనఁ బొపుకొనుట కెల్లవారును కృషి

చేయవలెను. న్యాయముగా మనమీద వడినయినందున తమవర్తనమువలన నబద్ధముచేయఁ గలపౌరుషము లేనివారై, తామానింద కర్షులమని లోపల నెఱిగియు ఋజుమార్గమున దానిని పోగొట్టుకొనఁ జూడక కపటమార్గ మవలంబించి యనేకులు తాము మున్ను మంచివికావని ఘోషించిన యాచారములే యిప్పుడు సర్వోత్కృష్టములైనవని చాటుచు, బుద్ధిపూర్వకముగా తాము వంచితు లయి లోకమును వంచించుచున్నారు. ఇట్టివారిలోఁ గొందఱు తమపూర్వులొక్క రాజ్యాంగవిషయములలోఁగాక క్రింద సమస్తవిషయములయందును సర్వజ్ఞు లయినట్లభినయించుచు, తమయిల్లు బాగు చేసికొని కుటుంబముయొక్క సుఖాభివృద్ధి కయి వారిని తిన్నగా పరిపాలింపలేనివారు తాము లోకమునంతను పరిపాలింపఁ గలుగునట్లుగా మన పూర్వులెన్నఁడు నెఱుఁగని స్వాతంత్ర్యమును పొందుట కయి శ్రమలేని వాక్పటుత్వమును జూపి ప్రసిద్ధులు కాఁ జూచుచున్నారు. ఇట్లు చెప్పటచేత రాజ్యాంగవిషయకములైన స్వాతంత్ర్యము నిమిత్తము కృషిచేయరాదని మాయభిప్రాయ మైనట్లు దీనిం జనువువా రెంతమాత్రమును గ్రహింపఁగూడదు. సమస్తవిషయములయందును జనులు తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్తము నిరంతరకృషి చేయుచుండవలయుననియే మాయభిప్రాయము. అయినను జనులు మతవిషయములయందును కులాచారవిషయములయందును తమ కుండవలసిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకు తాము కృషి చేయక మూఢాచార్యులకును మూఢాచారములకును దాను లయి కడగండ్ల పడుచున్నంత కాలము రాజ్యాంగవిషయకములైన స్వాతంత్ర్యములు కొన్ని వచ్చినను ప్రజలకు నిజమైన సౌఖ్యము కలుగ నేరదు. జనులు తామందఱును నేకేశ్వరునివలన సృజియింపఁబడిన వారగుటచే నన్యోన్యసాదర

భావము కలిగి మెలగవలె నని తెలిసికోక మానవకోటిలో కొందఱు
 మఱికొందఱిని పశువులకంటెను నికృష్టులగుగా జూచి ద్వేషించు
 చున్నప్పుడు వయితరగతులవారు కొందఱు కొన్ని స్వాతంత్ర్యములను
 పొందినమాత్రమున జనసామాన్యమునకు జ్ఞేమసౌఖ్యము లెట్లుకలు
 గును? బురదలో పొర్లి వచ్చినగేదె తమ్ము రాచుకొనిపోయినను
 తాము మైలవడలేదని భావించుకొనువారు తోడిమానవుఁ డైన
 పంచముఁడు వీధిలో చేరువనుండి పోయినంతనె మైల సోకిన దని
 తిట్టుచు తాము స్నానములు చేసి పావనుల మైతి మనుకొనుచున్నారు
 గదా! పుల్లెలు తినివచ్చినయావు విస్తరిలో కలియఁబడినను, అన్నము
 విడిచిపెట్టి నొల్లనిబ్రాహ్మణులు భోజనసమయమునం దుత్తమ
 శూద్రుఁడు కంటఁబడిన అన్నము విడిచి లేచి పోవుచున్నారు. తోడి
 మానవులయం దిట్టిసాధాత్రమును జూప నిత్యవ్రతమును పూనిన
 మహానుభావులు తాము రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యములను పొందినప్పుడు
 హీనజాతులయెడ “నాత్మవత్సర్వభూతాని” యను న్యాయము నెట్లు
 పాటించఁగలుగుదురు? కాబట్టి మనవారు మేమే లోకములో నుత్త
 మోత్తములమనియు మాయాచారములే సర్వోత్కృష్టము లనియు
 దుర్భ్రమను పొంది దురభిమానమును వహించి చెడిపోక మనలోని
 సదాచారములను కాపాడుకొనుటకును దురాచారములను త్యజించు
 టకును సర్వప్రయత్నములను చేయవలెను. మూర్ఖులకును స్వార్థపరు
 లకును భయపడక సత్యగ్రహణమే పరమధర్మ మని నమ్మి జనవిరుద్ధ
 ముగా నున్నను ధైర్యముతో సత్యము ననుష్ఠించుటయే సత్కార్య
 శూరత. ఈసత్కార్యశూరతను మనవారు మతవిషయము లైన
 కొన్నిదురాచారములను తొలగించుటలోను, బాల్యవివాహములు
 మాన్పుటలోను, మూఢవిశ్వాసములను పోగొట్టుటలోను వితంతు

వివాహములను నెలకొల్పుటలోను, వివాహవ్యయములను తగ్గించుట
లోను, క్రూరము లైనవర్ణాచారములు రూపుమాపుటలోను, మఱి
కొన్నివిషయములలోను జూపవలసి యున్నది. నూతనాభిప్రాయముల
ననుసరించి యిట్టిమార్పులను చేకొనుటకు దేశ మింకను పక్షము
కాలేదని కొందఱు అనుచున్నారు. దేశములోని మనుష్యులు కృషి
చేయనిపక్షమున దేశ మెప్పుడును పక్షము కానేకాదు. బుద్ధిమంతు
లైనవారును తెలిసినవారును తామనుసరించి యితగులకు మార్గమును
జూపినఁగాని మూఢు లెప్పుడును తమంతట మంచిదారిని పట్టరు.
ఇతరులకు త్రోవచూపి నడవవలసినవారు విద్యాధికులుగాని మూఢులు
కారు. విద్యాధికులు మూఢులకు దారి చూప సాహసింపక తామే
మూఢులదారిని నడుచుచున్నంతకాలము దేశముయొక్క దౌర్భా
గ్యము వదలదు. కష్టములకోర్చి విద్యాధికులు తాము మంచిదారిని
నడిచి తమమార్గమున మూఢులను నడిపింప పాటుపడఁగలుగుటకై
మొట్టమొదట తమ కట్టికృత్యము ధర్మ మని వారికి దృఢనిశ్చయము
కలుగవలెను. ఇట్టి దృఢనిశ్చయము కలిగించుటకు మతముతో
సమాన మైన యనుబంధము మఱియొకటి లేదు. సమంతసత్కార్య
ములకును మతమే మూలము. మతమే దుస్థితిలో నున్నప్పుడు దాని
నుండి యేమంచికార్యములును బైలుదేలువు. కాబట్టి దేశాభిమాన
లేశము గల ప్రతిమానపుఁడును మతమును పరిశుద్ధపఱుచుటకై
ప్రప్రథమమున కృషి చేయవలెను. మనదేశమునందు సంస్కారము
నపేక్షించి యున్న మతాచార కులాచారాదులవిషయమై ముందుపత్రి
కలయందు వివరముగా వ్రాయుచుందుము.

శాఖాభేదములు. [గూర వ సం॥ జనేవరి 30.]

—0—

మొట్టమొదట వేదములయందు బ్రాహ్మణాది వర్ణభేదమే లేదనియు, తరువాత నైనను బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణ్య విభాగముదక్క వేఱుభేదము లేవియుఁ గానఁబడవనియు, వేదవేదార్థములను తెలిసినవారు చెప్పుచున్నారు. తరువాత క్రమక్రమముగా వర్ణభేదము లెక్కవయ్యి ప్రతివర్ణములోను మితిమీరిన యనావశ్యకము లైన శాఖ లేర్పడి యిప్పు డవి పరస్పరద్వేషమునకు దేశముయొక్క క్షీణదశకును గారణము లగుచున్నవి. ఈ దక్షిణహిందూస్థానమునందు బ్రాహ్మణులిప్పుడు మతభేదమునుబట్టి మూడుముఖ్యభాగములుగా విభజింపఁబడియున్నారు. ఈమూడుతెగలవారును నొక్కవేదమునే నమ్ముదురు; ఒక్కదేవతలనే యారాధింతురు; ఒక్కకర్మలనే చేయుదురు. ఒక్క స్మృతులనే నమ్మి వ్యవహరింతురు. ఉన్న దంతయు వీరికి మత విషయమునందు కొంత యభిప్రాయభేదము. ఆభేదమునుబట్టి వేదాదులకు తమతమ యభిప్రాయానుసారముగా వారువారు కొన్నికొన్ని చోట్ల వేఱువేఱుర్థములను జేసియున్నారు. ఇంతమాత్రముచేత నొక్కవేదమునే నమ్మి యొక్కకర్మలనే చేయుచు నొక్కవర్ణములోనే చేరినవారు గర్భశత్రువులవలె పరస్పరద్వేషమును వహించి భోజన ప్రతిభోజనములను మాని సంబంధ బాంధవ్యములను వదలుకొనుట యుక్తము కాదు. కొన్నివిషయములలో నభిప్రాయభేదము లున్నను భోజన ప్రతిభోజనములు మానక సంబంధబాంధవ్యములను చేసికొనుచునే యుండవచ్చును. ఇప్పుడు చెప్పినమూడుశాఖలవారును అద్వైతులు, విశిష్టాద్వైతులు, ద్వైతులు అని యెల్లవారు నెఱుఁగుదురు గదా! వీరిలో ద్వైతులును, అద్వైతులును, శ్రాద్ధాదులయం దొండొరు

లను భోక్తలనుగా పెట్టకపోయినను శుభకార్యములయందు సామాన్యముగా భోజనప్రతిభోజనములను చేయుచున్నారు; అప్పుడప్పుడు తమశాఖలో సంబంధములు దొరకనప్పుడదైవతబ్రాహ్మణుల కన్యలను దైవులు వివాహమాడుటయుఁ గలదు. విశిష్టాదైవులలోని వైష్ణవులుమాత్రమే నితరశాఖలవారితోను బంధుత్వముగాని భోజనములుగాని చేయక బొత్తిగా వేలుపడి యున్నారు. వారిలో ననేకులు తాము భోజనము చేయుచుండఁగా నితరశాఖల బ్రాహ్మణులు చూడఁ దటస్థించినపక్షమున వారిదృష్టిదోషమును సహింపక తినుచున్న తమ యన్నమును విడిచి లేచిపోవుచున్నారు. వడగలిశాఖవారు తెంగలిశాఖవారితోను తెంగలిశాఖవారు వడగలిశాఖవారితోను స్వల్పాంశములనుబట్టి విడువక పిల్లపిల్ల తరమును తమతో తామే జగడమాడుచున్నప్పు డితరశాఖలవారితో భోజనప్రతిభోజనములు మానుకొనుటయు నన్యశాఖలవారు చూచుచుండఁగా భోజనములు చేయనొల్లక తెరలు పేసికొనుటయు నొకవింతగాదు. చిరకాలాభ్యాసముచేతను దురభిమానముచేతను ఛాందసులుగా నున్నవారు దురతిక్రమణీయ మయిన పితౄచారమును మానలేకపోయినను హూణపాఠశాలలయందు విద్యాభ్యాసము చేసి గొప్పపరీక్షలలోఁ గృతార్థులయి గొప్పయద్యోగములలోనుండి యిట్టి యైకమత్యాభావము వలన నష్టములు పొందుచున్నవారయినను కొంతవఱ కీయనావశ్యకములును నష్టకరములు నైన భేదములను మానవచ్చును గదా? శైవులయిన విశిష్టాదైవులుమాత్రమదైవులతో యధేచ్ఛముగా భోజనప్రతిభోజనములను జేయుచు వియ్య మందుచున్నారు. హవ్యకవ్యములయందు భోక్తలను స్వీకరింపకపోయినను దైవతమతస్థులయిన మాధ్వులును విశిష్టాదైవతమతస్థులయిన వైష్ణవులును శైవు

లునుగూడ సద్వైతమతస్తులయిన స్మార్తులను కొందఱు వివాహాది శుభకర్మలు చేయించుటకును కొందఱు శ్రాద్ధాదులయిన యశుభ కర్మలను జేయించుటకును కొందఱు పూర్వాపరకర్మలు రెండును జేయించుటకును యాజకులనుగా సంగీకరించుచున్నారు. ఇట్టిస్థితిలో నందఱును గలిసి భోజనప్రతిభోజనములు చేయుచు సంబంధబంధ వ్యయముల నేల చేసికొనుచుండరాదు? ఉత్తరహిందూస్థానమునందు శూద్రులు చూచుచున్నను బ్రాహ్మణులు భోజనము చేయుచున్నప్పు డిక్కడ బ్రాహ్మణులు చూచుచుండఁగా బ్రాహ్మణులు భుజింపని నిషేధ మేల యుండవలెను? ఇక్కడిబ్రాహ్మణు లక్కడిశూద్రుల కన్నను వారిదృష్టికి చెడిపోయినవారా? వీరిలో నెవ్వరును మాంస భక్షణము చేయువారుకారే. ఈప్రతిమతస్తులలోను గల విద్యాధికులు చేరి యీ నిర్బంధమును తొలగింపఁ బాటుపడిన దేశమున కెంత ట్లేమకరముగా నుండును? మతద్వేషముచేత నడుమను దెచ్చుకొన్న కట్టుపాటొక్కటిదక్కఁ బ్రాహ్మణు లొండొరులతోఁ గలిసి తినఁ గూడదనియు నొండొరులకన్యలనిచ్చిపుచ్చుకొనఁగూడదనియు, నేశాస్త్రమునందును నిషేధ మొక్కడను లేదుగదా? ఇట్టివిషయములో సంస్కారముచేయుటకు శాస్త్రప్రతిబంధము లేనప్పుడు సత్కార్యాచరణధైర్య మొక్కటి యున్నఁజాలును. అదియొక్కటియే మన విద్యాధికులలోఁ గానరాకున్నది. అదియొక్కటి లేకపోవుటచేత నెంతటి విద్యగలవారును మూఢాచారములకు బుద్ధిపూర్వకముగా దాను లగు చున్నారు. మనవిద్యాధికులయిన ఘను లొకవేళ నిది దుస్సాధ్యమని భావించినను, మొట్టమొదట నింతకంటె సుసాధ్యమయినపని నొక్క దాని నేల చేయ నారంభింపరాదు?

ఈప్రతిమతములలోని ప్రతిశాఖలోను మితిమీరిన యుపశాఖ

లేర్పడి సమస్తవిషయములలోను సప్తము కలిగించు చున్న వన్న సత్య మెల్లవారికి ననుభవ సిద్ధమే కదా! ఈ శాఖాభేదములలోని తగవులు వైదికవిషయములలోనే కాక తాకికవ్యవహారముల యందుఁగూడ ప్రవేశించి బాధించుచున్నవి. ఒకవైష్ణవుఁడు గొప్ప యుద్యోగమునకు రాఁగానే యితరశాఖలలోని వారిని రానీయక యుద్యోగముల నెల్ల తనశాఖవారికే గుత్తచేయవలెనని ప్రయత్నించు చున్నాఁడు. ఆప్రకారముగానే యొకస్మార్తుఁడుగాని మాధ్వఁడుగాని గొప్పయుద్యోగమునకు రాఁదటస్థించిన పక్షమున నతఁ డితరశాఖల వారిని పనులలో నుండి తఱిమి వేయుటకును పనులెల్లఁ దనశాఖవారికే కట్టి పెట్టుటకును జూచుచున్నాఁడు. అంతేకాక స్మార్తుఁడే యున్నతపదవిని బొంది యున్నప్పుడు సహిత మతఁడు నియోగియైన వైదికులను, వైదికియైన నియోగులను, ద్వేషించుచు తనవారిని బాగుచేయుటకును పరులను దెలుచుటకును నాలోచించు చుండును. మఱియును తాకికాధికారములో నున్నవైదికియు కాసలనాడనియు, ముఱికినాడనియు, వేగినాడనియు, వెలినాడనియు భేదములను పాటించి యితరుల యెడ ననూయాగ్రస్తుఁ డగుచుండును. విద్యాధికు లధికారు లయినప్పు డీయనూయాదులు కొంతవఱకుఁ గానఁబడకపోయినను చిన్నకొలుపులలో నుండెడి యల్పవిద్యాగర్వితులవలన తఱుచుగా ద్వేషాగ్ని రవులుకొలుప బడుచునే యుండును. ఈయనర్థములు తొలఁగుట కయి యెందొరులలో సంబంధ బాంధవ్యములు కలియుటచేత నందఱు నేకము కావలెను. ఇది కార్యములు చేసి చూపుట చేత నగును గాని క్రియలేని చప్పిడి మాటలచేత నెప్పుడునుకాదు. ఈసని మొట్టమొదట విద్యాధికులలో నారంభము కావలెను. విద్యాధికులు దూరముగానుండి యీ పనిని పనిపాటలు లేని యనామధేయులు కొందఱు వలంబించినపక్షమున

జనులు దాని నంతగా గణన చేయరు. కాబట్టి పట్టవరీక్ష యందుఁ దేతిన యొకవైదికి తన కొమార్తెను తనతో సమానస్థితి గలవాఁ డయి పట్టవరీక్షలోఁ దేతిన యొక నియోగికుమారున కిచ్చి వినాహము చేసిచూపినచో దేశక్షేమమును కాంక్షించు విద్యాధికు లొకరి తరు వాత నొక రట్టిమార్గ మవలంబింతురు. దేశాభిమాను మంతయు మొట్ట మొదట నిట్టిపనికి పూనటలో కనబడవలెను. ఈపనిచేత కుల హాని లేదు; జాతిబహిష్కారము రాదు. మూర్ఖు లయిన బంధువులు మాత్రము కొంతకాల మట్టివారిని దూషించుచు చులకనగాఁ జూతురు. అట్టిమూర్ఖజనదూషణమును గొంతకాలము నహింపఁ గలిగిన వక్షమున నీ మహాకార్యమునకు మార్గదర్శులుగా నుండెడివారు దేశమునకు మహోపకారమును జేసినవారగుదురు. అందుచేత దేశములో పర స్పరద్వేషములు క్రమక్రమముగా తగ్గి యొక మత్యము ప్రబలి యునంతము లైనలాభములు కలుగును. కాబట్టి సభలలో సంస్కారములనుగూర్చియు దేశాభివృద్ధిని గూర్చియు మహోపన్యాసములు చేయుమహానుభావులు కొందఱైన నింతమాత్రపుఁ బనికి పూని తమ మాటలు వృధయపూర్వకము లయిన పని లోకమునకుఁ జూపుదు రని నమ్ము చున్నాము.

ఆనీబెసంటుదొరసాని. [౧౮౯౩ వ సం॥ డిసెంబరు నెల.]

.....

ఆత్మగాని యీశ్వరుఁడు గాని లేడని యింగ్లాండునందు చిర కాలము నా స్తికవాదములు చేసిచేసి యుపన్యాస ములయం దాతితేతి నుప్రసిద్ధురా లైన యానీబెసంటు దొరసానిగారు మాపట్టణమునకు వచ్చి కడచినశనివా రాదివారములయందు చిత్రవస్తు ప్రదర్శనశాలలో

నాలుగువన్యాసములు చేసినది. ఈమె యిప్పుడు పరమేశ్వరుఁ
డొక్కఁడున్నాఁడని యొప్పుకొనకపోయినను ఆత్మ యున్నదని
యొప్పుకొని దివ్యజ్ఞానసమాజమునకు స్థాపకురాలయినబ్లావట్
స్కీదొరసానిగారి యుపదేశమువలన తత్సమాజమునందు ప్రవేశించి
తద్వ్యాపనమునకై కృషి చేయుచున్నది. ఈమె వక్రత్వమునందన
మానురాలు; వాగ్ధారామృతప్రవాహములో ముంచివేసి యెట్టివారిని
భ్రమింపఁజేయుశక్తికలది. ఇక్కడఁ జేసినయువన్యాసములను బట్టి
చూడఁగా నీమె స్తుతివిద్యయందును నిరుపమానపాండిత్యము కల
దయినట్లు తేటపడుచున్నది. తనయువన్యాసములను వినువారి నెట్లు
రంజిల్లఁ జేయవలెనో యీమెకు చక్కఁగా దెలియును. తమపూర్వులే
లోకములోని యెల్లజాతులవారిలోను సర్వోత్కృష్ట మహిమ గలవా
రనియు తమశాస్త్రములే లోకములోని యెల్లపుస్తకములలోను శ్రేష్ఠ
తరములనియు పొగడినచో గర్వముచే నుబ్బితబ్బి బృగుట యెల్లవారి
కిని గొంతవఱకు సహజగుణమేకదా? మనవారియందుఁ గలయీదౌ
ర్బల్యమును కనిపెట్టి యీమె మనశాస్త్రముల నెన్నఁడును చదివి
యెఱుఁగని దైనను మనదేశమునందలి యోగులు మొదలైనవారి
తోడిసహవాసము చేసినపాపమునైన నెన్నఁడును బోవని దైనను,
ఇంగ్లీషుపుస్తకములసాహాయ్యమువలన ప్రకృతి పురుషుఁడు బ్రహ్మము
మాయ మొదలయినపదములను కొన్ని పురాణగాధలను కొన్ని మత
సిద్ధాంతములను నేర్చుకొని యిప్పటిపశ్చిమఖండవాసులు కనిపెట్టిన
శాస్త్రములలోని సత్యములకును పురాణకథలకును ముడిపెట్టి మన
పూర్వులబుద్ధిసంపదను శేషునివలె వేయినోళ్ళను పొగడి యావీరా
వేశములో తనకు పుణ్యభూమి యైన యాహిందూదేశమునందు జన్మిం
చెను భాగ్యము లభింపక సాపభూమియైన పశ్చిమఖండమునఁ బుట్టెడు

దురదృష్టము సంభవించెనుగదా యని కన్నుల నీరుగ్రమ్మ భేదపడెను.
 ఈమెకు పశ్చిమఖండమునందుఁ బుట్టిన యభాగ్యము లభింపఁబట్టియే
 యిట్టివిద్యాధిక్య మొదలి సముద్రములుదాటి యూరూరఁ దిరిగి
 యుపన్యసించి జనులచే పూజ నొందుకష్టము ప్రాప్తమయ్యెనుగాని
 యీహిందూదేశమునందే జనన మొందెనుపుణ్యము లభించినపక్షమున
 నొకవేళ సగ్రవర్ణ ములయందు పుట్టుటయే తటస్థించినను నిత్యము
 నేకభుక్తముతో మూల మునుఁగు వేసికొని కూరుచుండు వితంతు
 భాగ్యమో దేహమునిండ నగలు ధరించుకొని పోతబొమ్మవలె
 నట్టింటఁ గూరుచుండి విద్యాగంధము లేక నాలుగుగోడలనడుమ
 నడఁగియుండి నుఖింపవలసిన సతంతుభాగ్యమో పట్టియుండును.
 ఇంకొకజన్మమునందైనను వాంఛితార్థసిద్ధియై హిందూనుందరిగాపుట్టి
 యీమె కృతార్థురా లగునుగాక! ఇంతవఱకును మాఖస్తుతులవలననే
 మాదేశమున కిప్పటియనర్థము సంప్రాప్తమయినది. నిజముగా దేశము
 యొక్కక్షేమమును గాంక్షించువారు మంచిని చెడ్డను గలిసి, యేక
 ముగా బట్టువలె పొగడక ముఖ్యముగా దేశస్థులయొక్క లోపములను
 జూపి వారు వానిని దిద్దుకొని బాగుపడునట్లు చేయవలెను. అట్లు
 చేయక వారిమూఢాచారములనుగూడ దివ్యధర్మములని భూషించి
 మూఢులను సంతోషపెట్టి యట్టివారిమెప్పు పొందఁగోరెడు పక్షమున
 వారు నిజముగా దేశమునకు మిత్రరూపమున నగపడుశత్రువు లగు
 దురుగాని మిత్రులుగారు. ఈదొరసానిగారు వర్ణభేదములను శ్లాఘించి
 శూద్రులు మొదలగువారు బ్రాహ్మణులకు దూరముగా తొలఁగ
 వలయు నన్నవిధికి జాతిమాత్రముచేతనే యగ్రజునిచుట్టును కొంత
 దూరము శుద్ధతేజస్సును సంత్యజునిచుట్టును కొంతదూరము మలిన
 తేజస్సును వ్యాపించియుండుననియు శుద్ధతేజస్సు తన్ను మలినతేజస్సు

సోఁకినతోడనే మయిలఁబడి తనమహిమను బోఁగొట్టుకొనునుగాన
బ్రాహ్మణులు గన్న పంచముఁడు దూరముగా తొలఁగవలయు
ననియు క్రొత్తయుక్తులను జెప్పి దానియోగ్యతను సాధింపఁజూచెను.
ఈయోగ్యవిధియందలివిశ్వాసమే నిజముగా మావారికిఁ గలిగియున్న
పక్షమున, మ్లేచ్ఛజాతिसంభవురా లయినతాను మాభూదేవతల కెంత
దూరమున నుండవలయునో తనస్పర్శసోఁకినను పాపపరిహారము
వా రెట్టిప్రాయశ్చిత్తములను చేసికొనవలయునో యీదొరసానిగారు
తాను క్రొత్తగా నభ్యసించుచున్న దివ్యశాస్త్రమువలనఁ దెలిసికొన
లేదు కాఁబోలును!

ఈమె యిక్కడిబాలురకు బోధించుటలో హిందువుల పూర్వ
చారము లన్నియు మహనీయుము లనియు పశ్చిమఖండవాసుల
యాచారములను వేనిని అవలంబింపరాదనియు స్వదేశాచారములను
విడిచి యన్యదేశాచారములను నెలకొల్పఁ బూనువారు దేశమునకు
ద్రోహులనియు నభామందిరము మాఱుమోయునట్లుగా గంభీర
వాగ్గుంభనలతో నుపన్యసించెను. ఇట్టిమహోపన్యాసము చేసిన
దొరసానిగారే తమయుపదేశమునకు భేదముగా తామే దేశద్రోహ
మున కొడిగట్టి స్వదేశాచారములను మాని యన్యదేశ మయిన
యీ హిందూదేశాచారములను గ్రహింపఁబూనుట యెంతయు
వింతగానున్నది. ఈమె జనుల పొగడ్తులకొరకే యీవేషము వేయక
హిందువుల యాచారములు నిజముగానే మంచివనినమ్ని వాని
నవలంబింపఁ బూనినపక్షమున, ఈమె మాటలెట్లున్నను ప్రవర్తనము
సదాచార మెందున్నను గ్రహింపవలయుననియు దురాచార మెం
దున్నను త్యజింపవలయు ననియు సహస్రముఖముల ఘోషించు
చున్నది. బహువిషయములయందు మాపూర్వులు ప్రజ్ఞాభ్యు

లనియు మాలోని వనేకములు సదాచారము లనియు మేము సమ్మి
నను ప్రస్తుతపుపశ్చిమఖండపండితులు పాండిత్యమహిమచేత మా
పూర్వుల పాదధూళిని తమశిరస్సులయందు ధరించుటకయిన నర్హులు
కా రనియు పశ్చిమఖండవాసుల యాచారము లన్నియు సన్మ్యలు
గ్రహింపరాని నింద్యాచారము లనియు చెప్పి యనత్యోవదేశము
లనుమాత్రము మేము విశ్వసింపజాలము.

ఈమె తనయువన్యాయములయందు మహాత్ములను గుఱించియు
మహిమలను గూర్చియు నెంత చెప్పినను నీతినిగూర్చి యంతగా
జెప్పట కానము. మనుష్యుఁ డయి జన్మించినవాని కెల్లను నీతి
ప్రధానముకాని, అదిలేని కేవలవిద్యాసామర్థ్యము లంతగా శ్లాఘ్య
ములుగావు. మనుష్యుని దేవత్వమునకు సమీపించునట్లు చేయునది
నీతిగాని శక్తిగాదు. నీతిలేని శక్తిసంపద రాక్షసత్వ నూచకము. మన
పురాణములయం దభివర్ణింపఁబడిన రాక్షసు లనేకులు భూమిని చంక
క్రిందపెట్టుకొని మోచునంతటిబలమును, కామరూపము మొదలగు
నవి పొందునట్టి సామర్థ్యమును, మఱికొన్ని యితరులశక్తులను గలవా
రయినట్లు చెప్పఁబడియే యున్నారు. నీతిలేనిశక్తిని సంపాదించుటవలన
మన కంతకంటె మేలిమి రాబోదు. కాబట్టి మనుష్యులను దేవ
తుల్యులనుగాఁ జేయవలె నన్నతలంపు గలవా రందఱును వారిని నీతి
మంతులునుగాఁ జేయుట కయి సమస్తప్రయత్నములను చేయవలెను.
ఈ సామాజికులకు మహాత్ములు కనఁబడి దివ్యజ్ఞానము నుపదేశించు
చున్నారన్న యంశము బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారికి ప్రత్యక్ష మగు
చుండిరన్న మహాత్ముల చర్యను బట్టిచూడఁగా నెంతమాత్రమును
విశ్వాసార్హమైనదిగా తోచదు. హిమవత్పర్వతములయం దుండెడి
మహాత్ములు భరతఖండవాసులనెల్ల విడిచి నేటికాలమున కేపశ్చిమ

ఖండవానులకు వ్రనన్ను లయి వారికిమాత్రమే దివ్యజ్ఞానము నేల
వెదజల్లవలయునో దురూహ్యముగా నున్నది. ఎంతో కాలముక్రిందట
స్థూలదేహము విడిచిపెట్టిపోయిన యాచార్యుల కింగ్లీషుభాషగాని
యూరపుఖండమునందు వాడబడుచున్న యితరభాషలుగాని వచ్చి
యుండవు; ఆసిదెసంటు మొదలయినవారికి సంస్కృతభాషగాని దేశ
భాషలుగాని రావు. అట్టిస్థితిలో మహాత్ములు తమ దివ్యజ్ఞానమును
వీరి కే సామాన్యభాషతో నువదేశించుచున్నారో తెలియవలసి
యున్నది. లండన్ నగరమునందలి బీదపడుచులు కొందఱు దారిద్ర్య
భూతముయొక్క ప్రేరేపణముచేత తమ శరీరములను పరుల కమ్ము
కొనుట సంతాపకరముగా నున్నదని మేను గరుసార దివ్యవాగ్ధార
లతో నుపన్యసించిన యాయుత్తమాంగన యీ దేశమునందు దారిద్ర్య
పిశాచముయొక్క ప్రేరేపణము లేకయే తమశరీరములను కాను
నకు కన్న కన్నవారికిని అమ్ముకొనుట కులవృత్తిగాఁజేసికొన్న పడువుఁ
పడతుల మేళమును ముందుంచుకొని యానందించుచు నీపట్టణమునందు
వీధులవెంబడిని పల్లకిలో నెట్లూరేగఁగలిగెనో యద్భుతముగా
నున్నది. ఈదివ్యజ్ఞానుల విచిత్రచరిత్రమును ముందుఁ గొంత వివర
ముగా వ్రాసెదము.

దివ్యజ్ఞానసమాజచరిత్రము. [౧౮౯౪ వ సం॥ జనవరి.]

.....

గతసంవత్సరమునందు అమెరికాఖండములోని చికాగోనగర
మున జరిగిన మహాసభలో పాళివరనీయగ్రంథసభలోను గ్రేటుబ్రిటన్
యొక్క రామల్ ఆసియాటిక్ సభలోను అమెరికాఖండముయొక్క
ప్రాగ్దేశీయసమాజములోను సభికులుగా నున్న కోల్బ్రూక్ జొరవారు

చదివిన యువన్యాసమునుండి యీక్రింది చరిత్రము సంగ్రహింపఁబడినది.

మొట్టమొదట ౧౮౮౪ వ సంవత్సరమున చిట్టెండన్ నగరములో “ఎడ్జ్ బ్రదర్స్” శరీరము లేని మనుష్యాత్మలయొక్క యద్భుతరూపములను జూపుచున్నారని యమెరికా ఖండములోని వార్తాపత్రికలలో ప్రచురింపఁబడినది. ఆసమూహములోఁ జేరిన విల్లియము ఎడ్జ్ యనునతడు చేసిన మోసములు వట్టుకోఁబడి, అప్పుడు చూపిన యద్భుతదర్శనము లన్నియు మాయలని స్థిరపఱుపఁబడినవి. ఆసమయమునందు న్యూయార్కుపురనివాసు లైన కర్నల్ ఆల్కాటుదొరగారు ఎడ్జ్ గారియింటివద్ద దాదాపుగా రెండుమోసములుండి, తాను చూచిన యద్భుతదర్శనములను వర్ణించుచు “న్యూయార్కు గ్రాఫిక్” అను పుత్తాంతపత్రికలో ప్రకటించుట కయి కొన్నివ్యాసములను వ్రాసిరి. ౧౮౮౪ వ సంవత్సరము అక్టోబరునెల ౧౪ వ తేదీని కర్నల్ ఆల్కాటుదొరగారు మొట్టమొదట చిట్టెండన్ నగరములో మేడమ్ బ్లావట్ స్కీ యను రషియాదేశపు సుందరిని దర్శించిరి. అంతట వారిరువురకును దృఢమయిన మైత్రి కలిసినది. తరువాత ఆల్కాటుదొరవారును బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారును ౧౮౮౫ వ సంవత్సరారంభమునందు ఫిలడల్ఫియా నగరమును జేరి, అక్కడ నెల్సన్ హోమ్సుదొరగారి యొక్కయు హోమ్సుదొరసానిగారి యొక్కయు సమ్మఖమునఁ జూపఁబడుచున్న వన్న మనుష్యాత్మలయొక్క స్థూలరూప్రదర్శనము లనుగూర్చి తాము విమర్శ చేయుచున్నట్లు ప్రచురపఱిచిరి. మృతులయిన “జాన్” “కేటీకింగు” అనువారియొక్క యాత్మలు హోమ్సుదొరవారియింట స్థూలరూపమును ధరించుచున్నమాట యనత్యమనియు సర్వమును మోసపుకృత్య మనియు సత్యము శోధించి

రాబర్టుడేల్ ఓవన్ దొరగారు బయలబెట్టిరి. అయినను ఆల్కాటు దొరగా రాసంవత్సరములోనే తామును బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారును హోమ్సుగారియింటఁ జూపబడిన యద్భుతరూపములను జూచితిమనియు, అవి యన్నియు సత్యములే యనియు, అవి మిథ్య లనట హోమ్సుదొరవారిమీఁద గిట్టనివారు పన్నిన గపట తంత్ర మనియు, ప్రకటించిరి. అయినను హోమ్సుదొరవారియింట నడచిన కపట నాటక మంతయు పెనుమోస మనుటకు సందేహము లేదు. హోమ్సుదొర మాయవేషము నడిపించుచుండఁగానే పలుమాఱు పట్టుకొనఁబడెను; అంతేకాక “కేటీకింగు” వేషము వేసిన స్త్రీయే తరువాత తననేరము నొప్పుకొనెను. ఆల్కాటుదొరగారు భూతదర్శనములయందు సంపూర్ణవిశ్వాసము కలనా రయినందున, ఆల్కాటు దొరగారి ప్రకటనానంతరమున హోమ్సుదొరగారిగుట్టు బయలబడిన తరువాత వారితో నంబంధ మేమియు తనకు లేదని బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారు బహిరంగముగా ప్రచురపఱచిరి. హోమ్సుదొరవారిచే నుపయోగింపఁబడిన పూర్వోక్తము లయిన జానుకింగుల యాత్మదర్శనములకు తానే సంధానకర్తైనని బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారు చెప్పుకొనఁగా, ఆల్కాటుదొరగా రామసంధానమువలన జరగఁగాఁ దాను జూచినా నన్న వివిధము లయిన జాన్కింగుల యాత్మదర్శనములను గూర్చి యనేకకథలను వ్రాసిరి. ఆ భూతదర్శనములలో హోమ్సుదొరవారును బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారును ఏకీభవించి పని చేసి యాల్కాటుదొరగారిని నమ్మించి రనుటకు సందేహము లేదు. ఆత్మలరూపప్రదర్శనవ్యవహారములో తన్ను భాగస్థురాలినిగాఁ జేర్చుకొనవలసిన దనియు, తన మానసికవిద్యామోహితుఁ డయి యాల్కాటు దొరగారు తల యేదియో మడిమ లేవియో తెలిసికొలేనిస్థితిలో

నున్నందున ఆయనను కార్యదర్శిగాఁ జేకొనవలసిన దనియు బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారు తన్నడిగినట్టు హోమ్సుదొరసానిగా రొప్పుకొన్నారని యారంభదశలో దివ్యజ్ఞానసమాజములలో సభికుఁడుగా నుండిన వెయ్ట్బ్రూక్ (ఎల్. ఎల్. డి.) దొరవారు చికాగోనగరమందలి యొక పత్రికలోఁ బ్రచురించి యున్నారు. ౧౮౭౫ వ సంవత్సరారంభమున జాన్ కింగుయొక్క యాత్మచే చిత్రింపఁబడిన దని యొకచిత్రరూపమును బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారు జనరల్ లిప్పిట్ దొరగారికిఁ బంపిరి. కొన్నప్పుడు మొహమల్ గుడ్డమీఁద నున్న కొన్నిపువ్వులుదక్క తక్కిన చిత్రరూప మంతయు బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారిచేతనే లిఖింపఁబడినట్టు ఫిలడల్ఫియానగరమునం దామె కాపుర మున్నగదిలో కనఁబడిన నిదర్శనములతో తత్పట్టణమందలి యొక పత్రికలోఁ బ్రకటింపఁబడినది. అంతేకాక మృతులయాత్మలు వచ్చి చిత్రరూపములు వ్రాయుచున్నవని బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారు ప్రచురింపఁగా ఆమె యున్నయింటనే కాపురమున్న ముగ్గురుపత్రికావిలేఖకులు కాది యుండి యర్ధరాత్రము నందు లేచి బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారే వానిని వర్ణములువేసి చిత్రించుచుండఁగా కనిపెట్టిన యంశమును వాషింగ్టన్ నగరమునందలి హానావుల్పు (డి. సీ.) దొరసానిగారు ప్రచురపఱచి యున్నారు. ఆసమయమునందే తాను క్రొత్తగా రచించుచున్నా నని చెప్పి దిద్దిపెట్టుట కయి బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారు తనకుచూపిన యొకగ్రంథము రషియా భాషలోని యొకగ్రంథమునకు భాషాంతర మగుటకూడ పుల్పుదొరసానిగారు కనిపెట్టిరి. అంతకుపూర్వము ౧౮౭౨ వ సంవత్సరములో ఈజిప్టుదేశములోని కైరోనగరమునందు బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారు చూపినభూతదర్శనములు మోసములని తెలిసికొని జనులు డొర్జన్యము చేయఁబూనఁగా నామె తప్పించుకొని యెట్లో పాఠిపోయి వచ్చినది.

వయివానినిబట్టి చూడఁగా బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారు మొట్టమొదట
 ౧౮౭౨ వ సంవత్సరమునందు కైరో నగరములో మోసము చేసినారు;
 తరువాత ౧౮౭౪ వ సంవత్సరమునందు న్యూయార్కు నగరములో
 మోసము చేసినారు; తదనంతర మానవత్సరమునందే చిట్టా డన్
 నగరములో మోసము చేసినారు; అటుపిమ్మట ౧౮౭౫ వ సంవత్స
 రమునందు ఫిలడల్ఫియా నగరములో మోసము చేసినారు. ఈకడపటి
 సంవత్సరమునందే దివ్యజ్ఞానసమాజ మని యొకసమాజ మేర్పఱుపఁ
 బడి దానికి ఆల్కాటు దొరగా రగ్రాసనాధి పతిగాను, బ్లావట్ స్కీ
 దొరసానిగా రుత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుపు కార్యదర్శినిగాను నియ
 మింపఁబడిరి. అటుతరువాత నమ్మదగిన భూతదర్శనము లేవియు
 కనఁబడనందున సామాజికు లొకరితరువాత నొకరు విడిచి పోవుచు
 రాఁగా, ౧౮౭౮ వ సంవత్సరమునకు దివ్యజ్ఞాన సమాజము నామమా
 త్రావశిష్టమై యుండెను. ౧౮౭౭ వ సంవత్సరమునందు బ్లావట్ స్కీ
 దొరసానిగారు “ఐసిస్ అన్వీట్టు” అను గ్రంథమును ప్రకటించిరి.
 ఆపుస్తకమునం దీవఱకు తెలియని క్రొత్త సంగతులేవియు లేకపోయినను
 పరస్పరవిరుద్ధము లయినయంశము లనేకము లున్నవి.

౧౮౭౮-౭౯ వ సంవత్సరమునందు దయానంద సరస్వతిస్వామి
 వారియొక్క ఆర్యసమాజమునకు శాఖగా దివ్యజ్ఞానసమాజమే
 హిందూ దేశమునకు తేబడినది. అయినను వీరియీసఖ్యము చిర
 కాలము నిలిచినదికాదు. ౧౮౮౨ వ సంవత్సరము నందు దయానంద
 సరస్వతిస్వామివారు ఆల్కాటు దొరగారును బ్లావట్ స్కీ దొరసాని
 గారును మాయలమారు లనియు, పూర్వయోగుల గుప్తవిద్య వారి
 కేమియు తెలియ దనియు, వారు హిందూ దేశమునందుఁ జూపిన
 యద్భుతదర్శనము లన్నియు వ్యామోహో పాయముపలనను ముం

దుగా పన్నిన పన్నుగడలవలనను మాయలవలనను చూపబడినవనియు ప్రచురించి సంకున దివ్యజ్ఞాన సమాజమున కార్యసమాజముతోడి సంబంధము విడిపోయినది. మంత్రశాస్త్రమునందు మహానిపుణు లయి యభిజ్ఞులనియు సోదరులనియు పిలువబడెడి “లక్ష్మర్ సోదరబృంద” మనెడి యాజ్ఞప్రకృహమునా నొకరు సాక్షాత్కరించి తనతో సంభాషించుచున్నారని చెప్పి గూర్గివ సంవత్సరమునందు బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగా రా సోదరబృందములోని కొందఱు ఆల్కాటుదొరగారిని తమశిష్యునిగా స్వీకరించుట కంగీకరించినట్లు పలికి, వారియొద్ద నుండి వచ్చి నట్లుగా కొన్ని లేఖల నాదొరగారి కిచ్చి యవి యాయభిజ్ఞులు తనద్వారమునఁ బంపినట్లు పలికి యాయనను నమ్మించిరి. ఆ యభిజ్ఞులలో నొకరు స్థూల తైజసరూపముతో తన కొకసారి దర్శన మిచ్చి రనియు, ఆయభిజ్ఞుఁడు తనసాక్షాత్కారమునకు నిదర్శనముగా దిగ విడిచి పోయిన తలగుడ్డయొకటి యిప్పటికిని తనయొద్ద నున్న దనియు, కర్నల్ ఆల్కాటుదొరగారు దృఢముగా చెప్పుచున్నారు. ఇట్లు దొరగారికి నందర్శన మిచ్చినది యాపనినిమిత్తము బ్లావట్ స్కీదొరసాని గారిచే నియమింపఁ బడిన యొకానొక యాంతరంగికుఁ డగుటకు నందేహము లేదు. ఆకాలమునందలి దొరసానిగారి యింకొక యాంతరంగికురాలిని గూర్చి కూడ డాక్టరు వెస్టుబ్రూక్ దొరగారు ముచ్చటించి యున్నారు. ఆడాక్టరుగారి గృహమునం దొకనాఁడు రెవరెండు అంగ్లరుదొరగారును, ఆల్కాటుదొరగారును, బ్లావట్ స్కీదొరసాని గారును కూరుచుండియుండఁగా వింతవస్త్రములను ధరించి మొగమునకు మేలిమునుగు వేసికొన్న యొకస్త్రీవచ్చి, ‘సోదరులు’ పంపినట్లుగా నొకయుత్తరమును తెచ్చి దొరసానిగారి చేతి కిచ్చెను. ఉత్తరమును తెచ్చిన యాసందేహహరిణిది నూత్నకరీర మని యప్పుడు చెప్పబడెను.

తరువాత కొన్ని మాసములలో డాక్టరు వెస్టువ్రూక్ దొరగారు నూత్నరూపధారిణి యన్న యాసందేశహారిణి యైర్లాండుదేశ నివాసిని యయినయొకదాసీకన్య యైనట్టుకనిపెట్టి, ఆసోదర దూత భావమును వహించినందుల కయి యైదుడాలరు లిచ్చెదననిచెప్పి బ్లాంట్ స్కీదొరసానిగారు తరువాత నా సామ్మియ్యకపోగా నాదాసీ కన్య నిజము బయలుబెట్టి తాను చేసినమోసము నొప్పుకొన్నవార్తను బహిరంగపఱచిరి. ఆల్కాటు, జడ్జి, మొదలయినవారికి సందేశములు వంపుచు వచ్చినసోదరులలో నొకనిపేరు “సిరాపిక్” అని చెప్పి, అతనిని “యస్” అనియు పిలుచుచువచ్చిరి. ఇంకొకసోదరుని “యమ్” అని పిలుచుచు వచ్చిరి. హిందూదేశము చేరినతరువాత “యమ్” యొక్కపేరు దీర్ఘమై ‘మార్వ’ అని హిందూనామముగా మారినది. ఈమార్వడే చిన్నప్పటినుండియు బ్లాంట్ స్కీదొరసానిగారికి ముఖ్య గురువుగా నున్నట్టు చెప్పుచు వచ్చిరి. ఈమార్వనినే తరువాత దొర సానిగా రాల్కాటుగారికిఁగూడ గురువునుగాఁ జేసె నట! ఆమె తా నమెరికాలోనున్న కడవటిదినములలో ఆల్కాటుగారికిని జడ్జిగారికిని “కాశ్మీరసోదరుఁ”డను మఱియొక యభిజ్ఞునిసమావేశము కలుగఁజేసెను. ఈయభిజ్ఞులలో నెల్లను ప్రసిద్ధపురుషుఁడు “కూట్ హోమిలాల్ సింగు”. అమెరికాలో నున్నప్పు డీపేరు బయల బడలేదు. ఈపేరు మొట్ట మొదట ౧౮౮౦వ సంవత్సరమునందు సిన్నెట్టుదొరగారి కాయభిజ్ఞుని యొక్క యొకయుత్తరముమూలమున తెలువఁబడినది. ఆయుత్తరము లోనే యమెరికాలోని కాశ్మీరమహాత్ముఁడితఁడే యయినట్టును జెప్పఁ బడినది.

గుప్తవిద్యాప్రభావమువలనఁ జూపఁబడిన వన్న కొన్నిదొర సానిగారి చిత్రదర్శనములచేత నాకర్షింపఁబడి ౧౮౮౦ వ సంవత్స

రములో హ్యూముదొరగారును సిన్నెట్టుదొరగారును దివ్యజ్ఞాన
 సమాజమునఁ జేరి యాసంవత్సరమునందును తరువాతసంవత్సరము
 నందును వా రిరువురును బ్లావట్ స్కీగారి మాధ్యస్థమున మార్కుని
 తోను కూట్ హూమితోను ఉత్తరప్రత్యుత్తరములను జరిపిరి.
 అప్పుడు సోదరులయొక్క నివాసస్థలము ఈజిప్టు నుండియు కాశ్మీరము
 నుండియు తిబిటీయదేశమునకు మాటిపోయినది. ఆసోదరులు బౌద్ధ
 మతప్రవక్త లనియు వా రాదేశమునందు బౌద్ధమతము బోధించు
 చుందురనియుకూడ చెప్పుచు వచ్చిరి. తిబిటీయదేశము యూరపియ
 నులకు దుష్ప్రవేశ మయినందున, పయిదొరల కాయభిజ్ఞులను దర్శిం
 చుట దుస్సాధ్య మయ్యెను. ఆయభిజ్ఞులును హిందూదేశమునకు
 వచ్చి వారికి దర్శన మిచ్చుటకు నిరాకరించిరట. తరువాత కొంత
 కాలమువఱకును కూట్ హూమియొక్కరూపమన్నదియొకటిహిందూ
 దేశములో కనఁబడుచువచ్చెను గాని యది యంతయు బ్లావట్ స్కీ
 దొరసానిగారి యొక్క యాంతరంగికులువేసినవేషధారణమని పిమ్మట
 స్పష్టముగా స్థిరపడినది. అటుతరువాత నల్పకాలములోనే దివ్యజ్ఞాన
 సమాజమువారియభిజ్ఞులుహిందూమహర్షులకు గలమహాత్మ నామమును
 ధరించి వారితో నేకమయిరి. అప్పటినుండియు వారు సామాన్యముగా
 మహాత్ములనిచెప్పఁబడు చున్నారు. తరువాత హ్యూముదొరవారును
 సిన్నెట్టుదొరవారును వేయుచువచ్చిన ప్రశ్నలకుత్తరముగా కూట్ హూ
 మీగారి “గూఢబౌద్ధమతము” (ఈసాటరిక్ బుద్ధియిజమ్) వారికి లభిం
 చినది. ఆమతముయొక్కప్రధానాంశములను సిన్నెట్టుదొరగారుతాము
 రచించిన “గూఢబౌద్ధమత” పుస్తకరూపమున లోకమునకు వెల్ల
 డించిరి. ఈపుస్తకమును మొట్టమొదట హ్యూముదొరగారే చేసి
 ప్రకటించుట కేర్పాటు చేయఁబడెనుగాని, ఆయన కొంతపఱకువ్రాసి

మహాత్ములు తమలేఖలలోఁ జూపిన విరుద్ధరచనములను బట్టియు, సంగతములనుబట్టియు, కపటవర్తనమునుబట్టియు రోత పొంది తా నామహాత్ములతోడను బ్లావట్ స్కీగారితోడను సంబంధమును మాను కొనిరి. ఆపుస్తకమును తరువాత సిన్నెట్టదొరగారు వ్రాసి ముగించి ముద్రింపించిరి. ఈదొరగారే యావటకు ౧౮౮౦ వ సంవత్సరము నందు “గుప్తప్రపంచము” (అక్కట్టువరల్డు) అనుపుస్తకమును గూడ చేసి ప్రచురించిరి. ఈపుస్తకము బ్లావట్ స్కీగారికిని మహాత్ముల కును ఆరోపింపఁబడిన యద్భుతదర్శనములను విశేషముగా సభివర్ణించును. ఈపుస్తకమునందును దివ్యజ్ఞానసమాజమువారి యితరపుస్తకములయందును మహాత్ములు పరిపూర్ణదశను పొందినమనుష్యజీవులైనట్టును, జనులు మహిమ లని యెంచెడి యద్భుతకార్యములను జేయఁగలశక్తి వారికిఁ గలిగియున్నట్టును, వారు తమ లైజనదేహములతో ప్రపంచముయొక్క యేభాగమున కైనను క్షణకాలములో యాత్ర చేయఁగలిగినట్టును, వారు సంకల్పమాత్రముచేత పదార్థములయొక్క యణువులకు సంయోగ వియోగములు కలిగింప సమర్థులైనట్టును, వారు స్థూలపదార్థముల నూక్ష్మాంశములతో పుష్పములు గిన్నెలు మొదలైనవానిని సృష్టింపఁ గలిగినట్టును, ముద్రలు వేసి యున్న యాచ్ఛాదనములలోని కాగితములమీఁదికి సహితము వ్రాత దిగునట్లు వారు చేయఁగలిగినట్టును, వారు మనుష్యులహృదయములలోని తలఁపులను చదువఁగలిగినట్టును, వారు సమస్తలౌకికవిషయములయందును సర్వజ్ఞులైనట్టును, వర్ణింపఁబడినది. ఆమహాత్ములకు తిబి తీయదేశమునం దేడుసంవత్సరములు శుశ్రూష చేసి బ్లావట్ స్కీదొర సానిగారు గుప్తవిద్యయందు ప్రవీణురా లయి సంపూర్ణశక్తిగల మహాత్ములు చేసెడి యద్భుతదర్శనములలో ననేకములు చేసి చూపుటకు శక్తురా లైనదనియు చెప్పఁబడినది.

గూరం వ సంవత్సరమునందును తరువాతి సంవత్సరముల
 యందును బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారి సంబంధముచేత చూపబడిన
 యనేకాదృశ్యతదర్శనములనుగూర్చి హిందూదేశపు వార్తాపత్రికలలో
 ప్రచురము చేయబడుచు వచ్చినది. గూరం వ సంవత్సరమునందు
 లండన్ నగరమునందలి మానసికశక్తులనుగూర్చి విమర్శించుట కయి
 యేర్పఱుపబడిన సమాజమువా రీయదృశ్యతదర్శనముల విమర్శించుట
 కయి కొందఱు సామాజికులను నియమించిరి. వారిచే నానంవ
 త్సరమునందు పూర్వోక్తము లైనయదృశ్యతదర్శనములనుగూర్చి బ్లావట్
 స్కీ, ఆల్కాటు, మోహినిఛాట్టర్జీ, సిన్నెట్టు మొదలయిన వారును,
 తదితరులు కొందఱు నిచ్చినసాక్ష్యము తత్సామాజికులుమాత్రము
 చదువుకొను నిమిత్తము ప్రకటింపబడినది. ఈపుస్తకమునందు
 మహాత్ములు తమతైజసదేహమును వ్యాపింపజేసి వివిధరూపము
 లను చూపుటను గూర్చియు, బ్లావట్ స్కీగారితో కలిసి పనిచేయు
 చుండినవాఁడును కూట్ హూమిగారి ప్రియశిష్యుఁ డని చెప్పబడిన
 వాఁడు నయిన దామోదరమావాలంకారుగారు తన తైజసశరీరమును
 తలఁచినచోటికిఁ బంపు నన్నవిషయమునుగూర్చియు, విశేషముగా
 వివరింపబడినది. ఇట్లుండఁగా గూరం వ సంవత్సరము సెప్టెంబరు
 నెలలో మొట్టమొదట క్రిష్టియన్ కాలేజి పత్రికలో బ్లావట్ స్కీగారి
 యొక్కయు మహాత్ములయొక్కయు వ్యవహారమును బయలఁబెట్టెను
 కొలోంబు దొరసానిగా రిచ్చినయుత్తరములు కొన్ని ప్రకటింపబడి
 నవి. ఆల్కాటుదొరగారును బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారును యూరపు
 నకు వెళ్ళి యున్న కాలములో దివ్యజ్ఞానసమాజమువారి ముఖ్యస్థాన
 మయిన చెన్నపురిలోని అడియారులోనున్న కార్యనిర్వాహకసంఘము
 వారు గూరం వ సంవత్సరము మొయి నెలలో కొలోంబుదొరను

కొలొంబుదొరసానిని తమ కార్యస్థానమునుండి వెడలఁగొట్టిరి.
 వారిలో కొలొంబుదొరసాని యావఱకు కొన్ని సంవత్సరములనుండి
 బ్లాట్ స్కీ గాడికి పరమవిశ్వాసినిగాను ముఖ్యాశ్రితురాలుగాను ఉండి
 సమాజమువారి ప్రధానకార్యస్థానమునందు ప్రముఖురాలుగా
 నుండెను. సమాజకార్యస్థానమునుండి వెడలఁగొట్టఁబడిన తరువాత
 బ్లాట్ స్కీ దొరసానిగారి వ్రాతలో నున్నట్టియు నిజ మయిన
 కాగితములే యయినపక్షమున బ్లాట్ స్కీ గారు చూపిన మానసిక
 దర్శనము లనేకములు మోసము లని స్థాపింపఁజాలినట్టియు డెబ్బది
 యెనుబది యుత్తరములను ఇతరలేఖలను కొలొంబుదొరసానిక్రిస్టియన్
 కాలేజి పత్రికాధిపతిగారి కిచ్చెను. ఆలేఖలలో కొన్ని మహాత్ములు
 వ్రాసినవన్న యుత్తరములుకూడ నున్నవి. ఈయుత్తరములలో
 కొన్ని ప్రకటింపఁబడినవిమ్మట మానసికశక్తులనుగూర్చి విమర్శించుట
 కయి లండన్ నగరమునం దేర్పఱుపఁబడిన సమాజమువారు ౧౮౮౪ వ
 సంవత్సరము నవంబరునెలలో తత్సమాజకులలో నొక రయిన
 రిచర్డు హార్గ్స్, బి. యే. గారిని తత్సమాజ ప్రధానాధ్యక్షు లయిన
 ప్రొఫెసర్ సిజ్జివిక్కు దొరగారి వ్యయముమీఁద పూర్వోక్తములైన
 యుత్తరములయొక్క సత్యమును పరిశోధించి తెలియఁజేయు నిమి
 త్తము హిందూ దేశమునకుఁ బంపిరి. ఆయన హిందూ దేశములో
 మూడుమాసములుండి సమాజమువారి యద్భుతదర్శనములు చూపఁ
 బడిన స్థలముల కెల్లను బోయి శోధించెను. ఆయన చేసిన విమర్శ
 యొక్క పర్యవసానమును తత్సమాజమువారు ౧౮౮౫ వ సంవత్సరము
 డిసెంబరునెలలో ప్రచురపఱిచిరి. ఆవిమర్శ మిక్కిలి జాగరూకత
 తోను, తెలివితోను, సత్యము కనుఁగొనవలె నన్నపరిశుద్ధచింత
 తోను నిష్పాక్షికబుద్ధితోను చేయఁబడినది.

బ్లావట్ స్కీగారు వ్రాసినవని కొలంబుదొరసానియిచ్చిన ఉత్తరము లన్నియు నిజముగా బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారి చేత వ్రాయబడినవే యనియు, బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారును మిత్రులును కల్పితము లని చెప్పడిమాట కేవలము మిథ్య యనియు, నిదర్శన పూర్వకముగా స్థిరపఱచుచు వ్రాతలను విమర్శించుట యందు నిపుణులయిన యభిజ్ఞులు తమ నిశ్చితాభిప్రాయములను దెలిపియున్నారు. అంతేకాక కూటుహూమిగారి వద్దనుండి వచ్చినవన్న యుత్తరములను కొన్నిటిని బ్లావట్ స్కీగారి స్వహస్తలిఖితము లని యొప్పుకొనబడిన యుత్తరములతో పోల్చి చూచి శోధించి రిచర్డ్స్ హాగ్సను దొరగారును వ్రాతల నేర్పాటు చేయుటలో నిపుణు లయిన మఱియిద్ద యభిజ్ఞులును ఆయుత్తరము లన్నియు నిస్సందేహముగా బ్లావట్ స్కీగారి చేతనే వ్రాయబడినవని యేకవాక్యతగా నిశ్చయించిరి. మఱియు బ్లావట్ స్కీ గారు యూరపులోనున్న కాలములో కూటుహూమిగారి వద్దనుండి వచ్చిన వన్న యుత్తరములను బ్లావట్ స్కీగారి వ్రాతపోలికగానుండు నట్లుగా ఆమె ముఖ్యాపుర డయిన దామోదరమాలంకారుడు వ్రాసినట్లు సామాన్యముగా నతఁడు వ్రాయు వ్రాతలలో నున్న కొన్నియుత్తరముల పోలికను బట్టి కనుగొనిరి. మార్కుని వద్దనుండి వచ్చినవన్న యుత్తరములు బ్లావట్ స్కీ గారిచే వ్రాయబడినవైనట్టును వారు కనిపెట్టిరి.

హాగ్స్ దొరగారు కొంతకాలముక్రిందట నాకు (కోల్మాన్ దొరగారికి) ఆయుత్తరము లెరవిచ్చినందున, వానిలోనివిషయములను నేను నిపుణముగా పరిశోధించి యవి యన్నియు నిశ్చయముగా బ్లావట్ స్కీగారిచేతనే వ్రాయబడిన పయినట్లు మితిమీరినదృష్టాంతములతో నిర్ధారణము చేసినాను. ఆమెగారియితరలేఖలవలెనే యవి

యన్నియు గ్రంథచార్యములతో నిండి యున్నవి. సంస్కృతముతోను
 తిబిటీయభాషతోను సంబంధించిన విషయములలో ననేక కాసందర్భము
 లను తప్పలను కలిగి యున్నవి; ఆమె పుస్తకములలో నున్నరీతి విరు
 ధాంశములను, అసంగతములను, స్థానిత్యములను, మిథ్యావాదములను
 గలిగి యున్నవి; బ్లావట్ స్కీగారియొక్కయు మహాత్ములయొక్కయు
 వ్రాతలలోఁ దక్క మఱియొక్కడను గానరాని యుచ్చారణ విశేష
 ములతోను లేఖనవైచిత్ర్యములతోను పూర్ణ మయి యున్నవి.
 “మూర్ఖునియు త్తరములును కూటుహూమి యు త్తరములు కొన్నియు
 నీవు వ్రాసిన వని నే నెఱుఁగుదును” అని హ్యూముదొరగారు
 ౧౮౮౩ వ సంవత్సరమునందు బ్లావట్ స్కీగారిపేర నుత్తరమువ్రాసిరి.
 ఆయుత్తర మిప్పుడు నా (కోల్మానుగారి) యొద్ద నున్నది. ఆయనకు
 వచ్చినయుత్తరము లన్నియు నామెచేతనే వ్రాయఁబడిన వగుటకు
 సందేహములేదు. మహాత్ముల కారోపింపఁబడిన యుత్తరము లన్నియు
 బ్లావట్ స్కీగారిచేతను దామోదరునిచేతను వ్రాయఁబడినవౌట స్థిర
 పడినందున, ఆయుత్తరములలో మహాత్ముల కారోపింపఁబడిన శక్తు
 లును మహాత్ములునుగూడ బ్లావట్ స్కీగారి కపోలకల్పితసృష్టి యగుట
 వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. అడియారుముఖ్యస్థానములో చూపఁబడిన
 కూటుహూమిగారి దివ్యదర్శనములుగూడ సామాన్యముగా కొలొంబు
 దొరగారి యద్భుతసృష్టి యైనట్లు తేలినది. అతఁడు వెలుతురు తక్కు
 వగా నున్నప్రదేశములలో కృతకశిరస్సును కృత్రిమబాహులును
 ధరించి తగినంతదూరములో నొక్కప్రక్కనుండి యొకప్రక్కకు
 సంచారము చేసి చూచువారికి కూటుహూమి ప్రత్యక్ష మయినట్లు
 భ్రమను కలుగఁజేయుచు వచ్చెను. దామోదరుఁడు చేసినన్న మాన
 సికయాత్ర లన్నియు భ్రమైకమూలము లనియు దూరదర్శనము లని

భ్రమింపజేసిన వన్నియు సత్యమును బ్లావత్స్కీయును జేరి చేసిన
 మాయ లనియు కనిపెట్టబడినవి. అడియారుముఖ్యస్థానమునందలి
 దేవాలయములో ననేకరహస్యదర్శనములు చూపబడినట్లు చెప్ప
 బడినవి. మహాత్ములపేర వ్రాయబడిన యుత్తరము లాయాలయ
 ములో పెట్టబడఁగా కొంతసేపటిలో నవి యదృశ్యము లయి వానికి
 ప్రత్యుత్తరములు వచ్చుచు వచ్చినవి. అందు పెట్టబడిన పగిలిపోయిన
 పింగాణిపత్రము కొన్నినిమిషములలో సతుకుకొని మరల పూర్ణ
 మయినది. ఇది యంతయు వంచన యైనట్లు ఋజువు పడినది. అంత
 రంగిక సేవకుఁ డొకఁడు బ్లావత్స్కీగారి వడకగదిలో గోడలోఁదొలచి
 యున్న గూటిలోఁ గూరుచుండి యక్కడనుండి యా దేవాలయమునకు
 వెనుకతట్టున నున్న రహస్యద్వారముగుండ దేవాలయములో పెట్టిన
 యుత్తరములను దీసి వానిస్థానమున మాఱుత్తరములను పెట్టి, పగిలి
 పోయిన పింగాణిపత్రమునకు బదులుగా క్రొత్తపింగాణిపత్రమును
 బెట్టెను. అట్టి రహస్యద్వార మొకటి యీ దేవాలయమునకు
 వెనుకవైపున నుండిన దనియు, హాగ్సన్ దొరగారును దివ్యజ్ఞాన
 సమాజముయొక్క శత్రువులును దానిని పరిశీలించుట కవకాశము
 కలుగకుండ జేయుటకయి తానును జడ్జిదొరగారును నొకహిందువును
 జేరి యాద్వారమును నాశనము చేసితిమనియు, ఆకాలమునం దడి
 యారు ముఖ్యస్థానమునం దుండి దివ్యజ్ఞానసామాజికులలో వ్రము
 ఖుఁడుగా నున్న డాక్టరు హార్టుమాన్ దొరగారే యొప్పుకొన్నారు.
 మానసికఘంటానాదమని చెప్పబడిన యొకనాదము గాలిలో వినబడు
 చుండుట బ్లావత్స్కీగారు చూపిన యద్భుతకార్యములలో నొకటి.
 ఆమె బట్టలోపల నొకగంటను పెట్టుకొని చంకకదల్చుటచేత గంట
 మ్రోగునట్లు చేసి ఘంటానాద మాకాశమునుండి వచ్చినట్లు జరుగెను

భ్రమకొల్పినందునకు ప్రబల నిదర్శనములు కనబడినవి. ఆమె చూపుచు వచ్చిన యింకొక యద్భుతదర్శనము గృహముల కప్పులలో నుండి గాని బట్టబయలనుండి గాని మహాత్ములయుత్తరములు పడుచు వచ్చుట. ఈయుత్తరములు వడ్డచోట్లను ఇండ్లకప్పులో రంధ్రము లుండుటయు, బయలనైనచో నాంతరంగికులు చేరువ చెట్లమీఁది నుండియో యనుకూలము లయిన యుత్తరస్థలములనుండియో వానిని విసరివేయుచు వచ్చుటయు, హాగ్సన్ దొరగారు కనిపెట్టిరి. సిన్నెట్టు దొరగారు తమ “గుప్తప్రపంచ” పుస్తకములో నభివర్ణించిన వివిధ దర్శనములను హాగ్సన్ దొరగారు నిపుణముగా పరీక్షించి, అవియన్నియు మోసములని స్థాపించియున్నారు. హ్యూము దొరసానిగారియొక్క పోయినపతకమును బ్లావట్ స్కీగారు తమగుప్తవిద్యచేత తెప్పించిరన్న ప్రసిద్ధకథ, తెప్పించిన దినమునకు పూర్వమునందే యాపతక మాదొరసానిగారివద్ద నున్నట్టు నృప్తపడినందున తెలిసిపోయినది. ఒక నాడు వనభోజనమునకు వెళ్ళినప్పుడు బ్లావట్ స్కీగారు తవ్వమన్న చోట త్రవ్వగా పశ్యేయొకటి బయలబడ్డదన్న కథ యింకొకటి మిగిలి యున్నది. దొరసానిగా రావటకే యొక యాంతరంగికునిచేత పశ్యే మక్కడ పాతిపెట్టించి, పదిమందియు వనభోజనమునకు వెళ్ళినప్పు డుపాయముగా ప్రసంగధోరణిని పశ్యేయు కథ వచ్చునట్లు చేసి యెల్ల వారును నద్భుతపడునట్లుగా త్రవ్వించి చూపినదన్న సత్యము తెలియుట చేత ఈకథయొక్క గుట్టును బట్టబయల లయినది. చుట్టలకాగితపు మహాత్మ్యపువిషయములోఁ గూడ మోసమున్నట్లు కొలోంబుదొర సానిగారితోడ జరపిన యుత్తరప్రత్యుత్తరములవలన విస్పష్ట మయినది. ముందుగా చుట్టలకాగితము నొకదాని నొకవిధముగా చింపి యామె దాని నొకచోట దాపించినది. అటుతరువాత నామె పలువురు

చేరియుండఁగా నటువంటి చుట్టలకాగితమునే యొకదానినదేవిధముగా చింపి యొద్దనున్న వారికిఁజూపి దానిని తాను తనమంత్రమహిమచేత నొకానొకస్థలమునకు వంపెదనని చెప్పి హస్తలాఘవముచేత నాకాగితపుముక్కను మాయముచేసి, వారినందఱిని తనవెంటఁగొనిపోయి యక్కడ తాను మొట్టమొదట దాఁపించిన కాగితమును తీయించి వారికి చూపెను. వంచితు లయిన యాపెద్దమనుష్యులు తమకుఁ జూపిన కాగితమే యక్కడకు మంత్రశక్తిచేత నడచివచ్చినదని తలచి వింతపడిరి.

ప్రొఫెసరు ఇల్లియట్ కాన్ దొరగారుకూడ దివ్యజ్ఞానసమాజమునుగూర్చి పూర్ణముగా విమర్శచేసి ౧౮౯౦ వ సంవత్సరమునందు “న్యూయార్కుసన్” అను పత్రికలో బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారి యొక్క మోసపుకృత్యములను సమాజచరిత్రమును మొదటి నుండియు వెల్లడిచేసెను.

బ్లావట్ స్కీగారియొక్కయు మహాత్ములయొక్కయు వ్రాతలలో గ్రంథచౌర్యము ప్రధానాంగముగా నున్నది. ఆమె తన “ఐసిన్ అస్వీల్డు” లో పేర్లచెప్పకుండ నితరగ్రంథములనుండి చౌర్యము చేసిన రెండువేలయంశములను నే నవి యేయేగ్రంథముల నుండి తస్కరింపఁబడినవో కనిపెట్టినాను. ఆమె ‘సీక్రెట్ డాక్ట్రీన్’ (గుప్తమత) గ్రంథమునందును గ్రంథచౌర్యము పూర్ణముగా నున్నది. ఆపుస్తకములో నొకతిబితీయగ్రంథమునుండి తాను భాషాంతరీకరించి ప్రచురించితి నన్న “ది వాయిస్ ఆఫ్ ది సైలెన్సు” (మానులయొక్క వాక్కు) అన్నగ్రంథము వివిధజ్ఞాద్ధ పుస్తకములనుండియు హిందూ పుస్తకములనుండియు గ్రంథచౌర్యము చేసి వ్రాయఁబడినది. పురాతనగ్రంథముయొక్క భాషాంతర మున్న మఱియొక కల్పితపుస్తక

మైన “జ్యోతువుస్తకము” వేర్లుచెప్పకుండ ఈవందొమ్మిదవశతాబ్దము నందు ప్రచురింపబడిన పుస్తకములనుండియే గ్రంథచార్యము చేసి యేర్చికూర్చబడిన నూతనగ్రంథము “గుప్తమతము” లోని మహాత్ములు చెప్పి రన్నయంశము లేవి యేగ్రంథములనుండి గ్రహింపబడినవో నేను కనిపెట్టినాను. మహాత్ములు హయ్యముదొరగారికిని సిన్నెట్టుదొరగారికిని వ్రాసి రన్నవిషయము లే యే గ్రంథములనుండి తీసికొనబడినవియు కూడ నేను కనిపెట్టినాను. కూట్ హయ్యమిగారు సిన్నెట్టుదొరగారికి వ్రాసినదన్నట్లు “గుప్తప్రపంచ” పుస్తకమునందు ప్రచురింపబడిన యుత్తరము కొంచెము తలవిరుపులు చేసి వ్రాసిన హెన్రీకిడ్డిర్ దొరగారి యుపన్యాస మయియున్నది. ఆ యుపన్యాస మాయుత్తరము వచ్చుటకు ముం దల్పకాలముక్రిందట “బోస్టన్ బ్యాన్నర్ ఆఫ్ లైట్” అను పత్రికలోఁ బ్రచురింపబడినది. మహాత్ములయొక్కయు, బ్లావట్ స్కీగారి యొక్కయు వ్రాతలయం దెక్కడను తలలు విడిచి మార్చి యపార్థములు చేసిన పూర్వపుస్తకముల లోని విషయములే కాని క్రొత్త వేమియుఁ గనబడవు.

బ్లావట్ స్కీగారి యాంతరంగికులలో “బాబాజీ డినాదు” అనుపేరు పెట్టబడిన హిందు వొకఁ డున్నాఁ డనియు, అతని నిజమైన పేరు కృష్ణస్వామి యనియు హాగ్సన్ దొరగారు వ్రాసి యున్నారు. ఆబాబాజి ౧౮౯౨ వ సంవత్సరము సెప్టెంబరునెల ౩౦వ తేదీని హిందూవేదములు ముట్టి ప్రమాణము చేసి దివ్యజ్ఞానసమాజమువారితోడి తనవంబంధమంతయు నొప్పుకొన్నాఁడు. అతఁడు తాను బ్లావట్ స్కీగారియొక్కయు దామోదరునియొక్కయు నాజ్ఞలకులోబడి వా రేదిచేయుమన్న నది యెల్లఁ జేయుచువచ్చితి ననియు, తాను తిబిత్తీయదేశస్థుడ ననియు, మహాత్ములశిష్యుడ

ననియు చెప్పి కూటుహూమి వంపిన దని చెప్పుమని తనచేతి కొక
 యుత్తర మియ్యఁగా తా నట్లు చేసితిననియు, తాను పదిసంవత్సర
 ములు మహాత్ములవద్ద నున్నట్లు సిన్నెట్టుగారు ప్రచురించినప్పుడు తా
 నట్లున్నది తెజశశరీరముతో నని చెప్పు మని బ్లావట్ స్కీగారు తనకు
 బోధించినదనియు, తాను దొరసానిగారితో యూరపునకు వెళ్ళి
 యామె యక్కడ మహాత్ములపేరు పెట్టి యుత్తరములు వ్రాయు
 చుండఁగా తాను చూచితిననియు, దొరసానిగారును దామోదరుఁ
 డునుగూడ బహురీతుల వ్రాతలు వ్రాయఁగలరనియు, వివిధాంశము
 లను జెప్పెను. యూరపులో నుండఁగా మోహినీ చాట్టర్జీగారును
 బీ. జీ. పాడ్వాగారును తాము స్వతంత్రముగా కొన్ని మోసములను కని
 పెట్టి వానిని విమర్శింపఁ బూనుకొన్నప్పుడు మహాత్ములయుత్తరము
 లను వ్రాసెను నీలియెట్టుపుడకలును మహాత్ముల యుత్తరములను
 లోపలఁబెట్టి పంపెడు చీనాదేశపు ఆచ్చాదనపత్రములకట్టలును వారికి
 దొరికినవి. మహాత్ములవేషములు వేయుట కనుకూలము లైనతిబితీయ
 దేశపుకుళ్లాయలును వస్త్రములునుకూడ వారికంటఁ బడినవి. ఈ వస్త్రా
 దికమును ధరించుకొని బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారి భృత్యులు మహాత్ము
 వేషములతో చూచువారికి వ్రత్యక్ష మగుచుండిరి. టి. సుబ్బారావు
 గారును, ఏ. జే. కూవర్ ట్లక్లేదొరగారునుకూడ మోసములను కని
 పెట్టి, చాట్టర్జీ, గెభార్డును మొదలయినవారివలెనే తామును నమాజ్
 ముతోడిసంబంధమును వదలుకొనిరి. హిందూదేశములో టపాబంట్లో
 తులకు లంచము లిచ్చి బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగా రుత్తరములను వెచ్చ
 చేసిన సన్ననియనుపసలాకలతో ముద్రలు విప్పి తీసి యందులో నీలి
 యెట్టువ్రాతపుడకల (పెన్నిల్సు) తో వ్రాసిన మహాత్ములయుత్తరము
 లను బెట్టుచు వచ్చిరి. ఇట్టిసంగతుల నన్నిటిని జెప్పుచు తాను జెప్పిన

సంగతులు నిజము లని స్థాపించుటకు నిదర్శనముగా కొన్ని యుత్తరము లను గూడ బాబాజీ యిచ్చెను.

కొలోంబుదొరసానిగారును హాగ్సన్ దొరగారును సమాజము యొక్క గుట్టు బయలుబెట్టిన తరువాత శ్రీఘకాలములోనే దామోదరుడుగా రదృశ్యులై యెక్కడ నున్నారో నేటివఱకును కనబడ కున్నారు. కొందఱు అతఁడు తిబిటీయ దేశమునకు పోయెనని చెప్పుదురు; కొందఱు అతఁడు మృతుడయ్యె నని చెప్పుదురు. ఏది యెట్లయినను మహాత్ముల యుత్తరములను సృష్టించుటలో దామోదరుడు మిక్కిలి మాయలను మోసములను జేసెనని దివ్యజ్ఞాన సమాజము యొక్క నాయకులే యొప్పుకొనుచున్నారు. కర్నల్ ఆల్కాటుగారు ౧౮౮౬ వ సంవత్సరము జూన్ నెల ౭ వ తేదీని తనకు కూటుహమిగా గారు వ్రాసి రని చెప్పిడి యుత్తరములో “గుప్తవిద్యకును అభిజ్ఞులకును అవమానము తెచ్చిడి యనేక సందేహాస్పదము లైన కార్యములలో దామోదరుడు వ్రవేశించినాఁడు” అని యామహాత్ముడు వ్రాసి యున్నాఁడు. బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారును దామోదరుడుగారును సదా కలిసియే యిట్టివిషయములలో పనిచేయుచు వచ్చుటవలన బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారుకూడ దోషము చేసిరనియే పయిదాని యర్థము. బ్లావట్ స్కీ దొరసానిగారి మరణానంతరమునఁగూడ ఆనీ బెసెంటు మొదలయినవారికి కూటుహమిగా మార్క మహాత్ముల వద్దనుండి యుత్తరములు వచ్చుచు వచ్చినవి. అవి యెవ్వరు వ్రాసి యుందురు? బొంబయి దివ్యజ్ఞానసమాజకార్యదర్శి యైన ప్రావుగారు ౧౮౯౨ వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ నెల ౨ వ తేదీని ఆనీబెసెంటుగారికి వ్రాసిన యుత్తరములో “సోదరుఁ డైన డబ్లియాక్యూ. జడ్జిగారు బ్లావట్ స్కీగారు పరమపదము నొందినది మొదలుకొని మహాత్ముల

పేరు పెట్టి యుత్తరములను సృష్టించుచున్నట్లు దృఢమైన యనుమాన
 మున్నది. కర్నల్ ఆల్కాటుగారును, కీట్లీదొరగారును, ఎడ్జీదొరగారును
 జడ్జీదొరగా రీయుత్తరములను సృష్టించి, పాప మానీబెసంటుగారిని
 మోసపుచ్చుచున్నట్లు దృఢనిశ్చయము లయియున్నారు.” అని వ్రాసి
 యున్నారు. ఏప్రిల్ నెల ౨౨ వ తేదీని ఆనిబెసంటు దొరసానిగారు
 తాను వ్రాసినప్రత్యుత్తరములో “బ్లాంట్ స్క్వి దొరసానిగారు మోస
 ములు చేసినదని యనాలోచితోక్తులను పలికినట్టే యీవిషయము
 లోను (జడ్జీగారు మహాత్ముల యుత్తరములను సృష్టించినట్లులో)
 కర్నల్ ఆల్కాటుగా రనాలోచితోక్తులను పలికియున్నారని నే
 నెఱుఁగుదును” అని వ్రాసియున్నారు. ఈవిషయమునుకూర్చి
 జడ్జీగారు ప్రావుగారికి వ్రాసిన ప్రత్యుత్తరములో ఆల్కాటుగారే
 యీప్రవాదమును కల్పించి ప్రకటించుచున్నందున తాను మోపిన
 యప్రవాదమును స్థాపించుట కాయనవద్ద నేమి నిదర్శనము లున్నవో
 యదుగవలసిన దని వ్రాసియున్నారు. ౧౮౯౨ వ సంవత్సరము
 జూన్ నెల ౧౫ వ తేదీని ప్రావుగారు ఆనీబెసంటుగారికి వ్రాసిన
 యుత్తరములో “ఎట్టపెన్సిల్ వ్రాత (మహాత్ములయుత్తరముల)
 వ్యవహారము ఆనీబెసంటుగారి చెవి సోఁతినది. ఇతఁ చేయవలసినదేమి?
 కర్నల్ గారును, మీరును కొన్ని సామోపచారలేఖలను వ్రాయవలెను,
 ఆలస్యము చేయవలదు. ప్రత్యుత్తరమిమ్ము” అని యెడ్జీదొరగారు
 డార్జింగులోనున్న కీట్లీదొరగారికి ౧౮౯౨ వ సంవత్సరము మేయి నెల
 ౧౧ వ తేదీని పంపిన తంత్రీవార్తయొక్క నకలును పెట్టి పంపి
 యున్నారు. జడ్జీగారు మహాత్ముల పేరుపెట్టి యుత్తరములను వ్రాసిన
 మాట నిజమైనను కాకపోయినను, సర్వజనసౌభ్రాత్రము ప్రధానాంగ
 మని ఘోషించెడు దివ్యజ్ఞానసమాజముయొక్క ప్రధానాధ్యక్షుఁడు

తనయనంతరము తనస్థానమును వహించుట కేర్పఱుపఁబడిన సోదరుని మీఁద మహాత్ముల యుత్తరములను సృష్టించుచున్నాఁడని నింద మోపుటయు, ఆదోషారోపణములో నితరసోదరులైన యెడ్డిగారును కీల్టీగారును నేకీభవించుటయు వారిలోఁ గల సాభాత్రమునకు మాత్రము వన్నె తెచ్చుచుండ లేదు.

హాగ్సన్ దొరగారు వ్రాసినవిమర్శనము ప్రకటింపఁ బడినప్పటి నుండియు మహాత్ముల యొక్కయు బ్లావట్ స్కీగారి యొక్కయు దామోదరుని యొక్కయు నద్భుతదర్శనము లన్నియు మూలఁబడినవి. దివ్యజ్ఞాన సమాజముయొక్క నాయకుల కప్పుడప్పుడు మహాత్ములవద్ద నుండి వచ్చుచున్న వని చెప్పెడు కొన్ని యుత్తరములు దక్క మహాత్ములయొక్క స్వరూపమునుగాని వారి గుప్త మహిమలనుగాని తెలి పెడి యితరచిహ్నాలన్నియు రూపు మాసినవి. ఇప్పుడు హిందూదేశపు దివ్యజ్ఞాన సామాజికులలో ననేకులకు బ్లావట్ స్కీగారిమీఁది విశ్వాసము తగ్గినది. వారిలో ప్రముఖులుగా నుండు కొందఱు దివ్యజ్ఞాన సమాజము హిందూమతమును పునరుద్ధారణము చేయు నన్న నమ్మకముతో తా మందున్నామని తెలిపియున్నారు. యన్. డి. ఖండల వాలాగారు గూఁత సంవత్సరము సెప్టెంబరు నెల ౮ వ తేదీని కీల్టీ గారికి వ్రాయుచు “కొలోంబులు హిందూదేశములోని దివ్యజ్ఞాన సమాజవృత్తి కించుమించుగా మరణ ప్రహారము కలుగఁజేసి రని చెప్పవచ్చును” అని వ్రాసి యున్నారు. బ్లావట్ స్కీదొరసానిగారు “నే నెందుకు హిందూదేశమునకు రాను?” అను శీర్షికను పెట్టిగూఁత సంవత్సరము నందు కీల్టీ దొరగారికి వ్రాసిన యుత్తరములో తాను హిందూదేశమునుండి వచ్చినది మొదలుకొని మహాత్ములయందలి భక్తి దృఢముగా క్షీణించుచున్నదనియు, అనేకులకు మహాత్ముల మీఁది

విశ్వాసము సంచలించిన దనియు; మఱికొందఱు మహాత్ముల యుని కియే యబద్ధ మని స్పష్టముగా నిరాకరించుచున్నారనియు, ఓక్క కర్నల్ ఆల్కాటుగారు దక్క ప్రతిపురుషుడును మహాత్ములను తమ తలంపుల నుండియు వారి యాత్మలను అడియారునుండియు తొలగఁ దోలినట్టు కనబడుచున్న దనియు, మనఃకల్పిత మైన ప్రతి విరుద్ధాంశ మును వారి పవిత్రము లైన పేరులతో ముడిపెట్ట బడుచున్న దనియు అక్కడ సంభవించిన ప్రతి ప్రతికూలకార్యమునకు తానొక్క తెయే యుత్తరవాదినిగా చేయఁబడుచున్న దనియు, నిజమునకు మహాత్ము లును వారియాత్మలను అడియారునుండి వెడలఁగొట్టఁబడిరనియు వ్రాసిరి. ఈసంగతిని దూరదృష్టి గలతత్సమాజమువారు కొన్ని కారణములచేత కప్పిపుచ్చినారు. ఇంచుమించుగా దివ్యజ్ఞానసమాజమునకు నాయకములు గానున్న వారందఱును బ్లావట్ స్కీగారిచేతను దామోదరునిచేతను తది తరులచేతను చూపఁబడిన మానసికదర్శనములు మోసము లని కనిపెట్ట నైన కనిపెట్టినారు; లేదా యొప్పుకొననైన నొప్పుకొన్నారు. దివ్యజ్ఞాన సమాజములో నొకప్పుడు ప్రముఖులుగానుండి చురుకుగా పని చేసిన వారనేకులు మోసములను కనిపెట్టి తాము సమాజముతోడి సంబంధ మును వదలుకొన్నారు; కొందఱింకను విడిచిపెట్టలేక యాఁగులాడు చున్నారు; కొందఱు చూపఁబడిన యద్భుతదర్శనము లన్నియు వంచన లనకపోయినను నత్యమైన వానితో నసత్యములుకూడ ననుసంధింపఁ బడిన వనుచున్నారు.

ఇప్పు డిందువలన తేలిన పర్యవసాన మంతయు మానసికశక్తు లనుగూర్చి యీవఱకు తెలియని క్రొత్తమహిమ లేనియు నీదివ్యజ్ఞాన సమాజమువారికి తెలియ వనియు, మానసిక మహిమ లని వారు చూపిన యద్భుతదర్శనము లన్నియు జాగరూకులు కానివారిని భ్రమ

పెట్టుట కయి పన్నిన మాయవేషము లనియు, అటువంటి యద్భుతదర్శ
నములు కలుగుట కయి వా రారోపించిన కారణము లన్నియు స్వకపోల
కల్పితము లైన యసంబద్ధోక్తులనియు, చెప్పఁదగిన నిష్కృష్టాభిప్రాయ
మయి యున్నది.

—

1875

1875

1875

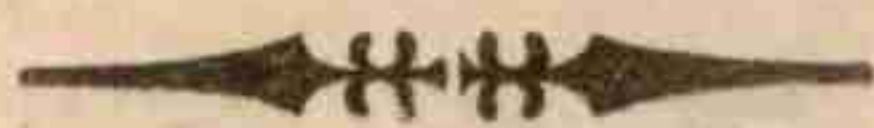
శంకరాచార్యులు.

747

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

१५४

శంకరాచార్యులు.

ఓభాత్యవరులారా!

శంకరాచార్యుల జన్మమునుగుఱించియు కాలమును గుఱించియు అనేకగ్రంథములయం దనేకవిధములుగా జెప్పబడి యున్నది. ఒక గ్రంథమునం దాయన చిదంబరమున పుట్టినట్లు చెప్పబడి యున్నది; ఇంకొకగ్రంథమునం దాయన శృంగగిరియందు జన్మించినట్లు వ్రాయబడినది. ఒకగ్రంథమునం దాయన విక్రమార్కశకము ౯౫౬ వ సంవత్సరమునకు సరి మైనవిశంబినంవత్సరమున జన్మించినట్లు వ్రాయబడినది. మఱియొకగ్రంథమునం దింధుకు విరుద్ధముగా మఱియొక సంవత్సరమున పుట్టినట్లు చెప్పబడినది. అయినను ఇటీవలపండితులు చేసిన విమర్శవలన శంకరాచార్యులవారు క్రీస్తుశకము ౭౮౮ వ సంవత్సరమునందు పుట్టినట్లు స్థిరపఱుపబడినది. ఈయన కేరళ (మళయాళ) దేశములోని శృంగేరిమేరు వనుగ్రామమున చైత్రశుద్ధదశమినాడు జనన మొందెను. శృంగేరికే శృంగగిరి యని పేరు. పూర్వము ఋశ్య శృంగుఁ డీవర్వతమున తపస్సు చేసినందున దీని కీపేరు కలిగినదందురు. శృంగగిరి యిప్పుడు మైసూరుదేశములో చేరి, పడమటి కొండలకు సమీపమున తుంగభద్రాతీరమునందు తుంగభద్ర పుట్టిన చోటికి చేరువ నున్నది. ఈయాదిశంకరులవారు ముప్పదిరెండుసంవత్సరములుమాత్రమే జీవించినట్లనేకగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి. అదియే నిజ మయినపక్షమున, శంకరాచార్యులవారు హఠాశకము ౯౨౦ వ సంవత్సరమునందు సిద్ధిపొంది యుందురు. అయినను కొందఱీయన యత్యాశ్రమమును స్వీకరించినతరువాత ముప్పదిరెండేండ్లు బ్రతికినని

చెప్పియున్నారు. ఈకడపట చెప్పినదే నత్యము కావచ్చును. ఈయన జన్మచరిత్రాదులను వివరముగా తెలిపెడు విశ్వాసార్హము లయిన గ్రంథము లేవియు లేవు. ఆనందగిరి రచించిన దొకటియు, మాధవాచార్యులు రచించిన దొకటియు రెండుశంకరవిజయములును మఱి కొన్నిగ్రంథములును గలవుగాని వానియం దాచార్యులవారి మహిమలు తప్ప విశేషాంశము లేవియు వ్రాయఁబడి యుండలేదు. శంకరాచార్యులవారితల్లి శ్రీమహాదేవి; తండ్రి శివశర్మ; గురువు గోవింద సాదాచార్యులు. ఈయన కెనిమిదవసంవత్సరమున ఉపనయనము జరిగెననియు, పండ్రెండవయేట తండ్రి లోకాంతరగతుఁ డయ్యెననియు, వ్రాయఁబడి యున్నది. అయినను కేరళోత్పత్తియనుగ్రంథమునందు శంకరులు పుట్టకముందే తండ్రి మృతుఁ డయ్యెననియు వితంతువునకు వ్యభిచారమువలన పుట్టెనని కులమువారు తల్లిని జాతినుండి బహిష్కారము చేసిరనియు, ఆమె మృతినొందినప్పుడు బంధువులును బ్రాహ్మణులును దహనము చేయుటకు చోటియ్యక యగ్నిహోత్రమును సహిత మియ్యకుండిరనియు, దూషణగా వ్రాయఁబడి యున్నది. ఇటీవల వ్రాసినగ్రంథకర్తలు దీనికి కారణాంతరమును జెప్పినను, ఆచార్యులవారితల్లి మరణము నొందినప్పుడు కులబ్రాహ్మణులు దహనసంస్కారమునకు స్థలమునుగాని నిప్పునుగాని యయ్యినందున కోపించి శంకరులవారు తమభుజమును మధించి యగ్నిహోత్రమును పుట్టించి తమయింటిదొడ్డిలోనే ప్రేతమును దహనముచేసి, ఆబ్రాహ్మణులు వేదబ్రాహ్మ్య లగునట్లును వారిలో సన్యాసులకు భిక్ష దొరకకుండునట్లును వారియిండ్లు శ్మశానము లగునట్లును శపించిరని వ్రాసి యున్నారు. శంకరశాపభయముచేత మళయాళదేశమునందు సంఘారి బ్రాహ్మణులిప్పటికిని తమదొడ్డిలోనే శవములకు దహనసంస్కారము

చేయుచున్నారు. శంకరాచార్యులవారు శివునియంశముచే నవతరించి రని యిటీవలివారు మహిమగాఁ జెప్పుచున్నారు. ఆదియందు జన్మ మెట్టిదయినను విద్యామహిమాదులు గల మహానుభావు లవతార పురుషులుగా గణింపఁబడుచు వచ్చుటకు వ్యాసాదుల సనేకులను నిద ర్శనముగా చెప్పవచ్చును.

శంకరాచార్యులవారు కాలము చేసి యిప్పటికి వేయినంవత్స రములు దాటిపోయినది. ఈయనకాలములో విదర్భదేశమునకు రాజ ధాని యైనకుండినపురమును త్రివిక్రమదేవచక్రవర్తి పాలించు చుండె నట. శంకరాచార్యులవారు మిక్కిలి సూక్ష్మబుద్ధి కలవారయి వేదము లను, ఉపనిషత్తులను, శాస్త్రములను, అధ్యయనము చేసి యత్యల్ప కాలములోనే వానియందు సంపూర్ణపాండిత్యమును సంపాదించిరి. ఆచార్యులవారు చిన్నప్పటినుండియు సంసారనుఖములయందు విరక్తి కలవారయి తండ్రిమరణానంతరము సన్యసింపవలె నని ప్రయత్నించిరి కాని తల్లియనుజ్ఞ యియ్యలేదు. ఒకనాఁ డాయన తనతల్లితోఁగూడ గ్రామాంతరమున నున్నయొకబంధునియింటికి పోయి మరల వచ్చుచు దారిలో నున్నయేటిని దాటుచుండఁగా ప్రవాహ మాకస్థికముగా హెచ్చి నీరుమెడబంటి యయ్యెను. అప్పు డాయన తల్లిని జూచి తనకు సన్యాసాశ్రమమును స్వీకరించుటకు సెల వియ్యవలసిన దనియు, ఇచ్చిన యెడల నిర్దఱును బ్రతుకవచ్చు ననియును, లేనియెడల నుభయులును చావవలసివచ్చు ననియు, చెప్పి యొప్పించి యామెయనుజ్ఞను పొంది, ఆమెను తనవీపుమీఁద నెక్కించుకొని నది యీది యొడ్డు చేరి తల్లిని నురక్షితముగా స్వగ్రామము చేర్చి, ఆమెకు ప్రదక్షిణము చేసి విధ్యు క్తముగా సన్యసించి మాతృవందనము చేసి యింకను విద్య యాజ్ఞింప వలెనని కర్ణాటకదేశమునకుఁ బోయెను.

కొంతకాల మయిన తరువాత శంకరాచార్యులవారు కాంచీ
 పురమునకు పోయి, అక్కడ బౌద్ధులతో వాదముచేసి వారిని జయించి
 వారి రా జయిన హిమశీతలమహారాజుగారియెదుట తమలో నావట
 కిరుకక్ష్యలవారును వర్పణుచుకొన్న యేర్పాటును బట్టి బౌద్ధమతస్తుల
 నందఱిని గానుగలలో పెట్టి యాడించి చంపించెను. ఈసంగతి శివ
 కంచీలో శృణానేశ్వరస్వామివారి యాలయములో రాతిమీఁద
 చెక్కబడి యున్నది. ఆయన తరువాత కంచీలో రాగిరేకుమీఁద
 కామాక్షినివాసి ప్రతిష్ఠ చేసి, ఆలయముయొక్క గోడలమీఁదను
 గుమ్మములమీఁదను బీజాక్షరములతో అధర్వవేదోక్తముగా శ్రీచక్ర
 యంత్రోద్ధారణము చేసి, కామాక్షి అష్టక మనుపేర ఆ దేవిని
 స్తుతించుచు ఎనిమిదిశ్లోకములను రచించెను. ఆయన కాంచీపురములో
 ఏకాంబరేశ్వరుఁ డనుపేర నొక శివలింగమునుకూడ ప్రతిష్ఠించెను.
 అప్పటినుండియు కాంచీపురములోని యాభాగమునకు శివకంచీ యని
 పేరు వచ్చినది. అక్కడనుండి శంకరాచార్యులవారు తిరువతికిపోయి
 అక్కడిపండితులతో మతసంబంధ మయిన వాదములు చేసి వారి నంద
 ఱిని గెలిచి అక్కడ వేంకటేశ్వరప్రతిమను చేయించి చంద్రమాళీ
 శ్వరుఁ డనుపేర స్ఫటికలింగము నొకదానిని స్థాపించెను. ఆదేవాలయము
 తిరుమల యను కొండమీఁద నున్నది. ఆచార్యులవా రక్కడ శివ
 కేశవుల కభేద మని బోధించెను. ఆయన తరువాత వేంకటేశ్వరస్వామి
 వారి రథోత్సవమునకు వచ్చెడు యాత్రావరులవలన ధనము పోగుచేసి,
 మార్గస్తులకును భక్తులకును అన్నదానము చేయునట్లు శిష్యులను నియ
 మించి చంద్రమాళీశ్వరుని వేంకటేశ్వరుని స్తుతించుచు నక్షత్ర
 మాలను రచించి, ఉత్తరదేశమునకు ప్రయాణ మయ్యెను. ఆయన
 యిక్కడనుండి మొట్టమొదట వింధ్యపర్వతముల మీఁదుగా కాశీపుర

మునకుఁ బోయి కొంత శాస్త్రాభ్యాసము చేసి అక్కడ తర్కాది
శాస్త్రములయం దనేకగ్రంథములు చేసి పేరుపడసిన మండనమిశ్రుఁ
డను పండితుని ప్రసిద్ధి విని, ఆతనిని సందర్శించి ప్రసంగింపవలె
నన్న యభిలాష కలవాడై నర్మదానదీతీరమునం దున్న విద్యానిలయ
మును పేరు గల యాతనియూఁకికి పోయెను. మండనమిశ్రుని పాండిత్యో
త్కర్షమును ప్రకటించుటకు కథ లనేకములు కల్పింపఁబడినవి గాని
యవి యంతగా విశ్వాసార్హము లైనవి కావు. ఆచార్యులవారు
మండనమిశ్రుని యింటికిఁ బోవునప్పటికి ద్వారమున నున్న యెనిమిది
చిలుక లాయనతో శాస్త్రచర్చ కారంభించెనట! ఆయన వాని
పాండిత్యమున కాశ్చర్యపడి పక్షులే యింతపాండిత్యము కల్గవై
యుండఁగా శిష్యబృంద మెట్టిదై యుండునో యని భ్రమపడి, వారితో
వాదించుట తన మనోరథమునకు ప్రతిబంధకముగా నుండు నని
యెంచి యేమియుతోఁచక యాలోచించుచు గుమ్మమువద్ద నిలుచుం
డఁగా మండనమిశ్రునిదొడ్డిలో గోడదరి నొక నారికేళవృక్షము కానఁ
బడెనట! అక్కడ నున్న యీడిగవాఁ డొకఁడు తాటి చెట్టెక్క
నక్కఱలేకయే తన మంత్రప్రభావముచేత చెట్టును క్రిందికివంచి
కల్లు గీచుకొనుచుండెనట! అదిచూచి శంకరాచార్యులవారు వాని
యొద్దకుఁబోయి తన కావిద్య నుపదేశింపు మని వేడఁగా వాఁ
డావిద్యను పరుల కుపదేశించినవక్షమున తన కది ఫలింపదనియు, అందు
వలన తనజీవనమునకును సంపాదనమునకును భంగమువచ్చు ననియు
చెప్పి, చెప్పక నిరాకరించెనట! అందుమీఁద శంకరాచార్యులవారు
వానికి జీవనభంగము కలుగకుండునట్లుగా నువర్ణముఖి యను బంగా
రము చేయు విద్యను వాని కుపదేశించి దానివలన చెట్లనువంచు
మంత్రమును గ్రహించి తన్మంత్రశక్తిచేత మండనమిశ్రుని దొడ్డిలో

నున్న గొబ్బరిచెట్టు వీధిలోనికి వంగునట్లు చేసి దానిమీఁదినుండి
యెక్కిపోయి లోపల ప్రవేశించెనట! చెట్లను వంగునట్లు చేసెడు
విద్య కాశ్మీరదేశములోని యీడిగవాండ్రకుఁ దెలియు ననియు, శంక
రాచార్యులవా రాసంగతిని కాశ్మీరదేశమునకుఁ బోయి యావిద్యను
గ్రహించి వచ్చి మండన మిశ్రునిలోపలఁ బ్రవేశించి రనియు,
కొందఱు చెప్పియున్నారు. అటుతరువాత నువర్ణముఖిని గ్రహించిన
యీడిగవాఁ డపరిమితముగా బంగారమును చేసి తనపేర నాణెములు
పోయించెననియు, ఆనాణెము లందుచేత నిప్పటికిని ఈడిగకాను లని
వ్యవహరింపఁబడుచున్న వనియు, కొందఱు వ్రాసియున్నారు. శంక
రాచార్యులవారు ప్రాణాయామమునుబట్టి యోగశక్తిచేత మండన
మిశ్రుని ప్రాకారమును దాటి సభాభవనమును జొచ్చె నని యొకరు
వ్రాసియున్నారు. లోపల నెట్లు ప్రవేశించినను మండనమిశ్రునకును
శంకరాచార్యులవారికిని శాస్త్రప్రసంగము జరిగినది. ఆవాదమునకు
ముందు తానోడిపోయినయెడల సన్యాసమును విడిచెద నని శంకరా
చార్యులవారును, తా నోడిపోయినపక్షమున గృహస్థాశ్రమమును
విడిచి సన్యాసమును స్వీకరించి శిష్యుడ నయ్యెద నని మండనమిశ్రుఁ
డును, ప్రతిజ్ఞలు చేసికొనిరట. అప్పుడు మీమాంసాది శాస్త్రముల
యందు వా రిద్దఱికిని గొప్పవాదము జరిగెను; ఆవాదమునందు
మండనమిశ్రుఁడు శంకరాచార్యులవారియుక్తికి పైయుక్తి చెప్పలేక
యోడిపోఁగా ఆతనిభార్యవచ్చి తాను తనభర్తయొక్క దేహములో
సగమగుటచేత తన్నుఁగూడ గెలిచినంగాని పూర్ణ మయిన గెలుపు
కానేర దనియు తనతోడ కళాశాస్త్రమునందు వాదింపవలసిన దనియు
శంకరాచార్యులవారిని కోరెనట! అతఁడు చిన్నప్పటినుండియు బ్రహ్మ
చారిగాను సన్యాసిగాను ఉండి కామశాస్త్రపరిజ్ఞానము లేనివాఁ

డయినందున ఆమెతో వాదించుటకు శక్తుఁడుగాక తన కాలు
 నెలలు గడువిచ్చిన పక్షమున నేర్చుకొనివచ్చి వాదించెద నని
 యడుగఁగా ఆమె యంగీకరించి గడువిచ్చెనట! అంతట శంక
 రాచార్యులవారు బయలుదేటి యొకపట్టణమునకుఁ బోయి
 యాపట్టణపు రాజయిన యమరుకుఁ డనువాఁ డప్పడే మృతుఁ
 డైనందున వానిబంధువు లాతని శవమును దహనసంస్కారార్థము
 శ్మశానవాటికకు తీసికొనిరాఁగా పరకాయప్రవేశవిద్యచేత తానాతని
 దేహమునందు ప్రవేశించి లేచి పరివారముతోఁగూడ రాచనగరు
 ప్రవేశించెనట! ఆచార్యులవారు రాజకళేబరమునందు ప్రవేశింపక
 మునుపు తన దేహమును నొక దేవాలయములో విడిచి భద్రముగా కాచి
 యుండి తనశరీరమున కేది యైన అపాయము వచ్చెడుపక్షమున నుచ్చ
 రింపవలసిన దని యొకమంత్రమును జెప్పి శిష్యుల కొప్పగించి వచ్చె
 నట! శంకరాచార్యులవారు రాజదేహములో చొచ్చి రాజమంది
 రమునఁ బ్రవేశించి, చచ్చినరాజు మరల బ్రతికివచ్చెనని సంతోషించు
 చున్న మంత్రులు మొదలయినవారితోఁడఁగూడి రాజకార్యములు
 చక్కఁజెట్టుచు, రాత్రులు రాజభార్యలతో సంభోగించుచు కామ
 శాస్త్రరహస్యములను గ్రహించుచు కొంతకాలము గడపెనట!
 ఆ రాజునకు నూలుగురుభార్యలు కల రనియు, అతఁడు నిత్యమును
 ఒక్కొక్కదానితో సంభోగించుచు పట్టమహిషివద్దకు రాఁగా చేష్టా
 వికారములనుబట్టి యామె సందేహపడి తా నేదో వ్రతము వ్రాసితి
 ననియు వ్రతసమాప్తివఱకును భర్త శయనగృహమును చేరరా దనియు
 చెప్పి నిరాకరించె ననియు మఱియొకరు వ్రాసియున్నారు. కొంతకాల
 మైనతరువాత రాజవత్ని కనుమానముకలిగి మంత్రులతో నాలోచించి
 యాపట్టణములో నున్న శవముల నన్నిటిని వెదకి దహనముచేయుట

కుత్తరపు చేసెనట! అప్పుడు రాజభటులు వచ్చి యూరంతయు వెదకి
కనబడ్డ శవములనన్నిటిని కాల్చుచు, దేవాలయములోనున్న యాశవ
మును సహితము కనుగొని శిష్యుల నక్కడనుండి పాటదోలి శవమును
చితిమీఁదపెట్టి నివ్వంటించిరట! అంతట శిష్యులు రోదనముచేయుచు
పరుగెత్తి కోటగోడవద్దఁ జేరి తమకు గురు పుపదేశించిన తత్త్వమనీ
త్యాది వాక్యములను బిగ్గరగా పలుకసాగిరట! అప్పు డాచార్యుల
వారు శిష్యులప్రలాపములను విని సంగతిని గ్రహించి రాజశరీరమును
విడిచి మరల చితిమీఁద నున్న శరీరములోఁ బ్రవేశించెనట! అప్ప
టికే కాళ్ళును చేతులును కొంతవఱకు కాలిపోఁగా శంకరాచార్యుల
వారు లక్ష్మీనృసింహాష్టకమును చెప్పినందున మరల మొలిచినవట!
శంకరాచార్యులవారు అమరుకుని శరీరములో ప్రవేశించి యున్న కాల
ములో ఆతనిభార్యయొక్క చక్కదనమున కాశ్చర్యపడి యామె
సౌందర్యవిశేషమును వర్ణించుచు, 'అమరుక' మను శృంగార శతకమును
రచియించె నని చెప్పుదురు. అతఁడు వెంటనే శిష్యబృందముతోఁ
గూడ మండనమిశ్రుని యూరికిఁ బోయి యాతనిభార్యతో కామశాస్త్ర
ప్రసంగము చేసి, ఆమె యడిగిన ప్రశ్నల కన్నిటికిని సదుత్తరములు
చెప్పి, ఆమె తన కాదినమున కళ యొక్కడనున్న దని యడుగఁగా
వెంటనే కళాస్థానమును చూపి, ఆమె నోడించెనట. అంతట మండన
మిశ్రుఁడు సన్యసించి, సురేశ్వరాచార్యుఁ డనుపేరిట శంకరాచార్యుల
వారికి శిష్యుఁ డయ్యెను. మండనమిశ్రుఁడు బ్రహ్మయొక్కయు, ఆతని
వత్ని నరస్వతి యొక్కయు, అంశము లని చెప్పుదురు. మండనమిశ్రుని
భార్యపేరు సరసవాణి. ఆచార్యులవా రామెను జయించినప్పుడు
శారదాస్వరూపురా లైన యామె యాతనిచే స్థాపింపఁబడెడు మఠ
ములయం దెల్లను తా నధివసించియుండునట్లును వానికి తన పేరు వాడు

నట్లును వరములిచ్చెనని మాధవాచార్యులవారు వ్రాసి యున్నారు. మండనమిశ్రుడు కర్మవాదైక నిరతుడు.

ఒకానొకప్పుడు నా స్తికమతాభిమాని యగు నొకరాజు శంకరాచార్యులవారిని భిక్షకు పిలిచి, ఆవఱకే నీసమును నీరుగా కాపించి యుంచి యామూసను ముందుపెట్టి తమసిద్ధాంతానుసారముగా సర్వమును బ్రహ్మయమే కాన దీనిని భిక్షమునుగా గ్రహింపుడని పరిహాసముగా పలికె ననియు, శ్రీభగవత్పాదాచార్యులవారు వాని మాటల కాగ్రహింపక దానిని త్రాగి వానికి బుద్ధి వచ్చునట్లు చేసి యద్వైత మతము నుపదేశించి వానిని లోబఱుచుకొని రనియు ఆచార్యాష్టకమున జెప్పబడియున్నది. ఆదిశంకరులవారు సన్యసించినతరువాత భగవత్పాదు లనురామమును స్వీకరించిరి.

శంకరాచార్యులవా రక్కడనుండి కాశ్మీర దేశమునకుఁ బోయిరి. ఆ దేశమునందలి వల్లభపురములో శంకరులవారు సరస్వతిని ఉపాసించి యామెను వశ్యురాలినిగాఁ జేసికొని ప్రత్యక్షమైన యామెను తనజన్మస్థాన మైన శృంగగిరియందు నివసించుమని ప్రార్థించి రఁట! శారద యాతనికోరిక నంగీకరించి శృంగగిరియందు వెలసి తన కక్కడ దేవాలయమును కట్టించుమని కోరెనఁట! ఆమెకోరినట్లతఁ డక్కడ దేవాలయమును కట్టించుటయేకాక యనేకము లైన యితర స్థలముల యందుఁగూడ శారదా పీఠములను ప్రతిష్ఠాపించెను. ఆచార్యులవారు శృంగగిరిలో శారదాయంత్రోద్ధారణముచేసి విద్యాపీఠము నేర్పఱిచి భోగనామక లింగమును ప్రతిష్ఠించి యజుర్వేదమహావాక్యము లుపదేశించునట్లు నియమించెను. అతఁడు తరువాత పాదచారియై భరతఖండము నంతను సంచారము చేసి, వెల్చినచోట నెల్లను బౌద్ధులు, జైనులు, చార్వాకులు మొదలైనవారిలో వాదములు చేసి వారి మతిము

లను ఖండించి తన యద్వైతమతమును స్థాపించుచు రాజులను స్వాధీన
 పఱచుకొని బౌద్ధాదులను శిక్షించుచు వచ్చెను. ఆయన సౌందర్య
 లహరి మొదలైన గ్రంథము లనేకములు రచించినను ఆయన
 చేసిన గ్రంథములలో నెల్లను ప్రస్థానత్రయ మనఁబడెడు బ్రహ్మసూత్ర
 ముల యొక్కయు భగవద్గీతల యొక్కయు ఉపనిషత్తుల యొక్కయు
 భాష్యములు మిక్కిలి ప్రధానములు. ఉత్తరమీమాంస యనియు
 బ్రహ్మసూత్రము లనియు చెప్పఁబడెడు వ్యాసుని వేదాంత సూత్రముల
 కాయన రచించిన భాష్యమునకు శారీరకభాష్య మని పేరు. భార
 తములోని కృష్ణార్జున సంవాదం బను భగద్గీతా యోగశాస్త్రమున
 కాయన రచించిన భాష్యమును గీతాభాష్య మందురు. అష్టోత్తర శతో
 పనిషత్తులతోను ముఖ్యములైన ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక
 మాండూక్య, తైత్తిరీయ, ఐతరేయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకము
 లనెడు పది యుపనిషత్తులకును శంకరాచార్యులవారు రచించిన
 భాష్యమును ఉపనిషద్భాష్యమని చెప్పుదురు. ఈమూడుభాష్యముల
 యందును శంకరాచార్యులవారి నిరుపమాన పాండిత్యమును బుద్ధిబల
 మును యుక్తి నైపుణ్యమును స్పష్టముగాఁ గానఁబడుచున్నవి. అటు
 తరువాత శంకరాచార్యులవంటి ధీశాలి మరల మన భరతఖండమునం
 దెవ్వఁడును వుట్టలేదు. ఆచార్యులవారు హరిమీడేస్తవము మొదలైన
 ౧౧౨౨ గ్రంథములను రచించినట్లు చెప్పుదురు. ఆయన స్థాపిం
 చిన యద్వైతమత స్వరూపమును గూర్చి కొంత ముందు వివరించెదను.
 అద్వైతమతము యుక్తిచేత చక్కఁగానే కానఁబడినను, అనుష్ఠానము
 నకు మాత్ర మంతగా అర్హమైనదికాదు. అందుచేత శంకరాచార్యుల
 వారు సర్వమతములను ఖండించి యొక్క యద్వైతమునే జనులలో
 నెలకొల్పుట సాధ్యముకాక యాఱుమతముల నంగీకరించిరి. అవి

స్మార్తము, వైష్ణవము, సౌరము, శాక్తేయము, గాణపతము, సాశు
వతము, వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతము, సౌరము,
కాపాలికము, వణ్ణతము లని మఱియొకరు వ్రాసియున్నారు. ఈ
హేతువుచేత శంకరాచార్యులవారికి వణ్ణతోద్ధారకు లని విరుదు పేరు
వచ్చినది. ఆయన కాశ్మీరమునందు సరస్వతీపీఠము నధిష్ఠించినతరువాత
బదరికాశ్రమములోను, ద్వారకలోను, కేదారినాథములోను, మఠ
ములను స్థాపించి యచ్చట తగినశిష్యులను నిలిపెను. ఆచార్యులవారు
జగన్నాథమునందు గోపాలయంత్రమును స్థాపించి సంతానపీఠము
నేర్పఱచి దానికి హస్తామలకాచార్యుల నధిపతినిగా నిలిపి ఋగ్వేద
మహావాక్యముల నుపదేశించునట్లును, ద్వారకయందు కాళీయంత్ర
మును స్థాపించి అభయపీఠము నేర్పఱచి దానికి తంత్రోటకాచా
ర్యుల నధిపతినిగా నిలిపి సామవేదమహావాక్యముల నుపదేశించు
నట్లును, బదరికాశ్రమమునందు లక్ష్మీయంత్రమును స్థాపించి ఐశ్వర్య
పీఠము నేర్పఱచి దానికి భట్టపాదాచార్యుల నధిపతినిగా నిలిపి యధర్వ
వేదమహావాక్యముల నుపదేశించునట్లును, నియమించిరి. ఈపీఠములు
క్రమక్రమముగా బైరాగులు మొదలయినవారి యధీనములై నందున
నిప్పుడు కానరావు. బదరికాశ్రమములో నిప్పటికిని సంబూర్తిబ్రాహ్మ
ణుండే పీఠాధికారిగా నుండును. ఆయనశిష్యులలో పద్మపాదా
చార్యులు, హస్తామలకాచార్యులు, సురేశ్వరాచార్యులు, త్రోటకా
చార్యులు, ముఖ్యులు. శంకరాచార్యులవారు తమదేశసంచారములో
నేపాళదేశమునందు బశుపతీశ్వరుని, అస్సామదేశములోని కామపుర
ములో కామాక్షిని. రేవాలయపర్వతముమీఁద రేవాలయేశ్వరుని,
స్థాపించెను. ఆచార్యులవారు రవసానకాలమునందు కడపట హిమాలయ
పర్వతసమీపమున నున్న కేదారికాశ్రమమునందు వసించి యక్కడనే

భాష్యములను పూర్తిచేసి ప్రచురము చేయుటకై శిష్యుల చేతి కిచ్చి ముప్పది రెండవయేట సిద్ధి పొందెను. కొందఱాచార్యులవారు మత వ్యావనము నిమిత్తము యవనదేశమునకుఁ బోయి యచ్చట సిద్ధి నొందెనని చెప్పుదురు. మఱికొందఱాచార్యులవారు మరల కాంచీ పురమునకు వచ్చి కామకోటిపీఠము స్థాపించి యచ్చటనే విదేశాకైవల్యము నొందెనని చెప్పుదురు. ఆచార్యులవారు పరమపదమును పొందినతరువాత శిష్యులయిన పద్మపాదాచార్యులును, హస్తామలకాచార్యులును, శృంగగిరికి వచ్చి శంకరభాష్యములను ప్రసిద్ధపఱచి యక్కడనే మరణపర్యంతమునుండి సిద్ధి పొందిరి.

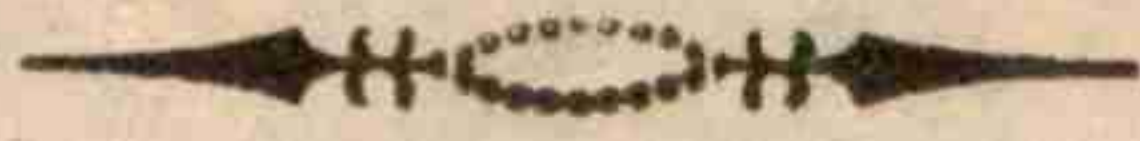
ఆవఱకే కుమారిలభట్టు మొదలైనవారి కృషిచేతను బలిష్ఠులైన రాజపుత్రుల హింసలచేతను హిందూదేశమునందు క్షీణదశ నొందుచున్న బౌద్ధమతమునకు గర్భశత్రువై శంకరాచార్యులవారు దానిని రూపు మాపిరి. ఆచార్యులవారు తమ జీవితకాలములో శరీరముతో కైలాసమునకుఁ బోయి యోగభోగాదినామకము లైన యైదు చంద్రమాళిలింగములను భూమికిఁ గొనివచ్చి శేషాచలము మొదలైనచోట్ల స్థాపించి రనియు చెప్పుదురు. ఆదిశంకరులవారు కాని, ఆయనతరువాత పీఠమునకు వచ్చిన యతులుగాని, పదునాలవశతాబ్దమునందు పీఠమునకు వచ్చిన విద్యారణ్యులనఁబడెడు మాధవాచార్యుల కాలమువఱకును ఎవ్వరును గజాశ్వాందోళనాదులు పల్లకులు మొదలైన రాజచిహ్నములను వేనిని కలిగి యుండక యత్యాశ్రమమున కనుకూలము లైన కాషాయవస్త్రాదులను మాత్రమే ధరించి పాదచారులై దేశయాత్ర చేసి మతవ్యావనము చేయుచు వచ్చిరి. ఆదిశంకరులు మొదలుకొని విద్యారణ్యులవారివఱకును పీఠమునకు వచ్చిన యాచార్య పురుషులపేరు లిందు చెప్పెదను:— ఆదిశంకరాచార్యులు, సనంద

నాచార్యులు, సురేశ్వరాచార్యులు, త్రోటకాచార్యులు, హస్తామల
కాచార్యులు, జ్ఞానఘనాచార్యులు, జ్ఞానోత్తమాచార్యులు, సింహ
గిరీశ్వరాచార్యులు, ఈశ్వరతీర్థాచార్యులు, సృసింహమూర్త్యాచార్యులు,
వితరణాచార్యులు, విద్యాశంకరాచార్యులు, భారతకృష్ణాచార్యులు,
విద్యారణ్యాచార్యులు. దీనినిబట్టి చూడఁగా శంకరాచార్యులవారికిని
విద్యారణ్యులవారికిని నడుమను శృంగగిరి (శృంగేరి) పీఠమునకు వచ్చిన
వారు వందఁదొండుగు రయినట్లు స్పష్ట మగుచున్నది.

బసవరాజు గవర్నాజుగారి జీవచరిత్రము.

ಮಹಾದೇವತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು

బసవరాజు గవరాజుగారి జీవచరిత్రము.

అయ్యా! మిత్రులారా!

మీకు వినుటకును నాకు చెప్పుటకునుగూడ సంతాపకర మైన
పిడుగువంటిదుఃఖవార్తను మీ కుపన్యసించునట్లు ప్రేరేచి నన్నిక్క-
డకుఁ దెచ్చిన నాపాపపుహృదయము నేమందును? కటకటా! ఈకఠిన
హృదయ మిప్పుడును వెనుకతీయక మీ యందఱముందఱను కర్ణశూ-
లాయమానము లైన పలుకులను నానోటఁ బలికింప నన్ను త్వరపెట్టు
చున్నది. ఆహా! ఏమి దీనిసాహసము! ఓ హృదయమా! నీ యాజ్ఞను
చెల్లింపకతీయదుగదా? మిత్రులారా! నాకు నిజమైన యుత్సాహము
లేకపోయినను, ఈలోపలిపోటు తప్పించుకొనుటకై తోచినదేమో
చెప్పెదను. ఎవ్వనిగూర్చి ప్రశంసించుటకు మనమింతమంది యిప్పు-
డిక్కడ చేరియున్నామో యామహాపురుషుఁడనాకొక్కనికే మిత్రుఁడు
గాఁడు; నాకును మీకును గుణసంపదచేత విన్నంతవఱ కెఱిగినవారి
కిని మొగమెఱుఁగనివారికిని గూడ పరమాత్మఁడే. మనకందఱకును
పరమాత్మలును, లోకోపకార పరాయణచిత్తులును, సంతతసత్యశీలు-
రును, శాంతిశౌలభ్యాది నద్గుణసంపన్నులును, నయిన శ్రీబసవరాజు
గవరాజుగారు తమ యశస్సు లోకములో వ్యాపింప నారంభించిన
యీ సమయమునందే తమ యైహికయాత్రను పరిమాప్తి నొందించి
జ్ఞాతై నెల ౧౬ వ తేది సోమవారము సాయంకాలమున మనలను దిగ
నాడి పరమపదమును బొందిరి. మిత్రమరణమును తలపెట్టఁగానే
నామనసిప్పు డంధకారబంధురమై యేమియుతోచకున్నది. ఆహా! ఏమి

యీ యాశ్చర్యము ! ఇంతలోనే యాయనగుణసంపద నామనస్సునకు
 పొడగట్టి గాఢాంధకారములోనుండి వెలువడిన సూర్యబింబమువలె
 ప్రకాశించుచు నామనస్సునకు తెలివినికలిగించి దుఃఖములో కొంత
 సంతోషము పుట్టించుచున్నది. మనకుఁగల ప్రేమానుబంధము మనలను
 మిత్రమరణమునకై దుఃఖ సముద్రములో ముంచుచున్నను, దుఃఖము
 నుండి మరలించుటకు నామనస్సు నాకు స్వాధీనము కాకున్నను
 నూత్నదృష్టితో విచారించి చూడఁగా నాకుదుఃఖహేతు వంతగా
 గానఁబడదు. మనకు ప్రేమాస్పదుఁ డైనలోకోత్తర పురుషుఁడు
 దుఃఖబహుళ మయిన యీపాదులోకమును విడిచి సంతతనుఖప్రద
 మయిన యుత్తమలోకమును జేరి స్థిరసౌఖ్యము ననుభవించు చుండఁగా
 మన మేల వ్యసనపడవలెను? సర్వజన శ్లాఘాపాత్రుఁ డయినపుణ్య
 పురుషుఁడు పుణ్యలోకమునకుఁ బోలే దని యెవ్వరికైన సందేహ
 ముండునా? ముమ్మాటికినిలేదు. అట్టి స్థితిలో వీరు బ్రహ్మానంద
 పదవియందు నిరంతరానందమును పొందుచుండఁగా మన మిట్లు
 విచారపడు చుండుట పామరత్వముకాక మఱి యేమని చెప్పవచ్చును?
 మనమిప్పుడు మోహపాశములచేఁ గట్టఁబడి యవివేకుల మయి
 యుండుటచేత నేకదా యిట్లు విలపించుచున్నాము? మనుష్యులకు జనన
 మట్ల మరణమును స్వభావసిద్ధమై యుండుటచేత, పుట్టినవాఁ డెల్ల
 నవశ్యముగా మరణమునొందవలసినదే. అయినను, ఇంతటి యుప
 యుక్తపదార్థము నింతశీఘ్రకాలములో నీలోకమునుండి యీశ్వరుఁ
 డేల తీసికొనిపోయెనో యెవ్వరికి నూహింపరాని దేవరహస్య మయి
 యున్నది. ఆయన పిన్నవయస్సును, సుగుణసంపదను, ఆయనవలన
 నెదురుచూడఁబడిన మేలును తలఁచుకొన్న కొలఁదిని ఆయన యీ
 లోకమునిమిత్తము చేయవలసినపని యెంతో యుండఁగా, నుఖ మనుభ

వింపవలసినకాల మెంతో యుండఁగా ఇటువంటి యుత్తమపురుషుని
 మనలనుండి యీశ్వరుఁ డాకస్మికముగా తనవద్ద కేలరప్పించుకొనెనో
 యనుసందేహము మనమనన్పు ను విడువక బాధించుచు, ఈయకాల
 మరణ మద్భుతముగాను క్రూరముగాను తోఁ చునట్లు చేసి దుఃఖము
 సంతకంతకు హేచ్చుచేయుచున్నది. అయినను దేవునిచర్య లెట్టి
 వాటికిని దురవగాహములుగదా ! ఆయన కేమేలును జేయఁగోరి
 యీశ్వరుఁ డాయనను తనసాన్నిధ్యమునకు రప్పించుకొనెనో ! పెద్దలు
 చెప్పిన ట్లనేకలోకములే యున్న పక్షమున, ఈమహాపురుషుఁ డేలోక
 మున నింతకంటె నెక్కువమేలును చేయుట కయి కావలసినచ్చెనో !
 ఆయనయొక్క నిర్మల మయిన యాత్మ యీచెడులోకములోనే చిర
 కాల ముండుటకంటె నింతకంటె పరిశుద్ధమైన పుణ్యలోకమున దేవతా
 సన్నిధానమున నుండుట నెక్కువ యర్హమైనదికదా ! మన
 కీవృధాసంశయ మేల ! మనమిత్రుఁడీలోకములోనే చిరకాల ముండిన
 యెడల, దాష్టమగు కాలమహిమ చేతను దుర్నివారు లగుబంధు
 మిత్రాదుల ప్రోత్సాహముచేతను దుస్సహము లగు తాళిక బాధల
 చేతను తన యిప్పటియూహలను ప్రవర్తనమును విధిలేక మార్పుకొన
 వలసి వచ్చునని యెంచి యీశ్వరుఁ డొకవేళ మనమిత్రుని నిట్టి
 నిష్కళంకస్థితిలో నేబాధలును లేని పరలోకమునకుఁ గొనిపోయె
 నేమో ! అత్యల్పకాలము జీవించె నని పలవించుటకూడ నాకు వెట్టి
 గానే తోఁచుచున్నది. ఈ మహాపురుషుని జీవితకాలము సంవత్సర
 సంఖ్యను బట్టి చూడగా నల్పమే యయినను, చేసినకార్యములను
 బట్టియు పొందిన భ్యాతినిబట్టియు చూడఁగా నతిదీర్ఘ మయినదనియే
 చెప్పవచ్చును. ఈయనకంటె ద్విగుణకాలము బ్రతికినవారిలోఁ
 గూడ మనవట్టణమాన కీవిధముగా నింత మేలుచేసినవారును నింత

ప్రఖ్యాతిని సంపాదించినవారును ఎందఱున్నారో వ్రేలుతుడచి నలు
పురను జెప్పుడు. దేవాలయములను గట్టించినవా రున్నారు;
అన్నసత్రములను జెట్టించినవా రున్నారు. కాని యీవిధముగా
లోకమునిమిత్తమయి స్వనుభమును విడిచి పకలకన్యములను వంశోప
పూర్వకముగా వహించి అకళంక మైనసత్రవర్తనమును విడువక,
నిర్మలగుణములచే నిరుపమాను లై యున్నవారు నే నెఱిగినంతవఱకు
మనపట్టణమునందుమాత్రమేకాదు, మనమండలమునందును నాకుఁ
గానరాకున్నారు. న్యాయదృష్టితో చూడఁగా గుణవృద్ధుఁడే నిజమయిన
వృద్ధుఁడు గాని వట్టియేండ్లు గడచినవాఁడు వృద్ధుఁడు కాఁడుగదా!
ఈయన గుణవృద్ధుఁడుటకు సందేహములేదు. ఈయన వయోవృద్ధుఁడు
కానిమాట వాస్తవమే. ఈలోకమున నల్పకాలమే జీవించినను,
ఈయల్పకాలములోనే తనప్రవర్తనమునుబట్టి యితరులు తమనడతను
ద్విద్వతోవలసినట్లు చేసియుండఁగా చిరకాలము జీవించినను ఇంతకంటె
నెక్కువలాభ మేమి కలుగును? నీతిమాలి వేయేండ్లు బ్రతుకుటకంటె
నీతి తప్పని సత్రవర్తన మొక్కదినము చాలదా! ఇటువంటిమృతినే
కదా యోగ్యు లయినవా రందఱును గోరవలసి యున్నది! ఒకవిధ
మునఁ జూడఁగా, ఆయన మృతినొందినట్టె నాకు తోచకున్నది.
మృతి దేహమునకా? ఆత్మకా? ఆయన యస్థిర మైనస్థూలదేహము
విడిచినను, సుస్థిర మయిననూత్నదేహమును మనయొద్దనుండి గొని
పోయినవాఁడు కాఁడు. దేహము చచ్చినను, సత్రవర్తనమును కీర్తియు
చావలేదు. కీర్తికాయ మిప్పుడును పూర్ణిమనాటి శరత్కాలచంద్రిక
వలెఁ బ్రకాశించుచు మనయెదుటనే యున్నది; యుండును. శాశ్వత
మయి యుండఁగలదు. కాబట్టి యాయన చచ్చియు చావనివాఁడే.
ఆయన యనేకులవలె జీవన్ముతుఁడు గాక మృతజీవులలోనివాఁడయి

యున్నాడు. ఇకముందు మన మాయననవ్యమొగమును జూడఁ
బోము; ఆయన గంభీరస్వరమును వినబోము. కాని యాయన తన
సద్యర్థనముచేత మనసులలో చిత్రించిన నద్గుణములనుమాత్రము
మన మెన్నఁడును మఱచిపోలేము. ఆహా! ఏమి యాయనగుణ
మహిమ! ఆయనగుణములలో నొక్కొక్కదానిని తలఁచుకొఁగానే
నాదేహ ముప్పొంగుచున్నది. ఆయన సద్గుణములను పూర్ణముగా
వర్ణింపఁగలుగుటకు శేషునివలె వేయినోళ్ళయినను నాకు లేవు;
అలంకారబహుళములై రసవంతము లైనమృదుమధురవచనములతో
వర్ణింపఁగలుగుటకు కాళిదాసాదిమహాకవులకువలె విచిత్రవర్ణనాసామ
ర్థ్యాదు లైనను నాకు లేవు. ఓహో! తప్పదలఁచితిని! పట్టపగ
లింటిమూర్ఖునివలెఁ బ్రకాశించెడి యాయననిర్మలగుణములను స్తుతి
పాఠములతో నలంకారబహుళముగా వర్ణింపవలసినయావశ్యక మేమి
యున్నది? ఉన్నవి యున్నట్లుగా స్వభావోక్తులతోఁ జెప్పటయే
చాలును. శుద్ధనువర్ణమునకు వర్ణము వేయవలెనా? మందబుద్ధి నైన
నేను నావాక్యములతో పెంచి వర్ణించుటకును స్తోత్రము చేయుటకును
పూనినపక్షమున, స్వభావమధురము లయినయాగుణములయందము
చెడినను చెడవచ్చును. నిజ మయినగొప్పతన మెప్పుడును వేవభావ
లక్కఱలేకయే యందఱకును దెలియఁదగినదయి యుండునుగదా!
కాబట్టి యీమహాపురుషుని గుణవర్ణనమునిమిత్తము నాప్రయత్నము
సహిత మక్కఱయుండదు. ఆయనగుణములను జెప్పటకుముందు
జన్మాదినుండియు కొంచెముచరిత్రమును మిక్కిలి సంగ్రహముగా
ప్రాయము చున్నాను.

రాక్షసనామసంవత్సర మార్గశిరబహుళ తృతీయా బుధవార
మునఁ డనఁగా ౧౮౫౫ వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల ౨౬ వ తేదీని

తనమేనమామగారియూ రైన కలవ జ్జనుగ్రామమునందు గవరాజు గారు జననమొందినారు. కాబట్టి పోయినదినమున ననగా ౧౮౮౮ వ సంవత్సరము జూలై నెల ౧౭వ తేది సోమవారమునాటి కాయన వయస్సు ముప్పదిరెండుసంవత్సరముల యాజుమాసముల యిరువది దినములు. ఆయనతల్లి మఱియొకమగశిశువును ప్రసవించి గవరాజు గారి నాలవసంవత్సరము రాగానే మృతినొందినందున, తల్లియొక్క యమూల్య మయినసంరక్షణమును ప్రేమయు లేనిలోప మాయనకు పసితనములోనే సంభవించెను. ఈయనతండ్రిగారి శ్యేష్ఠపాదరుల కిద్దఱికినిగూడ సంతానము లేనందున, ముగ్గురన్నదమ్ములకును ఈయనయే ముద్దులకుమారుడయి యుండెను. అందుచేత వారుముగ్గురును పుత్ర ప్రేమతో సంరక్షించుచువచ్చుటయేకాక విద్య వేగముగా రావలె నన్నయభిలాషచేత నొకరు సంస్కృతమును తెప్పచు, ఒక రింగ్లీషు చెప్పచు, ఒకరు లెక్కలును వ్రాతయు నేర్పుచు, విద్యాభ్యాస విషయ మయినపూర్వార్వాభిప్రాయములనుబట్టి యాటలకును దేహపరి శ్రమాదులకును నవకాశ మియ్యక యాయనను మిక్కిలి నిర్బంధ పఱుచుచువచ్చిరి. అందుచేత బాల్యమునం దీయనదేహ మంతగా నారోగ్యస్థితియం దుండక, అప్పుడప్పుడు జ్వరాదిబాధలకు లోనగుచు వచ్చెను. ఇక్కడి ఇంగ్లీషుపాఠశాలలయందుఁ బ్రవేశించి నాలవతరగతి జాక చదువువఱకును, ఈయననుగుఱించి చెప్పవలసినముఖ్యాంశము లేవియు లేవు. ఆతరగతియందు చదువుకొనుచుండఁగానే యాయన ఋద్ధివికాసాదుల నుపాధ్యాయులు కనిపెట్టి, సంవత్సరాంతమునందు మధ్య నున్న యయిదవతరగతిలోఁ జదువ నక్కఱలేకుండ నాలవ గరగతిలో నుండి యొక్కసారిగానే యాటవతరగతిలోనికిఁ దీసి కొనిరి. ఈలోపలనే ఈయనపెత్తండ్రి యయిన రామచంద్రరావు

గారు లోకాంతరగతు లగుట సంభవించినందునను ఆయన భార్యతో సంభవించిన వివాదములవలనను, వ్యర్థ మయినధనవ్యయ మధికముగా నయి కొన్నిచిక్కులు తటస్థించెను. ఈచిక్కులలో నుండఁగానే గూఁరిగ వ సంవత్సరమునందు తండ్రిగార్తెన విరన్నగారు కూడ కాలధర్మము నొందిరి. ఈయన కప్పుడు పదునాఱు సంవత్సరముల ప్రాయము! ప్రయోజకు లయినతండ్రిగారును పెత్తండ్రిగారును కూడ సంవత్సర మెచ్చు తగ్గుగా కాలము చేసిరి; గృహచ్ఛిద్రముల వలన వచ్చుబడికి మించినవ్యయములు కావలసివచ్చెను. తండ్రి లందరిలోను జ్యేష్ఠు లయి జీవించియున్న సుబ్బరాయఁడుగారు వృద్ధులు; ఇంగ్లీషు చదువుకొనుట కయ్యెడువ్యయము లధికములు. ఇట్టిస్థితిలో చదువు కొనుటకీయన యెంతకష్టపడి యుండునో మీరే యాహింసవచ్చును. ఇటువంటి కష్టములు సహిత మీయనను నిరుత్సాహపఱచి చదువు మానుకొనునట్లు చేయుక విద్యావిషయ మయి మఱింత యుత్సాహము తోను శ్రద్ధతోను పాటుపడునట్లు చేయుటకే తోడుపడినవి. అందు చేత గవర్రాజగారు తాము పరీక్షకువెళ్ళిన గూఁరిగ వ సంవత్సరము నందే సర్వకలాకాలా ప్రవేశపరీక్షయందుఁ గృతార్థులయిరి. పిమ్మట రెండు సంవత్సరములు ప్రథమశాస్త్ర పరీక్షకు పాఠశాలలోఁ జదివి గూఁరిగ వ సంవత్సరమునందు జరిగిన ప్రథమశాస్త్రపరీక్షలో తేలిరి. ఆకాలమునం దిక్కడిపాఠశాలలో పట్టపరీక్షకుఁ జేవ్రతరగతి లేదు; అన్నపురికిఁ బోయి చదువుకొనవలె నన్నయపిలాష గొండంత యున్నను, అందుకుఁ గావలసినధన సాధననంపత్తి లేదు. అందుచేత చదు వంతటితో చాలించి, తిరుపట పరీక్షాఫలము తెలియకముందు వెలదినము లిన్నినుపేట పాఠశాలలోను కరీక్షయొక్క కార్యపసానము తెలిసి ప్రథమశాస్త్రపరీక్షాసిద్ధు లయినతరువాత పట్టణ పాఠశాలలోను

ఉపాధ్యాయుపదమునందు గుదిరిరి. కాని యాయన యంతటితో పట్ట
పరీక్షయందలి యభిలాషమునుమాత్రము మానక కార్యసిద్ధి యెట్ల
గునాయని యాలోచించుచుండిరి. అప్పు డాయనయొక్క పిన్నవయ
స్సును విద్యాబుద్ధులను జూచి కట్నములను కానుకలను పెట్టి పిల్లల
నిచ్చెదమని పలువురు తిరిగిపోవుచు వచ్చిరి. వారిలో నొక రయిన
చిత్రపు కామరాజుగారు తమ మఱదలిని వివాహ మాడిన యెడల
చెన్నపట్టణమునకుఁ బంపి బీయేపరీక్షకుం జదివించెద మని వాగ్దానము
చేసిరి. విద్యాభివృద్ధి యందలి యత్యాసక్తిచేత పెత్తండ్రిగారి కంతగా
నిష్టము లేక పోయినను, ఈసంబంధమును తామే కోరి చేసికొనిరి.
పెండ్లి నాటిమాటలను చెల్లించువారు మిక్కిలి తక్కువగనుక, కామ
రాజుగారు తామా తక్కువవారిలోఁ జేరక తమకార్యము తీఱఁగానే
యాడినమాట తప్పి యెక్కువవారిలోనేచేరి ప్రతిష్ఠను వహించిరి.
అందుపయిని గవరాజుగా రాతోడ్పాటక్కఱలేకయే తాము పట్ట
పరీక్షయందు తేఱఁగలమని వారికి మాపుట కయి పాటు పడిరి గాని
పరీక్షాసిద్ధి యయినమాట వినెనుభాగ్యమును పొందకయే కామరాజు
గారు లోకాంతరగతు లయిరి. అట్ల యినను తనస్మరణాది నుండియు
కామరాజుగారిగొమాళ్ళ విద్యావిషయ మయి యాయన యెంతో
శ్రద్ధ వహించి సరామర్చించుచుండిరి. పట్టణపాఠశాలయందు ప్రధా
నోపాధ్యాయుపదమునం దున్న కాలములో నెల కీయనకు ముప్పది
రూపాయలజేత మిచ్చుచుండిరి. ఈయుద్యోగమునందు గూరిగి వ
సంవత్సరాదినుండి గూరిగి వ సంవత్సరాంతమువఱకును రెండు సంవత్స
రము లున్నతరువాత ఇక్కడ శాస్త్రపాఠశాలలో పట్టపరీక్షకుఁజెప్పు
తరగతిని స్థాపించిరి. ఈతరగతి ప్రారంభము కాఁగానే యాయన తన
యుద్యోగమును మానుకొని గూరిగి వ సంవత్సరారంభమునం దిక్కడి

పాఠశాలలోని పట్టపరీక్ష తరగతియందుఁ జేరిరి. ఈసంగతివిన్నవా
రావలు కీయన యుద్యోగము చేసి సంపాదించిన జీతములోనుండి
చెదువుకొనుటకుఁ గావలసినసామును నిలువ చేసికొని రని భావింప
వచ్చును. అట్లేంతమాత్రమును జరగలేదు. ఈయన పాఠశాలలోఁ
బ్రవేశించుటకు విద్యాభిలాషయే ప్రధానకారణముగాని ధనము కలిగి
యుండుట యెంతమాత్రమును గాదు. ఈయన పట్టణపాఠశాలయం
దుపాధ్యాయులైనది మొదలుకొని కుటుంబ పోషణభార మంతయు
నీయనమీఁదనే పడినందున, వచ్చెడుజీతము మాసవ్యయములకే చాలి
చాలకయుండెను. అదిగాక పట్టణపాఠశాలలో నుద్యోగమునందుఁ
బ్రవేశించిన రెండుమూడుమాసములకే వివాహమయినందున వివాహ
వ్యయాదుల నిమిత్తమయి కొంతఋణముకూడ చేయవలసినవచ్చెను.
పట్టపరీక్షకుఁ జదువు చున్న కాలములో నెలకు ఎదునేనురూపాయలు
చొప్పునమాత్రమే విద్యార్థి వేతనము వచ్చుచున్నను, కష్టపడి దాని
తోనే విద్యతోడిపాటు కుటుంబభారమునుగూడ నమర్థించుచువచ్చిరి.
పట్టపరీక్ష సిచ్చునిమిత్తము గూర్జర సంవత్సరాంతమునం దీయన
మొదటిసారి చెన్నపురి వెళ్ళినప్పుడు పరీక్షాదినములలో దేహము
జబ్బుచేసినందున పరీక్షయందు తిప్పిపోవలసి వచ్చెను. పయిపరీక్ష
నిమిత్త మయి చెన్నపట్టణమునకుపోయి వచ్చినతరువాత గూర్జర
సంవత్సరము మొయినెల మొదటి తేదినుండి యీయన కిచ్చటికాశీజిలో
నెలకు పలువదిరూపాయలజీతము గలసహాయోపాధ్యాయత్వము దొర
కినది. గూర్జర సంవత్సరము మార్చి నెలలో ఆపని కేబదిరూపాయల
జీతమైనది. గూర్జర సంవత్సరము జూన్ నెలలో అటువదిరూపాయల
జీత మయినది. ఆపనిలో గూర్జర సంవత్సరముపాటు నుండఁగా,
ఆసంవత్సరము జూలయినెలలో కిచ్చటి దొరతనమువారి శాస్త్రుశాత,

కాలయందు క్రిందితరగతులు కొన్ని తీసివేయఁబడినందున అప్పు డాపని నిలిచిపోయినది. అప్పుడు గవరాజగారు వెంటనే యిచ్చటి మండల న్యాయసభయందు న్యాయవాదిగా నుండుటకు పట్టాను పొందిరి. ఈపనిలో నెలదినము లున్నతరువాత నప్పటి మండలన్యాయాధిపతిగా రైన కెల్సాలు దొరగా రీయనకు మండలన్యాయసభలో నెలకు నూఱు రూపాయల జీతము గల ప్రధానశ్రేణికోద్యోగము నిచ్చెదము కావ లెనా యని యడుగఁగా, మిత్రులప్రోత్సాహముచే దాని సంగీక రించిరి. తరువాత రెండుసారులు నూటయేబది రూపాయల జీతము గల శిరస్తాదారు పని చేయుచు వచ్చి, కడపటిసారి యైదు మానములు శిరస్తాదారు పనిలో నున్నతరువాత నప్పటి మండల న్యాయాధిపతి యైన లిస్టరు దొరగారిలో సరివడక యాగొప్ప యుద్యోగమును మానుకొని గూరగ వ సంవత్సరము నవంబరు నెల కడపట మరల న్యాయవాదియుద్యోగమునందుఁ బ్రవేశించిరి. అప్పటినుండి మరణవర్యంతమును న్యాయవాది పనియందే యున్న సంగతి మీరందఱు నెఱిగినదే. ఈయన పట్టపరీక్షకుఁ జదు వుట కారంభింపకముందే గూరగ వ సంవత్సరమునందు భాషాంత రీకరణ పరీక్షయందుఁ గృతార్థులైరి; గూరగ వ సంవత్సరాంతమున నుపాధ్యాయులుగా నున్న కాలముననే బీయే పట్టపరీక్షకుఁ బోయి యాపరీక్షం దేచిరి; గూరగ వ సంవత్సరమునందు 'సివిల్ హయర్ గ్రేడ్" పరీక్షనిచ్చి యందు కృతకృత్యు లయిరి; గూరగ వ సంవత్స రమున "క్రిమినల్ హయర్ గ్రేడ్" పరీక్షకుఁ బోయి పరీక్షాసిద్ధు లయిరి; కడపట గూరగ వ సంవత్సరమునందు మొదటితరగతి న్యాయవాదిపరీక్ష నిచ్చి మెచ్చొందిరి. ఆసంవత్సరమునందే "స్ట్రాట్యూటరీ సివిల్ పర్వీస్" పరీక్షనిచ్చి పరీక్షకులకు తృప్తికలిగించి మెప్పు వడసిరి. ఇది సంగ్రహించి చెప్పిన యాయన చరిత్రము.

పయిపరీక్షలనుబట్టి చూచువారి కందఱికిని గవరాజుగారు
బుద్ధిసూక్ష్మత గలవా రనియు, హూణభాషాపాండిత్యము గలవా
రనియు, తోచక మానదు. ఆయనతోఁ గొంచెము పరిచితి గలవా
రిలో నెవ్వరును, సింగ్లీసం దాయనకుఁ గల పాండిత్యము నిరుప
మాన మయిన దనియు, గ్రహణశక్తి యత్యధిక మయిన దనియు,
ఎఱుఁగనివారు లేరు. ఆయన యెంతశక్తిమంతుఁ డయినను, బుద్ధ్య
తిశయపాండిత్య సామర్థ్యాదులను గుఱించి నేనాయనను శ్లాఘింపను
లోకములో పాండిత్యప్రభావము గలవా రనేకు లున్నారు; బుద్ధి కుశ
లత గలవా రనేకు లున్నారు. ఇతరశక్తివిశేషములు గలవా రనేకు
లున్నారు. కాని నీతితప్పనివారెక్కడనోకాని కానరాదు. కాబట్టి మన
మిప్పు డదృశ్యతపడి మెచ్చఁదగినవి మన మిత్రులకుఁ గల నీతిమార్గ వర్తన
మును, దృఢమనోనిశ్చయమును, అహర్వైర్యము గాని శక్తిసంప
దలు గావు. జీవితకాలమునం దాయన యొక్క యాశ్వరునికిఁ దక్క
లోకములో నెవ్వరికిని భయపడలేదు; ఆయనకు ధర్మమే పరమదైవ
తముగా నుండెను; అంతరాత్మయొక్క వాక్యమే వేదవాక్యముగా
నుండెను. భగవంతుఁడు కనకాక్షరవిన్యాసముతో హృదయఫలకము
పండు లిఖించినయాత్మ వేదమునుబట్టి ధర్మమని తోచినదానిని దైర్య
ముతో నిర్వహించుట కాయన యెప్పుడును వెనుకటియలేదు. ఆయన
నత్యమని, ధర్మమని, లోకోపకారమని, నమ్మినదాని ననుష్ఠించుటలో
లోక మంతయు ద్వేషించినను, బంధువులను మిత్రులను కడవట
దేహమును విడువవలసి వచ్చినను దేనికిని వెనుకటియు స్వభావము
కలవాఁడు కాఁడు. ఆయన మనోనిశ్చయమును దైర్యమును జూపుట
కొకటి రెండు చిన్న నిదర్శనములను జూపెదను.

మనలో శవములను రుద్రభూమికిఁ దీసికొని పోవు విధమును

గూర్చియు, పూడ్చెడు విధమును గూర్చియు, మాలో మే మనేకపర్యా
యములు చర్చించి యావిషయములో నేదయిన మంచిమార్పు కలుగఁ
జేయుట కర్తవ్య మని మే విద్వజ్జనులు నిశ్చయించుకొన్నాము. ఇట్లు
జరిగిన కొంతకాలమున కనఁగా ౧౮౮౧ వ సంవత్సరము నవంబరు
నెలలో ఆయనకు వ్రథమమునఁ బుట్టిన పురుషశిశువు మూడుమాస
ములు పెరిగిపోవుట సంభవించెను. అప్పు డందఱును మృతశిశువును
వాడుకప్రకారముగా వీరుగులను మోచు బ్రాహ్మణునిచేతి కిచ్చి
పంపి గోదావరియొద్దన నినుకలోపాతి పెట్టించఁ దలఁచిరి. కాని
యట్లు పాతిపెట్టఁబడిన శిశువులను నక్కలును కుక్కలును పెల్లగించి
పయి కిడ్చి తినుచుండగా సాధారణముగా చూచుచుండుటచేతను,
శవవహనాదులవిషయ మయి యాచారమును మార్పుట యుచిత
మని యావఱకే తలఁచి యుండుటచేతను, ఆశిశువువిషయముననే
క్రొత్తమార్పును జేయవలె నని నిశ్చయించుకొని శిశువు పట్టదగిన
కొయ్యపెట్టెను చేయించి శిశుకళేబరమునందుంచి మూతకు మేకులు
బిగించి దానిని తీసికొనిపోవు నిమిత్త మయి బండికొఱకు పాఠశాలలో
సహోపాధ్యాయుఁడుగా నున్న యొకమిత్రునకు చీటి వ్రాయఁగా
నతఁడు తనబండి నిచ్చుటకు వలనుపడదని రాత్రి చీకటి పడినతరువాత
వ్రత్యుత్తరము పంపెను. అప్పు డద్దెబండి నొకదానిని కుదుర్చుకొని
రాత్రివేళ గవరాజగారును నేనును మఱియిద్దఱు మిత్రులును గలిసి
యాపెట్టెను బండిలో పెట్టుకొనిపోయి వారితోటలోనే యొకచోటఁ
బూడ్చి వచ్చితిమి. ఆపనిని చేసినందున కాయన నవ్వుడు బంధువు
లెందఱో యెన్నివిధములనో దూషించిరి; మిత్రు లనఁబడువారు
సహితము కొందఱు పరిహాసించిరి; బంధుకోటిలోఁ జేరిన యొక తగు
మనుష్యుఁడు స్మశానవాటికగా నేర్పఱచినస్థలమును తప్పించి మఱి

యొక చోట శవమును పూడ్చినందున కయి పారిశుధ్యశాసనము ననుసరించి మన పురపారిశుధ్యవిచారణసంఘమువారి యుక్త్యోగస్థులచేత దండవిధాయకునియొద్ద నభియోగమును తెప్పించుటకు సహితము పాటుపడెను. తాము కన్నశిశువును కాకులును గ్రద్దలును నక్కలును కుక్కలును వీకుచుండఁగా చూడలేక వానికి స్వాధీనము కాకుండు నట్లు పాతి పెట్టించుకొన్నప్పుడు లోకు లింతద్వేషమును వహించుటకు వారి దేమిపడిపోయినదో విచారింపుడు. లోకులిట్లు ద్వేషించినను దూషించినను లేశ మయినను భయపడక యామహాపురుషుఁడు మనస్సులో నయినను సంకోచమును పొందక చేసినకార్యము మంచి దన్న దృఢనిశ్చయముతోను తృప్తితోను నిశ్చలుఁ డయి యుండెను.

వితంతువివాహకార్యములయం దాయన కుండినసంబంధము నిచ్చట నున్నవా రందఱును కొంచెముగానో గొప్పగానో యెఱిగియే యుందురు. తరువాత సమయము వచ్చినప్పుడు మావీధివంకను నడుచుటకు సహితము నందేహించినను మొట్టమొదట స్త్రీపునర్వివాహ ప్రయత్న మారంభ మయినప్పుడు దానివిషయ మయి తమప్రాణములైన విడిచెద మని చెప్పినవారును వ్రాసినవారును పలువు రుండి యుండిరి ; ప్రథమవివాహసమయమునందు తాంబూలాదులు గ్రహించి తరువాత ప్రాయశ్చిత్తములు చేయించుకొని యిప్పుడు స్త్రీపునర్వివాహములు మంచివి కావని దూషించుచున్నను, అప్పుడు సర్వోత్తమము లయినవని భూషించుచుండినవారు పలువు రుండి యున్నారు ; సమయము తటస్థించినప్పుడు మొగము చాటు వేసినను, పునర్వివాహకాలమునందు తాము తప్పక భోజనములకు వచ్చెద మని ప్రమాణములు చేసియు వ్రాసి సంతకములు చేసియు నమ్మించిన బ్రాహ్మణప్రభువులును వచ్చినవారుగాక ముప్పదిమందికంటె నధిక

ముగా నున్నారు. గవరాజుగారో యీపనులలో నేదియుఁ జేయ లేదు. అయినను వారీవిషయమున నడిచినవిధమును మీరందఱు నెఱుఁగుదురు. ఈవిషయ మయి నే నిప్పుడు క్రొత్తగా చెప్పుటకంటె మూడుసంవత్సరములక్రిందట, నేను చెన్నపట్టణములో నుపన్యసించి నప్పు డీవిషయ మయి చెప్పినదాని నిప్పుడు చదువుచున్నాను :—

“నాకు మొదటినుండియు వరమాపుఁ డయి, ఒక్క యీకార్యమునందు మాత్రమే కాక, దేశక్షేమమునిమిత్తమై నేను చేయఁ దలపెట్టిన మంచికార్యములలో నెల్లను నాకు కుడిభుజమయియుండి పయికి పేరు నాదైనను చాటున నాకంటెను బహుగుణము లధికముగా వనిచేయుచు వచ్చుచున్న బసవరాజు-గవరాజుగారి సాహస చరిత్రము నిచ్చట ముఖ్యముగా శ్లాఘింపవలసి యున్నది. వదినుండి యొక్కసారిగా లోకాంతర గతులైనప్పుడు పుట్టునంతసంక్షోభము ఈవివాహదినమున వారియింట పుట్టినది. భార్యవంకవారును తనవంకవారునైనబంధులనేకు లొక్కసారిగా గొల్లున గోలపెట్టి మధ్యాహ్న సమయమున మృతునినిమిత్తమై యేడ్చునట్లేడ్చుచు శపించుచు లేచిపోయిరి. తల్లిదండ్రులు చిన్నతనములో పోయినప్పటినుండియు పెంచి పెద్దవానినిజేసిన పెద్దతల్లి తన్ను విడిచిపోయినను వెనుకతీయక, లోకోపకారము నిమిత్తమయి యెన్నికష్టములు వచ్చినను సహించుకొనియుండి, భార్య దీర్ఘవ్యాధిచేతను బహుమాసములు మంచ మెక్కియుండి, బంధువులురాక బహుబాధలు తటస్థించినను ప్రాయశ్చిత్త మన్న పేరునయిన తలపెట్టక, ఈదినమువఱకును పరోపకార మయిన యీకార్యమునిమిత్తము వ్యయప్రయాసములను సంతోషపూర్వకముగా పహించుచున్న యీనామిత్రుని నే నెట్లు శ్లాఘింపవలయునో నే నెఱుఁగకున్నాను.”

ఈసంగతులు నేనువ్రాసి మూడుసంవత్సరములకంటె సధిక
కాల మయినది. గవరాజుగారి కిటీవలకూడ దీనినిమిత్త మెన్నెన్నో
కష్టములు వచ్చినవి. అప్పుడు చెప్పినట్లు కొన్నిమాసములుగాక కొన్ని
సంవత్సరములు భార్యకు తీరివివ్యాధి సంభవించియుండెను. న్యాయ
వాదిపనిలోఁ బ్రవేశించినతరువాత నేగ్రామమునకు పోయినను బసలు
దొరకకయు వంటచేయువారు కుదురకయు బహుకష్టములు సంభవిం
చినవి. ఇట్లున్నను ధననష్టమున కయిన నొప్పుకొని యాయన పని
నయినను మానుకొనుచు వచ్చిరికాని పూనిన యీషక్షమునుమాత్రము
విడుచుటకు న్వస్నా వస్థయందును తలపెట్టలేదు. ౧౮౮౬ వ సంవత్స
రముకడపట పెత్తలియైన నుబ్బమ్మగారు కాలము చేసినప్పుడు పలు
పురు బంధువులును కొందఱు మిత్రులును గూడ చేరి యాయనను
ప్రాయశ్చిత్తము చేసికోవలసినదని నానావిధముల నిర్బంధపెట్టి వదలక
పోయిరి. అప్పుడాయన కేమిచెప్పుటకును తోచక లోపలికివచ్చి
యాడుదానివలె పెద్దపెట్ట నేడ్చిరి. ఆయేడుపు వినినప్పుడు రాళ్ళవంటి
యాబంధువుల మనసులు సహితము కరఁగి ప్రాయశ్చిత్తము చేసికో
వలదని యోదార్చి వారావలకు వెడలిపోయిరి. స్త్రీపునర్వివాహ
పక్షవిషయమయి యాయనకుఁ గల శ్రద్ధాభుత్వమునుగూర్చి కూడ
నొక చిన్ననిదర్శనమును జెప్పెదను. ౧౮౮౭ వ సంవత్సరాంతము
నందు గవరాజుగారు కొన్నిమాసములు సెలవు పుచ్చుకొని చెన్న
పట్టణము మొదలయిన స్థలములకు పోయియుండిరి. చిరకాలము
భార్య మొదలయినవారిని విడిచియుండి యిల్లెప్పుడుచూచి బంధుమి
త్రాదులతో నెప్పుడు సల్లాపసౌఖ్య మనుభవింపఁ గలుగుదునా యను
మహాతురతోనుండి యావఱకు రెండు దినములనుండి భోజనములేక
కాకినాడ రేవులో మధ్యాహ్నము రెండుగంటలవఱకు పొగయోడలోనుండి

దిగఁగానే నేనప్పుడు వంతెనవద్దనుండి మొట్టమొదట వివాహము చేసికొన్న శ్రీరాములు గారికిని భార్యకును పొందుపఱచుట కయి వచ్చిన పొగ యోడలోనే విశాఖ పట్టణము వెళ్ళవలసి యున్నదని చెప్పితిని. అప్పు డాయన మాటుమాటాడక తాను తెచ్చినవస్తువులను నాచేతి కిచ్చి మరల పడవయెక్కి యప్పుడే పొగయోడ వద్దకుపోయి వచ్చిన యోడలోనే విశాఖపట్టణమునకు వెళ్ళిరి. స్వసుఖమును జూచుకోక లోకోపకార కార్య నిమిత్త మయి యిట్లు ప్రయాసపడు వారి నితరులను మీరెందయినఁ జూచియున్నారా? ఇంతటి యువ కర్త ౧౮౮౫ వ సంవత్సరాంతమున సత్య నాథముగారు మే మిద్దఱి మును శ్రీపునర్వివాహవిషయమున పనిచేసినట్టు “మెడ్రాసు మెయిల్” పత్రికకు వ్రాయఁగా, ౧౮౮౬ వ సంవత్సరము జనవరు మొదటి తేది దానిని చదివి తమ దిన చర్యయందు విధేయత తేటపడు నట్లుగా సీక్రిందియర్థమువచ్చు మాటలను వ్రాసిరి —

“వితంతు వివాహసంబంధమున నాపేరును ... గారిపేరును ఉదాహరించుటచే మాయం దాయన కెంతో దయగలదని భావించె దను. కాని యీగొప్ప కులాచార సంస్కారకార్యమునందు నేను చేసినపని యత్యల్ప మయినదని సిగ్గు పడుచున్నాను. నాసరియైనస్థితి నత్యనాథముగారి కొక వేళ తెలియకుండవచ్చును. నేను చేసిన దంతయు ఈవక్షమువారితో భోజనము చేయుటయు...గారిని ఇతర విధముగా ప్రోత్సహ పఱచుటయునే నేను లేకుండ...గారింత పనియు తాము చేసి యుందురనియు, ఆయన లేకుండ నాయంతట నేనేమియు చేయు లేకుందుననియు ఆయనతోఁ గలిసికూడ పయనిజెప్పినదానికంటె సధి కముగా నిశ్చయముగానే నేమియు చేసి యుండ లేదనియు, నామనో నిశ్చయము కొంతపని చేయవలెనని నేనప్పుడును తలఁచు కొను

చుండును. అయ్యో! సోమరితనము నామార్గమున కడ్డము వచ్చు చున్నది.”

పయివాక్యములు విన్నతరువాత మీమనస్సున కింతకంటె నిగర్వచూడామణి మఱియొక్కడ నైనపొడకట్టునా? ఈయన యింత గర్వరాహిత్యమును కలిగి యున్నను ఆత్మగౌరవమునుమాత్ర మెన్నఁ దును పోగొట్టుకొన్నవారు కారు. తమయధికారులవద్దకూడ ముఖప్రీతి వాక్యములను సక్కవినయములను జూపక నిర్భయముగా ప్రవర్తించుచు సదాస్వగౌరవమును కాపాడుకొనుచుండిరి. ఇట్లని యెవ్వరి యొద్దను దుడుకుతన మొకప్పుడును గనఁబఱుపలేదు. ఒక నిరపరాధి నెవ్వరైన నిష్కారణముగా బాధించిన ట్లాయన చెవిని బడఁగానే అంతపఱకును శాంతరస మొలుకుచుండెడి యాయనసవ్య మొగము నిమిషములో కందగడ్డవలె నెఱ్ఱనై నిప్పులుకురియునది యగుచుండును. ఈయనకు దుష్కార్యములను జూచినప్పుడును విన్నప్పుడును గోపోద్రే కము కలుగుచు వచ్చినను, ఆవిషయమై పని చేయవలసివచ్చినపుడు శాంతతతో నాలోచించియే మఱి పని చేయుచుండిరి. ఇతరు లొక వేళ తన్నుదూషించినను, తాను తొందరపడక వారివిషయమై యంత టితో దురభిప్రాయమును గుదుర్చుకొనక యుండుచువచ్చిరి. స్త్రీపున ర్వివాహములు చేసికొన్నవారిలోఁ గొందఱు అప్పుడప్పు డాయనను దూషించు చుండుటయు, నిష్కారణముగా లేనిపోనితొందర లిచ్చి మనస్సునకు వ్యధ కలిగించు చుండుటయు, కలదు. వారిలో నొకఁ డొకనాఁడు న్యాయసభలోని యొకగదిలో నొంటిగా నున్నప్పుడు పిలిచి నిష్కారణముగా నాగరికులు నోట నుచ్చరింపరానితీట్లు తిట్టినను మాటుమాటాడక సహించి యూరకుండి జరిగినసంగతిని మిత్రులతో మాత్రము చెప్పిరి. అట్లాతఁడు ప్రవర్తించినను మనస్సులో లేక

మయినను కోప ముంచుకోక యాతనికి కష్టమువచ్చినప్పుడు పిలువకయే పోయి సనుస్తవిధముల సాహాయ్యముచేసిరి. ఇంకొకసారి యిన్నీను పేటలో నున్నపునర్సివాహదంపతులను చూచుట కయి పోయినప్పుడు వారిలో నొకఁడు నిర్హేతుకముగా దూషింపఁగా అక్కడ నేమియు చెప్పక యింటికి వచ్చి గౌరవ సంవత్సరము జనేసరు గర వతేదిని తనదినచర్యయందు “ఉపయోగించినమాట లాతనిగౌరవమున కెంత మాత్రమును తగినవి కావు” అని మాత్రము వ్రాసికొనిరి.

కార్యనిశ్చయమునకై యాలోచించునపు డాయన యొరుల మాట వినక సర్వస్వతంత్రుడై యుండెను. అధికారమును జూచి కాని, జనానురాగమునిమిత్తముకాని, స్వలాభార్థముగాని, బహుజన విరోధమును తప్పించుకొనుటకుఁగాని, అణుమాత్రమును తనమనోనిశ్చయము నాయన యెన్నఁడును విడిచినవాఁడు కాఁడు. అయినను తన కెవ్వరియందు గౌరవమును ప్రేమయును విశేషముగా నుండెనో యట్టిమిత్రులకు నులభుడై వారియెడల ననువర్తనము గలిగి వారి మాట పరమభృత్యునివలె చెల్లించు చుండును. ఆయన మంచివారని తోచినవారితో మాత్రమే విస్తారముగా మైత్రి చేయుచుంటచేత ఆయనకును మిత్రులకును సభిప్రాయభేదమే యంతగా కలుగకుండెను. జాతిమత భేదము నెంతమాత్రమును విచారింపక యెవ్వరు యోగ్యులొ వారితోనే మైత్రి చేయుచుండటచేత, ఆయనకుఁగల ప్రियమిత్రులలో బ్రాహ్మణులును, శూద్రులును, వైశ్యులును, మహమ్మదీయులును, క్రైస్తవులునుకూడా నుండి యున్నారు. ఆయనతోడి మైత్రియు మధ్య మధ్య భంగము నొందుచుండునది కాదు. ఈయన బాల్యములో విద్యార్థిగానున్నప్పుడు సంపాదించిన కొందరితోడిమైత్రి మార్పులేక మరణవర్యంత మేకరీతిగానుండి నిరంతరముఖసంతోషాదులకు హేతు

వయి యుండెను. మిత్రులయింట నెవ్వరికైన వ్యాధి వచ్చినను, మఱి యేయితరకష్టము వచ్చినను, అవి తనకష్టములుగా భావించుకొని దివారాత్రము లక్కడనే యుంకి యుపచారములు చేయుచు వైద్యులను బిలుచుకొని వచ్చుచు సర్వవిధముల సాహాయ్యము చేయుచుండెడి వారు. మరణములు సంభవించునప్పుడు తా నింటినుండి పోవునప్పుడు తనతోఁ గూడ కొన్ని రూపాయలను తీసికొనిపోయి శవనహనాదికార్యములకుఁ గావలసినవ్యయములను జేసి తరువాత వా రాచా మ్మిచ్చిన పుచ్చుకొనుటయు తమంతట వారియ్యకున్న నడుగకుండుటయు మిత్రుల కందఱకును దెలిసియే యుండును. ఆపత్కాలములయందు యాన యిట్లుపోయి తోడుపడుచుండుట యొక్కమిత్రులయింటను బంధువులయింటనుమాత్రమే కాదు. ఆపద్బాంధవు లయి పరిచితుల యిండ్లకడకూడ పయిప్రకారముగానే జరుపుచుండెడివారు. అట్టిపరిచితు లొకవేళ తనయభిప్రాయములతో నేకీభవింపనివారయినను, తన్ను ప్రేమింపనివారయినను, కూడ కష్టకాలమునందు వారి కట్టి సాహాయ్యము నెన్నడును మానలేదు. ఈవిషయము మీలో ననేకులకుఁ దెలిసి యుండవచ్చును. తనకంటె భిన్నాభిప్రాయులై యున్న వారియెడలఁగూడ కోపము వహింపక యాదరమును గౌరవమును గలిగియుండుచు వచ్చిరి.

ఆయనకున్న దైవభక్తియు నిరుపమాన మయినది. మనవారు దైవము లని యర్పించెడు చిల్లరదేవతలయందును ద్వేషప్రధానములును పరస్పరవిరుద్ధములు నైన గ్రంథములయందును ఆయనకు విశ్వాసములేదు గాని సర్వకారణ్యుఁడును సర్వశక్తుఁడును నైనవరమేశ్వరునియందు విడువని దృఢభక్తికలదు. ఆయనకున్న భక్తి యెప్పుడును నేకరీతిగా నుండి హృదయాంతరాళమున లోతుగా నాటి

యుండినదిగాని, ఆవేశ కప్పుడు మతావేశ మనడివేడిచేత పొంగి
యావేడి చల్లారగానే యడగి పోవునది కాదు. లోకపిత యైన
యీశ్వరుడు మానవకోటియం దెల్లను సమాన ప్రేమనే కలవా
డనియు, ఈశ్వరునిచే సృజింపబడినవా రందఱును సోదరతుల్యులే
గనుక జాతిమత్తవైషమ్యములను విడిచి యందఱును భ్రాతృవాత్స
ల్యముతో పరస్పర సహాయులయి యుండవలయు ననియు, అట్లు
వ్రవర్తించుటయే పరమధర్మ మనియు, భగవత్ప్రీతికర మయిన
దనియు ఆయన పరమసిద్ధాంతము. అప్పుడప్పుడు ప్రార్థనాసమాజము
యొక్క యీశ్వరారాధనసమయములయందును, ఆసమాజమువారు
బీదలు మొదలయినయగతికులకు బియ్యమును బట్టలును పంచిపెట్టు
నప్పుడును, ఆయనకుఁగలయుత్సాహమును సంతోషమును చుఱుకు
దనమును జూచి యున్నవారి కాయన భక్తివిశ్వాసము లెట్టివో బోధ
పడకుండవు. ఆయనహృదయమునందలి భక్తిని తేటపఱుచుట కయి
యాయన తనజీవితకాలములో వ్రాసి రహస్యముగానుంచుకొన్న దిన
చర్యలోనుండి కొన్ని వాక్యముల నిక్కడ నుదాహరించుచున్నాను :-

పూర్ణమయిన సోమరితనము నాకున్నసాత్తులలో నొకటిగా
నున్నది. ఓయీశ్వరుడా! నావిషయ మయి నీవేమితులఁచెదవో!
ఈపాపమున కయి యీలోకములో నేను తగినంతశిక్ష ననుభవించు
చున్నా నని నమ్మెదను. ఓయీశ్వరుడా! ఈలోకములో నాజీవిత
కాల మల్పమైననుసరే, నన్నంతకంతకు వివేకినిగాఁ జేయుము. కొన్ని
నిమిషములలోఁగాని గంటలలోఁగాని నేనీలోకమునుండి పోవలసి
యున్నను, నన్నిప్పటికంటె వివేకినిగాఁజేయుట సాధ్యముకాదా?
ఓయీశ్వరుడా! నాలోనుండి దయాపూర్వకముగా నాకు సాహ
య్యముచేయుము. చుఱుకుదనమును, పూనికయు, ఈశ్వరభక్తియు,

దృఢవిశ్వాసమును, ఇవి యెప్పుడు నాసామ్మగును. నాకు విధియైన ధర్మమును జేసితినిన్నత్పత్తితో నేనీలోకమును విడుతునా? అట్లు జరగదు. నాబ్రతుకు నిరువయుక్తమగుచున్నదనియు ముందును నట్లే యగుననియు తలచుకొనఁగా నాకెంతవిచారము కలుగుచున్నది? నిష్ప్రయోజన మయినజీవనము పరిశుద్ధ మయిన దగునా? ఓయీశ్వరుడా! పాపులలో పాపినైననాకు నుముఖుడవై నాకర్హమైన దాని ననుగ్రహింపుము. నీయనుగ్రహమునకు పాత్రుడగునట్లు నడుచుకొనునట్లు చేయుము”

మఱి నెలదినములైన తరువాత దినచర్యయందు,

“ఓయీశ్వరుడా! ఏమియు చేయలేదనుతలంపుతో నేనుమృతుడనయ్యెడుపక్షమున, నాబ్రతుకునుగూర్చి నేనెంత సిగ్గుపడవలసినది! ఇది యీశ్వరునియందు దృఢవిశ్వాసము లేనిదానిఫలమా? ఒకవేళ నట్లయి యుండవచ్చును నామాంద్యమును పోగొట్టుకొనుటకై మఱియొక్కసారి ప్రయత్నము చేసి చూచెదను. ఓయీశ్వరుడా! ఈనిర్భాగ్యునకు వివేకిగానుండునట్లు నేర్పుము.”

ఈరీతివాక్యములు దినచర్యలయందు దక్కడక్కడఁ గానవచ్చుచున్నవి. ఆయన కెప్పుడును దేశమునకు నిజ మయినమేలు చేయవలెనన్నపరిశుద్ధచింతయే కాని నలుపురిచేతను గొప్పవాఁ డనిపించుకోవలెనన్నయభిలాష లేకమయినను లేదు. అందుచేత తాము గొప్పవార మని పేరుపొందుట కయి యల్పమనస్కులు చేయుచుండెను. తంత్రము లాయనయొద్ద నొక్కటియులేదు. ఆయన యేది చేసినను, ఏదిచెప్పినను, త్రికరణశుద్ధి యయినదేకాని కపటముతోఁగూడిన దించుకయు నుండదు. ఆయన లోకమునిమిత్తము తాను జీవింపవలెననుకొన్నవారుకాని తాను తననిమిత్తమును తననిమిత్తము లోక

మును జీవింపవలె నను కోరికగలవారు కారు. పరోపకారచింత
యాయనహృదయమునం దార్పరాని మంటవలె ప్రజ్వరిల్లుచుండెడిది.
ఆయనయొక్క యీ యుత్తమగుణమును తలచుకొన్నప్పు డెల్లను
సత్యమునిమిత్తమును దేశక్షేమమునిమిత్తమును సమయము వచ్చి
నప్పుడు తనప్రాణమునైన నిచ్చుటకు సంసిద్ధుడుగా నుండు ఘనుఁ
డొక్కఁడు నామిత్రకోటిలో నున్నాఁడుగదా యని నామనస్సులో
నేను గర్వపడుచుండెడివాఁడను. ఆగర్వమునకు నేటికి భంగము కలిగి
నది. లోకోపకారమునకు పూనినందున కయి తనకు సంభవించిన
కష్టములను ధైర్యముతో సహించుటయేకాక యొకరితోఁ జెప్పు
కొనుటగాని తలచుకొని విచారించుటగాని యాయన యెన్నఁడు
నెఱుంగఁడు.

ఆయన రసికశిఖామణి యనఁదగి సదా నాగరికాగ్రగణ్యుల
తోడి సహవాసమునం దత్యంతాపేక్షగలవా రయి యుండిరి. ఆయన
గుణములు లలితములయి, మధురములయి, శాంతములయి, నాగరికు
లయినవారితోడి సాంగత్యమున కత్యంతార్హములయినవిగా నుండెను.
అట్లయ్యును, ఆయన యనురాగము సామాన్యముగా జనసామాన్యము
మీఁదనే విశేషముగా నుండుచువచ్చెను. నిష్కపటులై మాయలెఱుఁ
గని గ్రామ్యజనులయెడల నాయన కెంతో గౌరవము. ఇట్లు చెప్పుటచేత
చదువుకొన్న ప్రౌఢులయం దాయనకు గౌరవములేదని నాయభిప్రాయముకాదు.
ఆయన కందరియెడలను సమానభ్రాతృవాత్సల్యమే.
ఆయన కందఱియందును సమానాదరమే కలిగియుండినను విపన్నుల
యెడలను బాధితులయెడలను మఱింత యాదరము హెచ్చునుటకు
సందేహములేదు. కాఁబట్టి యీసర్వజనమిత్రుని ముఖ్యముగా దీనజన
మిత్రుఁ డనియు, అగతికమిత్రుఁడనియు మనము చెప్పవచ్చును.

ఆయన బీదలయభివృద్ధికయి రాత్రిపాఠశాలలయం దెంతశ్రద్ధవహించు చుండెడివారో, చీకటిరాత్రులలో సహిత మప్పుడప్పుడు వెళ్ళి పని వాండ్రను చదువుకొనుట కెంత ప్రోత్సహపఱచు చుండెడివారో, ఆయనను తఱచుగా చూచుచుండెడివారికి మాత్రమే తెలియును. ఇక్కడి నగర పారిశుద్ధ్యవిచారణ సంఘమువా రీపట్టణమందలి రెండు రాత్రి పాఠశాలలను తమసంరక్షణముక్రింద తీసికొన్న తరువాతకూడ గవరాజుగారినే కార్యనిర్వాహకులనుగా నియమించుటయు, ఆపాఠ శాలలు మరణపర్యంత మాయనయధీనములోనే యుండి యుండుటయు మీకును దెలిసియుండును.

ఆయన పరోపకారచింతయు నిష్పక్షపాతిత్వమును మన పట్టణములోఁ బ్రకటింపఁబడుచున్న వివేకవర్ధని పత్రికవలన వెల్లడికావచ్చును. ఆపత్రికకు వీరు ప్రాణములుగా నుండిరని చెప్పవచ్చును. అందలి యింగ్లీషుభాగమును తఱచుగా వీరే వ్రాయుచుండెడివారు. వీరు వ్రాసిన వ్యాసములలోని నీతిపథానుసరణోపదేశమును, నిష్పాక్షికతను, పరోపకారచింతను, మీరు సావధానముగా చదివి యాలోచించినయెడల, ఆయనయొక్క స్వభావసౌజన్యాదు లన్నియు తత్పత్రిక వలననే విస్పష్టపడును. ఆపత్రికా ప్రకటనములోఁ గూడ నొకానొకప్పు డీయన కనేకవిధము అయిన చిక్కులు కలుగుచు వచ్చెను. ఒకప్పు డాయనసమీపబంధుని దౌర్జన్యమును గూర్చి పత్రికలో వ్రాయవలసి వచ్చినది. ఆవల రక్తసంబంధము గల దగ్గఱబంధువు; ఈవల మిత్రులును ధర్మమును. అట్టిస్థితిలోసహితము తానేమియు వ్రాసి చూచుకుగా పని చేయకపోయినను, మిత్రపక్షమునందును ధర్మపక్షమునందునే యధికాదరము గలవారయి యుండిరి. ఈప్రకారముగా న్యాయపక్ష విషయమున బంధుత్వమును స్వార్థపరత్వమును

విడిచిపెట్టి నందున కయి నిదర్శనము లనేకములు గలవు. ఇది యది యని పేరు చెప్పి వర్ణింపనేల? ఈపట్టణములో విద్యాధికులును వివేకులును పూనఁదగిన సకల సత్కార్య సత్ప్రయత్నములలోను, జనోపయుక్తకార్యములలోను, ఆయన సంబంధములేని దొక్కటియు లేదని నాయభిప్రాయము. స్త్రీవిద్యవిషయమునను, బాలికాపాఠశాలాస్థాపనవిషయమునను, సస్యోద్యానసమాజకార్య విషయమునను రాణిగారి “జ్యోతిలి” యుత్సవవిషయమునను, రిప్పన్ప్రభు రాజ్యోత్సవవిషయమునను, పఠనమందిర ప్రయత్నవిషయమునను, డ్రఫిన్ ప్రభి నిధివిషయమునను, “నేషనల్ కాంగ్రెసు” సభావిషయమునను, పాఠశాలా కార్యనిర్వాహక సమాజవిషయమునను, ఆయన యెట్లు నిష్కవటముగా పాటుపడిరో మీరందఱు నెఱిగినవిషయమే. వీనిలోఁ గొన్నిటిలో నమయమువచ్చినప్పుడు రేయింబగళ్లు నిద్రాహారములు మానుకొని పాటుపడుచువచ్చిరి. ఇదిగాక పాఠశాలలం జదువుకొను విద్యార్థుల కెందఱికో మరణవర్యంతము నెలజీతము లిచ్చుచుండెడివారు.

దేశక్షేమమునిమిత్తమయి యిట్లన్నిపనులలోఁ దమకాలమును గడుపుచు వచ్చినవారికి గృహకార్యవిషయమున పై రాగ్యము కలిగి యుండు నని మీలోకొందఱునుకోవచ్చును. అది సరికాదు. ఆయనకుఁ గల కుటుంబానురాగ మింతంత యని చెప్పుట కలవిగాదు. ఆయన భార్యాపుత్రికలయొద్ద నున్నప్పుడు చూచినవా రెవ్వ రాయన గాఢానురాగమును మనోల్లాసమును మఱచిపోగలరు? ఆసమయముల యందుఁ గ్రాత్రవా రెవ్వ రయినఁ జూచుట తటస్థించినపక్షమున ఆయనకు భార్యాపుత్రికలే లోక మని భ్రమించి యుండకపోరు. సర్వవిషయములయందును ననుకూలురాలుగా నుండు భార్య దొరకుటయు ఆయన

భాగ్యమే. ఆయిల్లా లెప్పుడును తనకు నగలు. కావలెననికాని, స్వనుఖ
నష్టకరము లయినసత్కార్యములయందు ప్రవేశింపవల దనికాని,
బంధుపోషణాదులనిమిత్తము ధనము వ్యయము చేయవలదనికాని,
ఒక్కసారియు భర్తతో ననలేదు; మనసులోసహితము విచారపడను
లేదు. ఈదంపతులకు ౧౮౮౩ వ సంవత్సరము నవంబరు నెలలో నిప్పు
డున్న యీకొమార్తె జనన మొందెను. ఆయన ప్రతిదినమును భార్య
యొద్దఁ గొంతసేపు కూరుచుండి సల్లాపసౌఖ్య మనుభవించుట నియమ
ముగా జరుపుకొను చుండిరి. ఆయనకు కుటుంబముమీఁది ప్రేమాను
బంధ మెంతయధిక మయినదై నను, లోకాభివృద్ధివిషయ మయిన
యాదర మంతకంటె నెక్కుడుగానే యుండెను.

ఆయన రాజ్యాంగవిషయములలో నిప్పటిప్రబుద్ధు లనేకుల
వలె దొరతనమువారు చేసినదెల్లను తప్పని భావించువారుగాక
యీ యింగ్లీషుప్రభుత్వమునందుఁ గొన్నిలోపములున్నను వీరిప్రభు
త్వము వచ్చినతరువాతనే దేశమునకు మున్నెన్నఁడులేని క్షేమలాభ
ములు వర్ధిల్లుచున్న వని దృఢముగా విశ్వసించువారిలో నొకరుగా
యిండిరి.

ఆయన చేసినరాజకీయోద్యోగములలో నెల్ల పయియధికారుల
కాయన యం దెంతో మంచియభిప్రాయము కలిగి యుండెను. ఆయన
సహాయోపాధ్యాయుఁడుగా నున్న కాలములో నిచ్చటిదొరతనమువారి
శాస్త్రపాఠశాలాధికారు లగుమెట్కాపుదొరగా రాయనయోగ్యతను
గూర్చియు యీప్రకారముగా వ్రాసి యున్నారు :— ఈయన నడత
మిక్కిలి నీతిపథానుసారముగాను ఋజువుగాను ఉండని యేవిషయ
మును నేను కనియు వినియు నుండలేదు. ఈయన దృఢ మయిన
సత్ప్రవర్తనమును ధర్మమునందు గాఢాదరమును గలవాఁడు ఓర్తి."

తనపై యధికారి కిట్టియభిప్రాయము కలుగునట్లుగా నడుచు కొనుటకంటె నాధిక్యము మఱి యేమి కావలెను? ఈయన సద్వర్తన ముద్యోగములోఁ బ్రవేశించినతరువాతమాత్రమే వికాసమును పొంద లేదు. పాఠశాలయందు చదువుకొనుచుండినప్పుడుకూడ సహపాఠుల కును, ఉపాధ్యాయులకును గూడ విద్యాబుద్ధులవిషయమునను సత్ర్ప వర్తనమువిషయమునను ఈయనయందు మంచియభిప్రాయమే కలిగి యుండెను. ఆటవతరగతియందు చదువుకొనుచుండగా రెండువందల బాలురలో మంచినడతనుగుఱిచిన బహుమాన మీయనకు వచ్చినది.

న్యాయవాదియుద్యోగములో కల్లలాడుట యావశ్యక మనియు ఋజువుగా ప్రవర్తించువారు శోభిల్ల రనియుఁ బహుజనాభిప్రాయ మయి యున్నది. అట్లయ్యును గవరాజుగారు రాపనియందుఁగూడ దినదినాభివృద్ధిని పొందుచునే యుండిరి. ఆయన దినచర్యనుబట్టి చూడఁగా న్యాయవాది యుద్యోగములోఁ బ్రవేశించిన మొదటి నెల యందు రెండువందల ముప్పదియైదు రూపాయలదాయము వచ్చినట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది; మరణము నొందుటకు పూర్వమాసమున రెండువందల డెబ్బది రూపాయలు దొరకెనని చెప్పినట్లు నాకు జ్ఞాపకము. క్రొత్తగా పనిలోఁ బ్రవేశించినవారి కీవచ్చుబడి యంతగా తక్కువది కాదని నాయభిప్రాయము! న్యాయవాదిగా నున్నకాలము లోని యాయనఋజువర్తనమును సత్యసంధతయు నెల్లవారల ప్రశంస కును పాత్రము లయ్యె ననుట మీకనుభవసిద్ధమే గదా! ఆయన గుణ సామర్థ్యాదుల నెఱిగినవారి కందఱికిని, ఆయన చిరకాలము జీవించి యున్నపక్షమున న్యాయవాదులలోనెల్ల నున్నతస్థానమును పొందు నన్నదృఢనిశ్చయము కలిగి యున్నది. ఆయన ఋజుమార్గమున కొక చిన్ననిదర్శనము చూపెదను. న్యాయవాదిపనిలో ప్రవేశించిన

యారంభదశలో నొకకక్షిదారుఁ డొక చిక్కువ్యాజ్యమును దెచ్చి గవరాజుగారిని తనపక్షమున న్యాయవాదిగా నుండ వలసిన దని కోరెను. అప్పు డాయన యావ్యవహారపు కాగితములను జదివి చూచి తానందులో తిన్నగా పని చేయలేనని సందేహపడి తనకు సిద్ధముగా వచ్చిన సొమ్మును పోగొట్టుకొని యాకక్షిదారునితో నెక్కువయునుభవము గలమఱియొక న్యాయవాదియొద్దకు పొమ్మని చెప్పి యాతనిని పంపివేసెను. ఈనంగతిని తమదినచర్యయం దుదాహరించుచు, “నేను చేసినపని నాక్షేమమును గోరెడువారిలోఁ గొందఱి కిష్టముగా నుండ లేదు; వారు నన్ను వ్యసనపడునట్లు చేసిరిగాని యొంటరిగానే నేనాలోచించుకోఁగా నేను చేసినదానికంటె బాగుగ నేను జేయవలసిన పని మఱియొకటి లేదని నాకు నిశ్చయ మయినది.”— అనువాక్యములను వ్రాసిరి.

చెప్పవలసిన యుత్తమగుణము లీయనవద్ద ననేకము లుండినను, కాలహరణ భీతిచేత నింతటితో సరిపెట్టెదను. ఈయన అమాయకత్వములోను గుణ మాధుర్యములోను, సాధుత్వములోను, దయాభుత్వములోను, శిశువు వంటివాఁడు. ఈయన వర్తనము ప్రాయములో నుండువా రనుసరించుటకు మార్గదర్శకముగా నుండు ననుటకు సందేహము లేదు; అంతేకాక ప్రయత్నము చేసెనుపక్షమున బాల్యములో గూడ జను లెంతటి యుక్త ప్రవర్తనమును గలిగి యుండ వచ్చునో, ఎంతటిగొప్పవారు కావచ్చునో, ఎంతటి గౌరవమును పొంద వచ్చునో, ఎంతటి నీతి మంతులుగా నుండ వచ్చునో, ఎంతటి ప్రేమ కాస్పదులు కావచ్చునో, చూపుట కొక ప్రమాణముగా నున్నది. ఒకరిమంచి చెడ్డలు మరణాంతరమునఁగాని బయలఁ బడవు. ఈయన నెఱిగిన వా రందఱును నింతకంటె పరిశుద్ధుఁ డయినట్టియు ఘనుఁ డైనట్టియు

చిత్రైన్నత్యమును నిష్కళంక చారిత్రమును గలిగినట్టియు మానవుని తాము చూచి యెఱుఁగ మని సాక్ష్య మిచ్చుచున్నారు. మిత్రు లనే కులు తాము చూచినవారిలోనెల్ల నితఁడే యుత్తమోత్తముఁ డని ఘోషించుచు నుత్తరములు వ్రాయుచున్నారు. ఆయుత్తరముల లోని కొన్ని వాక్యముల నిందుదాహరించెదను:—

ఇప్పుడు గంజాము విశాఖపట్టణమండలముల పాతశాలాపరీక్ష కులుగా నున్న పుల్లియమ్మపిళ్ళగారు—“ఆయన పురుషులలో సర్వోత్తముఁ డనియు గుణగరిష్ఠుఁ డనియు చెప్పుట యాయనవిషయములో జీవితకాలమునందే యనేకులు పదింబదిగఁ జెప్పుచు వచ్చిన దానిని మరల పలుకుటయేకాని వేఱు కాదు. అట్టిపురుషరత్నమును పోగొట్టుఁ కొనుటచే రాజమహేంద్రపురి యెంతటి యభాగ్యురా లైనది! చెన్నపురిరాజధానియం దంతటను మన మటువంటివానిని మఱి యొకనిని గానము.”

ప్రస్తుతము కుంభకోణము కాలేజీలో ప్రకృతిశాస్త్రోపాధ్యాయులుగా నున్న రంగాచార్యులవారు—“కొన్ని విషయములలో మే మభిప్రాయభేదము గలిగి యున్నను, నన్నాయన యెప్పుడును మిత్రునివలెఁ జూచుచుండెడివారు. ఆయనయొక్క నిష్కళంక మైన సత్ప్రవర్తనమునుబట్టి నాకాయనయెడల మహోత్కృష్టమయిన గౌరవముండెను. అటువంటిసౌజన్యమును, స్వసుఖవిరక్తియు ధర్మానురక్తియు ఋజువర్తనమును గలవాఁడు రాజమహేంద్ర పురమునం దంతటను మఱియొకరు లేరని చెప్పుట యొక గొప్పకాదు...ఆయన హృదయముయొక్క నిష్కాపట్యమును నీతిపరిశుద్ధతయు నెట్టివారల మనస్సులను కరఁగించెడు స్వభావమును కలవిగా నుండెడివి; అందుచే ననిష్ఠులు

సహిత మాయన నిజమయిన ముందివాఁడని యొప్పుకొనవలసినవారగుచు వచ్చిరి.”

ఇప్పుడు విశాఖపట్టణమున డిప్యూటీ కలెక్టరుగానున్న జంధ్యాల పార్వతీశ్వరశాస్త్రిలవారు—“ఈవార్తచే గుండెలు బద్ద లగుచున్నవి. ఎవరి మరణమున కయి యెల్లవారు శోకించుచున్నారో యటువంటి దేవతుల్యుఁడైన పురుషుని మనలోనుండి తీసికొనిపోయిన యీశ్వరుని సంకల్పమును మార్గములును తెలిసికొనుట యసాధ్యము. ఈ చెడులోక మటువంటి పురుషుఁడుండుటకు తగినది కాదని యీశ్వరుని యుద్దేశమేమో!”

గుత్తి డిప్టిక్టుమునసభగా నున్న ఆత్మూరి-లక్ష్మీనరసింహముగారు—“అటువంటి న్యాయబుద్ధియు ఋజువర్తనమును స్వప్రయోజనరాహిత్యమును గల యోగ్యుఁడు యశావనదశలో లోకాంతరగతుడయ్యెను... ఒకరత్న మదృశ్య మయినది. మన పక్షమున కలంకారమైన పస్తువు నశించినది.”

విశాఖపట్టణపు డిప్టిక్టుమునసభగా నున్న కొమ్ము-రామలింగ శాస్త్రిగారు — “భావికులాచార సంస్కారమున కీయన యాధార స్తంభమువలె నుండెడివాఁడు..... ఈయనయం దొక్క తప్పిదమును నా కెప్పుడు కనబడలేదు..... ఎప్పుడును తన స్వాతంత్ర్యమును విడువనట్టియు కాలముయొక్క త్రిప్పులకు లోనుగానట్టియు, ఆయన చరిత్రము నా కాదరాశ్చర్యజనకముగా నున్నది. ఆయన యెన్నికష్టములు వచ్చినను సత్యము తప్పనివాఁడు. అయినను గర్వశూన్యుఁడు.”

మరణసమయమునందు మనమిత్రుఁడెంతపరితపించెనో, ఎంత బాధనొందెనో యని సామాన్యజను లనుకొందురు. నీతిపథము తప్పనివారికి మరణము సంతోషజనకముగా నుండునుగాని దుఃఖకరముగా

సుఖాభావమును సంభవింపవా? స్థిరసంపదలతో తులతూగుచుండెడు
 మహాభాగ్యశాలులుసహితము తమకు వచ్చెడుకష్టముల నన్నిటిని
 ముందుగా నెఱిగెడు పక్షమున, వారును వానికి తాళగలిగి యుండరు.
 అట్టిస్థితిలో నాపదలకు పుట్టిన డ్లయినభాగ్యహీనులమాట చెప్పవల
 సిన దేమున్నది? ఈవయిని మీకు మఱియొకయూహ పుట్టవచ్చును.
 ఈశ్వరుడే నిజముగా మంచివాడయి యున్నయెడల, సమస్తసుఖ
 ముల ననుభవించి తనిసిన ముసలివాండ్రనుమాత్రము ముందుగా
 చచ్చునట్లు చేసి పడుచువాండ్రకు మరణము లేకుండఁ జేయరాదా
 యని మీరడుగవచ్చును. బిడ్డలకంటె తండ్రులుముందుగాను, పడుచు
 వాండ్రకంటె ముసలివాండ్రు ముందుగాను, ఏకరీతిగా చచ్చునట్లు
 విధించినపక్షమున, అప్పుడు పెద్దవాండ్రందఱును నుత్సాహము లేక
 సంతోషహీను లయి యుండవలసివచ్చును. అట్లుకాక యిప్పు డున్న
 యీయేర్పాటునుబట్టి బాలవృద్ధ తారతమ్యము లేక లోకములో నెల్ల
 వారును సమానముగానే సుఖులయి యున్నారు. ఎవరు ముందుగా
 పోదురో యెవ రెప్పుడుపోదురో యెవ్వరికిని తెలియదు. అందఱును
 చిరకాలము జీవించు మనియే సంతోషించు చుందురు. నిమిషమునకు
 రాబోవునది తెలియదు. కాబట్టి వ్యాధిబాధితులును ముందు నిమ్మ
 లించి యారోగ్య మనుభవించెద మని యాశపెట్టుకొని సుఖపడు
 చుందురు; ముసలివారును మఱింతకాలము జీవించు మని సంతో
 షించు చుందురు. అందుచేత నెవ్వరును మరణము సంప్రాప్త మగు
 వఱకును నిరాశ చెంది నిరుత్సాహులు కారు. అట్లయ్యును, ఎల్లకాల
 మును బ్రతికెద మని యాశపెట్టుకొని జాగరూకతమాని విచ్ఛలవిడిగా
 వర్తించుట నెవ్వరికిని అవకాశము లేదు. అక్కడక్కడ సంభవించు
 చుండెడి యకస్మాన్మరణము లుత్తరక్షణము మనది కాదని చెప్పి

జాగరూకులై యుండుడని యెల్లవారికిని బోధించు చున్నవి. కాబట్టి యీ లోకములో నెల్లవారును ప్రతినిమిషమును మరణమునకు సంసిద్ధులయి పరలోకయాత్రకు మూటకట్టుకొని యుండవలసినదే. ఈ యద్భుత మయినయేర్పాటుచేతనే యీశ్వరునిబుద్ధి మహిమయు కరుణాభుత్వమును మఱింత వెల్లడి యగుచుండలేదా? ఆకస్మిక మరణము లతివిస్తార మయినయెడల, ఎల్లవారికిని సదా జీవితవిషయ మయిన భయ మావరించి యుండుననియు లోకవ్యవహారము తిన్నగా నడువదనియు నెంచి పరమదయాపరుఁ డైన యీశ్వరుఁడు తనమంచితనము చేత నకస్మాత్మరణములు మిక్కిలి తక్కువగునట్లు చేసి యున్నాఁడు. సామాన్యముగా నవసానకాలమునకు ముందు మరణసూచకములు కొన్ని యెల్లవారికిని గానఁబడును. వార్ధకదశచేత పండ్లూడి, నాలుక రుచితప్పి, కన్నులు మసకలుగ్రమ్మి, చెవులు తిన్నగా వినరాక, ఇంద్రియ పటుత్వము క్రమక్రమముగా తగ్గుచుండుట మరణమార్గసూచక మగుటయేకాక ప్రాణుల కీలోకసుఖములయందు విరక్తిని గలిగించి పారలౌకికయాత్రకు వారి నభిముఖులనుగాఁ జేయును. సర్వస్వమును పోవుట, అధికారము తొలఁగుట, బంధుమిత్రాదుల మరణము, మొదలైనవిపత్తులుకూడ మనుష్యులకు ఇహలోకజీవనము రోసి మరణము నపేక్షించునట్లు చేయును. అన్నిటికంటెను ముఖ్యముగా వ్యాధు లాశ్రయించి యీలోకసంబంధము లయినబంధములను వదులుచేసి నరులను మరణములకు సంసిద్ధులను జేయును. వ్యాధిబాధితులై యుండువారికి మునుపు నుఖ మిచ్చెడుపదార్థము లేవియు నుఖజనకములుగా నుండవు; ప్రేమానుబంధము సన్నగిల్లి తుదకు ముట్టుకొన్న తెగిపోయెడుబిసతంతువువలె నగును. అందుచేత ప్రాపంచికసుఖముల యంధలియిచ్చ తగ్గిపోయి మరణ మున్న నంత దుఃఖకరముగానుండదు.

మరణమునకు భయపడుట యెల్లవారికిని సహజగుణమే యయినను, ఆభయమువలనసహితము మేలే కలుగును. ఎప్పుడు చత్తుమో యను భయమువలన మంచివారు పాపమునకు భయపడుచు పుణ్యకార్యములు చేయుటకు ప్రోత్సహముకలవా రగుదురు. ఈప్రకారముగానే యాపదలును వ్యాధులునుకూడ మనుష్యులను సత్త్వివర్తనమునకు పురికొల్పి యిహలోకసుఖములందును బ్రతుకునందును ప్రేమను తగ్గించుటకు సమర్థములగును. ఈసంగతియొక్క యాధార్థ్యమునకు మనమిత్రునినే యొక నిదర్శనముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఈయన కనేక కష్టములు వచ్చినవి; పెక్కుచిక్కులు సంప్రాప్తము లయినవి; బహు బాధలు సంభవించినవి. కాని యీయన కష్టములవలననే ధైర్యమును, చిక్కులవలననే యుత్సాహమును, బాధలవలననే ధర్మమునందు దృఢానురాగమును, అలవఱుచుకొని క్రూరమైన యధర్మముతోను, భయంకరమయిన పాపముతోను పోరాడి విజయము గొన్నవారు. మంచివారి కాపదలను బాధలను పరమదయాభుఁడైన యీశ్వరుఁడేల కలిగింపవలెనని కొందఱీశ్వరుని దూషింతురు. కష్టములు స్వదోషమువలననో మాతాపిత్రాదుల దోషమువలననో వచ్చునుగాని భగవంతుఁ డెంత మాత్రమును వాని నుద్దేశింపలేదని భక్తులు సమాధానము చెప్పుదురు. కాని కష్టములుగూడ భగవంతునిచే నుద్దేశింపఁ బడినవనియే నామతము. ఆపదలవలనను నొప్పివలనను గూడ పరమప్రయోజనము కలదు. ఇట్లు చెప్పటచేత మన దేహములు మొదలయిన వాపదలను నొప్పిని పొందుట కర్హము లగునట్లుగా సృజింపఁబడిన వనియేకాని యీశ్వరుఁడు మన యాపదలను నొప్పులను ననుభవింపవలయునని విధించెనని నాయభిప్రాయముకాదు. జీర్ణాశయ మాహారమును జీర్ణింపఁజేసి, బలమును సుఖమును గలిగించుటనిమిత్త

ముద్దేశింపఁబడినదేగాని శూలపుట్టించి బాధపెట్టునిమిత్త మయి
 యుద్దేశింపఁబడలేదు ; అయినను భోజనధర్మమును మీఠినప్పుడు
 శూల పుట్టి నొప్పి కలుగుట కర్హమయినదిగామాత్రము సృజింపఁ
 బడినది. భగవంతుఁడు మనశరీరము బాధపొందుట కర్హమయినదిగా
 నుండకపోవలెననియే యుద్దేశించినయెడల, మనశరీరమును కోసినను
 కాల్చినను దేహరోగ్యధర్మములను మీఠిననుగూడ నొప్పి కలుగ
 కుండులాగునఁ జేయఁగలఁడు. ఈప్రకారముగానే మానవుల కలంకార
 భూతము లయిన ప్రేమాదిమనోగుణములుకూడ నొప్పికలిగించుట
 కర్హము లైనవిగానే చేయఁబడినవి. ఒకానొకప్పుడు మనప్రేమ
 కాస్పదులై మనవలన నుపకారము పొందినవారు కృతఘ్ను లయిన
 యెడల మనమనస్సుల కెంతయాయాసము కలుగును? ఒక్కపుప్పి
 వన్ను నొప్పియెత్తుచున్నను, మిత్రద్రోహదులవలన మనోవ్యాకులత
 కలుగుచున్నను, సుఖదాయకము లయిననిద్ర, ఆహారము, మిత్రులు,
 పుస్తకములు, బంధువులు, సంగీతము మొదలయినవానిలో నేవియు
 సంతోషము నీయఁజాలకుండును గదా? మన యవయవములును గుణా
 దులును బాధ ననుభవించుట కర్హములుగాఁ జేయఁబడినను, ఆబాధ
 లును మేలుకొఱకే యుద్దేశింపఁబడినవి. అవయవములయొక్కవ్యాధి
 బాధలవలననే మనలో శారీరశాస్త్ర మిప్పటిమహోన్నతదశకు వచ్చి
 నది. లోకములోని విద్యాభివృద్ధికిని, పాటునకును, సత్కార్యాచరణ
 మునకును చాలవఱకు బాధయే కారణ మని చెప్పినను చెప్పవచ్చును.
 ఆఁకలి మొదలయినబాధలను తప్పించుకొనుటకొఱకే మనము భోజ
 నాదికమును తక్కిన సమస్తకార్యములను జేయుచున్నాము ; మనో
 వేదనను తప్పించుకొనుటకొఱకే పాపమునకు భయపడి పుణ్యకార్య
 ములు చేయఁ బ్రయత్నించు చున్నాము. అదిగాక కష్టములనుపొందిన

వారే సుఖమునధికముగా ననుభవింపఁ గలుగు చున్నారు. కష్టములు లేక సగా సుఖమునే పొందువారు సుఖముయొక్క విలువను దెలిసికో లేకపోవుటచే వారికి సుఖమును సంతోషజనకమును తృప్తిదాయకమును గాకున్నది. లోకములో కష్టములు వచ్చినవారికే నిజమయిన దైవభక్తియు పరోపకారచింతయు గలుగు చున్నవి. భక్తివృక్షము కష్టము లనెడు నాగళ్యచే నడుగంటఁ గలఁచఁబడిన హృదయక్షేత్రములయందే మిక్కిలి చక్కఁగా నాటుకొని వేరూని యేవుగా పెరుగు చున్నది. కష్టరాహిత్యమువలనఁ గలిగెడు ప్రాపంచికసుఖసంతోషాది కమే మనకు పరమార్థము కాదు. సుఖ సంతోషాదులకంటె నీతియు ధర్మమును శ్రేష్ఠము లయినవి. నీతిలేని దైవభక్తి నిష్ప్రయోజనము. ఎవ్వఁడు సత్యమునిమిత్తమును ధర్మమునిమిత్తమును సమస్తసంతోషములను భోగములను సుఖములను విడిచి కష్టపడునో వాడే యుత్తమోత్తముఁడైన మహానుభావుఁడు. మనుష్యునియం దిట్టిసర్వాభిరతిని ప్రాపంచికసుఖవైరాగ్యమును గలిగించుటచేత భగవంతునిమహిమ నిరుపమానముగాఁ బ్రకాశించు చున్నదేకాని మనకు సుఖసాధనముల నిచ్చుటచేతఁ గాదు. ఆత్మపారిశుద్ధ్యముమందట తక్కిన యైహిక సౌఖ్యము లన్నియు వ్యర్థము లయినవి. పరమధర్మ మయినయీ యాత్మపారిశుద్ధతయొక్క విజయముకొఱకే యీలోకములో కష్టములును బాధలును దుఃఖములును కల్పింపఁబడినవి. కాబట్టి మహోపకారము లయినవీనిని గలిగించినయాశ్వరు నిందునిమిత్త మయి నిందించుట యవివేక కార్యము.

మనమిత్రుఁడు. సంపూర్ణయావన మధ్యమున పరలోకగతుఁ డయ్యెనుగదా? ఈప్రకారముగానే మనలో నందఱికిని ఏనిమిషము ననో యీయవస్థయే నంభవింపవచ్చును. కాబట్టి మన మందఱమును

మరణమునకు సదా సంసిద్ధుల మయి యుండవలెను. ఒకవేళ మన
కాకస్మికమరణమే సంభవించినను, ఆ యకాలమరణము పుణ్యలోకము
నకు చేరువమార్గముగా నుండులాగునను, మనమరణానంతర మొక్క
బంధుమిత్రులే యేడ్చునట్లుగాక లోకమంతయు వ్యసనపడులాగునను,
మననడతను జూచి యీశ్వరభక్తిని సత్ప్రవర్తనమును నేర్చుకొని
మనవారును పరులునుగూడ చిరకాలము సంతోషించులాగునను,
మన మందఱమును ప్రవర్తింపఁ బయత్నింతము.

808

శ్రీ మాక్లర్, సుబ్బారావునాయుడు గారు.

204

1889 వ సం॥ మేయి నెల 28 వ తేదీని జరిగినసభలో

శ్రీ మాకర్ల-నుబ్బారావునాయుడు, బి. ఏ. బి. యల్,

గారి మరణమునుగూర్చి చెప్పినది.

====

ఓ మిత్రులారా!

ఈసభామందిరమునందు సజ్జనసంతాపకర మయినమిత్రమరణ వార్త నొకదానిని చెవులునొచ్చునట్లుగా మీకు వినిపించి పూర్ణముగా సంవత్సరకాల మయినను కాలేదు. మరల తొమ్మిదిమాసములలోపలనే వెనుకటి యాదుఃఖవార్తనే మఱవజాలకున్న మీహృదయములను సకలార్థి ప్రద మయినమఱియొకమిత్రమరణవార్తతో గోరుచుట్టుమీఁద రోకటిపోటు పొడుచునట్లుగా నేడు నొప్పింప వెనుకతీయకున్నాను. కటకటా! నాహృదయకాఠిన్యము నేమందును! మనకందఱకును మిత్రులును, ఇచ్చట మండలన్యాయసభయందు పనిచేయుచున్న న్యాయవాదులలో నగ్రగణ్యులని చెప్పఁదగినవారును, సత్యసౌలభ్య దృఢనేకసద్గుణసంపన్నులును, అయియుండిన శ్రీమాకర్ల నుబ్బారావునాయుడుగా రీమేయి నెల ౧౯ వ తేదీ భానువారమునాఁడు గుంటూరునందు తమయిహలోకయాత్రను చాలించి పరమపదము నొంది రన్నవార్తను మీరందఱు వినియుందురు. ఈయన నెల్లూరి మండలములోని చుండి డివిజన్ కు హేడ్డుపోలీసుగా నుండిన యిమ్మా నేని-ఆదినారాయణప్ప నాయుడుగారికి చతుర్థపుత్రులయి, ౧౮౫౫ వ సంవత్సరమునందు జననమొందిరి. ఆకాలమునం దీయనపెత్తండ్రీ యగు వీరేశలింగమునాయుడుగా రా మండలములోనే తహశీలు దారుగా నుండిరి. ఈయన మూడుసంవత్సరములప్రాయము వచ్చువఱకును కన్నతల్లిదండ్రులవద్ద పెరుగుచుండగా, ఈయన తల్లిగారికి

శివ

మేనమామయును బందరునివాసులును చిరకాలము వీరికుటుంబము
 తోడిపాటుగా వీరియింటనేయుండి పిమ్మట బందరుపురమునకుపోయి
 యచ్చట విశేషస్థితిని సంపాదించి లక్షాధికారు లయినవారు నయిన
 మాకర్గ-రామయ్యనాయుడుగా రీయన తల్లిదండ్రులను బహువిధ
 ముల ప్రార్థించి తమ కీయనను దత్తువుత్రినిగా స్వీకరించిరి. వీరు
 పెంపుడుపోయిన పదిసంవత్సరములకే వీరి పాలకపిత లోకాంతరగతుఁ
 డయ్యెను. అటుతరువాత పినతండ్రీయు రామయ్యనాయని వారి
 తమ్ముడు నయిన మాకర్గ-వేంకటస్వామినాయుడుగా రీయనను
 తిన్నఁగాచూడక బహువిధముల ననాదరము చేయుచువచ్చిరి. ఇట్టి
 సమయముననే యీయన సంసారభారమునుగూడ వహింపవలసి
 వచ్చెను. అయినను మన సుబ్బారావునాయుడుగా రాతఁడు పెట్టు
 బాధల కన్నిటికిని సహించి తాను బాలుఁ డయ్యెను బుద్ధిమంతుఁ
 డయి చదువుకొనుచు విద్యయం దత్యంతాసక్తికలవాఁడయి సకల
 కలాశాలా ప్రవేశపరీక్షలోను ప్రథమశాస్త్ర పరీక్షలోను బందరు
 పురమునందే కృతార్థుఁడయ్యెను. ఈపరీక్షలం దేతినతరువాత కుటుంబ
 సహితముగా చెన్నపట్టణమునకుపోయి యచ్చటియుదకము పడక
 పోవుటచే తల్లికిని భార్యకును గలిగినరోగబాధల నిమిత్తము మిక్కిలి
 కష్టపడి వ్యయ ప్రయాసములకు లోనయి పినతండ్రీయిచ్చిన పదివేల
 రూపాయలను వ్యయపెట్టుటయేకాక పైఁగా నాఱువేలరూపాయలు
 ఋణముసహితము చేసి, అక్కడనున్న యయిదాఱుసంవత్సరము
 లలోనువిద్యార్థుల కనేకులకు విద్యావిషయమున సహాయముకూడ
 చేయుచు, మన నాయుడుగా రచ్చట బీ. యె. పట్టపరీక్షలోనుకూడ
 కృతార్థులయి సంవత్సరకాలము భాష్యమయ్యంగారివద్ద సంతేవాసిగా
 నుండి చెన్నపురియున్నతన్యాయనధలో న్యాయవాదిపట్టాను పొంది

పని చేయుట కయి ౧౮౮౨ వ సంవత్సరమునందు మనపట్టణమునకు వచ్చిరి. అప్పటినుండియు నిచ్చటి మండలన్యాయసభలో న్యాయవాదిగా నుండి పని చేయుచుండుట మీకందఱికిని తెలిసిన విషయమే. ఈయనను పెంచుకొన్న తల్లిదండ్రులు విశేషధనవంతు లయినను పెంపుడుతండ్రిగారి యనంతరమున పినతండ్రి యీయనకు క్రమమయిన భాగము నియ్యక చిక్కులు పెట్టినప్పు డాయనతో తగువులాడుట కిష్టపడక పినతండ్రి కోరికప్రకారముగా పదివేలరూపాయలను మాత్రమే పుచ్చుకొని యాసామ్ముతోనే తృప్తినొంది యూరకున్న సంగతియు మీరందఱును వినియుందురు. ఈయన ౧౮౮౨వ సంవత్సరమునందు మనపట్టణమునకు వచ్చుటకు పూర్వమునందుఁగూడ నే నీయనను గుఱించి కొంతయెఱుఁగుదును. ఈయన బందరునందు పాఠశాలలో చదువుకొనుచుండిన కాలములో రెండుసారు లిక్కడకు వచ్చినప్పుడు నాకీయనతో మొట్టమొదట పరిచయము కలిగినది. అటుపిమ్మట మనపట్టణములో మొదట స్త్రీ పునర్వివాహము జరిగినతరువాత ౧౮౮౩వ సంవత్సరమునందు నేను చెన్నపట్టణముపోయి యున్నప్పుడు వీరు తఱుచుగా నాయొద్దకు వచ్చుచు నే నచ్చట నిచ్చిన యుపన్యాసములు మొదలయినవానిలో నాకు మిక్కిలి సహకారులుగా నుండిరి.

ఈపట్టణమునకు వారు వచ్చినప్పటినుండియు సర్వజనశ్లాఘాపాత్ర మయిన సుబ్బారావునాయఁడుగారి యోగ్యప్రవర్తనమును మీరు స్వానుభవముచేతనే యెఱిగియున్నారు. ఇటువంటి యుత్తమపురుషులు కష్టములతో నిండియున్న యీలోకమును విడిచినతరువాత పుణ్యలోకమునందు నిరంతరసుఖము ననుభవించుచు శాశ్వత బ్రహ్మనంద పదవిని పొందుదురనియు మీరు తెలిసినవా రయియే యున్నారు కాబట్టి యిట్టిపుణ్య పురుషులవిషయమయి వ్యననపడుట యవివేకము

కాని వేలుకాదు. లోకములో నందఱికిని మరణము సహజమయి యున్నది; ఎల్లవారును తప్పక యెప్పుడో మృతి నొందువారేకాని వారిలో సుగతి నొందువారుమాత్ర ముండుటయరుదు. తమ యుక్త ప్రవర్తనముచేత సుగతిని పొందుటకు తగినమార్గమున సంచరించెడి యరుదయిన మహాపురుషులలో మనమిత్రుఁ డొక్కఁ డనుటకు నందే హములేదు. వివేకు లయినవారు మరణమునకు భయపడుచు దుఃఖ బహుళ మయిన యీ ప్రపంచజీవనమును దీర్ఘముగా జేసికొనుట కయి ప్రయత్నింపఁగూడదు; మరణమువలన నిరంతరనుఖప్రదమయి శాశ్వత మయిన జీవనమును పొందుట కయి ప్రయత్నింపవలెను. మన మిత్రుఁడు జ్ఞానులు కోరఁదగిన యిట్టిజీవనమును సంపాదించుకొన్నప్పుడు మన మేల వ్యసనపడవలెను? ఇప్పు డీయన శరీరము తప్ప వే తేదియు పోలేదుగదా? భాగ్యవంతు లయిన వారు సుఖావహములు కాని తమ ప్రాతయిండ్లను కూలఁద్రోచి సౌఖ్యప్రదము లయిన మంచి యిండ్లను కట్టుకొనునట్లే సుకృతి యయినయితఁడు దివ్యశరీరము నిమిత్తమయి యీ శరీరమును విడిచెను. ఇందు దుఃఖహేతు వేదియు లేదు. అయినను మన కీయనతోడి సహవాస మిఁకముందు లభింపఁ బోదుగనుక మనము విచారము పడుచున్నాము. మనమిత్రుఁడొక్క గొప్పయుద్యోగముమీఁద తననుఖమునిమిత్తమయి దూరదేశమునకు పోయినప్పుడు వ్యసనపడుట యెంతన్యాయమో యిదియు సంతే న్యాయమయి యుండును. ముసలితనము సమస్త వ్యాధులతోను వచ్చి యవయవ పటుత్వమును తప్పించి పూర్ణముగా బాధించు పట కును మన మీలోకములో జీవించుట యపేక్షణీయ మగునా? ఎంత మాత్రమును కాదు. ఈలోకమున నెంతకాలము బ్రతికి తృప్తి కలుగును? కాబట్టి జీవితకాల మత్యల్ప మయినను మనయాము

హాలములో చక్కగా ప్రవర్తించి సుఖస్థితిలో నుండగానే యీలోకమును విడుచునట్లు చేయవలె ననుట మన నిరంతర ప్రార్థన యయి యుండవలెను. జీవితకాలముయొక్క దీర్ఘత్వమును నిర్ధారణము చేయుట మనుష్యుని యొక్క యువకారచింతను సత్ప్రవర్తనమునుబట్టి యయియుండవలెనుగాని యేండ్లయొక్క సంఖ్యనుబట్టి యయియుండఁ గూడదు. నిరర్థకజీవుఁ డయి వేయేండ్లు బ్రతికినవానికంటె పుణ్యశీలుఁ డయి యొక్కదినము జీవించినవాఁడే చిరకాలజీవి యని చెప్పవచ్చును. మనమిత్రుఁడు వయస్సుచేత చిన్నవాఁడే యయినను యోగ్యప్రవర్తనముచేత చిరకాలజీవి యనఁదగియుండలేదా యన్నయంశమును కొంచెము విచారితము.

విద్యనుబట్టి నేనీయన సంతగా స్లాఘింపను. మన దేశములో విద్యానిపుణు లనేకులు గలరుగాని తదనుగుణ మయినసద్వర్తనము కలవా రంతగా లేరు. మనమిత్రుఁడో విద్య కనుగుణ మయిన సద్వర్తనము కలవాఁ డయియుండె ననుటకు సందేహము లేదు. మన మిత్రునియొక్క ముఖ్యోద్యోగము న్యాయవాదిత్వముకదా? న్యాయ వాదు లసత్యములు పలుకక వృద్ధి నొందరని యీదేశములో నెల్ల వారును నమ్ముచున్నారు. ఇట్లుండఁగా మననాయుడుగారు తాను న్యాయవాది యయినను సత్యవాదియనికూడ నెల్ల వారిచేతను పొగ డొంది న్యాయవాదికిఁగూడ ససత్యములాడుట యావశ్యకము గాదని లోకమునకుఁ జూపియున్నారు. అక్రమములయిన వ్యాజ్యములలో పని చేయుటకును అసత్యవాదములు చేయుటకును, బుద్ధిపూర్వకముగా నాయుడుగా రెప్పుడు నొడఁబడ లేదనియు, తాము పూనిన వ్యవహారము న్యాయ మయినది కాదని తరువాత తెలిసినప్పు డెంతో వ్యసనపడు చుండెడు వారనియు, నాకెందఱో చెప్పియున్నారు. స్వాను

ఈవము చేతఁగూడ నేనిటువంటిసంగతి యొకటియొఱుఁగుదును. ఇంతేకాక యక్రమ మయిన వాదములను జేసిడు న్యాయవాదులు గూడ తామట్టిపనిని చేసినప్పుడు నాయుడుగా రేమనుకొందురో యని సంశయపడుచుండెడివారనియు వినియున్నాను.

ఈయనయు నేనును మనపురపారిశుద్ధ్య విచారణసంఘములో నభికులముగా ననేక సంవత్సరములు పని చేసి యున్నాము. ఈయన యాకాలములో నొకయసత్యమును పలికినట్టుగాని, పక్షపాతమువహించి యొకపనిచేసినట్టుకాని, ఒప్పుగించినపనిని యావచ్చక్తిని వినియోగించి చేయక విడిచి పెట్టినట్టుకాని, నేను కనియు వినియు నుండలేదు. ఈసభవిషయ మయినవనులలో మాత్రమేకాక నేనెఱిగినంత వఱకు సమస్త విషయముల లోను సత్యాభిలాషయు, పరోపకార బుద్ధియు శాంతిసౌలభ్యములును, నిష్కావట్యమును, ధైర్యోత్సాహములును, దేశాభివృద్ధిని దేశచిత్తతయు, కనఁబఱుచుచువచ్చినట్లునేను దృఢ ముగాఁ జెప్పఁగలను. ఈయన నడియావన దశయం దుండియు చేతిలో కావలసినంత ధన ముండియు పరస్త్రివిముఖుఁ డయియుండుట యెంతయుఁగొనియాడఁ దగియున్నది. ఈయనకధికారము చూపవలె నన్న యభిలాషముసహితము లేకుండెను. ఒకపర్యాయ మిచ్చటి పుర పారిశుద్ధ్యవిచారణ సంఘముయొక్క యగ్రాననాధి పత్యమును గుఱించి కొందఱుసభికులు ప్రయత్నము చేయుచున్నప్పు డీయనను గూడ ప్రయత్నము చేయవలసిన దని మిత్రులు కోరఁగా తా మందు కొప్పుకొనక నిరాకరించిరి. అంతేకాక మండలన్యాయసభలో పని చేయుచుండు న్యాయవాదు లనేకు లధికారము నపేక్షించి డిస్ట్రిక్టు మునసపులు కావలెనని ప్రయత్నింపుచుండఁగా మననాయుడుగా రాపనినిమిత్రము తమకది సులభసాధ్య మయినప్పుడును ప్రయత్నింప

లేదు. ఇచ్చటి స్త్రీపునర్వివాహ ప్రవర్తకసమాజములో నొకసభి
కుఁడుగా నుండి యీయన సమాజక్షేమమున కయి హృదయపూర్వ
కముగా పనిచేయు చుండెడివారు. ఈపట్టణమునందు ప్రతివారమును
బ్రకటింపఁ బడుచుండెడి వివేకవర్ధని పత్రిక కప్పుడప్పు డింగ్లీషున
వ్రాయుచువచ్చిరి. ఈపట్టణములో కొంతకాలము పెద్దమనుష్యులలో
రెండుకక్షలున్నను తా నే కక్షలోను జేరక తనయాప్తులును బంధువులు
నున్న కక్షవారితో సహిత మత్యంతమైత్రితోనుండక వారికి యుక్త
సమయమున హితోపదేశమును జేయుచు నిష్పక్ష పాతముతో ప్రవ
ర్తించుచు వచ్చిరి. ప్రతివిషయములోను కూడ ఈపురుష రత్నము
యొక్క సుగుణములు ప్రకాశించుచు వచ్చినవి. యీయన యొక్క
యాదాయవ్యయముల నెఱిగినవారి కీయన త్యాగశీలత తెలియకపోదు.
ఈయనకుగుప్తదానమే ముఖ్యలంకారముగా నుండెనని యెఱిగిన
వారు కొందఱు నాతోఁ జెప్పియున్నారు.

మనపట్టణమున కలంకారభూతులుగా నుండిన యామహాపురు
షుని జ్ఞాపకార్థమయి యేదయిన చేయుట మనకందఱకును ముఖ్య
కర్తవ్యము. ఈయనయొక్క సుగుణములే యెల్ల కాలమును
లోకమున కీయనను జ్ఞాపకము చేయుచుండును కాబట్టి యీయన
జ్ఞాపకార్థముగా మనము చేయునది యంతయు నితరుల యందు
సద్వర్తనమును ప్రోత్సహపఱుచుటకును యోగ్యపురుషుల సద్వర్త
నమునందుఁ గౌరవమును జూపుట వలన మనము సద్వర్తనము
కలవారము కాఁ గలుగుటకును గాని మంచినడతచేత నాయుడుగారికి
వచ్చిన గౌరవమున కొకయాధ్యమును కలుగఁ జేయుటకొఱకుఁ గాదు.
కాబట్టి యెల్లవారును సాధ్యమయినంత ప్రయత్నముచేసి మనపట్టణ
ములో నాయుడుగారి పేరును స్థిరపఱుచుటకయి తగినపని యేది

యైననుజేసి రాజమహేంద్ర పురవాసులు సత్పురుషులను ప్రోత్సహ
పఱచున్నారన్న ప్రతిష్ఠను పొందవలెనని కోరుచున్నాను. ఈయన
మరణము లోకములో దేహములు శాశ్వతములు కావు గనుక ధర్మ
మార్గమున నడువవలెనని నేర్పుటకును, ఈయనసద్వర్తన మెల్లవారి
సదాచరణమునకు మార్గదర్శిగా నుండుటకును ఉపయోగ పడును
గాక! మనమిత్రునియాత్మ యీశ్వరునిసన్నిధానమునందు శాశ్వత
సుఖము నుభవించు చుండునుగాక!

243 4

కీర్తి శేషులైన రావు బహద్దూరు

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి

గ్రంథములు

ప్రహసనములు

మొదటి సంపుటము.

- 1 అపూర్వబ్రహ్మచర్యప్రహసనం
- 2 విచిత్రవివాహ ప్రహసనము
- 3 మహాబధిర ప్రహసనము
- 4 పునర్మరణ ప్రహసనము
- 5 బలాత్కారగానవినోదప్రహసనం
- 6 కలహప్రియా ప్రహసనము
- 7 మహామహోపాధ్యాయప్రహసనం
- 8 యోగనిద్రా ప్రహసనము
- 9 మహావంచక ప్రహసనము
- 10 అసహాయశూర ప్రహసనము
- 11 కలిపురుషశనైశ్చర విలాసము
- 12 వేశ్యాప్రియా ప్రహసనము
- 13 కాతుకవర్ధని
- 14 వినోదతరంగిణి
- 15 హాస్యసంజీవి మొదటి భాగము
- 16 " రెండవ భాగము
- 17 " మూడవభాగము

నాటకములు

రెండవ సంపుటము.

- 1 బ్రాహ్మవివాహము
- 2 వ్యవహార ధర్మబోధిని
- 3 తిర్యగ్విద్వన్మహానభ
(మూషికానుర విజయం)

రెండవ సంపుటము.

- 4 మహారణ్యా పురాధిపత్యము
- 5 ప్రహ్లాద నాటకము
- 6 సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకము
- 7 దక్షిణ గోగ్రహణము
- 8 వివేక దీపిక

భాషాంతరీకృత నాటకములు

మూడవ సంపుటము.

- 1 చమత్కార రత్నావళి
- 2 రాగమంజరి
- 3 కళ్యాణకల్పవల్లి
- 4 అభిజ్ఞాన శాకుంతలము
- 5 రత్నావళి
- 6 మాళవికాగ్ని మిత్రము
- 7 ప్రబోధచంద్రోదయము
- 8 వినీనువర్తక చరిత్ర

వచన ప్రబంధములు

పద్యకావ్యములు

నాల్గవ సంపుటము.

- 1 సత్యరాజాపూర్వదేశ
యాత్రలు మొదటి భాగం
- 2 " రెండవ భాగం
- 3 రాజశేఖర చరిత్రము
- 4 శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచనం
నైషధ

నాల్గవ సంపుటము.

- 5 రసికజన మనోరంజనము
- 6 శుద్ధాంధభారత సంగ్రహము
- 7 అభాగ్యోపాఖ్యానము
- 8 పథిక విలాసము
- 9 జాన్ గిల్పిన్
- 10 నీతిదీపిక

స్త్రీల కుపయోగించు కథలు

అయిదవ సంపుటము.

- 1 సత్యవతి చరిత్ర
- 2 చంద్రమతి చరిత్ర
- 3 సత్యసంజీవిని
- 4 చమత్కార రత్నావళి
- 5 సతీమణి విజయము
- 6 నుమిత్ర చరిత్రము
- 7 రఘుదేవ రాజీయము
- 8 కురంగేశ్వర వర్తకచరిత్రము
- 9 కళావతి పరిణయము
- 10 గయ్యాళిని సాధుచేయుట
- 11 చిత్రకేతు చరిత్రము
- 12 దానకేసరీ విలాసము
- 13 వైదర్భి విలాసము
- 14 భానుమతీ కళ్యాణము
- 15 సరసిజన మనోభిరామము
- 16 ధర్మకవచోపాఖ్యానము
- 17 కుమారద్యయ విలాసము
- 18 పద్మినీ ప్రభాకరము
- 19 మాలతీ మధుకరము

స్త్రీల కుపయోగించు పుస్తకములు

ఆరవ సంపుటము.

- 1 విష్ణోరియా మహారాజ్ఞచరిత్రము
- 2 సతీహితబోధిని
- 3 పత్నిహిత నూచిని
- 4 స్త్రీ నీతిదీపిక
- 5 నత్యాద్రాపదీ సంవాదము
- మాతృపూజ - పితృపూజ
- 6 నీతికథామంజరి ప్రథమభాగము
- 7 ,, ద్వితీయ భాగము
- 8 దేహరోగ్య ధర్మబోధిని
- ఉ ప న్యా స ము లు

ఏడవ సంపుటము.

- 1 జన్మాంతరము
- 2 అతిభాల్యవివాహము
- 3 విగ్రహారాధనము
- 4 ఈశ్వరదత్త పుస్తకములు
- 5 ఈశ్వరోపాసనము
- 6 ప్రార్థన
- 7 మానుషధర్మము
- 8 విద్యాధికుల ధర్మములు
- 9 జీవితముయొక్క పరమార్థము
- దానిని పొందు మార్గము
- 10 వై రాగ్యము
- 11 విద్యాధురీణుల యర్హ
- కృత్యము
- 12 వర్ణము
- 13 హిందూమతములు

విశేష సంపుటము.

- 14 స్వయంకృషి
- 15 సకాయకవ్యకర్మలు
- 16 వేశ్యకాంతల ఉపన్యాసములు
- 17 వికమత్యము
- 18 దానములు
- 19 స్త్రీ పునర్వివాహ చరిత్రము
- 20 స్త్రీ పునర్వివాహ విషయకోప

న్యాసము

- 21 స్త్రీ పునర్వివాహ విషయక ప్రథమవిజ్ఞాపనము
- 22 స్త్రీ పునర్వివాహ విషయక ద్వితీయవిజ్ఞాపనము
- 23 స్త్రీ పునర్వివాహ శాస్త్ర సంగ్రహము
- 24 స్త్రీ పునర్వివాహ భూతపర్త మాసస్థితులు

ఉపన్యాసములు - జీవచరిత్రలు

ఎనిమిదవ సంపుటము.

- 1 దేశీయమహాసభ, దానియుద్దేశము
- 2 స్వదేశసంస్థాన చరిత్రాదులు
- 3 విగ్రహతంత్ర విమర్శనము
- 4 ఉపన్యాసమంజరి

పుస్తకములు కలయువారు :-

కార్యదర్శి - హితకారిణి సమాజము,

రాజమహేంద్రవరము

అని వ్రాసిన బడయగలరు.

ఎనిమిదవ సంపుటము.

- 5 వివేకవర్ధని మొదటి భాగము
- 6 ,, రెండవ భాగము
- 7 ,, మూడవ భాగము
- 8 శంకరాచార్యులు
- 9 బసవరాజు గవరాజుగారి జీవ చరిత్రము

సాహిత్య గ్రంథములు

కొమ్మిదవ సంపుటము.

- 1 సంగ్రహ వ్యాకరణము
- 2 కావ్యసంగ్రహము
- 3 అలంకార సంగ్రహము
- 4 నీతిచంద్రిక - విగ్రహము
- 5 నీతిచంద్రిక - సంధి
- 6 తర్కసంగ్రహము
- 7 సత్యవాదిని
- 8 ఉత్తమస్త్రీ చరిత్రములు
- 9 జీసస్ చరిత్ర

పదియవ సంపుటము.

పూర్వాంధకవులు

పదునొకండవ సంపుటము.

1. మధ్యకాలపు కవులు
2. ఆధునిక కవులు

పండ్రెండవ సంపుటము.

స్త్రీయచరిత్ర (పంతులుగారిది)

సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

మనమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్తిక

పుస్తకం సంఖ్య	AQUA102B150
పుస్తకం పేరు	కందుకూరి వీరేశలింగకవిశ్వాత గ్రంథములు08
తారీఖు	31 December 2025
మొదట లెట్ట	yes
వెనుక లెట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	833
పెద్ద పైక పేజీలు	no
భాగ పేజీలు	2, 52, 172
లేని పేజీలు	no
తయారు చేసినవరి	M. Raji
పేజీలు విడదీసినవరి	M. Raji
స్కాన్ చేసినవరి	anusha
పరీక్ష చేసినవరి	
పేజీలు పరిశీలించినవరి	
ప్రింటింగు చేసినవరి	
ప్యాకింగు చేసినవరి	
పరిస్థితి	good

ఖాతా నెంబర్- 220340, 312444,
446, 572, 746, 748, 762, 764,
802, 804,
5
2